

1900

3

ქართული ხელნაწერთა აღწერილობა

II

ОПИСАНИЕ ГРУЗИНСКИХ РУКОПИСЕЙ

КОЛЛЕКЦИИ (S)—БЫВШЕГО ОБЩЕСТВА РАСПРОСТРАНЕНИЯ
ГРАМОТНОСТИ СРЕДИ ГРУЗИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ

ТОМ II

Составили и подготовили к печати:

А. К. БАКРАДЗЕ, Т. М. БРЕГАДЗЕ, Е. П. МЕТРЕВЕЛИ и М. А. ШАНИДЗЕ

Под редакцией Е. П. МЕТРЕВЕЛИ

ქართულ ხელნაწერთა აღწერისათვის

ქრონიკული ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი
საზოგადოების (S) კოლექციისა
ტომი II

1/100
3

შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული:

- ა. ბაქრაძის, თ. ბრეგვაძის, მ. ვეტიშვილისა და მზ. შანიძის მიერ
- მ. ვეტიშვილის რედაქციით

ამ ტომის მასალა აღწერეს:

ა. ბაკრაძემ №№ 1113 — 1181, 1422 — 1488

ბ. შანიძემ №№ 1182 — 1250, 1489 — 1544

ვლ. მეტრეველმა №№ 1251 — 1331

თ. ბრეგაძემ №№ 1338 — 1421.

ხელნაწერი № 1111 აღწერა ლ. ქუთათელაძემ, ხოლო № 1245 ქრ. შარაშიძემ

მიხითარ სებასტიელი, რიტორიკა. XVIII

148 ფ.; 16×10,5; ქალღი; მუყაოს ახალი ყდა; აქვს ძველი ჩვეულებრივი აღრიცხვა რიცხვებით (შეიცავს 19 რვეულს); მხედრული, კალიგრაფიული ხელით. პირველი სათაური სინგურით, მთავრულით; [XVIII ს.]

„თუ ს ველოვნებისა სარიტორიკისა, ესე იგი სამკვერმეთქვოსა. წიგნი პირველი. თუ სახლურისა სამკვერმეთქვოსა და წუალებისა ნაწილთა მისთასა, თავი ა.—

მკვერმეთქვობა, რომელიცა ითქმის რიტორებად, არს ველოვნება საკეთილმეთქვო. ითქმის ველოვნებად, რომლითა ეზიარების სხუათა ყთა ველოვნებათა...“ 7 რ—144 ვ.

შენიშვნა: 1. უქმ დვის ა. თავფურცელი (1 რ. იხ. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, კოლექცია H, ტ. II, ხელნაწ. № 768).

ბ. „წინასიტყუაობა. ეპისტოლე მიწერილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართულოვსა; დავითიან-ბაგრატიონისა, ირაკლის მიმართ მეორისა...“ (1 ვ—6 ვ. იხ. იგივე ხელნაწერი—№ 768).

ერთვის: „წინაეს-სიტყუაობა სარიტორიკისა ველოვნებისა, ესე იგი სამკვერმეთქვოსა“ (144 რ—147 რ).

2. ხელნაწერს აშეიბებ აქვს მთარგმნელის, ანტონ I-ის, კომენტარები.

შინაწერები: 1. „ესე რიტორება მდივნის დიმიტრისა არის. ვინც ამას აღმოკითხავდეს, მე ნუ დამიფიწყებს. თავადი დიმიტრი თუმანოვი“ (148 რ)

2. „ესე რიტორება დავით აბაშიძეს ათხოვა“... (148 რ).

3. „ესე რიტორიკა ველოვნის არსენ ივანეს ძე კალანდაძეს“ (144 ვ).

ვახტანგ ერეკლეს ძის ეპისტოლენი. XIX

15 ფ.; 24×19,3; ქალღი; ტყავადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული; [XIX]; სათაურები სინგურით; დაუწერელია 1 რ, 2 ვ, 3 ვ, 4 ვ; 15 რ; შემოწირულია მარიამ კერესელიძის მიერ (ხედა ყდის საცავი ფურცლის ვ).

„ეპისტოლენი საქართუშლოს მეფის ირაკლის ძის ვახტანგისა. ეპისტოლე (ა). — ბედნიერ იქმნების კაცი სოფელსა ამას შინა, რომელიცა იქმნების შეყუარებულ მრავალთა და უმრავლესთა გუამათაგან...“ 5r—14v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა). წინასიტყვაობა. — „მე დავსთხზენ ეპისტოლენი ესე ჟამსა მყოფობისა ჩემისასა საქართუშლოსა შინა, სადა თვნიერ მეგობრისა მის, რომელსა ვასწერდი მე. არა ვის ეკითხა იგინი, ხოლო შემდგომად აქა მოსლუსა ჩემისა მე ვაჩუშენ იგი აქა მყოფთა ძმთა და სხუათა მცნობთა ქართუშლთა, რომელთაცა მაიძულეს მე, რათა მიმეცა იგი სათარგმანებად და დასაბეჭდადცა. აღვიარებ, რომელ თვნიერ ამავითარისა იძულებისა ვერა ოდეს ვერ გავებედვიდი განცხადებასა საზოგადოებასა შინა სუსტთაგან სჯათა ჩემთა.“

საქართუშლოს მეფის ძე ვახტანგ“ (3r).

ბ). „სარწმუნოვ მეგობართ. — მივიღვე ჩემდამი უწყება შენი, რომლითაცა მოხოველ ხარ ჩემგან ცნობისა მის, რომლითაცა საქმითა იქმნების კაცი სოფელსა ამას შინა ბედნიერ, რომლისათვისცა მოგიძღუნი დიდსა მადლობასა სამთა მიზეზთათს. პირუშლად, ვინადგან ჰსჩანს შენგან სურვილი და ძიება საქმისა მის, რაიცა უმჯობეს არს; მეორედ, ვინადგან მრავალსა ჟამსა უქმად მყოფობა ექმნების კაცთა მიზეზ მოწყინებისა, და მოწყინება განაშორებს სულითა მზიარულებასა და მოკლებულ ჰყოფს სიზნისაგან, და მექმენ შენ აწ მიზეზ ჯელ-ყოფად რაასამე საქმისა. ხოლო მესამედ, ვინადგან შენებრისა მეგობრისა არა რაა არს ნაცუალი, ამისთვის საწადელთა შენთათს შრომადა განსუშნებად შემირაცხიეს და ამისთვის ჯერ-არს, რათა სრულ ვაყო თხოვაი თქუშნი და შეძლებისაებრ გაუწყო შემდგომთა ეპისტოლეთა შინა“ (4r).

2. ხელნაწერი შეიცავს 14 ეპისტოლეს.

3. წერილები დაბეჭდილია რუსულად; თარგმანი არ მისდევს ქართულ ტექსტს იხ. Письма царевича Вахтанга, 1812 г. Петербур.

(503)

1114. ა

ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი, ომაინიანი. 1782

118 გვ.; 22,8 × 15,8; ქალაქი; უყდო; ნაკლულია; მხედრული; სათაურები სინაგურით. 1782 წ. 14 მარტი (გვ. 118); გადამწერი კარჯან (გვ. 117); შემოწირულია მარიამ კერესელიძის მიერ (გვ. 1).

[ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი. ომაინიანი] „...ავი ვიყო, სახელი თქვენის ასულობისა მაქვს. რად მიმცემთ ესრეთ უომარსა და გამოუცდელს, სხოგან სადმე მოცდომილს კაცსა? თქვენის ჩემზედ აქამდის ღთულებ მოწყალის გულისაგან ველი, რომე ეს ჩემი ნათქვამი ვაუწყრომლად მოისმინოთ...“ გვ. 1—118.

შენიშვნა: 1. ომაინიანი გამოცემულია გ. ჯაკობიას მიერ, 1937 წ. თბილისი.

2. გ. ჯაკობიას გამოცემულ ტექსტთან შედარებით ჩვენ ხელნაწერს აკლია გვ. 25-ის 33 სტრიქონამდე, გვ. 66-დან 76-ის 17 სტრიქონამდე, გვ. 120-ის სტრიქონი 17—20;

3. ხელნაწერს ჰქონდა ზედა ყდა, რომელიც შედგებოდა ნუსხურად ნაწერი რამდენიმე ფურცლისაგან. ის აკინძულია ცალკე, იხ. S-1114 ბ.

ანდრეი: „სახელითა ღთისათა გათავდა წიგნი ესე სარიდან ხელმწიფისა და მისის ძის ომაინ ქაბუჯისა. ქება-დიდება მალათა შინა ღთსა მომხსენებელნი მათნი. ღწ აკურთხენს მწერალი ამისი ვარჯან. აცოცხლე, ანცხოვენ (!) მეუღლეებით, ძეებით; აღიდე და ყოველი სენი და სნეულება მომაშორვე, ამინ. პატრონი ამისი“

ვარჯან აცოცხლე ძეებით მათით, მშვიდობაში ახმარე, ამინ. განსრულდა წიგნი ესე სარიდან-ომინიანი მარტის იდ, ქკს უო. ესე წიგნი შვენებით სავსე და მცენიერებით თავის ტარიელ, ავთანდილ და ფრიდონის წიგნიოა“ (გვ. 117 — 118).

- მინაწერები: 1. „გვი ავა ქალსა, სიბრაზით ხელს ტარი ველ[არ] ებრუნოს, პირს დორობლი გარდმოსცივოდეს, ლაშხედან კბილით ეკბინოს. ვინც მასა ქალს შემოეყროს. ჯოჯოხეთს კარი განედოს და რომელიც რომ წარწყმედებოდეს, მას ქალთან ყოფნა ეწეროს“ (ყდიდან აგლეჯილ ფურცელზე). IV
2. „ორი ფრინველი მოფრინავს, ორივე ქარის ქროლითა, ერთი ზამბულით მოვიდა, მეორე პირის ბროლითა“ (გვ. 75).
3. „ეს წიგნი ბარბარესი არ[ის]. ვინც მოიპაროს, გაუწყრავს ლთი“ (ყდიდან აგლეჯილ ფურცელზე). IV
4. მინაწერი არის აგრეთვე გვ. 118.

1114 ბ

ოთხთავი. XV

12 ფ.: 14×10,5; ქალაღდი; უყდო; ფრაგმენტი; ნუსხური; სახედაო ასოები სინგურით; [XV]

[იოვანეს სახარება]... დ განთავისუფლდით. მიუგო იესუ მათ, [რ]ქა მათ: ამენ,ამენ გეტყვ თქნ, რამეთუ რომელმან ქმნეს ცოდვა, მონა არს იგი ცოდვისაჲ...“ 1 რ.—12 რ, იოვანე, თ. 8, მ. 33.

წყდება: „...ოდეს ვიყავ მათ თანა სოფელსა შინა, მე ვსცევდ სახელითა შენითა, რომელნი მომცენ მე, დავიცვენ და არავინ მათგანი წარწყმდა, გარნა ძე იგი წარწყმედისაჲ, რაჲთა წერილი აღესრულოს...“ იოანე, თ. 17, მ. 12.

შენიშვნა: 1. შეიცავს იოვანეს სახარების 8, 9, 10, 14, 15, 16 და 17 თავებს.

2. ხელნაწერი წარმოადგენდა S-1114/ა-ს ყდას.

მინაწერი: 2 რ.

(504)

1115.

ანტონ I, გრამატიკა. XVIII

382 გვ.; 20,7×15,5; ქალაღდი უყდო; თავი და ბოლო ნაკლული; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით, სინგურით; [XVIII ს.] დაუწერელია 379 — 382; შემოწირულია სალომე მალალაშვილის მიერ გვ. 382.

[ანტონ I. დ რ ა მ ა ტ ი კ ა]. „დასაბამი პირველისა ნაწილისა, რომლისა წოდებულ კარი ღრამატიკისა, რომლისა შორის მარტივად დადებულ სახელთა ბრუნუანი, შეუღლებანი ზმნათანი, და შეკრებანი სხუათა სიტყვის ნაწილთანი, რომელნიცა ზეპირ-სწავლად უკმსყე ახალ ღრამატიკისთა სწავლის შინათა, ხოლო ზედკიდებულ მერმეცა საზღუართა კითხუანი წუალებისათჳს და გარემოთა (ესე იგი მდევართა) ნაწილთა სიტყუსათა ზოგებითსა შინა (ესე იგი საზოგადოსა). ხოლო ჯერ-არს მათიცა ზეპირ გამოხატუაჲ გონებასა სწავლის

შინაათასა. ბრუნუათათს სახელთასა. თავი მეპირუშლე. — ბრუნვანი ვიდრემე სახელთანი არიან რვა — ანუ მარტივისა ანუ ჰრთელისანი...“ გვ. 11—378.

წყდებო: „...აჰა, იქმნა ეგოდენ სწავლით სრულ ღრამმატიკოს და აღმომეცნ წერილთა მქერდუშლთასა II: აწ სადამე ამას სიტყუასა შინა უკეთუ მუსრკთა არა...“

შენიშვნა: 1. აქვს წინასიტყვაობა, გვ. 1—10.

2. აქვს კრიპტოგრაფები: გვ. 292, 295, 296, 298.

3. ეს ზელნაწერი წარმოადგენს პირველ ვრცელ რედაქციას, რომელიც შედგენილი ყოფილა ანტონ I-ის მიერ 1753 წ. მხითარ სევასტიელის სომხური გრამატიკის გამოყენებით (კ. კვეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, გვ. 349; 1941 წ. თბილისი).

(505)

1116

კრებული. XIX

156 გვ.; 20,4×16,3; ქალღი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული, სახელო ასოები სინგურით; [XIX ს]; გვირნიშანი; დაუწერელია გვ. 1, 2, 96; შემოწირულია სალომე მალალაშვილის მიერ (ყდის საცავი ფურცლის ო).

1. „«ისტორია დარღუშვისათს უკანასკნელ წისა ქალაქისა იერუსალიმისა ჰრომაელთა კეისრისა ტიტესგან, ძისა უესპასიანესა». — ოდეს მიიღო პატივი და ღირსებაჲ კეისრობისა უესპასიანემან და იქმნა დამტკიცებულ მბრძანებელად ყოვლისა სოფლისა...“ გვ. 3—95.

2. „ტყუშობისათვის დიდებულისა სამეუფოსა ქალაქისა კოსტანტინეპოლისა (რომელსა უწოდებენ ახლად ჰრომად). რომელიცა დაატყუშვა მახომედ მეორემან სულთანმან თურქთამან მერუშმან, შემდგომად ქრისტესა წელსა 1453. — მახომედ სულთანმან თურქთამან, (რომლისა სახელი მეორე) შემდგომად სიკუდილისა მამისა თუსისა ამურატისა, აზიას შინა სამთავროსა ბითინისასა...“ გვ. 97—146.

შენიშვნა: ეს ზელნაწერი არ მისდევს იმ ნუსხას, რომელიც მიჩნეულია სარიდან ჩოლოყაშვილის თარგმანად (კ. კვეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, გვ. 70, 1941, თბილისი).

3. „თან ლუდოვიკ ლოტჩრეტ, თუსსა შინა არხონტოლოლისა ფურცელსა შინა ხუი. დაწყებისათს კოსტანტინეპოლისა აღსწერს ესრეთ. — ოდეს ბერძენთა ტშელთა შინა ჟამთა გულისხმას-ყუშს აღშენებად სახელოვანის ქალაქისა თრაქიასა შინა...“ გვ. 147—156.

მინაწერები: ნუსხურად: 1. „მწერალი ამის ამარი ნიადაგ. მწერალი ამის ამარი ნამუშაქარ“ (გვ. 105).

2. „აწ თარად დაეშთი ამისის ამარი ნიადაგ“ (გვ. 156).

(506)

1117

კრებული 1821.

286 ფ.; 16×10; ქალაღი (მოლურჯო); ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ყდის ზედა მარჯვენა კუთხე დაზიანებულია; თავნაკლულია; მხედრული; სათაურები სინგურიით; 1821 წ. (236 რ, 286 ვ); გადამწერი ბესარიონ ფავლენიშვილი (286 ვ).

1. [ნიკიფორე ხუცესი. ანდრია სალოსის ცხოვრება]. „... მიუგო და ჰრქუაჲ ჭაბუქსა მას: გრწმენინ ჩი უო და რაჲცა მრქუაჲ, იგი უყო. გარნა მასწავე, თუ ვითარ ვებრძოლო...“ 1 რ — 236 ვ.

შენიშვნა: ნათარგმნი უნდა იყოს ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ (კ. კელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია. ტ I, გვ. 665; 1941 წ. თბილისი).

ანდერძი: 1. „მე ნიკიფორე ხუცესმან დიდისა ეკლესიასამან თლითა ჩითა ვინილე და რომელი მომითხრაჲ ნეტარმან ეპიფანე უტყუშლითა პირითა, აღვწერე წიგნი ესე სადიდებელად უფლისაჲ ჩინსა იესუ ქრისტესსა, რომელსა შუშინის პატივ და თყანის-ცემა, თანა მამით და სულით წითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უწე, ამინ. სრულ იქმნა ამისი აღწერა იანვარს იო (!), წელსა ჩყა.“

(შემდეგ მოდის სინგურიით): „ამა წიგნსა ეწოდების ბერძულად აპოკრიფა, რომელ არს მოძღუართად, ხოლო საკითხავი და არა ყოვლისა ერისა საჯმნო ყო, ფუცებთ, და უმეცართა, ვითარცა შჯულის კანონი.“

უწყის ოწ, თუ მიხედეს კაცი ბრძენი გულისგმიერი, დედაჲ არს ყოვლისა მეცნიერებისა.“

2. (ზავი მელნიო): „ღმერთო, შენ შემწე გექმენ. ვიწყე იონე მოწყალის ცხოვრება იანვარს იბ, წელსა ჩყა“ (235 ვ — 236 ვ).

2. „ცხრებჲ წინსაჲ და ნეტარისა მამისა ჩინისა იოანე მოწყალისა აღექსანდრიელ მთავარეპისკოპოსისა აღწერაჲ ლეონტიოს ეპისკოპოსმან ნიკოპოლისამან, რომელ არს კჳრისაჲ. — ვინებე და ინებეს მამათამათ, რომელ პირველ ჩინსა იყუნეს, დაწერეს ცხრებჲ წმინდისაჲ ამის მამისა ჩინსაჲ, რათა აღწერნეთ საქმენი, რომელთა შინა იყოს სარგებელი მკითხულისა და მსმენელისა...“ 237 რ — 286 ვ.

ანდერძი: „სრულ იქმნა წიგნი ესე იოანე მოწყალისა კელითა გლახკის ბესარიონ მღუდელ-მონაზონის მარტოდმცხოვრებელის ფავლენის შვილისათა იანვარსა კჳ, წელსა ჩყა“ (286 ვ).

(507)

1118

იონა ხელაშვილი. ასოთა და გვამთა წიგნის განმარტება. 1830.

198 გვ.; 20,7×16; ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა, მოვარაყებული; აქვს ზედა და ქვედა ყდის საცავი ფურცლები; მხედრული, საზედაო ასოები სინგურიით; 1830 წ. 13/IV (გვ. 19); დაუწერელია; II რ, გვ. 28, 40, 189—195, 198; შემოწირულია მარიამ კერესელიძის მიერ (ყდის საცავი ფურცლის ვ); შემკულია თავსართავებით: 1, 20, 29, 41 გვ.

«დამაკავშირებელი ასოთა და გუამთა თავსა ზედა». — „ქრისტე იესოს მიერ ემზაზისაგან კეთილშობილო, შინაგან მეფე სულითა და გარეგან ქალაქ გუამითურთ შენით...“ გვ. 41—188.

შენიშვნა: 1. აქვს ორი წინასიტყვაობა: ა). „წინასიტყუაობიერი ცხადოვნება ხელის ხელწინარე დამძღვანებელი შეყუანად წიგნსა ამას შინა აღმოკითხვად და ყურად ლებად...“ (გვ. 1—19).

ბ). „ეგერა წიგნი კატეხიზმო თქუენდამო ეჭყვე წინასიტყუაობითა პირუშლ წელსა 1827; ეგრეთუ აღფაჯტა წელსა 1829; ხოლო მესამე ესე დამაკვეშირებელაჲ სახელდებული ესეცა წიგნი თქუენდამივე შევმზადე ცნობად და აღრიცხვად თითუელთა ასოთა გუამებისათა...“ (გვ. 20—27).

2. სარჩევი, შინაარსობრივი: „ფურცლებთა და გურდებთა ზედა წითლურთა, მუხლებთა მისწავებაათაჲს კითხვად, მსგავსად^ს თავებთა და პარალრაფებთა და მუხლები პირველი იხილენ (სინგურით). — ქვეს მიერ ზეციურ კეთილშობილებისათჲს, რომელ არს საუკუნო ცხოვრება დაუსრულებელი ძუშლისა კაცისა განძარცვთა და ახლისა ზატმსგავსების შემოსითა ქრისტე ღთისათა, რომელ არს სიწმიდჲ სიმართლედ და ქეშმარიტებასა ზედა საზარებისასა და დგრომა უმორყეოდ სიტყვთა და საქმეებით: გურდი მარჯუშენ, რიცხვ: ~ 37“ (გვ. 29—39).

3. წინ უძღვის: ა). მი რ ი ა ნ. მეფე ი რ ა კ ლ ი ს ძის იამბიკონი წელსა 1817 სექტემბრის 26. „იამბიკონი ლოცუამან ანნა. — იყავნ ხსენება წინასწარმეტკუშლის...“ I r (კიდურმწერლობა იძლევა „იონას“).

ბ). „თქმული მეფის ძის იოანესაგან. — დღეს აღმოსცენდა ძირთაგან ჯელაჲნთა მთიები, დიდი ბერი მამა იონა...“ I r.

გ). „თქმული პეტრე ლარაძესაგან. — აღპსრული მალალს კათედრასა სანლუდელოსა...“ I v.

დ). „თქმული მეფის ძის იოანესაგან. — იმლუდელმთქმედებ წესისაებრ...“ I v (კიდურმწერლობა იძლევა „იონა ე-ს“).

ე). „წინასიტყუობა. — ივერიის ნორჩსა ვახსა კეთილსა...“ III r. (კიდურმწერლობა იძლევა „იონას“ და „სვიმონ“-ს).

3). „მის პატიოსან ღირსებას მლუდელმონოზანს მამა იონას. — მალლისა ზეო, სიბრძნისა მზეო, ვნებათა მძლეო, ეშმაკთ მთრგუნელთა...“ III v. სოლომონ რაზმაძისა, 1830 წ.

4. მთელ რიგ ვეგრდებზე იონა ხელაშვილის ხელით გაკეთებულია შენიშვნები. მათ შორის აღსანიშნავია:

ა). „იხილე, მკითხულო, ვერ მპოვნელმან ქართუშლისა კანონიერ მწერალისამან, შემოხოვა სომეხმან გარდაწერა ნამდვილისა ზემისა დათხზულისა წიგნისაგან. აღთქმით ასე წესიერ, გარნა ფრიად უწესურად გარდმწერა. სხოლიონიცა შეჯრევიეს ვითარცა იხილების. ამაღ ვწუხვარ, რომელ წიგნისა ამის დედანი ტფილისსა შინა წარვგზავნე ვიდრე შემოწმებადმდე. თქუნ მკითხუშლთა განარჩიეთ ნამდვილი და სხოლიონი წიგნისა ამის. და მე მომიტევეთ უწესურად დაწერა ზემოსხენებულისა სომეხისაგან. რომელმან მიიღო ხუთი. თუმანი სასყიდელი ასიგნაცია და შემდგომითი-შემდგომცა კამსა წერისსა ისარგებლა. ღონ მშვიდობა მისცეს, (გვ. 2—3). ამგვარივე შენიშვნა მოთავსებულია გვ. 119.

ბ). „დავით ბახტაძემ უნე თვისი დაუცალა მეფეს 2 ირაკლის, და იხსნა სიკუდილისაგან ემსა სასტიკსა ლტოლვისასა. იონა“ (გვ. 24).

5. ხელნაწერს დართული აქვს იონა ხელაშვილის ნაშრომთა სია 25 სახელწოდებისა (გვ. 196—197).

316 გვ.; 21×16,8; ქალაღი (მოლურჯო); ტყავადაკრული ტვიტრული ხის ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; სათაურები სინგურით (ზოგიერთი სათაური წაშლილია); 1825 წ. 19 აპრილი (გვ. 316); კვირინიშანი; დაუწერელია გვ. 292 და 293.

[მოსე ხონელი. ამირან-დარეჯანიანი]. — „ქარი პირველი. აბესალამ ინდოთ მეფის ანბავი. — იყო ინდოეთს მეფე აბესალომ, მორკმული, განგებინი...“ გვ. 1—316.

შენიშვნა: ეს ხელნაწერი გამოცემული აქვს ზ. კიკინაძეს, იხ. ე. თაყაიშვილი, „მოაღწია ჩვენამდის დილარიანის ნაწყვეტმა თუ არა?“, „მოამბე“, 1900 წ. № 2 (გვ. 51).

ანდერძი: „აღიწერა ეს ისტორია აპრილის იო, წელსა ჩუკე“ (გვ. 316).

შინაწერები: 1. ყდის საცავი ფურცლის v-ზე.

„2. Дозволено цензурой 8 Апреля 1896 года. Тифлис, Цензор кн. Р. Эрнстов“ (გვ. 316).

(509)

1120

დვანაძე გიორგი. ლექსთა კრებული. XIX.

111 ფ; 22×17,2; ქალაქი; უყდო; მხედრული; ავტოგრაფი: XIX ს. მცირედ დაზიანებული; დაუწერელია: 18 v, 30 v, 31 r, 32 v, 33 v, 50 v, 51 v, 111 r v.

1. „ქაპიტანს მიხეილ ზაქარიას ძეს, მორთ... —
ის დრო ჩემთვისა, სჯობდა ამ დროსა...“
(„28 ივნისსა, 1876 წელსა, ტფ. ლუბერ. საპყრობილეში.“)
1 r — 2v.
  2. „სიყმაწვილითგან ჩემი ცხოვრება. ნაწილი პირველი. —
საქმე რაღაც მოვიგონე დროებისა გასატარად...“
(„30-ს ოქტომბერსა, 1878 წელსა, ქ. გორის საპყრობილეში.“)
3 r — 18 r.
  3. „სიყმაწვილითგან ჩემი ცხოვრება. ნაწილი მეორე. —
ოქტომბრამდის რაც გადამხდა, ხომ დაეწერე ყველაფერი...“
(„10-ს იანვარსა, 1875 წელსა, ტფ. ლუბერნსკის საპყრობილეში.“) 19 r — 32 r.
  4. „პოემა ყარაბაღელი ყაჩაღი. —
ყარაბაღია ვრცელი ადგილი...“
(„20-ს მარტსა, 1875 წ. ტფ. ლუბერ. საპატიმროში.“)
34 r — 49 r.
- სხვა და სხვა ლექსები გიორგი დვანაძისა
5. „გორის საპატიმროსადმი. —
ახ! მაგონდება საპატიმროვ! დრო იგი ტკბილი...“
(„1878 წელსა, ივნისის 1-სა დღესა, გორის საპყრობილეში.“) 51 r — 52 v.
  6. „ქნიაჟნა ეკატერინე გიორგი ბაგრატიონ დავიდოვის ასულს. —
შავს ბედში მყოფი სევდის ნისლით გარე მოცული...“
(1-ს აგვისტოსა, 1878 წ. გორის საპყრობილეში.“)

53 r — 54 r

7. „მასვე (ლექსის გაგზავნის დროს). —
აჰა, კნიაჟნა ეკატერინე,
გიძღვნი ამ ლექსსა პერობილი ვინმე...“
(„1-ს აგვისტოსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“). 54 r.
8. „გიორგი სვიმონის ძეს, ჯაფარიძეს. —
გახსოვს როს ძმომ! ბედისაგან გალადებული...“
(„23-ს სექტემბერსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“).
54 v — 56 r.
9. „ქესარია მერაბ გაბუნიას ასულს. —
შენა მთხოვე ლექსის წერა, ჩემო პაწაწინა კესო!..“
(„25-ს მაისსა, 1873 წელსა, გორის საპყრობილეში“).
56 v — 57 r.
10. „დედა ჩემს ხორეშანს. —
დედავ, ბედმა მილაღატა! და სოფელი აზიმტერდა...“
(„15-ს მაისსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“). 57 v.
11. „ტიურმის სმოტრიტელს მერებ გაბუნიას. —
ღღეს შავს ბედისგან შეწუხებულს. შეჭირვებულსა,“
(„22-ს სექტემბერსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“). 58 r.
12. „პოდპორუჩიკს ალექსანდრე ხიმშიევს. (ხუმრობა). —
ყოჩად ძმომ ალექსანდრე! ბაშხადუნი, ბარაქალა...“
(21-ს აგვისტოსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“). 58 v.
13. № ... № ... —
თუმცა გამკიცხე, დამიწუნე, არ მძგღე ყური...“
(„1864 წ. ქ. გორს“). 59 r.
14. „მოთქმა დედისაგან ქალის სიკვდილზედ. —
შემოკრბით ერნო! მღვდელნო და ბერნო დამქოლეთ ქვითა,..“
(„10-ს ნოემბერსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“).
59 v — 60 v.
15. „ეპიტაფია. —
მე აქ პატარა ოთხის წლის ბავშვი
ვარ ამა ქვას ქვეშ შავსა მიწაში...“
(„1-ს ნოემბერსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“ 60) v.
16. „ანდერძი კნ. ე... ნესი. —
ნუ სტირი დედავ! ნუ სტირთ მოყვასნო!“
(„30-ს ნოემბერსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“).
61 r — 62 r.
17. „პასუხი ლექსისა. ნატალია მერებ გაბუნიას
ასულს. —
ნატო, ჩემთვის არს დიდი საწუხი
უნდა მოგივო ლექსის პასუხი...“
(„3-ს დეკემბერსა, 1873 წ. გორის საპყრობილეში“).
62 v — 64 r.

18. „მაშო გიორგი ჯაფარიძის ასულს. —
 კელსა ავიღე კალამი, ეგება სევდა გავფანტო...“ 64 v — 65 r
19. „თიკო გ. ჯაფარიძისას (მილოცვის დროს ახალწელიწადს). —
 დაო, წავიდა ეს ძველი წელი...“
 („1-ს იანვარსა, 1875 წ. გორის საპყრობილეში“). 65 r v.
20. „პოლკოვნიკს ივანე გივის ძეს ამილახვარს. —
 სასიქადულოდ მამულისა დაბადებულო!...“
 („1866 წელსა, ს. ქალას“). 65 r — 67 r.
21. „კოკობი ვარდი. —
 ვარდი ვნახე, ჯერეთ იყო კოკობი და გაუშლელი...“
 („10-ს აგვისტოსა, 1858 წ., რაჭაში — ს. სხვაეას“). 67 v — 68 r.
22. „ტფილისის ბულვარს. —
 მიყვარს, ბულვარო! მარად შენზედ მე სიარული...“
 („20-ს მაისსა, 1859 წ. ქ. ტფილისს“). 68 r — 69 r.
23. „ნაანბობი ყმაწვილის თავადი შვილისა. —
 კელსა ავიღე კალამო, მაქვს შენთან მუდარებანი...“
 („20-ს მაისსა, 1858 წ., ქ. ტფილისს“). 69 r — 72 v.
24. „დილა. —
 ახ დილავე! დილავე! კვლავ სანატრელო!...“
 („16 იანვარსა, 1857 წ. ქ. ტფილისს“). 73 r.
- შენიშვნა: გ. დვანაძის ხელით სქოლიოში: „ეს „დილა“ არის დაბეჭდილი ცისკარში შეცდომით ივანე კერესელიძისაგან გ. თრბელიანის სახელზედ“: 73 r.
25. „მისის იმპერატორებითის დიდებულების ალექსანდრე ნიკოლოზის ძის საქართველოში მობრძანების დროს. —
 აჰა კელმწიფევე! საქართველო შენი ერთგული...“
 („23-ს სექტემბერსა 1871-სა წ. ქ. გორსა“). 73 v — 74 r.
26. „შემხვდა მოხუცი. —
 არ ვარ პოეტი, მაგრამ მიყვარს ლექსების წერა...“
 („20-ს ივნისსა, 1868 წ., ს. საკორინთლოს“). 74 v — 76 v.
27. „წიგნი რეკრუტისა ამერიკიდგან ფრანციაში თავის დანიშნულთან (ბერენჟესი, ვადმოთარგმნილი რუსულიდგან). —
 გაუწყებ შენი კეთილის მღომი...“
 („1862 წელსა, ს. კასპს“). 77 r — 78 r.
28. „ყვედრება. —
 ჩემო მტანჯველო, უკანასკნელად...“
 („10-ს თებერვალსა, 1874 წ., გორის საპყრობილეში“):
 79 v — 81 v.
29. „ქნეინა ნიწო ალექსანდრე ხიმშივეისას. —
 ქნეინა ნინო! თუმცა არ გიცნობ...“
 („19-ს თებერვალსა, 1874 წ. გორის საპყრობილოდგან“). 81 v —
 82 r.

30. „სმოტ. ჰომოზნიკს ისაკ სვიმონის ძეს ტერ სიმონოვს.—
„დღეს ამ სევდიანს შენობაში...“ 82 v.
31. „შეფე-დედოფალს —
მალაშა ღმერთმა, სამებით ერთმა თქვენ ორნი სულნი...“
(„24-ს იანვარსა, 1875 წელსა, ტფილ. ლუბერნ. საპატიმროში“).
83 r v
32. „ნინო გელოვანის ასულს ჩარკვეიანისას.—
შენებრ დღეს ბედით მე დამხობილი...“
[„24 მარტსა, 1875, ტფილ. ლუბერნ. საპატიმროში“].
83 v—84 r v.
33. „გიორგი სვიმონის ძეს ჯაფარიძეს (ლექსების გაგზავნის დროს).—
აჰა ძმაო, ლექსი გიძღვენ, იქონიე ჩემს სახსოვრად...“
(„27 მაისსა, 1875 წ. ტფ. ლუბ. საპატიმროში“). 85 r.
34. „ცოდვილი ქალი (გადმოთარგმნილი რუსულიდან).—
არის მეჯღიში და ხალხთა კრება...“
(„1-ს ივლისსა, 1875 წ. ტფ. ლუბერ. საპატიმროში“).
85 v—91 r.
35. „ალექსანდრე ივანეს ძეს ყანჩელს.—
ახლად დაბადებულო!
დედისა სიხარულო...“
(„19 ოქტომბერსა, 1875 წ. ტფ. ლუბერ. საპატიმროში“).
91 v—93 r.
36. „სტუმარი. ნაანბი მოხუცისა.—
ენატრულობ ამა ნატერასა, ნეტავი ამიხდებოდეს...“
(„20-ს ნოემბერსა, 1860 წელსა, ს. საკორინთლოს“).
93 v—94 r.
37. „პასუხი მუხამბაზისა.—
შენს აზრს მიცხადებ,მეუბნები—ვერ შემიყვარებ...“
(„6 იანვარსა, 1876 წ. ტფ. ლუბერ. საპყრობილეში“).
94 v—95 r.
38. „№ ... № ...—
ბედმა მუხთალმა მილალატა, შენს თავს გამყარა...“
(„23 დეკემბერსა, 1875 წ. ტფ. ლუბერ. საპყრობილეში“).
95 v—95 v.
39. „როტვა პატიმარისა.—
მე შევეჩვიე პატიმრობასა,
ალარც კი მახსოვს თავისუფლება...“
(„27 თებერვალსა, 1876 წ. ტფ. ლუბ. საპყრობილეში“).
97 r—101 r.
40. „გაზაფხული.—
მოხვედი კვალად გაზაფხულო! გამოგვებრწყინე...“
(1-ს აპრილსა, 1876 წ. ტფ. ლუბერ. საპყრობილეში“) 101 v—102 v.
41. „უმაწვილო ქართველო.—
მინდა ვწერო მე ლექსები და გავართო ამით გული...“
(„13-ს მარტსა, 1876 წ. ტფ. ლუბ. საპყრობილეში“)
103 r—v

42. „საბრალო ნინა.—

როს ბედმა კრულმა მე პატიმრობა...“

(„ნ-ს იენისა, 1876 წ: ტფ. ლუბერ. საპყრობილეში“).

104 r — 110 v.

შენიშვნა: ზოგიერთ ლექსს ახლავს ავტორისეული შენიშვნები სკოლითებში (3 r, 14 v, 22 r, 23 v, 36 v, 48 v, 49 r, 57 r, 58 rv, 73 r, 82 v, 94 v).

(510)

1121

ორბელიანი სულხან-საბა. წიგნი სიბრძნე-სიცრუისა. XIX.

98 ფ.; 22×17; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; ნაკლული; მხედრული; [XIX]; ჭვირნიშანი.

„წიგნი სიბრძნე-სიცრუისა, ნათქვამი სულხან ორბელიანისა უამსა სიჭაბუკისა თვისისა. — იყო ველმწიფე ერთი, რომლისა საქმენი არავისაგან მოიგონებია, რომლისა სიკეთისა და სიქველისაგან ეგოდენი მოწყალებანი შეკრიბნა გულსა თვისსა...“ 1 r — 98 v.

შენიშვნა: 1. ს. იორდანიშვილის გამოცემასთან შედარებით ხელნაწერს აკლია: 7—8, 13—14 და 29—30 ფ. შორის.

2. ხელნაწერში გამოტოვებულია მთლიანად შემდეგი არაკები: „ყახან შაჰ და მისი ცოლი“, „მეფის ანდერძი“, „ბროწეულის წვენი“.

3. ხელნაწერს აქვს დამთავრებული სახე. თუმცა ბოლოში აკლია სამი არაკი: „ჩივი და მყვარი“, „აქიმი და ორი სნეული დიდებული“, „მოყვარულნი ცოლქმარნი“.

4. ხელნაწერს ბოლოში დართული აქვს ლექსი:

„ენა მწარე, ენა ტკბილი, ენა მოკლე, ენა გრძელი...“

(511)

1122 ა

ქარაზადინი. XVIII.

46 გვ.; 21×16,2; ქაღალდი; ქსოვილგადაკრული ქაღალდის ყდა; მხედრული; 1788 წ. (გვ. 16); აქვს ჭვირნიშანი; დაუწერელია: გვ. 12, 13, 33, 35, 42, 44, 46.

[ქარაზადინი]. — „ქ. ლთიმ ხელი მოემართოს ყოველს ქრ[ის]ტიანს და დაქვრებულსა (!) იმთი (!) წლობთა (!) ჩვენა...“ გვ. 2—45.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს ქართული ტექსტის გარდა სომხურსაც (გვ. 1, 4—9).

2. ქართული ტექსტი წარმოადგენს სხვადასხვა დროის სამკურნალო ხასიათის ჩანაწერებს. იგი შეიცავს ცნობებს იარის, თვლის, ყურის, კბილის, მუცლის, ცოფის, პირის და პირის სახის ლაქების, ფილენჯის, გულის, ხველის, სისხლის დენის და სხვა დაავადებათა მკურნალობის შესახებ.

3. შეიცავს სხვადასხვა დროის ქართულ ჩანაწერებს თულაევის ოჯახის წევრთა და სხვა პირთა დაბადების, ჯვრისწერისა და გარდაცვალების შესახებ (გვ. 16, 29, 30, 36, 37).

4. ჩანაწერი: რუსულ ენაზე გვ. 18. „1861 года декабря 11-го дня в 5 часов утра скончался Калужский Асесоръ из Крузинъ (!) Кизлярскихъ дворян Игнати Иванов Тулаевъ от роду жизни былъ ему 45 летъ; дай бог ему царства небесное; подписалъ ученикъ его Кизлярски Армянинъ Х р и с т о ф о р М у р а д о в“.

5. ტექსტს ახასიათებს „ა“-მეტობა.

6. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. Описание... I, გვ. 617 ანდერძი: „ქ. აღიწერა წელს ჩღპმ, თიბათვის ორს“ (გვ. 16).

მინაწერი: „ჩღ წელს მობძანდა ყიზლარს... საქართველოდამ ანტონი მეფე(!) ... თემურაზ. მაშინ მზე დაბნელებულა, ერთი მინუთი“ (გვ. 18).

1122 ბ

კარაბადინი XVII—XVIII.

206 გვ.; 21×14; ქალაღი; ტყავგადაკრული. ტვიფრული მუყაოს ყდა; თავი და ბოლო ნაკლულია; მხედრული. სათურები სინგურით; [XVII—XVIII]; ჭვირნიშანი (სამი ნახევარმთვარე და სამყურა ბალახი); პაგინაცია 180 გვერდამდე გაკეთებულია მხედრულით; დანარჩენ 13 ფურცელს პაგინაცია არა აქვს და დაწერილია სხვა ხელით; ახასიათებს „ა“-მეტობა.

„...ყოფე და გამოსცვალე, სხვა და სხვა ახალი რძე გამოსცვალე. ათი (!) დღემდინ ასე იქმოდე, მერმე ერთი დღე რძეში ამყოფე, ამთენი დაასხი, რძე დაფაროს...“ გვ. 1—206.

წყდება: „...მანამდინ აღუღეთ, რომე ის წყალი წაიდეღს და ერბო დარჩეს; ცოტა წყალიც რომ იყოს, ის ჯობს, რომე არ დაიწვას, შეიქნების გოგრის ერბო, იხმარებდით...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შედგება ორი სხვადასხვა ხელით ნაწერი ნაწილისაგან. პირველი ნაწილი შეიცავს რეცეპტების კრებულს; მეორე ნაწილში მოცემულია სხვადასხვა მეცნარეებისაგან ზეთის დამზადების წესები.

2. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ, Опис. I, გვ. 605.

მინაწერები: ძირითადად სამკურნალო შინა არსისა: გვ. 27, 64, 68, 78, 89, 126, 129, 179, 183, 186, 191, 192, 194—196; თურქული მინაწერი—გვ. 64.

3. „საჩუქარი პაპიღის სძლისაგან კენიღა ეკატირინე მ. სულხანისა. ფასი 2 მ. 1881 წელს“ (ყდის ო).

4. „ნ. ვასიღი მაქსიღის ძისა სულხანისა“ (გვ. 69).

(512)

1128.

კრებული. XVIII

400 გვ.; 21,6×16,6; ქალაღი; უყდო; ნაკლული, მხედრული, სათურები სინგურით; [XVIII]; ჭვირნიშანი.

1. [თეოდოსი განგრელი]. — „თა იანვარსა კა და აგვისტოს იგ. — ცხოვრება და მოქალაქობა აღსარებისა მართლისა სარწმუნოებისა წისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა მაქსიმესი. გუაკურთხენ მამაო. — მრავლის ქებისა და ფრიაღის შესხმისა ღირს არიან მოყუარენი და მოღუაწენი სათნოებისანი...“ გვ. 1—59.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები-ბი ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. V, გვ. 132).

2. [მაქსიმე ალმსარებელი]. — „სიტყუის-გება, რომელი იქმნა მას წისა მაქსიმესსა და პიროს კოსტანტინეპოლელ პატრიარქის მწუალებელისა. — ოდეს-იგი პიროს კოსტანტინეპოლელ პატრიარქი განიდევნა კოსტანტინეპოლით ბოროტთა საქმეთა მისთათჳს და წარვიდა ჰრომს...“ გვ. 59—74.

3. [მისივე]. — „წისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა მაქსიმესი ნეტარისა თალასეს მიმართ ხუცისა და მამასახლისისა მრავალთა მონასტერთასა სიტყუათათჳს, რომელთა განმარტებად ეთხოა მას ნეტარისა მაქსიმესა გან. — სანატრელსა მონას ღწისასა თალასეს, ღირსსა მღუდელსა და მწყემსსა პირმეტყუწლთა ცხოვართასა მაქსიმე გლახაკი მონაზონი უფლისა მიერ ვიკითხავ...“ გვ. 74—308.

4. [მისივე]. — „წისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა მაქსიმე ალმსარებელისა სიტყუის-გებისათჳს ვნებათასა, მიწერილი მამისა თალასეს მიმართ. გ. უ. — შემკობილსა ყოვლითა სათნოებითა და მუშაკსა სულიერისა მის ქყანისსა, მწყემსსა პირმეტყუწლთა ცხოვართასა, მონასა ღწისასა თალასეს მაქსიმე გლახაკი მონაზონი უფლისა მიერ ვიკითხავ...“ გვ. 309—326.

შენიშვნა: მაქსიმე ალმსარებლის ეს სამივე სიტყვა თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V გვ. 96—97).

5. [მისივე]. — „ნეტარისა მამისა ჩწისა მაქსიმესი სწავლა ბ. ბრძოლათათჳს სიძვისა. გ. უ. — შშობელი სიწმიდისა არს მარხუად, ხოლო ნაყოვანებად დედა არს სიძვისა...“ გვ. 326—328.

6. [მისივე]. — „წისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა მაქსიმესი სიტყუის-გება გულის სიტყუათა მიმართ სიძვისათა. დავი ა. — გული სიტყვისა მის მიმართ, რომელი აიძულებნ ჰხედუად პირთა მავნებელთა და განცდად სახეთა აღმზრზენელთა ვნებისათა და გონებით აღასრულებნ ცოდვასა...“ გვ. 328—339.

7. „საკითხავი გ. თქმული ვეცხლის-მოყვარებისათჳს. გ. უ. — ვეცხლის-მოყვარება ძირი არს ყწის ბოროტთა...“ გვ. 339—340.

8. „სიტყუის-გება გულის სიტყუათა მიმართ ვეცხლის-მოყუარებისათა. თავი ა. გ. უ. — ვითარმედ ჯერ-არს და სამართალ წყალობად ძმითა გლახაკთა და დავრდომილთა...“ გვ. 340—352.

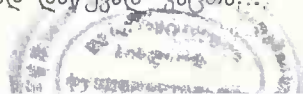
9. „საკითხავი დ. თქმული მწუხარებისათჳს. — მწუხარება არს მკმუნვარება სულისა...“ გვ. 352—354.

10. „სიტყვის-გება გულის სიტყუათა მიმართ მწუხარებისათა. მ. გ. — თავი ა. სულისა მიმართ, რომელი უმეცარ არს, ვითარმედ უძღურება სარწმუნოების და ვერ მოგებად შეუორგულეებელისა სასოებისა მოიღებს მწუხარებასა...“ გვ. 354—365.

11. „საკითხავი ე. მრისხანებისათჳს. — მრისხანება ვნებად არს ბოროტი...“ გვ. 365—366.

12. „სიტყუის-გება გულის სიტყუათა მიმართ მრისხანებისათა. გ. მ. თავი ა. — გულის სიტყუათა მიმართ მრისხანებისათა. გ. მ. თავი ა. გულის სიტყუათა მათ მიმართ, რომელნი მაწუწვდიან მოძულებად დაწუვად ქაცთა...“ გვ. 366—374.

2. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

13. „საკითხავი ვ. მოწყინებისათჳს. — მოწყინებაჲ არს უძლურებაჲ სულისა...“ გვ. 374 — 375.

14. „სიტყუის-გება გულის სიტყუათა მიმართ მოწყინებისათა. გ. მ. თავი ა. — გულის სიტყუისა მის მიმართ, რომელი მეტყუინ მისულად ჯორციელისა მამისა ხილუად...“ გვ. 375 — 380.

15. „...ვეფხი და ვეფხუნდ უფრო მდარე მჯეცი სჯობს...“ გვ. 381 — 400.
წყდება: „...მდინარენი თუცა-რა ედინენ და ძარლოვანმა ქვეყანამან ნოტო...“

შენიშვნა: გვ. 381—400 ზომით უფრო პატარაა, დაწერილია სხვა ხელით, თავი და ბოლო აკლია.

ანდერძი: „დიდება ღმრ, დაესრულა კითხუა-მიგებაჲ. ქრისტე შეიწყალე ისა ვ-რი ილი, ამინ“ (გვ. 328).

(513)

1129

**ანდრია კესარიელი. იოანე ღვთისმეტყველის გამოცხადების
თარგმანება. XIX**

130 გვ.; 21×16,7; ლურჯი ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1801 წ. კვირინიშანი (გვ. 5—8); გადამწერი ალექსიძე დიმიტრი (გვ. 126). დაუწერელია გვ. 127—130.

„წმიდათა შორის მამისა ჩნისა ანდრია მთავარეპისკოპოსისა კაპადუკიელისა თარგმანება გამოცხადებისა წმიდისა იოანე ღმრის მეტყუელისა, რომელი ჰსთხოვა სხუამან ეპისკოპოსმან და მიუწერა ესე: უფალსა ჩემსა და ძმასა ჩემ თანა მღუდელსა ურისა მიერ გახარებ. — მრავალთა მიერ მრავალ-გზის ვიძულე, რომელთა-იგი აქუნდა ჩემდა მომართ ღჳეი უზესთაესი ძალისა ჩემისა...“ გვ. 1—126.

შენიშვნა: 1. თარგმანი ექვეთიმე ათონელიისა (კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, გვ. 577).

2. აქვს ვანმარტებები გადამწერის ხელით გაკეთებული (26, 71, 73, 106 გვ.).

ანდერძი: „დიკასტირიის მწერალ-მწიგნობარი ალექსიძე დიმიტრი“ (დიმიტრი — ხვეულად), გვ. 126.

(514)

1130

პარაკლისნი. 1800

1+184 გვ.; 14,2×10; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ქვედა ყდა მოვარდნილია; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; ბოლო ნაკლულია; მხედრული (სხვადასხვა ხელით); სათაურები სინგურით; 1800 წ. 23 აგვისტო (გვ. 159); კვირინიშანი; დაუწერელია I, 160 — 162 გვ.

1. „ღთივშემკობილნი პარაკლისნი ყოველთა წრთათჳს მოსაზავებელნი. პარაკლისი სავედრებელი წრისა ღმრისმშობელისა ყოველად ბრწყინვალეთა ღღესასწაულთა მისთათჳს. — მღნ: კურთხეულ არს. გუნდმან — ამინ. დიდება შენდა, წო, მეუფეო ზეცათაო, ...“ გვ. 1—20.

2. „პარაკლისი სავედრებელი ცხოველს-მყოფლისა და პატიოსნისა ჯვარისა. — მღწ: კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო. ...“ გვ. 20—37.
3. „პარაკლისი სავედრებელი წთა ანგელოსთა. — მღწ: კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო, წმიდაო ღმერთო...“ გვ. 38—51.
4. „პარაკლისი სავედრებელი წისა იოანე ნათლისმცემლისა. — მღწ: კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო...“ გვ. 52—65.
5. „პარაკლისი სავედრებელი წთა წინასწარმეტყველთა. — მღწ: კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო...“ გვ. 66—78.
6. „პარაკლისი სავედრებელი წთა მოციქულთა. — მღწ: კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო...“ გვ. 79—92.
7. „პარაკლისი სავედრებელი წთა მოწამეთა. — მღწ: კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო...“ გვ. 93—107.
8. „პარაკლისი სავედრებელი წთა მღუდელმთავართა — მღწ: კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო...“ გვ. 108—122.
9. „პარაკლისი სავედრებელი ღირსთა და ღწმემოსილთა მამათა. — მღწ: კურთხეულ არსი...“ გვ. 123—137.
10. „პარაკლისი სავედრებელი უფლისა ჩნისა იესუ ტკბილისა, ღივ ბრწყინვალეთა დღესასწაულთა მისთათჳს და კვირიაკეთა. — მღწ: კურთხეულ არსი...“ გვ. 138—159.
11. „პარაკლისი წისა დედისა ჩნისა მოციქულისა ნინასი. — მღწ: კურთხეულ არსი, ამინ. დიდება შენდა ღმერთო ჩნო...“ გვ. 163—184.
- წყდება: „...ყოვლად ქებულო მოციქულო ნბნა, მოხედენ ვედრებასა მონათა შენთასა და გვიხსენ ყოველთა განსაცდელთა და სნეულებათა...“

შენიშვნა: 163—184-ე გვერდები დაწერილია სხვა ხელით.

ანდრძი: 159 გვერდზე დაწერილია ხელნაწერის გადაწერის თარიღი — 1800 წ. 23 აგვისტო.

(515)

1131.

გეოგრაფია. 1782.

80 ფ.; 16,6×10,6; ქალაღი: მუყაოს ახალი ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; 1782 წ. (80 წ.); მთარგმნელი გელოვანი გაბრიელ (75 წ.).

„მოკლედ გამოჩინება გარემოს ქვეყნისა და განყოფილება ყოელისა ნაწილებისა მისთვის, რომელნიცა საჯელმწიფო რომელსავე ნაწილსა შინა არიან და ყოელისავე საჯელმწიფოსა სამძღვრისა დიდება, ვინ ვის შორის უფროს არს, გალიათა სიმდიდრითა, მუდახილითა ანუ სხვითა რომლითამ წარმატებითა. — საუკუნემ და ყოვლად შემძლებელმან ღწნ პირველად სიბრძნითა თჳსითა მიუწთომელითა დაგებადნა ჩვენ არაარსისაგან ყოველი ხილული და არახილული...“ 1 რ — 80 წ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს დართული აქვს: „ტაბლიცა. — ამას შინა აღიწერება სიგარძე და სიგანე ღრადუსებისა...“ (75 წ — 79 წ.).

2. ზანდუკი წიგნისა ამის (79 წ — 80 წ.).

ანდერძები: 1. „ღეღლირა ანუ მოკლე ქვეყნის სიმგრგელისათვის აღწერა დაბეჭდილ არს ბრძანებითა მისის დიდებულებისათა სტამბასა შინა მოსკოვისისასა 1710, თთვესა მარტსა“ (75 v).

2. (მთარგმნელისა): „აწ და მარადის, უკუნითი უკუნისამდე, ამინ. განსრულდა თარგმანი წიგნისა ამის. აწ მოვიტხოვრებთ თვით ჩვენდამ მცირეს რასმე ანდერძს. წელსა ჩიკბ ჟამსა შინა მეფობასა შაჰთამაზისასა სახელმწიფო სპარსეთისა ფრიად მიწურვილ იქმნა გარემოს თვისთა შესამდგურეთაგან, ვითარცა სს-მაიტელთა წარუღეს რაოდენიმე სახელოვანი ქალაქები და ქვეყნები, ეგზომ და უმეტესცა ავღანთა, რამეთუ აღდგა მთავარი მათი მირვეიზ, დაიწყო ავახაკობა ქალაქებთა ზედა სპარსეთისათა და წარუღო პირველი ციხე საელოვანი (!) ყანდაარისა, და მათ ღონისძიება ვერა რა პოვეს რა. და მერმელა თვით უკანასკნელიცა ტახტისა ქაქლაი (!), სადაცა მჯდომობაობდნენ ყვანი, რომელსაცა ეწოდებინ ისპანანი. ფრიად აღაბრეს და აღიონაერეს საჭურჭლე მათი და იავარ ქმნა სრულიად სამყოფელი მათი. შემდგომად ამისა აღდგა დიდი გელმწიფე მეფეთ მეფე ჩრდილოეთისა პეტრე ალექსი ძე და განვლო ზღვა კავკასიასა და დაიპყრა ციხე დარუბანდისა და მუნითგან ესოდენ განავრცო პყრობილება თვისი, რამეთუ გილან მან მაზანდარამდის და თვით შამახიამდის რულიად (!) ქვეშეპყრობილებასა თვისსა რადენიმე ფედ მდიდარნი ციხე-ქალაქნი და ქვეყნები მოყვანილ ჰქმნა. და მუნითგან წარმოსცა ელჩი რომელიმე გვარ-წოდებით ტოლსტოვი მისსა სიმალესა მეფესა ქართლისასა ვახტანგ ლევანისძეს და მოიწია ფარულად ქალაქსა ტფილისისასა და მიუძღვანა ებსტოლე ვრაგინი. იხილა მეფემან და წარიკითხა უზომო ძმებრივი, და იმელ გებრძანა, რამეთუ განციფრებულ იქმნა ფრიად და არა უვარყო ბრძანება მისი. მსწრაფლ დაუტევე ტახტი თვისი, აღდგა და წარმოემართა მეფეთა ამიერ, რაოდენიმე ურიცხველნი სამილდელონი (!) და საერონი ქართველნი, იმერელნი და კახნი, ეპისკოპოსნი, პლდელონი, თავადნი, ახალური, მონანი და შიმუნვარნი დედა-წულითურთ მათით. და მოიწია ქვეყანასა რაჭისასა და აქა უბრძანა მეფემან ერისთავს შოშიტას, რათა მთავართა ოვსთასა წარმოეღოს მხევალნი. ესე ამბავი ესმა რა ასულსა მეფისა ბაგრატიისასა ბატონისშვილსა ნინოს იმერეთთ, მონასტერსა გელათისასა, და მუნითგან წარმოვიდა მწრაფლ ფარულად და ესე მოესიგნა მეფესა, ძმისწულსა მისსა ალექსანდრეს იმერეთისას. და მოსწია რომელიმე თავადი მხეიძე, რამეთუ არა ენებათ განტეგება მისი ესოდენ შორებით. რამეთუ იხილა მეფეთა ასულმან კაცი ესე მოვლინებული. ფედ შეწუნა და ღონისძიება ვერა-რა ჰპოვა. მაშინ იგულისხმა ბატონისშვილმან ნინო და მოვლინებულსა მას თავადსა რომელიმე საბოძვარი უბოძა და ძმისწულს თვისსა, მეფესა ალექსანდრეს არწმუნა ესრეთ: რამეთუ რომელიმე დაბეჭდილი მადრაშები დაუგდო, რომელ ყოველივე ჩემი საუნჯე ამას შიგან შთამოდებულ არსო, მივიდე რა რაჭისა და გამოვეთხოვო ძმასა ჩემსაო, მეფესა ქართლისასაო და ქედ მოვიდყო. და მათ ესე ვერ გულისხმა-ჰყვეს, რამეთუ მადრაშა შიგან იყო ბამბა და მით გატენილ; და ესრეთისა ხელოვნებითა იხსნა თავი თვისი. და წამობძანდა. და მეცა მაშინ თან წარმიყვანა, რომელი ვიყავე მიბარებული მიზეზისათვის სწავლისათა ოდიშთა მფლობელის ბატონის დიდის თავადის და დიანის ბეჟანის მეუღლის თამარისაგან, რომელი გვიხმა ჩვენთვის მამიდად. მაშინ მობრძანდა ბატონისშვილი ნინო მეფესთან რაჭას და ევედრა წარმოყვანას რუსეთსა. მაშინ აღდგა მეფე და განვლო მდინარე რიონისა და შეუდგნენ მთასა მალაქა კავკასიასასა. მსგავს ჯოჯოხეთისასა, სადაც იყო ჯურღმული მრავალი გამომდინარე თველთა და ყინულთაგან. ესრეთ ძნად განსავლელ იყო კაცთათვის; უკეთუმცა შთავარდნილიყოცა ქვესკნელსა მას შინა უფსკრულსა ყინულისასა ორბი, გინა არწივი, მასცა ვერღა ეძღო მუნით აღმოსლვად. არცალა თუ ესოდენთა ურიცხეთა დიდა-წულთა. და ოდეს განვლო მეფემან მთაი ესე და მიიწია ქვეყანასა ოვსეთისასა. თუმცალა გვესხნეს მხევალნი მათნი, გარნა ვგრეთცა ვერცალა მითა თავთა ჩვენთა ესწავლობდით მათთა ავახაკობათგან. და რაოდენთაცა გაველიდით ადგილსა ანუ სოფელსა, მოვიდიან და ენუკდიან. მეფემანცა რახომცა ძვერფასი თვალი გინა მარგალიტი უბოძოს, ესრეთ უგუნურ იყვნენ, რომ კვალად შილის ნახვისათვის ევედრებოდნენ. და ესრეთისა ფრიადის წარსაგებელით განვლო ადგილები მათი და მობძანდა

სოფელსა დი დ გ ო რ ი ს ა ს ა . და აქა მოვიდა ჩერქეზთა ბატონისშვილი და ამან გაგვაცილა სამზღვარსა მათსა, და მივედით საბატონოსა ჩერქეზთასა. და მუნ ფრიად ვტრფილნენ და უმასპინძლეს ერთობით ამისთვის, რა ასული მათი დედოფლობდა ჩვენ ზედა. მეფემანცა გარჯისა მათისა მუჟაფად, რაიცა ოდენ ფერობდათ. ყოველსაჲ თვითოეულად მიანიჭნა. და აქა მოვეგბნენ ჩრდილოეთისა სპათა მკედრობანი, რაოდენინე ათასნი ჩინგიზთა მკედრობანი, სპანი თვალით წვრილნი, პირით პრტყელნი, საღო ქარქაშ-ხილფოსანი. და მით განვლეთ მეფემან ჩერქეზთა ადგილები და რაოდენინე მდინარენი, და განვლეთ მდინარენი მუნ და დაიბანაკა მეფემან და ისერა. კედ ვიხილეთ სხვა უმჯობესი განსწავლული რუსეთისა სპათა მკედრობანი, რომელთა განსდევნეს ჩინგიზნი და თვით უწინამძღვრეს მეფესა, მოეგბნენ და თაყვანის-სცეს მთავართა მათთა დიდით მცირემდის და წარმოიყვანეს განვლეთ უმჯობესი ჯარი ქვეითოსანი, მოეგბნენ მეფესა და თაყვანის-სცეს მთავართა მათთა რაოდენითაჲ თვითოეულისა გვარითა საქარავითა, დროშებითა და დაფებითა. და ესეთისა პატივითა სამთა ადგილთა ჯარნი ერთად შემოკრბნენ და სრულიად დაღისტანი, ქვაბ-ავაზაკთა ადგილი, უვნებლად გამოაოინეს. და მობრძანდა ციხესა სოლალისასა წელსა ჩქედ და მუნ მოეგება სარდარი გაბრიელ კროპოტოვი. და განახუნეს კარნი ციხისანი და მოსცეს ვმა ქუხილისანი ზღუდეთა ზედა გარდმოკიდებულთა ზარბაზნებთაგან დაწყობილთა, სპათა—ქელის თოფთაგან. ესეთისა პატივითა შებძანდა სახლსა ტურფასა, და აქადამე წარგზავნილი ელჩი თვისი სარდარი ამილახვარი ვახტანგ პეტრებრუხს მადლობით და თაყვანისცემით მაღალთა ჩელმწიფეთად მიერ წარავლინა. და ოდენ მივიდა სარდარი ესე და იხილა ველმწიფემან, ფრიად მოხარულ იქმნა და წყალობა ბოძებულ ჰყო სახით თვისითა ოქროსათა, რომელი იყო შემკობილ აღმასითა. გარდაცდა ყანი. თვით მეფეცა აიყარა და მიბძანდა პირსა ზღვისა პირსა კავკასიისა და მუნ მოიხუნეს რაოდენინე ვემალდნი. და მიბძანდა ქალაქსა ასტრახანსა, მუნ გამოეგება მოურავი ქალაქისა მის პატივითა მით, ვითარცა ზემორე ამისა მოგვიხსენებებს. ხოლო ამა ქალაქსა იქით თვით პეტრებრუხამდის ვითართა პატივითა მეფე ქართლისა ვახტანგ ლევანის ძე ანუ კმელეთით ანუ წყლით მიბძანდა. ანუ დიდისა ველმწიფისა მეფის პეტრე აღექსის ძისა მიერ ნამოულით გარდარცვალებასა მისისა დიდებულებისა გლოვასა და ტყუებასა შინა ვითარ ესწრა და უკანასკნელ მისსა დაშთომილმან დედოფალმან ეკატერინემ ვითარ ნუგეშინის-სცა, ანუ რაგვარად უზომოებით წყალობა მიანიჭა, ამისთვის ამბისა მოთხრობის აღწერით ვერ შემძლებელ ვიქმენ, რამეთუ თუმცაღა თვით არა ეხილვა ვისმე უხილავთა კაცთაგან ესოდენი უსახლგრო პატივი, არა ირწმუნებოდა, რომელი პანკრატოვთა შარავანდეთა შორის, ვგონებ. არცაღა ვისმე მიეთვალოს. აწცა გლოვაც ყოველთა, ვინცა ინებოთ და ხელად მილოთ მცირე ესე ჩემი ნამუშავევი, რათა სახელი ჩემი წიგნისა ამისგან არა აღმოხოცოთ და კეთილ საყვარლად მოზხსენებას ჰყოფდეთ. ამისთვის მოველ რუსეთს და შევეგენ მცირესა ენასა რუსთასა. მაშინ ვიხილე წიგნი ესე მოკლედ ქვეყანისა აღწერა, და ფრიად მიმზიდა და მოვიზიდე, ხელ-ვჰყავ და რასაც ოდენ შემძლებელ ვიქმენ, ვთარგმნე მე კნიაზ გელოვანმან გაბრიელ ქრისტეს აქეთ ჩლუ სამეფოსსა ქალაქსა მოსკოვს (68 v — 75 r). ანდერძი დაბეჭდილია, იხ. მ. ჯანაშვილი, Описание рукописей церковного музея, წ. II, გვ. 261 — 265.

3. (გადამწერისა): „სრულ იქმნა სადიდებლად ღმრთისა თვესა სევდებერსა 6, წელსა 1782. დაეშვერ ამის გარდახუსხვით“ (80v).

1132

კრებული. XIX

(516)

I+400 გვ.; 20,6×16,7; ლურჯი ქაღალდი; ტყავადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული: 1904 წ. — კვირინიშანი (გვ. 26—34); გადამწერი—ანჩისხატის დეკანოზი ალექსიევი დიმიტრი (გვ. 385). დაუწერელია I, გვ. 386—400.

1. [იოვანე დამასკელი, „თჳენი საფილოსოფოსონი“ ანუ „დიალექტიკა“]. — „მყოფისათვის არსებისა და შემთხუშვისათს. თავი პირ-

წყდება: „...ხოლო თქნ გამოირჩიეთ თქნ ზედა წინამძღუარი, რომელი შემძლებელ იყოს განგებდდ სულთა თქნთა ცხოვრებისა. ღქს(!) მას ყოველთა, მშაო წო, ჩნ შენ მიერ...“

შენიშვნა: 1. შიოს ცხოვრება მეტაფრასული რედაქციისა. ის გამოცემულია მ. საბინინის მიერ (იხ. „საქართველოს სამოთხე“, გვ. 219 — 264).

2. აშეებზე მიწერილია საგალობელთა ავტორების სახელები: „მ ი ჩ ხ ი“ (!), „ბ ა ს ი ლ ი ქ ა რ თ ლ ის კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი“ (ქ კ ზ ი), „ა რ ს ე ნ ი ქ ა რ თ ლ ის კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი“, (ქ კ ზ [ი]), „ნ ი კ ო ლ ო ზ ქ ა რ თ ლ ის კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი“ (ნ კ ზ ქ კ ზ ი), 2 r v, 3 r.

3. ხელნაწერს ჰქონდა მუყაოს ყდა, რომლის დაშლის შემდეგ აღმოჩნდა ნუსხური დაწერილობით ეტრატის 8 ფურცელი და ქალაღის 15 ფურცელი (იხ. S-1133 ა-ბ).

მიანწერები: 1. „წო შ ი ო, შემწე ყყვ ე ლ ი ს ე ს, ა რ წ“ (8 v).

2. „წნო სამო ნათელნო და მკ[უ]რნალნო ჩნო. უძღურთაო ძალო და ძლიერო საჭურველო, შემწე მეყავ მე, ცოდვილსა მონასა ზაქარიასს“ (38 v).

3. მიანწერები არის აგრეთვე 15 r, 21 r.

1133 ა

ფრაგმენტები სხვადასხვა საბუთებიდან XVIII—XIX სს.

5 ნაფლეთი; ქალაღი; მხედრული; [XVIII—XIX სს].

შენიშვნა: ნაფლეთები აღმოჩნდა S-1133 ხელნაწერის ყდის დაშლის შედეგად.

1133 ბ

ჟამნი (ფრაგმენტები). XI—XII

8 ფ.; ეტრატი; ნუსხური; სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; [XI—XII].

[ჟამნი]. — „...ნით ღღესასწაულსა ქრისტესშობისა და ღღესასწაულისა გკვმს თქუმად ყოველსა...“ 1 r v.

წყდება: „...ღბა ღგა ა... აღსრულებად ...ება და აწ და მუნვე ღღეს დამბადებელი განახლდების...“.

შენიშვნა: 1. ფურცლები აღმოჩნდა S-1133 ხელნაწერის ყდის დაშლის შედეგად.

2. ფურცლები არათანაბარი ზომისაა.

1133 გ

დავითნი (ფრაგმენტი). XVI—XVII

4. ფ.; 13,6×10; ქალაღი; ნუსხური; სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; [XVI—XVII სს].

[დავითნი]. — „...რამეთუ დიდ არს წყალობაჲ შენი... 1 r — 4 v.

წყდება: „...ჳელთა ჩნთა წარგვმართე“.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს დავითნის ფრაგმენტებს: თ. 85, მუხლი 13 — თ. 87; მუხლი 13. თ. 89, მუხლი 7 — თ. 89, მუხლი 17.

2. ფურცლები აღმოჩნდა S-1133 ხელნაწერის ყდის დაშლის შედეგად.

1133 დ

უამის წირვა (ფრაგმენტი). XVI—XVII

2 ფ.: 14,5×9,6; ქალაღი; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XVI—XVII ს.].

[უამის წირვა]. — „კდე არსება თეს იღვა ჩნისა ცხორებისათს, ჯორცნი შეისხნა წისა ქალწულისა მარიამისგან...“ 1 რ—2 ვ.

წყდება: „...ღმერთმან ჯი დასწეროს ერსა. აღზა. რამეთუ მოწყალე და კაცთ...“.

შენიშვნა: ფურცლები აღმოჩნდა S-1133 ხელნაწერის ყდის დაშლის შედეგად.

1133 ე

ხვინაქსარი (ფრაგმენტი). XVI—XVII

1 ფ.: 31,7×19,8; ქალაღი; ნუსხური; [XVI—XVII ს.].

[ხვინაქსარი]. „...ითა ქს მრტულნო, გნაქმნით უფსკრლი უღთობებისა...“ 1 რ v.

წყდება: „...ამისთს გქხვ დედი... აქხა...“

შენიშვნა: ფურცელი აღმოჩნდა S-1133 ხელნაწერის ყდის დაშლის შედეგად.

მინაწერი: მხედრულად: „ხვინაქსარი მამათა თულისა შიოსა“ (1 რ).

1133 ვ

ღორთეოს ტვრელის ცხოვრება. XVII

(ფრაგმენტი)

1 ფ.: 31,4×19,8; ქალაღი; ნუსხური; [XVII საუკ.].

[ღორთეოს ტვრელის ცხოვრება]. — „...ქალაქად მიიწია ღორთეოს... იგი შეპყრობილ იქმნა მთავართა მიერ...“ 1 რ v.

წყდება: „...არამედ ფარულად მთავართა მიერ მოსწყუღდა ქრისტეანეთა კდ...“

შენიშვნა: ფურცელი აღმოჩნდა S-1133 ხელნაწერის ყდის დაშლის შედეგად.

1133 ზ

მამათა ცხოვრება (პატერიკი).

(ფრაგმენტი). XVI—XVII

2 ფ.: 31,4×20; ქალაღი; ნუსხური; დაწერილია ორ სვეტად; [XVI—XVII].

[მამათა ცხოვრება]. — „...თა ნუ გარემაქცევთ თვნიერ წყალობიან. ესმნეს რაჲ სიტყუანი ერსა, ყოველნი ღმობიერ იქმნნეს...“ 1 რ—2 ვ.

წყდება: „...ხოლო იგი ეფუცა რა არა მივიდეს მისა და ჰქჲ ...მონამან მზ მა...“.

შენიშვნა: ფურცლები აღმოჩნდა S-1133 ხელნაწერის ყდის დაშლის შედეგად.

მინაწერი: 1 ვ.

(518)

1134

ანასტასი სინელი. წინამძღვარი. XIII

130 ფ.: 28,6×21,2; ქალაღდი; უყდო; თავი და ბოლო ნაკლულია; 1—4 და 130 ფურცლის ნაწილები მოხუფულია; 1—4, 80—81, 124—125 და 130 ფურცლები ამოცვენილია; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XIII ს.]. რესტავირებულია XVIII ს.

[ანასტასი სინელი. წინამძღვარი]. — „...ქეშმარიტი არს სახლ (!) ქსსა სიტყვერ საქმეთაგან კეთილთა და სარწმუნოებისა მართლისა... აღმუნებული...“ 1r.—130r.

წყდება: „...ჰრცხუწოდენ დიოსკორეს და ტიმოთეს და ...ოსის და იაკობს. ჰრცხუწოდენ ათთა რქათა ანტიქრისტესითა შტ...“

შენიშვნა: 1. ანასტასი სინელის წინამძღვარი წარმოადგენს დოგმატიკონის (S — 1463) ნაწილს. დოგმატიკონი თარგმნილია არსენ იყალთოელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, 1941 წ. თბილისი, გვ. 254—256).

2. ამივებზე გადამწერის ხელით მიწერილია შენიშვნები და სქოლიოები.

3. ხელნაწერს აკლია 1 თავი, მეორე თავის ნაწილი და მე-24 თავის ბოლო.

მინაწერები: 1. მხედრულად, წითელი ფანქრით აშიაზე სწერია: „წინამძღვარი ანასტას სინაელისა“ (1r).

2. აშიაზე ჯვარედინად ნუსხურად: „არსენი“ (123r).

3. ნუსხურად: „წისა ავქსენტიის ბორცუსა მონასტერსა შინა, მის წისა ქუაბსა შინა მდგომარესა კელინსა შინა...“ (26r).

4. ნუსხურად: „...მოწყალე იქმნა ეკლესიასა შინა წინაშე სამარტკლოსა წისა ვეთვიასა“ (25r).

5. ნუსხურად: „ქორთიკონსა (ქკსა) თხას თცდა თხუთმეტი ოლე. მზის მოქცევი ი, მთვარის მოქცევი იე, ზდბი მთვარისა]ე ოცდა ექსი, შობა]ე ქრისტესი იყოს ხუთშაბათსა, დიდ აღება ს]ამოცი დლე, [მ]არხვანი იწყებ]იან ფებერვალს (ფბრლს) რაუამს კ]ციშკრის (!) ფერვილს (!) ოცდა სამსა. ხარება მარტის კე. დლე იყოს ოშბთი. წინდა პასკა აპრილის ცხრამეტს, მციქთ (!) მარხვა თხუთმეტი (!) დლე, დლებ“ (41r).

6. მხედრულად: „ქ. წმინდას გრიგოლს დავპირდი, იმისმა მადლმა მშვიდობით ჩავიდე იმის დღეობაში. კრავნი მოვიყვანო, ჩემი დრჯანი“ (27v).

7. მხედრულად: „ქ. წმინდას თეთრს გიორგის, იმისმა მადლმა. დროშით, ტაბლით, ჟამწირვით“ (28r).

8. ხეუღლად, ძნელად იკითხება: „ნეოთელსა (?) შეუნდნეს ღმერთმან და ვინცა თქოს, ქრისტემან აუტონოს ცოდვანი“ (13r).

9. მინაწერები არის აგრეთვე 36r, 81r-ზე.

(519)

1135

ზღაპარსიტყვაობა. XIX.

38 ფ.: 21×15,7; ქალაღდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული; სათაურები სინგურით; [XIX]; ჭვირნიშანი; მთარგმნელი დავით გიორგის ძე ბაგრატიონი (1rv, 2r); გადამწერი დავით რექტორი (38v); დაუწერელია: 37rv, 38r.

„ცნობა ისტორიული და ლეოგრაფიული ზღაპარსიტყვაობა ანუ შეკრება რაოდენთამე მეტოლოგიურთა ძველთა ღმერთებთა. საქართველოს მეფის ძის დავითის მიერ თარგმნილი რუსულით ქართულად. — ავერნო. რომელიცა იწოდების აწ ლალოდ, არს ტბა...“ 2 წ — 36 წ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის მთარგმნელის წინასიტყვაობა „ვინადგან ყოველთა კაცთა საჭირო არს სიტყვიერება, რომლისაცა ესე კიდე ვმარებია წერილისა არა ეგების და არცადა საქმედ მოქალაქობითი წარმართების, რომელსა ზედაცა დამოკიდებულ არს ბედნიერებად ესე გვარსა შინა დატკობასა წერილისასა, ეწყით აღრითგან რომელთამე ერთა ჩვენთა მოცალეობად ესევეთარი, რომლისაცა შთამკვერტმან არა რამედ მივიღე ნივთი და მაგალითი ურთიერთისად მძღვანველობითისა წერილისა საქმარად, გარდა მაგალითთა მიერ ნახავთა სამლოთა წერილთასა, რომელიცა არა ჯერ-არს მოღებად და აღხელად (!) ესევეთარსა შინა წერილსა. გარნა კიდე ამისსა, ვითარმედ მოიღებდენცა გარეშეთა მაგალითად ყვავილთა და სასმელთა, რომლისა შორის არს ფრიადი განყოფილებად და რომელიცა ნიშნავს უახროსა და მოკლესა ჰაზრისა განვრცომას მიბაძვითა წერილთა სპარსთათა რომელთაცა მექმეობას ღრმასა შინა და კვრეტასა არა რამედ არს კიდე ნივთისა ცალიერისა და ჰაზრისა გლახაკისა.

ამად უფრითა შეკრულმან წერათა შემეცნებისათვის ერთასა გარდამოვიღე რუსულისაგან ენისა მეტოლოლია ესე, რომელიცა არს მრთელისა საბერძნეთისა და გეროპისა ნაცულად ყვავილთა და სასმელთა, და ვმარებული და შესაფერი მაგალითისტისსა შინა და მიმოწერასა, რათა ჩვენცა მექონნი ესევეთარისა მაგალითისა ვიკნებდეთმეცა წერისა და სტიხისა შესაფერისა მებაგალითეობასა შინა.

საქართველოს მეფის ძის ძე დავით (ხვეულად-დავით).

აპრილის 8, ქკს უბე, ხოლო ქქსით ჩღუწ წელსა, ტფილისს* (1877).

2. თქმულებები დალაგებულია ანბანზე.

ანდერძი: „ალექსისს ძე კეთილშობილი ალექსოვი სიბრძნის მოყვარე რექტორი დავით“ (ხვეულად). 38 წ.

(520)

1137

მხითარ სევახტიელი. რიტორიკა. 1763—65

414 გვ.; 21×16,4; ქალღდი; ტყავგადაკრული ტვიფრულა ხის ყდა: აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული, სათაურები სინგურით: 1763-1765 წ. წ. (გვ. 413); აქვს ტვირნიშანი; თარგმნილია 1761 წ. სომხურიდან (გვ. 413) ფილიპე ყაითმაზაშვილის მიერ, დოსითეოსის მონაწილეობით (გვ. 14); დაუწერელია: გვ. 162, 286.

„გარდამოცემა პირველი რიტორებისათვის. — გარდამოცემასა ამას შორის ვყოფ. ორთა ხედვათა: პრლსა შორის გარდამოცესცე თვით რიტორებისათვის და მეორესა შორის მათთვის, რომელნი მისთვისცე საზოგადოსა შორის იგულსწმებიან. თავი ა. ვითარმედ რაე იყოს რიტორება. — რიტორება, რომელიცა მკვერმეტყველება, მკუშორმეტყველება, მიზეზმეტყველება, მკვერმეტყვეობა, სიმკუშორედ, სიმკვერედ და მსჯავრ მეტყველებად ითქმის...“ გვ. 16—405.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის: „თხზულნი, თარგმანებთა ძლითნი სიტყულნი დოსითეოსის მიერ. — ირწმუნებოდეთ საქმენი, რამეთუ იყოს ესრეთ. სულმან მბურველმან მარად კეთილობათამან ანათლის სიტყუა შინაგან განგონებად, ყოველად მსიტყუ მოკამამებრნი, ზე ცხებით გვირგვინოსნისა მეფის თეიმურაზისნი, რომელი ფლობდა საქართველოსა და ძისა მისისა მეფისა ირაკლისნი,

რომელი ფლობდა კახთა და რანთა აღდგომად შარავანდისა თვისისა, და ქართველ მეფის იესეს ძის ანტონისა, მაღლად მჩენსა სასანთლესა სანთელი მარად მავლვარე მოქენეთა ნათლისათა.

აწ უკუ აღდგომიდან სანათლოსა მანათი ინათლის მჩენობსაცა, რათა და ესე ვითარითა ნათელ-მფენლობითა და ბნელ-მდევნლობითა ვითან იგულისსიტყუავს გულის სიტყუასა მდიდარ-მოელვარესა, და ნათელ ტბათადმი შემეტყუვალესა, ნავნიავითა სასიბრძნოთა, ნავნიავითა სასიტყუათა და ნავნიავითა სანათლოთა, რომელთამე სიტყუერთათა, რომელ არს სიბრძნის-მოყვარებითი იგი ძალი, ნათელი და ბრწყინვალეა ჩნ სიტყუერთა:

ხოლო არამედ ამისდამი შეტრფობილმან მომზადნა შინაგანნი თვისისა განგონებითისა მის ძალისა სახლი, რომელ არს გონება, დაღანთნა (!) ორნი იგი ლამპარნი, რომელ ვიტყვ ხედვითსა და ცნობითსა სულისა ძალსა.

აწ უკუ შემეყარმან და მომწუშველმან სახლად სძლად სიბრძნისამან განახუნაცა დიაკრისნი კეთილ გულწმისყოფათანი, რეცა შესვლად შემავალისა. და უჩინაცა მელამპარენი წუთულსა წინამძღობ, და შემდგომადც არ უნათლო ყო, რომელ ვიტყვ მეხსიერებისა და წარმოჩენითსა ძალსა.

და ესრეთესობასა კეთილ-ხავებათასა თანმზრახ ჯერ-ჩინებითა ირაკლი მეფისა ბრძენ გონებიანისათა, იყყო მითესად არ ფრინველთ სატყუთა იგი, არამედ სიბრძნე და სიბრზე (!) ესე არს მეცნიერება ხედვითთა და საქმითთა.

ხოლო ვინათგან შემოპქდა საზღვარი სიბრძნისა, ჯერ-იყო, რათა სიბრძნისათესა მცირედ რამე გუთსიბრძნისმეტყუელა. გარნა კეთილ ვგოპნებ მცირედ ერთ დაცადებასა, ვინათგან სხუა არს სასიბრძნო ჩნდა და მისთესვე მეტყულებდა. აწ უკუ ვინათგან აღიცისკრა სიტყუთისა მოფარდულობისადმი მოფარდულობად, რომელ არს ორღანო სიბრძნის-მოყვარებისა და მან, ნათელმანცა აფროდიტებრმან არავე რიდა სძლად მიმყვანსა თვისსა და ალაგთა მისთა, მარად ეოცნა მას.

ხოლო ვინათგან მუშაკ იყო უმეტეს საკეთილოსა სამუშაკოსა სიტყუთისა მოფარდულობისასა, უკმნდაც ძიებად: რად სიტყვა, ანუ რაოდენ გვარ და ანუ რაოდენ ნაწილი სიტყუასანი? ხოლო, არამედ ზედმიწევნილობით მასწავებელი პლ თქმულთა საზედმიწევნილოთანი არს მქერდველობითი იგი ძველთაგანისა ბრძნისა უმიროსისნი. რომელ არს ღრამმატიკა.

და რამეთუ ამის ნათესამან ქართველთა ძველთა წერილთა შორის არცალათუ კნინოდენ რამე პოვა, თვნიერ ბუნებრივისა, ენათა ჩვეულებისა წყობათა, მარცვალთა, ლექსთა და სიტყუათასა.

რამეთუ ძველთა მთარგმანებელთა არა ეზრუნათ გარდმოთარგმნად წიგნი ესე: ანუ უცალობისათეს და ანუ უმეტეს სიძნელის ძლით, რამეთუ ესრეთ ვგონებ მე. ხოლო ვინათგან ღრამმატიკა არს ჯელოვნება წრფელ-თქმაობისა და უცთომელქსუსა, და პლი ხარისხი უპყრიეს სიბრძნის მოყვარებითისა სქესისა, ამისთეს ვინათგან სიტყუთი იგი მოფარდულობა თქმაობითად მეცნიერებად შეისმინების, და არიან ესენი მქერდველობითი, დიალექტიკობითი, რიტორებითი და განმსჯელობითი.

აა სიტყუთსა შინა მოფარდულობასა პლი იპყრა წესი მქერდველობამან და ამისი წესდებით პლ ჯერ-იყო აღმოწრედა სჯფონებრთა გულისწმის-ყოფათაგან სიბრძნის მოყვარისათა.

და ვინათგან საზედმიწევნილოა არა იყო ზედმიწევნა ზედმიწევნელისა, ვითარ ეგებოდა და თუ არა ეგებოდა, მაშა საჭირო იქმნა ღრამმატიკა. ხოლო შეპყრობილმან ამით უღონოებითითა ზრვითა, იგულისსიტყვა გულის სიტყვა მხისა სხივთაგან უბრწყინვალეს მამრწყინი ტრფიალთა სიბრძნისათა გარდმოკეთება ღრამმატიკისა.

და რამეთუ დაერდომილი წინაშე ყოვლად წრისა საძებისა ეუბნა ძესა სიტყუასა ხესთ სიტყუასა: „სიტყუაო ღმერთო, უკეთუ ვინ იყოს სრულიცა ძეთა შორის კაცთასა და განშორებულ სიბრძნისა, არა რადვე შეირაცხოს.

ამისთეს მეც მე სიმძნე შემართვად საძნელოსა შესვლად ძვილ შესავალსა, ანათლე განგონებამ ჩემი! ასიტყუელ განსიტყუითი ძალი! ამეხსიერე მეხსიერობითი ორღანოა და წარმოჩენითთა მით ანათლის-კამარისე აღენებამ ჩემი, რათა კე-

თილწყობითა მარცვალ-ლექს-სიტყვათათა იდიდებოდე შენ ზენად სიტყუსა სიტყვადა და მიძოდე საქმეთა შინა ჩემთა სიწმინდით, რომელ საღნო შენი ისწაონ კაცთა და სიბრძნითა ცხონდენ.

და მერმელა შეჰკადრა ძნიად შესაკადრსა საქმესა შიშით და სიხარულით, შიშით, კანონითა სიმდაბლისათა და სიხარულით კანონითა სიმცნისათა.

და მოიყვანა სიბრძნის-მოყვარეთაგანი ვინმე მღვდელი ჰრმანთა, სასწელით ფილიპე, ადგილობრითისა ნათესაობისა სქესითა ქართველი და ტომობითისა სქესითა ძე აზნაურთა, და ფრიად მეცნიერე ჩნ ქართველთა ენისა ქცევათა, და ჰრმანულთა უმეტეს ხედამიწეწილ იყო.

და რამეთუ იკადრა ვითარ მოსე სიბრძნისა სიხარობითთა ნისლთა შორის შესვლად ახონით გულის სიტყვათა, და იწყო კვებად ღრამმატიკისა, თარგმანებითა ზემო თქმულისა მღვდელის ფილიპესითა. და ვარდმოაკეთა ღრამმატიკა დიდითა ღვაწლითა და შრომითა და თანმწეობითა მეფისა ირაკლისათა, ვინათგან თანა უვიდოდა მას და მეფობისა განმგებლობითისა სქესითა, ვითარცა სატრფიალოსა ძმასა, და სასიბრძნოსაცა თანამოღვაწლე და თანა-ტკივილთმოყვარე ექმნებოდა ძმასა მასურალსა გონებისა სჯალათგან და სხეულთა ძურათათგანცა, ჰამოთა კეთილითა და ტკბილითა საუბარითა, სიმცნისა ქებითა, მოსაგებელთა ქადებითა თსჯან და ღრსიანგანცა, და ბრძნულითა ნუგეშითა ჰირთა აღუსტებუქებდა, და რქეს ჰერჩი სიბრძნესა და შესძინო გულსა შენსა გულსკმის-ყოფად.

ხოლო სასიბრძნოსა დამჭვრეტი და მხილველი ახლისა სახილავისა და უჩვევლისა სმენისა მსმენელი, ვითარ სატფიალოსა ბრძნისა გონებისა თსისასა სურვილით შეიტკობდა, ტრფიალებით შეიკონებდა შინაგან გონებისა წილო და გარეგან სხეულისათა. და თქუს: „აწ იყოს კურნება გონითა ჩემთა და მოღვაწება ძვალთა ჩემთა“.

და რამეთუ უმეტეს და უმეტეს მრავლებით ტრფიალებისათა მის ზედა უმეტეს ახარებდა, ამწობდა და აგულმრადნიებდა მუშაკთა მათ სიბრძნისათა. ხოლო აწ ესევითარითა მექმეობითა მეფისა, კათოლიკოზისა/და თარგმანისათა გარდმოკეთდა ღრამმატიკა ქართველთა ენასა ზედა, და სრულ იქმნა ძალითა დაუსაბამოსა სიბრძნისა ღრსათა, რამეთუ ესე კაცობრივთა ძალითა და სიბრძნითა არა ეგებოდა, თვიერ ძალისა სიბრძნისა ღრსა, რამეთუ მან მოსცა სიბრძნე და პირსა მისსა მეცნიერება და გულსკმის-ყოფა. ხოლო არამედ ჩნ, ქართველთა ყრმანი, დაველოვნებულნი კანონებოთი შემღვქსეველობათაგან, ენაზეგებრ შემღვქსეველობით და პლბარბაროზუს ენად წოდებულნი, აწ, ვითარ ელლენი და ატიკელნი, ლამაზ წყქალქობითა მარცვალ-ლექს-სიტყვათათა, თქმათა და თხზათა ვატიკურებთ.

და რამეთუ ესევითარითა შემკულებითა აღიმყო ენა ქართველთა ძალითა და წყალობითა დაუსაბამოსა და ნიჭ მომთენველისა ყოვლად წრსა სასმებისათა, ხოლო ღვაწლითა და შრომითა წრსა შამათმთავრისა ანტონისათა. ხოლო არამედ მარად მოძულემან კეთილობათამან აწცა არ დაიკონა ბოძოლად კეთილობისა და თსთა არმთსებელ არამან იჭურთხიერნაცა (1) და თანათურთ თსით აღმობერნა ქარნი სიბოროტისანი ოთხ კეძოლ საკუშთონი, სიბრძნის უფსკრულითა ზემონავებულისა მის ნავისანი და პერად აღმძვრელმან უწყუდროო ღვლვათამან მიგვტაცა მეთერე იგი ენათა ჩათა.

ხოლო მან, მზემან ჩნმან აღიორიონა კეძოლთა ევროპისათა და სრულიად რუსეთის მპურბელის იმპერატორის ელისაბედიისაგან იმარავანდა და ისაჩინოა ველთდებითა მწყსად სამწყსოთა ვლადიმერ ქალაქისა და სამრეველოსა მისისათა. ხოლო ამის შემდგომად კდ სიბრძნების სიბრძნე, რამეთუ სიბრძნესა ევრსადა მლაკვრობს ბოროტი. და ამისთს ეტრფიალენ სიკეთესა მისსა იოანე ორბელიანი, ბრძენ მსაჯულ-ქმნილი ქართველთა, და წა მღვდელი ნიკოლოზ ქიიყელი.

რამეთუ პლ ხსენებულისა ფილიპე მღვდელისა თანა კელ-ყუშს კელყოფად სასურო კაცთა ბუნებისა და იწყეს აღმენაკებად მენაცსა ხედვითისა სწავლულებისასა; რომელ არს კავშირი, სიბრძნით სიტყული პლატონისი და ნამკვერი პროკლე დიადოხოსის მიერ, მისვე პლატონურისა ფილასოფისისა. ხოლო ამქათდა

დიადობდა ეპისკოპოსი ჰრმანთა ტფილისელი ა გ ე ტ ი ქ და თარგმანსა მღვდელი ფ ი ლ ი პ ე ვ ე ისაკუთრებდა, რამეთუ მან, ეპისკოპოსმან, ჟართველთა ენა არა უწყოდა. და რამეთუ მიმღებელთა შინაგან განგონებითისა ძალისა და მიმცემელთა ცნობითისა მის და მესიერებითისა მის შორის საუნჯესა შინა და მამესიერებელთა წარმოჩენითითაცა ამოქმედესე და აღმომცნობელთა ძნელ საცნოათა გარდმოთარგმნესცა აღნაწერი იგი ახლად.

ხოლო ახლადობა აღვალს ესრეთ, რამეთუ პლ ჟართველთა ენისა მზისა, იო ა ნ ე პ ე ტ რ ი წ ა დ წოდებულისგან გარდმოთარგმნილ იყო ელადელთა ენამხეობისაგან ხედვითად საცნო ნათქვ იგი.

ხოლო კდ მანვე, წნ მღვდელმან ნ ი კო ლაოზ ქ ი ზ ი ყ ე ლ მ ა ნ გარდმოიღო არისტოტელის თხზუთნი ფილასოფობანი რომელ არს პერი ერმენია. და კდ მისვე ფილასოფოსისა ნათქვას აზრი, რომელ არს დიალექტიკა, თარგმანებითა მისვე მღვდელისა ფ ი ლ ი პ ე ს ი თ ა.

მერმეტა კდ მეფემან და ჰაქმან საკვირველმან, ი რ ა კ ლ ი ბ რძენ-გონებიანმან, ტრფიალმან სიბრძნისა ნათელთ-ფენათამან, მოუწოდა და მოვიდა მისდა სული სიბრძნისა განსაბრძნოდ და დამკვიდრებად მის შორის სიწმინდისა ძლით, რამეთუ არა წა გვამსა არა შევალს სული სიბრძნისა.

და მოიყვანა იგივე ჰრმანთა მღვდელი ფ ი ლ ი პ ე თ ხსა სამფლობელოსა შინა კახეთს და დიდითა პატივითა პატივ-სცა, რამეთუ სიბრძნე მდაბლისა აღამალღებს თავსა, და შორის დიდ შემძლეჟასა დასვამს მას. და მისვე სიბრძნისაგან ესეცა მღვდელი იდიდა. და შემოუკრიბნა ყრმანი საბრძანებელისა თხსისანი და რამეთუ მეცა, მდაბალი ვინმე ეპისკოპოსი ნ ე კ რ ე ს ი ს ა დ ო ს ი თ ე ო ს თ ა ნ ვ ე დ ა ს ე ბ ო დ ი მ ა თ შეკრებულთა ბრძანებითა მეფისათა.

ხოლო რამეთუ ვითარ შეკრიბა მესხლელთა და ვითარ შემზადება სხოლისა, და ვითარ თარგმანთა წყება და ვისგან და რომელსა აც და რაოდენსა რიცხსა წელთასა და რომელსა ქორონიკონსა და ქრისტეს აქეთსა მეჭამდენსა, ჩემ მიერვე გარდმოღებულის საზღვრის წიგნის ხსენვათა ძლითნი ხსენვანი მოუთხრობენ.

ხოლო ჩნ პრლისადვე სიტყვსა მოვიქცეთ. რამეთუ ნათლოვანება თანა შინა-გათსა (!) სხითაგან მანათლოთა სიბრძნისმოყვარებისათა, რომელთა დღითი-დღე შევიწყნარებდით, არა დავსცხრებოდი მე, მდაბალი, მუშაკობასაცა გარდმოღებისა-სა ფილასოფოსურთა ნათქვასა, რომელნიცა აკლდენ ენასა ჩნსა.

ხოლო ვითაგან წესდებით ჯერ-არს ყოველთა ფილასოფოსურთა მექმეობათა-ქმნა. თარგმანებაცა ჯერ იყო წესდებით მექმეობად და ესრეთცა იქმნა. რამეთუ სიტყუთისა მის თქმაობისა არს პლი მექრდელოებითი და გარდმოკეთდა წისა კათალიკოზისა ან ტ ო ნ ი ს ა გ ა ნ. ხოლო მეორე არს დიალექტიკობითი და გარდმოკეთდა წისა ნ ი კო ლაოზ მღვდელისაგან. ხოლო მესამე არს რიტორებითი და ამას უკუშ ველ ჭახე გარდმოღებად მდაბალმან ეპისკოპოსმან ნეკრესისამან დ ო ს ი თ ე ო ს ბ რძანებითა მეფისა ი რ ა კ ლ ი ს ა თ ა. და გარდმოვიღეცა ძალ-ცემითა დაუსაბამოსა წისა სამებისათა და მეოხებითა სერაბინთა უწმინდესისა მარიამ ქალწულისა, დედისა ძისა ღისათა. ხოლო მღვდელი ფ ი ლ ი პ ე მ სახურ იყო თარგმანებისა; ხოლო მე ჩნთა ენისა კანონთა ზედა წყობასა ვმეცადინობდი. გარნა ჰრმანთა ენისა წყობა ჩნსა ენასა ზედა ძვილ გარდმოვიდის და უფროსდა უჩინოა ზნა და რთული ძნად გარდმოსაკეთებელ იყენიან, არწყობილ წყობად ქმნის გამო. ხოლო არამედ ამის ძლით ქირნი ფრიადნი შეგუშმთხულოდეს ჩნ, გარნა ფრიადნი შრომანი აღვიჩიენით თარგმანმა მწერლისა თანა, ვიდრეცა შეცვლასა ნაქუსთწყობილებასა და ანუ უჩინოსა, ანუ რთულისა შერყევასა და ანუ ხე-ქუშ ქვევასა. არამედ მითვე წყობილებითა, და მითვე აღკმაზულობითა გარდმოვეკმაზეთ სამეცნო ესე საცნოდ და ცნობითა მახარებელი ტრფიალთა ცნობისათა...“ გვ. 1—13. (ტექსტი დაბეჭდილია. იხ. ხელნაწერთა აღწერილობა, (ქკ., წ. I, № 329. გვ. 344 — 348.).

2. „რიტორებითისა კვლოვნებისათჳს. წინასიტყვა. თავი ა. — პლ ვიდრე განსაზღვრებად რიტორებისათჳს და მკვერმეჩყუშლებისა ჯერ-არს რომელთამე უწყებად, ვითარ უკუშ სასარგებლო იყოს რიტორებითი ხელოვნება...“ (გვ. 14 — 16).

3. „წინა-სიტყვის“ სათაურის ზემოთ, სინგურით, ტექსტის ხელით „ლოცვამან ანხა:

დო ს ი თ ე ო ს არს სურვილით მომშუშაკე,
დამთხზველ - დამწყობელ სიმკაცრით რიტორებისა
ჩნ ქართველთამებრ ენათა კანონისა.
და ესე თარგმნილ ფილიპე ჰრმან ხუცისა,
ჰრმანულთაგან თან შრომითავე მისითა“ (გვ. 14).

იგივე ლექსი იხ. გვ. 192, 289, 392, 397.

4. ტექსტს ერთვის „ზანდუკი რიტორებისა“ (გვ. 405 — 412).

ანდერძი: (მთარგმნელთა): „შ უფალნო და ძენო თქუმნ ქართველთაანო, ბრძენო, გვედრებით ჩნ, მუშაკნი ამის ფილასოფოსოფოსოფოსო ნათქვასანი და ოთხსა რავევსა ვითხოვთ თქუმნ მიერ: ჰდ ამას, რათა არა სცვლიდეთ ნაქუსსა წყობილებისასა თვნიერ სრულიადის გარდაკმაზვისა; მეორედ, რათა არა ჰყოთ შეცვლა უჩინოსა, ზმნისა ანუ რთულისა, რეცა უშუშრ სახედაობისათჳს, რამეთუ მრავალგზის ეგეთნი სახილველნი ძალისა მიმართ სრულისა აღჭვრეტენ, რამეთუ ესრეთი ჩუშულება აქუს ფილასოფოსოსთა თქმულთა; მესამედ, უკეთუ ჰპოოთ ცთაცომილი (!) რამე, ნუ გვწყევთ, რამეთუ არა ნებსით ქმნილ არს, არამედ უნებლიედ; მეოთხედ, ორთა თხოვათა შევთხზავთ და ვგრეთ გვედრებით ქრისტეს სახელისათჳს და მისდამი მონებისა ლოცვასა ჰყოფდეთ ჩნთჳს, რამეთუ ამისთჳს იყო აზრი მუშაკობისა ჩნისა, და ნურცა ჩნგან მოზრახულსა ხსენვასა თარგმანთასა და მწერალთა სახელთა მოხსენებასა დაუტევეთ გარდუწერლად, უკეთუ გარდიწერდეთ ვინმე წიგნსა ამას. ხოლო ამასცა ვიკადრებ და ვიტყჳ, უკეთუ წიგნი ესე გარდიწეროს ვინმე, და თავს აღწერილი იგი თარგმან-მწერალთა ძლითნი ხსენვანი არა დაწეოს (!), მას ოფლს ღალადებულსა წინაშე ღისა სასყიდლის დაკლებისათჳს მისცეს სიტყვა.

სრულ იქმნა რიტორება გარდმოთარგმნითა ჰრმანულთაგან ქართველთა ენასა ზედა თვესა იანვარსა იშ, ქრისტეს აქეთ ქკსა ჩღა, დასაბამითგან წელთა შწხათ“ (გვ. 412 — 413).

- მინაწერი: 1. „ქ. ზემოთ საყდარს ვიწყევით მუშაობა წელსა ჩღაგ და შევედი და დავისადგურეთ ჩღაგ, სეკდებრის კვ, დღესა ვ.“ (გვ. 413).
- 2. ხეულად: „და ე ი თ“, „ს ო ლ ო მ ნ“ (ყდის საცავი ფურცლის რ).
- 3. ასომთავრულით: „დ ო ს ი თ ე ო ს“, „დ ო ს ი თ ე ო ზ ო ს ნ რ ო თ ქ ვ მ ი“ (გვ. 414) იქვე მხედრულად: „რიტორება ესე“.

(521)

1138

პავლე მოციქულის ეპისტოლენი. X

180 ფ.; 24×21,4; ეტრათი (უკანასკნელი ფურცელი ქალაღია): ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნაკლული; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [X ს.]; გადამწერი — გაბრიელ (109 v); დაზიანებული: მოხეულია 28-ე ფ.-ის ქვემო ნაწილი და 91-ე და 92-ე ფ. ფ.-ის. მარჯვენა მხარე.

ქ. პავლეს მოციქულისა წიგნი ჰრომელთა მიმართ. საკითხავი პირველი. — პავლშ, მონაჲ იესუ ქრისტესი, ჩინებული მოციქული, რჩეული სახარებასა მას ღმრთისასა, რომელ-იგი წინაჲსწარ აღუთქუა წინაწარ-მეტყუელთა მისთა მიერ წიგნთაგან...“ 26 r — 179 v.

წყდება: „...ამას მივსწერ შენდა და ვესაგ ადრე მოსლვასა ჩემსა. უკუეთუ ვყოვნო, რაჲთა უწყობი, ვითარ-იგი ჯერ-არს სახლსა შინა ღთისასა სლვაჲ, რომელ არს ეკლესი...“.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს პავლეს 11 ეპისტოლეს: წიგნი ჰრომელთა მიმართ (26 რ — 57 რ), წიგნი კორინთელთა მიმართ ა (57 რ — 86 ვ), წიგნი კორინთელთა მიმართ ბ (86 ვ — 110 რ), წიგნი გალატელთა მიმართ (110 რ — 121 რ), წიგნი ეფესელთა მიმართ (121 რ — 128 რ), წიგნი ფილიპელთა მიმართ (128 რვ), წიგნი კოლასელთა მიმართ (128 ვ — 136 ვ), წიგნი თესალონიკელთა მიმართ ა (136 ვ — 143 ვ), წიგნი თესალონიკელთა მიმართ ბ (143 ვ — 149 ვ), წიგნი ებრაელთა მიმართ (149 ვ — 176 რ), წიგნი ტიმოთეს მიმართ ა (176 რ — 179 ვ).

2. პავლეს ეპისტოლე ტიმოთეს მიმართ ნაკლულია.

3. ეპისტოლეებს წინ უძღვის ე. წ. „ვეთალეს სტიქომეტრია“, რომელსაც თავი აკლია (1 ვ — 25 ვ); პირველი გვერდი (1 რ) წაშლილია და არ იკითხება. იწყება: „...საკითხავათაჲ შინაგან ჭეშმარიტებული განგებ[აჲ] და განკუთვად [და] საღმრთოთა წა[შე]ბათაჲ კეთილ[ად] [გამო]ჩინებისა პო[ვნა]ჲ... ოდ გამო[ოვ]ქუთუ] და თავიად თავად[ი] განვაგეთ [და] აღვიხილეთ კარგ[ი]სა [მის] საკითხავითა...“ (1 ვ — 25 ვ).

4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს თ. ჟორდანიას (იხ. Описание рукописей Церковного Музея духовенства Грузинской Епархии, № 345, გვ. 329 — 345).

ანდრძო: ტექსტის ხელით, სინგურით: „ქ^მ შეიწყალე გაბრიელ“ (109^ვ).

მიწაწერები: 1. თ. ჟორდანიას ხელით გაკეთებულია მიწაწერები ტექსტოლოგიური ხასიათისა; 37 ვ, 38 ვ, 39 რ, 101 ვ, 102 რ, 103 რ.

2. სხვა ხელით, მხედრულად: „ქ. თქვენის შვილის გიორგის, კეთილად სახსენებელთა, ახლა თქვენის მშვიდოა...“ (39 რ).

3. მხედრულად: „ქ. ღმრთ ბედნიერის ჯელმწიფის ჭირი მოსცეს მათს მიწას მტვერს, აღმიშარის შვილს თევდორეს. მერეთ ამას მოვაჯსენებთ მათს სიმაღლეს, შვილი მომეცა და არავინ არის შემწვნარებელი“ (39 ვ).

4. მხედრულად „ქ. ღმერთმან ჩემის ბატონის კირი მოსცეს იმნაძეს, მერმე ამას მოვახსენებ, ნათლეს (!) შვიდოდ, ერთი ავი კაცი დამიხვდათ“ (149 რ).

5. მხედრულად: „ქ. ტერეულნი, ქ. ებრაელთა ეპისტოლისა წამებათა შინა ვ წამებაში: „და ყოველნი ვითარცა სამოსელნი განკუთვდენ და ვითარცა ტერეულნი მსცევენ ივინი და იცევენ““, შესამოსლის ნაცვლად ძეს ტერეული.

რომელთა, ა კორინთელთა, ბ კორინთელთა, გალატელთა, ეფესელთა, ფილიპელთა, კოლასელთა, თესალონიკელთა ა, თესალონიკელთა ბ, ებრაელთა, ა ტიმოთე, მხოლოდ სამი თავი იე-ს მუხლადმდე. ეს სამოციქულო მხოლოდ ამის მტერი არ არის, რომელსაც აკლია საქმე მოციქულთა, ა ტიმოთეს მეოთხე თავი, ბ ტიმოთე სრულებით და ტიტუს თავი სრულებით. და არცა კათოლიკეებია არც ერთი. და ესეცა რაცა სწორია ამ სამოციქულოში, მრავლად სხვაობს ლექსების ცვალებასი და შემოკლებით აღწერაში ახლისა სამოციქულოსა თანა, რომელსაცა ვხმარობთ დაბეჭდილს. და ამით ჰხანს, რომ ეს სამოციქულო უფრო ადრე არის თარგმნილი და დაწერილი, ვიდრე მისი ახალი. და ვინადგა ო [რ]სა და სამს ადგილს აწერს ამავე ხელით ამისი დამწერი ესრეთ: ქ^მ, შეიწყალე გაბრიელ. ამით საგონებელ არს, რომ თვით წმინდისა და ღირსის გაბრიელისაგან იყო თარგმნილი და დაწერილი, რომელსა მოეცა ზღვით ხატი კარისა ღმრთისმშობლისა, და რომელიცა იყო ხორციელი ძმა მამისა იოანესი. რომლისა ძე იყო წა ევთიში მთაწმინდელი, მთარგმნელი ქართლის წერილებისა, და იგი ორნივე ძმანი იყვნეს მამულით საფარელნი, სათაბაგოით. ამავე სამოციქულოს თავს, პავლე მოციქულის წამებას და წელსა წამებისასა მოიხსენებს; და შემდგომად ამავე სამოციქულოს წამებაებს გინა მოწმობას, რაც ძველის სჯულისა და წინასწარმეტყველთაგან არის მოღებული მოწმობაებით, პავლე მოციქულისაგან თვითოველად აღწერს გამოკრებით ყოველისავე ეპისტოლისას, და თვით ეპისტოლეებშიაც ჩაურთავს მასვე წამებაებს, თუ რომელი მოწმობა რომლის წინასწარმეტყველისა და ადგილისაგან არის მოღებული პავლე მოციქულისაგან“ (180 რ ვ).

მიწაწერები არის აგრეთვე: 21 ვ, 39 ვ, 40 რ, 85 რ, 131 ვ, 132 რ, 133 ვ, 165 რ-ზე.

კრებული-სწავლანი. 930—940

448 გვ.; 26,5×21,9; ეტრავტი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (ტყავი მარჯვენა მხარეს აგლეჯილია); თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური, სათაურები სინგურით; 930—940 წ. წ. (გვ. 18) დაზიანებულია გვ. გვ. 1—6, 27—28, 33—34, 39—42, 45—46, 83—84, 101—102, 163—164, 243—244, 259—260, 287—288 (თან ახლავს, მოხეული ნაწილი), 315—316, 337—338, 353—354, 401—402, 407—408, 423—424, 447—448. ამოცენილია 329—330 გვ.

1. [თქუმული იოვანე ოქროპირისაჲ მარხვისათჳს და განწმედისათჳს სულისა და ძვრ-უკსენებლობისათჳს]. — „...ჩუენ მარადის ვიშ-
[უებთ] თქუმულითა მათითა და ვიხარებთ ნიჭთა მიერ მადლისაჲთა, რომელი გარდაემატა ჩუენსა ზედა ქრისტეს მოსლევითა...“ გვ. 1—7.

2. „სწავლაჲ წმიდისა იოვანე ოქროპირისაჲ სინანულისათჳს. — ფრად ვცოდავთ, ძმანო ჩემო საყუარელნო, ყოლადვე გონებითა, სიტყუთა და საქმითა...“ გვ. 7—17.

3. „თქმული წმიდისა იოვანე ოქროპირისაჲ სინანულისათჳს და ლოცვისა მოუწყინებელად. — ძმანო საყუარელნო, მოვისწრაფოთ ტირილით სინანულად...“ გვ. 17—23.

4. „თქმული წმიდისა იოვანე ოქროპირისაჲ წყალობისათჳს ღმრთისა. — წყალობასა და სამართალსა დღითი-დღე გაქებდე შენ, უფალო...“ გვ. 23—27.

5. „თქმული წმიდისა იოვანე ოქროპირისაჲ თარგმანებაჲ იოვანე მახარებლისაჲ და პალესი(!). — ამიერთგან ყოველსავე ვიქმოდით, რომელსა შემძლებელ ვიქმნეთ მოღებად სულითა წმიდითა, და პატივს-ვსცემდეთ მღვდელთა უზეშთაესითა პატივითა...“ გვ. 28—37.

6. „თქმული წმიდისა იოვანე ოქროპირისაჲ სინანულისათჳს. — გვედრებით თქუენ, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, რაჲთა იქცეოდით წინაშე ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა უბიწოდ და შეუგინებელად...“ გვ. 37—39.

შენიშვნა: ბოლო აკლია.

7. [თქმული წმიდისა იოვანე ოქროპირისაჲ მოწყალებისათჳს, მდიდრისა მისთჳს და ლაზარესთჳს გლახაკისა]. — „...ეგრეთვე წმიდასა ეკლესიასა ჰქონან საღმრთონი წიგნნი...“ გვ. 39—54.

8. „თქმული იოვანე ოქროპირისაჲ სოფლისა ამისთჳს წარმავალისა, სიკუდილისათჳს და საშჯელისა. — იხილეთ, საყუარელნო, რომელთა დაგიტყუებდეს ზრუნვაჲ ამის სოფლისაჲ...“ გვ. 54—70.

9. „თქმული წმიდისა იოვანე ოქროპირისაჲ სისტყუსა(!) მისთჳს მოციქულისა, რომელ თქუა, ვითარმედ ქრისტემან მშუდობა ყო სისხლითა თჳსითა ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა. — მოვედით, ძმანო ჩემნო, და გამოიძიეთ სიტყუაჲ იგი მოციქულისა პავლესი, რომელ თქუა...“ გვ. 70—81.

10. „ებისტოლე წმიდისა იოვანე ოქროპირისაჲ, რომელ მიუწერა თევდორეს მთავარსა ჰრომისასა, რომელი მონაზონებით კუალად იქცა სოფლადვე. — უკუეთუმცა შესაძლებელ იყო ჩემდა, ცრემლთაჲ და სულთ-

ქუმისა და წიგნითა აღ-მცა-მეგსო ებისტოლე ესე ჩემი მათგან ესრეთ წარმომეცა იგი ზენდა...“ გვ. 82—105.

11. „ებისტოლე წმიდისა იოვანე ოქროპირისა და თევდორესა მიმართ, რომელმან მონაზონება დაუტყუა და ცოლი შეირთო, რომელი იყო დისწული იოანან ჰრომთა პაპისა. თავი იბ.—იტყვს უფალი პირითა ეზეკიელ წინაწარმეტყუელისადათა: უკუეთუ მოიქცეს მართალი სიმართლისაგან თვისისა...“ გვ. 105-123.

12. „თქმული წმიდისა იოვანე ოქროპირისა და სინანულისათს. თავი იგ.—ისმინეთ საყუარელნო, სიტყუა ღმრთისა, რომელი განგაღვძებს თქვენ უღებებისაგან თქუენისა...“ გვ. 123—145.

13. „თქმული წმიდისა ბასილი ეპისკოპოსისა და სინანულისათს და სიკუდილისა. თავი იდ. პირველი საკითხავი.—არა არს საშინელი კაცთა მბრძოლთათს არცა მახული, და არცა ლახუარი, ვითარ იგი ჟამი სიკუდილისა და ცოდვილთათს...“ გვ. 145—171.

14. „თქმული წმიდისა ბასილი ეპისკოპოსისა და შურისათს და სახე და სინანულისა მორწმუნეთათს. თავი იე.—ვითარცა იგი რა და ორბი სპეტაკი იბოების ყოლადვე ადგილთა სულმყრალთა მწინკულევანთა და ვრიდების იგი ბოსტანთა და სამოთხეთა და ადგილთა სურნელთა, და ეგრეთვე მწერთა დაუტყუნიან გუამნი სურნელნი და ცოცხალნი და დაეხზიან წუთხსა წყლულებათასა...“ გვ. 171—189.

15. „თქმული წმიდისა მარკოზ მონაზონისა მღურვად და ყუედრება ურთიერთს თავისა თვისსა და სულისა და გონებისა მხილება სამართლად.—ისმინე, სულო ჩემო, მეტყუელსა, თანაზიარო ჩემო, განზრახვასა და და განგებასა ცხორებისა ჩემისასა, და ვითხრა შენ საქმე საიღუმლო ცხორებისა ამის ჩემისა და შენისა შეერთებულისა და ურთიერთს ზიარისა...“ გვ. 189—199.

16. „თქმული წმიდისა მარტური მონაზონისა და სინანულისათს და სიმდაბლისა. თავი იზ.—რამეთუ ფრიად უხარიან ღმერთსა და მხიარულ არიედ ანგელოზნი მისნი გუამსა ზედა კაცისასა შრომითა განკაფულსა, რომელმან უბიწოდ დაჰმარხის სიწმიდე მისი...“ გვ. 199—240.

17. „თქმული წმიდისა საჰაკ მონაზონისა. თავი იძ.—ძმანო, გაქუნდინ ესე საჭურველად უძღვევლად, რაათა ეშოროს მონაზონი ხილვად პირსა დედათასა...“ გვ. 240—242.

18. „სინანული წმიდისა ეფრემისი, ვითარ იგი ტირილით ამხილება თავსა თვისსა და გლოვით იტყოდა. თავი ით.—ჰ, სულო ჩემო, რამეთუ ღირსთა საქმე წარმართებულ არს და საქმეთა შენთა სირცხულეული კუალად ქცეულ არს შენდავე...“ გვ. 242—251.

19. „სწავლა და წმიდისა ეფრემისი მონაზონთა მიმართ და მარტოდ მყოფთა. თავი კ.—სწავლამან ძისა ღმრთისამან განანათლა ყოველი სოფელი და იხილა სოფელმან გზა ცხორებისა...“ გვ. 251—275.

20. „თქმულნი წმიდისა ეფრემისი თარგმანებული მეექუსისა ფსალმუნისა მარხვისათს და სინანულისა. თავი კა.—ჰ. კრებულო მორწმუნეთაო, საყუარელნო, ისმინეთ თქმულთა ამათ ჩემთა შემოსლვისათს წმიდათა მარხვათადასა...“ გვ. 276—287.

21. „თქუმული წმიდისა ეფრემისი სიყუარულისათჳს და სინანულისა. თავი კბ. — ძმანო ჩემო საყუარელნო, ნუმცა რაჲ აღგზრჩევიეს ცხორებასა ამას ჩუნსა უფროჲს სიყუარულისა...“ გვ. 287—305.

22. „თქუმული წმიდისა ეფრემისი სინანულისათჳს, ჯურღსათჳს და პარასკევისა და კვრიაკისათჳს. თავი კგ. — საყუარელნო, რომელ გნებაჲს მონებად უფლისა, მოიგეთ შიში ღმრთისაჲ ყოველთა დღეთა ცხორებისა თქუნისათა...“ გვ. 305—316.

23. „თქუმული წმიდისა ეფრემისა სიკუდილისათჳს [და] გამოსლვისათჳს სულისა ჯორცთაგან, თავი კდ. — ვაჲ ჩუნდა შენ მიერ, ჰ სიკუდილო, რამეთუ თანამდები ხარ უწყალოჲ...“ გვ. 316—322.

შენიშვნა: ბოლონაკლულია.

24. [თქუმული წმიდისა ეფრემისი სიცილისათჳს და უჯეროდ განცხრომისა]. — „... პირველი გლოვაჲ საღმრთოჲ ესე არს, რაჲთა განიხილოს კაცმან სული თჳსი...“ გვ. 323—328.

შენიშვნა: თავ-ბოლონაკლულია.

25. [თქუმული წმიდისა ეფრემისი მოძღურისა მის კურთხეულისაჲ]. — „... რამეთუ შევაწუხებ და განვარისებ ღმერთი საქმითა ჩემითა შეგინებულთა...“ გვ. 329—360.

26. „თქუმული წმიდისა ეფრემისი სინანულისათჳს. თავი კზ. — მოოდესმე-ვიდა ერთი ვინმე ძმათაგანი და ჰრქუა წმიდასა ეფრემს...“ გვ. 360—369.

27. „სწავლაჲ წმიდისა ეფრემისი სინანულისათჳს. თავი კწ. — ჯერარს ჩუნდა, რაჲთა ვწუხდეთ მარადის, რამეთუ შეთხულებჲა ესე ცხორებისა ჩუნსაჲ დღითი დღედ დაიშალების...“ გვ. 369—375.

28. „თქუმული [წმიდისა ეფრემისი] მხილებისათჳს თავისა თჳსისა და აღსარებისათჳს] ცოდვათა, რომელნი სიმდაბლით აჩემნა თავსა თჳსსა. თავი კთ. — ვაჲ ჩემდა საწყალობელისა, რომელი ესე დღითი დღედ ვიკითხავ დაბადებასა, რომელი იგი შეემთხვა დათანს და აბირონს, წინააღმდეგომთა მოსესთა, ვითარ იგი განელო ქუეყანაჲ და დანთქნა იგინი და ყოველნი სახლეულნი მათნი და მონაგები მათი...“ გვ. 375—382.

29. „თქუმული წმიდისა ეფრემისი დიდების მოყუარეთათჳს მხილებაჲ. თავი ლ. — გაუწყებ თქუნ, ძმანო ჩემო საყუარელნო, რომელი ღუაწლსა შინა მწუხარებისასა მოწყულულ ვარ სიტყუსა მისგან წინაწარმეტყუელისა...“ გვ. 382—402.

30. „თქუმული წმიდისა ეფრემისი მხილებაჲ მონაზონთა და და (!) დაქსნილთაჲ. თავი ლა. — რომელი აბრალედეს სსუათა, ჯერარს მისა, რაჲთა არა იყოს იგი ბრალეულ...“ 402—428.

31. „სწავლაჲ წმიდისა ეფრემისი მონაზონთათჳს და სინანულისა. თავი ლბ. — რომელსა ჰნებაჲს განსუენების (!) სენაკსა შინა, ნუმცა ემღერიან მას ეშმაკნი საშუებელთა მიერ სოფლისათა, არამედ განემორჩენ იგი კაცთაგან ყოველთა საქმითა...“ გვ. 428—448.

წყდება: „... რომელსა ეწერა ყოველი ცოდვაჲ ავაზაკისაჲ მის ერთკერძოსა მას ბუდესა სასწორისასა და დასძლია...“

შენიშვნა: ხელნაწერი გამოცემულია პროფ. ილ. აბულაძის მიერ: „მამათა სწავლანი“, X-XI საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით, 1955 წ., თბილისი.

მინაწერი (გადამწერის ხელით) ნუსხურით:—„დაიცვი მამული დავით დღე-გრძელობით და სიმრთელით, ამენ“. გვ. 18.

სხვა მინაწერები, გვ. 70, 188, 232, 304, 308, 390 410.

{523}

1140

ცხოვრება სიცილიელისა ქალისა. XIX

II + 398 გვ. 19,8 X 15,3; ქალაღი; მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი მხედრული; [XIX ს.]; აქვს ჭვირნიშანი; მთარგმნელი თავადი გიორგი ავალოვი (გვ. 1); თარგმნის ადგილი სანკტ პეტერბურლი (გვ. 1); დაუწერელია IV, II RV გვ. 4, 388 — 398.

„კეთილმოქმედი სიცილიელი ქალი ანუ შემთხუშვაი მარკიზ ალბელინაჲსა. — აღვიარებდი მე თავსა თვისსა ბრალეულად დიდსა შინა უმადლოებასა წინააღმდეგად ღრისა, უკეთუმცა არა მიმემცნო სრულისა ქუშყანისადმი ყოვლად უმადლესისა მოწყალებისაგან მისისა შთამოვლენილნი ჩემზედა სახიერებანი...“ გვ. 5 — 387.

შენიშვნა: 1. აქვს თავფურცელი: „ცხოვრება კეთილმოქმედისა სიცილიელისა ქალისა, ანუ შემთხუშვაი მარკიზ ალბელინაჲსა. ნაწილი ა და ბ. წელსა ჩუთ, დეკემბრის 9 დღესა ვიწყე რუსულით თარგმანება სამეფოსა ქალაქსა შინა სანკტ პეტერბურლს თავადმან გიორგი ავალოვიან“. გვ. 1.

2. იგივე ტექსტი, მხოლოდ დაუმთავრებელი მეორდება IV-ზე.

3. წინასიტყვაობა მთარგმნელისა: „მიხილულმან როსისისა ენასა ზედა შემდგომისა წიგნისა ამის (კეთილმოქმედს სიცილიელს ქალად წოდებულისა), და მას შინა მპოველმან განმაცკრუბელთა შემთხუშვათა მოთმინებისა ქალისა, არა მხოლოდ სამაგალითოჲსა კეთილმოქმედებისა, არამედ ურველთა ღირს განმალციებლობისა თვსებათაცა მქონებლისა; ვიწყე გარდამოლებად ქართულსა ზედა რაოდენცა მინადირებულმან, ეგოდენუშ ტყუშ ქმნილმან (თუცა ძნელ მისაბაძუშლისა, გარნა ფრად საქებელ საგუაჯიობელისა), მომზიბლუშლისა ღრთივ გონიერულისა ქცევისადმი მისისა და დაგებად თქუშნდა. უ მკითხუშლნო! რომელთა მიმართ მისთა ეუარებელად ზესა შინა რაოდენმე მსგავს მიღუშლობითა მოსჯლისა და მზიარულებისა დიადი-მამათა ბურჯისა ამის ჩემისა ტერეზილაჲსა რწმუნებულმან მით, რამეთუ ოდესცა თვთველი მყუარებელი კეთილისა ღირს ჰყოფთ სიყუარულსა და პატივის ცემასა თვსა ანპარესსა ზედა უბედურებისასა მმორბედსა და შემდგომად საყუდელსა ბედნიერებისასა მიწუენილსა ქალსა, მაშინ ინებებოცა შეზამცენებელისა თქუშნადმი მისისა მიზეზისა მიმართცა წერილსა ამას შინა პოენილსა რაჲსაზე ნაკლებობისა მიტეუშბასა, ვინაითაგან გონება შემსკუალული კეთილთა მიმართ მისთა ეუარებელად შეტყუებასა შინა შემესუბუქებად ტურთისა ხელსა მხოლოდ მშურომელსა და ამაღ გთხოვბთ ყოველსა შეგზუდესთ თუცა რომელსა, ნუ ჰყოფთ გულსა მწყრომელსა, რისხვთ დაუთრობელსა ამა სდფლის მთობელსა, მწირსა ქუშყნის მზომელსა; მარად ლმობით მზობელსა, მღერაუშლთა არა მგზობელსა, ემოწმობ ჩემსა მცნობელსა მრალ სახეთმთობელსა. რაოდენი მეძლო, ვცდილობდი უნაკლოდ გადმოთარგმნასა, გარნა სრული იგი არს, რომელიცა უძღვს და მართებს აღმოსაქუას ჩუშნ მოკუდაუთასა და რომელისადმიცა დავშთები რწმუნებითა ამით საუკუნოდ“ (გვ. 2—3).

(524)

1141

შატბერდის კრებული. 973—976.

287 ფ.; 28. X 22; ეტრატე; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა, რომელსაც შიგნით ჭრელი ნაქერი აქვს გადაკრული; ნაკლული; ასომთავრული (1 v — 126 r) და ნუსხური (126 v — 286 v); სათაურები სინგურით, დაწერილია ორ სვეტად; 973—976 წ.წ.; გადამწერი იოვანე ბერაი (105 v, 107 r, 234 r); გადაწერის ადგილი შატბერდი (285 v); აკინძელია 38 რვეულად; ამოვარდნილია 53, 60, 70, 77, 100, 107, 108, 115, 229, 244, 259 — 266, 267, 274 ფ. ფ. მოხეულია ფ. ფ. 58 და 125 (მეორე სვეტი), 159, 203-ის ქვედა ნაწილი, 287; ამოჭრილია შუა ნაწილები ფ. ფ. 200, 267; გაჭრილია ფ. ფ. 133, 139, 161, 171, 174, 238, 241, 255, 256, 277.

1. „თქუმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი ნოსელ ებისკოპოსისაჲ კაცისა შესაქმისათჳს, რომელი მიუწერა ძმასა თჳსსა პეტრეს ებისკოპოსსა სებასტიელსა. — უკუთუმცა ჯერ იყო დიდებდაჲ სათნოების მომგებელთაჲ პატივითა მონაგებთაჲთა იპოვენსმცა ყოველნი სიქადულნი საფასეთანი...“ 1 v — 59 r.

2. „თუალთაჲ ეპიტანსე კვპრელისა თქუმული. — ეპიტანე ებისკოპოსი კსტანტია (!) ქალაქისაჲ, რომელ არს დედაჲ ქალაქთაჲ..., რომელ თქუა ათორმეტთა მათ თუალთათჳს. უფალსა ჩემსა პატიოსანსა ძმასა და საქმის თანაზიარსა თევდორსს კეთილად მსახურსა ებისკოპოსსა, ეპიტანსე ებისკოპოსი უფლისა მიერ გიკითხავ!...“ 59 v — 105 v.

3. „მკეცთათჳს, სახისა სიტყუაჲ, წიგნთაგან, თქუმული წმიდისა ბასილი ებისკოპოსისა კესარიელისაჲ. — არს რომელი იწოდების მსუენი მზარისაჲ, ვითარცა სახის მეტყუელმან თქუა...“ 106 r — 118 r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემული აქვს ნ. მარს. Физиолог. Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии, кн. VI, СПб, 1904.

4. [ეპიტანე კვიპრელი. საზომთათჳს და საწყაულთა]. — ამას შენდა პატიოსანო შევსწირავთ, რომლისა მადლისათჳს ჰკითხმ მოკსენებაჲ მისთჳს იყავნ...“ 118 v — 126 r.

შენიშვნა: სათაური გადასულია და არ იკითხება.

5. „იპოლიტეს განმარტებაჲ კურთხევათა მათთჳს მოსესთჳ ათორმეტთა მიმართ ნათესავთა, კსნ. — ნეტარისა მის ისაკისი ყოფილთა მათთჳს კურთხევათა ძეთა მიმართ თჳსთა, პირველთ მათ წიგნთა შინა გამოთქუმულ და ძალსაქმეთა მათ ყოფილთათჳს არა დადუმებულ, და იაკობისი იგიცა, რომელ ათორმეტთა ძეთა მიმართ მოკსენებულ და მათვე სახითა გამოცხადებულ, ვითარ რამე არიან კურთხევანი იგი ყოფილნი და ვის ზედა აღესრულნეს...“ 126 v — 140 v.

6. „წმიდისა იპოლიტეს თქუმული კურთხევათა მათთჳს იაკობისთა, ვითარ იგი ათორმეტნი ნახპეტნი აკურთხნა. — კურთხევათა მათთჳს იაკობისთა გამოთქუმად სიტყუანი ძე ღმრთისა მე რამეთუ კურთხევათა მათ ვეძებ...“ 140 v — 155 v.

შენიშვნა: იპოლიტეს ორივე ეს თხზულება გამოცემულია ჟურნალში: Patrologia Orientalis, t.—XXVII, fasciculus 1 et 2, Paris, 1952.

7. „თქუმული იპოლიტესი დავითისათჳს და გოლიადისთჳს განმარტებაჲ. — ზრახვანი იგი ნეტარის ამის დავითნისნი ყოფილნი იგი ძუელსა შჯულსა, და გლობითა წინაწარმეტყუელ-ყოფითა და საქმითა, სრულ ადვილ არს ცნობად, რომელთა სარწმუნოვებით იცნან წმიდანი წიგნი...“ 155 v — 162 r.

8. „ნეტარისა იპოლიტეს თქუმული თარგმანებაჲ ქებაჲ ქებათაჲ. — სიბრძნე აქუნდა სოლომონს, არა თუ თუთ სიბრძნე იყო...“ 162 r — 177 r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემული აქვს ნ. მარს. *Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии*, кн. III, Петербург, 1901.

9. „ნეტარისა იპოლიტეს თქუმული აღსასრულისათჳს ჟამთაჲსა, თქუმული წიგნთაგან წმიდათა ქრისტესთჳს და ანტიქრისტესთჳს. — ..ა... ეშენ (!) დამტკიცებულსა მაგას შენსა მეცნიერებასა გულსხმისყოფად, რომელ ესე წინა გვც შენ მიერ ჩუენდა თავსიყუარულს, რამეთუ ჩემდა, ძმაო თეოფანე, ღირსად და წესად შეპარაცხე უხუად და უშურველად წარმოლებად...“ 177 r — 193 r.

10. „სიტყუაჲ წმიდისა იპოლიტესი სარწმუნოვებისათჳს. — გურწამს, ვითარცა ნათელ-ვიღეთ და ვადიდებთ, ვითარცა განენათლდით...“ 193 v — 203 v.

11. „თქუმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იპოლიტესი მთავარებისკობოსისაჲ სახე აღთქუმისაჲ. — მართალ არს სიტყუაჲ ესე, რომელსა ვიტყვ და ყოველთა წესიერებითა შესაწყნარებელ განღუძებად ჩუენდა ძილისაგან ამას ჟამსა...“ 203 v — 215 r.

12. „მოკცევაჲ ქართლისაჲ. — ბირველ ოდეს აღექსანდრე მეფემან ნათესავნი იგი ლოთის შვილთანი წარიქცინა და შეგადნა იგინი კედარსა მას ქუეყანასა...“ 215 v — 248 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი დაბეჭდილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. სამი ისტორიული ქრონიკა, 1890 წ. თბილისი, გვ. 1—39, და *Описание рукописей...* ტ. II, გვ. 708—813, Тифлис, 1906—1912 r).

13. „ცხოვრებაჲ და განგებაჲ წმიდისა იაკობისი, რომელი ებისკოპოს იქმნა ქალაქსა ნასიბინს. — მოსე დიდმან წინაწარმეტყუელმან, რომელმან განალო ზღუაჲ მეწამული და განიყვანა ვმელსა ძენი იშლისანი, აღმოუცენა წყალი უდაბნოსა ურწყულსა კლდისაგან ვმელსა...“ 248 v — 256 r.

14. „თარგმანებაჲ დავითის ფსალმუნებისაჲ — „... [ნეტ]არ არს კაცი, რომელი არა მივიდა ზრახვასა უღმრთოთასა...“ 256 v — 285 r.

შენიშვნა: 1. განმარტებულია 1—6, 9, 17, 44, 49 ფსალმუნი.

2. ფსალმუნთა თარგმანება იწყება დაჩის წერილით ტბეთის ეპისკოპოს სტეფანესადმი (იხ. ანდერძი).

15. „... ვერ შესაძლებელ არსო ქალაქი დაფარვად, რომელი მთასა ზედა დაშენებულ იყოს და კლდესაი, აღაღადებს და იტყვს დღესა მას უკუანაესკნელსა...“ 286 rv.

წყდებ: „... აღუიებთეს სახე და გუჩუენებს თუ რომელთა ბრძოლითა იძლია მძლავრი...“

შენიშვნა: 1. შატბერდის კრებული აღწერილია თ. ჟორდანიას მიერ (იხ. ქრონიკები, ტ. I, გვ. 99—107, ტფილისი, 1893 წ.) და ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описаніе... ტ. II გვ. 632—651, Тифлис, 1906—1912).

2. კიდევბზე მხედრულად, ერთი ხელით, გაკეთებულია მინაწერები, რომლებიც ტექსტის გადასული და გაურჩეველი ადგილების, აღდგენას წარმოადგენს.

3. ანდერძების ტექსტი აღდგენილია ე. თაყაიშვილის წაკითხვის მიხედვით.

ანდერძი: გადამწერისა (ტექსტის ხელით, სინგურით). 1. „ესე კაცისა შესაქმნე დაიწერა დედითა იშხნისათა. ვინ იკითხვიდეთ, მწერ[ლისათჳს] ლოცვა ყავთ.“ (59 r).

2. „უფალო ქრისტე იესუ, მეოფეო, ყოველთა დაბადებულთა წყალობით მოიგესენ ამის წიგნისა მწერალი დღესა მას ადგომისასა“ (88 v—89 r).

3. „ქრისტე, შეიწყალე ივანე, ამისი მწერალი“ (105 v).

4. „ქრისტე, შეიწყალე ბერაი, მწერალი ამის წიგნისა, და შეუნდვენ ცოდვანი მისნი, აწ“ (107 r).

5. „სამებაო წმიდაო ყოვლისა მპყრობელო. წყალობით მოხედენ ამისა მწერალსა გლახაკსა მეოხებით რჩეულსა შენისა წმიდისა ბასილ მთავარებისკობისისა“ (118 r).

6. „წმიდაო მამაო იპოლიტე, მეოხ ეყავ მამასა იოვანეს წინაშე ორისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა. ესე ერთი წიგნი მათითა საფასითა დაიწერა. ვინ იკითხვიდეთ, ულოცვედით“ (215 r).

7. „ესე დედაკაცი იყო სიდონია, მოწაფე წმიდისა ნინოისი, რომელმან ესე ყოველი აღწერა“ (230 v).

8. „ქრისტე, შეიწყალე ბერაი მწერ[ალი]“ (234 r).

9. ფსალმუნთა თარგმანების ბოლოს: „დიდება შენდა, ქრისტე, დაესრულათარგმანება ფსალმუნისა, თქმული წმიდისა ეპიფანესი“ (285 r).

10. „ქ. სახელისა წმიდისა სამებისასა მქადაგებელნო, ზეგარდამო ქებულნო და დიდებულნო წმიდანო მღვდელთ-მოდღუარნო ნეტარნო გრიგოლ ნოსელ ებისკოპოსო და ღირსო ეპიფანე კვარელ მამაო და მთავარო და განთქმულო (!). წმიდაო ბასილ, მწყემსო ყოველთა მორწმუნეთაო, და დიდებულო (დბლო) იპოლიტე, წინაწარმეტყუელნო გამოუთქუმელთა მადლთა მეციერად მეტყუელნოდ დად განსაკრებელნო კაცნო, პოენილნო გულითად უფლისად, წოდებულნო მონად ქრისტესა, სამკვდრებელნო სულისა წმიდისან[ო], რომელნიცა გამოუჩინებელნი და დაფარულნი სიბრძნისანი გამოგიცხადნა და სული წოფელი განიხადა გუამათქუნთა.

და დაუწერენით ეკლესიასა ქრისტესსა პირად-პირადთა წიგნთა თარგმანებანი და შესხმანი წმიდისა და ყოვლად დიდებულსა ღმრთისმშობელისანი და ჩუენ გუაუწყეთ წესი აწინდელისა ქცევისა ღმრთისმსახურებით და მოსაგებელი ნეტარისა [მის] საუკუნოასა სასოვებით ცხორებისა.

ვითარცა ხილული დაუმტკიცეთ გულისხმისმყოფელთა, ვითარცა თქვა დანიელსაკრველმან წინაწარმეტყუელმან. მაშინ გამობრწყინდენ გულისხმისმყოფელნი იგი, ვითარცა მბრწყინვალემა სამყაროასა და რომელთა კეთილად ჭელ-ყვის და უაჯება ზეცისა სიმდიდრეთა წარგებითა ქუეყანასა მონაგებთადა და ქველის საქმისა მათისა ახონებდა. ვითარცა ნესტქოხის წინაშე ღმრთისა და კაცთა ყოველთა [აღი]ქულებს მიბაძებდა [მათა], და [ლაცათ]უ გლახაკ ვინმე იყოს, ვითარცა წერილ არს: მედგარო, ემსგავსე ჯინკველსა და შებმა უყავ უფროეს [ძალი]სა შენისა, რომელი ღმერთი არს მომცემელი ძალისა.

ამისთჳს მეცა არა დავფარე[ქ] სწრაფა სულისა ჩემისა მიხეზითა ნაკლულევანებისათა და შეუდეგ კეთილსა გულსმოდგინებასა მე, ცოდვილი და უნარჩევსი ყოველთა მოწესეთა იოვანე ბერაი, და ბავასრულე წმიდა ესე წიგნი კაცისა შესაქმნე და მფარვე წიგნი თუალთა და სახისმეტყუელი და იპოლიტე და ქართლისა მოქცევა და ცხორება ნეტარისა მის და დიდებულისა მღვდელთ-მოდღურისა იაკობ ნასიბინელი სისა და თარგმანება ზოგთარე ფსალმუნთა დავითისანი.

მოღუაწებითა [და თანადგომითა] დედის ძმისა ჩემისა მიქაელისა და ძმისა ჩემისა დავითისითა და სხუად [არაჲ] არავის ჰრთავს თვნიერ [სიგლახა]კისა ჩემისა. და შევ[წირე] [შატბე]რდს საყოფელსა წმიდისა [ლ'თისმშობლისასა], რომელსაცა შინა აღ[ვიზარდე] სალოცველად სულისა [ჩემისა] ცოდვილისა და მშობელ[თა ჩემთა] და სალოცველად მეფეთა [ჩუენთა] ბაგრატიმეფისა და ყოველთა შვილთა მათათს და გვედრებთ ყოველთა, ვინცა იმსახურებდეთ წმიდასა ამას...“ (285v).

ანდერძი (მთარგმნელისა, ტექსტის ხელით):

1. „უფალო იესუ ქრისტე, განუსუენე სულსა და ჩინსა“ (268 r).
2. „დაჩის ეთარგმანა ესე სომეხთა ენისაგან, ღმერთმან სული მისი დიდებულ ყავნ“ (285 r),
3. „პირველი სიტყუად მიწერილი და ჩინის სიტყუანესა ნეტარისა მტბევერელ ებისკოპოსისა:

ღირსო მამაო წმიდაო ებისკოპოს (!) სიტყუანე, ქრისტუს გამ[ორ]ჩეულო მამ-ფალო, კურთხეულ არს ღმერთი, რომელმან გამოგაჩინა შენ კეთილად მწყემსად ჩუენდა და მკურნალად სულიერად, აღმაშენებლად ჩუენდა. მრავალგზის მიინდა ხილვად შენი კურნებისათს [საღ]მობათა სულისა ჩემისათა, არამედ სიშო[რისაგან] და რულუნებისაგან] უცალოვებისა ჩემისა ვერ ღირს ვიკმენ თაყუნისცემად შენდა აწ შენდობა იყავნ ჩემდა, ამისთს რომელ წოდისთა [მოგიძლუნებ გან]საკითხავსა] ამას ჩემსა, წმიდაო ღმრთისარ. მრავლით ჟამითგან [გულ]მოადგინედ ვეძიებდი[თ] თარგმანებას[ა] ფსალმუნთასა, წიგნსა მას, რომელი დაწერა [წმიდამ]ან მამამ[ან ჩუენმან] ეპიტანე [კვპრელ ებისკოპოსმან და არა ვპოვე ქართულად]. ბერძენთა ენითა ვპოვე და ვერ შეუძლედ ცნობად, ვითარცა წყაროსა მიუწუდ[ომელ]სა და ფასსა [დაფარ]ულსა. მერმე ვპოვე სომხურითა ენითა წერილი, სრულიად მითვე ბერძულთა განგებითა და მითვე [რიცხვთა. შემშურდა სომეხთათს და შემე-შინა თარგმანებად, რამეთუ დიდი პ[რ]ალობად შეემთხუევის თარგმანთა, რომელნი არა განეკრძალენ, და სრულად უკუეთუ ვისმე პირველად ეთარგმანოს, მეორედ თარგმანებული წინააღმდეგობად გამოჩნდების. ვითარცა აკვლასი იგი და სკმაქოსისი] [და ამით არა ჯერ-არს. ხოლო მე არა ვპოვე პირველ თარგმანებული და ამისთს მცირედი ესე გემ[ო]ფს ხილვად] გამოეთარგმანე, და წინაშე ღმრთისმოყუარებისა [შენისა გან]საკითხავად მოგიძლუნე. [ხოლო] შენ მსგავსად მოცემულისა მაგის სიბრძნისა შენისა [გან]კითხე] და ჯერ თუ იყოს, შენ მიერ დაენერგენ შორის გლესისა და უკუეთუ არა ღირს რამე იყოს, წიგნი ესე დაწ და სიუცმე ჩემი დაფარე, და მე მამზილე და შევინანო.

ხოლო მე ასერგასისთა [მითგან საკი]თხავთა შორის შუდნი ხოლო [გამომი]ხუმან, რომელ არს [აღ]მთქუენი ოდენ სრულიად, [და თვნიერ] ბრძანებისა შენისა [არ-ლა]რა ველეპყ[ოფ, ვიდრემდის] არა ვცნა, თუ მაქუს რამე სასყიდელნი და ვშურებოდი ანუ თუ [ცუდად] დაეშურები, და ბრალობად შემემთხუევის, რამეთუ დიდი წიგნი არს თარგმანი ასერგასისთა მათესა ღმრთისა, რომელნი დაწერნა კალამან ღმრთისამან დავით, სულისა მიერ წმიდისა შეთხზნა ბრძიონი ქებისა და დადვა იგი თხემსა ზედა ეკლესიისასა საძლეველად მტერისა.

ამის წმიდისა მამისა ჩუენისა ეპიტანეს თარგმანებული ყოველსავე კეთილად და განგებულად გჩუენებს, თუ ვითარ არიან ზედა-წაწერილი იგი, ანუ ვითარ აქსენებს ასფის და ძეთა კორესთასა და ედი[თომი]ს და სხუთა შემასხმელთა, [ანუ ოდეს და] რამსთს თქუულ არიან, ანუ [რად ძალი აქუს] საწნეხელთასა მას და ძველის წერასა]. და ყოველსა თითოვეულად გჩუენებს, რომლისაჲ არა დარჩების ერთიცა იოტა [ოდენი, რომელ]სა არა კეთილად განგვმარტებს. ვითარცა იგი მოციქულთა წმიდათა უფლისა თანა ისადილეს კიდესა ტბისა მის ტიბერი-სასა ასერგასის და სამითა თევზითა. ესრევე სახედ წმიდა მამათმთავარი ეპიტანე შესწავებს თევზთა მათ და [ასადილეს ყოველთა მორწმუნეთა, რომელ არიან წიგნ-ნი] იგი ფსალმუნთანი პურ და მადლ-საღმრთო [წმიდასა შინა ეკლესიასა.

ხოლო მე მსგავსად ძალისა ჩემისა მცირედნი ესე ასერგასისთა მათგან შენ მო-
გიდლუნენ. უკეთუ ჯერარს განსრულებაჲ, სიწმიდემან შენმან განსრულენ. მე
უცალოვებისა ჩემისაგან ვერა-რას შემძლებელ ვარ. თუ რამე არა ჯერ-იყოს, ზე-
მომოწსენებულისა მისებრ, დაწუთ და მე შენდობაჲ მომმადლეთ და ქსენებულმცა
ვარ ლოცვათა შინა შენთა ღირსო მამაო, აწ“ (256 r v). ანდერძი დაბეჭდილია
პროფ. ი. აბულაძის მიერ. ქართული და სომხური ლიტერატურული ურთიერთობა-
ნი IX—X სს. გვ. 197.

4. „მიწერილი და ჩისი [მრ]ო ველ ებისკოპოსისა ანტონისა. ჯერ
თუ იყო ანუ არა ნიშნებითა ამით გონებითა ჩემითა ესე ფერებ ვყავ და შენდა
(შ“და) შევწირქ, ღირსო ღმრთისაო, და ვევედრები სიწმიდესა შენსა, რათა განა-
შორო სიტყუათაგან ჩემთა ეპერანქოჲ მტერისაჲ, და მომფინო ჩემ ზედა არფი ეგე
მადლისა შენისაჲ, და განანათლო ბნელი გონებისა ჩემისაჲ და ეტეროვან კეთილ
მეჭქენ მე, დამიპყარ კელი მარჯუენე ჩემი და ელომენოსად მიძლოდე მე წინაშე
ჩემსა, და განმავლენ მე გრუხნი იგი ძნიად სავალნი, და მომიძელუ მე თემ[ს]ოფო-
რიონსა მას სამეუფოსა და გამომიოხზოვე მსაჯულისაგან პიტაკი განთავისუფლები-
საჲ, რათა განვერე მე კელთა მათგან საშინელთა წმიდაო ებისკოპოსო, ღირსად
გმოსიეს ვაკასი ეგე სამღდლოჲ და სამართლად მიგიღებეს დროატი საღმრთოჲ.
ველმწიფებაჲ გაქუს, მწენო, განმათავისუფლუ მე მონობისაგან ცოდვისა“ (285 r).

მინაწერები: 1. მდივან-მწიგნობრული ხელით: „ქ. ქრისტე ღმერთო, ადიდე დი-
დებითა საუკუნოთა ერისთავ-ერისთა[ვი] (ეწე[ვი]) კუი რიკე (კწე), რომლისა
ბრძანებითა და ჩენით შეი[მ]ოსა წიგნი ესე კელითა მათისა მწ... [მ]ლოცველისა
მიქელისითა“ (1 r).

2. ამ მინაწერის ზემოთ, გვიანდელი მხედრულით: „ესე წიგნი დეკანოზისა ალ-
ქისისა, დეკანოზი“ (1 r).

3. პირველი მინაწერის ქვემოთ, მხედრულად: „ღმერთმან მშვდობაში ეს წიგნი
დიმიტრი პროთოპოსის პატრონს ანმაროს არა უკეთუ არა დაადგო (!),
ითხოვეთ სულიერი საზრდელი, რათა მიემთხვენეთ სუფევასა ქელსყანისასა“ (1 r).

ზევულად, მეორე მინაწერის ხელით „ეს წიგნი“ (1 r).

4. ნუსხურად: „წ. მე ყოვლად უღირსმა [შ]ეესწირე ექვსთა დღე ესე საყ-
დარსა... [ლთ]ისმშობელსა. ყოვლად წმიდაო, შეიწყალე ცოდვილი ევდემოზ, აწ“
(42 v).

5. მხედრულად: „ამ მე-ნ რვეულს ამის წინ აკლია ერთი (მე-7) ფურცელი“
(46 r).

6. მხედრულად: „აქ არევით არის შეკრული, ოცდაოთხი ფურცელი, გარდაი-
თვალე ზედეთ და იქ შეამოწმე რომელ არს სიტყვა ესე: და ქმნის მრავალი სნეუ-
ლებათა კურნება“ (70 v).

7. მხედრულად: „არევით შეკრულა ამის ფურცელი და ვითარცა ოცდაოთხს
ფურცელს ქეით იძიე“ (76 v)

8. მხედრულად: „მოიხსენე, უფალო, ცოდვილი ...ყოფილი...“ (126 r).

9. მხედრულად: „ხოლო იპოვების წიგნსა ამას შინა წერილნი ესე: 1. ექუსთა
დღე. 2. იპოლიტეს განმარტება, 3. ათორმეტთ თუალთ განმარტება, 4. სახისმეტყუ-
ლება, 5. ნინოს ცხოვრება და ქართლის მოქცევა და სხუა, 6. დავითნის თარგ-
მანი“.

ამ მინაწერის ზევით სხვა ხელით: „ებრაული და ბერძენი ანბანიც არის ამ
წიგნში და ხრონოლოლიაც ადამისითგან ვიდრე ნიკივორე მეფედმდე“ 287 r.

მინაწერები არის აგრეთვე შემდეგ გვერდებზე: ქართულად: 26 r, 32 r, 77 r, 91 r
104 v, 105 v, 123 v, 125 v, 126 r. 139 r, 152 v, 183, 184 r, 204 r, 206 v, 213 r
251 r, 269 v, 279 v; სომხურად: 277 v, 278 r, 281 v, 282 v. ბერძნულად: 280 r.

(525)

1142

ანტონ I. გრამატიკა. XIX

104 ფ.; 33 X 20,8; ლურჯი ქაღალდი; ახალი მუყაოს ყდა; აქვს ზედა და ქვედა ყდის საცავი ფურცლები; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; 1808 წლის კვირნიშანი; დაუწერელია: 1 rv, 43 v, 103 v, 104 rv; სარდიონ ალექსიევ-მესხიევის წიგნთსაცვისაგან (ზედა ყდის საცავი ფურცლის r).

„თუ ს ხელოვნებისა ღრამმატიკოსობითისა. ნაწილი პ'ლი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თუთოეულნი ნაწილი სიტყუათანი მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკოსსა მოწაფე ქმნილთა. თავი პ'ლი. ბრუნუათათუ სახელთასა. § 1. — რიცხუსა შორის ჩ'ნ მიერ განჰსჯითა შემოყუანილნი ბრუნუანი სახელთანი არიან რუა...“ 2r — 103r.

შენიშვნა; 1. გრამატიკის ტექსტი მისდევს 1885 წ. გამოცემას.

2. ხელნაწერს თან ახლავს 22,6 X 17,8 ზომის ქაღალდის ორი თეთრი ფურცელი 1849 — 1852 წლებისათვის მოძრავი დღესასწაულების კალენდარით.

მინაწერი: „წიგნთსაცვისაგან სარდიონ ალექსიევ-მესხიევისა“. ზედა ყდის საცავი ფურცლის r.

(526)

1143

შემსგავსებათა წიგნი. 1807.

94 ფ.; 33,8 X 20,3; ლურჯი ქაღალდი; მუყაოს ახალი ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1807, 28/VI (86 r); კვირნიშანი — 1806; გადამწერი დავით რეკტორი (86 r). დაუწერელია: 1 rv — 4 rv, 88 v, 89 rv — 94 rv.

„წიგნი პიროშლი. ცათათუ ს და ნივთათუ ს. მრავალთა სრულებათათუ ს და უაღრესობათათუ ს ოჯშიდესისა ქალწულისათა, იგელყოფებიან რომელნიცა პირად-პირადისა შემსგავსებითა მზისა, მთოვარისა, ვარსკულავთა, ნათლისა, განთიადისა, ღრუბლისა, ზღუსა და ქუყანისათა. მერმეცა უკუშ თუთებითა სინის მთისათა გონიერებრივი ჩუშნების თავი პიროშლი. — მარიამ დედა უფლისა შემსგავსებულ არს მზისა პ'ლ სადამე, რამეთუ მზესა აქუნ უკუშ ვემე პატიოსნებაჲ გამოკრთოლუასა შინა, მით რამეთუ გამოჰკრთის სიშალითვამ და მრავლითა შარავანდედებითა...“ 4r — 88r.

ანდერძი: „ღმერთო, შეიწყალე აღმწერილი და მშრომელი ამის უკუშ ცხოველთ წიგნისა, რომელ არს შემსგავსებისა, მაღალ კეთილშობილი, სრულიად კახეთის სამეფოს დირექტორი და მოძღუარი ღისმეტყულეებისა და ფილოსოფიისა. ალექსის ძე დავით, თთუშსა იუნიისა, რიცხუსა კშ. ხოლო განჯორციელებიდან სიტყუსა ღისა ჩუზ, ქკს უყუ.“

(ხვეულად). მაღალ კეთილშობილი ალექსის ძე დირექტორი დავით, 1807.“ (86 r).

(527)

1144

ჟამნი. XVIII — XIX

618 გვ.; 14,5 × 10,2 ქალაღი; სქელი ქალაღის ყდა; თავი და ბოლო ნაკლუ-
ლია; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XVIII]—XIX]; გადამწერი გიორგი (გვ. 14).

„ჟამნი შუალამისი კკესა. — მღნ: კურთხეულ არს ქრისტე ღმერთი.
ღმნ შენდა მეუფეო ზეცათაო, სრულიად წო ღმერთო მშოჲ ჩნო. მოვე-
ლით თყნისესტ გ გზის. მიწყალე მე ღო სღ...“ გვ. 21—618.

წყდება: „...ხოლო იგი წწრ ბირებულ იყო დედისაგან თვისისა და
ჰქაჲ: მომეც მე აქაჲ ლაქნით თავი იოანე ნათლისმცემლისაჲ და შეჰ-თუ-
წუნა მეფე იგ...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის შედგენილობა: „ჟამნი შუალამისი კკესა“, გვ. 21—28;
„ჟამნი ბერძულნი შუალამისანი“, გვ. 29—57; „ჟამნი შუალამისა შაბათისა“, გვ.
57—76; „ჟამნი პლ ცისკრისა“, გვ. 77—120; „ჟამი პლ ცისკრისაჲ, გვ. 120—129;
„ჟამნი სამ ჟამისა“, გვ. 129—137; „ჟამნი მეექუსისა ჟანისა“, გვ. 137—149; „ჟამნი ცბრა-
ჟამისა“, გვ. 149—177; „ჟამნი მწუხროსაჲ“. გვ. 178—195; „ჟამნი დიდისა სერო-
ბისა“, გვ. 195—229; „ჟამნი მცირე სერობისა“, გვ. 229—246; „ოხითა იბაკონი აღ-
დგომისანი“, გვ. 246—257; „ოხითა იბაკონი შდელისანი მგზეფისა“, გვ. 257—264
„განგებაჲ მარხვათა და ზადიგთასა“, გვ. 264—294; ზადიღნი დიდისა აღდგომის-
ნი“, გვ. 294—300; „ახალ კკესა წინა მწუხრი შაბათსაჲ“, გვ. 300—301; „მესამესა
კკესა წთა მენელსაცხებელთა დედათა“, გვ. 301; „მეთხესა კკესა განრღუშული-
სა“, გვ. 301—302; „მეთხესა ოთხშაბათსა“, გვ. 302—303; „მეხუთესა კკესა სა-
მარიტლისა, გვ. 303—304; „მექუსესა კკესა შობითგან ბრმისაჲ“, გვ. 304—305;
„მექუსესა ხუთშაბათსა(!) ამაღლებაჲ წდ ჩნისა იესო ქრისტესი“, გვ. 305—307
„მეშდესა კკესა წთა ნიკლო მამათა“, გვ. 307—308; „მერვესა, მეცხრესა და ყო-
ველსა კკესა“, გვ. 308—312; „სახარებანი ათერთმეტანი“, გვ. 313—339; „ყოველ-
სა საუფლოს ბედნიერს დღესა ეს ბრძანე ცისკრად“, გვ. 340—344; [თვეთა მტყვე-
ლება] სექტემბრიდან აგვისტომდე“, გვ. 345—618.

2. ხელნაწერს წინ უძღვის ა). თავნაკლული ტექსტი: „...ერებაჲ შენსა დაცენეს
მცბრ ხოლო მათგან ვსნიღნი ვმობდეს ღდ მშობლისა მიმართ...“ (გვ. 1—14).

ბ). „ლოცვა ზიარებისაჲ წდ იოანე ოქროპირისაჲ — მკვდრ იყავ შე-
ცოდებდა...“ (გვ. 15—20).

3. ხელნაწერი არ მისდევს ნაბეჭდ ტექსტებს.

ანდერძი: „ღმერთო, შეიწყალე გიორგი და იმის ძმასა დემეტრეს შეუნდ-
ნეს ღმერთმან. ვინცა შენდობაჲ ბრძანოთ, თქნცა შეგინდნეს ღნ. ან“ (გვ. 14).

მინაწერები: 1. ნუსხურად: „ღმერთო შეიწყალე დემეტრე მთი“ (!), გვ. 79.

მხედრულად: 2. „ქ. ღმერთო შეიწყალ (!), ცოდვილ (!) გიორგი, ამინ“
(გვ. 93).

3. „ქ. ესე ჟამნი“ (გვ. 230)

4. „ქ. ესე ჟამნი გიორგისა არის“ (გვ. 532).

(528)

1145

კრებული. 1788.

272 გვ.; 15,9 × 10,5; ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; თავნაკლუ-
ლი; მხედრული; სათაურები სინგურით; 1783, 16 აგვისტო (134); გააჩნია ჳვირნი-
შანი; გადამწერი კორნილიოს ნიკოლოზის ძე ჩაჩიკაშვილი (134); დაზიანებულია:
გვ. 47—48, 49—50; ამოვარდნილია გვ. 69—72, 133—136, 263—264; დაუწერელია
გვ. 269, 272.

1. [ფირმალიანი]. <ამბავი დიფენის(!) ქალაქისა> „...რდას და ესოდენს იტიებს რომ მისი ჯრემლის ნაკადულსა მდინარესა ემსგავსება და მასა ხმობს. ეს რა რისხვა ღთისა არის, რომ ძლიე ერთი შვილი ღმერთმა მიბოძა და ესეცა ასე საცოდავით გამიხდაო...“ 1—134 გვ.

შენიშვნა: 1. თხზულება შედგება 11 თავისაგან. ხელნაწერი იწყება მეოთხე თავის ბოლოდან.

2. თარგმნილი უნდა იყოს სპარსულიდან (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. II, 1941 წ. თბილისი, გვ. 387).

2. <ზალუმჯანიანი> „კარი პირველი და დასაბამი ხელმწიფისა დიდისა და ამალღებულისა სახელკეთილისა გულაზარისა და ძისა მისისა ახოვანისა ზალუმჯანისა.—ესე დიდებული ხელმწიფე გულაზარ ფლობდა და ხელმწიფობდა განგებითა კეთილითა სრულიად ერანსა და ადრიბეჯანსა...“ 135—268 გვ.

შენიშვნა: თარგმნილი უნდა იყოს სპარსულიდან. (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. II, 1941 წ., თბილისი, გვ. 388—389).

ანდროი (გადამწერისა): „განსრულდა დიფენის (!)ქალაქის ანბავი ხელითა ჩაჩიკას შვილის ნიკოლოზის ძის კორნილიოსისაგან, აგვისტოს ივ, ქკს უოა. ახლა სხვა დაეიწყევ“ (გვ. 134).

მიწაწერები: 1. „ქენინა [ნი]ნო ანდრონიკოვისაჲ, ბატონო მამიდაჲ, ღმერთმან ყოვლის შემძლებელმან ბედნიერ გყოსთ და მშვიდობაში მოგახმაროსთ წიგნი ესე და მეორე ვაჟის ყოლაში. შენი უამი ძმისწული მაიკო ანდრონიკოვნა.“ (გვ. 270).

2. „სოფიკო, ზაქრო შენი და...“ (გვ. 271).

3. „შენი სულისა დაო ნინო. ეს წიგნი მოკართვი. დაო, იმდენი იცოცხლე, რამდენი ამ წიგნის ნახვით და წაკითხვით შენმა უბედურმა ძმამ ისიამოვნა. იმისი გახარება მაშინ იყო. ეჭირა და კითხულობდა ყოველდღე. შენი გულისა ნინო, სიცოცხლეში მოგხმარდეს. შენი უბედური და და რძალი სალომე ანდრონიკოვისა.“ (გვ. 271).

(529)

1146

ქ. ბაუმეისტერი. მეტაფიზიკა. 1818

X + 490 გვ.: 15,7 × 10,1; ქალაქი. (ნაწილი ლურჯი); ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით: 1813 წ. (გვ. 486); აქვს ჰვირნიშანი (გვ. 415—416); გადამწერი დიმიტრი ალექსიევი (გვ. 486); დაუწერელია: I r v, II r v, V v, VI r v — X r v, გვ. 250, 432 487—490.

„<ზედ-დადგინებანი მეტაფისიკისანი>. თავი პლი. პირუე- [ე]ლთათს (!)დასაბათა (!) კაცობრივისა ცნობისათა—§ 9. ონტოლოლიასა თანა აცს დადგინებდა უპირველესნი დასაბამნი კაცობრივისა ცნობისანი, ხოლო ყოველისა კაცობრივისა ცნობისა ორნი ვიდრემე არიან დასაბამნი...“ გვ. 11—486.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის: ორი წინასიტყვაობა. ა). „ზედდადგინებანი მეტაფისიკისანი წინასიტყვაობა ბუნებისათს და თვებისა მეტაფისიკისა. § 1. დაღათუ გულის-მსიტყველობენ რომელნიმე, ვითარმედ ყრმათანი სხალათა შინა ახნაუროთა სწავლათა მსწავლელთა არ სათანადო არს გარდამოცემად მეტაფისიკად, მით, რამეთუ თავს შორის თვსა ურიცხუთა და ძნელთა წინადადებათა იპყრობს იგი...“ (გვ. 1—7).

ბ). „ზედ-დადგინებანი ონტოლოდისანი. წინასიტყუაობა. § 7. ონტოლოდიას თანააც განყოფითა ადრე განმარტუად უპლესნი და საზოგადონი ზედმიწევნილებანი ანუ ცნობანი...“ (გვ. 7—11).

2. პინაქსი მეტაფისიკისა (III r—V r).

3. პინაქსის შემდეგ გადამწერის ხელით სწერია: „მეტაფისიკა შრომილი ანტონის მიერ პატრიარხისა ყოელისა საქართველოჲსა, მეფის ძისა“ (V-r).

4. კიდევბზე გადამწერის ხელით გაკეთებულია ანტონის შენიშვნები.

5. თარგმნილია ანტონ I მიერ. (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, წ. I, გვ. 350—351, თბილისი, 1941. წ.).

ანდერძი: 1. „1792, 11/9“ (გვ. 486).

2. „სრულ იქმნა წელსა ჩყიგ-სა, ნოემბრის იო“ (გვ. 486).

შინაწერი: „პროტოიერეი დიმიტრი ალექსიევი: წელსა ჩყმ, იანვრის ია“ (გვ. 486).

(530)

1447

იოანე დამასკელი, წინამძღვარი. XIX

270 გვ.; 16,4 × 10,2; ლურჯი ქაღალდი; ტყავგადაკრული; ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით, სინგურით; [XIX ს.]; გადამწერბ ალექსიძე დიმიტრი (გვ. 268); დაუწერელია: გვ. 1, 2, 269, 270.

„დაწყება წიგნისა ამის, რომელს ეწოდების წინამძღვარი, თქმული იოანე დამასკელისა. — თავი ა. პირველითგან იყო ღმერთი და ღმერთი იყო პირველითგან, რომელი იგი მარადის იყო და არს და იყოს...“ გვ. 5—268.

შენიშვნა: 1. აქვს შესავალი: „წისა და ნეტარისა მამისა ჩრნისა იოანე მონასტონისა და ხუცისა დამასკელისა თქმული მართლისა სარწმუნოებისათჳს. სიტყვის-გება უთაოთა მიმართ მწუალებელთა, რომელნი ორთა მათ ბუნებათა ქრისტესთა უარ-ჰყოფენ. — სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისა წრისათა...“ (გვ. 3—4).

2. კიდევბზე მიწერილია გადამწერის ხელით განმარტებები.

ანდერძი: „დიკასტირიის მწერალ-მწიგნობარი ალექსიძე დიმიტრი“ (დიმიტრი—ხვეულად). გვ. 268.

(531)

1148

კრებული. 1807

86 გვ.; 20,7 × 17,1; ლურჯი ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; ნუსხური; სათაურები ასომთავრულით; 1807 წ. 28/VI (გვ. 83); აქვს პეირნიშანი (გვ. 7—8); თარგმნილია ბერძნულიდან იოანე პაპუწი-შვილი-ქსიფილინოს მიერ იოანე ოსეს ძის თანამშრომლობით (გვ. 34.); გადამწერი დიმიტრი ალექსოვი (გვ. 83); დაუწერელია გვ. 30, 35—36, 84, 85—86.

1. „ნაწილი 1. სარწმუნოების ნაყოფთა კეთილთა საქმეთა წინააღმდეგობთა ცოდუთა აღსარება. — წინააღმდეგობა კეშმარტისა კეთილმსახურისა აღმოსავლისა ეკლესიისა სარწმუნოებისა...“ გვ. 1—29.

შენიშვნა: შედგება 7 ნაწილისაგან.

2. < მანუილ ქსანთინოს >, „ქორწინებისა თავთათჳს მატთესი [ბლასტარისა]. — ხარისხნი ქორწინებისანი ამად ვიდრემე იწოდებიან ხარისხად, რამეთუ ვითარ იგი კიბეთა ზედა აღვლენ ხარისხად და ჰშთამოვლენ, ეგრეთვე არს ნათესაობაჲცა ხარისხად...“ გვ. 37—83.

შენიშვნა: 1. შეიცავს ორ ნაწილს. პირველში აღნიშნულია ნათესაობის სხვადასხვა სახე; ამოღებულია მათე ბლასტარის სჯრტაგმიდან (გვ. 37—67). მეორე ნაწილშია ნებადართულ ქორწინებათა დიაგრამები (გვ. 69—83), თვითონ მანუილის შედგენილი (იხ. კ. კვაკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I. 1941 წ. თბილისი, გვ. 363—364).

2. „ქორწინებისა თავთათჳს“ წინ უძღვის: ა) მთარგმნელთა იოანე პაპუჭიშვილი-ქსიფილინოსის და იოანე ოსეს ძის „მოხსენება“ ანტონ-დმიამბიკოდ თქმული. — უნეტარესსა და უწმინდესსა პატრიარხსა ყოვლისა საქართულ ოცხსა მეფის ძეს ანტონს, ჩვენსა უწმინდესისა სინოდისა უმონებრესი მოხსენება. უწმინდესო მეუფეო. —

ზედამავლობა აღისა მასწავებდინ და მიმართება კენტროისადმი ნივთთა შემოამიკრებდინ კმათა რაჲმე მიხზთა ძლუნის მრთელობისა წინამდებარისათა, რომლისა კადრი წარმოებს სურვილისაგან...“ გვ. 31—34. შეიცავს 8 სტროფს.

ხელმოწერილია: „ულირის ხუცესი იოანე ოსესძე, ბერძენი იოანე მიხაილის ძე პაპუჭიშვილი ქსიფილონი“ (გვ. 34).

ბ. მთარგმნელთა წინასიტყვაობა იამბიკოდ თქმული, რომლის კიდური ასოები (მარჯვნივ და მარცხნივ) გამოხატავს მათ სახელებს — იოანე — „ოკლომბერსა თთჳსა, დღესა 17, წელსა 1785, ტფილისსა.“

ითარგნა ესე წიგნი წინამდებარე ოდენ ბერძულით, ნათესავით ბერძნისაგან, ამასთანავე შრომითა და თანღუჭითა ნათხად ქართულებრ ოსეს ძის მღუდლისაგან, ხოლო ერთნი კიდურთა შეგასწაონ სახელი“ (გვ. 34).

ანდერძი: 1. „აჲ, მაგალითნიცა ქორწინებისანი, რომელნიცა დასხნა უბრძენსმან და უსიტყვარესმან დიდბან ხარტოფილაქსმან (ესე იგი წიგნთა მცულსმან) უწმინდესისა ქეს დიდისა ეკვლეისისა კოსტანტინუპოლისამან იეროდიაკონთა შორის უფალმან მანუილ ქსანთინოს“ (!) (გვ. 68—69).

2. (გადამწერისა) „წელსა ჩუჲ, იუნისის კმ. აღუსწერე ქორწინებისა სქიმა ესე მისის უწმიდესობის არხინოტარმა დეკანოზმა დიმიტრი ალექსოვმა, რომელსაცა თვნიერ აღწერისა ამის უწინარეს არა ოდეს აღმიწერიეს ხუცურის წერით წიგნი რომელიძე. მიხზითა ამით, რომელნიცა არა ვუწყოდი ხუცურთა კალანთა და ასოთა გამოცდილებით დანაკვეთება და ამისთჳს ნუ მყოფთ უმადლოებისა ქუშმდებარე უმსებაჲთა ასოთა ნაკუშთათჳს. დიმიტრი“ (გვ. 63).

ზღპარსიტყვაობა. XIX

I + 58 გვ.; 2, 2, 16, 8; ლურჯი ქალღი; უცდა; მხედრული; სხვადასხვა ხელით დაწერილი; [XIX ს.] 1801 წ. — კვირინიზანი (გვ. 23—24, 25—26); მთარგმნელი დავით გიორგის ძე ბაგრატიონი (I V); გადამწერი დიკასტირიის მწერალ-მწიგნობარი დიმიტრი (გვ. 54); დაუწერელია I r, გვ. 55—58.

„მეტოლოლია ანუ ძეშლი ზღაპარ-სიტყუაობა“ — ა. ავარდოს კაცი ჩრდილოელი, რომელმანცა მოკლა ელლიდა ისრებითა და სტყორცა სიტყუებითა. რათმე გრძნებისათა. ხოლო ოდეს იყო სიყმილი, მივიდა ავარელადად ემისდა აპოლონს და მისგან ისწავა სიტყუა ხრიზომთა...“ გვ. 2—54.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის „შეყუანილება მეტოლოლიისა საზოგადოდ. თავი I. მეტოლოლია, ანუ ძეშლი ზღაპარ-სიტყუაობა, არს მოთხრობა ერთთვს ნივთთა და ბუნებითა მოქმედებათა, ლთად აღსარებულთა ძეშლთა წარმართაგან. მეტოლოლოური წარწერა მრავალთა ადგილთა ემსგავსების სამღუდლოთა წერილთა, რომლისაგანთა განყოფილება აქვს ამით, რამეთუ ნანდვილი ისტორიული შემთხვევანი სავსე არიან ზღაპარ-სიტყუაობათა და რომელიცა ზღაპარ-სიტყუაობა ესე შემოტანილ არს მელექსეთაგან მიცემისათვის უმეტეს შევნიერებისათვისთა სტიხთასა. დასაწყისისათვის მეტოლოლიისა. მეტოლოლია დაწყებულ იქმნა მოგონებითა მწერალთათა და მოწმობითა დაბადებისათა სსირიასა შინა წელსა 2700 ვიდრე შობადმდე ქრისტესა მეფისა ნინისგან, რომელმანცა აღაშენა ტაძარი ცემისათვის მომკუდრისა მამისა სახელსა ზედა, რომლისაცა მამასა ეწოდების ვილ ანუ ნებროთ. ხოლო ეგვიპტესა შინა ჩუშულებისაგან რათამცა მისცენ პატივი მამათა მათთა, მაგრა ჩუშულება ესე გარდაცვალებულ იქმნა ძეთაგან მათთა დ[იდა]დ აღსარებულ თაყუანის-საცემელად. უმჯობეს არს მოკლედ მოთხრობად, ვირე განვრცობამა მით, რამეთუ ესე იქმნა უმეტეს უგუ[ნურ]ებითა გარდაქცეულებითა და ამპარტავანებითა. რომელიცა იყო ნამდვილი; მიზები დაწყებისა მეტოლოლიისა და რომელიცა მუნით გამოვიდა ფინიკისა შინაცა და მუნით უმეტესითა მომატებულება, რომელსა შინა, რომელთაცა უკანასკნელ შეკრიბეს ყოველივე ღმერთნი (ლთნი) და აღუშენეს მათ ტაძარი სახელწოდებითა პანტეონ სახელსა ზედა ყოველთა ღმერთთასა (ლთთასა); სადაცა შემოკლებისათვის ამბოხისა დადგნეს მუნ ბრმანი ლთნი მათ შორის ფატუმად წოდებულნი, რომელიცა პატივ-იცემებოდა უფროს ყოველთა ზედა მოსამართლეთა და რომელსაცა აქენდა გვერდით დადგმული ურნა დიდი, რომელსაცა შინა მოგონებისაგებ მათისა იცუშბოდა წილი ანუ კერძი თუთულისა გუამისა, ჯელთა შინა ეპყრა წიგნი, რომელსაცა წარკითხვად ვერვის ძალ ედვა და რომელსაცა შინა იპოებდა ყოველი წარსრული და მომავალი, და ესრეთითა სახითა რომელთაგან განვრცობილ იქმნა, ვინაჲთაგან ჰყოლობდენ იგინი მრავალთა ერთა. საქართველოს მეფის ძე დავით. საზოგადო განყოფისათვის ღმერთთასა. ღმერთნი განიყოფიან ექვსად. „1. ცისად, 2. ჰაერისად, 3. მიწისად, 4. წყლისად, 5. ჯოჯოხეთისად და მექვე ნახევარ ღთაებად ანუ გმირებად“ (გვ. 1—2).

2. თქმულებები დალაგებულია ანბანზე.

3. ხელნაწერს ჰქონდა მუყაოს ყდა, რომლის დაშლის შემდეგ აღმოჩნდა სხვა ხელნაწერის ფურცლები ნუსხურად და მხედრულად ნაწერი, (იხ. S-1149/ა).

ანდქობი: „დიკასტირიის მწერალ-მწიგნობარი დიმიტრი“ (გვ. 54).

მინაწერი: „დავითის მიერ დავითიან ბაგრატიონისა, მეფის ძის, თარგმნილი მეტოლოლია ესე ანუ ძეველი ზღაპარ-სიტყუაობაჲ რუსულით ქართულსა ენასა ზედა“ (I v).

1149 ა

ფრაგმენტები. XIII—XVIII

15 ფ.; სხვადასხვა ზომის; ქალაღი; ფრაგმენტები; ნუსხური; 1 ფ. მხედრულია [XIII—XVIII ს. ს.].

[თარგმანება კათოლიკე ეპისკოპოსთა]. — „... ობნსაებრ მადლთაჲსა. მცქსა ქნ რად იენო ჩნთვს. კორცითა და თქნცა იგივე ბუნებაჲ შეიქურეთ...“ 1 r—2 v.

შენიშვნა: 1. დანარჩენი ფრაგმენტები არ იკითხება; რაც იკითხება, ისიც არ ირკვევა საიდან არის.

2. ეს ფრაგმენტები ამოღებულია S-1149 ხელნაწერის ძველი ყდიდან, რომელიც დამზადებული იყო ქალაღდებისაგან.

(533)

1150

კატილორია-სიმეტნე. 1767

V+276 გვ.; 18,8×13,4; ქალაღდი; ტყავაღაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით, ასომთავრულით; 1767, 18 აგვისტო (გვ. 271); დაუწერელია: I r v, II r v, III v, V v, გვ. 212, 272 — 278; გვ. 271—272 ქვედა ნაწილი. მოხეულია.

„გნოსის არისტოტელეებითთა კატილორიათა გარდმოცემისა შრომითა ანტონი არხიეპისკოპოსისა დავითიანისათა. § 34 — ვინაღთაგან სათანადო ვაქმენით ჩნდა გარდამოცემანი არისტოტელეებრთა შესყენათანი, უფრორე ჯეროვნად ჰრაცხს დაკუშებისა ამის (აწინდელისა) მიზეზისა განხილუა...“ 20—212 გვ.

— შენიშვნა. 1. თავფურცელი: „სადიდებელად ცხოველსმყოფელისა თანაარსისა და განუყოფელისა სამებისა ანტონისგან არხიეპისკოპოსისა ყოველისა ზემოესა საქართუშლოესა, დავითიან-ბაგრატოვანისა, ქმნილი ანუ თქმული წიგნი კატილორია-სიმეტნე და ჰსჯილი მისგან ჯმასა ზედა არისტოტელისსა შემდგომითავე მისითა, მაგრა სხუათაცა სხოლასტიკოსთა და ახალთა ფილოსოფოსთა განსაზღვრებათაგან და გარდამოცემათა მოღებული. ხოლო წინადადებული თვისსა სხოლისა მოწაფეთად დროსა ყოვლად ბრწყინუალისა უკეთილმსახურესისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა, მეფისა ყოველისა ზემოესა საქართუშლოესა, ხოლო მამამთავრობისა თვისსა. წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7275. კორციელითგან შობითგან სიტყვსა ღისა 1767. თთუშა მერუშა, რიცხუსა 9. დაიწერა ახალსა გნოსისსა შინა სამეფოსა მისისა მეფობის უმაღლესობისსა“ (III r).

2. წინ უძღვის: „წინასიტყუაობა წინამდებარისა წიგნისა ხუთთავოვანთა სტიხთა ანუ დასდებელთა ზედა ცხრა რიცხუთა ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიანისა“ (IV r-V r).

3. შესავალი. „ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიანისა კატილორიათა არისტოტელეთად შეყუანილება“ (გვ. 1—19).

4. ერთის: „პინაქს-სიტყუაობა ჩუშნ მიერთა შეყუანილებათა, კატილორიათა, სიმეტნეთა და რომელთამე ჰსჯილთა ჩუშნ მიერ ქართულსა აღფავიტასა ზედა“ (გვ. 213—270).

5. გვ. 48-ზე მრთავებულია სქემა: „არსებითა ნათესავთა და სახეთა“.

6. ხელნაწერის 271 გვერდზე (რომლის ქვედა ნაწილი მოხეულია) მიწერილია თარიღი — 1767, 18 აგვისტო.

(534)

1151.

კონდილიაკი, ლოლიკა. XIX

195 ფ.; 24,7×20; ქალაღდი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; 1805—კვირინიშანი (ფ. 2); მთარგნელი იოანე ბატონიშვილი (3 r); დაუწერელია: I r v, 2 v, 3 v, 6 v, 24 v, 186 r v, 187 v—195 v.

„ლოლიკა. — მე უკუშ განგიმარტენ თქუშნ ძალნი სულისანი და წარ-
მოუდგინენ გამსაჯულობასა თქუშნსა ყოველნი იგი მდგომარეობანი კაცთანი
საზოგადოთა ხატითა...“ 20r—185v.

შენიშვნა 1. ხელნაწერს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „ლოლიკა აბბატ კონ-
დილიკისა, ჩლენისა ფრანციისა, ბერნილისა, პარიჟისა და ლიონ-
ისა აკადემიათა, მოძღვარ-ყოფილისა მათის უმაღლესობის მეფობითისა პარმე-
ლის პრინციის ინფანტ დონ ფერდინანტისა, აწ პარმის ლერცოლად მყოფისა
და სხუთა.

თარგმნილი ფრანციულოთ რუსულსა ზედა სანკ პეტრებრულსა შინა-
საფასითა საკლემწიფოს სამეცნიეროს აკადემიისათა, დაიბეჭდა 1792 წელსა“ (2r).

ბ. „გადმოთარგმნილი რუსულისა ენიდგან ქართულსა ზედა. იოანემა დავი-
თინან-ბაგრატიონი და სრულიად საქართველოსა და სხოთა, მე-
ათამეტის მეფის გიორგის ირაკლივიჩის ძემან და კავლერმან სხოთა
და სხოთა, დაეშორ და გარდმოვიღე წიგნი ესე ლოლიკა შესაწებენლად განათ-
ლებისათჳს ერთა მემამოლეთა ჩოშნთა წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7314, ვორ-
ციელად შობილდგან სიტყუსა ღისა 1806, თუშა დეკენბრისა, რიცხუსა 10“ (3r).

გ. მიმართვის ტექსტი: „მის კეთილშობილებას უფალს კახთა სამეფოს ქალა-
ქის თელავის სემინარიის რექტორს ალექსის ძეს დავითს, მოწყა-
ლეს კლემწიფეს.—თუმცა ურჩმან დრომ იმოქმედა ჩუშნდა საგანსაცდელოდ, მაგრამ
ადესმე განსაცდელნი სარგებელ ექუშნებთან კაცთა, იგინი გაუსწავებენ ჩუშნ ცნობასა
ამა ქუშყანისა, ამოუბისასა, გუასწავებენ ჩუშნ სიმტკიცესა ჟამსა თანა ბოროტ
შემთხუვათასა, და რომელსამე გუცებენ(!) ჩუშნ მცნობელობასა, მით. რამეთუ არა-
დროთათჳს, არამედ მიუწოდებელისა და ნეტარისა საუკუნოსათჳს ვართ ჩუშნ შო-
ბილნი და რადგან უწყით ჩუშნ უკუშ ესეცა, რომელ განსაცდელი დროსამებრ შეხუ-
დების კაცსა, ვინადგან კაცი ქუშმდებარე ვართ ბედნიერობისა და უბედურო-
ბისა, მაშასადამე განსაცდელი დროსამებრ უკუშ იქცევის, ვინადგან არა არს შემ-
თხუშვა ესე ანაგებითად.

შეზღომამან ამან მომიყუანა მე ერგუარსა უკუშ სარგებლობასა, რომელიცა
უმჯობეს ყოველთა საუნჯეთა არს, ესე იგი სწავლა, სწავლა, რომელიცა სცუალეებს
გონებასა უვიცთასა; სწავლა, რომელიცა აღიყუანს ზე და დაახედებს ქუშ, ვითარცა
იტყვიან ალექსანდრეს დიდისა მაკედონელისათჳს, ვითარმედ ჰკითხვა ჰყო მისდაო
რომელგანმე თჳსთა მოინახეთაგანმანო, რომელ მამაშენი უმჯობეს გიჩნს შენაო
ანუ მოძღვარი შენო. მან უპასუხა მასო—მოძღვარი ჩემო ამისთჳს, რომელ, თუ-
ცა მამა ჩემი მიზეზი იყო ჩემისა სოფლად შემოყუანებისაო, მაგრამ მოძღვარი ჩემი
მიზეზ მექმნა ქუშყანიდამ ზენას აღყუანებისაო. ესეგუარმან უკუშ შეზღომამან მცა-
გუერდასა და განდივიებულ მყო, დავიწყე სწავლად რუსთა ენისა, და აგრევე სხუ-
ათა აზნაურთა და გონებით და ხელოვნებათაცა, რომელიცა სრულ ჰყოფდა მდგო-
მარეობასა ჩემსა; და ამასთანვე შეუდგე მოციქულისა სიტყუასა, ვითარმედ: რო-
მელმან უწყოდეს კეთილი საქმე და არა ქმნასო, ცოდვა არს მისაო. და ვითარმედ,
რადგან უქმობა არს დედა მცონარებისა და მცონარება არს დასაბამი ყოველისა
უბედურობისა, ამის გამო ველ-ვჰყავ წიგნსა ამას და გარდმოვიღე, რათა ერთმემა-
მოლეთაცა ჩუშნთა ექუშნას სარგებელ, და სცნან თავი თჳსი, თუ ვითარ განყოფიან
უსიტყვთა. ვითარცა იტყვის დიდი იგი მოძღვარი პლატონ; განეყოფით ჩუშნ
ამით უმეტეს პირუტყვთა, ვინადგან უწყინო წონაო და ზომაო. მაშასადამე წიგნი
ესე ლოლიკა უფროსა შეგუამცნებს ჩუშნ ცნობად ზომასა და წონასა, ვინადგან
ამასგუარი გონებათოვებრივი.

შრომა ესე ჩემი არა არს ამაო, ამისთჳს, რომელ
ვინადგან ბრძენი სოლომონ იტყუს ამას:
ეც ბრძენთა მიზეზ, და უბრძენს იქუშნები,
აჰა, ბრძენს გიძღვნი წიგნსა ამას ლოლიკას
ჩემ მიერ თარგმნილს რუსულისა ენითდან
და ამისა ძალით მოვიგებ შენგან სიბრძენს.

ორმან უკუშ მიზეზმან მაიძულეს მე ხელ-ხებად ამისა, ესე იგი რათა სარკებელ ექმნასთ ერთმემამულეთა ჩვენთა. და ისარკებლონ ამით, ვინადგან ბუნებით სიყუარული მაიძულებს დადალვად ფიქრთა შინა ბედნიერობისა მათისათს, და ამასთანავე ჩვენებულმან ერთგულობითმან სიყუარულმან შენ მიერმან, რომელმანცა სული შენი დასდე ჩვენთს, ვინადგან შეუძლებელ არს ვისგანმე ვისთსმე სულისა თვისსა დადება, გარდა დიდისა სიყუარულისა კიდე. მიზეზმან ამან მაიძულა აწმყოსა ჟამსა ამას ძღუნად რაჲსამე, გარნა ამა წიგნსა ზედა სხუად არარაჲმე უმჯობეს უკუშ მეგრაცხე მორთმად შენდა, ვინადგან ხარი ბრძენ. ბრძენი წერილი ბრძენთადმი უმეტეს ძღუნს არიან, ვიდრეღა სხუანი ნივთნი, იგავი 14—15, ესე უმჯობეს არს, ხოლო მიზეზი—რადგან კეთილისა საქმისა მიბაძუა კეთილ არს ამისთს მობაძვე ექმენ მეცა უწმინდესობასა მისსა.

პირველს ან ტონის, პატრიარხს კათალიკოსს,
ბიძასა ჩუშნსა, თსსა აქ ყოფის ჟამსა.

ყოვლად ბრძენ გნომსა ეთარგუმნა აქ წერილინი:

მეტაფიზიკა, ლოღიკა ფიზიკითურთ

და ითიკაცა ბავშვისტერიისგან თხზულნი,

მან ყოვლად ბრძენმან, გონება ნათელ-გრცელმან,

მჭევრ-გამომთქმელმან, მსმენელთ სატკობრად მთხუზულმან,

ისტორიე ძველმან და ღრმამან ღრთისმეტყულმან

შრომა ჰყო მცდელმან, გულითად მომწადნელმან,

რათა ნათელ-ლცეს(!) ქართულთა სიბრძნის მზემან,

მისგან მდინარე წყარო მშუშ-მეტყულთების

მოკამკამეობს, მომდინარობს სიბრძნის წყლობით,

რათა მიმორწყოს ველნი მკანარ-უმეტურლნი.

და განმანგლულ ჰყუნეს ეკალი მაშთუნი ნათნი,

რომელთა ექუმნა ან ტონის კელი ნამგლად.

ვინადგან უკუშ ესგუარი მოძღვარი მოიპოვე, და მასგავს ექუმენ მოწაფე ეგე რომელმანცა სრულად მოაფიქრენ გულის შინისა ფიცარსა ზედა სწავლანი ღვრთის მტყულ-ფილოსოფოსებითნი, და არა დაჰფარენ ეგე ხუმირსა ქუშზე. არამედ დასდევე სანათობელსა ადგილსა ზედა, და მიჰფინე ნათელი ეგე მოწაფეთა შენთა, რომელთაგანცა აღმოუცენნენ ნაყოფნი. ამისთს მეცა ესე საქიროლ შეგრაცხე და მოგძღუნე წიგნი ესე. რათა მისცე მათ მათემატიკური ცნობაცა, რომელიცა ფრიად განაბრძნობს გონებასა მოსწავლეთასა, ვითარცა იყო ძველადვე ჩუშულება ათინას შინა, რომელ არა მიიღებდენ მოწაფეთა საფილოსოფოსსა სკოლასა შინა, ვიდრემდის იგინი არა ისწავებდენ პირველად არითმატიკასა, ლემეტრიასა და სხუათა მათემატიკურთა სწავლათა, რომელიცა აწ არს ეგსახედვე ვერობასა შინაცა. მეცა მიმზედმან ამისმან, რათა იყოს ჩუშნსიაც ესგუარი სწავლულება, ვიწყე ამისთს კეთილი საქმე ესე, რომელ

კეთილის საქმის დანწყებასა ჯგერ-უჩნს ესე,

რათა დაწყება იყოს საფუძელიანი

და მასთანცა თანხმობდეს საშუალი

ამისთს, რომელ ორთა მათ მიზეზითა

აქუნდეს მიღება კარგისა დასასრულის.

და რადგან კეთილი საქმე იყო, დავიწყე საფუძელიანადცა, ამისთს საშუალიცა კარგი შეგიძინე. რომელიცა მისცემ კარგსავე დასასრულსა, ესე იგი ასწავებ მოწაფეთა შენთა, რომლითაცა იქმნები დაგვირგვინებულ, და მე თქუშნ მიერ მარადის მოვინებულ სხუებრ დავშთები თქუშნისა კეთილშობილებისა ჭეშმარიტსა პატივისცემასა და მდაბლად სამსახურსა შინა საქართულოს მეფის ძე იოანე; მარტის 8, წელსა ჩყჲ, სანკ პეტრებულით“ (4r-6r).

(მიმართვა დაბეჭდილია ხელნაწერთა აღწერილობის II ფონდის I ტ., № 195. თბილისი, 1946 წ.).

დ. სარჩევი (7r-19r).

2. ხელნაწერს დართული აქვს ნახაზები და სქემები (187r—195r).

მინაწერი: იოანე ბატონიშვილის განმარტება: „რაცა ამას ზეით უცხო ენის ლექსნი არიან, ისინი მექვევით სხოლიონით თავ-თავია აღვიღს განმმარტე, ამიტომ რომ, საცა გასაკვეთია, იქ უფრო სახმარად აღმიჩნდა. იოანე“ (19v)

(535)

1152

ანტონ I, კატეხიზმო. 1807

120 გვ.; 21×16,2; ქალაღი (6 ფ. ცისფერია); ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული; სათაურები ასომთავრულია; სხვადასხვა ხელით ნაწერი; 1807 წ. (გვ. 115); აქვს ჳვირნიშანი (გვ. 7—9); გადამწერი: ანჩისხატის დეკანოზი დიმიტრი ალექსიევი (გვ. 115); გადაწერის ადგილი; [თბილისი]; დაუწერელია გვ. 116—120.

„წიგნი კატეხიზმოს ანუ მოწოდება, რომელიც თანა-ადს ქრისტიანეთა კეთილმსახურთა აღსარებად და შეწყნარებად, რომლისა შორის სიმვოლიონ აღიქსნების 123 შინა კითხვსა მიგებათა, კმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოხსა საქართუშლოასა. — კითხუა. რაა არს სათანადო ქრისტიანისა, რათა ჰრწმენეს...“ გვ. 2—103.

შენიშვნა: წინ უძღვის შეყუანილება ანუ წინასიტყვაობა წიგნისა კატეხიზმოს: „სადიდებელად ცხოველსმყოფელისა, თანარსისა და განუყოფელისა სანებისა — მამისა, და ძისა, და სულისა წმიდისა ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ზემოხსა საქართუშლოასა დავითიან-ბატარტვანისა. წიგნი კატეხიზმო, რომელ არს მოწოდება თვსთა მოწაფეთა ჳეშმარტისა მართ-სარწმუნოებისა და საქმის, რომელიცა სათანადოხსა ქრისტიანეთასა აღმოჩინებითა ღრისმეტყუელებითითა და ფილოსოფოსობითითა იპყრობს თვს შორის კითხუა-მიგებითად. ღრისა უკეთილმსახურებისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა მეფისა ყოვლისა საქართუშლოასასა და მამათა მთავრობისა თვისსა ყოველთა ქართუშლოთა ზედა, წელსა დასაბამითგან სოფლისა ჳტუ, განხორციელებითგან სიტყვისა ღრის ჩღუთ, შეყუანილება ანუ წინასიტყვაობა წიგნისა კატეხიზმოსი...“ გვ. 1—2.

2. დართული აქვს „კინაქს-სიტყუაობა ჩრწ მიერ კმნილისა წიგნისა კატეხიზმოსისა, რომლისა შინა სიმვოლიონ აღიქსნების 123 კითხუა-მიგებითა“ (გვ. 103—115).

ანდერძი: 1. (ავტორისა) „სრული იქმნა 1799, 23—3“ (გვ. 115).

2. (გადამწერისა). „ანჩისხატის დეკანოზი დიმიტრი ალექსიევი წელსა ჩყუ“ (გვ. 115).

(536)

1153

კრებული. 1840

106 გვ.; 21×16,9; ლურჯი ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული; 1840 წ. 5/VII (გვ. 102); აქვს ჳვირნიშანი (გვ. 11—12); გადამწერი: დიკასტირიის მწერალ-მწიგნობარი ალექსიძე დიმიტრი (გვ. 102); დაუწერელია გვ. 103—106.

„მაეგობა სულისათვს, შემოკრებული თვთო სახეთაგან სიტყუაობა და მოგონებათა ჩვენთა. წრთა მამათა ჩრწთა მაქსიმე აღმსარებელისა და იოანე დამასკელისა. — ვინაეგან მყოფნი ვიდრემე ყოველნი ანუ გრძნობით იცნობებიან, გონებითა მიიწთომვან(!), ზოლო მიწთომასა ზედა საქმისა რომლისასამე ანუ გრძნობითა, ანუ გონებითა მოსწრაფე ჰრდ, უკუშ

უკეთუ არს, ეძიებს, ამისა შემდგომად, თუ რაჲ არს, გამოეძიებს, და მერმე, თუ რომელი რაჲ არს, და ამასთა შემდგომად, თუ რაჲსათუჲს ამას...“ გვ. 1—61

2. „განრჩევა და გამოცხადება, რომელთათუჲს ფილოსოფოსნი შთამოვლენ ჳმათა, და მხილება უთაოთა სევერიანთა, ესე იგი არს იაკოვიტა, სულთაგან მხრწნელისა და წუალებისა.—ტრფიალთათვის და თან-მბრძოლთა ჳეშმარიტთა რწმენათასა საჭირო არს ჳმათა, რომელთათუჲს უფროს შთამოვლენ ფილოსოფოსნი...“ გვ. 62—102.

შენიშვნა: ხელნაწერის კიდებზე გადაშერის ხელით მიწერილია შენიშვნები.

ანდერძი: 1. „წელსა ჩუჲ, იულისის ე“ (გვ. 102).

2. „დიკასტირიის მწერალ-მწიგნობარი ალექსიძე დიმიტრი“ (დიმიტრი—ხეულად). გვ. 102.

(537)

1154

ფ. ქ. ბაუმეისტერი, საზღვარი ფილოსოფიისა. 1797.

II+292 გვ. 21,5×16,7; ლურჯი ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით; 1797 წ. (გვ. 284); 1794 წ.—ჳეირნიშანი (გვ. 5—6.); გადაშერი: დავით რეკტორი (გვ. 284), გადაწერის ადგილი—თფლაის სემინარია (გვ. 284); დაუწერელია: IV, II, გვ. 210, 252, 285—292;

„ფილოსოფია ახალ-პაექრობითი, მპყრობელი თუჲ შორის განსაზღურებათა და დადებულებათა. განსაზღურება ლოლიკისა.—ცნობა ისტორიკებრი არს ცნობა ნიეთთა მათ, რომელნიცა არიან და იქმნებიან, ანუ ნიეთიერსა შინა სოფელსა და ანუ არსებათა შინა უნიეთოთა შემთხუშულ იქმნებიან...“ გვ. 1—251.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის. თავფურცელი: „ფრიდერიკს ბრისტინოს ბაუმეისტრისა გორლიციუტისა ღიმნაზიისა რეკტორისა. დასაბამი ფილოსოფიისა ახლისა სარგებლად ყრმათა სწოლის შინათა ქმნილი. წიგნი, განსაზღურება ფილოსოფიისა, მპყრობელი თუჲ შორის საზღურათა 1263. ქართულსა ჳმასა ზედა გარდამოღებით შრომილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითან-ბაგრატიონისა დროსა ყოვლად უბრწყინულესისა და უმპყრობელესისა დიდისა ჳელმწიფისა იმპერატრიცა ეკატერინა ალექსივნასა, თუთმპყრობელისა ყოვლისა როსიასასა, და მემკვდრისა მისისა კეთილმორწმუნისა ჳელმწიფისა ცესარევიჩისა და დიდისა მთავრისა პავლე პეტროვიჩისასა. წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7270. ჳორციელად შობითგან სიტყვსა ღისა 1762. ინდიკტიონსა 10, თთულსა მეათორმეტესა 36“ (1r).

2. „ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითან-ბაგრატიონისა წინასიტყუა წიგნისა განსაზღურებისა ფილოსოფიისა. ხუთმუხლნი დასდებულნი:—

ფილოსოფოსმან ბაუმეისტერი ფრიდერიკს საზღურ-დებულ-ჳყუნა ნიეთნი საბრძნოთ შინანი, ახალ ხელ-ყოფით პაექრობითნი თჳმანი სამეოცდასამ და ორას და ათასნი.—

ესე ერთ წიგნად ქმნილი, სარგებლად ბრძენთა როსიისასა, პორფირსა ქალაქთასა თარგმანებითა ლათინთა ენისაგან გარდამოღებით ჩუშნსა ზედა ენასა იმზარკა ესე ტკივილთ-მოყუარებითა სარგებლად ჩუშნთა, ტრფიალთა სიბრძნისათა,

ანტონი ვაჭურები, მთარგმანე სიყუარულით
 თქუენ, ჩუენთა მაგათ თანა-მოქალაქეთა,
 ერთ-ნათესავთა, ერთ-მეგვლესიანთა
 ბრძენთა ქართულთა მირთმად ძღუენ სიტყუერთა
 დროს მეფობითსა ირაკლი მეორისსა“. III.

2. ხელნაწერს ბოლოში დართული აქვს „პინაქს-სიტყუვაობა ახლისა ფილოსო-
 ფიისა განსახლურებათა და დადგულებათა ქმნილი ანბანთა ზედა“ (259—284).

ანდერძი: „დავშუღრ ამის უკუშ ბავ მეისტორის ხრისტიანოს ფრიდ-
 რიკოს ფილოსოფიისა ფილოსოფიისა სახლუართა წიგნისა გარდანუსხუთა სამე-
 ფოსა კახეთის ქალაქის თელავის სემინარიის რექტორი ალექსის ძე
 დავით თვთ თელავის სემინარიასა შინა. განხორციელებითგან სიტყუსა ღრისა
 1797. ხოლო ქართულსა ქორონიკონსა ზედა უპე, თთუშსა ფებერუარსა, რიცხუსა-
 3. დავით“ (გვ. 284).

(538)

1155

ფენელონი, გარდასავალი თელემაკისა. XIX

510 გვ. 21×16,7; ლურჯი ქალაღი; ქოვილიგადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს-
 ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული; სათაურები სინგურით; 1818 წ.—ჰვირნიშანი
 (გვ. 45—48); დაუწერულია: 60, 82, 105, 121—122, 149—150, 179—180, 232—233,
 266, 315—316, 356, 376, 508—510 გვ.

„წიგნი პირველი. გარდასავალი თელემაკისა, ძისა ული-
 სესის—კალიპსო ულისეს წასულას უკან ვერლარა ნუგეშ-იცემს მრავლისა
 მწუხარებითა, თავსა თვსსა საწყალს ეძახის, რომელ უსიკუდილო არს, მისსა
 მღვიმესა შინა ტკბილნი ღიღინნი მხიარულებისანი არლარა არიან...“ 1—505 გვ.

შენიშვნა: 1. შეიცავს 24 ნაწილს.

2. თარგმნილია რუსულიდან სარიდან ჩოლოყაშვილის მეერ (იხ.
 კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, 1941, თბილისი, გვ. 70).

მინაწერი: 1. „ჩემს წელსა, იანვრის ლ-სა დღესა, მთავრისას ოცსა დღესა კნიაზ-
 მა ადამმა სერგის ძემ ქობულოვმა იქორწინა კენინამა რიამ დიმი-
 ტრის ასულზე ქობულოვისაზედ“ (გვ. 506).

2. „წელს ჩემ. ივლისის კშ წაუკითხე ეს თელემაკის ისტორია სრულად
 ქალაქსა ტფილისს კ. ბ.“ (გვ. 506).

3. „მაიორის და კავალერის უფლის თელავის უეზდის მარშლის ეგგენ
 ქობულოვისა არის თელემაკი ესე; პოდოლკოვნიკის დობტურის სტეფან-
 არტემიჩის მარიმანოვის მიერ მონიჭებული წელსა 1830-ს, იანვრის 15-
 დღესა“ (გვ. 507).

4. „ჩემს წელსა, იანვრის კზ-ს რიცხესა, ჟამსა მერვესა, დღესა შათსა(!) დღისა-
 სა გარდაიცვალა მაიორი და კავალერი სერგი დავითის ძე ქობულოვი,
 წლისა 59-ის“.

ქვევით მკრთალად: „ნეტარმცა იყოს ხსენება მათი“ (გვ. 507).

5. ხვეულად: „სერგის“ (გვ. 507).

(539)

1156

ფ. კ. ბაუმეისტერი, ლოგიკა. 1801

1+280 გვ.; 16,4×9,5; ლურჯი ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა;
 მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; 1801; (გვ. 271) ჰვირნიშანი—1800 (გვ-
 21—22). გადაწერი: დიმიტრი ალექსისძე; გადაწერის ადგილი—ნათლისმცემლის
 მონასტერი; დაუწერელია IV, 27, 56, 273—280 გვ.

„ნაწილი პლი ლოლიკისა. სათეორეტიკო ანუ სამთათეს მოქმედებათა გონებისათა. თავი პლი. მოგონებათათეს ანუ იდეათათეს. § 29—პლსა ვიდრემე მოქმედებასა გულისხმის-ყოფისა ჩნისასა მარტივად მოგონებად ანუ იდეად წოდებულ ვპყოფთ, რომელიცა არარაამე სხუა არს, თჯნიერ ნივთისა რაჲვესა გონებასა შინა გამოხატუა, გარდა დამტკიცებისა და უკუთქმისა...“ 57—271 გვ.

შენიშვნა: ხელნაწერს წინ უძღვის: 1. თავფურცელი „ფ რ ი დ ე რ ი კ ო ს ხ რ ი ს ტ ი ა ნ ო ს ბ ა უ მ ე ი ს ტ რ ი ს ა გ ო რ ლ ი ც ი უ რ ი ს ა ლ ი მ ნ ა ზ ი ი ს ა რ ე კ ტ ო რ ი ს ა დასაბამი ფილოსოფიისა ახლისა, სარგებელად ყრმათა სხოლის შინათა ქმნილი, და მრავალთა მიერ იგავთა და მაგალითთა ძუშლთაგან მწერალთა რომაელთასა მოღებულთა განმარტებული ქართულსა ვმასა ზედა გარდამოღებით-შრომითა ან ტ ო ნ ი ს მიერ არხიეპისკოპოსისა, დავითიან-ბაგრატიონისა, დროსა ყოვლად უბრწყინულადისა და უმპრობელესისა დიდისა ველმწიფისა იმპერატორიცა ანტიოქიისა ანტიოქიისა ალექსევენასა, თჯითმპყრობელისა ყოვლისა რ ო ს ი ო ს ა ს ა ს ა, და მემკვირისა მისისა კეთილმორწმუნისა ველმწიფისა ცესარევიჩისა და დიდისა მთავრისა პ ა ე ლ ე პ ე ტ რ ო ვ ი ჩ ი ს ა. წელსა დასაბამითგან სოფლის 7270, გორციელად შობითგან სიტყუსა ღრისა 1762. ინდიკტიონსა 10, თთუშსა მემუდესა, რიცხუსა 30“. (გვ. 1—2).

2. წინასიტყვაობა ან ტ ო ნ ი ს ა (გვ. 3—26.)

3. „წინასიტყვაობა ფილოსოფიისათეს და ნაწილთა მისთა“ (31—50.)

4. „წინასიტყვაობა ლოლიკისათეს და ანუ გულისწმიერისა ფილოსოფიისა“. (50—55 გვ.)

5. პინაქსი ლოლიკისა (28—29 გვ.)

6. „ლოცუაჲ გაკუშთისა ყრმათათეს სხოლათა შინა“ (Ir).

ანდერძი: 1 (სინგურით, ასომთავრულით). „დიდება ღმრსრულმყოფელსა ყოველთასა, სრულ იქმნა ძალითა ღრისათა იანუარს ე, ქორონიკონს ოპთ“ (გვ. 271).

2. „აღწერილი იქმნა ჳელითა ალექსის ძის დიმიტრისათა ნათლისმცემლის მონასტერსა შინა. დიახ, მესწრაფებოდა ამის გადახუსხუა, და ორს კვირაზედ სრულ ვპყავ ლოლიკა ესე.

ამისვე აღწერასა შინა მიიცვალა საქართულ ოს კეთილმსახური მეფე გიორგი დეკემბრის კმ, ქკს უპმ.

დიკასტიროის მწერალმწიფი გნობარი დიმიტრი“ (დიმიტრი ხვეულად). გვ. 272.

1158

ანტონ კათალიკოზის ორი წერილი ალექსი მეხხიშვილთან გადატანილია, სხვადასხვა № 55—56.

{540}

1159

კრებული. XIX

346 ფ.; 23×17,8 და 18,8×14,7; ქალაღი; ახლად აკინბული; მხედრული; [XIX]. დაუწერელია: 19v, 27v, 35r, 63rv. 78v, 86rv, 93v, 94rv, 99v, 100r, 105rv, 106v, 119v, 138v, 144rv, 174r, 175v, 181v, 182rv, 189v, 190r, 197v, 210v, 211rv, 219rv, 236v, 242v, 243v, 256v, 257rv, 262v, 263v, 282v, 285v. 298r, 316v, 332v.

1. „მიიქეც სახიდ შენდა და მიუთხარ, რაოდენი გიყო შენ ღმერთმან. ლუკას სახარებისა თავი მერვე, რიცხვი ოცდამეცხრამეტე.—სადაცა რომ საქმე საყოველმსოფლად საქნელი წარმოუდგებოდა და ძესა ღრთისასა და ჩვენგან მისაღებელი საერთოდ იქნებოდა...“ 1r—6v.

2. „და ყოველსა მას ერსა უხაროდა ყოველთა მათ ზედა დიდებულებათა მისთა, რომელნი იქმნებოდეს მის მიერ. ლუკას სახარებისა თავი მეათამეტე, რიცხვი მეათჩვიდმეტე.—რა რომ შეიქმნა პლი კაცი ადამ, მაშინვე მიპყო მტერმან შურით დამდნარმან ველი კაცის მტერობასა...“ 7r—14v.

3. „დღესა სულის წრის მოსლვისასა.—და იყო მეყუსეულად ზეცით ოხრვა, ვითარცა მოწვევა ქარისა სასტიკისა, და აღავსო ყოველი იგი სახლი, სადა-იგი იყვნეს მსხდომარე, და ეჩვენეს მათ განყოფანი ენათანი, ვითარცა ცეცხლისანი, და დაადგრა თითოეულად კაცად-კაცადსა მათსა ზედა, და აღივსნეს ყოველნი სულითა წმინდითა და იწყეს სიტყვად უცხოთა ენითა, ვითარცა სული მისცემდა მათ. მახარებელისა ლუკას სიტყვანი არიან წიგნსა შინა საქმე მოციქულთასა თქმულნი, თავი მეორე და რიცხვი 234.—თუმცაღა მრავალნი მალაღნი საქმენი წარმოდგეს და დაიბადნეს ღთისაგან დაბალნი...“ 15r—19r.

4. „სექედმგერის თოთხმეტსა, სიტყვა ჯვარისათვის.—აწ არს საშჯელი ამის სოფლისა, აწ მთავარი ბგი ამის სოფლისა განჯარდეს გარე, და მე, ოდეს: ავმალდე ქვეყანით, ყოველნი მოვზიდნე ჩემდა: იოანე 12, 31—32.—ნახან(!), რომ ყოველივე საღთო მოქმედება ზეშთა ყოველთა ცნობათასა მეტად ზე აღმატებით უზეშთაეს არს...“ 20r—27r.

5. „მამაო, ვცოდე ცად მიმართ და წინაშე შენსა და არღარა ვარ მეღირს წოდებად ძედ შენდა, არამედ მყავ მე, ვითარცა ერთი მუშაკთაგანი სასყიდლით დადგინებული შენი. ლუკა, 15, 21.—ვაი განუხველობასა გაველურებულის სულისასა...“ 28r—34v.

6. „აწ მზიარულება და სისარული ჯერ-არს, რამეთუ ძმა ესე შენი მომკუდარ იყო და განცოცხლდა. ლუკა 15, 32.—ზეშთა ყოველთა მალაღთასა უღარესთა და გონებისაგან კაცთასა გამოსათქმელად ყოველად...“ 36r—43r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „უძღების კვირიაკესა“, (43v).

7. „სიტყვა სარწმუნოებისათვის კვირიაკესა მეთაშიდმეტსა.—ჭი, დედაკაცო, დიდ არს სარწმუნოება ეგე შენი! გეყავ შენ, ვითარცა გნებავს. მათე 15, 28.—დღეს ნეტარი მახარებელი მათე სარწმუნოების სრულებას განმარტებით გამოგვიფენს...“ 44r—51v.

8. „რა სარგებელ არს კაცისა მის, უკეთუ შეიძინოს სოფელი ესე ყოველი და სული თვისი იხლეიოს. მარკოზ 8, 36.—თუმცაღა სოფელი და სოფლის საესება თავისის სიმდიდრითა გონიერთათვის არის საწმარებელად ღთისაგან დაბადებული...“ 52r—59r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „კვირიაკესა მეთაქვსმეტსა, შემდგომად ჯვარის ანაღლებისა, ვითარმედ არაღად სარგებელ არს სოფლისა შეძინება“. 59v.

9. „სიტყვა მოკლედ სახარებაო(!) დღესა ქრისტეს შობისასა.—წარკდა და განვიდა ზამთარი სასოწარკვეთილებისა, შეკვავს, რომ უნდა განვიხაროთ...“ 60r—62v.

10. „კვირიაკესა ბაიობისასა.—მოიღეს რტოები დაწაქის კუღთაგან, და განვიდეს მიგებებად მისა, დაღადებდეს და იტყოდეს: ოსანნა, კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისათა, მეუტე ისრაელისა. იოანე 12, 13.—ორთა მალაღთა საქმეთა და დიდად ღთივშენიერთა საიდუმლოთა ერთად აღასრულებს იესო ჩემი...“ 64r—70v.

11. „და გულმან უთქვას მეფესა სიკეთისა შენისა. ფსალმუნი 44, 11.—უუცნაურესსა და ყოველად უუსაკვირველესსა საქმესა გვასმენს ეს ზეშთა ყოველთა სიტყვიერთა სამგონებისა და ცნობისა მდებარე ვმა...“ 71r—78r.

12. „ავვისტოს თხუთმეტს.—ვინ არს ესე აღმავალი განსპეტაკებულ და განმტკიცებულნი ძმისა ჩემისა მიერ: ქება ქებათა 8,5.—თუმცაღა ნიდაგ ყოველნი საქმენი ღთისანი დიდებულ და საკვირველ არიან...“ 79r—85v.

13. „კვირიაკესა წთა მამათასა წინა ქრისტეს შობისა.—აღმობრწინდეს ვარსკვლავი იაკობისაგან და აღდგეს კაცი ისრაელისაგან და წარწყმიდნეს მთავარნი მოაბელთანი და წარმოსტყვენნეს ყოველნი ძენი სეთისანი. რიცხვთა წიგნისაგან 24, 17.—მრავალთაგან მრავალჯერ მრავალს ადგილას ითქვა, მრავალგვარად და მრავალსახედ გამოიძია კეთილმსახურებისა სულითა...“ 87r—93r.

14. „რამეთუ მრავალნი არიან ჩინებულ და მცირენი რჩეულ. ლუკა 14, 25.—გარდამოვიდა ღმერთი სიმდაბლითა გამოუთქმელითა, რომელმანც რომ ჩენი მიიღო კაცება დაგლახაკებულისა ბუნებისა...“ 95r—99r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „კვირიაკესა წინა ქრისტეს შობისასა წმინდათა მამათ-მთავართასა.“ (100v).

15. „კვირიაკესა შემდგომად ნათლიღებისა.—შეინანეთ, რამეთუ მოახლებულ არს სასუფეველი ცათა: მათე 4, 17.—გარდამოვიდა მაღალი ღმერთი გარდარეულისა კაცთმოყვარებისა სიტკბოებითა ძღვეული, და ყოველივე სახე სიმდაბლისა მიიღო...“ 101r—104v.

16. „ესე არს ცხოვრება საუკუნო, რათა გიცოდინ შენ მხოლო ჭეშმა-რიტი ღმერთი, და რომელი მოავლინე იესო ქრისტე: იოანე 17, 3.—მრავალთა მრავალი სჯულის-დება გარდამოსცეს სიტყვიერთა და გონიერთა სულთათვის საცხოვრებელად...“ 107r—113r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „კვირიაკესა მეშვიდესა, შემდგომად პასექისა“ (106r).

17. „აჰა ესერა მოვალს ღრუბელთა თანა და იხილოს იგი ყოველმან თვალმან და რომელთა უგმირეს მას და გოდებდენ ყოველნი ტომნი ქვეყანისანი ჭეი(!), ამინ: იოანეს ღთისმეტყველის გამოცხადებისა თავი პ'ლი, რიცხვი მეშვიდე.—მოგონება იმ დღეს ახარებს მართალთა და წმინდათა განაფუფუნებს...“ 114r—123v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „კვირიაკესა მეორეთ მოსღვისასა (123 v).

18. „მე ნათელ გცემ თქვენ წყლითა სინანულად, ხოლო რომელი შემდგომად ჩემსა მოვალს, უძლიერეს ჩემსა არს, რომლისა ვერ შემძლებელ ვარ ვამლთა მისთა ტვირთვად, მან ნათელ გცეს თქვენ სულითა წმინდითა და ცეცხლითა: მათე თავი მესამე, რიცხვი მეათერთმეტე.—ნათლისდება თუ ნათლისცემა განბანასა ჰქვიან...“ 124r—133v.

19. „იანვარს პ'ლსა.—და უწოდეს სახელი მისი იესო, რომელი-იგი ეწოდა ანგელოზისა მისგან ვიდრე ყოფადმდუ მისა მუცელსა დედისა თვისისასა. ლუკა თავი 2, რიცხვი 21.—საჭიროებამან ღთისა საუკუნოსა სამართლისამან აღძრა და ლმობიერ ყო...“ 134r—138r.

20. „კვირიაკესა მეხუთესა სამარიტელისასა.—სული არს ღმერთი, და რომელი თაყვანის-სცემენ მას, სულითა და ჭეშმარიტებითა თანა-აცთ თაყვანის-ცემა: იოანე თავი მეოთხე, რიცხვი ოცდამეოთხე.—დღეს ამ ხუთქრმაანმა საკვირველმა და მრავალგანთქმულებით დიდებულად სანატრელმა დედაკაცმა უცნაურად მაღლის საიდუმლოს სუფრას გაგვიშალა...“ 139r—143v.

21. „სულო, გაქვს მრავალი კეთილი დაუნჯებელი მრავალთა წელთა, განისვენე, ჰამე და სვი და იხარებდ. ლუკა, თავი მეთათრმეტე, რიცხვი მეთათხრამეტე.—თუმცალა სოფელში მრავალნი კაცნი იყვნენ და არიან დღესაცა...“ 145r—152v.

22. „აგვისტოს ოცდაცხრასა.—და მწუხარე იქმნა ჰეროდე მეფე. ხოლო ფიცისა მისთვის და მენაჯეთა არა ინება შეურაცხოვა ქალისა მის, და მესუსეულად წარავლინა მეჭრლმე მისი და უბრძანა მოღებად თავი მისი. ხოლო იგი წარვიდა, და მოჰკვეთა თავი საპყრობილესა შინა და მოილო ფეშხენითა და მისცა ქალსა მას და მან მიართვა დედასა თვისსა. მარკოზის სახარებისა თავი მეექვსე, რიცხვი ოცდამეექვსიდან ოცდა მეცხრემდის.—თვითვე გაგონებაში ზარი გარდაეცემის ყოვლის გამგონის სულსა...“ 153r—160v.

23. „ლთისა მიერ ყოველივე შესაძლებელ არს. მათეს სახარებისა თავი მეთათხრამეტე, რიცხვი ოცდამეექვსე.—ღმერთი სიმართლის მხილებითა დასცემს კაცსა, და აღადგენს ლმობილი კაცთმოყვარებითა...“ 161r—168v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „კვირიაკესა მეთათხმეტესა პლ ჯვართ აპყრობისა“ (168v).

24. „რა ძეს ჩვენი და შენი იესო, ძეო ლთისაო, მოხვედ აქა უწინარეს ჟამისა ტანჯვად ჩვენდა: მათეს სახარებისა, თავი მერვე, რიცხვი ოცდამეცხრე.—იკოდეს და აღიარებდეს ძედ ლთისა ეშმაკნი იგი და დიდათაც უთრთოდეს და ეშინოდათ...“ 169r—173v.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „კვირიაკესა მეთათხესა შემდგომად ყოველთა წისა“ (174v).

25. „და ჰრქვა განრღვეულსა მას: ნუ გეშინ, შეილო, მიგეტევნენ შენ ცოდვანი შენნი, აღდეგ, აღილე ცხედარი შენი და წარვედ სახიდ შენდა. მათეს სახარებისა თავი მეცხრე, რიცხვი მეორე და მეექვსე—დღეს დიდად იშვითსა და მეტად უცხოს ჳმას გვასმენს სანატრელი მახარებელი...“ 176r—181r.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „კვირიაკესა მეექვსესა შემდგომად ყოველთა წმინდისა“ (175r).

26. „ბედნიერ იყვენით. მე ვარ, ნუ გეშინინ. მათეს სახარებისა თავი მეთათხმეტე, რიცხვი ოცდამეცხრე.—რაც ქრისტემ ქნა, ვინემდის სოფელში იქცეოდა ჳორცითა, დიდად სამოდღვრებელად ჩვენთვის არის სასმენელი და გასაგონი...“ 183r—189r.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „კვირიაკესა მეცხრესა, შემდგომად ყოველთა წთასა“ (190v).

27. „და სიტყვა იგი ჳორციელ იქმნა. და დაემკვიდრა ჩვენ შორის და ვიხილეთ დიდებაჲ მისი, დიდებაჲ ვითარცა მხოლოდშობილისა მამისა მიერ, სავეს მადლითა. და ჳეშმარიტებითა: იოანეს სახარებისა თავი პლი, რიცხვი მეთათხმეტე.—ეს ჳმა-სიტყვა ლთისა საკუთრად სახელი არის მხოლოდშობილისა ძისა ლთისა, და მოაქვს ამ ჳმას უუსაკუთრესი თვისება ბუნებითის მოქმედებისა...“ 191r—198r.

28. „იციემა მკერდსა, და იტყოდა: ღმერთო მილხინე ცოდვილსა ამას: ლუკას სახარებისა თავი მეთათხრამეტე, რიცხვი მეთათხმეტე.—თუმცალა ყოველივე ლთისმოქმედება; ნიადაგ ყოვლისა სიტყვიერის მოკუდავის კაცისაგან

დიდად გასაკვირვებელი და საქებელი საქმე არის და მეტად უფრო მრავლის შადლობით მისაღებელი...“ 199r—204v.

29. „ბრმის კვირიაკეს შემდგომ პასექისასა.—ხოლო მან თქვა: მრწამს უფალო და თაყვანი-სცა მას; იოანეს სახარებისა თავი მეოთხე, რიცხვი ოცდა მეთვრამეტე.—საკვირველი არ არის გასაგონათაცა, გონიერებით პატივცემულ-ნი...“ 205r—210r.

30. „ღღესა ქრისტეს ამალღებისასა.—და იყო კხვასა მას იესოსა მათ-და მიმართ, განეშორა მათგან და აღვიდიოდა ზეცად. და იგინი თაყვანის-ცემ-დეს მას: ლუკას სახარებისა თავი ოცდაოთხი, რიცხვი ორმოცდა მეთერთმეტე.—ღმერთი დიდებისა და უფალი ძალთა, რომლისაგანცა შექმნა ღმერთმან საუკუნენი...“ 212r—218v.

31. „მეორესა კვირიაკესა დიდ მარხვისასა.—და იხილა იესო სარწმუნოება იგი მათი; და ჰრქვა განრღვეულს მას: შვილო მიგეტყვენენ შენ ცოდვანი შენნი: აღდეგ, აღიღე ცხედარი შენი და წარვედ სახიდ შენდა: მარკოზის სახარებისა თავი მეორე, რიცხვი მეხუთე, მეექვსე და მეთერთმეტე.—განა მრავლნა ღმერთმან მართლის სარწმუნოების ნაყოფიერება... 220r—227v.

32. „უკეთუ გაქნდესთ სარწმუნოება, ვითარცა მარცვალი მდოგვისა, ჰრქვათ მთასა ამას: მიიცვალე ამიერ იქი, და მიიცვალოს, და არარა შეუძლებელ იყოს თქვენ მიერ: მათეს სახარებისა თავი მეათჩვიდმეტე, რიცხვი მეოცე.—არის უშუშვერვალესი თანწარუჯდომელი საჭიროება, და არის საჭიროება საქნელადცა სათნამდებო და დასატყვებელადცა შესაძლებელი...“ 228r—235r.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „კვირიაკესა შეათესა, შემდგომად ყოველთა წმინდა“ (235v).

33. „რა ძეს ჩვენი და შენი, იესო, ძეო ღმთისაო, მოხვედ აქა უწინარეს ჟამისა ტანჯვად ჩვენდა: მათეს სახარებისა თავი მეორე, რიცხვი ოცდამეცხრე.—იკოდეს და აღიარებდეს ეშმაკნი ძესა ღმთისასა, და დიდათაც უთრთოდეს და ეშინოდათ...“ 237r—242r.

შენიშვნა: (გადამწერის ხელით): „კვირიაკესა მეხუთესა, შემდგომად ყოველთა წმინდათ კვირიაკისა“ (236r).

34. „და მე გეტყვი შენ, რამეთუ შენ ხარ კლდე, და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი, და ბქენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდინ მას, და მიგცნე შენ კლიტენი სასუფეველისა ცათასანი. და რომელი შეჰკრა ქვეყანასა ზედა, კრულ იყოს იგი ცათა შინა, და რომელი განჰჭსნა ქვეყანასა ზედა, ვსნილ იყოს იგი ცათა შინა: მათეს სახარებისა თავი მეათექვსმეტე, რიცხვი მეთვრამეტე.—და ასე სამართლის სიტყვითა და უცილოს ბჰობითა უნდა ჩვენ ქრისტიანეთ გვიხაროდეს, და კიდევ ვიტყვი—უნდა გვიხაროდეს...“ 244r—249v.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „თვესა ივნისსა ოცდაცხრასა“ (243 r).

35. „იყვენით მოწყალე, ვითარცა მამა თქვენი მოწყალე არს: ლუკას სახარებისა თავი მეექვსე, რიცხვი ოცდა მეთექვსმეტე.—თუმცალა იღწვის ბუნებით ტკბილი და სახიერი ღმერთი ჩვენის ცხოვრებისათვის გარდამატებულისა და გარდარეულისა სიყვარულისაგან...“ 250r—256r.

36. „ეგრეთ ბრწყინვედინ ნათელი თქვენი წინაშე კაცთა, რათა იხილენ საქმენი თქვენი კეთილნი, და აღიდებდნენ მამასა თქვენსა ზეცათასა: მათეს სახარებისა თავი მეხუთე, რიცხვი მეათექვსმეტე.—სანატრელ ხართ და საქებელ, სანატრელ ხართ და სადიდებელ, სანატრელ ხართ და საგალობელ? თქვენ გკადრებ, და არა სხვათ ვისმე...“ 258r—262r.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „ოცდახუთს იანვარსა დღესა კვირიაკესა“ (263r);

37. „ადამის ექვუსორობის(!) კვირიაკესა.—და განავლინა იგი უფალმან ღმერთმან სამოთხისაგან საშვებელისა საქმედ ქვეყანისა, რომლისაგან მოღებულ იქნა და განიჰკადა ადამ: პრლის მოსეს წიგნისა თავი მესამე, რიცხვი ოცდამეოთხე.—ეს დღევანდელი დღე დღე არის მოსაგონებელად გლოვისა, და დღე ტყეებისა, და ტირილისა...“ 264r—273v.

38. „თვესა აგვისტოსა ათხუთმეტსა, სიტყვა ყოველად წის ღთისმშობლის მიცვალეობისათვის.—მრავალთა ასულთა მოიგეს სიმდიდრე, მრავალთა ყვეს ძლიერება. ხოლო შენ გარდაჰრიე და გარდაჰმატე ყოველთა ზედა: სოლომონის იგავთაგან ოცდამეათერთმეტის თავსა, მუჭლი ოცდამეათე.—ყოველნი საქმენი ღთისანი დაბალ არიან და საკვირველ...“ 274r—281v.

39. „და ვითარცა გარდაჰდა შაბათი იგი, მარია მამაგდალენელმან და მარიამ იაკობისმან და სალომე იყიდეს ნელსაცხებელი, რათა მოვიდნენ და სცხონ მას. და შე-რა-ვიდეს საფლავსა მას, იხილეს ჭაბუკი, მჯდომარე მარჯვენით კერძო, შემოსილი სამოსლითა სპეტაკითა, და განჰკრთეს, ხოლო მან ჰრქვა მათ: ნუ განჰკრთებით, იესოს ეძიებთ ნაზარეველსა, ჯვარცმულსა, აღდგა, არა არს აქა. აჰა, აღვილი, სადა დადგეს იგი, არამედ წარვედით და უთხართ მოწაფეთა მისთა და პეტრეს, ვითარმედ: აჰა ეგერა წინა გიძღვის თქვენ გალილიაას, მუნ იხილოთ იგი, ვითარცა გარქვ(!)თქვენ. მარკოზის სახარებისა თავი მეთექვსმეტე, რიცხვი მესამე.—ღთის სიტკობებამ საკუთრად თავისის კაცთმოყვარებით მიგვიწვინა ვნებისა და საცხოვრებელის ჯვარცმისა საიდუმლოსა სმენის ღირს-ყოფად...“ 283r—285r.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „კვირიაკესა მესამესა შემდგომად პასექისა“ (282r).

40. „მამაო აბრამ, შემიწყალე მე, და მოავლინე ლაზარე, რათა დააწოხ მწვერვალი თითისა მისისა წყალსა, და განმიგრილოს ენა ჩემი, ხოლო ვიტანჯები მე ალითა ამით ცეცხლისათა: ლუკას სახარებისა თავი მეათექვსმეტე, რიცხვი ოცდამეოთხე.—ვაი უბადრუკებასა, რა ურგებად ილალების, და ვერას ირგებს, იჭირვის და ხომ აღარა ელხინება რა, ჰლამის რაღასაცა, და ან რაღა რამ ეშველებს...“ 286r—291v.

41. „ესე არს ძე ჩემი საყვარელი, რომელ მე სათნო ვიყავ, —მაგისი ისმინეთ: მათეს სახარებისა თავი მეათევიდმეტე, რიცხვი მეხუთე.—წარმოდგა და იხილვების დიდებულება კაცთაბუნებისა, განცხადლების და განიფინების სიყვარული გარდარეულის ღთის სიტკობებისა...“ 292r—297v.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „თვესა აგვისტოსა ექვსსა, ფერისცვალეობისათვის“ (298v).

42. „და შეეწია გლახაკსა უპოვარებასა შინა მისსა: ფსალმუნი ას ექვსი, მუჭლი ორმოცდაერთი.—დიდებულად და საკვირველად ჰელითა ღთისათა დაბადებული კაცი ჯორცად სულიერად, და სულად სიტყვიერად, და გონიერ-

რად აღმკული, და მორთული შეენიერად ხატებად, და მსგავსებად ღოთების დიდებისა ამაღლებული და პატივცემული აღიმკო...“ 299r—306v.

43. „ჭოი, ნათესავი ურწმუნო და გვლარძნილი! ვიდრემდის ვიყო მე თქვენ თანა? ვიდრემდის თავს ვიღებდე მე თქვენსა, მომგვარეთ მე იგი აქა: მარკოზის სახარებისა თავი მეცხრე, რიცხვი შეათცხრამეტე.—რალასა ვდგევართ გარინდებულბსავით, კეთილმსახურნო! ღმერთი მიგვიწოდს ჟამიერისა და საუკუნოს ცხოვრების საბოძებლათა...“ 307r—315v.

შენიშვნა (გადამწერის ხელით): „მეოთხის დიდმარხვის კვირიაკესა“ (316r).

44. „და აჰა ესერა გამოაქენდათ მკუღვარი, ძე მხოლოდმობილი დედი-სა თვისისა, და იგი იყო ქვრივი. და იხილა დედაკაცი იგი იესო, და შეეწყალა იგი, და ჰრქვა მას: ნუ სტირი. და მივიდა ცხედარსა მას, და შეახო გელი. ხოლო რომელთა აქენდათ ცხედარი იგი, დადგეს. და ჰრქვა მას: ჰაბუკო, შენ გეტყვი, აღდეგ, და ზე წარმოჯდა მკუღარი იგი და იწყო სიტყვად, და მისცა იგი დედასა თვისსა, და შიში დაეცა მათ ყოველთა ზედა და აღიღებდეს ღმერთსა: ლუკას სახარებისა თავი მეშიდე, რიცხვი შეათორმეტე მეთხვიდმეტამდის.—წყარო ცხოვრებისა და უკუდავების მბოძებელი რომ დაიარებოდა ადგილითი-ადგილად, და ქალაქით-ქალაქად, და ქადაგებდა სახარებასა სასუფეველისასა...“ 317r—324v.

45. „გამოვიდა შთესვარი თესვად თესლისა თვისისა, და თესვასა მას მისსა რომელიმე დავარდა გზასა ზედა და დაითრუგუნა და მფრინველთა ცისათა შეჭამეს იგი; და სხვა დავარდა კლდესა ზედა, აღმოსცენდა და განჭმა, რამეთუ არა იყო სიღრმე მიწისა, და რომელი დავარდა შორის ეკალთა, და აღმოსცენდეს ეკალნი და შეაშთევს იგი. და სხვა დავარდა ქვეყანასა კეთილსა და ყო ნაყოფი ასი წილი; ამას ეტყოდა იესო ჯმითა: რომელსა ასხენ ყურნი სმენად, ისმინენ: ლუკას სახარებისა თავი შერვე, რიცხვი მეხუთე მეცხრემდის.—სული კეთილმსახურისა ჯაცისა და თუ კეთილმორწმუნისა დედაკაცისა არცა მოიწყენს, არცა დაიღალვის...“ 325r—332r.

46. „კვირიაკესა წინა ქრისტეს განცხადებისასა.—მე ნათელ-გცემ თქვენ წყლითა, ხოლო მან ნათელს-გცეს თქვენ სულითა წმინდითა: მარკოზის თავი პ'ლი, რიცხვი მეცხრე.—გამოვიდა დიდი იოანე ნათლისმცემელი საქადაგებლად და ნათლისსაცემელად თავი და უაღრესი ყოველთ წინასწარმეტყველთა...“ 333r—338r.

47. „სიტყვა შობისათვის ყოვლად წ'ისა ღთისმშობელისა სეკდემბერს რვასა.—აღდეგ და მოვედ, მახლობლო ჩემო, კეთილო ჩემო, და ტრედო ჩემო!: ქება ქებათა, თავი პ'ლი, რიცხვი მეთათე.—წარმოდგა საქმე ყოვლად დაბალი და ღ'თივ შეენიერი, და ყოველთა შინა საქმეთა ღ'თისათა ზეშთა უაღრესად უზეშთაესი, და ჩვენ ცხოვრებად გვეხარების...“ 339r—346v.

შენიშვნა: ყოველი თავი იწყება სიტყვებით: „სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისა წ'ისათა, ამინ“.

2. ხელნაწერი შეიცავს 47 რვეულს. თითოეული თავი ცალკე რვეულშია მოთავსებული.

მინაწერი: „ბრძენმა იმ ბრძნისაგებ მიიღე, ვითა მან ქვრივისა მისგან, რამეთუ არ შემძლებელ იყო მტის შეწირვად. ღ'თნ გაკურთხოს გოროცით და სულით“ (35v).

(541)

1160

კრებული. XVIII—XIX

4 ფ.; 35,1X22; ქალაღი; უყდო; მხედრული, ზოგიერთი სათაური სინგურით. [XVIII—XIX]; დაუწერელია 4r-v.

„§ 1. ანასტასი სანატრელი პატრიარქისა დიდისა ანტიოქიისა და კირილელექსანდრიელისა განწესება სარწმუნოებისა და კითხვა-მიგება ლთისმეტყველებისათჳს. — კითხუა: რომლისა სარწმუნოებისა; ხარ; მიგება: ქრისტიანე ვარ...“ 1r-v.

„§ 2. წმიდისა მაქსიმეს თქმულთაგან სარწმუნოებისათვის შემოკლებულად. კითხვა-მიგება თვითეულისა მართლმადიდებელისა ქრისტიანობისა. — კა: რაოდენსა ბუნებასა აღიარებ წმიდისა და თანაარსისა და განუყოფელისა სამებისათჳს. შა: ერთსა ბუნებასა აღვიარებ...“ 2r-v.

„§ 3. სიმეოლო წმიდათა შორის მამისა ჩვენისა ათანასი ალექსანდრე პატრიარქისა. — რომელსა უნდეს ცხოვრებად, პირველ ყოველთასა თანა აწ მას პყრობად კათოლიკისა სარწმუნოებისა“... 3r-v.

(542)

1161

კრებული. 1782

19 ფ.; 22X17,2; ლურჯი ქალაღი; ახლად აკინძული; მხედრული, სათაურები და სახედაო ასოები სინგურით; 1782 წ. 27/IV (5r); აქვე კვირნიშანი (ფ. 8); გადამწერი: მანოელი(?), (15v, 17r); დაუწერელია: 1r, 2rv, 3rv, 17v, 18rv, 19rv, 20rv, 21r.

1. „წესი და განგება ხატის კურთხევისა. — ჰსთქუას მღუღელთმთავარმან კხრსი. იწყონ: წო ლთო, მაშო ჩვენო...“ 5v—6r.

2. „კურთხევა ახლად შექმნილისა ბარძიმფეშხუმისა. — იტყვს მღუღელთმთავარი: კურთხეულ არს ღმერთი ჩვენი ყოვლადე აწ და...“ 6r-v.

3. „წიგნი აღსარებისა. — მოიხსენე, შვილო, ვნება ქრისტესი, როლის თოკი მოაბეს და ასე უწყალოდ შეუკრნეს გელნი...“ 6v—15v.

შენიშვნა: შეიცავს შემდეგ თავებს: ტყუილისათჳს კითხუა სულიერისა მამისა მიერ მოწაფისა მიმართ, ფიცსათჳს, ზრახვსათჳს, ამბარტავანებისათჳს, ნაყროვანებისათჳს, მცონარებისათჳს, გულისწყრომისათჳს, შტრისათჳს. არაწმიდებისათჳს, მამათმავლობისათჳს, მუშაკის სასყიდლის.

4. „კურთხევა ჯუარისა. — კურთხეულ ხარ, შენ, უფალო, ყოველთა დაბადებულთაო, ჰხილულთა და უხილავთაო. აკურთხენ, უფალო, წყალობითა შენითა ჯუარი ესე...“ 16r.

5. „წესი და განგება კურთხევისათჳს მეფისა დროსა თუ ვითარ დაჰსხდენ მღუღელთმთავარნი სრულიად საქართულოჲსანი. — მეფე მარჯუწნე, მობრძანდეს კათოლიკოსი საქართულოჲსა და დაჯდეს მეფისა ტახტსა ზედა მოკიდებით ნატიითა და ბალიშითა. მარცხენე: შემოვიდეს კათოლიკოსი აფხაზეთისა და დაჯდეს ნატიითა და ბალიშითა“... 16v—17r.

შენიშვნა: 1. დაწერილია ორ სვეტად.

2. ტექსტი განოცენულია (იხ. თ. უორდანი, ქრონიკები, ტ. I, გვ. 45—46; ე. თაყაიშვილი, არქ. მოგზაურობანი, წ. I, გვ. 83—84).

3. ხელნაწერს წინ უძღვის: ა) „ებრაელთა თავი ია, მუხლი ღგ. ა. რომელნი სარწმუნოებით ერთოდეს მეფეთა, ა. აბრაჰან, მოსე და იოსუ...“ (4r-v).

ბ) „ეპისკოპოსისაგან მისაცემი წერილი და ნების მიცემა, რათა აღსარებასა, ათქმევიანებდეს მოწაფეთა. ამისთანას რუსნი უწოდებენ ღრამბატას. ეპისკოპოსისაგან მოძღურად მღვდლის დადგინების წერილი—ვიწინათგან საკირო ვიდრემე არს ვმეფულ-ყოფაი ერსა შორის სიტყვსა მის ხუფლომასა, რომელ არს... რადენი განჰყვნათ ქუშყანასა ზედა, ჰყვნილ იყავნ იგი ცათა შინა, და რადენი შეჰკრათ ქუშყანასა ზედა. კრულ იყავნ იგი ცათა შინა“ (მატ, 16. 19). და ამის სიმციროსათუა ეპისკოპოსთასა და სიმრავლისათუა ერისა საიდუმლოდ განჰსჯასა შინა ცოდუათა აღსარებისა მონანულთასა ხუცესთადმი ეკლესიისათა იქმონენ ეპისკოპოსნი მიცემასა სამოციქულომას ამის წელმწიფებისასა.

ამისთუა ჩუშნეცა დიკასტირიასა შინა ჩრნსა განნიღვითა დიკასტირიისა ჩუშნისა. მსაჯულთათა დავადგინებთ (ხუცესსა და ვითს) ერსა შორის, რათა ცოდუათა აღსარებდენ ამიერითგან და ჰყოფდეს ღირსად მათ შორის, რომელთანე მიტევებასა მონანულთასა განჰსჯითა წრისა გულის-ვინისყოფისათა და რომელთანე შეპყრობასა, ესე იგი შერისხუასა, არმნებებელთა სინანულისათა, სიტყვსაებრ უფლისა, რომლისა დიდება უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

თთუშსა ა ბ რ ი ლ ს ა, რიცხუსა 27, წელსა განბორციელებითგან სიტყვსა ღრისა 1782.“ (5r).

შინაწერები: 1 (ტექსტის ხელით, მხედრულად): „მანოელი სა არის“ (15v) სინგური ასონთავრულით—„მანოელი სა“ (17r);

(543)

1163

კრებული XVII

167 ფ.; 15,4×10,4; ქალაღდი; ახლად აკინძული; თავბოლონაკლული; ნუსხური სათაურები სინგური; [XVII]; გადამწერი დეკანოზი გიორგი (36r, 159r); აქვს თავკახუნულობა: 4v, 37r, 41r, 76r, 116r, 130r, 137r, 167v; დაუწერელია 62v რესტავრირებულია.

1. <ქამნი>... ი სიღრმითა მთ სიბრძნისა შენისათა კაცთმოყრბით ყავე(!)გიბნი, რომელი უმჯობესსა ყოველსად განაწესებ მხოლოდ დამბდე-ბელო ყთხო... 1r—106r.

შენიშვნა: ხელნაწერი არ მისდევს ვახტანგის სტამბის ნაბეჭდ ტექსტს.

2. <საეტლო>. „ეტლი სრდილო(!) მართალი და ჭეშმარიტი.—ვერძსა ზედა, რომელი იშვას, მისი ყოფა ძნელ იყოს, მისთუა ღღე ბედნიერი შობილი არს...“ 107r—114v; 116r—123v.

3. „ვინ იხილნეს საყდარნი ღრისანი, იქსნას იგი ღმერთმან, თუ უგალობდე, განგებუნენ კარნი წყალობისნი...“ 124v—129v.

შენიშვნა: ამავე ტექსტის დასაწყისია 167v-ზე.

4. „ასოთ-სამღერალი მართალი და ჭეშმარიტი.—ვის თავი მრგლივ: ე: სახელოვნება და დიდება მეცეს...“ 130r—136v.

6. „სამთვარიო მართალი და ჭეშმარიტი.—მორისსა კეთილ არს ყოველივე ნერგვა-თესვა, ცხოვართა რისჯეა წარწყმედილი იპოოს, წარსრული მსწრაფლ მოიქცეს, რომელი იშვას, ბედნიერი იყოს...“ 137r—146r.

6. „კითხვა-მიგებაა იოანე ოქროპირისა.—ესე მაუწყე, წო მამო, თუ მოწესეთა ოდენ ჯერ-არს აღსარებაა ანუ ყოველთა კაცთასა. მიგებაა: მამო საკრველო, ყოველთა უმჯობეს არს აღსარება, რამეთუ ყოველნი საუკუნეთა სატანჯველთაგან განხრწნასა მოველით, რამეთუ ყოველნივე გვეიკითხეთ მსაჯულისა მისგან უეჭველად...“ 146v—148r.

7. „კითხვა-მიგებაა ბასილი და გრიგოლისი.—ბასილი ჰკითხა: მკუდარი ცოცხალსა ეძებს. გრიგოლი ჰპრქა: მკუდარი მარიამ და ცოცხალი ქრისტე...“ 148v—149v.

8. „კურთხევა ზვარაკისა.—კურთხეულ ხარ შენ, ღმერთო, იესუ ქრისტე, ძეო ღისაო...“ 150r—151r.

9. „ქრისტეს შობისა, სამოციქულოსა, ჰრომაელთა მიმართ ებისტოლე პავლე მოციქულისა].—ძმანო, ოდეს მოიწია აღსასრული იგი ჟამთა, მოაგლინა ღმერთმან ძე თვისი, შობილი დედაკაცისგან და იქმნა იგი სჯულისა ქრისტე, რათა სჯულსა ქუეშე მყოფნი გამოიქსნნეს...“ 115r.

10. [განოცნისნათს ქრისტეანეთასა],... მოვიდა მთასა ზეთის ხილთასა და თქვა: სახელთა ღისთა მამისა და ძისა და სულისა წისთა...“ 152r—167v.

შენიშვნა: ხელნაწერს კიდევბზე მიწერილი აქვს ვადამწერის ხელით: „ქალაღდი არა მქონდა და მისთჳს წურღილველ ვსწერე, ძმაო,“ (9v), „უქუმო ჰპოე, ძმაო“ (70v); „დედას არა ეწერა აქა უხითა“ (73v) „უკდნბოი არა ეწერა დედასა“, (91v), „აქა იწყების შბათ-კქნი“ (102v); „აქა ფურცელი აკლია დედასა“ (116r და სხვ.).

ანდერძი: 1. ნუსხურად: „ლო, შეიწყალე გიორგი, ან“ (4v).

2. მხედრულად: „ღმერთო, შეიწყალე გიორგი ამისი მწერალი“ (36r).

3. ნუსხურად. ყვითელი მეღნით: „ლო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი გიორგი“ (51r).

4. ნუსხურად: „წა ირმა, შეიწყალე გიორგი გომობტვი შენი“ (71v).

5. ნუსხურად: „ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი გიორგი“ (79v).

6. მხედრულად: „გიორგი მონა ღისა მოიხსენე, ღმერთო“ (116r).

7. ნუსხურად: „ამისა მწერალსა, დიაკონსა გიორგის შეუღნენს ღმერთმან. ვისცა გრწმენს(!) წიგნი ესე, თქუნცა შნდს ღმერთმან“ 159r.

მინაწერები: 1. მხედრულად: „ესე ქალაღდი განჯას ვიშუე“ (74r).

2. ნუსხურად: „ღმერთო, დაიცვე ბერაი“. (76r).

3. ტექსტის ხელით: „არა სწერ (სწრ) ჩემო კალამო (კლმო), რაშა იტყვ ვი შენს წვრსა, მე შგიტუშ მნა ხნესა“, 76r.

4. ნუსხურად: „ლო, ღმერთო, შეიწყალე სული ბერაი მეგრელი სვილითა“ (96v).

5. მხედრულად: „ქ. ღმერთო, შეიწყალე, სული ბერასა მეგრელის სვილითა. ცოცხლებით, დღეგრძელობით და ცოდეთა შენდობითა, ამინ“, (99v).

6. ნუსხურად: „აქა განჯა (გნჯ) დარბია ქართლის ზოურაგმა და მეც იქ ვიყავ და იხანს წამოვედი. მეც ქართლით გურაის სადიკნოდ ვიყავ“ (104r).

მიწერილია კვინკლესზე „1626“, წლის გასწვრივ.

7. „ტობ „1684.“ (106r).

8. მხედრულად: „ქ. ამ დიდ მარხს წირვის მადლო ეხიხს და მეუღლესა მისა სული უტონე. აგაი წირვა მიანიჰე ღთ შ ყმაშვილი მიცი(პ)“ (115r).

9. მხედრულად: „ღმერთო და წმინდა მარინე, კაი სწულა მი... შენს მადლს. ღმერთო, შეიწყალე ბერაი მატუტაძე შენ...“ (123v).

10. მხედრულად: „ქ. განათლდი, განათლდი, აახლო იერუსალიმს. დღეს დიდება უფლისა შენ ზედა გამობრწყინდა. განსცხრებოდე და იხარებ, სიონ, და აწ შენც იშვებდი, ღთისმშობლო, აღდგომასა მისა შენისასა, ქ. ნათანელი სავით. ქ. ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი მონა...“ 124r.

11. ნუსხურად: „ღმერთო და ყოველნო წნო ღისანო და რაცა ამაშიდ წნი ხართ, იმის მადლო, მოიხსენე გიორგი ართმე ლაძე ცოცხლებით დღეგრძე-“

ლობით და ცოდვათა შენდობით მას დღესა განკითხვისა ურცხვენლად ამყოფე, ან“ (124v).

12. ტექსტის ხელით: „ბრძენი იტყუნ: აჯა ვემრჯოსო; ჰინდონი იტყუნ: მოყვრე ნზოსო; სპარსნი იტყუნ: ალთქმა ყოსო და სტრდო“ (132r).

13. მხედრულად: „ქ. წმინდა იოვაკიმ, შეიწყალე ბერაი მეგრელის შვილი...“ (134r).

14. მხედრულად: „თვესა მაისს კჳ ანა გათხოვდა ქკს უე“ (134v).

15. ტექსტის ხელით: „თვნი ბ ქენისა ძრვა იყო, ამას დღესა აღსასრული არს ქენისა და მეორედ მოსლვა ღე სრია...“ (146r).

16. მხედრულად: „ეს წიგნი მხატურის გოიგოლისა არს. უწყოდეთ, მკითხველნო და მსმენელებო...“ (151v).

მიანწერები: 43r, 55r, 58v, 71v, 73v, 79v, 80v, 83r, 93v, 108v, 115v, 128r, 130r, 134r, 154r, 163r, 167v.

(544)

1164

ქადაგებანი. XVIII—XIX

152 ფ.; 22,1X17; ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული; [XVIII—XIX]; აქეს ჭვირნიშანი (ფ. 104); ხელის მიხედვით გადაწერილი უნდა იყოს ანბრთსი ნეკრესელის მიერ; ყდა შუაზე გატეხილი და მოვარდნილია; ამოცვენილია: 59, 109, 110, 114, 115, 118, 119, 130, 131—136 ფ. დაუწერელია: 10v, 15v, 27v, 47v, 71v, 72v, 79v, 87v, 104rv, 108v, 134v, 137r, 144v, 145r, 150v, 152v; მოხეულია: 10, 27, 81, 144 ფ. 137 ფურტილიდან სხვა ზომის ქალაღზე ცალკე რვეულზეა დაწერილი.

1. „ქადაგება ტაძრად მიყვანებისა. ნოემბერსა კა.—აღდგე, მოვედ მახლობლო ჩემო, კეთილბ ჩემო, ტრედო ჩემო, იტყვის სოლომონ ქება ქებათაში...“ 2r—3v.

2. „მეზვერისა და ფარისევლისა იე.—გეტყვი თქვენ, გარდამოვიდა ესე განმართლებული სახიდ თვისა, ვითარმე ფარისეველი იგი, რამეთუ, რომელმან აღიმალღოს თავი თვისი, იგი დამდაბლდეს, და რომელმან დაიმდაბლოს თავი თვისი, იგი ამაღლდეს. ლუკა, 18...“ 4r—5v.

3. „იგ. ვერ ჭელ-ეწიფების ხესა კეთილსა ნაყოფისა ხენეშისა გამოღებად, და არცა ხესა ხენეშსა ნაყოფი კეთილი ყოფად. ნაყოფთა მათთაგან იცნეთ იგინი...“ 6r—7v.

4. „იშ. ოსტატო, სრულ ღამე გავისარჯეთ და არაფერი დაგვიპერია...“ 8v—10r.

5. „რღბ. და იხილო ყოველმან ჯორციელმან მაცხოვრება ღთისა. ლუკა 3. ში, რა ვემრიელი ამბავი, ში, რა კაი ნუგეშინის-ცემა ჩვენთინ, ქრისტიანენო, სწერია დღევანდელ წ. სახარებაში...“ 11r—13v.

6. „რღგ. ხოლო იესოს ეწყო ოდენ ყოფად მეოცდაათესა წელსა, რომელი საგონებელ იყო ძედ იოსებისა: ლუკა 3,23. ჩენს დროში საღიშოვება ერთი ოცდაათი წლის შვალი, რომელი თავის დედ-მამის შორჩილი იყოს...“ 13v—15r.

7. „თომასაგან ქს გუშრდის განხილვის ქადაგება ახალსა კქესა.—ეჰა, ქს მოყვარენო, მსახურნო და მონანო მისნო, ერთგულნო, ყდ ბრწყინვალესა ამას დღესა...“ 16r—17v.

8. „მარტის კ ე. ხარებობის ქადაგება.—აჰა, ესერა მუცლად ილო და შვა ძე და უწოდინ სახელი მისი იესო...“ 18r—19v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით სათაურის ვაგრძელება: „ეს იქადაგეთ, ერთი სხვა არის გრძელი და იმას კი ნუ იქადაგებ, გრძელი არის“. 18r.

9. „უფალო, ანუ არა თესლი კეთილი დასთესე აგარაკსა შენსა, ვინა აღმოსცენდა ღვარძლი, მტერმან კაცმან ყო იგი, შე.—წმიდა ეკლესიის მტერი, ადამიანების სულების დამკარგავო ფინთო სულო, რათ იესო ქრისტეს აგარაკში, რათ იესო ქრისტეს წ. ეკლესიაში ამისთანა ავი საქმე გიქინა...“ 20r—21v.

10. „დეკენბერს კზ. ს ტ ე ფ ა ნ ე ს ი. მ გ. — ხოლო ს ტ ე ფ ა ნ ე სავე იყო მადლითა და ძალითა იქმოდა ნიშებსა და სასწაულებსა დიდ-დიდსა ერსა შორის. გუშინ ვიდღესასწაულეთ ჩვენ ჯორცით შობა საუკუნო მეუფისა...“ 21v—22v.

11. „ქს შობის მეორესა კვირიაკესა ეთქვათ ესე ქადაგება. მზ.—რამეთუ თხოვილ იყო დედამისი მარია იოსებისა: იპოვა იგი მიდგომილ სულისაგან წმიდისა...“ 23r—23v.

12. მს. ქს შობისა ქადაგება. დეკენბერს კე. — განვიდედ ჩვენ ვიდრე ბეთლემადმდე და ვიხილოთ სიტყვა ესე, რომელი იყო ჩვენდა მომართ. ლუკა 2.—მზანო, რა არის ის დიდი სიმბიარულე...“ 23v—25r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „მეორედ ნათქვამი...“ (23).

13. ნე. ყოველთა წთა კვირიაკეთა ანუ სხვათა დღეთა. მეორედ ნათქვამი ქადაგება.—ვიხილე ერი ფრიადი, რომლისა აღრიცხვად ვერვინ შემძლებელ იყო ყოველთაგან წარმართთა, მდგომარენი წინაშე საყდარსა. გამოცხადება იოანესი. თ. ე.—ნეტაი თქვენ, წმიდანებო, რომ ერთხელ ამ ეშმაკეულ სოფლისაგან მორჩომილხართ...“ 25v—26v.

14. რზ. თანანადების ვალისათვის სიტყუა.—დღევ. სახ. ბძ., რომ ერთი მეფე ბევრი და დიდი ხანი მოვალეები ქონდა...“ 27r.

15. აგვისტოს ლა. ჯუარცმისათვის ქადაგება.—ქ. ქეს მოყვარენო ერნო, ერთი დიდი და საშინელი საიდუმლო მინდა გავებდო და მოგახსენოთ...“ 28r—31v.

16. „პბ. წმიდას ზიარებაზე.—რამეთუ შეიყვარნა თვისნი იგი ამას სოფელსა და სრულიად შეიყვარნა ივინი. სულ ქვეყანას უკვირს—რრდის მოაგონდება იონათას სიყვარული დავითის მეფესთანა და დავითის სიყვარული იონათასთანა...“ 32r—33v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „ესე სჯობს, კაოგი არის“. (32r).

17. „პგ. მე ვარ მწყემსი კეთილი და ვიცნი ჩემნი იგი და მიციან ჩემთა მათ. იოანე 10, 14. იესო ქრისტე დღევან. სახარებაში ბრძანებს, რომ თვითონ არის მეცხვარე კეთილი...“ 33v—36r.

18. „პდ. ივნისს კდ. იოანეს შობისა.—არა აღდგომილ არს ნაშობთაგანი დედათა უფროს იოანეს ნათლის მცემელისა: მათე 11. წ. იოანეს ნათლის მცემელის შობა, რომელს დღესასწაულობს წ. კ. სამ. ეკლესია...“ 36r—38r.

19. „სულის წმიდის მოსულისა ქადაგება. პე.—ეჩვენეს მათ განყოფანი ენათანი, ვითარცა ცეცხლისანი, და დაადგრა თითოეულად კაცად-კაცადსა მათსა ზედა და აღივსნეს ყოველნი სულითა წმიდითა...“ 38r—39v.

20. „ქადაგება მღვდლის პატივისცემისათვის. პე.—წარვედ და უჩვენეთაი შენი მღვდელსა...“ 39v—42v.

21. „ქადაგება ცოდვით კაცის სიბრმეზედ. ველარ ზედავდეს ცოდვისა. პე.—ვითარცა წარვიდოდა იესო, იხილა კაცი იგი ბრმა შობითგან. იოანე, 6, 9. ძმანო, დიდი უბედურობა არის სიბრმე...“ 42v—45r.

22. „სექდემბერს შ. ჯერ ყდ წმიდის შობისა, იქადაგა და მერმე ამის ქსწორზედ მარია მის სახელის წოდებაზე იქადაგა ესე. პე.—და სახელი ქალწულისა მის მარია მ. ლუკა, 127...“ 45r—47r.

23. „სექდემბერს მ. შობა ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისა. პთ.—ქ. შობამან შენმან, ღთისმშობელო ქალწულო, სიხარული ახარა ყოველსა სოფელსა...“ 48r—51v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „ემორედ ნათქვამი, ესე სჯობს პირველსა“, (48r (სათაურის გაგრძელება).

24. „შვილის გაზრდის ვალი მამა და დედისა. უა.—ქ. განზარდენით შვილნი თქვენნი სწავლითა და მოძღვრებითა უფლისათა. ეფესელ. 6, 4.—ნეტამცა, რომ დღეს სულ ქვეყანა იყოს ამ წმიდა საყდარში ჩემ ქადაგებაზედა...“ 51v—53v.

25. „ოვ. გიხაროდენ და მხიარულათ იყვენით, რამეთუ სასყიდელი თქვენი ფრიად არს ცათა შინა, მათე, 15.—ვითარცა იხილა იესო ერი იგი, აღვიდა მათსა...“ 53v—55r.

26. „საკანონოს გარდახდაზე ქადაგება. რა.—იყოს სიხარული წინაშე ანგელოზთა ღთისათა ერსა ზედა ცოდვილსა, რომელმან შეინანიოს. ლუკა 15, 10—მინდღეში ექვი არ მაშივიდა, რომ სულ სასუფეველმან არ გაიხაროს, როდის ერთი ცოდვილი მართლად და სწორედ ცოდვისაგან ჯელს აიღებს...“ 55r—57v.

27. „რზ. წ. ანტონიოსისათვის ქადაგება.—დღეს წ. კ. ეკლესიაში მზესავით ბრწყინვალე ამოვიდა ის ბედნიერი დღესასწაული...“ 57v—60r.

28. „იენისს კთ. პეტრესი და პავლესი ქადაგება. რე. მართებულნი არის ქრისტიანენო, რომ ის საკვირველი და სასასწაულო წ. იოანეს ნათლისმცემელის შობის უკამ, რომელი ქვეყანაზედ მოვიდა, რომ გავახაროს ადამის ცოდვის სიბნელეს გაქარება...“ 60v—62v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „უწინდელსა ესა სჯობს“ (60v).

29. „დეკემბერს თ. მუცლად, ღება ანნასაგან. ქადაგება. რთ.—ნეტაი ჩვენ, თუ ჩვენი პირველი მამა ადამს ღთისათვის ემორჩილებინა...“ 62v—64v.

30. „რკბ. უკეთუ შეგცოდოს შენ ძმამან შენმან, მივედ და ამხილე მას, რაჟამს შენ და იგი იყვენით მარტონი. მათე. 18, 15.—ღმერთი(!) ასრე დიდად ციოდა სძულს, რომ ყოველს მიზეზს ეძებს, რომ ადამიანის ძულისაგან გაავდოს და გააფუქოს...“ 65r—68r.

31. „რკგ. ძმის ზრახვაზედ ქადაგება.—ხოლო იესქო დაეფარა და განვირდა ტაძრით. იოანე. 8, 46. რა ამბავი არის ქნნო. რატომ დღეს იესო

5. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

ქრისტეს ჯვარი აგრე დაიბურა, რომ არც თვითონ მყჩეყნება, არც ჩემი უფალი იესო ქრისტეს პირს არ მაჩვენებს...“ 68r—71r.

32. „**კმ.** მათე, თავი 17. უფალო, კეთილ არს ყოფა. ვქმნეთ აქა საბ ტალავარ. სადიდებელი გამარჯვება გულითა მოსაგონებლათ...“ 72v—75v.

33. „**კთ.** ხარებისა. მარტს **კე.** ს. მ. გინაროდენ მარია მ, მადლით სასვე უფალი შენ თანა...“ 75v—76v.

34. „**ლ.** გინა ვიყიდოთ პური, რათა ჭამონ ამათ. დღევანდელი სახარება გვიბძანებს, რომ იესო ქრისტემ თავისი თვალნი აღიხილნა...“ 77r—78v.

35. „**ლა.** არა ვიცი კაცი იგი. სახ. მათესი. აქანდომ, შეწუხებულო ჩემო უფალო, ამთენი ნაღვლების უკან ეს კიდევ დგაკლდებოდა, რომ შენი უფრო საყვარელი(!) მოაწათუები(!) უარ-გყონ შენ...“ 78v—79r.

36. „**მდ.** მათე, 22. არა თვალ-აღებ პირსა კაცისასა. როგორ უბედურნი ვიქნებოდით, ქნო, თუ ღმერთი ივალს აღებდეს პირსა კაცისასა...“ 80r—81v.

37. „**ნა.** ფებერვალს ბ. მირქმის ქადაგება.—და იყვნენ უფლისა შემწირველ მსხუტრპლსა. მალაქია, გ თავში.—საღმთო შესაწირავი მუდამ ევრე ღმერთმან იამა, რომ ყოველივე დროში და ყოველივე რჯულში თუ ბუნებისა, თუ მოსესი, თუ წ. სახარებისა ამისთანა საღმთო უბძანა...“ 81v—83r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით (სათაურთან): „სხვაც არის და ესე სჯობს, აქიღამე იქადაგეთ“ (81v).

38. „**იანვარს ვ.** ნათლისღებისათვის ქადაგება. **ნბ.**—იხილა იოანე იესო მომავალი მისა და თქვა: აჰა, ტარიგი ღთისა, რწ აიხუნეს ცოდვანი. სოფლისანი. იოანე 1. უწინ რომ იესო ქრისტეს ნათლისღებაზედა ვაქადაგ, თქვენგან ვინმე მასწავლოს, თუ იცის, რომელი საქმეზედა...“ 83v—84v.

39. „**იანვარს ა.** ახალ წელიწადს მეორედ ნათქვამი იესოს სახელის ღებაზედ, **ნგ.**—ღთნ მრავალი ახალი წელიწადი მოგახსენოსთ...“ 85rv.

40. „**ნდ.** მრავალნი მზისა აღმოსავალით და დასავალით მოვიდოდიან, და ინაჟ-იდგმიდენ აბრამის თანა, და ისაკის თანა, და იაკობის თანა სასუფეველსა ცათასა. ხოლო ძენი იგი სასუფეველისანი განითხინენ ბნელსა მას გარესკნელსა. მათე, 8, 11.—ჟ, რა საშიშარი წწყლება უმადური ქრისტიანებისათვის...“ 85v—87r.

41. „**რია.** ცოდვაში რომ კაცი იყოს, იმის ქადაგება. **რია.**—იოანეს რაჟ ესმნეს საპყრობილესა შინა საქმენი ქრისტესნი. მათე, 11, 2. დიდება ღმერთსა, რომ ღთის ჯმა ყოველს აღვილსა გაიგონების...“ 88r—90v.

42. „**რბ.** უფალო, უკეთუ გინდეს, ძალ-ვიც განწმედა ჩემიო და იესო თქვა: მნებაესო, განწმინდენიო(!), და განწმინდნა იგი კეთროვნებისა მისგან. და წარვედ და უჩვენე თავი შენი მდღელსაო, მათე. 8. მე მიკვირს დღევკეთროვნის საქმეზედა...“ 90v—92r.

43. „**რივ.** ხარებობის ქადაგება.—გინაროდენ, მიმადლებულო, უფალი შენ თანა...“ 92r—94v.

44. „**რიდ.** გინა ვიყიდოთ პური, რათა ჭამონ ამათ. იოანე, 6. დღევანდელი წ. სახარება ბძანებს, რომ ახლო იყო პასქა დღესასწაული ჰურიათა...“ 94v—99v.

45. „მგ. ქრისტიანებო და ქრისტეს შემოსილნო ერნო, ბრწყინვალესა ამას დღესა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტეს თავთა მოციქულთა პეტრეს და პავლეს საქმეთათვის წარმოთქმა მნებავეს მე. გლახაკსა ამას...“ 100r—101v.

46. „და ახლა ჩემი სიტყვის აფრა სხვაებრ თქვენკენ მინდა მოვაბრუნო, ღთისმოყვარენო ქნენო...“ 102r.

47. „სეკდემბერს მ. შობა ღთისშობელისა მარია მისი, რომლისაგან იშვა იესო. მათე 1, 16. სასუფეველის კელმწიფენო, გაიხარეთ რომ დღეს თქვენი დედოფალი დაბადებულა...“ 102v.

48. „ფერისცუალების ქადაგება.—წარიყვანნა იესო პეტრე და იაკობ, და იოანე, ძმა მისი და აღიყვანნა ჟგინი მთასა მაღალსა თვისაგან...“ 103rv.

49. „სეკდემბერს კგ. იოანეს მუცლადღების ქადაგება.—ქ. ღთის მოყვარენო ქრისტიანენო, მღდელი ვინმე იყო ზაქარია და ცოლი მისი ელისაბედ მართალნი იყუნენ და უბიწონი...“ 105r-v.

50. „ქადაგება ყოველთა წმიდათ კვირიაკესა.—ვიხილე ერთი ფრიადი, რომლისა აღრიცხვად ვერვინ შემძლებელ იყო...“—106r—108v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით (სათაურთან); „ამაზე სხვა მოკლე დავსწერე და ის იქადაგე“. (106 r).

51. „სწავლა გლახ...—ქ. წმინდა სახარება ბრძანებს: ნეტარ იყუნენ მოწყალენი...“ 109r—110v.

52. „წინა უც კაცთა ერთ გზის სიკუდილი, დასწერს პავლე ნეტარი ეპისტოლეთა შინა თვისთა ებრაელთას თ თავში...“ 111r—113v.

53. „ქადაგება თო მასაგან ქრისტეს გვერდის განხილვისათვის.—ეპა ქრისტეს მოყვარენო, მსახურნო და მონანო მისნო ერთგულნო...“ 113v—115v.

54. „ქ. ვითარცა მიეახლა იესო, იხილა ქალაქი იგი, ტიროდა მას ზედა, დასწერს ლუკა მახარებელი სამღთოსა შინა სახარებასა ით თავში. სავყარელნო, ესე ქალაქი იერუსალიმის ქალაქი იყო...“ 116r—117v.

55. „კვირას საღამოზე ქადაგება სწავლად ერისა.—ღმერთმან რასთვის ადამიანი გააჩინა. ღმერთმან ადამიანი გააჩინა ამისთვის, რომ ღმერთი იცნას...“ 118r-v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „თუ გინდა კვირას დილას რომ იქადაგო, საღამოზე ესე სწავლად ერისათვის კარგია“ (118r).

56. „კვირას საღამოზე ქადაგება ერისათვის.—აბბა პირველი ღთის ბრძანება, რომ ჩვენ უნდა შევიხანოთ...“ 118v—119v.

57. „კვირას მწუხრზე ქადაგება ერისათვის სწავლად.—ქ. კაცი როგორ შეიტყობს, რომ თავის უფალი ყოვლითა გულითაც უყვარს...“ 119v—120v.

58. „კვირას მწუხრზე ქადაგება ერისათვის სწავლად,—ღმერთი არა მართო პირველი(!) ბრძანებაში გვიბრძანებს: თავის თავი სიყვარული. ამ სიტყვებით შეიყვარე ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა...“ 120v—121v.

59. „კვირას საღამოზე ქადაგება სწავლად ერისათვის.—ამიტომ მითქვამს, რომ წ. სახ. გვიბრძანებს, რომ შევიყვაროთ ჩვენი ძმები, როგორ(!) ჩვენი თავი...“ 121v—122r.

60. „კვირას საღამოზე ლოცვაზე ქადაგება სწავლად ერისათვის.—რადგან დღისწორს მითქვამს, რომ ყოველს ადამიანს ვალი აქვს, რომ თავისი ძმა შევიყვაროს, როგორ(!) თავი თვისი...“ 122v—123r.

61. „კვირას მწუხრად ქადაგება სწავლად ერისათვის.—როდის ღთსეობდნა, რომ შევიყვაროთ ჩ. ძმები, როგორ(!) ჩვენი თავი...“ 123r—124r.

62. „დღეს ღთის უფრო ღრმა საიდუმლოთა შინა ფიქრით მინდა შევიდე, არა რომ გულწრფლობით ვაგზინჯო ის საუკუნო იმის დარიგება ადამიანებზედა, მაგრამ რომ უფრო კარგათ იმათ თაყუანი მიეცე...“ 124r—126v.

63. „ქ. აბბა დღევ. წ. სახარება ბრძანებს, რომ მანანდინ ი. ქრისტე მრავალი ერთი მიდიოდა ნაინის ქალაქში; კარზედ რომ იყო, ნახა, რომ მიქონლათ დასამარხავად ერთი მკვდარი შვილი...“ 127r—130r.

64. „ყოვლად წის ღთის მშობელისა სეკლემბერს შ მობისათვის ქადაგება.—სამნი რაჟმენი აყენებენ დღეს გონებასა ჩემსა არა წარმოშობად...“ 130r—134r.

65. „ქადაგება მეზვერისა და ფარისევლის კვირას.—მოვედით ღთის, მოყვარენო ერნო, და უფლისა ჩვენისა იესო ქს პირით ნაბძანები იგავივისმინოთ...“ 135r—136r.

წენიშენა: გადამწერის ხელით: „ეს უფრო მოკლედ არის უწინდელზე და იმას კი ნულარ იქადაგებენ, ეს იქადაგე“ (135r).

66. „რვ. ზიარებისათვის ქადაგება.—ქ. მოყვასო, ვითარ შემოხვედ აქა. რ არა გმოსიეს სამოსელი საქორწინე...“ 137v—139r.

წენიშენა: სათაურის წინ: „ეთ სახარების თარგმანი“ (137v).

67. „რიე. ამალღებისათვის ქადაგება.—ხოლო უფალი იესო ამალღდა ზეცად და დაჯდა მარჯვენით ღთისა. მარკოზ, 16, 14. აბბა მაცხოვარმა ჩვენმა თავის წ. საიდუმლოები ვაათავა...“ 139r—140v.

68. „რივ. თომასი თუ თომაზე.—უკეთუ არა ვიხილო და დავდვა ჯელი ჩემი, არასადა მრწმენეს, იოანე 20. ჟ. თომა, რას ამბობ, უფრო იჯერებს შენს თვალთა და ჯელთა, ვირემც იმდენი ქეშმარიტი მოწამებსა და მოწაფეებსა...“ 140v—142v.

69. „რიზ. მოძღვარ, ღამე ყოველ დავშვერით და არარაჟ მოვიღეთო. ლუკა 17. დიდი უბედურება დაემართა დღეს წ. სახარებაში ი. ქრისტეს მოციქულებთა...“ 143r—144r.

70. „რიშ. ღთის სიყვარულზე ქადაგება.—შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა, და ყოვლითა სულითა შენითა, და ყოვლითა ძალითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა. ლუკა 10, 27. ძნელად შესანახავი ბრძანება მრავალთ ეჩვენება დღევ. წ. სახ. ბრძანება, ვითამც შეიყვარო—ეგე მეტადრე ეჩვენება ჯორციელს ადამიანებსა...“ 145v—146v.

71. „რით. ვისი არს ხატი ესე, ანუ ზედაწერილი, ქვეს(!) მას კეისრისა. მათე 22, 22. დღევანდელი წ. სახ. ბძ., რომ ერთხელ იესო ქრისტესთანა ორგულობით ფარისევლნი წავეიდნენ...“ 147r—148v.

72. „რკ. და იყოს სასწაული მზესა შინა და მთვარესა და ვარსკვლავთა. ლუკა 21. 26. ძმანო, იმდენი ნიშნები მზეში, მთვარეში და ვარსკვლავებში რა არის...“ 148v—150r.

73. „რკა. სულ ღამაზი ხარ მარიამ და ლაქა არ არის შენსა შინა. ქება ქებათა 47. უბედური ადამ და მის საბაბისათვის უბედური ყოველი ქვეყანა, რომელი სულ დაიკარგა ერთი ხილის ჭამისათვის...“ 150r—152r.

წენიშენა: 1. წინ უძღვის პინაქსი, რომელშიც ყველა ქადაგებება არ არის აღნიშნული (1v).

2. ქადაგებებს აქვთ თავისი საკუთარი რიგითი ნომრები. გადამწერს თავისი ნუ-
მერაცია გუჯუყეთბია, რაც სინგურით, ასომთავრულით აღუნიშნავს. ამ სათვალავის
საფუძველზეა შედგენილი პინაკსი.

3. ხელნაწერი ხელის მიხედვით, შედგენილი და გადაწერილია ა მ ბ რ ო ს ი
ნ ე კ რ ე ს ე ლ ი ს მიერ (შდრ. H—1283).

4. ხელნაწერი არ მისდევს ამბროსი ნეკრესელის ქადაგებათა გამოცემულ ტექსტს.
მინაწერები: 1. „ამ წიგნისა დამწერმა თქვენის მეცნიერებით... ოსილის თავის შე-
საფერის სამსახურის წადიერება და ბრწყინვალეს ხელს კოცნა ინატრა. ასე მოგახ-
სენ: შვილის მომნათლავი არ ყოფილიყავითო, უფროს დაეიწვებული იქნებოდი“ (8r.).

2. იმავე ხელით „ა ლ ე ქ ს ი“ (8r.) და „ქ. ჩემის ცოდვის სიმრავლის თქვენის სა-
ფარველიდამ დაკარგ...“ (8r.)

(545)

1165

კრებული. XVIII

76 ფ.; 22×17,2; ლურჯი ქაღალდი; უცდო; ნაკლული; მხედრული; (XVIII ს.);
გადამწერი. გაიოზი (76v); დაუწერელია 1r.

1. „თავი 26. რათა იგონებდეს მეფე ყოველდღე, რომელ შემდგომად მტი-
რედისა ეგულებების სიკუდილი და განქარვინეს ყოველნიცე ამპარტავანებისა
ღელვანი.—ქყანისა დამბადებელი და ყოველთა მეფეთა მეფე, ოდეს-იგი სა-
დმართოსა და საკრუშლისა ფერისცვალებასა მისსა განბრწყინდა, ვითარცა
მზე ძლიერებითა და დიდებითა მრავლითა...“ 2r—30v.

2. „თავი 8. კრძალულება მთავართა, ბედნიერება მეფობისა.—არა არს
უკუშ საძეფო იგი ბედნიერს, სადაცა ეუფლების არაწმიდება კელმწიფე-
სა...“ 31r—54r.

3. „თავი 30. ვითარმედ, რომელთა შეიყუარეს მართლმადიდებლობა,
ფრიად ბედნიერადცა იმეფეს, ხოლო რომელნიცა აღდგენ მას ზედა, სირცხუ-
ლითა წარწყმიდეს ცხოვრება მათი.—სარწმუნოდ უკუშ უწყოდენ მეფეთა, თუ
რაოდენნი განუდგენ წრისა კათოლიკე ეკლესიასა...“ 54v—62r.

4. [პილატეს ვანჩინება]. — „1550 წელსა კონსტანტინუპოლის
იერემიას ბატრიარხოზისა ჟამსა შემოვიდა ვანჩინება ესე პონტიელისა
პილატეს მიერ, გამოცემული მაცხოვარსა ჩწსა იესო ქრისტეს ზედა...“
62v—64v.

5. „თავი 21.—რაოდენ არიან მაინებელი პირმოთნენი მეფეთა და მთა-
ვართა შორის, კმასაყოფელად და ადვილად შესაძლო არს, რათა პსტნას ყნ
კაცმან ტილრან პონტოესა მეფისა მიერ, რომელ პლ მეფობისა თვისისა
იყო ყოველთა კაცთა შორის მოწყალე და კაცთმოყუარე...“ 65r—76v.

მინაწერი: მხედრულად: „სულ სამოცდა შვიდი ფურცელი. ავტოგრაფი გაიო-
ზისა“. 76v.

(546)

1166.

კრებული. XVIII

7 ფ.; 16,8×11,2; ლურჯი ქაღალდი; უცდო; ნუსხური; სათაურები სინგურით,
ასომთავრულით; [XVIII], კვირნიშანი; დაუწერელია; 1r-v, 5r-v, 6r-v.

1. „აქა წერილნი ლიუცნობილნი(!) ათნი მცნებანი, რომელნი მოეცნეს მოსეს ღის მხილულსა თითითა ღისათა. წერილნი, რომელნი თანაგუადს ყოველთა ქრისტიანეთა დამარბუად.—მე ვარ უფალი ღმერთი შენი, რომელმან გამოგიყუანე შენ ქყანით ეგვიპტით...“ 2r-v.

2. „შვიდნი საიდუმლონი წისა აღმოსავლეთისა ეკლესიისა: ნათლისღება, მირონის ცხება...“ 2v—3r.

3. „მსოფლიონი კრებანი ეკკლესიისანი.—ნიკიას ვითინისასა. მამანი იყნეს რიცხვთ 318; კოსტანტინუპოლის სამეფოსა ქალაქსა მამანი იყნეს რიცხვთ 318...“ 3r.

4. „სულისა წისა მიმართ წინააღმდეგომნი ცოდუანი ესენი არიან: ა. სასოწარკთილობა, ბ. ურცხვობა ანუ კადნიერება...“ 3v.

5. „მადლნი სულისა წისანი ესენი არიან უბირუშლესნი: ა. სიბრძნე, ბ. გულისხმის-ყოფა...“ 3v.

6. „მომაკუდინებელნი ცოდუანი ესენი არიან რიცხვთ შვიდნი და მისნი წინააღმდეგომნი სათნოებანი ესენივე არიან რიცხვითვე შვიდნი: ამპარტაენობა, სიმდაბლე...“—3v—4r.

შენიშვნა: ამოწერილია მხოლოდ ცოდვათა დასახელება. ტექსტი სრული სახით შენონახულია: H—954 (1r—18r), H—998 (99v—118r) ხელნაწერებში. „მომაკუდინებელი ცოდვანი“ დაწერილია ნიკოლოზ ორბელი შვილის, ტფილელ მიტროპოლიტის მიერ (იხ. კ. შიგელძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1, გვ. 319, თბილისი, 1941 წ.).

7. „მართალი და ჭეშმარიტი სარწმუნოების აღსარება.—მრწამს მამა უშობებლად, ძე შობილად და სული წა მხოლოდ...“ 4r-v.

შინაწერი: „სულ სამი ფურცელია დაწერილი“ (4v).

(547)

1168

ქალაგებანი. XVIII

167 ფ.; 22×17; ქალაღი; სხვადასხვა ზოშისა; უყდო; მხედრული, ზოგი სათაურისინგურით; აქეს ჭეირნიშანი; ნაკული; ხელის მიხედვით გადაწერილია ამბროსინგურეელის მიერ. აკინძულია რვეულეზად; დაზიანებულია: ფ.ფ. 46, 47, 48, 50, 51 დაუწერელია: 2v, 4v, 6v, 8v, 35v, 49v, 52rv—54rv, 63v, 70rv, 82v, 83r, 90v, 93v, 104v, 148v, 149rv, 156v, 157rv, 160v.

1. „ა. წმიდა სახარება ბძანებს: ნეტარ იყუნენ გლახაკნი სულითა, რამეთუ მათი არს სასუფეველი ცათა...“ 1r—2r.

შენიშვნა: წინ უძღვის სინგურით: „ქ. რაც აქიღამ დაწერილი არს, საქად აგებელი და ცალცალკე მოკრიფებული და ზოგი ნაკლებია, აქ დამიწერია და სათვალავი უხის და ზანდუი აქეს, და იქეღამ პოვე, ოღეს გინდეს და მოივმარენ“.

2. „ბ. ქ. როდესაც გებრძოდეს გული სხვისა და სხვისა და ფერად-ფერადისა ცოდვისა, და ხედვედეს შენს თავსა, რომ მორჩილებასა და ქნას აპირებდეს, მაშინ მოიგონე საშინელი და შესაძრწუნებელი და მოუთმენელი ქრისტეს სასჯელი...“ 3r—4r.

შენიშვნა: წინ უძღვის სინგურით, გადამწერის ხელით: „ქ. ლთისა მოყვარენო ქრისტიანთა, გებეწუბი, რომ ილოცოთ ზემ გლახაკისათვის, რომ ღმერთმან მომ-

ცეს სიტყვა აღებასა პირისა ჩემისისა, რათამცა ვიტყოდე აღშენებისათვის სულთა თქვენთასა სახელითა და მოწყალებითა და ძალბრძოლებითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ“ (3r).

3. [სულხან-საბა ორბელიანი]. „სწავლანი საქადაგონი ეკლესიაში უბნობისათვის.—გ. ქ. ქადაგება ნებაეს კრებულთა ამათ ჩემი. არამედ უკეთუ ვთქვა რამე, ცუდ არს შრომა ჩემი და უგმარ იქმნების...“ 5r—6r.
4. „დ. ქ. ჰე შენ გეტყუი, თვალნო ჩემნო ბნელოვანნო, რამეთუ შენვე მაუწყე, თუ სადით ვყო მხედვარება შენი...“ 7r—8r.
5. [სულხან-საბა ორბელიანი]. „სწავლა ეკლესიისათვის, თუ რა არს შეკრება მუნ.—ნეტარ არს კაცი, რომელი იღვიძებდეს ბჭეთა ჩემთა წინაშე და სცვიდეს ზღრუბლთა ჩემთა შესავალთა...“ 9r-v.
6. „მეორე სწავლა ეკლესიისა შინა დუმილისათვის.—არს სული და(!)დაბმული. ხოლო რა ეკლესიად შემოვალს, განთავისუფლდების სოფლისა შფოთისაგან...“ 10r—12r.
7. „[სულხან-საბა ორბელიანი]. „სწავლა აღსარებისათვის.—რომელი ყოფდეს უსჯულოვებასა თვისსა, არა წარემართოს, ხოლო რომელი მიუთხრობდეს და იმზილებოდეს, საყვარელ იყოს...“ 12r—13r.
8. [მისივე]. „სწავლა სტუმართმოყვარებისათვის.—ქ. სტუმართმოყვარე იყვნით ურთიერთარს თვინიერ დრტვივისსა, იტყვის პეტრე, თავი მოციქულთა, პირველის კათოლიკის მეოთხესა თავსა შინა.—კეთილ არს სტუმართმოყვარება და ღთისა ნეტარებათა შემგავსებულ...“ 13v—14v.
9. [მისივე]. „სწავლა მრისხანებისათვის.—ხოლო მე გეტყვი თქვენ, რომელი განურისხნეს ძმათა თვისთა, ცუდად თანამღებ არს სასჯელისა. იტყვის მახარებელი მათე ე თავსა შინა და კბ რიცხვში.—ხედავა, ვითარ ცუდად მრისხანებისათვის სასჯელსა მისცემს უფალი, რამეთუ არს მარადის მრისხანება გლისპი...“ 14v—15v.
10. „მიიქცა პეტრე და იხილა მოწაფე იგი, რომელი უყვარდა იესოს, უკანით მისა მავალი.—სიტყვანი არიან აწინდელისა ამის ჩვენ მიერ სადღესასწაულოსა მოციქულისა წმიდისა იოანე ღთისმეტყველისა წმიდასა სახარებასა შინა მისსა წერილი, თავი კა. დასაწყისი. ნივ.—ღთი სიყვარული არს, მსმენელნო მართლმადიდებელნო...“ 16r-18r.
11. „სიტყუა ა, შემდგომად პასექისა, სამარტიკლისათვის.—წყარო წყლისა ცხოველისა მდგომარე არს აწ ჯურღმულისა თანა იაკობისსა და სწყურის, მსმენელნო მართლმადიდებელნო...“ 18r—19v.
12. „სიტყუა დღესა ხარებასა ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისასა.—გიხაროდენ, მიმადლებულო, უფალი შენ თანა, კურთხეულ ხარ შენ დღდათა შორის...“ 19v—21v.
13. „სიტყუა ე დღესა შობისა ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისასა.—რამე სახელ-გდვათ, მიმადლებულო; სიტყვანი არიან დასდებელთა შინა ეკლესიისა მიერ განწესებული...“ 21v—22v.
14. „სიტყუა ბ. მიცვალებასა ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისასა.—აღდგა მარიამ და წარვიდა მთად კერძო მსწრაფლ ქალაქად იუდასა...“ 22v—24r.
15. „სიტყუა დღესა ყოვლად წმიდისა ტაძრად მიყვანებისასა,—ვინ არს ესე—სიტყვანი არიან ბრძნისა სოლომონისანი ქებასა ში-

ნა ქებათასა, თავსა ვ წერილნი.—კეთილმსახურებისა ნათლითა უმეტესობით გამობრწყინებული ძველსა სჯულსა შინა კაცი იგი, სახელით ელკანა, ქეთილკრძალულისა ცოლისა მისისა ანნათურთ...“ 24v—26r.

16. „სიტყუა გამოჩინებისათჳს ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისა, ოდეს გამოუჩნდა ჭაბუკსა ერთსა ქალაქსა შინა ყაზანისასა. გვაკურთხენ მამოა— დღესა ამას სულიერისა დღესასწაულისასა, დღესა შეებისა სამლოთოსისა ვლდესასწაულობთ აწ, მართლმადიდებელნი მსმენელნი...“ 26v—28r.

17. „სიტყუა პირველი კვირიაკესა ზ შემდგომად პასექისა, რომელ არს წმიდათა მამათა ტიჲ, ნიკიას შეკრებულთა არიოზის ზედა.—ბრძოლათა არს ყოველივე ცხოვრება კაცისა ქვეყანასა ზედა...“ 28r—29v.

18. „სიტყუა დღესა ხარებისასა ბ.—აჰა ესერა მუცლად ილო და შუა ძე და უწოდიან სახელი მისი იესო. სიტყვანი არიან მთავარანგელოზის გაბრიელისანი ყოვლად წმიდისა ქალწულისა მიმართ თქმული... 30r—31v.

19. <ქადაგება წითელ პარასკევის დღეს>.—„ქ. ქრისტეს მოყვარენო ერნო, ერთი რამე დიდი და საშინელი საიდუმლო მინდა გავებდო და მოგახსენოთ...“ 32r—35r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით წინ უძღვის: „წითელ პარასკევის დღეს ეს ვიქადაგე, ამაზედ ეს მეორე უფრო გრძელი იყო და ის ამიტომ არ ვიქადაგე. და ამ ქადაგების კიდევ სხვა არის და ის უფრო ცოტად შემოკლებულია და ასლა ის იქადაგე.“ (32r).

20. „ქადაგება წმიდასა და დიდსა პარასკევის ენებისათვის უფლისა ჩველისა იესო ქრისტესი. წითელ პარას.—ქრისტეს მოყვარენო, ერთი რამე დიდი და საშინელი საიდუმლო მინდა გავებდო და მოგახსენოთ...“ 36r—39v.

21. „ქადაგება ხარებისა.—ქ. მიუთხრა ქვეყანასა სიხარული ფრიადი, სიტყვანი არიან წმიდისა ეკლესიისანი: თქვენ ყოველთა უწყით, მსმენელნი მართლმორწმუნენო...“ 40r—43v.

22. „სინანულზე ქადაგება.—ქ. იყოს სიხარული წინაშე ანგელოზთა ღთისათა ერთსა ზედა ცოდვილსა, რა შეინანოს...“ 44r—45v.

23. „სწავლა ანგარებისათვის.—წარიყვანა იესო პეტრე და იაკობ და იოანე, ძმა მისი, და აღიყვანა იგინი მთასა მაღალსა თვისაჲს და იცვალა მათ წინაშე სხუად ფერად და განბრწყინდა პირი მისი, ვითარცა მზე...“ 46r—47v.

24. „ავვისტოს ვ.—ქ. ეჰა, დიდებული და საკვირველი, გამოუთქმელი და გამოუკვლეველი და მიუწდომელი, რომელი იხილა დღეს ნათესავმან კაცთამან...“ 48r—49r.

25. „ავვისტოს ა. სწავლა ვლახაკთმორწყალებისათჳს.—ქ. წმიდა სახარება ბრძანებს: ნეტარ იყუნენ მოწყალენი, რამეთუ იგინი შეიწყალნენო. ქრისტეს მოყვარენო ერნო, მოვედით და გულისგმა-ჰყავთ ბრძანება ესე საუფლოდ...“ 50r—51v.

26. „გ. იოვანეს თავის კვეთისა.—ქ. ეტყოდა იოვანე ჰეროდესს, ვითარმედ არა ჯერ-არს შენდა, ვითარმცა ცოლად ვესვა ძმის ცოლი შენი...“ 55r-v.

27. „პეტრე მოციქულისა.—შენ ხარ კლდე და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი. მათეს თ. 16.—წაპეტრე, რომლის დღეს წ. ეკლესია დიდი დღეობა(!) შესწირავს. თუ: სრულ ყველანი იციან, რომ ი. ქ. თ.

ორო ღრთს სამჯერ უარყო, კიდევ იციან. სრულ ყველანი, რომ მწარეთ იტი-
რა...“ 56r-57v.

28. „მ. ელისაბედის მოკითხვა ყოვლად წმიდის მარიაიმისაგან.—რად
არს ყრმა ესე. დღეს გამოჩნდა ის ბედნიერი დღე, რომლისაგან ქრისტეს შო-
ბის დღის გარდა არავის წმინდის ასრე ბედნიერი დღე არ გამოჩნდა. ამიტომ
დღეს ქვეყანაზედა იშვა იმან, რომ სულ ყველა ადამიანებზედ უფროსად
არის...“ 57v—58r.

29. „თ. ქადაგება მართალთ და ცოდვილთ სიკუდილის
უკან გასამართლება ახლავს.—ცანი და ქვეყანა წარბდენ, ხოლო სიტყ-
ვანი ჩემნი არასადა წარბდენ. მათეს თ. 24.—შიშით იყავით, ცოდვილნი
სიკუდილის ცრემლით იტირეთ ურწმუნენ...“ 58r—61r.

30. „ტადრად მიყვანებასა, ი.—აღდგე ჩქარა, საყვარელო ჩემო,
და მოდი. ქება ქებათაში 2.—საუკუნო დარიგებით ყველანაშინდა გამორჩეული
ყოფნითა რომ განხორციელებული ღრთისა დედაი იყოს, სხვა უფრო უშიშოთ
აყენებას ამას არ იქნებოდა, როგორც ღრთის საყდარი...“ 61v—63r.

31. „ამაღლებისა. ვე. ქრისტეს მოყუარენო ერნო, მე რას ვღირს
არ, რომ ჩემის ცოდვილის ენითაჲ და პირით სიტყუა მოვაქსენო ამაღლე-
ბისათჳს უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა...“ 64r—65r.

32. „[ხარებობის ქადაგება].—დიდება მამასა და ძესა და წმი-
დასა სულსა. ახარებდით დღითი-დღე მაცხოვრებასა მისსა...“ 65v—67v.

შენიშვნა: 1. გადამწერის ხელით ტექსტის დასაწყისში მიწერილია: ა) „ხარებო-
ბის ქადაგება ქუთათლისა ტიმოთესგან მე ვაშოკნე“ (65v).

ბ) ქადაგებას ბოლოს ერთვის; „ლექსი ატიკური ვედრებასა განვფენ. ქ. ესე
ასული სქესი დასაბამსა დრკების, ვიდრე სამთადმე პარმენიდებრ...“ (68r).

33. „დიდება მამასა, და ძესა, და წმიდასა სულსა, რომლისა დიდებითა
სავსე არიან ცანი და ქვეყანა, ოსანნა მაღალთა შინა.—ქ. წამისყოფითა
უფლისათა და ბრძანებითა უფროსად სანატრელისა მამისა ჩვენისა პატრი-
არქისა ანტონისათამან ჩვენ მიერ მიეგებოდვდ ძალი სიტყვათა დღესას-
წაულისათა...“ 68r—69v.

34. „მეფეთა ზედა მებრძოლთათვის ქადაგება.—ქ. ვითარცა მივახლა
იესო, იხილა ქალაქი ივი, ტიროდა მას ზედა, დასწერს ლუკა მახარებელი
სამღთოსა შინა სახარებასა ით თავში.—რად იხილა იესო ქრისტემ
იერუსალიმის ქალაქი, იწყო ტირილად, და ცრემლყოდა მას ზედა და
ეტყოდა...“ 71r—73r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით სათაურის შემდეგ: „ეს აღარ ვიქადაგე, სხვა
შევამოკლე და ის ვიქადაგე“. 71r.

35. <ყოვლად წმიდათა ქადაგებაზე>.—„ვიხილე ერი ფრი-
ადი, რომლისა აღრიცხვად ვერვინ შემძლებელ იყო ყოველთაგან წარმარათა,
მდგომარენი წინაშე საყდრისა, იტყვის წმიდა მოციქული ქსი იოანე, ზემ-
თა ბუნებისა გამოუთქმელთა მათ ხილვათა თვისთა მწერალი გამოცხადების
ზ თავში.—ნეტაი თქვენ, წმიდანო, რომ ერთხელ ამდასაკარავისა და წასაჯ-
დენელი სოფლის მაცთურთაგან ვსნილ ხართ...“ 73v—74v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით სათაურის მაგიერ: „სხვა არის ერთი დაწერილი
ყველთა წთ ქადაგებაზე და გრძელია, და ეს მოკლე დამიწერია და ეს იქადა-
გეთ.“ 73v.

36. „კბ. ასრე დიდი ყოფილა ლთის სიყვარული ადამიანებსაკენ, რომ უფრო სწორეთ იმათს გასაჩვენებლად თავისი ლთიური შვილი სასუფეველი-დამ ამ ქვეყანაში გაუგზავნა, რომ ჩვენი კაცობრივი ბუნება დაავორცილოს...“ 75r—76v.

37. „როდისაც ლთისშვილის დროიანი(!) შობაზედ ვფიქრობ, მუდამ ვ: ამბროსიოს თანა უნდა უღვიარო უთქმელი უშეტყობილი ყოფნა, ლთიური განხორციელების საიდუმლო...“ 76v—79r.

38. „კდ. განვედ ჩვენ ვიდრე ბეთლემადმდე და ვიხილოთ სიტყვა ესე, რომელი იყო ჩვენდა მომართ, რომელი იგი უფალმან მაუწყა ჩვენ: ბედნიერო დღეო, რომელში მზის და გათენების უწინ სიმართლის მზე, ვითამც: საუკუნო მამის შვილმან ამ ქვეყანაში ჩვენთანა გამოჩნდა...“ 79r—82r.

39. „კე. ცანი და ქვეყანა წარჯდენ, ხოლო სიტყვანი ჩემნი არასადა წარჯდენ. მათე 24.—მართლად წ. სახარება გვიბძანებს, მეორე მოსრულის დღეს როგორ უნდა იყოს და იმაზე ძნელი და ძალუმი და საშიშარი ქადაგება უნდა...“ 83v—84v.

40. „კვ. ლუკა თ. 8. თესლი იგი არს სიტყვა ლთისა.—გცივათ განა, თქვენის სულის საქმეზედა როდის უნდა გელაპარაკო...“ 84v—87r.

41. „თებერვალს ბ, მირქმისა. კზ. მალაქიასი 3. და იყენ უფალსა შემწირველ მსხურბლისა.—სამი საღმთო სანახავათ და მისდევნათ ჩვენს თვალს წინა დებს დღევ-დღეობაში...“ 87r—89r.

42. „იოანე ნათლისმცემელის შობისა. ლზ.—ლუკა 1. რამე იყოს ყრმა იგი.—დღეს, ქნენო, ის ბედნიერი დღე გამოჩნდა...“ 89r—90r.

43. „ქრისტესშობისათვის ქადაგება. დეკემბერს კე.—სიტკობე-ბა და კაცთმოყვარება გამოჩნდა მაცხოვრისა ჩვენისა ლთისაჲ, ტტ. 3, 4.—ხომ გასულ იყენნ ოთხი ათას წელიწადი და მეტიც, რომ სულ ლთის საკუთარნი ამ ქვეყანაზედა, ვითარცა დიდების ტახტსა ზედა, გამოჩენილ იყვნენ...“ 91r—93r.

44. „რთ. და იყენეს იოსებ და მარიამ, დედა მისი, დაკვირვებულ სიტვათა მათ ზედა მისისათვის, ლუკა 2.—ფიცხლავ რომ იესო ქრისტე ბეთლემის ბოსელში დაიბადა, ასრე მალე გაცხადებულა...“ 94r—96v.

45. „ლბ. აღიღეს ქვები ჰურიათა მათ, რათა დააკრიბონ მას, ხოლო იესო დაეფარა და განვიდა ტაძრით. უღმერთო ურიებო, სადამდინ მოსულა სიავე თქვენნი...“ 97r—100r.

46. „ლგ. დგა ჯვარსა მას თანა იესოსა დედა მისი. გოლგოთამდისინ შებრალებელი გულითა...“ 100r—102v.

47. „შაბათს მიცვალებულათთვის ქადაგება. ნვ.—არა გუნებაეს უმეცრე-ბა თქვენი, ძმანო, შესვენებულთა მათთვის. თესლონიკელთა 4.—უწინ რომ განსაწმედელზედ ვიქადაგო, თქვენგან მინდა ვიცოდე, თუ გრწამსთ თუ არა განსაწმედელისა...“ 102v—104r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით სათაურის წინ: „მეორედ ნათქვამი“: (102v).

48. „მგ. რა სარგებელ ეყოს კაცსა, უკეთუ სოფელი ყოველი შეიძინოს და სული თვისი იზღვიოს. მათე 16, 26.—თქვენთანა დღეს საქმე არა მაქვს, მორწმუნენო ქრისტიანენო...“ 105r—107r.

49. „იანვარს, ნათლისღების მეორეს დღეს კვირას იქადაგა. მთ.—ვიხი-ლეთ ვარსკულავი მისი აღმოსავალით და მოვედით თაყვანის-ცემად მისა, მა-

- თე. 2.—სამი საიდუმლოები(!) დღესასწაულობს წ. ეკლე. დღე დღეობაში(!), ვითამც გამოცხადება იესო ქრისტესი ახალი ვარსკულავით...“ 107v—109r.
50. „ნ. და აჰა ესერა აღძრვა იყო დიდი ზღვასა შინა. მათე 8, 24.—დღევან. სახ. ბრძ. რომ ი. ქ. თავისი მოციქულებთანა ნავში აღვიდა...“ 109r—110v
51. „აბ. გზნ, მიმადლებულო, უფალი შენ თანა. ლუკა. 1.28—ერთილთი, ერთი ანგელოზი, ერთი ქალწული, რა შეყრილობა, ერთი ღთის რომ გორციელდება...“ 111r—113r.
52. „აგ. მესამედ თქმული წითელ პარასკევისა ქადაგება.—ვენება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი.—ვაიმე, სადა ვართ და რასათვის დღეს აგრე აღრე ამ საყდარში მოხვედით...“ 113r—116v.
53. „თომას გვერდის განხილვა, კვირაცხოვლობის კვირის ქადაგება არის ესე. აღ:—მოვიდა იესო და დადგა შორის მათსა და პრქვა მათ...“ 117r—118.
54. „აე. მწუხარება თქვენი სიხარულად გარდაიქცეს. იოანე 16, 20.—ჩ. უ. ი. ქრისტემ(!) დღევანდელ სახარებაში გვიბრძანებს: ცოტას ხანს უკან აღარ მხედავთო და ცოტას ხანს უკან კიდევ მნახავთო...“ 118v—119v.
55. „აგ. და ვითარ მიეახლა იესო, იხილა ქალაქი იგი და ტიროდა მას ზედა. ლუკა 19. დღევანდელი სახარება ბძანებს, რომ სანანდომ იესო ქრისტეს(!) იერუსალიმისკენ მიდიოდა, ძლივ რომ ნახა ის დიდი ქალაქი...“ 120rv.
56. „აოდ. აგვისტოს იე. მიცვალება ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისა. ქადაგება.—სასწაული დიდი გამოჩნდა ცათა შინა.,“ 121r—123r.
57. „ქადაგება ძმის სიყვარულზე და სიძულვილზე. აე.—ეგრეთვე მამამან ჩვენმან ზეცათან გიყოს თქვენ, უკეთუ არა მიუტევებთ კაცად კაცადმან ძმასა თვისსა ყოვლითა გულითა თქვენითა ცთომანი მათნი. მათე 18, 31.—ათასჯერ თქვენ შეგიტყვიან ის საზარელი ამბავი დღევანდელი წ. სახარები-სა...“ 123r—125r.
58. „ქადაგება, რომელი მოიწვევის კაცსა ზედა განსაცდელი, დამითმენს(!).. აგ.—გიხაროდენ და მხიარულ იყვენით, რამეთუ სასყიდელი თქვენი ფრიად არს ცათა შინა. მათე 5.—აბბა ქრისტიანო სულო, თუ აქანდისინ სწუხბდი, ამიტუმ(!) ყოველი დაჭირვებაში ჩაეარდნილხარ. დღეს გაიხარე, რომ შენთვის კი ბედი ყოფილა დაჭირვება შენი...“ 125r—126v.
59. „ქადაგება: ლაშქრათ რომ მეფე იყოს და დიდებას იქმოდნენ, მაშინ უანდერძე ესე. აზ.—ვითარცა იხილა ქალაქი იგი, ტიროდა მას ზედა. ლუკა 19.—ჰი, საწყალი იერუსალემ, ჰი უბედურო იერუსალემი, ტირილით: იტყოდა იესო ქე...“ 127rv.
60. „მეორედ მოსვლისა დღის ქადაგება .აედ.—მაშინ იხილონ ძე კაცისა, მომავალი ღრუბელთა ზედა ცისათა ძალითა და დიდებითა მრავლითა. მათე 24.—ჰ, ცოდვილო, მუდამ არ გაიცინებ, მუდამ არ იხუმრებ სულის და ღთის. საქმეზედა...“ 128r—132v.
- შენიშვნა: გნდამწერის ხელით: „ეს რომ გაათავა ქადაგება და გაგძელდა. ეს სა-ღამოზე თქვა, ორად გაყო, დილას და ეს საღამოს თქვა“. (130v)
61. „ქადაგე(!) იოანე მახარებელისა, აე.—მოწაფე, რომელი უყვარდა იესოს. 10. ყოველს ადამიანს სულის საქმესა ზედა ასრე უნდა, დიდი შიში უნდა იყოს...“ 133r—134v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით, სათაურის შემდეგ: „გინდოდეს, სეკდემბერს კვ მოვიმარე“ (133r).

62. „პირველმოწამისა სტეფანე ჯე ქადაგება. უკ.—ხოლო სტეფანე სავსე იყო მადლითა და ძალითა, იქმოდა ნიშებსა და სასწაულებსა დიდდისა ერსა შორის...“ 135r—137r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით სათაურის შემდეგ: „ესე სჯობს უწინდელს“ (135r).

63. „უზ. შობისა არის ეს ქადაგება.—და სიტყვაი იგი ჯორციელ იქმნა, დაემკვიდრა ჩვენ შორის, იოანე 1.—ქნო, რა არის ამისთანა დიდი სიმბიარული, რომ ამ დილას უცბობით თქვენის პირზედა ჩანს...“ 137r—139v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით სათაურის შემდეგ: „ესე სჯობს უწინდელთა“ (137r).

64. „ლაზარობის პარასკევს ყოვლად წმიდის მწუხარების ქადაგება. უმ.—დგებოდა ჯვარსა მას თანა იესოსა დედა მისი. 10, 19.—უფრო სატირალი ამბავი, უფრო დიდი შეწუხების სახე დღევანდელი სახისაგან არ იშოვების სულ საღმთო წერილში...“ 193v—142v.

65. „ჯოჯობეთის სიმწარეხედ ქადაგება. უთ.—მატთე 17. და აღარა იხილნეს თვალნი მათნი, არაინ იხილეს.—რა დაემართა ასრე ანაზდეულად იესო ქრისტეს მოციქულებსა...“ 142v—148r.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით: „ზეითი წირვაზე იქადაგა ჯოჯობეთის სიმწარეხე, და ესე—საღამოზე იქადაგა“ (145v).

66. „რკთ. იყო ვინმე სავუფოთ, რომლის ძე სწეულ იყო კაპერნაუმს. იოანე 4, 46.—დღევ. წ. სახ. კაცი ერთი პატარა მეფე იყო...“ 150r—151v.

67. „რლ. რასა გამოხვედით უდაბნოდ ხილვად. მათე 11.—უფალო ჩემო იესო ქრისტეო, შენ ერსა იკითხავ: რათ გამოსულან სანახავად უდაბნოში...“ 151v—153v.

68. „რლა. ცა და ქვეყანა წარჯდენ, ხოლო სიტყვანი ჩემნი არა წარჯდენ მათე 24.—აბბა ეს ლამაზია ცა, რომელი ჩვენ ახლა თავისი მხიარული ნახვით ეგრე გაგვახარებს...“ 154r—156r.

69. „ნეტარ არიან მგლოვარენი გულითა, რამეთუ იგინი ნუგეშინისცემულ იყუნენ...“ 158rv.

70. „ნეტარ არიან მშვიდნი, რამეთუ მათ დაიძკვიდრონ ქვეყანა.—ვითარცა კიბე კეთილად შემზადებული წინა გვიყვთა(!) ჩვენ ხუროთმოძღვარმან სულთა ჩვენთამან...“ 158v—159r.

71. „ნეტარ იყუნენ, რომელთა ჰშიოდის და სწყუროდის სიმართლისათვის, რამეთუ იგინი განძდენ...“ 159rv.

72. „ნეტარ არიან მოწყალენი, რამეთუ იგინი შეიწყალნენ: ამაღლდა კიბე ესე სამლოთოთა ამათ ნეტარებათა და მიგუახლებს ჩვენ ღმერთსა მას, ნეტარსა და უზეშთავესა ყოვლისავე ნეტარებასა...“ 159v—160r.

73. „ნეტარ არიან წმიდანი გულითა, რამეთუ მათ ღმერთი იხილონ. დიდ არს საიდუმლოე ესე ნიჭთა უფლისათა და მიუთხრობელ...“ 160r.

74. <ქადაგება მეფის ბრძოლისა და ლაშქრობისათვის>.—„ვითარცა შეიხალა იესო, იხილა ქალაქი იგი, ტიროდა მას ზედა, დასწერს ლუკა მახარებელი სამლოთოსა შინა სახარებისა მათ თავში.—რა იხილა იესო ქრისტემ იერუსალიმის ქალაქე, იყო ტირილად...“ 161r—162v.

შენიშვნა: გადამწერის ხელით სათაურის მაგიერ: „სხვა იყო და გრძელი, და ეს ექიდადგე მეფის ბრძოლისა და ლაშქრობისათვის და სხვა კი გაუშვი, ესე სჯობდა იმასა“. (161r).

75. „...და არიან ანგარნი, რომელნიც ანგარებით... ვალს არ გარდა-
იხდიან და სხვ[ა]თა ზიანს მისცემენ...“ 163rv.

76. „ქ. და მიეახლნეს ზჭეთა სიკუდილისათა, იტყვის წწყლი დავით რვ.
ესალმუნსა შინა.—ვინ არიან ქრისტიანენო მოახლებულნი ზჭეთა სიკუდილი-
სათა...“ 164rv.

77. „და გამოჩნდა სხვა სასწაული ცათა შინა, ესე იგი არს ვეშაპი დი-
და, ცეცხლის ფერი, რომელსა ედგნეს თავნი შვიდნი და რქანი ათნი...“ 165rv.

78. „მწუხარება თქვენი სიხარულად გარდაიქცეს, ბრძანებს უფალი ჩვე-
ნი იესო ქრისტე იოანე მახარებლის სამღთოსა შინა სახარებასა ივ თავ-
ში.—მცირედლა და არლარა მხედვიდეთ მეო, დავდო მცირედო და მიხი-
ლოთ მეო...“ 166rv.

შენიშვნა: 1. უკანასკნელი სამი ფურცელი (164—166) დიდი ზომისა და ამოცვე-
ნილია;

2. ხელნაწერის 39v-ზე გადამწერის ხელით: „ქ. წგრილნი ეკლესიათანი კმასაყო-
ფელნი სმენად კაცთ სათნოჩენილ არიან ზეგარდმო და მათ შორის შეკრებულნი
მარცვალთაგან ხრონოლრაფ, ესე მომთხოვნილი თითოეულად ძველისა და ახლისა-
თა. ვითა ფუტკარნი გოლსა თითო სახეთა სუნნელთაგან აღიწებობენ და ქურთა
მათ ცვილთასა აღავსებენ, რომლისაგან სიტკბობება მოუკლებელ არს, ეგრეთ
ცხოვრებითა მეფეთა ძლიერთასა და კაცთა ღირსთასა და ამბავთა ამოთა ძველთა
და ახალთასა ნანდვილ ტკბილად წარმოიტყვის მატთან ესე, რომელისა წგრად ღირს
ვიქმენ აღექსნი დეკანოზის ძე გიორგი, რამეთუ მშრომელი ამისი და
მუშაი ცხოვრებდა ქუთათელ მოტროპოლიტი იმითე. აწე აღმოჩენი-
ხველთა წინა მივმოქენებ ხსენებასა ლოცვათასა მომიძღვანებდეთ“.

3. ხელნაწერი ხელის მიხედვით შედგენილი და გადამწერილი უნდა იყოს ამბრო-
სი ნეკრესელის მიერ. იხ. H—1283.

4. ხელნაწერს თან ახლავს 22,6×16,8 სმ. ზომის ფურცლის ნაკლეჯი მხედრული
მინაწერით: „რაც მუნასიბი იყოს, მოიხმარე ქადაგებაში (სინგურით). ქ- ქრისტიან-
ნებო და ქრისტეს შემოსილნო ერნო, მნებავეს ბრწყინვალესა ამას დღესა უფლისა
ჩვენისა იესო ქრისტეს აღდგომასა ასულიერთა სწავლათა მოთხრობად...“

5. დართული აქვს: ა. საძიებელი 47 დასახელების შემცველი, რომელიც არ
შეესაბამება ხელნაწერში მოთავსებულ ქადაგებებს. საძიებელში დასახელებული
სწავლანი წარმოადგენენ საბას ქადაგებებს. იხ. A—479.

ბ. კალენდარი უძრავი და მოძრავი (დიდი მარხვისა და აღდგომის) დღესას-
წაულებისა.

საძიებელი და კალენდარი მოთავსებულია ერთ ფურცელზე—(22,5×22,1), აქვს
კვირნიშანი—სამი ნახევარ-მთვარე. (167r-v).

6. აქვს ჩანაწერები ლათინურ ენაზე(?) 75r, 76v, 79r.

7. ქადაგებები დაწერილია გაუმართავი ენით.

(548)

1169

ფ. ბაუმგეისტერი. ლოგია XIX

IV+140 ფ.; 17,3×10,7; ლურჯი ქაღალდი; ახლად აკინძული; ნაკლული; მხედ-
რული, სათაურები ასომთავრულით; დაუწერელია: Irv—IVrv, 15v, 29v, 137v,
138rv—140rv; [XIX ს.]; 1801—კვირნიშანი (ფ. 1—2).

„ნაწილი პ'ლი ლოლიკისა, სათეორეტიკო ანუ სამათეს მოქმედებათა ბუნებისათა. თავი პ'ლი. მოგონებათათეს ანუ იდეათათეს. § 29—პ'ლსა ვიდრემე მოქმედებასა გულისხმის-ყოფისა ჩ'ნისასა მარტივად მოგონებად ანუ იდეად წოდებულ ვჰყოფთ, რომელიცა არა რამემ სხუა არს...“ 30r—137r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის: ა) თავფურცელი „ფ რ ი დ ე რ ი კ ო ს ბ რ ი ს ტ ი ა ნ ო ს ბ ა უ მ ე ი ს ტ რ ი ს ა გ ო რ ლ ი ც ი უ რ ი ს ა ლ ი მ ნ ა ზ ი ს რ ე კ ტ ო რ ი ს ა დ ა ს ა ბ ა მ ი ფ ი ლ ო ს ო ფ ი ს ა ა ხ ლ ი ს ა ს ა რ გ ე ბ ე ლ ა დ ყ რ მ ა თ ა ს ო ლ ო ს შ ი ნ ა თ ა, ქ მ ნ ი ლ ი დ ა მ რ ა ვ ა ლ თ ა მ ი ე რ ი გ ა ვ თ ა დ ა მ ა გ ა ლ ი თ თ ა ძ უ მ ლ თ ა გ ა ნ მ წ უ რ ა ლ თ ა რ ო მ ა ე ლ თ ა ს ა მ ო ლ ე ბ უ ლ თ ა გ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ უ ლ ი ქ ა რ თ უ ს ა (!) ე მ ა ს ა ზ ე დ ა გ ა რ დ ა მ ო ლ ე ბ ი თ შ რ ო მ ი თ ა ა ნ ტ ო ნ ი ს მ ი ე რ ა რ ხ ი ე ბ ი ს კ ო პ ო ს ი ს ა, დ ა ვ ი თ ი ა ნ ბ ა გ რ ა ტ ო ვ ა ნ ი ს ა, დ რ ო ს ა ყ ო ვ ლ ა დ უ ბ რ წ ყ ი ნ უ ა ლ ვ ს ი ს ა. დ ა უ მ ჰ ყ რ ო ბ ე ლ ვ ს ი ს ა დ ი დ ი ს ა ე ლ მ წ ი ფ ი ს ა ი მ პ ე რ ა ტ რ ი ც ა ე კ ა ტ ი რ ი ნ ა ა ლ ე ქ ს ი ვ ნ ა ს ა, თ ვ თ მ ჰ ყ რ ო ბ ე ლ ს ა ყ ო ვ ლ ს ა რ ო ს ი ი ს ა ს ა დ ა მ ე მ კ ვ დ რ ი ს ა მ ი ს ი ს ა კ ე თ ი ლ მ ო რ წ მ უ ნ ი ს ა ე ლ მ წ ი ფ ი ს ა ც ე ს ა რ ე ვ ი რ ი ს ა დ ა დ ი დ ი ს ა მ თ ა ვ რ ი ს ა პ ა ვ ლ ე პ ე ტ რ ი ვ ი ჩ ი ს ა. წ ე ლ ს ა დ ა ს ა ბ ა მ ი თ ა ნ ს ო ფ ლ ი ს ა... 7270,

ქორციელად შობითგან სიტყუსა ღ'ისა... 1762.

ინდიკტიონსა 10

თთუშსა მეშვდესა, რიცხუსა 30^ა.

ბ) „ან ტ ო ნ ი ს მ ი ე რ ა რ ხ ი ე ბ ი ს კ ო პ ო ს ი ს ა წ ი ნ ა ს ი ტ ყ უ ა ო ბ ა ფ ი ლ ო ს ო ფ ი ს ა ა მ ი ს წ ი ნ ა მ დ ე ბ ა რ ი ს ა (2r—14r).

გ) „წინასიტყუაობა ფილოსოფიისათეს და ნაწილთა მისთა“ (16r—26r).

დ) „წინასიტყუაობა ლოლიკისათეს და ანუ გულისწმეირისა ფილოსოფიისა“ (26r—29r).

ე) პინაქსი ლოლიკისა (14v—15r)

2. აწიებზე გადამწერის ხელით აქვს ა ნ ტ ო ნ ი ს შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი.

3. აკლია ერთი რვეული 116v—117r შორის.

1170

ხელთდასხმის წიგნი

გადატანილია საბუთებში. იხ. Sd.—5513.

(549)

1171

ხწავლა. 1755 ა

16 გვ.; 22×17,3; ქალაღდი; უყლო; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით, სინგურით; 1755 წ. ((გვ. 15): აქვს ჭვირნიშანი; გადამწერი დავით რეკტორი (გვ. 15)-დაუწერელია გვ. 16.

„სწავლა წ'ასა და დიდსა ორმეოცსა შინა პ'ლსა კვრიაკესა შინა დიდისა მარხუსასა.—„ნაწილი ა. ქიანებისამებრ სარწმუნოებითისა დოღმატისა დაფუძნებულისა საღთოსა ზედა წერილსა არს წინათგანსა ხალურებულობა. არა არს მართლმადიდებელთა მის იქვი ამას შინა...“ გვ. 2—15.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის: „წინა განსაზღვრებისათეს.—არა რამე არს ესრეთ ამპარტავან და ესრეთ სიბრძნის მოყუარე...“ გვ. 1—2.

ანდერაძი (გადამწერისა): „ღ'ბა ღ'თსა სრულმყოფელსა ყოველისა კეთილისასა, იყო რიცხვ წელსა 1755. ალექსის ძემან დავით ვილუაწე ეს და შრომით სრულიად კახეთის სამეფოს რეკტორმან დავით.“ (გვ. 15).

1171 ზ

ჯვარის აღმართვის ხაკითხავი. XVIII

8 ფ.; 22×16,5; ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XVIII საუკ.; აქეს ჳვირნიშანი; წარმოადგენს ფრაგმენტს.

„ხოლო აწ ჳვრ-არს ჩნდა მოთხრობად, თუ ვითარ აღმართა ჳწი ქყანასა ზედა, რომელს უტვირთავნ თავს შორის თნისსა მაცხოვარი, რომელმანცა განჳკურნა კბენილნი ეშმაკისაგან...“ 1r—8v.

1172

(550)

„ხაკმე მოციქულთას“ თარგმანება, XIX

108 გვ.; 34,5×21,9; ლურჯი ქალაღი; უყდო; თავ-ბოლონაკლულია; მხედრული; [XIX]; აქეს ჳვირნიშანი.

[„ს აქმე მოციქულთა“-ს თარგმანება] „...რასათვის წილთ გდებთ ჳყოფენ გამოჩრევესა ამისთჳს, რამეთუ არღა მოელო სული წე, არცა მადლი საიდუმლოთა გამოცხადებისა და წარკეთხა თხრობა იგი...“ გვ. 1—108.

„წყდება: „ვითარ ესე აწ ჳავლე კრულმან ჳსნილნი იგი კაცნი იჳსნნა სიკვდილისაგან არა კაცობრივითა ძალითა, არამედ მისთა მოჳქმედებითა მადლისა...“

შენიშვნა: ხელნაწერს დასაწყისში აქეს რუსულად მინაწერი: „Толкование на деяние апостолов“ (გვ. 1.)

1173

(551)

გასართობთა კრებულის. პინაქი. XVIII—XIX

10 გვ.; 31,7×17; ქალაღი; უყდო; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით: [XVIII—XIX სს.]; აქეს ჳვირნიშანი; დაუწერელია გვ. 9—10; ნაკლულია.

[ფოკოს-პოკოსის] „პინაქი.—1. თუ ვითარ უნდა იქმნას, რათამცა აღებულნი თჳთოეულს. ჳელში თჳთო თვითო ეგვანი იჩვენენ ორნივე ერთს ჳელში. 2. ერთისა რომელისაგანმე მარცვლისა აწარმოვოს იგინი მრავლად...“ გვ. 3—8.

შენიშვნა: წინ უძღვის 1. თავფურცელი: „ფოკოს-პოკოსი. ანუ შვკრება სახალისოთა, იშვიათთა, განსაკვირვოთა და შესაჳცევეთა ხელის ვარჯისთა. ახალი გამოცემა დამატებითა მრავალთა სასარგებლოთა მცფიერებითა ჳელოვნებათა და იშვიადთა შედგინებათა. ნების დართვითა კეთილწესიერების განმგებულობისათა სანჯტ პეტრებურღსა შინა, წარსაგებულოთა ი. ვ. შნორისათა, ჩლეეს წელსა“.

2. „მისს აღმატებულებას ქალწულს მარიამ იოანეს ასულს არხაროვისას.—მოწყალეო ჳელმწიფე! მადლობის მოძღვნა აღმოჩენილთა უსაყვარელესთა მშობელთა მიერ თჳშნთა მუელლისადმი ჩემისა მწყალობლობათათჳს, არს ჳეშმარიტი მიზეზი განმადლიქმებელი ჩემი, რათა შეგსწირო საწელსა თჳვენსა ესე ახალი გამოცემა წიგნაკისა ფოკუს-პოკუსისა. ესე თუმცა თავით თჳსით არ არს ჩინებულ, გარნა ძალუქს წინათუქ გაბრთხილებად სიჳაბუკისა წელთა მომატებულისა განკვირვებისა გამო ესრეთთა შეჳცევათასა, რომელნიცა არიან მხოლოდ მოჳქმედებანი მიღრეკილობისა და სიმარჯვისა ჳელთასა. ესე იპყრობს ჳვრეთ რომელსამე სახალისოსა, და თჳვენცა ჳპოებთ ამას შინა ახსნილთა კითხუათა ჳსწავლათაებრ, რომელნიცა შემოდინ პლანსა შინა (გეგმა) ჳსწავლისა თჳვენისასა. გულსმოღვინება თჳვენნი მაწვეს მე ფიქრვად, რომელ წიგნაკი ესე იქმნების თჳვენთჳს საამო, სა-

კუთრად მისთვის, რომელ ამას შინა, გარდა შესაქცევისა, არს სასარგებლოცა. არა არს ესრეთი წიგნი, რომელისაგანმცა არა შესაძლო იყოს გამოღებამ რადასამე მშახუბრებელისა სწავლისადმი ჩვენისა; ხოლო სწავლა არს ნათელი, განმწმედელი გულისხმის-ყოფისა მიღ-მოგონებათაგან და შემწე მიწვევისადმი მისისა. ღირს ჰყავთ კეთილ-მიდრეკილსა მიღებასა ნიშანი ჩემისა მადლობისა საკლისადმი თქვენისა, მით უკადნიერეს განცხადებითა პატი ვისცემისა ჩემისათა მე ვიქმნები წოდებულ. მოწყალო ჰელმწიფავ, თქვენად უმორჩილეს მოსამსახურედ გამომცემი ქ. გვ. 1—2.

(552)

1174

სამოციქულო და სახარება შეიღუთლანი. XIX

14 გვ.: 34×21,4; ლურჯი ქაღალდი; ახლად აკინძული; ნუსხური, სათაურები ასომთავრულით, სინგურით; [XIX ს.]; 1808 წ.—კვირნიშანი (გვ. 9—12); დაუწერელია: გვ. 10—14.

„სამოციქულო და სახარება შეიღუთლანი.—კვრიაკესა ფსალმუნი. იყავნ უფალო წყალობამ შენი ჩნ ზედა, ვითარცა ჩნ გეს. დასდებელი.“ გვ. 1—9.

შენიშვნა: ხელნაწერს წინ უძღვის თავფურცელი ნუსხური: წარწერით: „წინამე მეფისა ქრისტესა და ღრისა სახიერისა მომისხენე(!) მე, ცოდვი ესე, უფალოდმერთო ჩნო, აღჰვედ ჯა ზედა [...] ადამალღ“.

იქვე, მხედრულად, ხეული წარწერა: „მგზეფისს სახარება და სამოციქულო“.

(553)

1175

დიონისე არეოპაგელი. საღმრთოთა სახელთათვის. XVIII

I+110 გვ.: 21,4×17,1; ქაღალდი; ახლად აკინძულია დაუმთავრებელი; ზოგან მხედრული, ზოგან ნუსხური, სათაურები სინგურით, ნუსხურით; დაუწერელია: IV, გვ. 97—110; აკინძულია 7 რვეულად; [XXII!]; აქვს კვირნიშანი.

„დიონისიოს არეოპაგელისა ათინელთ-ეპისკოპოსისა ტიმოთეს მიმართ ეფესელთა ეპისკოპოსისა სამლოთოთა სახელთათვის.—თავი ა. რად არს პირი სიტყუსად და რად არს მოცემულ სლოთმ სახელთათვის. თანა მღდელსა ტიმოთეს დიონისიოს მღდელი.—ხოლო აწ გ, სანატრელო. ბ. შემდგომად ღრისმეტყულეებითა სახის შემოღებათა სლოთთა სახელთა თარგმანებასა მოუკდე რაოდენ დასატევენელ არს... გვ. 15—96.“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის: „შეწვენითა უდ ჩრისა ირჯეს ქრისტესითა წინაბჰე სიტყუსად თხოობა დიდისა დიონუხისთვის და წიგნთა მათთვის მის მიერ აღწერილთა“. (გვ. 1—14).

2. ხელნაწერი დაუმთავრებელია. წყდება მეოთხე თავის შუა ნაწილში.

3. თარგმანი ეკუთვნის ეფრემ მცირეს (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, გვ. 236, 1941, თბილისი).

შენიშვნა: მხედრულად, ტექსტის ხელით: „ქ. დიონოსი არეოპაგელი, ქ. ე... ქ. კათილორი, ქ. კავშირი, ქ. გამოცხადების თარგმანი, ქ. ქართლის ცხოვრება, ქ. ყოვლად წმიდის ცხოვრება, ქ. ბერძული ვაქტორია(!), ქ. ხონობრობი(!), ქ. თაწმიდის ამბავი, ესეები დომეტი კრს დარა“. (I).

(554)

1176

ფ. ბაუმეისტერი. ლოგია. XIX

152 გვ.; 19×11,5; ქალაღი: ახლად აკინძულია; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; [XIX].

[ბაუმეისტერი, ფ., ლოგია] „... წიგნი 1, თავი ე. § 9. ესრეთ უკუშ თილოსოფოსი არა რადმე სხუა არს, გარნა შეჩულება ანუ მალი ცნობად და განხილუად ჳმათა მიზეზთა ნიეთთასა...“ გვ. 1—152.

წყდება: „... მაშინ უცვოდ მეცნავ ვიქმნები ჳეშმარიტისა ანუ ცრუისი, ხოლო ჳეშმარიტებისა მეცნავ ყოფაჲ ჩი მაშინ ღირსად სარწმუნო იქმნების, რჳს მამისაგან და იქვესა თავისუფალ ვიქმნები წინააღმდგომ ამის წინადადებისა; ხ...“

(555)

1177

ხრონოგრაფი. XIX

1+122 გვ.; 35,5×22,2; ქალაღი: ახლად აკინძულია; მხედრული, სათაურები, ასომთავრულით; 1805 წ.—ჳვირნიშანი (გვ. 1—4); დაუწერელია Irv, გვ. 118—122; დაუმთავრებელია.

„წიგნი, რომელსა ეწოდების ხრონოლორაფი, ესე იგი არს წელიწადთა აღწერა, რომელსა შინა იმეცნების შემოკლებითი მოთხრობა, დაწყებული შექმნითგან სოფლისა, ვიდრე მეფობადმდე კოსტანტინე პალეოლოლოსისა, უკანასკნელისა ბერძენთა მეფისა.—დაწყება პრლი. შექმნისათჳს ცისა და ქუშყანისა და ექუსრიცხუშდთა დღეთა შინა ქმნილთა საქმეთა.—სათნო უჩნდა სიბრძინითა(!) შემოქმედსა მას ღჲ და უფალსაჲ ჩუშნსა, რათა შეჳქმნას სოფელი ესე მრავლითა სიბრძინითა მისითა...“ გვ. 1—117.

მთავრდება: „სიკუდილი ემედერისი და ჳელმწიფება მიქიასი: ... ხოლო დაუგო ქუშუე მისსა ქორსა ერთსა შინა და დაიძინა მუნ მონისა თჳსისა, ხოლო განთიად ჳრ...“

შენიშნა: 1. თავფურცელზე სწერია: „წიგნი, რომელსა ეწოდების ხრონოლორაფია გინა წელიწადთა აღწერა.“

2. ხრონოგრაფი თარგმნილია არჩილ მეფისა და ბაგრატ სოლოლაშვილის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1, გვ. 459, 1941 წ. თბილისი).

(556)

1178

კურთხევანი (ფრაგმენტი). XIX

12 გვ.; 17×10,6; ლურჯი ქალაღი; ახლად აკინძული; ნუსხური, სათაურები სინგურით; დაუწერელია: გვ. 9—12; 1804 წ.—ჳვირნიშანი (გვ. 3—6); [XIX ს.]

„უწინარეს ქორწინებისა.—მლუდელმან კურთხეულარსი. დიდებაჲ შენდა, ღმერთო ჩნო. დიდებაჲ შენდა; მეუფეო ზეცათაო, ნუგეშინის მკემელი; წო ღმერთო სრულიად; რამეთუ შენი არს სუფევა...“ გვ. 1—8.

6. ხელნაწერთა აღწერილობა

(557)

1179

კრებული. 1796

1+73 ფ; 15,8×10,8; ქალაღი; სქელი ქალაღდის ყდა; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით, სინგურით; 1796 წ. 22/VII (64v); გადამწერი სოლომონ დეკანოზი (1v, 64v.); დაწერის ადგილი ქ. გორი. (64v); დაუწერელი: 1r, 2v, 11v, 65r-v.

1. „კვირიაკესა ჟამნი შუალამისა.—მღწ: კურთხეულ არს ღმერთი ჩვენი. დიდება შენდა, მეუფეო ზეცათაო წო ღმერთო. სრულიად, რათე შენი არს სუფევა ო ო შენ იბ. მოდით თაყნის-ვსცეთ გ. მოწყალე და ყოვლად გალობა სამებისა რომელიც ჯმა იყოს, და შემდგომად სამებისა ითქმის მუკლები ესე. ჯე ვ.—ღირს არს ჰეშმარიტად, რამეთუ გადიდებდეთ მშენ ღისა სიტყვასა, რომლისაგან ძრწიან და ეშინის ხერუფითა...“ 1r—2r.

2. „დასდებელნი აღდგომისანი რუა ჯმათა. ჯმა ა.—სამწუხრონი ლოცუანი ჩუშნი შეიწირენ, წმიდაო უფალო, და მოგუმადლე ჩნ მოტევება ცოდუთა, რამეთუ შენ მხოლო ხარ, რომელმან უჩუშნე სოფელსა აღდგომა...“ 3r—64v.

3. „სახარებანი აღდგომისანი ათერთმეტნი საცისკრონი.—სახარება მატეთსი.—მას ჟამსა შინა ხოლო ათერთმეტნი იგი მოწაფენი წარვიდეს გალლილის მთასა მას, სადაცა უბრძანა მათ იესო...“ 66r—73r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ქ. გორს ვსწერე საჩქაროდ იულისს კბ, ქკს უბდ, დეკანოზი სოლომონ“ (64v).

მინაწერები: 1. „დაწერილი სოლომონ დეკანოზისგან“. ქვევით ფანქრით არის მიწერილი: „ანჩხათელი მესხიშვილი“ (1v).

2. ხვეულად: „კვირა ძალი“ (1v).

3. ხვეულად: „იოელ ალექსევი“ (73v, ჰვედა ყდის r).

4. „სარდიონ ალექსიევი“ (მეორდება ორჯერ—73v.)

(558)

1180

დავით უძლეველი. წიგნი საზღუართა. 1791

11+104 გვ; 21×16, 2; ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; აქვს ზედა და ჰვედა ყდის საცავი ფურცლები; მხედრული; სათაურები სინგურით; გადამწერი ალავერდის დეკანოზის ძე იოსები (გვ. 102); გადამწერის ადგილი—თელავი (გვ. 102); მთარგმნელები—ფილიპე ყაითმაზაშვილი და დოსითეოს ნეკრესელი; გამართულია დავით რექტორის მიერ (გვ. 103); 1791 წ., 13/VIII (გვ. 103); აქვს კვირნიშანი.

„წიგნი საზღუართა დავითისი, უძლეველ ფილისოფოსისა.—რომელნი ერთგვის ეტრფიან სიტყუათა სიბრძნისათა და მხოლოდ მწუშრულითა თითისათა შეემთხუშვიან გემებად...“ გვ. 1—102.

შენიშვნა: „საზღუართა წიგნი“ თარგმნილია ფილიპე ყაითმაზაშვილის და დოსითეოს ნეკრესელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, 1941 წ. თბილისი, გვ. 335).

ანდერძი: „აღიწერა კელითა აღავერდის დეკანოზის ძის იოსები-სათა ქალაქსა შინა თელავს, სამეფოსა პალატსა. ხოლო სხოლასა შინა ანუ სემინარიასა კურთხეულისა სახელსა ზედა დიდის ვასილისა კესარი-აკაბა“

დუკელი სასა, ოდეს მისი კეთილშობილება აღექვის ძე დავით მისს უმაღლესობის მეფის ირაკლი მეორისაგან ქალაქსა შინა თელავს მოძღვრად დაიდგინა ხედვისა საქმითისა, ღრამატიკისა, რიტორიკისა და სრულიად ფილოსოფიისა მასწავლებლად, მე თვთ ვისწავებდი ღრამატიკასა მოძღვრისა ჩემისა რექტორისა დავითის შიერ, და წიგნი ესე ჰარმონია ფილოსოფოსისა მოძღვრისა დავით ფილოსოფოსისა, უძლეველად ზედწოდებულისა, აღესწერე თვთ სხლასა შინა მოძღვრისა ჩემისა დავით რექტორის ბრძანებითა, რომლისა საუკუნო იყავნ ჰხსენება. აღიწერა თთუქსა აგუხტობა, რიცხუსა 13, წელსა 1791“ (გვ. 102—103).

2. „გამართული და ჩაქობულია თქსსა დედასა ზედა: დავით რექტორი“, (გვ. 103).

4559)

1181

დომატიკა ღვისმეტყველებისა. XIX

13 ფ; 33,9×22,4; ღურჯი ქალაღი; ახლად აკინძული; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით; დაუწერელია 1r-v, 13v; აკინძულია ორ რვეულად: მე-7 და მე-8 ფ. შორის აკლია ერთი ფურცელი. 1801 წ.—ჰვირნიშანი (ფ. 4—5); [XIX ს].

„დომატიკა ღისმეტყუშლებისა. ნაწილი პლი. თქს ერთობისა ღისმეტყუშლებისა.—თავი ა. ვითარმედ არს ღმერთი. § 1.—შემეწიე მე სულო, ყოვლად წო ღმერთო. ვინაფთგან კადნიერებაჲ განგრძელებული სულსა შინა უგლიმობა არს...“ 9v—13 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის: ა. „ზედ დადგინებანი დომატიკა ღისმეტყუშლებისანი. წინასიტყუაობა ღისმეტყუშლებისა ამის და ნაწილთა მისთა, ხოლო პდ თუ რამეს გულისნმა ვჰყოფთ ღექსისა ამის შიერ. ღისმეტყუშლება. თავი პლი, ვიდთარმედ თუ რაოდენიმე არს ღისმეტყუშლებისა განყოფილება. § 1. შემეწიე მე, სულო ყოვლად წო ღო, ჩუშნ უკუშ მოცალეთა დროსა ანას შინა სხუათა საქმეთაგან და მხოლოდ განმჰსჯელთა ოდენ ღისმეტყუშლებისათა...“ (2r—9r).

ბ. თავფურცელი „ზედ-დადგინების“ ტექსტის დასაწყისის ორი სტრიქონით.

4560)

1182

კირილე აღექსანდრიელი. საუნჯე. XIX

120 ფ. (2ფ+236 გვ); 36×22; ქალაღი; უყდო, დაშლილი; ნაკლული (დაუმთავრებელი); მხედრული; სათაურები მთავრულით; [XIX]; ქალაღს აქვს ჰვირნიშანი თარიღით 1809 (გვ. 222 და 235, 224 და 233); ფ. I, II და გვ. 12, 225—236 დაუწერელია.

〈კირილე აღექსანდრიელი. საუნჯე.〉 „პირველად უშობელობისათქს და შობილებისა, აგებულებისათქს და აუგებელობისა. უკუეთუ კელჰყონმცა კითხუად ჩუენდა არიანთა, ვითარმედ: ერთი არსაო აუგებელობა, ანუ ორიო, ამად ვითარმედ ჩუენ ორთაგან კერძოთა ერთად ვიტყუო მას...“ გვ. 13—224.

წყდება: „...მაცხოვარმენ ჩუენმან ქრისტემან ჰსწავლის მიცემითა მოწაფეთადა: არა სრულიად ცხოვრებას ამას იწყება ქონებად ყოვლითურთ საცხოვრებელ-ყოფაჲ და უზრუნუშლი ცხოვრებაჲ, და ყოველნი ყთაგან დგომად მსახურებად თქსსა, და მდიდართა აღთქმულთა მიგებად, და მათთქს პატივი.

რომელთა დაიცუნენ მცნებანი. მოუტდენ მას მეტყუტლნი: „აჰა ესერა ჩუენ ყოველი დაუტევეთ და შეგიდევით...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა) „შეყუანილება ანუ წინასიტყუობაჲ წიგნისა საუნჯისა, ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართულოსა დავითიან ბაგრატოვანისა.—ჴმა ცოფიერის აპებს სამოსელს ძესქმარავენდდეს [...] მიჰქდის მზეს...“ (გვ. 1—2).

ბ) „სანატრელისა უფლისა და წმიდისა კირილეს ეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისა წიგნი, რომლისა სახელი არს საუნჯე“ გვ. 3—4.

გ) ინდექსი, მაჩვენებელი წიგნის შინაარსისა (გვ. 5—11).

2. სრული ტექსტი კირილე ალექსანდრიელის „საუნჯისა“ შემონახულია A—3-ში, რომლის მიხედვითაც S—1182-ის ტექსტი წყდება 251 გვ.-ზე.

3. A—3 და S—1182 ხელის მიხედვით ერთი პირის გადაწერილი უნდა იყოს.

(561)

1183 ა

ანტონ I. გრამატიკა. XIX

24 ფ; 34×23; მოცისფრო ფერის ქაღალდი; უყდო, შეუყრავ რვეულებად დაშლილი; მხედრული, სათაურები მთავრულით; ნაკლული; [XIX ს. პირველი მეოთხედი]; კვირინიანი—1798 წ. (ფ. 17, 18); დაუწერელია 1rv, 4v.

[ანტონ I], „თჳს ჴელ ოცნებისა ღრამმატიკოსობითისა; ნაწილი პირველი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თუთულნი ნაწილნი სიტყუათანი მაგალითებითურთ, რომელნიცა ჴეპირებად სათანადო არიან ღრამატიკასა მოწაფე-ქმნილთა. თავი პირველი. ბრუნუათათჳს სახელთასა. § 1. რიცხუსა შორის ჩჴსნ მიერ განჰსჯითა შემოყუანილნი ბრუნუანი. სახელთანი არიან ოჴა, მარტივისა ანუ ჰრთულისანი...“ 5r—24v.

წყდება „... ყოველნი უჴჴე ხატნი მეოთხისა უღვლილებისანი სამთავე გუართა ქჴსშენი არიან ყოველნივე...“ (1885 წ. გამოცემული გრამატიკის ტექსტის მიხედვით გვ. 61, 1 ქვ.).

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის „შეყუანილება წიგნისა ღრამატიკასა“ (2r-v) და „პინაქსი ღრამატიკისა“ (3r—4r).

2. ხელნაწერის ტექსტი ანტონის გრამატიკის—მეორე რედაქციისა, რაც ჩანს „შეყუანილების“ წინ მოთავსებული ვრცელი სათაურიდან; „სადიდებულად ცხოველს მყოფელისა თანაარსისა და განუყოფელისა სამებისა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა, ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ჴემოასა საქართულოსა დავითიან ბაგრატოვანისა ახლად ქმნილი წიგნი ღრამმატიკაჲ ქართულისა მიერ ენისა, დროსა უყეთილმსახურებისასა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა, მეფისა ყოვლისა საქართულოსა, და მამათმთავრობისა თჳსისასა ყოველთა ქართულოთა ჴედა, წელსა დასაბამითჳს სოფლისა 7275, ზოლო განხორციელებითჳს სიტყუსა ღმრთისა 1767, თთჴსა მეთერთმეტესა, რიცხუსა, 10“ (2r). ნ. აგროფეი ი. იმნაი შვილი, სახელთა ბრუნება და ბრუნებათა ფუნქციები ძველ ქართულში“ 1957, გვ. 23.

3. ხელნაწერი დაწერილია იმავე ხელით, რომლითაც 1183 ბ.

4. ანტონის გრამატიკის მეორე რედაქციის ტექსტი გამოქვეყნებულია: ქართული ღრამატიკა, შედგენილი ანტონ I-ის მიერ. თბილისი, 1885.

(561)

1183 ბ

ანტონ I. გრამატიკა. XIX

47 ფ; 34×23; ლურჯი ქალაღი; უყდო, რვეულეზად დაშლილი; მხედრული, სათაურები მთავრულით; ნაკლული; [XIX ს. I მეოთხედი]; ჳვირნიშანი—1801 წ. (ფ. 17—23), 1802 (ფ. 16—9). 1808 (ფ. 42); დაუწერელია 32r, 40v.

[ანტონ I], „თჳს ჳელოვნებისა ღრამმატიკოსობითისა, ნაწილი პირველი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თჳთუელნი ნაწილნი სიტყუათანი მაგალითებითურთ, რომელნიცა ჳეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკასა მოწაფე-ჳმნილთა. თაჳი პირველი. ბრუნუათათჳს სახელთაჳსა. § 1. რიცხუსა შორის ჩუენ მიერ განჳსჯითა შემოყრანილნი ბრუნუანი სახელთანი არიან რჳა მარტივისა ანუ ჳრთულისანი...“ 1r—40v.

წყდება: „...ხოლო უჳუეთუ ნათესაობითი იგი სახელი თჳჳას მხოლოდ, არა შემეჳმნების ჩუენ იდეაჳ განყოფითი, ამად რომელ არა...“ (გამოცემული ტეჳსტის გვ. 138 I, სტრ. 2).

- შენიშვნა: 1. ტეჳსტი დაუმთავრებელია.
2. შიგნით აკლია ერთი (მეოთხე) რვეული.
3. ხელნაწერის ტეჳსტი მეორე რედაქციისაა.
4. ნაწერია იმავე ხელით, რომლითაც დაწერილია 1183 ა.
5. მეორე რედაქციის ტეჳსტი გამოცემულია: ჳართული ღრამმატიკა, შედგენილი ანტონ I-ის მიერ, თბილისი, 1885.

(562)

1184

საეკლესიო ისტორია. 1790

110 ფ. (220 გვ.); 33,5×22,5; თეთრი და ცისფერი ქალაღი; უყდო, დაშლილი; ნაკლული; მხედრული, სათაურები მთავრულით; მთარგმნელი და გადამწერი—გაიოზ რეჳტორი (გვ. 1, 110, 218); გადაწერის ადგილი—ბენდერი (გვ. 1, 110, 218); 1790 წ. (გვ. 1, 110, 218); ჳვირნიშანი (ცისფერი ქალაღისა) 1789 წ. (გვ. 199 და 185); დაუწერელია: გვ. 111—120, 219—220.

„ისტორია ეკკლესიური, წიგნი ე.—ა. დეენულება ჳრისტიანეთა სევეროსისაგან. იმპერატორმან სევეროს, დაასრულა რა ბრძოლა აღმოსავალად პირისპირ მათსა, რომელნიცა შეეწეოდენ ნიგრას, მოიქცა მუნით ძლეუით შეათესა წელსა მეფობისა თჳსისა...“ გვ. 1—218.

შენიშვნა: 1. ტეჳსტი ნაკლულია, შემორჩენილია მხოლოდ მეხუთე და მეშვიდე წიგნები; უჳანასკნელი მთავრდება პირველი ტომი თარგმანისა (გვ. 218).

2. პარაგრაფების სათვალავი, სათაური და აღწერილი ამბების ჳრბნოლოგია აღნიშნულია ფურცლების კიდებზე, სათანადო პარაგრაფის დასაწყისში.

3. მსგავსი სახელწოდებით („საეკლესიო ისტორია“) აღწერილია გაიოზისავე ნათარგმნი ხელნაწერი A—1117 (შდრ. „აღწერილობა“ A IV, გვ. 121). ეს ორი ხელნაწერი საგრძნობლად განსხვავდება ერთმანეთისაგან: A 1117-ში დანაყოფები განაწილებულია საუკუნეების მიხედვით: I—VIII (იხ. „აღწერილობა“, შენ. 2), S—1184-ში კი წიგნების მიხედვით. უჳანასკნელი ხელნაწერი ბევრად უფრო ვრცელი უნდა ყოფილიყო პირველზე. თბრობაც მასში უფრო დეტალურია.

ანდერძი (მთარგმნელისა): 1. დასასრული პირველისა ტომისა. სრულ ვჰყავ წელსა 1790, ნოემბერსა 23 ბენდერს. გაიოს. დიდება ღმერთსა, სრულმყოფელსა. ყოველთასა, ამინ.“ (გვ. 218).

2. „დასასრული მეხუთისა წიგნისა. დიდება ღმერთსა, სრულმყოფელსა ყოველთასა. სრულ ვჰყავ წელსა 1790 სექტემბერსა 20, ბენდერს. გაიოს.“ (გვ. 110).

3. „ვიწყე წელსა 1790, სექტემბერსა 5. გაიოს. ბენდერს“ (გვ. 1).

(569)

1185 ა

ათანასე ალექსანდრიელის. სიმბოლოსათვის. XVIII

21 ფ.; 21,5×17; ქალაღი, აკინძულია ამავე ნომრის ბ და გ ხელნაწერებთან ერთად ყავისფერ ლედერინგადაკრულ ყდაში; ბოლონაკლული (დაუმთავრებელი); მხედრული; [XVIII]; დაუწერელია 4v.

[ათანასე ალექსანდრიელის „სიმბოლოსათვის“] „სიმეოლო წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა ათანასე ალექსანდრიელი პატრიარქისა. სიმეოლო რომ თქვა, ბერძული ენაა, ქართულად ითარგმანება ვითამც მრწამსო ეს სარწმუნოება ათანასე ალექსანდრე(!) პატრიარქის თქმულიაო წმიდათაგანისო. უნდა ვიცოდეთ, რომ აღმოსავლეთში ოთხი საპატრიარქო ადგილია...“ 1r—4r.

მთავრდება: „...თუ ახლა იქმნება კაცთა შორის სათნოება, ვაუა კაცთა ღმერთთან, მაგრამ ქრისტეს მოსვლამდისი არ გაუიღოდა...“

1185 ბ

სამღვდელთმთავრო კონდაკი (ფრაგმენტი) XVIII

12 ფ.; 22×17; ქალაღი; აკინძულია ამავე ნომრის ა და გ ხელნაწერებთან ერთად ყავისფერ ლედერინგადაკრულ ყდაში; თაენაკლული; მხედრული, ტექსტის ზოგიერთი ნაწილი სინგურით; [XVIII]; დაუწერელია 12v.

[კონდაკი] „... განაგდებენ და არცა აღიარებენ და ერთარსებასა უარჰყოფენ და სამსა გვამოვნებასა განყოფენ და სამსა პირსა ერთად შეაერთებენ...“ 1r—12r.

შენიშვნა: 1. ფრაგმენტში აღწერილია მწვალებელთა და მაჰმადიანთა მიერ კეშმარიტი მართლმადიდებლური ქრისტიანობის აღიარების წესი.

2. ფრაგმენტი დაწერილია იმავე ხელით, რომლითაც 1185გ.

1185 გ.

ზიარებისათვის—ხეფისკვერისა და ღვინის შემზადების შესახებ (ფრაგმენტი). XVIII

3 ფ.; 22×17; აკინძულია ამავე ნომრის ა და ბ ხელნაწერებთან ერთად ყავისფერ ლედერინგადაკრულ ყდაში; თაე-ბოლონაკლული (დაუმთავრებელი); [XVIII]; დაუწერელია 3rv.

„... და შეორგულებასა შინა ერთა შეიყვანო. და ცხადსა ბრძვილსა დავოწყებისასა ჰყოფს ამისა მიმართ სანთელნი მწველნი...“ 1r—2v.

წყდება: „...კუალად შევსწირავთ შენდა, უფალო, რომელმან ყოვლად წმიდა სული შენი ფსალმუნებითურთ კრავსა ზედა რა იტყოდეს შესრულებასა შინა განწმედისა და ყავ უკუე პური ესე პატიოსანი ჯორც ქრისტეს...“

შენიშვნა: დაწერილია იმავე ხელით, რომლითაც 1185-ბ.

(564)

1186

ფენი. XVIII

134 ფ.; (268 გვ.); 32×20,5; მოცისფრო ქალაღი, რესტავრირებული, აკინძული; თავ-ნაკლული, აკლია შიგადაშიგაც; მხედრული, სათაურები სინგურით; კვირნიშანი [17]88 წ (გვ. 13, 17); დაუწერელია გვ. 38, 260.

[თ თ უ ე ნ ი] „... [შეკრ]ულნი მოციქულნი [ლღესა] მეუფისა ყმასა(!) შორის თუსსა [განმკუ]თნტლნი შუტნიერთა მათ ფერკთა დაიბანღეს. მახარებელთა მშუდობისათა...“ გვ.1—259.

შენიშვნა: 1. „თთუენი“ მისღვეს ანტონი I რედაქციას (შღრ. S — 1464) ოღონდ ალაგ-ალავ შიგ საკითხავები უღრო ვრცღაღა მოცემული.

2. ერთვის: „ღის მშობღისა აღღგომისა რუტა ჳმათა ზეღა“ (ბოღონაკლული, გვ. 261—268.)

3. „თთუენი“ შეიცავს მასღას 13 მაისიღან წღის ბოღომღე, ე. ი. 31 აგვისტომღე.

(565)

1187

ანტონ I. გრამატიკა. 1801

106 ფ.; 34×22; მოყვითაღო და ცისფერი ქალღღი; ტყავგაღკარული ტვიფრული ხის ყღა, ყღას აქვს საცავი ფურტღები; მხედრული, სათაურები მთავრულით; დაშლიღი (ნაწიღობრივე); გაღამწერი—ღიმიტრი აღექსის ძე (გვ. 209, 64); 1801 (გვ. 209, 210); ქალღღს აქვს კვირნიშანი თარიღით 1796 (თეთრი ქალღღი, გვ. 50; 52), 1799 (ცისფერი ქალღღი, გვ. 146 და 139, 181 და 168); დაუწერელია გვ. 4, 7, 8, 86, 152, 210, 211.

[ანტონ I] „თ ჳს კეღოვნებღსა ღრამმატიკოსობღსა. ნაწიღი პირუღელი, რომეღსა შინა მარტივად მღღებარე არიან თითოეულნი ნაწიღნი სიტყუათანი მავალითებთურთ, რომეღნიცა ჳეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკაღსა მოწაღე-ქმნიღთა. თავი პირვეღი: ბრუნუთათღს სახეღთასა. § 1. რიცხუღა შორის ჩუენ მიერ განსჯიღთა შემოყუანიღნი ბრუნვანი სახეღთანი არიან რუტა მარტივისა ანუ ჳრთუღისანი...“ გვ. 9—209.

შენიშვნა: 1. ტექსტი ანტონის გრამატიკის მეორე რედაქციისა.

2. ტექსტს მიუძღვის „შეყუანიღება. წიგნისა ღრამმატიკაღსა“ (გვ. 1—2) და „პინაქსი ღრამატიკისა“ (გვ. 2—6).

3. მეორე რედაქციის ტექსტი გამოქვეყნებულია: ქართული ღრამმატიკა, შეღღენიღი ანტონ I-ის მიერ. თბიღისი, 1885.

ანღღერძი (გაღამწერისა): „სრულ იქმნა ძალითა ღმრთისათა კეღითა ექტის რვეულედ წერიტ და სრულიად გამართვის სკოღის ღრამმატიკის ტრიფიღე ხოფღის წინამღღურის გარღაწერიღს ღრამმატიკასა ჳეღა აღექსისძღის დიმიტრისათა, რომეღიცა ჳემორე რუტულნი უწურთეღის მწერიღისაგან ყყო ნაწერი და ფრიად შრომაღ მომეცა კანონზედ გამართუტ, რომეღნი ისწავებღდეთ კეთიღსა ამას საღრამმატიკოსა კეღოვნებასა შრომიღსა ამას შინა, გუტღრიტ, რაღთა სიმკაცრით იზმარნეთ, მით რომეღ ღრამმატიკისა მწერაღი არა მრავალ არნ და არცა აღღელ საწერი. მაისის ვ. კქს უპოტ“ (გვ. 209).

შინაწერებღ: (გაღამწერისა) I. „გამართულია წღღსა ჩუ, თუეღსა მაისისა კა“ (გვ. 210).

II. „საღაც ჳმნის სქესები თავს ღრღებთურთ მკვღრით იყოს ნაწერი: ყოვეღთვის, საღაც დაგბუღღესტ, სულ ნოტრის კაღმით იუწყეთ. თავს წყაღი ვერა გაეღინება, გამოუტღღელისაგან არის ნაწერი და მეტათ გარყუნიღი არის. რაც შე-

მიძლიან, ვმართამ კანონზედ. უღირსი დ ი მ ი ტ რ ი. მხოლოდითიცი და მრავლო-ბითიცი ნოტრით“ (გვ. 64).

III. „უღირსი დ ი მ ი ტ რ ი ს ი ა ვ ა რ“ (ქვედა ყდის შიგნით მხარეს).

IV; „ლოცუჲა გაკუთისა ყრმათათჳს სხოლათა შინა.

1. მიუწოთმელო ბრწყინებულბაო, ნათლისაგან ზესთ ღმერთმთავრობითისა თვთებისა, მხოლოდსა მამისაგან გაბოსრულო, ხოლო გარდამოსრულო სიონ ტეცხლისა ენებას. სახედ ქადაგთა შენთა მოციქულთა ყოვლისა სოფლისათა, სულო ყოვლად წმიდაო ღმერთ მთავარო, მოვედ ყრმათა შენთა ზედა და მოგუეც ნიქთა შენთა ყოვლადთა მდიდართაგან მადლი სიბრძნისა და გულისხმისყოფისა და წინა მდებარისა ამის სწავლისა ზედმიწევნილებისა, მხოვებითა ყოვლად წმიდისა ღმრთობლისათა და ყოველთა წმიდათა შენთათა, ამინ.

2. შენდამი იხარებს, მიმადლებულო, ყოველი დაბადებული, ანგელოსთა კრებული და კაცთა ნათესავი. ტაძარო სიწმიდისაო, სამოთხეო სიტყვერო, ქალწულები-სა სიქადულო, რომლისაგან სიტყუა განწოციეღდა და ყრმა იშუა პირველ საუკუნეთა ღმერთი ჩუენი, რომელმენ საშო შენი საყდრად გამოაჩინა და მუცელი შენი ცათა უგრცელეს ჰყო. შენდამი იხარებს, მიმადლებულო, ყოველი დაბადებული, დიდება შენდა.

3. ღმრთის მშობელო ქალწულო, გიხაროდენ მიმადლებულო მარიამ, [უფალო] შენ თანა. კურთხეულ ხარ შენ დედათა შორის და კურთხეულ არს ნაყოფი მუცლისა შენისა, რამეთუ მაცხოვარი გჳშეც სულთა ჩუენთა“ (გვ. 212).

V. ზემოყდის საცავ ფურცელზე სულ ხან-საბა ორბელ ი ა ნ ი ს ლექსიკონი-დანა მოწერილია ცალკეულ სიტყვათა განმარტებები (ასამდე განმარტება).

VI. (სხვა ხელით). „ქ. ვიწყევით ღრამატიკა იენის ათს [...] დიკონმა ვალერიან ე მ დ ა თ ა ნ ა მოწაფემ ჩემმა დ ი მ ი ტ რ ი მ. ქკს უპო. მეორე ნაწილი ვიწყევით აგსტოს კე,ქს უპო“ (ხემოყდის შიგნით).

(566)

1188

მოხე ხონელი. ამირან-დარეჯანიანი. XVIII—XIX

110 ფ; 33,5×22,5; უყდო, თავ-ბოლონაკლული; ამოცენალია ფფ. 7,32, 39, 104—110; მონაცრისფრო-მოცისფრო ქალაღი; ხელნაწერს აქვს გვერდობრივი და რვეულობრივი სათვალავი ტექსტის ხელით; მხედრული, კარების სათაურები სინგურით; ქალაღს აქვს ჰვირნიშანი, თარიღია 1798 (ფფ. 22,24, 102); [XVIII—XIX]; გადამწერი—[დავით] (59r); დაუწერელია 5v, 6r.

[მოხე ხონელი, ამირან-დარეჯანიანი]. <კარი პირველი; აბესალომ ჰინდოთა მეფის ჰამბავი> „...არცხენასა მგარ იგი სამნი ჰაბუენი ეწერნეს. გამოვიდეს სახლისაგან, მინდორსა შიგან ძვალი იღვა კაცისა...“ (ს. კაკაბაძის 1939 წ. გამ. მიხედვით, გვ. 4,19) 1r—110v.

წყდება: „... ეგრეთვე ბალხამ ყამისძე წავიდა ვერ ჯობნისათვის და-ღრეჯილი. მეორესა დღესა კვლავ კაცი გამოეგზავნა: ხვალე ომი არის შენი და ჩემიო და თუ კარგი ჰაბუენი ხარ...“ (გამ. მიხედვით, გვ. 175,7 ქვ.).

შენიშვნა: ს. კაკაბაძის მიერ აღნუსხული რედაქციული სხვაობების მიხედვით (იხ. მისი გამ., გვ. XII—XV), ხელნაწერის ტექსტი ეკუთვნის პირველ რედაქციას. მინაწერები: (ტექსტის ხელით) 1. (ტექსტში მოხსენებული „აჯაბთა“ სიტყვის გასწვრივ): „აჯაფთა(!) სხვათა ენა არს, ესე იგი საუცხოოთა! დავით“ (59r).

2. „შეცთომით არის გაშვებული ეს გვერდი, თვარა არა აკლია, რა“ (5v, 6r).

(567)

1189

გრიგოლ ღვთისმეტყველი. კრებული. XIX

20 ფ.; 34,5×22; ცისფერი ქაღალდი, ლედერინის ახალი ყდა; მელნით დალაქ-
ვებული. ბოლონაკლული. მხედრული. სათურები სინგურით; ჭვირნიშანი [18]11
(ფ.10).[XIX]. 1rv, 2rv. 20rv დაუწერელია.

1. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგორი ღვთისმეტყვე-
ლისა სიტყუათა მიმართ და ივლიანესგან განმასწორებელისა თანა-მოსწავ-
ლე მისი ყოფილისა, წინა დღესა ქრისტეს შობისსა აღწერისათჳს.—რამ არს
მძლავრება, რომელითა სიყუარულისაგან მარადის ვიმძლავრებით, რამ ჩემი
სიბრძნე და ჳელოვნება...“ 4r—7r.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები,
V, გვ. 36).

2. „თთჳსა ღეკემბერსა კე. წმიდათაგანისა მამისა ჩნისა გრიგორი
ღვთისმეტყუელისა სიტყუა შობისათჳს მაცხოვრისა.—ქრისტე იშჳშბის,
ადიდებდით: ქრისტე ზეცით მიეგვებოდეთ(!)...“ 7v—11v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე
ეტიუდები, V გვ. 31).

3. „თთჳსა იანუარსა ა. წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგორი
ღვთისმეტყუელისა სიტყუა ეპიტაქიად დიდისა ბასილისათჳს.—ეგულე-
ბოდა სადამე მარადის მრავალ მიზეზთა სიტყუათასა წინა დამდებელსა ჩნდა
დიდსა ბასილის...“ 12r—19v.

მთავრდება: „... და დავით თჳსითცა განჳყო ჰრჩეულად და სიბრძ-
ნის მოყუარებით. სულისა გულის სიტყუთა. სხუა ყოფად ჟამსა სულმოკლე-
ბისა“.

შენიშვნა: 1. თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები,
V, გვ. 36).

2. კრებულს წინ უძღვის „პინაქსი“ (3r-v).

3. „პინაქსი“ დასახლებულია 43 სხვადასხვა ნაწარმოებში, რომელიც გადამწერს
ალბათ უნდოდა კრებულში შეეტანა, მათგან გადაუწერია მხოლოდ სამი. ხელნაწე-
რის აკინძვამდე უკანასკნელ ნაწერ ფურცელს მოსდევდა სამი დაუწერელი ფურცელი
(აკინძვის დროს 2 ამოიჭრა). ეს გვევარაუდებინებს, რომ კრებული დამთავრებული
არაა.

(568)

1191

კანონიკური კრებული. 1808

239 ფ.; 16,5×10,5; ცისფერი ქაღალდი; ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა;
ფფ. 61—63 ამოცვენილია; მხედრული, სათურები სინგურით; ჭვირნიშანი—1806 წ.
(ფ. 8 და 9, 28), 1808. (204v); გადამწერი—იეროდიაკონი გრიგორი (204v); მომგე-
ბელი—იეროდიაკონი იოსტოს (204v); გადაწერის ადგილი—მრავალმთის მონასტე-
რი დავით გარეჯაში (204v); დაუწერელია: 1—4, 206—210, 238v—239v.

1. „წესი და განგებაჲ და სჯულის კანონი მეექვსისა
კრებისა ას სამეოცდა რვათა წმიდათა მამათა, რომელნი

შეკრბეს კოსტანტინოპოლის ახალსა რომსა... ამან წმინდამან. მეექვსემან კრებამან...“ 5r—129v (100 თავად).

2. „კანონნი შეცოდებულთანი, აღწერილნი ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანეს მიერ კოსტანტინოპოლელ მთავარეპისკოპოსისა, რომელსა მარხველი ეწოდებოდა.—უწყებულ იყავნ, ვითარმედ...“ 129v—156v.

შენიშვნა: ეს ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. Н. А. Заозерский и А. С. Хаханов. Номоканон Иоанна Постника. М. 1902 г. стр. 2—92.

3. „კანონნი შეცოდებულთანი, განწესებულნი ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე მარხველისა მიერ კოსტანტინეპოლელ პატრიარხისა(!).—უკუეთუ ვისმე შეემთხვიენნ ბუნებითნი ცოდვანი...“ 157r—190r.

4. „კანონნი დღითი-დღეთა ცოდვათანი, ვითარცა წმინდამან მამამან ჩვენმან ვასილი განაწესა.—პირველი მძსვლად გულის სიტყვისა, რომელ მოუჭდეს“ 190v—195v.

5. <მონასტერსა შინა წესიერებისათჳს>.—„მონასტერსა შინა ყოველნივეცა წესიერად არიან. მონაზონმან, რომელმან ჰფიცის სახელი ღთისა...“ 195v—199v.

შენიშვნა: ერთვის „ხანდუკი წიგნისა ამის“ (200v—204r).

6. „თქმული იოანე კლემაკისისა.—წყარონი ცრემლთანი უდიდესნათლისღებისა არიან...“ 205r—v.

მთავრდება: „...და ნუ დასცხრები მისგან, ვიდრემდის აღგამაღლოს ყოველთაგან სოფლისა საქმეთა და განწმედილი ქრისტესა წარგადგინოს.“

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს ამონაწერს იოანე სინელის „ალემაკისის“ ექვთიმე ათონელისეული თარგმანიდან. შდრ. А—285 (79v—80r).

7. „ქეშმარიტი სარწმუნოება მართლმადიდებლობითი.—მრწამს ერთი ღმერთი, მამა უშობელი და ძე...“ 211r—218r.

8. „ათნი მცნებანი, რომელნი მიეცნეს ღმრთის მხილველს მოსეს, თითითა ღთისათა წერილნი, რომელნი თანა-გვაცს ყოველთა ქრისტეანეთა დამარხვად.—ძე ვარ, უფალო ღმერთო, შენი...“ 218r—219v.

9. „წიგნი აღსაარებისა.—მოძღვარმან მოწაფე ეკლესიად მოიყვანოს, ანუ სენაკად, და სთქვას: „კურთხეულ არს ღმერთი ჩუენი...“ 219v—237v.

ანდერძები 1. (მთარგმნელისა): „რომელნიცა ამას სჯულის კანონსა იკითხავდეთ, ლოცვასა მომიკსენეთ გლახაკი ევთიმი, რომელმან ვსთარგმნე ესე ბერძელისაგან ქართულად, ამინ.“ 200r.

2 (გადამწერისა): „აღიწერა წიგნი ესე ჰსჯულის კანონი მონასტერსა მრავალმთისა დავით გარესჯას მორჩილებითა იეროდიაკონის იოსტოსისათა ჩემ უღირსისა მიერ იეროდიაკონის გრიგორისითა. სრულ იქმნა სეკდებრისთ, წელსა ჩჳმ. მხილველთაგან ცთომის შენდობას მოქენე“ (204 v).

მინაწერები: 1. „არხიმანდრიტს ნიკიფორეს მიერთოს ესე აღსარების სათქმელი წიგნი იეროდიაკონისა გრიგორის მიერ სახსოვრად ჩემდა“ (238r).

2. „ნოდარო(!) არხიმანდრიტის ნიკიფორესი არს ესე“ (237v).

[XIX]; ჰეირინიშანი 1828 წ. (229, 262, 283); ავტოგრაფი; დაუწერელია 5v, 69v, 283v, 284rv.

<პეტრე ლარაძე. დილარიანი.> „თავი პირველი. წიგნი პირველი ჰამბისა ამის, რომელსა უწოდებენ მსმენელთა საამოსა ამას მოთხრობასა დილარიანად. შაირი:

ჰგებდა აბაშეთს დილარ მძღე, ჯელმწიფე გვრგვინოსანი,
ღთისა მიერის. დიდებით სკიპტროსან-პორფიროსანი“... 6r—282v

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ მიუძღვის „პირველი შესავალი წიგნისა დილარიანისა, რომელნი არიან შაირად და ყარიბულად ლექს ტკბილად“ (2r-5v).

2. ერთვის ავტორის [ბოლოსიტყვაობა] შაირი:

„ვიყავ რა მწირად პეტრე ბურღს, სვისაჯან განმწარებულნი,
სამწუხაროსა ჰაზრთაგან შეშთობილ-დაკვეთებული,
ბოროტი ვინმე შეიქმნა ჩემზედ ბრძალგამებებული,
პირსა ვხადოდი უფალსა, მარად ცრემლ მოზირებული.
უქმობის დანხნად ქელს ვიპყარ კალამი სევდის ნალაში,
სადა ეჭსჯდი, იყო ადგილი, თვალთა ცრემლითა ვალამი,
დილარის ამბის გამოთქმად აღვაბი თეთრი ალამი,
ჰაზრისა მოსაგონებლად გონებას მივე სალამი.
შევაწყვე, შევანაწყვერე, დავსწორე. ვიპყარ შავადა,
მეწადა თეთრად შემემკო, მკითხველთ არ საზრახავადა,
ეცნა მეფის ძეს იონეს(!), მობრძანდა სანახავადა,
იგ მან მიმტაცა, უფრორე შემექმნა სახრუნავადა.
ესეცა მესმა, მას თჳსი სახელი შთაუწერია.
ესწუხვარ სამისოდ, სიცრუე რა მისი შესაფერია.
ამას ვინა იქმს, მიბრძანეთ, თუ არ გონება შტერია,
ცუდ დიდებობა არ უწყის, რომე სულისა მტერია.
აწ ესე დილარიანი შემზადე ტურფა გვარადა,
სხვადასხვა გვარის ლექსების შერთვა არ დამეზარა და
მხილველთ საამოდ, საშეგოდ, და გულთა გასასარადა,
ვინცა ისმინოს, უცილოდ შეექმნას შესაყვარადა.
გიორგის მეფის ძემან, იონემ მან სახელით,
პირველ-შრომილი არ სრული მტაცა, მყო გონებით ჯელით,
ცუდად იქადის, ამაოდ მალლისა ჯმისა მძაქელით,
ამად მას არლა მრეხედე, არცალა ჯელნი ვაჯილით.
ესე სხვა ახლად შევამკვე, ვით მჩილი ყვავილიანი,
იგ ამას არ ჰგავს, ვით ვარდსა გოგშო თავ-სხვილ ჯელიანი,
ესე არს დიდად ნალუაწი, ჩემგან ჯმნილ დილარიანი,
ჯელმწიფებითა მაღალი, ლომგული, მკლავ მყარიანი“ [282v—283r].

ანდერძი (ავტორისა): „ჩემგან ახლად შემზადებულსა წიგნსა დილარიანსა ზედა მრავალი ლეწლი და შრომა მივიღე, ჰამბისა მოგონებასა და შეწყობასა ზედა, მხილველნი, გთხოვთ კურთხევით მომიხსენიებდეთ: პეტრე ყარიბი ლარაძე, სრულ იქმნა დიდება მას სამწმიდა არსებით მეორეთა ნათელთაგან დიდებულსა, ბამასა და ძესა და წმინდასა სულსა, ერთსა ღმერთსა აწ და უქუნისამდე, ამინ“ (283r).

შინაწერი: „წიგნი ესე დილარიანი გამოგზავნილი ჩემდა თბილისით თავადისა გიორგი ივანატის-ძისა თუმანოვის მიერ, ჯელითა ძისა თჳსისა ალექსანდრესითა, მივიღე ჩულგ-სა წელსა სექტემბერსა გ-სა რიცხვსა შინა მოსკოვის. და შევამოსინე თოვსა ამასე ლა-სა რიცხვსა გ. ავალოვ მან“ (1r).

(570)

1195

მარმონტელი. ველიაზარ. XIX

115 ფ; 22,5×18; ქალაღი; ტყავადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული თავების აღნიშვნა და აბზაცების საწყისი სიტყვები სინგურით; თარგმნილი არხიმანდრიტ გაიოზის მიერ კრემენჩუკს (1r, 114r). [XIX]; კვირნიშანი 1828 წ. (ფ. 105, 98, 78); დაუწერელია: 114v, 115rv.

<მარმონტელი, ველიაზარ.> „თავი ა. მოუძღვრებული განგრძელებულითა მძრტსლობითა ჰრომის იმპერია (საგელმწიფო) დღეთა იუსტინიანეს მოხუცებულობისათა დაუახლოვდა უკუტ სრულსა შემუსრუასა...“ 2r—114v-

შენიშვნა: წინ უძღვის თავფურცელი: „ველიაზარ. ქმნილი უფლისა მარმანტელისგან, რომელიცა იყო წვერი ფრანცუზისა აკადემიისა, თარგმნილი რუსულად მისის იმპერატორების დიდებულების ეკატერინა მეორისა იმპერატრიცასი და თუმპყრობელისა ყოვლისა რუსეთისა და სხუათა და სხუათა და სხუათა ვოლგასა ზედა. ხოლო რუსულით ქართულსა ზედა ვიწყე თარგმნად არხიმანდრიტმან გაიოლს-წყლსა ქრისტესით 1787, თვდომბრის 14, კრემენჩუკს“ (1r).

ანდერძი: (მთარგმნელისა) „სრულ ვჰყავ წელსა 1787, თჳშსა დეკენბერსა, რიცხუსა 14, კრემენჩუკს გაიოსმან.“ (114r)

მინაწერი, „წ. კოსტა დვალისა“ (114r).

(571)

1197

ოთხთავი. XV—XVI

III ფ.+438 გვ; 9×6; ეტრათი; ძველი ქსოვილგადაკრული ხის ზემო ყდა, გატეხილი, ჰიანაჰამი, შემორჩენილი აქვს ცალი შესაკრავი: ბოლონაკლული, ალაგ-ალაგ გაყვითლებული; ამოცვენილია გვ. 423—424, 437—438; ნუსხური, გაცხოველებული, სათაურები მრგვლოვანით, სინგურით. ნაწერი 2 სვეტად, თითოში 21—23 სტრიქონია; დასურათებულია მინიატურებით (მაზარებელთა გამოსახულებანი გვ. 27, 146. 222, 340); ამათგან პირველი და მესამე ძალზეა გაფუჭებული, საღებავი გადასულია, ასე რომ მხოლოდ მინიატურის ფერადი კონტურებიღა ჩანს; [XV—XVI]; დაუწერელია ფფ. I—III, გვ. 18—20, 26—28.

„სახარებაჲ მათესი, თავი ა. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისა. აბრაჰამ შვა ისაკ.“ გვ.29—429.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს გააჩნია რვეულებრივი აღრიცხვა.

2. ტექსტის დასაწყისში მოთავსებულია: ა) ობისტალე ევსებისი კარპიანეს მიმართ.—ევსები კარპიანეს, საყუარელსა ძმასა ქრისტეს მიერ, გიკითხავ“ (გვ. 1—3); ბ) წითელი და ყავისფერი მელნით დახატული ულაზათოდ შესრულებული კამარები კანონებით (გვ. 4—17); გ) მათეს საზარების თავების საძიებელი (გვ. 21—25).

3. ოთხთავის ტექსტს ბოლოში ერთვის საკითხავთა საძიებელი, რომელიც ბოლონაკლულია (გვ. 429—438).

მინაწერი (გვ. 340): გადაშლილია, იკითხება მხოლოდ „ბერუას“(?).

(572)

1203

სხვადასხვა ლექსთა კრებული. 1826

34 ფ; 22×18; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ჭუჭყიანი, გაყვითლებული. ალაგ-ალაგ დალაქავებული; ნაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით. 1826 (27r) გადამწერი—ევსტათი (27r).

1. „გაბაშვილის იოსების ნათქომი მოძღვრის ზაქარიას ძისა ანბანთქება ელისაბედ ბატონიშვილზედ მეფის თეიმურაზის მეორისა ასულზედ.—

აღკაზმე არე, ასპიროზ, ამარტა ასად აგეა...“ 1r-v.

2. „გაბაშვილის ზაქარიას მოძღვრისაგან თქმული თორმეტს ეტლზედ, რომელ არიან ზოდიაქონი ბურჯნი, ლექსად თქმული ოთხ ტაეპოვანი.—

ვერძი მარტსა ოცდახუთსა მიითვალავს მზისა სპერსა...“ 2r.

3. ლექსი [„მამაო ჩვენო“]—

რომელი მყობ(!) ხარ მალალთა შინა, სახელ წმინდაო მამაო ჩვენო...“ 2r.

4. „ანბანთქება ჩახრუხაულად თქმული.—

არს კაცთა ტომი დიდებით მჯდომი, შორის ჰაერთა ცას სამყაროსა...“ 2v.

წყდება: „ტარიგი ღმრთისა, ძე დავითისა, მტერისა ჭელთა უძღვევლია...“

5. [ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი შაირად]. „განო, გარჯილო სოფლისაგან, სევდა მჭირს მოუთმინალი...“ 3r.

თავდება: ნაპრო(!), პირმზეს მო-რა-ვმორდი, გაეხდი, მით ვარ აღარ ნელად...“ 3r.

შენიშვნა: სათაური აღდგენილია ხელნ. S—1512: 13-ის მიხედვით.

6. ლექსი.—„ქ. მოვა შევენება, არის ვაღება მიჯნურთ კარისა...“ 3r.

7. ლექსი.—„აქა იმორჩებს ყვავილი, იგი უფასრს სადარია...“ 3rv.

8. ლექსი.—„სოფლისა უპიროდ ქცევამან შესცვალოს ახლად სხვად რადმე...“ 3 v.

9. ლექსი.—„ამას სახესა, კეკლუცთ მახესა, ემგზავსა საქმე კეკლუცთ ნაბდისა...“ 3v.

10. [ბესიკი. „სევდის ბალს შეველ შენაღონები.]—

ქ. ვარდი რა გამიწყრა, ნარგიზს მიემართე,

ენახე ნარგიზი შებრალებითა...“ 3v.

თავდება: „ნაცვალი მოგხვდა დანახსენებითა(!).“

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია, იხ. ბესიკი. აღ. ბარამიძისა და ვ. თოფურაძის რედ., 1932, გვ. 3—4.

11. [თეიმურაზ I] „ქ. წამება ქეთევან დედოფლისა შაბაზისაგან(!) თეესა სეკდემბრის ზგ, წელსა ქრისტეს აქეთ ჩქკდ, ქალაქსა შინა შირაზს.— ღმერთო ცისა და ქვეყანისა(!), ნაბრუნავითა მაქცევო...“ 4r—12v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი გამოცემულია (ნ. თეიმურაზ პირველი, თხზულება-თა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და ვ. ჯაკობიას რედაქციით. 1932, გვ. 126—137.)

2. „ქეთევანის წამების“ ტექსტში (10v) ჩართულია ლექსი სამ სტროფად: „დედოფალი ვით შეამკვეს მათ უღვთითა, სჯულის მტერთა“ (40v), რომელსაც წინ მიუძღვის შენიშვნა ტექსტის ხელით: „ეს სამი ლექსი საბა ორბელიანის ნათქვამია.“ (10r).

12. „ქ. ესე ამბანთ(!) ქება უცხო და შუენიერ, თქმული ვახტანგ ორბელიან ქაფლანის შვილისაგან არს.—

ქ. აქა ამბათ აღვამაღლოთ აწ ალვისა ანავობა...“ 13r-v.

13. მეფის არჩილისაგან ნაბრძანები ანბანთქება შაირად.—
აღმძრა ბაგე, გული დადვა, ეს ვის ზე შე თამაშობდეს...“ 13v—14r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. „არჩილიანი“ I, 1936, გვ. 273.

14. ლექსი.— „... შენი ღმერთი გვირწმუნია, მას პირი და ფიცი მისცეს;
მეფე ბრძანებს: შე ვაზირხო, აწ იგი ვქნათ, რაცა ჯამსა...“ 14r-v.

შენიშვნა: ლექსში მოთხრობილია მეფისა და დედოფლის გაჭრისტიანების ამბავი. ტექსტი თავნაკლულია, წინამავალ ლექსს პირდაპირ მისდევს მისი დასაწყისი რომელიც სტროფის უკანასკნელ სტრიქონს წარმოადგენს.

15. „ცხოვრება და მოქალაქობა ალექსი კაცისა ღმერთისა, ახლად
შაირად გარდათარგმნული მარგებელი მსმენელთა, შკითხველთათვისცა თქმული
[იოსებ] სააკაძის თბილელისაგან.—

ღმერთო, შენ გაქვებ, ყოველთა ვინ უმეტეს ხარ ძლიერი...“ 14v.

წყდება: „... არავის ძალუცს კაცთა ტომსა, მას არ ეთქმის ქება
სრული...“

შენიშვნა: ა) სათაურს ზევით მიწვრილია (ტექსტის ხელით): „ალექსი კაცისა, ღმრისა ხსენება მოვა მარტს ივ“. (14v). ბ) სრული ტექსტი პოემისა იხ. S—1511, გვ. 683—704. შდრ. დიდმოურავიანი, გ. ლეონიძის რედაქციით, 1939 გვ. XXIX.

16. „ქება და დიდება წმინდისა და ერთარსისა სამეგობისა და
ღვთაების ბუნებით განუყოფელისა სამგვამებით განყოფილისა კრებათაგან
დამტკიცებული, ლექსად თქმული მეფისა პატრონის თეიმურაზ პირვე-
ლისაგან.—

აღვალო პირი, სიბრძნე და ძვირი, ზესთა ძალისა ჩემისა მზობად...“
15r—16v.

წყდება „... იგი უსასყიდლო ძალასა სამკვლროდ უფროსად(!)
მისცემს, არ თუ ქრთამითა...“

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. თეიმურაზ I, თხზულებათა სრული
კრებული, აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1934, გვ. 161—167.
გამოცემაში ლექსს აქვს სათაური: „შვიდთა კრებათათვის.“

17. [არჩილი]. „პირველის მეფის თეიმურაზისაგან თქმული-
გლოვა დედოფლისათვის.—

ჩამი გარდახდა შვენებისა, მოვიდა გლოვა, წუხილი...“ 17r—18r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. არჩილიანი, ტ. II, 1937, გვ. 45—46.

18. „ანი და ჭკულად მეფის თეიმურაზისგან თქმული ჭვისიკუ-
რად(!).—

აღმძრა ბაგე გულის დადებით ეუწყავის ზედ ესრეთ თქმულვებ...“ 18r.

შენიშვნა: ამ ლექსს, რომელიც თეიმურაზ II-ს ეკუთვნის; გადამწერი შეცდო-
მით თეიმურაზ I-ს აკუთვნებს, შდრ. თეიმურაზ II, თხზულებათა სრული
კრებული, გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1939, გვ. 125.

19. „ფისიკტურად(!) ანბანთქება მეფის დავითისგან, რომელსა
უწოდენ იმამ-ყული-ხანად.—

ქ. აღამ ბრძანების განგებულებით დაბადა ევა, ვინ ზმნა შერს თანად...“

18r.

20. „ქ. ეს მეფის ვახტანგის ნაბძანებია, საუკუნოთ იყავნ საქსენებელი სუფევით.—

ქ. მე, უმცირესმან ძმათაგან, ვახტანგმან სახელდებულად...“ 18v.

შენიშვნა: ეს ლექსი ვახტანგ VI-ისად იყო მიჩნეული, იხ. ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები, აღ. ბარამიძის რედაქციითა და შენიშვნებით. 1947, გვ. 64. ამჟამად გარკვეულია, რომ ლექსის ავტორია გივი თუმანიშვილი, იხ. გ. მეტრეველი, ვახტანგ VI-ის ეპიტაფიის ავტორი, ტფ. უნივ. შრომები. ტ. 43.

21. „შ დანი, რუსთვლის ნიკოლოზის თქმული სფისტიკურად(!)

ჭოვსნი, ჰათხაზნი, ჯიქ-ქადელები, ხედავ ქარალელთ, წირდალს ძრავს ცაცა...“ 18v.

22. [ქება და წამება წმიდისა მარინასი, თქმული შაირად. ხოლო ესე იდი ქალწული მოწამე წმიდა მარინა აღესრულა თთჳსა იულისსა ათშვიდ-მეტსა, დასაბამითგან წელსა 5770 სუთიათას შუდას სამოცდა ათსა].—

„... მიგცე მხეტა შესაქმელად, სხვა სასჯელი შენთვის ვყო.

პრქუა მას წმიდამან მარინა: ნუ ჰგონებ ბოროტთათო,

მე არ ვეშინვი სიკვდილსა, რაზომცა მჭრიდე ხორცთაო...“ 19r—27r.

შენიშვნა: 1. სათაურო აღდგენილია S—1511-ის მიხედვით, სადაც მოცემულია (186r—194r) პოემის სრული ტექსტი. კ. კეკელიძე იმოწმებს ამ ხელნაწერს და პოემის ავტორად მიიჩნევს იოსებ სააკაძე—ტფილელს, იხ. ქართ. ლიტ. ისტ. II, გვ. 480. ამავე აზრს იმეორებს გ. ლეონიძე, იხ. დიდმოურავიანი გ. ლეონიძის რედაქციით, 1939. გვ. XXI. ე. თაყაიშვილი, რომელსაც აღწერილი აქვს პოემის ორივე ზემოთ დასახელებული ხელნაწერი, ავტორს არ ასახელებს, იხ. Описание, т. II, გვ. 194 და 216.

2. პოემას ერთვის ანდერძი (გადამწერისა): „შ წმიდაო მარინა, რომელმან სიბოროტივ მძლავრისა მის უსჯულსა ლომბრიოზისა ცულ ქმენ, რომელმან სეგტი ჯორციითა და დაწვა ცეცხლითა დაითმინე. რომელმან ვეშაი განხეთქე და ვეშაკი შემუსრნე(!), წყლითა აღვსებული შენდა მოსაშთობელი შენდა ემბაზის ნათლისღებად შესწვალე(!), მეოხად. მცველად და მფარველად ექმენი მონდობილსა და მონასა შენსა და მოსავსა შენსა ევსტატის. შეიწყალე, ამინ და კირიალეისენ(!)

აღმიწერია ცოდვილსა წმინდისა წამება-ქებანი,

მე სატანასგან დამიხსნას, არ მინდა მისი ხლებანი.

სულსა ცოდვილსა მიღხინე, ზეცათა მიყავ რებანი.

ვინც წაიკითხოთ, მიბრძანეთ შენდობა, ლოცვით გებანი.

[...] ივლისისავე დასრულდა წელსა 1826“ (26v—27r).

23. „ქ. იესეს ძირთაგან აღმოცენებულსა და დავითის რტოდ აღმოცვრევილისა(!) და სოლომონის ტომად სიბრძნით საჩინოსა და ღთის მეტყველისა მალლისა ღირს-ქმნილისა ღვთივ გვირგვინოსნისა მეფედ(!)-მეფისა და თვით ხელმწიფისა თეიმურაზის მიერ აღთქმული წმინდათ ქება ამბანაზედ(!) ლექსად თქმული.—

ადამ ვახსენოთ პირველად, თვით ღმერთმან შექმნა რომელი...“ 27v—29v.

წყდება: „... ჩვლნი წმიდანი ვადიდნეთ ბაბილა(!). მოწაფენი მე, ჩემ კცა(!) სინას რაითას მომწყდარნი რაოდენიმე...“

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. თეიმურაზ I, თხზულებათა სრული კრებული აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1934, გვ. 145—149.

24. [ისაკმცირე. კატის ომი].

„სატევარს ხელი მოივლო, ყიას დადგა ღიჭი, ღიჭი,
თავგი მოხლტის; ბერი, ბერი, კატას ვეკნიწო წვერი: წვერი,
იოლ ვერი, ვერი, გაუხიო ყ... ი, ყ... ი...“ 30r—33v.
წყდება „... კისკასად ძრულო, ბუნბერაზმულო, გამარტებულო, გან-
მარტებულო(!) შეჭკარ ძნეულო,
ტანო მწყაზრულო, დასდევ საწყულო, მოიგე სრულო, გულისა
მტრეთო(!)...“

შენიშვნა: 1. პოემის სრული ტექსტი მოცემულია S—1512-ში, გვ. 519—535.
სათაურია: „ბრძოლა ძლიერი კატისა თავტთა მიმართ, და თავტთა სამთა სხტთა
გჳართა ცხოველთა თანა შეწეწინთა კატისა მიმართ, რომელი იქმნა მეფობასა სპარ-
სთა შორის ძლიერისა მეფეთ მეფისა შაჰუნ შაჰსა(!), რომელსა ნადირშაობითცა
უხმობდენ კაცი სპარსეთისანი, თქმული შაირად ისა კ მ ც ი რ ის ა მიერ, რომელ-
მან დალექსა პირად-პირად მოთხრობანი ჰამბავთა მისთანი.“

2. პოემის ტექსტი ნაწილობრივ გამოქვეყნებულია, იხ. ქართული სიტყვა-კაზმუ-
ლი მწერლობის ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 232—237.

პოემის ავტორობის შესახებ იხ. ტ. რ უ ხ ა ძ ე, XVIII საუკუნის ქართული სა-
ტირის ისტორიისათვის, კრებულში: საიუბილეო კრებული კ. ქ ე კ ე ლ ი ძ ე ს, 1959,
გვ. 295—303.

3. ხელნაწერი აღწერილია: იხ. E. Такашвили, Описание рукописей Об-
щества распространения грамотности. ტ. II, № 148 (გვ. 192).

4. ხელნაწერი უწიგნურადაა გადაწერილი, დამახინჯებულია სიტყვები, რაც
აზრსა და ლექსთწყობას არღვევს.

5. ხელნაწერს ჰქონია რვეულებრივი სათვალავი. შემორჩენილია ე, თ, ი, იბ, იგ,
ილ, კა—კე, კზ, კწ და სხვა (უნომროდ) რვეულთა ნაწილები.

ანდერძი (გადამწერისა): იხ. შენიშვნა 2. № 22-თან.

მიწიწერები: (6r, 7rv, 8rv, 10r, 11v, 12rv, 15rv, 16v, 18rv, 19v, 20v, 26r, 27v,
28r, 30r, 33r, კრიპტოგრაფა—6v).

(573)

1204

ქაშნ-გულანი. XVII—XVIII

237 ფ.; 21×14, ქალღი; ამჟამად რესტავირებულია, მოთავსებულია ლედე-
რინის ყდაში; ნაკლული; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVII—XVIII]; გადამ-
წერი—მღვდელი ნიკოლოზ (220 r).

1. [ქაშნი] „... მონანი. შენნი. რაოდენცა რა სოფელსა შინა ცოდეს,
შეუნდეუ(!), რამეთუ არა ვინა არს უცოდველ...“ 1r—62v.

2. „იბაკონი წმიდისად ღთის მშობელისანი, რომელსა დაუჯდომელი-
ეწოდების.—ზეშთა მბრძოლისა ჩემისათს და მოღვაწისად უძლეველისა...“
63r—82v.

3. „ლოცვანი ყოველთა შვდელთა დღეთანი, რომელიცა ვინ ჰყოფ-
დეს აღსარებასა თუსთა ცოდვათასა. კვრიაკესა სათქმელი, თეოფანესგან
თქმული.—აღვიარებ შენ, მამო უფალო ცათა და ქუეყნისაო...“ 82v—116v.

4. „დაუჯდომელი წმიდისანი ბერძენთაგან(!) თარგმანებული
ქართულად.—ზეშთა მბრძოლისა ჩემისათს და მოღვაწისათს უძლეველისა-
ჯუარისა...“ 116v—119v.

5. „დაუჯდომელი წმიდისა გიორგისა. გიხაროდენ, გიორგი,
რომელმან აღაშენე სახლი შენი კლდესა ზედა სარწმუნოებით...“ 119v—120v.
წყდება: „...გიხაროდენ გიორგი, რომელმან...“

6. [მარხვანი და ზატიკი]. „... აღდგომასა ღირს იქმნენ ხოლო, სხუანი კულად გუშმითა...“ 121r—198v.

წყდება: „... ნეტარ არიან, რომელთა ისმინონ სიტყუა უფლისაჲ და დაიმარჯონ იგი. ამინ...“

7. [პასქალიის ცხრილი] 199r—201v.

8. [საეკლესიო კალენდარი] „... მ ორმოც. ნ ორმოცდაათ. ა სამოც, თ სამოცდათ(!), პ ოთხმოც. ჟ ოთხმოცდაათ...“ 202r—205v.

9. [სხვადასხვა შელოცვები და ლოცვები] „... ო ლწისაო, სახელით ვისაცა სჭირდეს მას, ლოცვაჲ მჯდომისა ბოროტისაჲ. გამოვიდა ხილობისასა, ვითარცა კურო...“ 206r—217v.

წყდება. „... თუ ყრმა არა ესვას, წა მიქელ ანგელოზსა ევედროს, თუ ყრმა არა დადგრებოდეს, გაბრიელ ანგელოზსა ევედროს; სულისა აღმოსვლისა ჟამსა წა ეკატირინეს ევედროს...“

10. [საკითხავები] „... მოდგენ სამოსლითა შეურაცხითა წინაშე მათსა...“ 218r—219v.

წყდება „... ჳ წმიდანო მოციქულნო, მოავლინეთ ჩემ ზედა მადლი თქუენი...“

11. [ქრისტიანულ დარიგებათა ფრაგმენტი] „... დობა უნდა. ერთსა ომსა, მეორეს მისსა ბატონის უდასტუროთ ქნასა, მესამესა უღთოთა კაცი-სა(!) მოყრობასა, მეოთხესა უღმრთოთა ქადილსა...“ 220r.

12. „შენდობის წიგნი.—საზომისაებრ ჩემისა, მადლისაგან ნიჭისა და ჭელმწიფებისა ყოვლად წმიდისა და ცხოველისა სულისა მიერ მოცემულისა მაცხოვარისა ჩუენისა იესუ ქრისტეს მიერ...“ 220v.

13. „სასწაულობაჲ ჟამთა და თუშთაჲ, მნათობთა, მზისა და მთვარეთა(!) დაბნელებისა, ცისსარტყელისა, ძრვისაჲ და ქუხილისაჲ. თუესა იანვარსა თუ მთვარე დაბნელდეს, მეფე ვინმე აღმოსავლეთით გამოვიდეს...“ 221r—224v.

14. [სიზმრის ახსნა] „... ლისა, ის ომი არის. თუ ვინმე ტაიქსა ზედა ჯდეს, მეფემან გაადიდოს.“ 225r-v.

15. (ქვირა დღის საკითხავი) ქვირაიკისა საკითხავი მცნებაჲ უფლისა ჩუენისაჲ იესუ ქრისტესი...“ 226r—228v.

შენიშვნა: ერთვის კვიმატი დღეების ნუსხა.

16. [ბიბლიურ ადგილთა თარგმანება (აპოკრიფული)] „... პატიე-სცემენ. და სული წმიდაჲ წინაჲ მოეგებვის და ეტყვს: გიხაროდენ, სულო მართალო...“ 229r—232v.

წყდება: „... აწ ესე ვთქვათ, მართალთაჲ და ცოდვილთა არაჲ არს საქმე ერთი, არამედ კეთილი(!) მოლუაწეთა არა ესრეთ სტანჯვენ, არამედ წინაშე უფლისა აღიყვანებენ და ანგელოზნიცა...“

17. [ეპიკური თხზულების ფრაგმენტი] „... ამა ჩემსა ქალაქებიდან მუნ შეიქმნა ჯოცა დიდი,

სამსა ბერსა კაცი ვერ ნახეულა(!), სიკვდილისა გარდამკიდი...“ 233r.

18. „ცათ მოხილვა ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისა.— გარდამოჲდა ზეცით დიდი იგი მთავარანგელოზი, რაათა მიუთხრას ზეცისა და ქუეყანისა...“ 233v.

7. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II.

წყდებთ: „ესე არიან, ყოვლად წმიდაო, უამის მწირველნი საყდართა წმიდათა მდგომარენი ოდეს. და ნაწილნი, ჯორცი და სისხლი ქრისტესი, ნაბრძული სცვიოდეს და საშინელი...“

შენიშვნა: 1. 234—237 ფურცლების ადგილი ვერ მოიძებნა; ესენი შეიცავენ ძირითადად საკითხავებს ფსალმუნიდან და სახარებიდან.

სელნაწერი თავდაპირველად უფრო ვრცელი ყოფილა. ამჟამად შემონახულია ა—იზ, მმ, ნე—მე, ია—ოდ რვეულები (მთლიანად ან ნაწილობრივ). ცალკეული ფურცლები და რვეულები ერთმანეთთან დაკავშირებული (გადაწებებული) ყოფილა ტექსტისავე ფურცლების ფრაგმენტებით.

3. 25v-ზე სინგურით სწერია: „ეს არსების ხატი ზერძენთ. არა აქს, ქართველნი ბის] თქმულთა და ამისთჳს არ დავაგდევით.“

4. კვკლასის სტრიქონებ შუა (199r—201v) მოთავსებულია შემდეგი ქრონოლოგიური ცნობები (ქრონიკონების მანვენებული სათვალავი, რომელიც კვკლასს გვერდზე მიჰყვება, ყველგან სწორი არ არის; რადგან კვკლასი ნაკლებია, სათვალავს გასწორებაც არ ხერხდება. ამიტომ შესაძლოა ქრონიკონი ყველგან ზუსტი არ იყოს).

ჩრლბ [1444] აქა კოსტატინოპოლი დაიჭირეს თათართა.

სმდ [1556] აქა შაჰთამაზ ჩადგა ქართლს და სომხეთს და აღაოჯრძს რულად ხვეთამდის.

სმმ. [1560] აქა გურიელი როსტომ გარდაედა. მისი ძე გიორგი გურიელი დაეჯდა.

სნწ [1569] აქა სკმონ მეფე ქართლისა დაიჭირეს თათართა ომშიდ.

სნთ [1571] აქა ლეონ დედნიანი ცხენმან მოკლა.

სმგ [1578] აქა შაისმელი გარდაიცვალა.

სო [1582] აქა ათაბაგს აწყუღოს ულალატეს; გემარჯვა, თათარი გაიქცა.

სოე [1587] აქა ახალციხე აშენეს ურ[უ] მთა [დას]აბამითგან წელთა შვიდი ათას ოთხმოცდა ათოთხმეტია(!), ნახეთ ამას უკან საქმე როგორ მოევა.

სოვ [1588] აქა განქა(!) აშენეს.

სოთ [1591] აქა გურიელს მამიას აფხაზეზე გამარჯვა.

სპე [1597] აქა დედოფალი ათაბაგის ქალი მოიყვანეს.

სპმ [1600] აქა დიდი გურიელი გიორგი მიიცვალა.

სჟდ [1606] აქა სკმონ დაიბადა ბატონისშვილი.

სჟწ [1609] აქა დედოფალი თინათინ მი[ი]ცვალა; აქ აშენეს ბაქეთოს საყდარი.

სჟმ [1610] აქა მამია გურიელმან აჭარა დაიჭირა.

სჟთ [1611] აქა დადიანი მანუჩარ ცხენმან მოკლა.

ტ [1612] აქა მანუჩარ ბატონისშვილი მი[ი]ცვალა.

ტპ [1640] აქა ვახტანგ გურიელი მი[ი]ცვალა, ქაიჯოსრო გურიელი დაეჯდა:

ტდე [1647] აქა მოიყვანეს დედოფალი ხუარამზე.

ტლთ [1651] აქა დაიბადა ბატონისშვილი გიორგი.

ტინდ [1656] აქა მოიყვანეს დედოფალი თამარი.

ტნწ [1669] აქა დაიბადა ბატონისშვილი ქაიჯოსრო.

ტოგ [1685] აქა როკეთს(!) შეიბენ, გიორგი გურიელი მოკლეს. მისი შვილი ქაიჯოსრო დაეჯდა.

ტოვ [1688] აქა მამია გურიელი დაეჯდა ბატონად.

ტოზ [1689] აქა მოიყვანეს დედოფალი ელენე აბაშიძის ქალი.

ტფგ [1695] ამა ქრონიკონსა [..] ათანასე ნიკოლოზის შვილნი.

ტჟმ [1700] აქა ბატონისშვილი გიორგი დაიბადა.

ანდერძი (ტექსტის ხელით): „ქრისტე, შეიწყალე ცოდვილი ნიკოლოზ მღვდელი.“ (220r).

(574)

1205

ქა 86 ა XVII

183 ფ.; 7,5×10: ქალაქი, ახლად რექტავირებული—ლედერინის ყდაში; თავ-ბოლონაკლები; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XVII].

[ქამნი] „... საწყალობელი და ფრიად შეცოდებულო. ყოვლად წმიდაო ღმრთის მშობელო, განდევნენ ბოროტნი იგი გულის სიტყუანი...“ 1r—180v. წყდებ: „... წმიდითა გამოთქმითა პროხორე, ნიკანორა და პარმე...“

შენიშვნა: 1. ფფ. 181, 182 და 183 (უკანასკნელი მცირე ფრაგმენტია მხოლოდ) ამოვარდნილია და მათი თავ-თავის ადგილს მოთავსება არ ხერხდება.

2. სინგურით ნაწერ სათაურებში იკითხება: „ქამნი პირველ მზისა“ (1r), „ქამნი [შუად]ისანი“ (2r), „ქამნი ცხრა ქამისა“ (6v), „ქამნი მწუხრისა“ (14r), „ქამნი დიდისა სერობისანი“ (20r), „ქამნი მცირე სერობისა“ (32v), „ლოცვა, რაკამს ვგულგბოდეს დაძინება. ეს თქუ“ (39v), „ოხითა იბაკონი შუდელთან—ორშაბათისაჲ.. სამშაბათისაჲ...ოთშაბათისაჲ.. ხუთშაბათისაჲ.. პარასკევისაჲ.. შაბათისაჲ“ (41v—43v), „ოხითა იბაკონი აღდგომისა (43v·47v), „სახარებანი საცისკრონი ათერთმეტნი“ (47v—63v), „ლოცვა ღამისა ა ქამისა“ (64r), „ლოცვა ღამისა ბ ქამისა (64v), „ქამისა გ“ (64v), „ლოცვა ღამისა დ ქამისა“ (65v), „ლოცვა ღამისა ე ქამისა“ (66r), „ლოცვა ღამისა ვ ქამისა“ (66v), „ლოცვა ღამისა ზ ქამისა“ (66v), „ლოცვა ღამისა თ ქამისა“ (67r), „ლოცვა ღამისა ი ქამისა“ (67v), „ლოცვა ღამისა ია ქამისა“ (68 r), „ლოცვა ღამისა იბ ქამისა (68v), „ლოცვანი დიდისანი იბ“ (69v—77v), კვრიაკისა ცისკრად“ (77v), „...ლი ეწოდების (79), „ლოცვა დღითი დღე საქმეთაყოვლად წმიდისა ღმრთის მშობელისა მიმართ. უკუეთუ გსურის ხილვა მისი ქამსა სულისა შენისა განყოფისასა“ (85v), „ლოცვანი სვედრებელნი ყოვლად წმიდისა ღმრთის მშობელისა“ (88r), „პარაკლისი ახლად თარგმნილი(!) ბერძელის წესითა სვედრებელი ყოვლად წმიდისა ღმრთის მშობელისა ვისაცა ენებს“ (91v), „ოხითა იბაკონი მარხვათა და ზატიკიანი მწუხრისა და ფარისეელისა კვრიაკისა“ (97 r), „უძლებისა კვრიაკისა“ (97r) „წორციელისა შაბათისა ვსენება წმიდათა სულთა“ (97r), „წორციელისა კვრიაკისა მეთრედ მოსღვისა“ (97v), „ყველიერისა შაბათსა ვსენება წმიდათა მამათა“ (98r); „ყველიერისა კვრიაკისა ადამის ექსორიობისა“ (98v), „პირველსა შაბათსა მარხვათასა წმიდისა ღმრთისა“ (98v), „პირველსა კვრიაკისა თაყუანისცემა ზატათა“ (99r), „მეთრესა კვრიაკისა“ (99v), „მესამესა კვრიაკისა თაყუანისცემა პატიოსნისა ჯუარისა“ (99v), „მეთხესა ოთშაბათსა“ (100r), „მეთხესა კვრიაკისა ავაზაკთა მოწყულელისა!“ (100r), „მეხუდესა(!) ხუთშაბათსა“ (100r), „მეხუთესა შაბათსა დაუჯდომელთა“ (100v), „მეექუსესა კვრიაკისა უწყლოსა მდიდრისა ღმრთისა და ზარეს გლახაკისა (100v), „მეექუსესა შაბათსა წმიდისა ღმრთისა და ზარესა“ (100v), „დიდსთა(!) ორშაბათსა, სამშაბათსა და ოთშაბათსა ცისკრად ალილოსა ზედა“ (101v), „დიდსა სამშაბათსა ცისკრად“ (102r), „დიდსა ოთშაბათსა ცისკრად“ (102v), „დიდსა ხუთშაბათსა“ 102v. „დიდსა პარასკევისა“ (103r), „დიდსა პარასკევისა მწუხრი“ (103r), „წმიდახა დიდსა შაბათსა ცისკრად“ (103), „წმიდისა და საზრულევისანი“ (!) აღსებისა ქამნი სერობისა ვდ(!) ახალკვრიაკემდე ესრეთ ილოცებიან“ (104r), „ქამნი პირველ მზისა“ (105v), „ქამნი სამ ქამისა (105v), „ქამნი მეექუსე“ (105v), „ქამნი მწუხრისა“ (106r), „ქამნი მცირე სერობისა. (106 r), „შაბათსა მწუხრი იწყებთან ქამნი.“ (106r), „მესამესა კვრიაკისა აღსებითგან წმიდისა იოსებ მართლისა და ნიკოდიმოსი და წმიდათა მენელსაცხებლეთა დედათა“ (106v), „ქამნი სამქამისა“ (108v), „მეთხესა კვრიაკისა „განრდელისა“ (110r), „ოთშაბათსა შუა ზატიკისა“ (110v), „მეხუთესა კვრიაკისა მარხულისა“ (111r), „მეექუსესა კვრიაკისა შობითგან ბრმისა“. (111r), „ოთშაბათსა ვ. შვიდეულისასა სამ-, შაბათსა მწუხრი და ოთშაბათსა“ (111v), „ხუთშაბათსა ვ. ამაღლება უფლისა ჩუენისა იესუს ქრისტისი“ (111v), „მეშვიდესა კვრიაკისა ტყე წმიდათა მამათა ნიკელთა“ (112r), „მეშვიდესა პარასკევისა“... (112v), „კვრიაკისა მერგასესა დღესა

მოსლავა სულისა წმიდისა მოციქულთა ზედა“ (112v), „კვირიაკესა ქსენება ყოველთა წმიდათა“ (113r).

თ ვ ე თ ა მ ე ტ ყ ვ ე ლ ე ბ ა : 1 სექტემბრიდან 28 ივლისამდე (114v—180v).

3. 166v-ზე სინგურით წერია; „ამასვე დღესა (ე. ი. 30 ივნისს) წმიდისა მამისა ჩუენისა გ ი ო რ გ ი მ თ ა წ მ ი დ ე ლ ი ს ა ქ ა რ თ ე ვ ლ თ ა მ ო ნ ა ს ტ რ ი ს ა .“

4. ხელნაწერში ზნობია აჲს ხმარება აჲს ნაცვლად, ძველი ქართულის გრამატიკული ნორმებიც დარღვეულია.

(575)

1206

არხიმანდრიტ პაფნოტის ტანჯვა მთიულთა მიერ. XIX

20 ფ. (40 გვ.); 22×18; ცისფერი და თეთრი ქაღალდი; უყდო, ხელით შეკერილი, მხედრული; [XIX] კვირნიშანი 1821 (გვ. 18); მთარგმნელი—იერონიმე ალექსი—მესხიშვილი (გვ. 40).

„აღწერა ვნებათა ლარგვისის არხიმანდრიტის პაფნოტისათა, რომელნიცა მოითმინა მან აჲს აგვისტოთგან ვიდრე კვ-სს ნოენბრადმდე ჩყდ-ს წლისა მოჯანყეთა მთიულთაგან.—ჩყდ-სა წელსა თუქსა მაისსა საქართველოს მთავარმმართველად ყოფილმან განსვენებულმან თავადმან ციციანოვმა, წარმართველმან ერევნად მხედრობითურთ დასაპყრობელად გარემოთა ადგილთა ერევნისათა, წარგზავნა სევასტოპოლის მუშკატერის პოლკის მაიორი მელლა ორის როტითა და ორით ზარბაზნითა და თავადი შანშე ერისთოვი.“ 1—40v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი რუსულ-ქართულია. მელნის ხაზით ორ სვეტად გაყოფილი ფურცლის მარცხენა მხარეს სწერია რუსული ტექსტი: „Описание страданий Архимандрита Ларгвиского Пафнутия, претерпанных имъ съ 1-го Августа по 26-го Ноября 1804-го Года отъ Бунтовавших Тиулетинцовъ“ საქართული ტექსტი რუსულის თარგმანს წარმოადგენს.

2. შესაძლოა ტექსტი გადაწერილი იყოს მთარგმნელისავე მიერ.

ანდერძი (მთარგმნელისა): „ითხოვს წარმკითხველთაგან დაუმზარხველობასა მთარგმნელი კოლლეგსკი ასესორი იერონიმე ალექსევი-მესხიევი“ (გვ. 40).

(576)

1211

ხულხან-ხაბა ორბელიანი. ლექსიკონი. XVIII—XIX

419 ფ; 21×17; ქაღალდი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; ტყავი დაზიანებულია; ყდის საცავი ჭრელი ფერადი ფურცლები; ფ. 1 ამოვარდნილია; მხედრული, ალაგ-ალაგ ნუსხური, სალექსიკონო ერთეულების დასაწყისი ასოები (171v-დან); და აშიაზე მიწერილი ზოგიერთი განმარტება სინგურით; ზოგიერთი უცნაურობა სიტყვა-სქალადა გადაშლილი შავი მელნით; 8v-ზე ფერად მოხატულ თაღში ჩასმული დიდი ა, ისიც ფერადი, ორნამენტით შესრულებული, ცხოველური ორნამენტითაა შესრულებული ზოგიერთი სახედაო ასოები: მ, ნ, ე, ო, პ, რ, ს, ტ, უ, ქ, ღ, ჩ, ც, ხ, ჰ, ჭ, ფ. დანარჩენი ასოები არ არის; ზოგიერთისათვის დატოვებულია თავისუფალი ადგილი (ფ, შ, ძ, წ, ფ, ჯ), დანარჩენ შემთხვევებში კი ტექსტი გადაბმით სწერია და სახედაო ასოებისთვის ადგილი აღარ რჩება. ორნამენტი შესრულებულია საკმაოდ ფაქიზად, გაფერადება კი უხეშია; ზოგიერთ გვერდზე ტექსტი ჩასმულია მოწითალო მელნით შემოკლებულ ჩარჩოში; არის ნახაზები და სქემები (211v „ნათესავი“, 219v „ქარი“) [XVIII—XIX]; დაუწერელია 177v—178r, 419r-v.

[სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართულისა ენისაჲსა: ანი არს პირველი ასო და ვმბანი და ართრონი მრავალრიგად...“ 8v—415r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წამდღვარებული აქვს: ა) „ანბანი პირველა(!) სასწავლონი(!) ყრმათანა“. (1r-v); ბ) „რიცხვი ქართულთა ანბანთანი“ (1v—4r); გ) „საქცევნი ხუთთა კმიანთა ასოთანი და სხვათა თავ-ბოლოთანი“ (4v—8r)

2. ტექსტს ერთვის: ა) ავტორის ანდერძი (Curriculum vitae 415r-v; ბ) ვან-ტანგ VI-ის ლექსი „სიყრმიტგან იყო მუდამად სიბრძნის სწავლისა მსახველი“ (416r); გ) საბას ლექსი „ამ ლექსიკონის ნაგები თუ ბრძენმან დამიწუნოსა“ (416r); დ) „მთხელნი, რომელ არიან ქართულნი, რომელთამე არღარა უწოდეს და დავიწყებინეს და სხვა თურქთა ენითგან მოუღიეს მათად ნაცვლად“ (416r—417r); ე) „განჯაფისა და მისის თამაშობის სახელები ქართულად და თა[რთულად (417r—418r); ვ) კაცი გ, კენჭი კდ. ადექ, ბეჟან, შავი ცხენი ქიტას მიეც. (419v).

3. ლექსიკონი A რედაქციისა.

მინაწერი: 1. (ტექსტის ხელით): „მისცა ჩუხჩერაბობა მარტუშანსა(!) ძესა ჩუხჩერა-ჩისასა. ქართლის ცხოვრუ(!)“ (358v).

2. „იქორწინა სვიმონ წელსა ქორონიკონს 1813, თებერვლის ცამეტს და მიიცივალა იმავე წელსა გიორგობისთვის ოცდასამს მეუღლე მისი“ (8r).

3. „დაიბადა გიორგი ქორონიკონსა 1813 წელსა გიორგობისთვის ოცდასამსა იმერეთსა შინა სახელით ბოსლევს. ათას რვაას ცამეტისა გიორგობისთვის ოცდასამიდან ქრისტეშობისთვის ოცდახუთს ათასრვას თოთხმეტში გადადღა. ღმერთო, შემწე და მფარველ ექმენ მადლითა შენითა“ (211r).

4. „ესე ლექსიკონი ფარსადან მაჩაბლის მეუღლის ქეთევან აბაშიძის ქალისა არის; ღმერთმან მშვიდობაში მოახმარეს შვილთა და მომავალთა სახლისა მისისათა. ამინ.“ (178r).

5. „ესე ლექსიკონი მაჩაბლიანთი არის“ (178r).

6. სამხედრო ფორმაში ჩაბმული კაცის მელნით ულაზათოდ შესრულებულ მონახბს ქვემოთ: „Зуранъ Мачабели“ (177v).

7. „არს ლექსიკონი ესე მაჩაბლის სვიმონის მოსახმარისად ლექსთა საჭიროთათჳს“ (418r).

8. „Сие написалъ Князь Симонъ Мачабели“ (418 v).

9. „კუდიანი ვარსკულავი გამოჩნდა 1853 აგვისტოსა 18-სა დღესა“ (419 v).

(577)

1216

ხრონოგრაფი. XVIII—XIX

340 ფ; 20×20,5; ქალაღი; ტყავგადაკრული ამოტიფრული ხის ყდა; ყდა მოცილე-ბულია; ზედა გატეხილია; ნაწილობრივ დაშლილი, თავ-ბოლონაკლული; მხედ-რული, თავების სათურები სინგურით; ტექსტის ბოლოს ამოჩხვლელი, შემდეგ წითელმელან შემოვლებული გამოხატულება გაბრიელ მთავარანგელოზისა ჩართუ-ლი წარწერით (336v). [XVIII—XIX]. მთარგმნელები: ბაგრატ სოლოლაშვილი და არჩილ მეფე.

[ხრონოგრაფი] „... მუნ დაჰყოფენ სამყოფთა და საკმართა მისთა ყოველთავე, რაოდენიკა ეგმარების მას და მაშინ მოვალს შეფეცა იგი“... 1—336v.

შენიშვნა: ტექსტს ერთვის „ხანდუკი წიგნისა ამის (337r—340v). იგი ბოლო-ნაკლულია. წყდება. „როზ. მეფობა თეოფილესი“.

მინაწერი: 1. „ქალაქიდან მოიტანა ლა[ცაბიძემ] სადღესასწაულო და სხვა წიგნები და ავდასტი(!) ავდასტის ხელი ვიარ(!) დიდი სინი და პატარა სინი მოი-ტანა სამ[...]. ერთი გრძელტარაინი ყავდანი(!). ამის მოწამე გლახაყ არის, თამარიც“. (ზედა ყდის შიგნით მხარუს).

2. „წელსა ჩულობ-სა მოსვლით(!) თავადის იოვანე აბაშიძისას სადაცა მოვდა დიდი თოვლის(?) მოსვლა(?) ბრუნდებოდა რა სახლსა შინა მამისა ძმისა თავისისა, კნიაზ აბაშიძისა დათ მისით კნენინა ქეთელან, პალკოვნიკის წყურგთლის და იმერეთის სარდლის ქაიხოსროს და ასულით მისით სალომეკნენინა ლენერალ-მაიორის და კავალერის კნიაზის აფხაზოვისა, რომელიც დაქვრივდა მყოფი ოცდამეორესა წელსა ასაკისა მისისა ჩულა წელსა, აგვისტოს ლასდღესა და მე მნახევდა(?) ესე აქუნ გულსა ჩემსა უნუვემო მწუხარებად. მღვდელი ოქროპირ (ქვედა ყდის შიგნით მხარეს).

(578)

1218

ჟამნ-გულანი XVII

418 ფ; 21×15; ქალაღი, უყდო, თავბოლო ნაკლული, აკლია შუაშიც; დაშლილი, კიანჭამი, შემოცვეთილი, დალაქევებული, ალაგ-ალაგ ფურცლებიც დაზიანებულია; ნუსხური, სათაურები სინგურით [XVII] ქალაღდს აქვს ჭვირნიშანი (299).

1. [ჟამნი]: „...ერთი რლ[...]გქს სამებაო წთ ერ... ბითა და განზრახვით მხოლოდ მარ. [...] განუყოფელო ღო შეგვზღუდენ ჩრ...“ 1r—95v.
2. [იბაკონი და ლოცვანი ღმერთის მშობლისანი]. „იბაკონი წმიდისა ღის მშობლისანი, რომელ არს დაუჯდომელი, ხოლო ბერძულად კატკსთო.—ზეშთა მპყრობელისა ჩემისათვს და მოღვაწისა უძღვევლისა...“ 96r—104r.

3. „ლოცვანი სინანულისა და აღსრულებისანი... ლოცვა აღსარებისა კქსა ღღესა სათქმელი. აღვიარებ შენ, მამაო, უფალო. ცათა და ქუეყანისაო...“ 104v—108r.

4. [კვირეული საკითხავი] „ორშაბათისა საკითხავი სავედრებელი წმიდათა მთავარანგელოზთა. ღმერთო მრავალმოღუაწეო, ამისთვს მოვივლტი შენდა, რამეთუ არაეინ განაგდე...“ 108r—143r.

შენიშვნა: სხვა მასალათა შორის, საკითხავებში მოყვანილია ლოცვები იოანე დამასკელისა, იოანე ოქროპირისა, ბასილი [კესარიელისა] წმიდა ვერემისა და თეოფანესი.

5. [ლოცვანი]. „ლოცვა თქმლი წმიდისა იოანე ოქროპირისა; რომელმან უწინარეს ჟამის წირვისა წარიკითხოს თავისა თვისისათვს, ხოლო მონაზონ ყოველსავე ჟამსა იტყოდეს. ესე ლოცვა უკუეთუ ვინმე ღმობიერად წართქუს, გულითა წმიდათა გურწამს, ვითარმედ ყში(!)მეცოდებანი მისნი აღუჯოცნეს ღმერთმან ვედრებითა წმიდისა იოანე ოქროპირისათა. გმადლობ შენ, უფალო ღმერთო ცხოვრებისა ჩემისაო...“ 143r—190v:

შენიშვნა: სხვა მასალასთან ერთად, მოყვანილია ლოცვები იოანე ოქროპირისა, იოანე დამასკელისა, ბასილი [კესარიელისა] მაკარი [მეგპეტელისა].

6. [სადღესასწაულო.] „თა სეკდენბერსა აქს დღელ, დღეთა აქს ჟამი იბ, და ღამეთა ჟამი იბ. თა სეკდენბერსა ა—დაწყება ინდიკტიონისა, ესე-იგი არს ახლისა წელიწადისა...“ 191r—263v.

7. [მარხვანი და ზატოკი] „ოხითა იბაკონი მარხვათა და ზატოკითანი. მეზუქრისა და ფარისეელისა კვრიაკესა. ოხითა აღდგომისა რომელიცა ხუდებოდის. იბაკო. არა დააკლ(!) ღთო ყოვლისა მპყრობელო, უწყი საღმრთოდ ძალი ცრემლთა...“ 269v—310v.

შენიშვნა: მარხვანსა და ზატის წინ მიუძღვის „ოხითა იბაკონი აღდგომისანი“, (263v—268r) და „ოხითა იბაკონი მსგეფისანი“ (268r—269v)

8. [ს ა ს წ ა უ ლ ო ბ ა ე ქ ა მ თ ა ე] „... ხუთშაბათსა თუ დადგეს იანვარი ზამთარი იყოს აღვილი...“ 311r—313v.

9. „რვაე ჯმაე კვირადალი ბრწყინვალისა და ნათლით შეგოსილისა აღდგომისანი. ჯმაე ა. სამწუხრონი ლოცვანი ჩნნი შეიწირენ, წმიდაო ღმერთო...“ 313v—365r.

10. [გ ა ლ ო ბ ა ნ ი ს ი ნ ა ნ უ ლ ი ს ა ნ ი]. „კვრიაკესა მწუხრი დასდებელნი სინანულისანი. ო რ ლ ს ი. ჯმაე გ. თვთა მწუხრისა ვალობისა შევესწირვეთ, ქრისტე, საკუპეველითა და შესხმითა სულიერითა ვილადადებთ, შეიწყალენ, მაცხოვარო, სულნი ჩუენნი...“ 365r—396v.

11. [შ ო ბ ა დ ლ ი ს წ ი რ ვ ა]. „... მოვალს შემდგომად ჩემსა, რომლისა იგი არა ღირს ვარ განჯსნად ჯამლთა ჭერჯთა მისთასა...“ 397r—417v.

წყდებთ: „... და დაეშენა ქალაქსა შინა, რომელსა ჰრქვნ(!) ნაზარეთ, რადთა აღესრულოს თქმული იგი წყლისა, ვითარმედ. „ნაზარეთ ეწოდოს“. კრქსი მოგუმდლნთა და ჰბა...“

შენიშვნა: 1. ფ. 418 ადგილი არ იქებნება. ფ. 384-ის შემდეგ ზოგიერთი ფურცლების ზუსტი თანამიმდევრობა საეჭვოა (ტექსტის ნაკლებუქვანების გამო).

2. რვეულაობრივი აღრიცხვის მიხედვით, ამჟამად შემორჩენილია (მთლიანად ან ნაწილობრივ) ხ, მ, ია-მმ, ნ-მდ რვეულები.

მინაწერი: ა) „ქე, შეიწყალე ცოდელი გიორგი“. 335v.

1. (ტექსტის ხელით) „ეს რვეული ორი ფურცელი არის“ (190 v.).

(579)

1222

გეოგრაფია. 1782

182 გვ; 17×10,5; ქალაღი, ტეიფრული ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; ყდის სატავი ფურცლები ყვითელი ფერისა; ჰქონია ორი შესაკრავი, შეტრჩენილია ცალი ჰვირნიშნიანი ქალაღი; მხედრული; სათაურები; თავებისა და პარაგრაფების დასაწყისი ასლები სინგურით. 1782 (გვ. 169); მთარგმნელი— გაბრიელ გელოვანი. (გვ. 1,159); გადამწერი—ალექსის ძე დავით [რექტორი]—(გვ. 168). დაუწერელია გვ. 2, 16, 73—76, 107—109, 123—126, 133—140, 147—148, 160, 170—182.

<ღე ო ლ რ ა ფ ი ა ანუ მოკლედ ქვეყნის სიმრგულისთეს აღწერა>. „პირველი ნაწილი, რომელსაცა ეწოდება ევროპად.—ევროპას რამეთუ რომელნიმე იტყვიან აქვს თვისი სახელი ასულისაგან მეფისა აღენორისაგან...“ გვ. 17—146.

შენიშვნა: 1. თავფურცელზე სწერია: „ღეოღრაფია ანუ მოკლედ ქვეყნის სიმრგულისათეს აღწერა, პირველ ლათინთა ენისაგან რუსულად თარგმნილი, ხოლო აწ მეორედ რუსულთა(!) ენისაგან ქართულთა(!) ენასა ზედა თარგმნილი გაბრიელ გელოვანისა მიერ, რომელიცა დაბეჭდილ არს ბრძანებითა დიდის ველმწიფის, მეფეთ-მეფის პეტრე ალექსისძისა მიერ წულსა განხორციელებითგან სიტყვას ღთისა ჩღ, თვესა მარტსა პირველსა, სამეუფოსა ქალაქსა მოსკოვსა“.

2. ტექსტს მიუძღვის შესავალი: „მოკლედ გამოიჩინება გარემოს ქვეყნისა და განყოფილება ყოვლისა ნაწილებისა მისთვის, რომელნიცა საკლმწიფო(!) რომელსამე ნაწილსა შინა არიან. და ყოველსავე საკლმწიფოსა სამძღვრისა დიდება—ვის შორის უფროს არს ძალითა, სიმდიდრითა, მუდახილითა ანუ სხვითა რომლითამე წარმარტებითა.—საუკუნემ და ყოვლად შემძლებელმან ღმერთმან პირველად სიბრძნითა თვისითა მიუწოდებლითა დაგებადნა ჩვენ...“ (გვ. 3—15).

3. ტექსტს ერთვის მთარგმნელის ვრცელი ანდერძი—გვ. 149—159. იგივე ანდერძი ხელნ. A —1007 მიხედვით, რუსული მთარგმანითურთ გამოქვეყნებული აქვს მ. ჯანაშვილს. იხ. Описание т. III, გვ. 261—269. დაბეჭდილია აგრეთვე ხელნ. S—1131 აღწერილობაში. ანდერძის ბოლოს: „... მოველ რუსეთს და შევეგნ მცირესა ენასა რუსთასა, მაშინ ვიხილე წიგნი ესე მოკლედ ქუეყანისა აღწერა და ფრიად მიმზიდა და მივიხიდე, ხელ-ვჭყავ და რასაცა ოდენ შემძლებელ ვიქმენ, ეთარგმნე მე, კნიაზ გვლოვანმან გაბრიელ, კრისტეს აქეთ ჩლლზ. სამეუფოსა ქალაქსა მოსკოვის.“ (გვ. 159).

4. ხელნაწერის ბოლოს, ზანდუკის წინ მოთავსებულია ტაბულა, ზოგიერთი გეოგრაფიული პუნქტის მდებარეობის (სიგრძედ-სიგანედის მიხედვით) მაჩვენებელი. „ტაბლიცა ამას შინა აღიწერება სიგრძე და სიგანე ღრადუსებისა ქალაქებთა გამოჩენილებთათვის ქვეყნის სიმგვარგვლესა ზედა მოკლედ წიგნისა ღეორაფიისაგან ესე სიტყვები. ქვეყნის აღწერილება ფილიპპე ფერარარის მიერ გამოწერილი.“ (გვ. 161—166).

ანდერძი: „სრულ იქმნა სადიდებელად ღთისა სვედემბერსა 6, წელსა 1782, დაეშვერ ამის გარდანუსხვით ალექსისძე დავით. გამართულია“ (გვ. 169).
 შინაწერები: (გვ. 67, 79).

(580)

1223

ჩარდავრიშინი, XIX

36 ფ; 23,5×19; ქალაღი, უყდო, დაშლილი, ნაკლული; მხედრული; [XIX].

[ჩარდავრიშინი დავრიშთ ანბავი და დიდის ხელმწიფის კონსტანტინებოლის მპყრობელის და ძლიერისა] „...სინანული არას გარგებსო. არ მოვეშვი, დავიფიცე. მითხარ, თორემ ცოცხალს არ გაგაშვებ მეთქი...“ 1—36r.

წყდება: „...მაშინვე ჩემი ქალი მივე. მას აქეთ აქ არის ჩემთან და შვილისაგან უფრო მომეტებულად მიყვარსო. ხელმწიფე დავარდა და თაყუანი...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს თავისი პაგინაცია ჰქონია. მის მიხედვით აკლია გვ. 1—1, 43. 44, 65, 66, 71, 72. ხელნაწერი ამჟამად იწყება გვ. 32-ზე, მთავრდება 108-ზე.

2. ტექსტი იწყება მეორე კარიდან; უძველესი, ნ. ჩაჩიკაშვილის მიერ გადაწერილი სრული ხელნაწერის მიხედვით (A 860) გვ. 247v. წყდება მეშვიდე კარზე— 272v.

3. სათაური აღდგენილია A—860-ის მიხედვით (240r).

4. ჩარდავრიშინის ტექსტი გამოცემულია 1876 და 1890.წწ. ტექსტი შემოკლებულია და შეცვლილი. იხ. კ. ქეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, II*, გვ. 338.

(581)

1224

მცირე სერობა. XVIII—XIX

4 ფ; 15,5×10,5; ქალაღი, ყდა სქელი ქალაღის, ყდის საცავი ფურცელი—ტექსტის ქალაღისა; თანაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XVIII—XIX] გადამწერი—ალექსისძე დიმიტრი (3r).

<მცირე სერობა> „... სული ჩემი და წყალობითა მოჰსრნე მტერნი ჩემნი და წარჰსწყმედნე ყოველნი მაჭირჰშებელნი სულისა ჩემისანი...“ 1r—3r.

ანდერძი. (გადამწერისა): „დასრულდა მცირე სერობა. ალექსისძის მიერ დიმიტრის უღირისა“ (3r).

მინაწერები: 1. (გადამწერისა): „მაღალ ბრწყინტაღეო უფალო და სიწმიდისა ჭურო. აღთქმული მიხედ, ვრ მონათ მონისა შენისაგან და ირწმუნეთ, თუ ღამით არ მეწერა და არა მჩქარებოდა, უკეთეს ხელს დაგიწერდით. ძილი ცალკე მაწუხებდა და ცული მეღანი უფრო. ჯერ ეს გახლდესთ და მერმე, თუ ღმერთი ინებებს, უკეთეს(!) დაგიწერ. თქუშინ უსარწმუნესი მეგობარი და მონა დ ი მ ი ტ რ ი“ (3v).

2. „ჩუჟ-სა წელსა თავადის გ ი ო რ გ ი ს სუფრავის ძე თ ა დ ი ა დაიბადა აპრილის 8. მთვარისა იყო ე, ქკს უოშ“ (4r).

3. „ჩუშ-სა წელსა ივნისის 3 იქორწინა თ. საგარეჯოს მოურავმა თ ა დ ი ა ჩოლაყო-ზა(!) ქსნის ერისთვის ე ღ ი ს ბ ა რ ი ს ა ს უ ლ ს ქეთევან ზედე ქკს უჟვ.“ (4r).

4. „ჩუჟ-სა წელსა ივლისის 3 დაიბადა თავადის თ ა დ ი ა ჩოლაყოვის სა-გარეჯოს მოურავის ასული ანა, მთვარისა იყო იე, ქკს უჟდ“ (4v).

5. „ჩუიბ-სა წელსა ფებერვლის 3 ვ დაიბადა თავადის საგარეჯოს მოურავის თ ა დ ი ა ჩოლაყოვის ასული ნინო. მთვარისა იყო [...] ქკს უჟ“ (4v).

§(582)

1226

ბაუმეისტერი, ლოგიაკა. XIX

16 ფ; 22×19; ცისფერი ქაღალდი, უყდო, დაშლილი, დაფურცლული, ნაკლული; მხედრული; [XIX]; კვირნიშანი (ფ. 15).

[ბაუმეისტერი, ლოგიაკა] „ხოლო მარტივთა არსებათა კუალად განვსწუალავთ გულისხმიერად და უგულისხმოდ, მაშინ ესევეთარი განყოფა იწოდების ახალგანყოფად (ანუ ზეგანწუალებად)...“ 1r—16v.

წყ დ ე ბ ა : „...განკარგულებამ განცხადებულთა ამით ჰსწავლათა სათანადო არს დატუად, ესრეთ რომ პდ დაიდუთა იგი, რომლისა მიერცა შემდგომნი ადვილ გულისხმის-ყოფად შესაძლო არიან...“

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი განსხვავდება იმავე თხზულების თარგმანისაგან, რომელიც ანტონ კათალიკოსის ეკუთვნის (ნ. „აღწერილობა“, H—II, № 853) ტექსტი, ანტონისეულ თარგმანთან შედარებით, შემოკლებულია, პარაგრაფების რაოდენობა ნაკლებია, ენაც უფრო სადაა. ასეთსავე შემოკლებულ თარგმანს წარმოადგენს H—231 (1837 წ.), თუმცა იგი კიდევ უფრო შეკვეცილია.

§(583)

1227

ლექციონარი. XII—XIII

124 ფ; 225×17; ეტრატი, უყდო, დაშლილია 8-8 ფურცლიან რვეულებად; თა-ბლონაკლული, აკლია შიგნითაც; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XII—XIII]; გადამწერი—გიორგი(?) 65v).

1. [ს ა დ ლ ე ს ა ს წ ა უ ლ ო ს ა კ თ ხ ა ვ ე ბ ი] „... კუშროთხი განგებისა და კუშროთხი სუფევისა შენისაჲ; შეიყუარე სიმართლე და მოიძულე უსჯულუობამ...“ 1r—34r.

2. „განგებამ წმიდათა მარხვათამ საკითხავათუს დღითი-დღედთა. ოხისათუს და წარდგომისა და ფსალატრისა.—წინა განწმედისა ოთხ-შაბათსა, რომელ არს ყველიერისაჲ, შემდგომად მეექუსისა ეამისაჲ ითქუას...“ 34r—124v.

წყდებდა: „... და თქუა: უმჯობეს არს ჩემდა სიკუდილი ვიდრე ცხოვრებასა ჩემსა. და ჰრქუა უფალმან ღმერთმან იონას: უკუეთუ ფრიად შეწუხებულ ხარ შენ...“

შენიშვნა: 1. საკითხები ამოღებულია დაბადების, გამოსვლათა; ისო ნავეს, მსაჯულთა, მეფეთა, ფსალმუნთა, იობის, იგავთა, სოლომონის სიბრძნის, ესაიას, იერემიას, ნეემიას, იეზეკიელის, მიქეას, იოველის, ზაქარიას, ლუკას და მოციქულთა საქმეთა წიგნებიდან.

2. ხელნაწერს კიდევზე აქვს ტიპიკალური შენიშვნები (4r, 7r, 10v).

მინაწერი: 1. (გადამწერისა): „ესე დიდებისა საკითხავი მწუხრისა წაიკითხე და წინასწარმეტყულებად ესაიასი სამხრად. ცდმით(!) დავწერე, შემინდევთ. გ...“ (65v).

2. (გადამწერისა): „დიდებისა საკითხავი აწ წაიკითხე“ (67v).

3. „ამისსა შემკაზმავს დე მეტრეს უს ღმერთმან“ (4r).

4. „ქრისტე, ესე წიგნი წინდულობისა მოგაჯენე, მე, ტავეტივაშვილმან(?) პაპა“ (41r).

5. „ქრისტე, ფრიად ცოდვილსა ანტას მიშელ(!)... ღმრთის მშობელო, დღესა, მას განკითხვისასა.“ (110r).

(სხვა მინაწერები. 26v, 27r, 31r, 40r, 48v, 51r, 81v, 82r, 86v, 87r, 96v, 110v, 113v, 114v, 115r, 123r).

(584)

1228

სულხან-საბა ორბელიანი. სიბრძნე-სიცრუისა. XVIII — XIX

84 ფ; 23×18; ქალაღი; უყდო, დაშლილი; ფფ. ნაკლული; 55, 62—84 ამოცვენილია; გვერდზე 21—22 სტრიქონია; მხედრული, არაკების დასაწყისები სინაგურით; [XVIII—XIX].

[სულხან-საბა ორბელიანი. სიბრძნე-სიცრუისა]. ...„წესი იყო მის: სადაც ვის უცხოს ნახვილის, თავისასა მიიყვანის, აბანის, შემოსის...“ (ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით—ს. იორდანიშვილის რედ., 1938,—გვ. 4, რ კვ.). 1r—84v.

წყდებდა: ...„ცოლმა უთხრა: ქალი იგი შენი ტრფიალი შექნილა და მით დასნეულებულხარ, თავს რად მოიკლავ, წადი...“—(ნაბ. ტ. გვ. 169, 4).

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი ნაბეჭდს პირწმინდად არ მისდევს, ადგილი აქვს ვარიანტულ სხვაობას; ზოგჯერ ხელნაწერის ტექსტი რღნავ მეტ-ნაკლებია ნაბეჭდზე.

2. 78—79 ფფოცლებს შორის აკლია ნაბ. ტექსტ. მიხედვით გვ. 156, 10 — 158, 15.

(585)

1229

ასოთ-სამღერალი და ხაეტლო 1850

20 ფ; 21×17,5; უყდო, ხელით შეკერილ ორ, ერთმანეთს უკვე დაცილებულ რვეულად; გვერდზე 17—20 სტრიქონია; მხედრული; 1850 წ. (20v). გადამწერი-ელი საბედი (12r).

1. [ასოთ-სამღერალი]. „ქ. ეს ასო სამღერალი მართალი და კემ-მარტი, კაცისა ყოვლისა ასოზე ნათქვამი ინდოეთით მოტანილი. თუ საქონრე ემღეროდეს, დანიელი ბძანებს—ხემწიფისაგან წყალობა დაეპართოსო“... 1r—7r.

2. [სამთვარიო წიგნი]. „აქ სამთვარიო და სიმძიმისა ჩვენებისა. პირველისა დღესა მთვარისა კეთილი არის ყოვლისა რისამე...“ 14v—20r.

ანდერძები (გადამწერისა): 1. „ეს სამთვარიო გაიანესია, ღმერთმან მშვიდობაში მიახნაროს. ე ლ ი ს ა ბ ე დ მ ა დაწერე ჯორციელობისათვის ჩჰმნ(!) წელსა, ენენისთვესა ა დამდვს“. (12r).

2. „დასრულდა საეტლო მართალი და ჰეშმარიტი კაცისა და ქალისაცა უკლებლად ჩენ წელსა, ხეთს ქრისტეშობის თვისა“ (20r).

3. „დასრულდა ასოსამღერალი“ (7r).

მინაწერი (ტექსტის ხელით): უხვირო, ლექსად დაწერილი დიალოგი ცოლსა და ქმარს შორის: „ს ო ლ ო მ ო ნ გ ვ ა რ ა მ ა ძ ე მ უ თ ბ რ ა ც ო ლ ს ა.“ (20 v.).

(586)

1230

სვინიდიხას წიგნი. XIX

20 ფ; 17,5×15; უყდო. ხელით შეკერილი რვეულად; გვერდზე 13—15 სტრ; მხედრული; ქალაღს აქვს კვირნიშანი (13×17); გადამწერი-გაიანე კარგარეთელი (17v). [XIX].

<წიგნი სვინიდიხისს> „ქ. სვინიდიხი ზედა წარწერილი ექესე ნაწილით, თხრობილი ღეთისა მამათა. გლოვ(!) არის ჰმუნდარება სულის საღმობა შინა გულის მოწყობის მარადის სათქმელი განძახეაო. ნუ თავისა მოყუარებითა და ჯორცის ნებეგრებითა. გაშინჯეთ და განჩხრიკეთ თავისა შენისა, სულს ჩემო...“ 2r—17r.

შენიშვნა: ზოგი მინაწერის ხელი ე ლ ი ს ა ბ ე დ ს ე კუ თ ე ნ ი ს (18r). შღრ. S 1229. ანდერძი.

ანდერძი: „ალიწერა ესე წიგნი სვინიდიხისა მ კ ა რ გ ა რ ე თ ლ ი ს (!) ასულის გაიანესი; ეკელითა. ეს წიგნიც გაიანესია და გვედრებით, ვინც ამოიკითხოთ, შენდობა მიბძანათ, ამინ. დასრულდა წიგნი ესე დამდვ მარტას“ (17r v.).

მინაწერები: 1. (ტექსტის ხელით): „პირველს ამბავს მოგყოლებ, შიგ ჩავატან გამჩენელსა,

სამი პერი ერთათ ზისა, ერთად პური გატეხესა,

წავიდნენ და მოახსენეს იმ თავიანთ გამჩენელსა:

ხალხი სულ გაურჯულოვნდა, ლამის ყველა გათათრდესა,

ნათლია არღარავის სწამს, არ ინდობენ [...].

და ხომ ძმასთან ვეღარ მიდის, ვილა იტყვის მეზობელსა“

2. „ზღვაში იყო ოცეული, ოცეულში ათეული, ათეულში საეული(!), სამეულში ელეული, ხელეურში თავთავი; თავთავი ჩამოვარდა მარცვადი, თან ჩამოყვა ბრჩილი“ (1v).

3. 1r, 18r—20v-ზე დარიგებანი, რომლებიც ბიბლიური ტექსტების (ისთ ზირაქის სიბრძნე; იგავნი სოლომონისნი და სხვ) პერიფრაზს წარმოადგენს:

(587)

1231

ხხვადახხვა შელოცვები და რეცეპტები. XIX

5 ფ; 17×10,5; ნაკლული; ხელით შეკერილი, ყდად გამოყენებულია შუახე განივად გადაკეცილი რვეულის წარწერიანი ყდა; ამოვარდნილია ფ. 4.

- წ [1. შელოცვა]. — „ისენ ბასენ შუარენ ციებისა ტარ ტარდ თატარ ტართაქ ქორაქ თვი ფანედირ ცოფიანისა“... 1r.
2. „თავის ტყვილის წამალი“... 1r.
  3. „თვალეზი რომ წითლათ ქონდეს“... 1r.
  4. „კიდევ თვალის საწითლისათვის“... 1v.
  5. „კაცი რომ მცვედნობდეს“... 1v.
  6. [ტყვირბის წამალი]. 1r.
  7. [შელოცვა]. 2r.
  8. [ავადმყოფის შელოცვა]. 2v—3r.
  9. [თვალნაცემის შელოცვა.] 3r—4r.
  10. „ლოცვა თვალებისა ჟამისა და უჟამურისა. გამოიხუა შავი კლდე...“ 4r—v.
  11. „ლოცვა თვალების ჟამისა და უჟამურისა. გამოვიდა შავი კაცი ტყით...“ 4v.
  12. „ლოცვა თვალცემელისა...“ (აკლია) 4v.
  13. [შელოცვა]. (თავი აკლია) 5r—6v.
  14. [მუცლის წახდენის ლოცვა]. 6v. (სხვა ხელითაა მიწერილი).

შენიშვნა: რვეულის ყდაზე წარწერაა: „ბეჟანიანი. ბეჟანიანი(!) ეს ეკუთვნის გაიანე ქარგარეთლის პასულსა. და მე, კონსტანტინე შიხედაროვს, გარდამიწერია მისი თხოვნით. და ვინც ამოიკითხავს, დღეგრძელობას მიბრძანებდეს ამინ. ჩუმად წელსა, ენკენისთვის კბ დღესა. 1847 года Сентября.“

(588)

1232

ხუნდარიანი. XIX

43 ფ. 22×17,5: ქალაღი, უყდო, თავ-ბოლო ნაკლული. აკლია შიგნითაც, დაშლილი, დალაქავებული; მხედრული; [XIX]: კვირინიშანი—1828 წ. (ფ. 23, 37).

[სუნდარიანი]. „...რულის ცნობა შეეტყო და შერთვაც ებრძანებინა. ქალისათვის სიხარულის ცეარს მაისის ვარდისა უმჯობე დაწვი დაენამა.“ 1r—43v.

წყდება: „...თავის მოკვეთას ვლამოდით, მაგრამ რა ახლორე განვიცადეთ, მისი შეუენიერი ყმაწვილკაცობა შემეწყალა. თავის მოკუეთის ნაცვლად მრავალი ვიტირეთ...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი ამჟამად ერთადერთ ნუსხას წარმოადგენს ამ ნაწარმოებშია (იხ. ტ. რუხაძე, ქართული ებოსი გარდამავალი ხანის ლიტერატურაში. გვ. 174, შენ 1.). სხვა სრული ნუსხა ხელთ ჰქონია ა. ხახანაშვილს, რომელმაც ტექსტის მოკლე შინაარსი Камарднани (ყამარდინი)-ს სათაურით გამოაქვეყნა კიდევ (იხ. Х а х а н о в, Очерки по истории груз. словестности, III, გვ. 190—193). კ. კეკელიძე, რომელიც ამ ნაწარმოებს „სამარდიანს“ უწოდებს, ვრცლად გადმოსცემს მის შინაარსს კერძო პირის კუთვნილი სრული ნუსხის მიხედვით. ამავე დროს საბინინისეული ხელნაწერი, რომელითაც ხახანაშვილი სარგებლობდა, ამჟამად აღარსად ჩანს (იხ. კ. კეკელიძე, პოემა „სამარდიანი“, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან. II, 1945, გვ. 171—194). სხვადასხვა სახელწოდება ნაწარმოებისა მიმდინარეობს მასში მოხსენებული სხვადასხვა მოქმედი პირის სახელიდან. „აღწერილობაში“ მიღებულია „სუნდარიანი“.

რამდენადაც წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების კატალოგში მას ეს სა-
თაური აქვს მიკუთვნებული ნაწარმოების მთავარი გმირის სუნდარის სახელის მი-
ხედვით.

2. ტექსტი დაწერილია პროზით, რომელშიაც მრავლადაა ჩართული სხვადასხვა
ზომის ლექსები. (იხ. კ. ქეკელიძე, ხს. თ. გვ. 186—188).

(598)

1245

სვინაქსარი. XIII—XIV

534 გვ.; 31×25; ეტრათი: დაზიანებული, ნაკლული; 1—2 გვ. ერთი მესამედი შემოკ-
რილი აქვს: 3—20, 529—532 გვ. კიდებ-შემოცვეთილია; 1—16, 49—50, 441—534 გვ.
დაშლილია და ყდიდან ამოვარდნილი; სადა ტყავით შემოსილი სქელი ფიცრული
ყდა (გვიანდელი) მეტად დაზიანებულია; ნუსხური, სათაურები და დასაწყისი ასო-
ები-სინგურით; [XIII—XIV ს]; გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი ბერძნულიდან.
გადამწერი; ოქრად გაგაძიე.

„ს ვ ა ქ ს ა რ ი, რომელ არიან კრებანი და წესნი და განგებანი, განწე-
სებულნი წმ[ი]დათა მღვდელთ მოძღუ[უ]ართა მიერ, რომელსა შინა წერილ-არს
ეკლესიისა საწელიწდომ განგებაჲ ფსალმუნებისათჳს და გალობისა და წიგნის
კითხვისა და თუ რომელსა დღესა მოვიცლით, ანუ თუ რომელთა წმიდათა
ქსენებასა დავაცადებთ ჟამთა ლოცვისა და მუჭლთ-დრეკასა. და ქ[უ]ლად
წერილ არიან ცხორებანი და წამებანი დღითი-დღეთა წმიდათანი სულ მ[ცი-
რედ] და შემოკლებულად, რათა არა ფრიადი სიმრავლე წერილისაჲ იქმნეს].
—თა სეკდენბერსა აქუს დღე ლ; დღეთა აქუს ჟამი იბ და ლამეთა [ჟამი იბ].
თა სეკდენბერსა ა. გვრგვნი წელიწდისაჲ და დაწყებაჲ ინდიკტიონისაჲ] და
ქსენებაჲ წისა ლთისმშობლისაჲ მიასინეს შინა და წამებაჲ წმიდათა [ღირს]თა-
მ მოწესეთა და მოწამეთაჲ, რომელნი იყვნეს ერთსა მონასტერსა...“ 3—417 გვ.
თ ა ვ დ ე ბ ა „... თა აგვსტოსსა ლა-დადებამ და თაქ[უ]ანის-ცემაჲ
პატიოსნისა სარტყლისა წისა ლთის მშობელისაჲ ხალკუბტრათიას.

განგებაჲ ჰპოო ივლისსა ბ.“

შენიშვნა: 1. სვინაქსარის სათაურს წინ უძღვის სინგურითვე დაწერილი „უწყება“
„უწყებაჲ ჯერ-არს, რომელ საუფლონი დღესასწაული არიან ეს: შობამ, განცხა-
დებამ, ბზობამ, ამაღლებამ, სულისა წისა მოსლვამ, ფერისცვალებამ ჯუართა
აპყრობამ და სხამ, რომელიმე სვინაქსარმან აჩუშნოს წინა დღედ მწუხრსა ამათ
დღესასწაულთასა, რომელსაცა დღესა შვდელისასა დახუდენ: გინა თუ შაბათსა,
გინა თუ კრიაკესა, „ნეტარარს კაცისა“ კანონსა ვიტყვთ სამსავე ფსალმუნსა, მე-
ოთხის „გუშრდა“. ხოლო ყოველთავე წელიწდისა კრიაკეთა „ნეტარარს კაცისა“,
ხოლო ფსალმუნსა ვიტყვთ მეოთხის „გუშრდა“ და „ბადილსა“ და „უფალო ღმერ-
თისა“—დღისა ემასა ზედა, რომელიცა დახუდეს.

უწყებაჲ ჯერ-არს, რ მწუხრსა კრიაკეთა და საუფლოთა დღესასწაულთასა არა-
ოდეს ფსალმუნებთ. გარნა ხოლო ზემო წერილთა მათ დღესასწაულთა. ჯერ-არს
ამისიცა უწყებაჲ, რ ქსენებასა წთასა, რომელთათჳს განგებაჲ წერილ იყოს, შე-
მსგავსებულად წისა მის, რომლისაჲცა იყოს დღესასწაული იგი, გინა თუ მოცი-
ქულისაჲ, გინა თუ წინასწარმეტყუ[უ]ლისაჲ, გინა თუ მღვდელთ-მოძღურისაჲ, გინა
თუ მოწამისაჲ, გინა თუ მამისაჲ, საეკლესიოდ ჟამთა არა ვილოცავთ.

ხოლო სადა წისა ქსენებაჲ ოდენ წერილ იყოს და განგებაჲ არა გწეროს, მაშინ
ეკლესიას ვილოცავთ ჟამთა.

ხოლო საუფლოთა დღესასწაულთა ყოველთავე რვა დღემდე ვდღესასწაულობთ,
თჳნიერ ლთისმშობლისა მიცვალებისა, რ მას ცხრა დღე ვდღესასწაულობთ. უფალო-
იესუ ქრისტე, შეგვიწყალებ ჩნ!“

2. სვინაქსრის ტექსტს დართული აქვს:

ა. გამოავლინენი წელიწადისა საუფლოთა დღესასწაულთა და საინო-
თა წმიდათანი და წმიდათა მარხვათა და ზატიკთანი.—თა სეკდენბერსა ა—გამო-
ავლინე ემაბ ბ...“ 418—442 გვ.

ბ. „განგებამ წათა მარხვათაჲ კვრიაკითგან მეზუშრისა. და ფარისევე-
ლისა ვიდრე კვრიაკემდე ყოველთა წმიდათა“ 442—503.

გ. „თავნი და დასასრულნი საკითხავ სახარებათანი მარტულისა შემდგომით შა-
ბათითგან, რომელ არს ყოველთა წმიდათა კვრიაკისა შემდგომად“ 503—508. გვ.

დ. „განგებამ სატფურებისა“ 508—509. გვ.

ე. „წარდვლმანი უამის-წიოვისნი აღდგომისნი ჭრვათავე ემათა ზე-
და“ და სვ. 509—512. გვ.

ვ. „უწყებამ ჯერ-არს, რ[ომელ] თანააც მეკარესა, რათა იყოს მოსწრაფე
შეკრებად ძმათა ლოცვად გამაღვებელნი ცისკრისა წიგნის კითხვა[ს]ა...“ 512—518.

ეს არის [ადი სმონასტრის ტიპიკონი, რომელსაც დართული აქვს: „სა-
ხელები და რიცხვ დღესასწაულთა და თუ რომელთა დღეთა შინა დაეცადების
საქმე“ 519—521. გვ.

თავდება: „ხოლო სადა ყოველნი არა სწორიან, მათ დღეთა ძმანი: ოდენ დააცა-
დებენ საქმესა და მუშანი შურებოდინ“.

ზ. პატრიარქთა ნუსხა: „პატრია[რ]ქნი ჰრომისანი, იჭრუსალიმისნი, ალექსან-
დრიისნი, ანტიოქიისნი, კოსტანტინეპოლისანი“ 521—526. გვ.

თ. „მეფენი ჰურითანი, ასურასტანელთანი მეფენი მაკედონელთანი,
მეფენი ბრომთანი, მეფენი კრისტიანენი კოსტანტინეპოლისნი.“ 526—529. გვ.

თ. აღწერილი საეკლესიო რა მათთვის მოწაფეთა უფლისათა დორეთოს
მიერ, ებისკოპოსისა, პირველისა მის კაცისა მოხუცებულისა და სულითა შემოსი-
ლისა, რომელი იწამა უამთა იელიანე მეფისათა.—ამან. პირველ მოწყენებულმან და
დიად განთქმულმან კაცმან, ერუთად აღწერილი დაუტევა რომაელებრი და ბერძენ-
ლი...“ 529—534.

3. ხელნაწერის კიდებზე მიწერილი მრავალი მინაწერი და ამაჲ აღწერილობა-
ში გატანილი არ არის, ვინაიდან ეს მასალა ქვეყნდება ცალკე.

ანდერძები: 1. „დიდებად ღმერთსა, სამებით დიდებულსა და ერთარსებით ქებულ-
სა—მამასა, ძესა და წმიდასა სულსა, სულმყოფელსა ყოვლისა კეთილისა, უკუნითი
უკუნისადმდე. ამინ.“

ლოცვა ყავთ, წნო ღთისანო, რომელნიცა აღმოვიკითხვიდეთ, გინა სწერდეთ
წმიდასა ამაჲ წიგნსა, სულთა განმანათლებელსა, გიორგისთჲს, მთარგმნე-
ლისა.

ხოლო ითარგმნა წმიდად ესე წიგნი სვინაქსარი, რომელ არს მათუწყებელი ყოვლისა
საწელიწდოსა განგებასა და აღწესლსა წმიდათასა და ცხობებასა მამათასა და ყო-
ველთა წმიდათასა.

ხოლო ითარგმნა მთაწმიდას, მონასტერსა ქართველთასა, ჯელითა გიორგი
დეკანოზისათა. ქრისტემან მადლი მიეცინ შრომისათჲს და მოღვეაწებისა“.

2. „წმიდანო ღთისანო! ლოცვა ყავთ უღირსისა და ფრიად ცოდვილისა თქ-
რამასა. გაგაძს ძისათჲს. რა ფრიადითა ჰირითა და გულსმოდგინებითა გადმოვწერე
დიდითა ღწესწილთაჲ ღმერთმან იცის. და დიად მიხარჯებთა სიმართლედ და სიტყვსა
არ შეცვალებამ, ამისთჲს, რა ფრიად საკრძალავი წიგნი არს და სულთა სარგებელი
და ეკლესიისა წინამძღუარი უცთომელი და საქმეთა სულიერთა და შუშნიერთა
მოძობრობელი და გულთა ჩნთა და ჩვექნ, ქედფიცხელთა, ღმობიერ-მყოფელი; რა
სადა ვინ პოთს ესევიოარი სვინაქსარი, თვნიერ სოფიაწმიდისა და სტუ-
დიისა მონასტრისა და მთაწმიდას, ქართველთა მონასტერსა და ესთენ.
ხოლო რომელნი სწერდეთ, სიტყუასა ნუ შესცვალებთ, ნუცა სახელსა, ღთისათჲს,
წერდით და მე შემინდევით, ღთისათჲს.“

დაიწერა ელითა გლახაკისა და უღირსისა და ფრიად ცოდვილისა, სულითა
დაბნელებულისა თქრამასა, გაგაძს ძისათჲს, სანახებსა აწყუჲქრისასა
და საყდარსა წისა ღწმობელისასა.

აწვისსა...“ (დანარჩენი აკლია).

მინაწერები: 1. „ამა წიგნისა მეორედ მკაზმავსა, ფრიად ცოდვილსა ბასილსა შნდს ღწ. ქაეთარა შვილსა მოძღუარსა საბას შნდს ღწ, რ მისითა მოღუაწებითა შეიკაზმა წჳ ესე წიგნი“. (პირველ (1) გვერდზე, ლამაზი ნუსხურით (XV—XVI ს.); ამავე გვ. არის ბერძნული მინაწერი).

2. „(გ) ატონისა[თს] ქ[რისტი]ესთაი და სხუანი ...და ..თაი და [ესე მ]ეტაფრასი, მარხვათა და მრ... და [გუერ]დნი და ექუსი თუე სამ თავად: სეკდენბერი, ...[ინა]რი და ფებერვალი, [ინისი და] იელისი და აგუსტოსი ერთად და განყოფილნი ...და ეკლესიისა სამკაულნი [შესწორე?] ბეშქენ ბოცოს ძისაგან, სალოცავად ძმისა მათისა]... დაისხნეს ჰალს, მონ[ასტერ]სა, სამკუიდრებელსა მათსა, საყოფელსა წრისა გი[ორგის]... [დიოფალ]-[დი]ოფლისა ვანენისითა... განგებანი სალოცავთა, ალაბთა და ჟამისწირვათაი... [ქ]სენებანი მათთა დიდთა ღწისმსახურებათა და სიმწნეთა და სიქველეთა და სახელგანთქმულობათა... იეთიჟს და ქრისტეს ზჯულთა და მგრმე დიდთა მეფეთ-მეფეთა ერთგულობისათჳს წამებით [აღსრულებულთა დიდ]თა ჰომთა და ბრძოლათა შიგა, ვითარ წულილად და შეწყობი[თ] დიდისა მეტაფრასისა ბოლო[სა სწერია და სა]ლოცავთა განგებითა და სხუასა სუნიასკარსა შიგა და მარხვათა და ხატკეთა და [მოიღონ] წინამძღუარმა და მოძღუარმა და დეკანოზმა და მნათებმა და კანდელაკმა და სხუათა მოწესეთა—მდღელთა, ანუცა... სალოცავი ანუ ჟამისწირვა ამა განწესებულთა სალოცავთა დღეთა და ამთ დღეთა ალაქნი] და ჟამისწირვის] მდღი, რომლისაგან შ...სა ღწი]დააკლონ [...კრებულმან] ...დაუკლებლად ალაბნი...და ჟამისწირვანი [სავედრებელი მათი]... დეკანოზმა, მნათებმა და კანდელაკმა და სხუათა, ხუცესთა, ესე წყევალ] და კრულვანი ... მე ბეშქენ[ს]... და განგებულნი... ლოცვანი, [განწესებ]ულნი ჰალს, სამკუიდრებელსა მათ ეკლესიათ ..მგლად [დია]კონთა [მისცეს] და თუ ჳელი კიდოს და თუ ეს წიგნი ..[ს]ული არ დაუშვას, არ აკითაგებდეს კრძალვითა, აჯოცილნიმც [იყენეს წიგნსა]ცხოველ ცხოველთასა და განვს[არდებიან]მცა... [მართ]ლმადიდებელთასა, შერისხვითა საშინელითა ჰალისა [მთავარ]მოწამისა. კრძალვით იგმარებდით. [ვინცა] ესე საშინელი კანონნი მწირისა საბა სუნიგლოსისა, აღსარებისა მათისა [მა]მოღველსა[?]... [ან]აფორისანსა ამისთჳს დამიწერია, რ[ომელ] ჰალს დიაკონთაგან განქრულან და ...გან ეკლესიისანი და ამას წაღმა აღარავინ იკადროს დიაკონთა მიცემანი და მე[კარეთა] და ეკლესიათა გაღებანი ამის ერთ... ღწ სასუფეველსა...“

მინაწერი დაწერილია მეტად დახიანებულ I-ზე; მისი ერთი მესამედი, ეტრატთან ერთად, მოჭრილი თუ მოგლეჯილია; დიდი ნაწილი გადასულია და აღარ იკითხება; მინაწერის მეტად ლამაზი მხედრული XIII—XIV ს. უნდა იყოს, იგი ხელნაწერის გადაწერის დროს დიდად არ უნდა შორდებოდეს და აღის მონასტრის ერთ-ერთ პატრონთაგანს, სახელდობრ—ბეშქენ ჯაყელს, უნდა ეკუთვნოდეს.

(590)

1246

კრებული <მეტაფრასი>. XVI

383 ფ; 28×19,5; ქალაღი, ტყავგადაკრული ხის ყდა; ზედა ყდა ავოღბილია, ტყავი დახიანებული; ყდის საცავი ფურცელი განცალკეებული; აქა-იქ დალაქაეებული, თავ-ბოლონაკლული; ფფ. 62—68, 132—138, 164—171, 220—221, 254—258 327—331, 380 გვიანდელ რესტავრაციას წარმოადგენს; კიდევბი სოგიერთი მინაწერის ტექსტის ნაწილითურ შეროჭრილია; ნუსხური, სათაურბი სინგური; 244v-ზე ტექსტის მგლნიო შემოხაზული და ყავისფერი საღებავით ამოვსებული ფიგურა ფრინველისა; სხვადასხვა ჳვირნიშნებიანი ქალაღი; სამი ნახევარმთვარე (ფ. 221, სხვა ნიშნები—40, 136); [XVI]; გადამწერი—ზებედე (243v, 271v, 104v).

1. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა. მეორედ მოსვლისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუს ქრისტესა. იკითხვების ჳორცთა აღებასა კურიკესა ჳორციელისა. გ. მ.—საყუარელნო, ნურარას პატივსცემთ უფროს. შეუოარგულბლისა სიყუარულისა...“ 1r—11r.

2. „წმიდისა შამისა ჩუენისა ნეკტარი კოსტანტინებოლელ მამათმთავრისა საკითხავი, რომელი ესე აღწერაჲ სასწაულისა მისთვის წმიდისა თეოდორეს მიერ აღსრულებისა უძლეველისა. მოწამისა ჟამთა ივლიანე განდგომილისთა, რომელი იკითხების პირველსა შაბათსა წმიდათა მარხვათასა მ. გ. ღმერთო და აწყურის ღის მშობელო, შეიწყალე თამარ.— ბრწყინვალე არს და შუქნიერ დღეს მგალობელთა მთავრისა დავითის გალობად ჩუენდა და თქუმაღ...“ 11v—19v.

3. „ესე საკითხავი პირველსა კურიაკესა მარხვათასა პირველსა ხატთაყუანისცემისა, მესამესა კურიაკესა თაყუანისცემითს სეკდენბერსა იდ ჯუარის ამალღებისა უნდა.— არარაჲ არს ესრეთ მახარებელ სულთა ღის მოყუარეთა, ვითარ საქმეთა...“ 19v—26v.

4. „ძეგლის წერაჲ სარწმუნოებისა, რომელი აღწერეს წმიდათა მამათა კონსტანტინეპოლს შეკრებილთა. წმიდათა ხატთა თაყუანისცემისათს, რომელი-ესე წარიკითხვების სოფია წმიდასა და ყოველთა ეკლესიათა პირველსა კურიაკესა მარხვათასა წმიდასა ჟამის წირვასა. ზედა შემოსლვასა ხუცისაგან. გ. მ.—წინაწარმეტყუელთა ქადაგებისგან დამტკიცებულნი და წმიდისა სახარებისა ბრძანებითა დამორჩილებულნი წმიდათა მოციქულთა მოძღურებისაებრ ვდღესასწაულობთ დღესა ამას...“ 26v—36r.

შენიშვნა: „ძეგლისწერის“ ბოლოში შეტანილია სხვადასხვა ქართველ პირთა სულის მოსახსენებლები. იხ. კვემოთ, შენ. 4.

5. „ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ღირსისა შარია მ მეგვატელისაჲ, აღწერილი სოფრონის მიერ იშლიმელ მთავარეპისკოპოსისა, რომელი-ესე იკითხების ანღრიარს გალობათა ზედა მ. გ. ღო შეწლუკაჲ. საიდუმლოთა მეფისათა დაფარვა კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღთისათა ქადაგებაჲ დიდებულ...“ 36r—56r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ. იხ. კ. კეკელიძე. ბრძენები, V, გვ. 110.

6. „თხრობაჲ მარგებელი, ძუშლთა თხრობათაგან შეკრებილი მაუწყებელად საჯსენებელად საკრველებით ქმნილისა სასწაულისა, რაჟამს სპარსნი და ბარბაროზნი დედოფალსა ამას ქალაქთასა ბრძოლად მოადგეს, და წარწყმდეს—ცა საღმრთოთათა ბჭობითა განსჯილნი, ხოლო ქალაქი ესე უვნებელად დაცული მეოხებითა ღის მშობლნითა მიერთგან წლითიწლდასა გალობასა სამადლობელსა დაუჯდომელ სახელდებული დღისა ამის. გ. მ.—წელთა ჰერაკლეს ბერძენთა მეფობისასა ხუასრო სპარსთა სამთავროს მქუნებელმან(!) წარმოავლინნა სარვარონ მკედართძღუანველი თსი...“ 56r—63v.

7. „საკითხავნი ბზობისანი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა სებერიანოზ გაბალონელ ეპისკოპოსისა შესხმისათს ყრმათასა და დაჯდომისათს უფლისა კიცხსა ზედა და შესლვისათს იშლმდ. კსნ.—პირველსა მას სიტყუასა და-ღა-ვაცადოთ, ძმანო, და ამას მოვიდეთ...“ 64r—73r.

8. „თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა ბზობისათს და შესხმისა ყრმათასა. გ. მ.—კრება ძეთა სიონისათა და დღესასწაულობა ყრმათა იშლმისათა და გალობაჲ ჩჩლთაჲ, რომელნი უბრძნეს ივნეს(!) მოხუცებულთა მათ...“ 73r—75v.

9. „დიდსა ორშაბათსა თქმული წმიდისა იოანე, ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკობოსისაჲ. გ. მ.—და ვითარცა გუაუწყა მახარებელმან, რამეთუ თქუა განთიად, ვითარმედ: აღვიდოდა იესუ ქალაქად...“ 76r—80v.

10. [იოანე ოქროპირი] „დიდსა სამშაბათსა, თარგმანებისგან მათეს სახარებისა, თავი ოც, სიტყუაჲ ესე: მაშინ ემსგავსოს სასუფეველი ცაჲ ათთა ქალწულთა, რომელთა აღიხუნეს სანთელნი თჳსნი და განვიდეს მიგებებად სიძისა. მ. გ.—კულად, საყუარელნო, შესაძრწუნებელთა იგავთა წარმოიტყვის უფალი...“ 80v—86r.

შენიშვნა: სათარგმანებელი ტექსტი აღებულია მ. 25,1. ავტორისათვის შდრ. ხელნ. A—136 (290r).

11. [იოანე ოქროპირი, თარგმანებისაგან სახარებისა]: „სახარება თავი ოც, სიტყუაჲ ესე: „რაჲამს მოვიდეს ძე კაცისა დიდებითა თჳსითა და ყოველნი ანგელოზნი მისნი მის თანა, მაშინ დაჯდეს საყდართა დიდებისა თჳსისათა და შეკრბენ წინაშე მისსა ყოველნი ნათესავნი და განაჩინეს იგინი უროთიერთარს...“ 86v—91v.

შენიშვნა: სათარგმანებელი ტექსტი აღებულია მათეს სახარებიდან: 25, 31—32. ავტორისათვის შდრ. ხელნ. A—136 (296r).

12. [იოანე ოქროპირი. თარგმანებისაგან სახარებისა]: „დიდსა ოთხშაბათსა, თავი ოც, სიტყუაჲ ესე: ხოლო იესუ იყო რაჲ ბეთანიას, სახლსა სიმონ კეთროვნისასა, მოუტდა დედაკაცი...“ 91v—95v.

შენიშვნა: სათარგმანებელი ტექსტი აღებულია მათეს სახარებიდან: 26, 6—7. ავტორისათვის შდრ. A—136 (301v.) ხელნაწერში „თავი ოც“ არასწორადაა ნახევენბი. უნდა იყოს „თავი პ.“

13. [იოანე ოქროპირი], „სწავლაჲ პ ვეცხლის მოყუარებისათჳს, მ. გ.—ისმინეთ ყოველთა ვეცხლის მოყუარეთა, რომელნი შეპყრობილ ხართ სენითა ოულდასითა...“ 95v—98r.

შენიშვნა: ავტორისათვის იხ. A—136 (34v).

14. „დიდსა ხუთშაბათსა, თქმული იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკობოსისა, ოდეს-იგი აღდგა უფალი სერობისაგან და იწყო ბანად ფერკთა მოწაფეთასა. გ. მ.—წყალობასა ღრისასა და კაცთმოყუარებასა ქადაგებს ყოველი დაბადებული...“ 98v—101r.

15. „თქმული იოანე კოსტანტინეპოლელისა ეპისკოპოსისა პარასკევისათჳს და ჯუარისა. გ. მ.—ყოველივე მწუხარებაჲ, რომელი უკეთესად მოიქცევინ კაცთათჳს, ძმანო, უპატიოსნეს და უმეტეს სიხარულ არიან...“ 101r—104v.

16. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა სიტყუაჲ ვნებისათჳს მაცხოვარისა და ვითარმედ დღესა რომელსა განიღონა ადამ სამოთხით, მასვე დღესა შევიდა ავაზაკი სამოთხედ. გ. მ.—გუშინ აღთქმულსა მას ვალსა დღეს მნებაჲს აღსრულებად...“ 104v—109v.

შენიშვნა: „თარგმნილია თეოფილე ხუცესმონაზონის მიერ. იხ. კ. კვკელიძე, ვტიუდები, V, გვ. 73.

8. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II:

17. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გიორგი ნიკომიდელ მთავარეპისკოპოსისა ცხოველსყოფელისა ჯუარცმისა და დაფლვისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა. იკითხვების წმიდასა პარასკევსა. გ. მ.—მაღალსა და აღმატებულსა სახილველსა აღიწია ქადაგება იგი...“ 109v—125v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ. იხ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 24.

18. „წმიდასა დიდსა შაბათსა ცისკრად თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეპიფანე კვბრელ მთავარეპისკოპოსისა საღმრთოთა ჯორცთა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესთა დაფლვისათჳს და იოსებისთჳს არიმათიელისათჳს და ნიკოდიმოსისთჳს და ჯოჯოხეთს შთასლვისათჳს უფლისა და განმაცხოველებელისა ვნებისათჳს. გ. მ.—რად არს ესე დღეს დუმილი მრავალი ქუეყანასა ზედა...“ 125v—140r.

19. „თქმული წმიდისა მელეტი მთავარეპისკოპოსისა ანტიოქელისა აღდგომისათჳს უფლისა, ჩუენისა იესუს ქრისტესა მკუდრეთით. გ. მ.—ნათელ-იღე, ნათელ-იღე, იშლიმ, რამეთუ მოწვეწულ არს ნათელი...“ 140r—142v.

20. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა აღდგომისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუს ქრისტესისა. გ. მ.—იხარებდ, იშლიმ და შემოკვრბით ყოველნი მოყუარენი იესუსნი...“ 142v—146v.

21. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა, აღვსებისა შემდგომად ამბორის-ყოფასა იკითხვების. გ. მ.—რომელნი ხართ ქრისტეს მოყუარენი და მორწმუნენი, მიიღეთ კეთილისა ამის დღისა კრება...“ 146v—147v.

22. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგოლი დრთისმეტყუელისა პასექისათჳს სიტყუად მეორე. მ. გ.—საჯუმილავსა ზედა ჩემსა დავდეგ, იტყჳს საკრველი ამბაკომ...“ 141v—165v.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ. იხ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 36—37.

23. „სწავლა სინანულისათჳს და კეთილად მოქალაქობისა და უპოვარებისა აღდგომისა დღისა არს.—კეთილად უკუშ და სამართლად განამტკიცნა: უფალმან გულნი მოციქულთანი...“ 166r—171r.

24. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა სიტყუად ამალღებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა. მ. გ.—ბრწყინვალე არს ყოველი დღესასწაული უფლისა განგებულებისა...“ 171v—175v.

შენიშვნა: თარგმანი ეფრემ მცირისა. იხ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 75.

25. „კვრიაკესა ყოველთა წმიდათასა წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა შესხმა წმიდათა მოწამეთა. მ. გ.—მიერითგან ვინაჲთგან აღვასრულოთ წმიდად დღესასწაული მარტულიისა...“ 176r—184v.

26. „... სსა შობად ნათლის მ[ცემელ]ისა წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა

სიტყუაჲ შობისათჳს წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა. მ. გ.—შუშნიერ არს და კეთილ ყოველი ესე დღესასწაულისა ამის ჩუენდა მოწევენულისა დღენდელსა ამას დღესა...“ 185r—195v.

27. „თუესა იენისსა კო. წმიდათა და ყოვლად ქებულთა. თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი საკითხავი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისაჲ. მ. გ.—ცისა და ქუეყანისა ურთიერთარს შესწორებისათჳს კდომასა ვხედავთ...“ 196r—201v.

28. „სეკდენბერსა მ. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა სიტყუაჲ შობისათჳს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთის მშობელისა და მარადის ქალწულის მარიამისი. მ. გ.—მდით ყოველნი წარმართნი. ყოველი ნათესავი კაცთა, ყოველი ენაჲ...“ 201v—212v.

შენიშვნა: თარგმნილია თეოფილე ხუცესმონაზონის მიერ. იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 66.

29. „თუესა იანვარსა ა. თქმული წმიდისა ამფილოქე იკონელ ეპისკოპოსისა ცხორებისათჳს და საკვრველებათა წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა კესარიელ-კაბადუკელისა. მ. გ.—საყუარელნო, არა შეუგვანებელ იყო ერთგულთა შვილთა მიერ მკმუნვარებაჲ...“ 213r—221v.

შენიშვნა: ფფ. 220r—221r-ზე, რომლებიც XVIII ს. ხელითაა ნაწერი, ცალკე თავდაა სინგურით გამოყოფილი „სასწაული წმიდისა ბასილისი არიანოზთა მამართ.“

30. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ანასტასი სინელისა. ქრისტეს მიერ შესვენებულთათჳს სარწმუნოებით დაძინებულთაჲ გორციელისა შაბათსა. გ. მ.—რაჲ არს ესე დღეს, ჰ საყვარელნო, ვითარ მოსწრაფებით და ღირსებით შემოკრებილ ვართ...“ 221v—231r.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ. იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 13.

31. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი ნოსელიისა შემოსლვისათჳს წმიდათა მარხვათსაჲ. გ. მ.—კაცი ორთავან არსებათა შეხავებულ არს...“ 231r—240v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ. იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 28.

32. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა მელეტი მთავარეპისკოპოსისაჲ, თუ ვითარ არს მოლუაწებაჲ აღსებისაჲ. გ. მ.—წიგნნი ებრაელთანი, გამოსლვითანი წარკითხნეს და სიტყუანი ზრახვათანი წართქუნეს...“ 240v—243v.

33. „თუესა დეკენბერსა ვ. ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და საკვრელთმოქმედისა ნიკოლოზ მთავარეპისკოპოსისა მირონ ქალაქისა. გ. მ. ცხორებაჲ და მოქალაქობანი წმიდათა და ღმერთ-შემოსილთა მამათანი მსგავს არიან მაგალითსა მხატვართასა...“ 243v—271v.

34. „სეკდენბერსა კვ. ივე მახარებლისა. ცხოვრება და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ყოვლად ქებულისა მოციქულისა და მახარებელისა იოანე ღვთისმეტყველისაჲ, პროხორეს მიერ მოწაფისა მისისა ერთისა შჯდთაგანისაჲ, ძმისწულისა წმიდისა სტეფანეს პირველ მოწამისაჲ. გ. მ.—ესე კაცი ღმერთ-შემოსილი, უზემთაესი ანგელოზთა, შეყუარებული ყოველთა...“ 272r—321r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ. შდრ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები V, გვ. 107.

35. „ფებერვალსა კდ. თავის პოვნა ნათლისმცემელისაჲ. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა თეოდორე აღმსარებელისა სტოდიელთა წინამძღუარისა სიტყუაჲ შესხმისაჲ პოვნისა[თჲს] თავისა დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისაჲსა. გ. მ.—მესამე არს წოდებაჲ ესე, რომელი მაქუს ჩუენდა სსენებისათჲს წინა მორბედისა...“ 321v—326v.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ. იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 57.

36. „თქმული წმიდისა კვრილე ალექსანდრიელ მთავარეპისკოპოსისა დღისა მისთჲს მეგრგასისა, რაჟამს მოვიდა სული წმიდაჲ წმიდათა მოციქულთა ზედა. გ. მ.—ქრისტეს შეყუარებულნი და გამორჩეულნი მამისა მიერ ღვთისა, რომელნი ჩინებულ ხართ სანატრელსა ემბაზსა...“ 327r—331v.

37. „ნათლისღებისა იანვარსა ვ. თქმული წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა იუენისა ბასილი კესარია-კაბადუკიელ მთავარეპისკოპოსისაჲ წმიდისა ნათლის-ღებისათჲს, მათდა მიმართ, რომელნი გვიანად ნათელს-იღებდეს, რამეთუ წესი იყო მას შინა, რაჟთა ოცდაათისა წლისანი ნათელს-იღებდენ, ხოლო რომელნი მეორემოც და სამეოც წელთამდე არა ნათელს-იღებდეს, ხოლო ჩუენ, რომელთა მოვიღეთ წმიდაჲ ნათლის-ღებაჲ, სიჩოოსად და კულად ცოდვით ჩუენითა შევიგინით, აწ გულის ჯა(!)-ვყვენთ სიტყუანი სინანულისათჲს. გ. მ.—ბრძენი სოლომონ, რაჟამს იგი სოფლისა ღმის საქმეთა ყოვლისა განყოფილებასა იქმოდა...“ 332r—345r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ. ნ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 17.

38. „თუესა მარტას თ. წამებაჲ წმიდათა ორმოცთა, რომელნი სევასტიანეს(!) იწამნეს. გ. მ.—ორმოცთა მათ მოწამეთა, რომელნი იწამნეს სევასტიას, სახელები ესე არს...“ 346r—353r.

39. „გიორგისი, რომელ იყო კოსტანტინეპოლით წიგნის მცველი წმიდისა ღვთისა ეკლესიისა, სიტყუაჲ ყოვლად წმიდა ღვთისმშობელისათჲს, რაჟამს მიყვანებულ იქმნა სამისა წლისა ტაძრად უფლისა მშობელთა მარია-მისთა. თარგმნილი ეფრემისი. გ. მ.—კეთილთა მიზეზთა სიტყუად დაწყებისათჲს მიჩუენებს ჩნ მოწეწილი ესე დღესასწაული...“ 353v—367v.

40. „თუესა დეკენბერსა თ. საკითხავი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეპიფანე კვპრელ მთავარეპისკოპოსისა მუცლად-ღებისათჲს ანნასსა, რაჟამს ეხარა შობაჲ წმიდისა ღვთის მშობელისა. თარგმნილი ეფრემისი. გ. მ.—რაჲ არს საიდუმლოჲ ესე ახალი და დიდებული ღმრთისა შენად გარდამოსვლისა...“ 368r—376r.

შენიშვნა: კ. ჯეკელიძის მიხედვით თხზულება თარგმნილია თეოფილე ხუცეს-მონაზონის მიერ. იხ. ეტიუდები, V, გვ. 47.

41. „თუესა ტებერვალსა ბ. წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა კჯრილე შთავარებისკობოსისა მიგებებისათჳს უფლისა ჩუენისა ქრისტესისა. გ. მ.—გიხაროდენ ფრიად, ასულო სიონისაო...“ 376r—381r.

42. „თქმული ნეტარისა მამისა ჩუენისა ბასილი მთავარებისკობოსისა კესარიაკაბადუკელისა; წმიდათა ორმეოცთათჳს ქებაჲ, რომელნი სევასტიას ქალაქსა იწამნეს. გ. მ.—მარტულთა ჳსენებითა ვინ-მე განძღეს მარტულთ-მოყუარე...“ 381v—383v.

წყდება; „... მას ეამსა მწენნი ესე და უძღვევლნი მსახურნი ქრისტესნი...“

შენიშვნა: 1. ფფ. 62—68, 132—138, 164—171, 220—221, 254—258, 327—331 და 380 წარმოადგენს ძირითადი ტექსტის ნაკლები ადგილების რესტავრაციას და XVII—XVIII ს. ხელითაა ნაწერი.

2. ყდას მოცილებულ ყდის საცავ ფურცელზე XIX ს. მხედრული ხელით ჩამოწერილია ხელნაწერის სარჩევი.

3. ჩართული დამწერლობით შესრულებული მინაწერები მოიპოვება 68r-v, 80r, 109r, 140r, 171r 345v.

4. „ძეგლის წერაში“ შეტანილია სხვადასხვა ქართველ პირთა სულის მოსახსენებელი: „ბაგრატ აფხაზთა, ქართველთა მართლმადიდებლისა მეფისა საუკუნომცა არს საჳსენებელი; და გიორგი კესაროსისა, აფხაზთა, ქართველთა მართლმადიდებლისა მეფისა საუკუნომცა არს საჳსენებელი, და დავით, ყოვლისა აღმოსავლეთისა მეფისა ახლისა, მართლმადიდებლისა საუკუნომცა არს საჳსენებელი და კ[...]; დემეტრე, ყოვლისა აღმოსავლეთისა მეფისა საუკუნომცა არს საჳსენებელი; გიორგი, ყოვლისა აღმოსავლეთისა ჳელმწიფედ მპყრობელისა მეფეთ-მეფისა, საუკუნომცა არს საჳსენებელი; და თამარ, ყოვლისა აღმოსავლეთისა ახლისა მართლმადიდებლისა, აფხაზთა, ქართველთა, ჳერთა და კახთა და ყოველთა ქრისტეანთა მპყრობელისა საუკუნომცა არს საჳსენებელი და კურთხევაჲ მ[ათი]; ძისა მათისა; გიორგი, ყოვლისა აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა მტკიცედ მპყრობელისა და მეფეთ-მეფისა საუკუნომცა არს საჳსენებელი, ძისა მათისა, რუსუდან მართლმადიდებლისა, ყოვლისა აღმოსავლეთისა მტკიცედ მპყრობლისა, საუკუნომცა არს საჳსენებელი და კურთხევა მათი; დავით და დავით მართლმადიდებელთა მეფეთა და მეფეთ-მეფეთა საუკუნომცა არს საჳსენებელი... უსხეულოთა მისჯავსებულისა წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფთჳმეთა წმიდლისა, ახლისა ოქროპირისა, ქართველთა განმანათლებლისა, საუკუნომცა არს [საჳსენებელი]; წმიდათა და მართლმადიდებელთა დედოფალთა მარიამისი და მართასი საუკუნომცა არს საჳსენებელი; წმიდათა მამათა იოვანესი და იოვანე სჯნგელაზისა და გიორგისი საუკუნომცა არს საჳსენებელი; წმიდისა მამისა ჩუენისა გიორგისთა წმიდელისა, ქართველთა მნათობისა, საუკუნომცა არს საჳსენებელი, და ყოველთა ნათესავთა ჩუენთა მასპინძლისა ქართველთა გრიგოლი სეკვასტიონისა ბაკურიანისძისა, ყოვლისა დასავლეთისა დიდისა დემეტრეკოსისა(!) მართლმადიდებლისა საუკუნომცა არს [საჳსენებელი]... დაიციენ და ადიდენ მორწმუნენი მეფენი, სათნოდ ღრისა წინამძღუარნი კათალიკონნი, მორწმუნენი, ღირსნი და მართლმადიდებელნი ებისკოპონნი და ყოველი მორწმუნე ნათელღებული მართლმადიდებელი სანწყსო ქართველთა; მართლმადიდებლისა მეფეთ-მეფისა გიორგისი და მათისა მეცხედრისა დედოფალთა დედოფლისა თამარ-ყოფილისა სალომესი საუკუნომცა არს საჳსენებელი; ძისა მათისა ვახტანგისი და მათისა მეცხედრისა გულქანისი და ძისა მათისა ხოსრო თანგილისი საუკუნომცა არს საჳსენებელი; პატრონისა ყუარყუარესი და მათისა მეცხედრისა დედისიმედისა და ძეთა მათთა პატრონისა ქაიხოსროსი და პატრონისა მზეკაბუკისი საუკუნომცა არს საჳსენებელი და კურთხევა მათი; ვა-

ხუ შტ-ყოფილისა ვასილი იოსი და მათისა მეცხედრისა. მეფეთ-მეფისა ასულისა ქეთათ-ყოფილისა ქრისტინასი და ძეთა მათთა ამუანისი! და ელენესი საუკუნომცა არს საჯსენებელი; პატრონისა ელისბარისი და მათისა მეცხედრისა მარინისი და ძეთა მათთა საუკუნომცა არს საჯსენებელი და კურთხევა მათი; ძმისა მათისა პატრონისა იოთამისი და მათისა მეცხედრისა მხეჩალიისი და მიესთა(!) მათთა საუკუნომცა არს საჯსენებელი; დისა მათისა თამარისი საუკუნომცა არს [საჯსენებელი]; პატრონისა ეკატერინესი და ძეთა მათთა ბოქასი, სურხანისი. გრსაჯენისი და გურგაქისი საუკუნომცა არს საჯსენებელი; მათისა გაზრდილისა მწერლისა ზოსიმესი და მისთა მიცვალებულთა საუკუნომცა არს საჯსენებელი დიდება და პატივი და თაყუანის-ცემა მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა აწ და მს და უკვე.

წმიდანო მღვდელნო, ვითა მთაწმინდას წარკითხვენ ამას ძეგლის წერასა, ვგრეთვენ(!) სრულობით აქა სწერია.

ამის მწერალსა შეუნდოს ღმერთმან.“ 34r—36r.

ანდერძები: 1. ტექსტის ხელით, სინგურით, სათაურის შემდეგ: „ღმერთო და აწყურისა ღრის მშობელო, შეიწყალე თამარ.“ (11v).

2. ტექსტის ხელით, სინგურით, სათაურამდე: „ღმერთო და ყოვლად წმიდაო ღრის მშობელო და მისნო წმიდანო, შეეწინით მას საუკუნოსა პატრონსა სულკურთხეულსა ქოიარ-ყოფილსა ქეობინს და მისა მეცხედრესა პატრონსა თამარს და ძეთა მისთა მისთა(!)“ (36r).

3. იქვე. სათაურის შემდეგ, სინგურით: „ღო, შეიწყალე ლუკაა“ (36)r.

4. „ღმერთო და აწყურისა ღრის მშობელო, პატრონი თამარ და ძენი მისნი მშჯდობით დაიცვე და დღეგრძელობით ცოდვანი მისნი შრს ღწ, ამინ.“ (321r).

5. (გადამწერისა) „წმიდაო ნიკოლოზ, შემიწიე ხებედეს, ამის მწერალსა.“ (243v).

6. „წმიდაო ნიკოლოზ, შეიწყალე ხებედე და ჩემი მამა ბასილი. ამინ.“ (271v).

7. „ჯუარო ქრისტესო, შეიწყალე ხებედე, ამინ“ (104v).

მიანწერები: 1. (ტექსტის ხელით). „კაიშე, მელანი ქარმან დამიქცია, ნუვინ მწყებო, ღრს მადლსა, დიდი ფიცი არის.“ (176v).

2. სულთა მისახსენებელს (იხ. შენ. 4) მოსდევს 35v. და 36r-ზე XVI ს. ნუსხურით: ა) „ამილახორისა ელბდურისა საუკუნომცა არს საჯსენებელი მისი და კზვა მისი და თანამეცხედრისა მისისა სხურციძისა ასულისა ნესტროჯენისი საუკუნომცა არს საჯსენებელი მისი და კურთხევა მისი და ძეთა მათთა ფალაქანხოსრთსი, ნიკოლოზისი, ხესჯელისი საუკუნომცა არს საჯსენებელი მათი და ასულთა მათთა საუკუნომცა არს საჯსენებელი მათი და...“ (35v-ს. II სვეტის თავისუფალ ადგილზე); ბ) „... კზვა მათი და სიმართლით და დღეგრძელობით მრავალმცა არიან წელნი ცხორებისა ელბდურისა ნესტროჯენისა და ძეთა... თა პირმშოსა და ახოვანისა ძისა მისისა მეგორიხედეგისი...“ (35r-ს ქვედა კიდებზე ბოლო სტრიქონი ჩამოჭრილია და არ იკითხება, ჩანს მხოლოდ ...სა ასლ...); გ) „... ასლისა .. ევ... ნესი საუკუნომცა... და კსენება... მისა მისისა... ისა დისა მ... ლ მცა არიან წელნი ცხორებისა მისისანი“. (35r გარეთა კიდის ქვედა ნაწილზე. ჩამოჭრის გამო სტრიქონების დასაწყისები არ იკითხება); დ) „... აწ ასლისა მისისა ჯლბდახისა და თანა მეცხედრისა მისისა ედდრისა მრავალმცა არიან წელნი ცხორებისა მათისანი, ამინ“ (36r-ს ზედა კიდებზე ფურცელი გადაჭრილია: პირველი სტრიქონის სტრუქტურის ასოების ქვედა ნაწილი და მხოლოდ, შესაძლოა ნაწილი მინაწერისა სულ ჩამოჭრილი იყოს); ე) „... მისისა რებქისა საუკუნომცა არს კზვა მისი, დისა ჩრისა ამის მწორა(!) ათანასიასი, საუკუნომცა არს კზვა მისი, ამინ“ (36r-ს I სვეტის შუაში, ტექსტის მომდევნო თავისუფალ ადგილზე. შესაძლოა, წარმოადგენს გაგრძელებას ბ მინაწერისა). ა, ბ, გ, დ, ე ვარსებითად წარმოადგენს ერთ მინაწერს, ერთი ხელითა და მეორით ერთდროულად შესრულებულს. მის ავტორს წერა დაუწყია 35v-ს II სვეტის თავისუფალ ადგილზე, შემდეგ, ადგილის სიმცირის გამო, უწყობა ქვემოთა გარეთა კიდებზე და მომდევნო გვერდზეც. რადგან ხელნაწერის კიდებები ჩამოჭრი-

ლია და მინაწერის ტექსტი დაზიანებული, ჰირს გარკვევა მისი ცალკეული ნაწილების ხუსტი თანმიმდევრობისა).

3. (ნუსხურით) „წმიდაო მღვდელთ მთავარო ნიკოლოზ, გამომიგნენ წარწყმედილგან და სიკუდილისა მონა შენი იო ან ე და შენი სამსახური მალირსე, აზ“ (244r).

4. (ნუსხურით) „წმიდაო ნიკოლოზ, შუე გა ბ რ ი ე ლ ბერი და ჩემი მამა-დედა აცხონე. ამინ“ (271v).

5. (იმავე ხელით) „როგორითაც წინა) „[იო]ანე მახა[რებ]ელო, შუე ბერი გა ბ რ ი ე ლ ამინ.“ (307v).

6. (ნუსხურით) „ეს წიგნი არის მათე მღვდლისა სულხანოვისა და მამა-პაპითგან ღარჩენით და ვინც დაიხე მოს, გაუწყვე(!) წმიდისა მარინეს მადლი“ (36r).

7. (ადრინდელი მხედრულით) „ქე ღმერთო, შეიწყალე ამაღლებელი საკრველო (?)“ (279v).

8. (იმავე ხელით) „ქე მადლო შეიწყალე მარკო ხ(?)“ (307v).

9. (იმავე ხელით) „ქ. თეოდორეს მადლო, შემიწყალე მარკო ხ(?)“ (321v).

10. (იმავე ხელით) „... მადლო, შეიწყალე მარკო ხ(?)“ (332v).

11. „აძის დამწერი ცივეჭყ(?) შარვაშიძე არის“(1r)

12. „ღმერთო, შეიწყალე პეტრე შვილი ბასილი.“ (68v).

13. „უფალო იესო ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, შეიწყალე მონა შენი ბასილი დიაკვანი, ღმერთო ჩვენო იესო ქრისტე, შეიწყალე მონა შენი ბასილი.“ (63v).

14. „ბასილი დიაკვანა დაწერე(!), ვინც წაიკითხოხ, შენდობა მისცეს ჩვიდმეტრი ჩავდგი, ამ წიგნს ვკითხულობდი.“ (171r).

15. „წმიდაო ნიკოლოზ, მეოხ მეყე მე ცოდვილსა ბასილის“ (243v).

16. „ქ. ღმერთო, შეიწყალე მარკო ხ ის] შვილი. ამინ.“ (68v).

17. „მე. დარეჯან ვიკადრებ(!), ჩემო ღმერთო. ბატონი..“ (107r).

18. „მე შემიწყალე ივანე პეტრემ ღვდლი შვილი.“ (171v).

19. (ეს და მომდევნო მინაწერები შესრულებულია ჩართული დამწერლობით მინაწერები მოთავსებულია ხელნაწერის გვიანდელი ნაწილის ფურცლებზე (იხ. შენ. 3, ანდა ხელნაწერის ძველი ნაწილის თავისუფალ ადგილებში.) „მოიხილე უფალო იესო ქრისტე ღმერთო, ერისთვის შვილი ელიზბარ“ (68r)

20. „ასული ვასილისი(?) ღირს იყო ესრეთ ვითარ იოვანე წინაწარმეტყველი.“ (68r).

21. „გვლესია ღმერთს ადგი[...], არს“ (68r).

22. „წვიდიდა ძე კაცისა და ღმრისაგან იდიდა“ (68v).

23. „წიგნი ესე, სახელით ნეტარასი, წმიდის მარინეს ახალციხის ეკლესიისა არის. ამინ.“ (80r).

24. „ლო იუ ქე, ღო ჩნო. რომელმან იგსენ ვორცნი სოფ[ლი]საგან, შიითვალე ვედრება ჩნი, მჯდომარ[ი]ეო, მჯდომარეო(!)“ (109v).

25. „იე ქე ძლ ვა.“ (140r).

26. „მე ერისთავის შვილმა ელიზბარმა დავწერე“ (171r).

27. „ლო იე ქე, ღო ჩნო, რომელი ჩვენთს დამდაბლდი და დადაბლებითა შენითა დაამდაბლე სილაღე მაცთურ[რ]ისა და მოგვანიქე შენდობა ცო[დ]ვათა.“ (345v).

(სხვა მინაწერები: 99r, 171v, 172r, 243v, 249r, 353v).

(591)

1247

ოთხთავი. XVII

262 ფ.; 13,5 X 10; ქალაღდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; საფიჭრებელია, რომ ყდას ჰქონია ვერცხლის მოჭედილობა; ქალაღდი ოდნავ დაზიანებულია; აქა-იქ ჰიის ნაკაში; ამოვარდნილია ფფ. 1, 2, 70, 178, 257; ფ. 262, verso-ზე დაუწერელი, დაკრულია ქვედა ყდაზე. პირველი რვეულის მხოლოდ ორი ფურცელიაა შემორჩენილი; ნუსხური, სათაურები მთავრულით, სინგურითა და ოქრომელნით, ტექსტი ჩასმულია ფერად ვარაყიან ჩარჩოში; თავკახმულობა: 1r, 71r, 116r, 183r; გადამწერი-მთავარ-

დიაკონი იესე ბაღდაშვილი (70v, 229v); მომგებელი—ვახტანგ ორბელი—(113v,—229v.) [XVII]; დაუწერელია 230v, 262v.

„სახარება მათესი. თავი ა. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი...“ 1r—229r.

შენიშვნა: 1. ოთხთავის ტექსტს მოსდევს სახარების საკითხავთა საძიებლები (231r—262r).

2. ოთხთავის თვითულ თავს (გარდა მათესა) წინ მიუძღვის თავთა საძიებელი

3. ოთხთავის ტექსტის ბოლოს მოთავსებულია მთარგმნელის (გიორგი მთაწმიდლის) ანდერძი. (229v).

ანდერძები: 1. (გადამწერისა): „ღმერთო, შეიწყალე ამა წიგნის მწერალი იესე ამინ.“ (70v).

2. (გადამწერისა) „დიდებამ ღმერთსა, სრულმყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა სრულ იქმნა წმიდამ ესე ოთხთავი ნებითა ღმრთისაჲთა და ბრძანებითა ბატონის ვახტანგისითა კელითა ფრიად ცოდვილისა ბაღდაშვილის მთავარ-დიაკონის იესესითა. უდებად წერისათჳს ნუ მწყევთ. ღმრთისათჳს გვედრებდი, რამთა ღოცვა ჰყოთ ჩემ ცოდვილისათჳს“ (229v).

მინაწერები: 1. (გადამწერისა): „ღმერთო, დღეგრძელობასა, გამარჯულებაში ავმარტონ ბატონს ვახტანგს, რომლისა ბრძანებითა გათავდა მარკონის თავი, ამინ.“ (113v).

2. (გადამწერისა): „[ეს] ორი სტრიქონი ორჯერ დაეწერე და ამოეფხიკე და ნუ მწყევთ, ღმრთისათჳს გვედრებდი“. (183r).

3. (მომგებელისა), „უფალნო ჩემნო, აქ ვახტანგ სწერია და ბოლოს ორბელი. ორივე შე მქჳან“. (229v. ბოლოში ორბელი არსად მოხსენებული არაა, რაც გვაკარაუდებინებს, რომ ხელნაწერი, შესაძლოა, ნაკლულია).

(592)

1248

ჟამნი: XVIII

112 ფ.; 15,5X11; ქაღალდი, ტყავადაკრული შესაკრავებიანი მუყაოს ყდა, დაშლილი, ნაკლული: ნუსხური, სათაურები სინგურით; ტექსტის მეღნითაა შესრულებული პრიმიტიული ნახატები და ორნამენტები (1r, 4r, 5rv, 21v, 44v, 45r, 63v, 64r, 81v, 84v, 85r, 101v, 109r.). კვირნიშანი: ნახევარმთვარე (97) [XVIII]; გადამწერი: სიონის დეკანოზის შვილი ამბროსი(1r); დაუწერელია: 108v,—111v.

„ჟამნი წირვისანი. დიდებამ შენდა: ღმერთო ჩუენო, მეუფეო ზეცათაო, მამაო ჩუენო: კირიელისონ გ...“ 21v—111r.

შენიშვნა: 1. ფ. 112 ნახევარიდაა დარჩენილი, ამიტომ მისი თავის ადგილზე მოთავსება არ ხერხდება.

2. ჟამნის შედგენილობაში შედის: ა) ჟამნი წირვისანი (21v—32r);

ბ) ჟამნი მეექვსისა (32r—52v);

გ) ჟამნი მწუხრის ღოცვისა (53r—63v);

დ) ჟამნი მცირე სერობისა (64r—85v; შიგ შედის „გალობანი“ 85r—v);

ე) ჟამნი ცისკრისანი (86r—111r; შიგ შედის „სხვა ღოცვა“ 95r—101r და „კვირიაკის ცისკრად ესე გალობაჲ“ 101r—111r).

3. ჟამნს წინ მიუძღვის სხვადასხვა გალობანი (1v—21r).

ანდერძი (გადამწერისა): „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი სიონის დეკანოზის შვილი ამბროსი“. (1r).

(593)

1249

მარხვანი. XVI—XVIII

434 ფ; 30,5×22,5; ქალღი, ტყავგადაკრულ ხის ყდაში; ტყავი მოცილებულია. ყუაზე შემორჩენილია ფერადი ქსოვილის ნაჭერი, შიგადაშიგ აკლია, ზოგიერთი ფურცლები არეულადაა აკინძული; ფ. 358—434 რესტავრირებულია კიდევბზე დაწებებული ქალღდის ზოლებით, რომელთაგან ზოგიერთი მოვარდნილია; ფ. 14, 15, 101, 102, 130, 131, 138, 152, 154, 166, 183, 186, 187, 405—408, 431—434 ამოცვენილია; ფ. 128v, 156v, 319v-ს ნაწილი გადაშლილია; ნუსხური, სათაურები სინგურიით; ჭვირნიშანი—სამი ნახევარმთვარე; ხელნაწერში ერთადაა შეკინძული ორი მარხვანი; [XVI—XVIII]: გადამწერები: თეკლა ბოლქვაძის ქალი (პირველი მარხვანის ნაწილისა—15v), გიორგი (მეორე მარხვანისა—388v). დაწურულია: 340v, 434v.

1. [მარხვანი] „იწყებინა წმიდანი მარხვანი მეზვერისა და ფარისევლისა კვრიაკესა ვიდრე დიდსა შაბათსა მწუხრად. ორო ღლდყვს, აღდგომისა რისისა ცა ვმა იყოს სამნი. აღდგომ. და ესე მარხვათაგან: ევა დიდებული საკვრელი...“ 1r—357v.

შენიშვნა: ფფ; 1—15v, 22r—118v, 120r—128v, 137r—152r; 153r—156v, 183r—319v ნაწერია თეკლა ბოლქვაძის ქალის ხელით; ფფ., 16r—21v, 119r, 129r—136r, 152v, 157r—182v, 320r—321v, 339r—340r, 354rv ავსებს პირველი ნაწერის ნაკულ ადგილებს, შემავსებლის ხელითვე არის ნაწერი ზოგიერთი შენიშვნა ძირითადი ტექსტის ფურცლების კიდევბზე (123v, 148r, 153r, 156v). რესტავრატორს ზოგჯერ პირველი ტექსტი გადაუშლია (128v, 156v, 319v) და შეესება გადაშლილი ნაწილის განმეორებით დაწვყია. პირველი მარხვანის დანარჩენი ფურცლები (322r—338v, 341r—356v). შესაძლოა, აგრეთვე რესტავრატორის ხელითაა ნაწერი. კველა ხელი XVIII საუკუნისაა. მარხვანის ბოლო ნაწილი ნახეულის პირს წარმოადგენს, იხ. მიწაწერი 338v-ზე; „ესე სტამბითგან არის, იცოდეთ.“

2. [მარხვანი] „... მის თანა იქცეოდა, მრავალ იყო. ნუ დაჰყოვნი უცხოსა თანა დედაკაცისა, ნუცა მოიხვევ მკლავთა, რომელი არა შენი იყოს...“ 358r—434r.

შენიშვნა: მეორე მარხვანის ტექსტი იწყება ბზობის კვირის ოთხშაბათიდან, ორეულიდან. ტექსტს შიგნითაც აკლია, ფურცლებიც არეულადაა აკინძული; ამიტომ არც ამოცვენილი ფურცლებისთვის ხერხდება ზუსტად ადგილის მოძებნა. შეკინძულია (ასეთი თანმიმდევრობით) ი—იდ, ლგ(?)იე, იზ, კ, კა რეულები (მთლიანად ან ნაწილობრივ). ნაწერია XVI—XVII საუკ. ხელით.

ანდერძები: 1. (გადამწერისა): „ლოთ დრო ივე ქერო, შეიწყალე ამის მწერალი თეკლა ბოლქვაძის ქალი, ვინაცა შენდობა მიბრძანთო, თქვენცა შეგინდოს მტერთან. ამინ და კიორილუონ.“ (15v).

2. (ტექსტის ხელით): „ღმერთო, შეიწყალე სული გიორგისი. ამინ.“ (388v), მიწაწერები: 1- „ქ. ევა შენ ქრისტეს თაყვანის-მცემლო და ხელით მსახურო, უდაბნოს მოქალაქეო, დედის მუცლითგან ქრისტეს თაყვანის-მცემლო, სმა-ტკბილად მხმობარეო და ქდაგო სარწმუნოებისაგო, უხორცოთა ანგელოზთა მიმსგავსებულო, შენ დიდო ნათლის-მცემლო იოანე. მტერთა ურწმუნოთა დამამზობელო და მორწმუნეთა შენთა აღმადგინებელო, უძლურთა მკურნალო და სნეულთა აღმადგინებელო, გვეურები შე ცვა-ფარავთა შენთა მონდობილი, ყოველთა კაცთა უცოდელესი ჯაყელი მოძღვარი. [და] ვივულე და ვივულსმოდიგინე ნებითა ჩემითა და ძალითა მოვედი ამა მონასტერს მეღექედურისას და თავი ჩემი შანოვსწირე. ქვეყნის არეულობით დიად წამხთარი, უწირავი, ულოცავი იყო. მერმეთ მერმეთ(!) დიდის ჭირნახულობით ვიღვაწე და ჩემი ცოდვილობით და მონაგვარი(!) და

ხ(ე)მწიფისა ჩვენისა გ უ რ ი ე ლ ი გ ი ო რ გ ი ს წყალობით და ძეთა მისთა განძლიერებისათვის აღვაშენე ეკლესია იოვანე ნათლისმცემლის საყდარი მეღეჭე დ უ რ ი ს. ამას შეესწირე წმინდა ოთხთავი, სახარება, სამოციქულო, პარაკლიტონი. მარხვანი და ზატიკინი, ბარძიბო, ფეშხუშო, კამარა, სირმის ოცდა რვა მარჩილის ოდიკი რუსული. ესენი ყველა, ნათლის მცემო იოვანე, შენ და შენის საყდრიზდა შამიწირავს. აუ ჩემს მერმეთ ეს ჩემი შეწირული წიგნები ან სხვა რამ არის ან ზატი, ან ამ საყდრის განწყობილობა დამირჩეს, გამოახვას, წაართვას და გამოსწიროს, ან ინთოხიხოს(!), ერთი დღის მეტად დაყაოვნოს(!), ან ამდენს ჩემს განწყობილს წიგნებს უპატივით მოეპყრას, მას შერისხდეს თავა...“ (დაუმთავრებელია)“ (ყდის საცავი ფურცლის ქვედა მხარეს).

2. „სტოდიელი ვ ფურცელი წინანი გარდამოაქციე და იქ იკითხე, და კვრიაკისაცა იქია.“ (123v, —ნუსხურით).

3. „ამ ოთხშაბათის ცისკრის გალობანი ია ფურცელი გარდამოაგდე და იქ ეძიე-სტოდიერთურთ.“ (148r, ნუსხურით).

4. „ამ პარასკევის სტოდიელი თერთმეტი ფურცელი გარდამოაქციე უკან და იქ ეძიე.“ (153r, ნუსხურით).

5. „გ. აქა სტოდიელი იმ ფურცელი გარდამოაგდე უკანით და იქ ეძიე.“ (161r, ნუსხურით).

6. „ქალაღდის სიძვირისათვის წმიდა კელი დავსწვრე“. (167r).

7. „ესე სტამბითგან არის, იცოდეთ.“ (338v, ტექსტის ხელით, ნუსხურით.)

8. „სხუაჲ არა ეწერა დედანსა.“ (340r, ტექსტის ხელით, ნუსხურით).

9. „ეს ქალაღი გაუხამებელი არის და მოსწრაფებითაც დაიწერა, და კარგი ხელი აღარ დავეძიე. და ამისთვის ნუ მნუკვით.“ (350v, ვაღამწერისა, სინგურით.)

10. „სულსა თაგ დირიძესა სფირიდონს შეუნდნეს ღმერთმან. ამინ...“ (359v, დანარჩენი არ იკითხება. XVII ს. მხედრულით).

11. „ღო, მოიხსენე გოგოიე ბოზოყვა... [მა]მისი მისი საბა, დედა მიძითამარი აბულაძის ქალ ი.“ (362r, ნუსხურით).

12. „სულსა ქავთარას შეილსა ახან შერს. შს ღმერთმან, მისსა მეულღესა რაქიელს. შს ღნ. ამინ.“ (368r, ნუსხურით).

13. „სულისა ბასილისძესა გიორგის(?) შეუნდნეს ღმერთმან.“ (381r).

14. „სულსა ქავთარაძესა საბაქთარს შს ღნ. ან.“ (381v, ნუსხურით).

15. (ტექსტის ხელით) „აქა ჩმა ვაჟმან თავი გაიტეხაჲ, მეტად შევწყინდი“ (389v, ნუსხურით).

16. „ვი(?) ყავ შენ, იო ბი მხატვარო. რა სასჯელი გაქ ამ წიგნის კეთებაში.“ (389v, ნუსხურით).

17. „ჩიკუტსძესა გაბრილსა გლდასა(?) შნს ღა,“ (390v, ნუსხურით).

18. (იმავე ხელით, რომლითაც წინაა დაწერილი) „ირმასაძესა გაიანსა მისა მეულღესს“ შს ღთა“ (393v).

19. „ა ღმერთო და ამ ნებისკვირის მადლო. შემიწყალე მე ცოდვილი მარკოზ მოძღვარი, ამინ.“ (407v, XVIII ს. მხედრულით).

(სხვა მინაწერები: 195v, 328r, 330v, 332r, 336r, 360r, 372v, 373r, 419v, სომხური მინაწ. 262v).

(594)

1250

მარხვანი. XVII—XVIII

439 ფ.; 29×20; ქალაღი, აქა-იქ ჭიანჭამი. ჩასმული ყოფილა ტყავგადაკრულ ყდაში; ყდა ამჟამად აღარ აქვს, შემორჩენილია მხოლოდ ტყავი და მის ქვეშ მოთავსებული ქსოვილის ნაწილი; თანაკლული, ფ. 1—21, 366, 435 ამოცევილია; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVII—XVIII]; სხვადასხვა კვირნიშანი—სამი ნახევარმთვარე (ფ. 435, სხვა ნიშნები ფ. 16, 17); შემაჯახავი—მღვდელმონაზონი მათე (ერისკაცობაში მახარებელი) სალუქვაძე (439v, 176r).

[მარხვანი] „...და მეზუსრისაებრ. შემუსრვილითა გულითა ღმერთსა უგალობ. ზუაობისაგან ყოველი სათნოებაჲ ცუდ არს...“ 1—406v.

შენიშვნა: 1. ერთვის „ტიპიკონი მარკონის თავთაგან, თუ ვითარ იკითხვების მარხვანი წმიდასა და დიდსა მარხვასა შინა.“ (402r—439v).

2. ჩართული დამწერლობით: „აღესრულა“ (439r).

ანდერძი: „ღმერთო, მოიხსენე ამ წიგნის შემკრელი მათე მღვდელ-მონაზონისა... ლუქაძე სიცოცხლით, ცხონებით სასუფეველსა შენსა. ამინ და კირისნ. ვინც შენდობა მიბრძანო, თ... თქვენცა.“ (439v).

მინაწერები: 1. „ღმერთო, მოიხსენე მანარებელი ყოფილი მათე სალუქვაძე სასუფეველსა შენსა სიცოცხლით, სიმრთელით, ცხონებით. ღმერთო და ამ მარხვანის მადლო, მაცხოვნეთ.“ (176r).

2. „წმიდაო ღმერთო და ამ მარხვანის მადლო, მოიხსენე გრიგოლ ბერი ფრცოვანი სასუფეველსა შენსა ყვე აწ და მარადის... ამინ“ (4r).

3. „ქ. ღმერთო და ამ მარხვანის მადლო, მოიხსენე ბატონისშვილი დომენტი(?) სასუფეველსა თვისსა ყოველთავე აწ და მარადის და შეიწყალე უკუნისამდე.“ (174r)

4. „ქ. ღმერთო და ამ მარხვანის მადლო, მოიხსენე ფრიად ცოდვილი ბატონისშვილი სიმონ სასუფეველსა შენსა აწ და მარადის, ან.“ (186v).

5. „ღმერთო, მოიხსენე არდიშვილი ანდრია, აცხონე, აცოცხლე(!).“ (209v).

6. „ღმერთო, მოიხსენე ყოვლად სამღვდლო შამოქმედელი(!) მიტრაპოლიტი.“ (210r).

7. „ქ. ღმერთო და ამ მარხვანის მადლო, მოიხსენე ორთავე შინა ცხოვრებასა. გოგითიძე გაბრიელ.“ (228, 227v-ზე ამავე ხელით „... მოიხსენე ცოდვილი დიკონი, ღმერთო მოიხსენე“).

8. „ქ. ღმერთო და ამ მარხვანის მადლო, მოიხსენე ბატონისშვილი ქაიხოსროს სასუფეველსა შენსა კვირიელისონ.“ (304v).

8. (იმვე ხელით, რომელიც წინა მინაწერია დაწერილი); „ქ. ღმერთო და ამ მარხვანის მადლო, მოიხსენე ბატონისშვილის ქაიხოსროს გამდელი.“ (303v).

10. კრიპტოგრაფა (368v).

(955)

1251

ჯამი. XIX

312 გვ.; 12×10,5; ქალაღი მოღურჯო ფერის; ტყავადაკრული ხის ტვიფრული ყდა, დაზიანებული; თაგნაკლული, ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XIX].

[ქამნი] „ლოცვათა წმიდათა მამათა ჩვენთა უფალო... წმიდაო ღმერთო, მამაო ჩვენო, აღდგომილ... ლისაგან შეგივრდები შენ სახიერ და ანგელოზთა. გალობასა გილალადებ.“ 1—312 გვ.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი მისდევს 1717 წლის ვახტანგ VI-ის ნაბეჭდ კამსს.

(596)

1252

ჯამი. 1765

261 ფ.; 26×10; ქალაღი; უყდო; ნაკლული; კიდებშემომწვარი; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; გადამწერი; ნიკოლოზ ჩაჩიკაშვილი (198v); 1765 წ. (198v).

<ქამ-თვენი>.—„...ღისმშობელო, რათა რომელი ესე შუნ გეცეთ, არა დავეცნეთ, არამედ განვერნეთ წინააღმდეგომთა მტერთაგან, რამეთუ შენ ხარ ცხოვრება ნათესავისა ქრისტიანეთასა...“ 1r—261v.

წყდება: „... შეისმინე ჩვენი. ღმერთო მაცხოვარო, ჩუენო სასოო ყოველთა კიდეთა ქვეყანისათაო, და რომელნი არიან ლოცვათა შინა შორის და მხილებულ...“

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი მისდევს 1717 წელს ვანტანგის სტამბაში დაბეჭდილ „ჟამნს“.

ანდერძი: „განსრულდა ღმრთისა დიდებამა ქამ-თვენი ჩემ ცოდვილ ნიკოლოზ ჩაჩიკას შვილ მღვდელისათა თვესა იანვარსა და, ქორონიკონს უნგ“ (198v).

(597)

1253

ფრაგმენტები. XVIII—XIX

37ფ.: 31,5X21; ქაღალდი (სხვადასხვა); ერთად არის აკინძული ორი სხვადასხვა დროისა და შინაარსის ფრაგმენტი. 1—8 ფ. ნუსხურით; [XIX ს.] 9—29 ფ. მხედრულით; [XVIII ს.]

1. [აღდგომის წირვა].—„ჟამსა ცისკრისასა მიიღებს პარეკლესიარხი კურთხევასა უპირატესისაგან, განვალს და დაპრეკს დიდსა ზარსა საკმაოდ, და შევალს ეკლესიად და აღანთებს ყოველთა სანთელთა...“ 1r—8v.

2. [ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნთა კრებული] საძიებელი].—„... ქ. კიდევ უხდურობისათვის. სომხისა ტნიგ, კათალიკოზისა შ...“ 9r—37v.

(598)

1254

კრებული. XVIII

206 ფ.: 21,5X15; ქაღალდი; დაშლილი: უყდო; ნუსხური, დასაწყისები და მთავრული ასოები სინგურით; ხელნაწერში გაერთიანებულია ხუთი სხვადასხვა ხელნაწერის ფრაგმენტი, ხუთივე XVIII საუკუნისა; თავ-ბოლონაკლული; აკლია ძალიან ბევრი შიგნითაც; პირველი ფრაგმენტის გადამწერი უნდა იყოს საბა დიაკონი (21r).

1. [მარხვანი]. „... მნი აღსარებად ჩემდა და შერაცხილ ცხოვრებასა შინა ჩემსა და შეიწირე, ვითარცა საკმეველი, წინაშე სახიერებისა შენისა...“ 1r—66v.

წყდება: „... რომელი მიუჯუამს სულთა მთავართასა, ანუ ვითარი საზოსელი შევ...“

2. [ხატიკი]. „... [ავაზაკისა თანა. საღთოსა შევსწირვიდეთ და ვლაღადებდეთ: მომივსენე, მესნელო, სასუფეველსა შენსა...“ 67r—134v.

წყდება: „... ვითარ მიწოდო ძედ შენდა...“

3. [ხატიკი]. „... ვაღობანი წმიდისა დიდისა პარასკევისა შემდგომად შესამისა ჟამისა სრული; რეკონ ცისკარი და შეიმოსოს მღდელი და თქუას...“ 135r—181v.

4. „... თუესა დეკენბერსა კდ. წინა დღე ქრისტეს შობისა ათ[სა]მეტო გარდაიგდების. ხოლო უკეთუ წინა-დღე ქრისტეს შობისა მარხვისა დღე იყოს-ესრეთ იქმნას შობისა წესი ლოცვისა...“ 182r—201v.

5. [საგალობელთა ფრაგმენტები]. „... გალობაჲ წმიდისა სამებისაჲ უგა ჯე ა.—ერთსა დასაბამსა დაუსაბამოსა სამარადისოსა მიუწლო-მელსა, სამგვაშოვანსა...“ 202r—206v.

წყდებბ: „... შენ ხარ სასო ჩუენ ცოდვილთა და მაცხოვარი განსაც-დელთა შინა მხოლო, ყოვლად უბიწო...“

ანდერძი: „ღმერთო, შეიწყალე საბა დიაკონი“ (2r).

შენიშვნა: ხელნაწერში გაერთიანებულია ხუთი სხვადასხვა ხელნაწერის ფრაგმენ-ტი. I ფრაგმენტი—1—66 ფ. ფ. (იწყება დ რვეულით, დანარჩენ რვეულებს არა აქვთ რვეულბრივი აღრიცხვა); II ფრაგმენტი—67—134 ფ. ფ. იწყება მზ რვეულით თავდება რე რვეულით; შიგადაშიგ აკლია მრავალი რვეული და ფურცელი; III ფრაგმენტი—135—181 ფ. ფ.; IV ფრაგმენტი—182—201 ფ. ფ.; V ფრაგმენტი—202—206 ფ. ფ.

(599)

1255

კრებული. XVIII

267 ფ.; 19,5×15,5; ქალაღი; ლიდერინგადაკრული მუყაოს ყდა; ნუსხური; დასაწყისები და მთავრული ასოები სინგურით; სხვადასხვა ხელი; ქალაღი გაყვი-თლებული და დაზიანებულია, რესტავირებულია ყოველი ფურცელი; თავ-ბოლო-ნაკლული; ბევრი აკლია შიგნითაც; რვეულების თანმიმდევრობა დარღვეულია, ხელნაწერი არ არას სწორად აკინძული;

1. [ჟამნი]. „...ზღუდენი იტრუსალიმისანი. მაშინ ვთნდეს მსხუტრპლი: სიმართლისაჲ...“ 1r—113v.

შენიშვნა: ერთვის „თვეთა მეტყველებაჲ“ (113v—154r).

2. „ოხითაჲ იბაკონი მარხეთაჲ და ზატოკთა მეხუტრისა და ფარისეველისა კვრიაკესა.—ოხითა აღდგომისაჲ. იბაკოჲ. არა დააკლი, დმერ-თო ყოვლისა მპყრობელო...“ 154r—265v.

წყდებბ: „... თესვაჲ ვაქრობაჲ, რომელი და...“

შენიშვნა: „... უკანასკნელი ორი ფურცელი (266—267) „ჟამნის“ ნაწილია: მათი-ადგილია მე-24 ფურცლის შემდეგ.

(600)

1256

კრებული. XVII—XVIII

221 ფ.; 21×16; ქალაღი; ლიდერინგადაკრული მუყაოს ყდა; ნუსხური; დასა-წყისები და მთავრული ასოები სინგურით; ფერადი თავსამკაული: 1r, 57r; ხელნა-წერი ძალზე დაზიანებულია, რესტავირებულია ყოველი ფურცელი; შიგადაშიგ აკლია ფურცლები; პირველი ნაწილის გადამწერია ვითორგი (1r); [XVII—XVIII სს.]

1. „იბაკონი წმიდისა ღის მშობელსა, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების, ჯე დ გი.—[ზ]ეშთა მბრძოლისა ჩემისათჳს და მოღვაწისა უძლეველი-სა, ვითარცა შენ მიერ ხსნილნი განსაცდელთაგან...“ 1r—4v.

2 [ქამნი]. „ქამნი შუალამისანი შაბათისაჲ. მღნ: კურთხეულ არს ღმერთი ჩნი...“ 4v—56v.

შენიშვნა: ერთვის „თეთა მეტყველებანი 57r—120r:

3. „ოხითა იბაკონი მარხვათა და ზატიკთანნი. კვრიაკესა შეზვერის და ფარისეველისასა. ოხითა აღდგომისა გმისა. უწყოდეთ, რამეთუ ამიერ კვრიაკითგან ვიდრე ბზობის კვრადმდე, ნაცვლად მოციქულთა, ვედრებითა ვიტყვთ ამათ სამთა მუგლთა... კვრიაკეთა, შემდგომად მოწყალესა. ღბი ჳჲ მ.—მსწრად განუხვენ სინათლისა ბჳენი...“ 120r—195r.

4. „კვრიაკისა წინა ქრისტეს შობისა წმიდათა მამათ მთავართა. სამკრად წარდგომაჲ. კზლხარ შენ, უფალო ღმერთო...“ 195r—216v.

5. „ლოცვა დლითბ-დღე სათქმელი წმიდისა ღმრთის მშობელისა მიმართ, უკუეთუ გსურის ხილვა მისი ჟამსა სულისა შენისა განყოფისასა.—შეიწყნარე აწ, დიდებულო დედოფალო ჩემო...“ 216v.

6. „ლოცვა მამისა ჩნისა იოანე ოქროპირისა. მონაზონი ყოველსა ჟამსა იტყოდის ცრემლითა და ღმობიერად, ხოლო მღვდელი უწინარეს ჟამის წირვისა იტყოდის.—გმადლობ, შენ, უფალო ღმერთო ცხოვრებისა ჩემისაო...“ 218v—220v.

7. „ლოცვა, თქმული წმიდისა მაკარისი.—გმადლობ შენ უფალო ჩემო, ყოველითა გულითა ჩემითა...“ 220v.

8. [„კითხვა-მიგება]. „... უფალო ჩნი იესუ ქრისტე ბრძანებს. ყოველი კაცი, რომელიც იქს ცოდვასო, მონა არის ცოდვისაო...“ 221r-v.

წყდება: „... მოძღუარი ასწავლის: ადამ აღმოიყუანა და მიერ...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი გადაწერილია ორი სხვადასხვა გადაწერის მიერ; I ხელი—1—56 ფ.ფ.; II ხელი—57—220 ფ.ფ.

2. ხელნაწერის უკანასკნელი ფურცელი სხვა ხელნაწერის ფრაგმენტია.

3. ფ. 127 უადგილოდ არის ჩართული.

ანდერძი: (სათაურის შემდეგ გადაწერის ხელით); „ქრისტე ღმერთო, შეიწყალე გიორგი, ამეწ“ (1r).

(601)

1257

კრებული, XVII

75 ფ.; 21×14,5; ქალაქი; ლიდორინგადაკრული მუყაოს ყდა (ახალი); ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; ერთად არის აკინძული ორი სხვადასხვა ხელნაწერის ფრაგმენტი. პირველი ხელნაწერია 1—14 ფ.; II—15—75 ფ.; ხელნაწერის დაზიანებული ფურცლები რესტავირებულია; [XVII ს.].

1. [ლოცვანი]. „... უფალო ღმერთო ძალთაო, არა დასდევ სინანული მართალთათჳს აბრაჰამ, ისაკ და იაკობისათჳს, რომელთა არა შეგცოდეს...“ 1r—14v.

წყდება: „... ლოცვა საოცართა სიზმართა უფლისამი. მრაველ მოწყალეო უფალო, უბრწ...“

შენიშვნა: ლოცვაში ჩართულია: ა. „სათვალავნი დასაბამითაგანთა წელთანი. ქრისტეს მოსვლისა დასაბამითაგანნი წელნი იყვნეს ჳ-ფ; და ოდეს ქართლი მოიქცა ნინოს მიერ ქრისტეს ამაღლებითგან ხლმ-სა წელსა, დასაბამითაგანთა წელთა. ჳულმ-სა მოსლვამ იქმნა მე-ია-სა ქრწენსა. და მუქ[ა]მედ იყო ობ-სა, და წმიდამან

ნინო დაყო ქართლსა შინა წელიწადი იდ. ამასვე ჟამს იყო კოსტანტინე დიდი, და ღრიდტ(!) სომეხთა მეფე გრიგოლის მიერ მოიქცა. მირიანისითგან ვიდრე ვახტანგის მეოთხისა შვილისა ფარსმანისამდე გარდავლეს წელი ხნ-ნი და მეფენი იდ-ნი. ამასვე ჟამს მოვიდა იოანე შუამდინარით. დასაბამითგანთა წელთა ხევ იყო მუჰამედ ბოროტი. და შემდგომად ამისა დისწულმან ამისმან ყრუმან წაიღო ყოველი ქყანა, რომლისა მიერ იწამნეს დავით და კოსტანტინე. ამის-სა შემდგომად გამოჩნდა დავით წინასწარმეტყლისა ტომი სახელით ადარნასე, დისწული ადარნასე ბრმისა, რომელი ემზახა შვილთა ვახტანგისთა. აქა იწყო ტომებმან დავით წინასწარმეტყლისამან, რულ რწი!) ბაგრატიონნი და დედით ვახტანგისანი. და ოდეს ბაგრატიონანთა მეფობა დაიწყეს, მე-ოჯ კმენი იყო მგ. მეფე იყო აშოტ, რომელი მოკლეს მეგრელთა, ბაგრატი გურგენის შვილი, რომელმან მეფობა აფხაზთა და ქართველთა ერთ-ყო ქრწენსა სლდ. ამისთა ჟამთა იყო ეფთჳმე მთაწმიდელი, მთარგნელი ტაოთ; ბაგრატი სეფასტიასი, ქრწენსა ხებ. ამისთა ჟამთა იყო გიორგი მთაწმიდელი. დიდი დავით ქრწენსა ტმე. ამისთა ჟამთა იყვნეს ეფრემ მცარე(!), თეოფილე, არსენი იყალთოელი, იოანე ტარიკისტე. დავით ტფილის გამოიღო ქრწენსა ტმბ. ესე დავით და(!) წინასწარმეტყლისა ობ შვილი იყო. ოდეს მიეცვა—ქორნიკონსა ტმე, დიმიტრი მეფე მიიცივალა ტოვ, გიორგი მიიცივალა ქორნიკონსა ჯდ, ლაშა დაიბადა ქორნიკონსა ვიბ. თამარ მიიცივალა ქრწენსა ჯკზ. ერთ ჯუმლად მუჰლნი დავითისნი უსაქცოდ (5r—6r). ამას მოსდევს დღესასწაულთა და ზედნადებთა გამოანგარიშება (6—11ფ.ფ.)

ბ. „რაოდენი სახელი ეწოდების წმიდასა ღის მშობელსა“ (11v—12r.)

2. [გამონაკრები სჯულის კანონებიდან]. „... ქმისა დაქცევისა მართალსა სამართალსა ბჭობდით, უსამართლოდ შვილსაც ნუ მოუდგებთ. ბასილი თქუა: მეფე ასრე წმიდა და ღირსი უნდა, რომ ჟამი ეწიროდეს...“ 15r—32r.

3. „განგება ზეთის კურთხევისანი. აღანთონ ზეთი და შვიდი უღელი და შვიდი ლერწამი შემზადონ...“ 32r—46r.

4. „ლოცვა ნათლისღებისა აღბეჭდვისა ყრმისასა, ოდეს მიიღებდეს სახელსა დღესა მერვესა შობისა. —უფლისა მიმართ ვილოცოთ...“ 46r—49v.

5. „ლოცვა შემდგომად კათაქმეველთა დადგენისა. —უფლისა მი. რომელი ეგე ხარ უფალი და მეფე...“ 49v.

6. „ლოცვა ეკუჩულისა ავდასა დღესა მერვესა. —უფლისა მი. რომელმან გამოქსნა ცოდვითგან წმიდისა შენისა ნათლისღებისა მიერ, მონათა შენტა მონიჭე...“ 54v.

7. „განგება გვრგვინთ კურთხევისა. —მოვიდენ სიძე-სძალი ეკლესიად...“

8. „ბანაშვიდი მიცვალებულისა. —უფალო შეისმინე ლოცვისა ჩნისა ყურად...“ 60v—70v.

9. „განგება წმიდა დიდებულისა ღმრთისა გამოცხადებასა უკეთუ ჯერ-არს. —ვითარმელ წინა დღით მწუხრსა წისა ღმრთის გამოცხადებისასა...“ 70v—74r.

10. „ლოცვა წყალთა ზედა განცხადებისათა, თქმული გრიგოლი ანძი-ანძოსათა(!)...“ 74r—75v.

11. „ლოცვა წმიდისა ნათლისღებისა. —დიდ ხარ შენ, უფალო, და საკრველი, რომელმან საქმენი შენნი...“ 75v.

წყდებ ა: „... რამეთუ შენ ხარ ღმერთი ჩნი. ვარეშეუწერელი, დაუსაბამო და გამოუთქმელი, მოხუცდ ქყნად...“

შენიშვნა: ხელნაწერის ფურცლის კიდევბზე უცნობ პირს უგარჯიშია სატრფიალო ლექსების წერაში, ლექსები დაწერილია გაუმართავი, ძნელად საკითხავი ხელით.

1258

მარი ბროსეს წერილები სხვადასხვა პირებთან. გადატანილი მ. ბროსეს პირად არქივში (№№ 3,7—19,21—22, 152, 159—160).

(602)

1260

უან-უაკ რუსო, ჰსჯა. 1849

52 გვ.; 22×18; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; მთარგმნელი—დავით ესტატეს ძე ციციშვილი; 1849 წ. (52 გვ.);

(უან-უაკ რუსო). „ჰსჯა. კითხუასა ზედა აღდგინება ჰსწავლათა და ჯელოვნებათა შემწე ექმნებოდა წარმართუასა ქცევათასა. ითხოვს გამოძიებასა, აღდგინება ჰსწავლათა და ჯელოვნებათა შემწე ექმნებოდაა, გინა წარმართვასა ქცევათა, ანუ თუ განვრწნის მათ...“ გვ. 10—49.

შენიშვნა: 1. თავფურცელზე სწერია: „ჰსჯა. დაჯიღოებულწ დიქონის აკადემიისაგან 1750 წელსა. კითხუასა ზედა ამის აკადემიისასა წინადადებული, რამეთუ აღდგინება ჰსწავლათა და ჯელოვნებათა შეეწოდა წარმართუასა ზნეთა ანუ ყოფაქცევათასა, შეთხზული უფლის უან უაკ რუსოსოს მიერ, თარგმნილი პავლე პოტემკინის მიერ. მეორედ გარდამოცემული მოსკოვის სტამბასა შინა ტიპოგრაფიის კომპანიისასა 1787 წელსა. ხოლო რუსულით ქართულსა ენასა ზედა ითარგმნა თავადის დავით ესტატის ძის დანასკვერტელ-ციციანოვის მიერ 1849 წელსა, მაისის იგ-ს. ქარელში.“

2. წინ უძღვის რუსულად მთარგმნელის პ. პოტემკინის წინასიტყვაობა. „მკითხულთა მიმართ“ (1 გვ.)

ანდერძი: „სრულ ვჰყავ წიგნისა ამის გარდამოწერა წელსა 1849-ს, თთჳსა იუნისსა ა-სა დღესა, დავით ციციანოვი“ (გვ. 50).

შინაწერი: „ესე წიგნი ჰსჯა უ. უან-უაკ რუსოსოს თხზულებასა ზედა თარგმნილი ქართულად მივიპოვე და ვუძღვენი ქართულის წერა-კითხვის გამავრცელებლის საზოგადოების ბიბლიოტეკას 31 ოკტომბერს 1889 წელსა. თავადი დავით როსტომის ძე წერეთელი“ (გვ. 51).

(603)

1261

დავით ბატონიშვილი, თორმეტ საუბარი. 1888

27 ფ.; 18×11; ქალაღი; ქალაღის ყდა; მხედრული, გადამწერი დავით როსტომის ძე წერეთელი (26v); 1888 (26v).

„წიგნი პირველი. იმისის უგანათლებულობისა მეფის ძის დავითისაგან ქმნილი ათ თორმეტ წარწერილებანი მოცალემა კაცთა შესაქცევლად უქმთათვის. წიგნი პირველი.—ოდეს გონება ჩემი უზომოთარე მწუხარებითა შუოთიერ იქმნა და ვერა დავჰხმევ საგრძნობელნი, რათამცა არა განღვიძებულიყო ჩემ შორის ვნებაჲ, ამად მივყავ კალამსა ჯელი და ვაცნობე ყოველთა მახლობელთა და შორიელთაცა ჩემთა ურუა, მწუხარება და ჳირი ჩემი...“ 1r—26v.

შენიშვნა; თავფურცელზე სწერია: „თორმეტი საუბარი ბატონიშვილის დაე-
თისაგან დაწერილი.“

ანდერძი: (გადამწერისა) „ეს გადაწერე 1888 წელსა, იანვრის 22 დღესა, დ. ს. ა.
ჩხეიძე. დედანი მთხოვა შლედელმა საიჩხეს ცოლოურის მამულზედ მოსახელემ
ალექსი ჯაფარიძემ, რომელიც უნდა იყოს თვით ავტორის ნაწერი და
იმ ხანათვე გადაწერილი, ამიტომ, რომ სწერია ქორნიკონსა უფ. ესე იგი 1802
წელს არის ეს წიგნი დაწერილი. თუ გადაწერილი და ხელჩართული ის სამი ასლ.
მერე აქ ვისმე ჩაწერილი თუ არა, არა ვიცი. ასომთავრულია, ჩაწერილს არ გავს.
თნი დავით როსტომის ძე წერეთელი“ (26r).

(604)

1268

პანთეონი ქართული პოეზიის. 1832

62 გვ.; 22×17; ქალალი (ლურჯი); უყდო; მხედრული; 1832 წ. (თავფურცელი).

1. „შედა რება გაზაფხულისა და შემოდგომისა ერთმანერ-
თის თავის ქებით, ჯობნის ბა[ა]სი და ცილობა (მეფის თეიმურაზის მიერ
ლექსათ თქმული).

ღმერთო, რომელსა გაქებენ ზეცისა ძალთა კრებულნი...“ 1—15 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ I, 1934 წლ. გამოცემა,
გვ. 99).

2. „ანბანთქება (მეფის თეიმურაზის მიერ თქმული).—

აღახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამებით ქებულო!...“ 16—21 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ I, 1934 წლ. გამოც. გვ. 149).

3. „დიდება და ქება წმიდისა და ერთარსისა სამებისა (თქმული მეფის
თეიმურაზის მიერ). ჩახრუხაული.—

აღვალო პირი, სიბრძნე და ძვირი...“ 22—25 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ I, 1934 წლ. გამოცემა
გვ. 161).

4. „(ოდეს მტფე თეიმურაზს თამარ მეფის სახე უნახავს. დავით გა-
რესჯას, ეს ლექსი უთქვამს).—

მეფენი მოვლენ სურვილით, შენსა სახელსა მონებენ...“ 26 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ I, 1934 წლის გამოც.,
გვ. 145).

5. „(თქმული მეფის არჩილის მიერ).—

კარგსავე დროსა ჰსჯობს სიკუდილი, აეთ დროთა შემოსწრებასა...“
26—27 გვ.

6. „(ანბანთქება სულხან ორბელის შვილის მიერ).—

აღმას ბასრი გალესული დაჰკვეთს ენათ ვამით ზმნათა...“ 28 გვ.

7. „(თქმული მეფის ვახტანგისა).—

სიბრძნემ თავისა თვისისა სახლი იშენა გებული...“ 29 გვ.

შენიშვნა: S—1535 ხელნაწერის მიხედვით ლექსის ავტორია იოსებ ტფილელი.

8. [დ. გურამიშვილი], „ჰსწავლა ყრმათათვის მოსწავლეთა და ათთა.
სახმართა საქმეთა შეგონება.—

9, ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

ისმინე ჰსწავლის მიგბნელო; მიჰყევ დავითის მცნებასა...“ 30—34 გვ.

9. „მიჯნურთ ბადია(!). კარი პირველი. შესავალი.—წიგნსა ამას ეწოდების მიჯნურთ ბადია ამაღ, რომე მიჯნურობას ბევრი საცდომელი ჰსდევს და თავის შენახვა ჰმართებს, რათა თუმცა ბადესა შინა არ გაეზას, თორემ გამოხსნა ძნელია ამით, რომ არა ყოვლისაგან შესაძლებელია მიჯნურობა. და თუ ვისმე მიჯნურობა გწადდესთ, ეს წიგნი აღმოიკითხეთ, და რაც ეწეროს, თუმცა სრულიად გჰირდესთ, ჰელჰყავით საქმესა. და თუ არ, თავი ამოთ შეინახეთ.—

ახლა გამოიჩნდი, დამერქო სახელად შიჯნურთ ბადეა...“ 34—39 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, ტ. II, 1928 წ., გვ. 257).

10. [დავით ბაგრატიონის ეპიტაფია]. „ეპიტაფია საფლავსა ზედა მისსა წარწეროლ არს სახითა ესევეთართა და არს. 203 რიგი გაღე-ქსულ კულკვეცილ ლექსად ე. ი. იამბად, ანუ იამბიკოდ.—

1. შექმული(!) ხატად კეცისაგან თიხისა,

შედგმული ნივთად ოთხთა მიერ კავშირთა...“ 39—41 გვ.

შენიშვნა: 1. დავით ბაგრატიონის ეპიტაფია შესულია თეიმურაზ ბაგრატიონის ისტორიაში (იხ. შემოკრებული მოთხრობა საქართველომასა, გამოცემული მ. ბროსეს მიერ პარიზში 1833 წ.).

2. ეპიტაფიას სათაურის გასწვრივ მიწერილი აქვს სხვა ხელით: „დავით ბატონი შვილისა, გიორგის ძისა“.

3. ეპიტაფიის ბოლოს მიწერილია: „სრულ-იქმნა წელსა ქრისტესით ჩულა-სა, ქართულს ქორონიკონს იდ-სა, მოქცევისასა ფით, თვესა მარიამოზისასა, რომელ არს აგვისტო“.

11. „თქმული საქართველოს მეფის იესეს ძის კათალიკოზის ანტონისა პირველისა ბაგრატიონისა.—მოვედ ვეროპით ანტონი აზიადვე,

შეერთევ წევრსა ბუნებით შენაერთსა...“ 43—44 გვ.

12. „ეპიტაფია დათა ჩემთა მეფის ასულთა ანასტასიასი და მარკამისა (თქმული მისივე ანტონის მიერ).—

1. ჭი, რაბამ არს ამისთჳს თქმანი ჩემი,

ვითარმედ ხელშეხებული კალმისად...“ გვ. 44—48. გვ.

შენიშვნა: ეპიტაფია გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928 წ., გვ. 230—231).

14. „იოანეს მიერ ჯანბაკურიან-ორბელიანისა ქართველთა ნამსაჯულევისა სიტყვა პირველი.—ეტრფიან და ესურვიან მყოფნი ყოველნი კეთილსა...“ 49—60 გვ.

შენიშვნა: 1. იოანე ჯანბაკურ-ორბელიანის „სიტყვა“ შესავლად წამდგარებულ იქვს პროკლე დიადოხოსის „კავშირის“ სიმონ ჯულფელისეულ რედაქციას (იხ. ხელნაწ. S—192).

15. [ბესიკი]. „მე შენმა ფიქრმა მიმარინდა, მიმცა ჭირებსა...“ გვ. 61.

შენიშვნა: 1. თავფურცელზე სწერია: „ბ ა ნ ტ ე ო ნ ქ ა რ თ უ ლ ი ს პ ო ე ვ ი ი ს ა. ტფილისის(!) 1832 წ.“.

2. საცავ ფურცელზე ქართული ასოებით უწიგნურად წერია დამახინჯებული იტალიური ტექსტი, რომელსაც მიწერილი აქვს შემდეგი: „ქუთაისში ნიკო ქორქაშვილს ჰკონდა ქართული ხუტური: ხელთნაწერი კონდაკიანუ წირ-“.

ვის წიგნი ძველი და იმაზედ იყო ესე წარწერილი მხედრულის ახობით. Сент. 1865, Кутаиси* (საცავი ფურცელი).

შინაწერი: „შემოწირულ იქმნა ლუკასტეფანის ძის ისარლი შვილის აგან“ (თავფურცელი).

(605)

1269

წიგნი სამეცნიერო. XIX

208 გვ.; 21×18; ქალაღი (მოლურჯო); ქალაღდაცარული მუყაოს ყდა; სათური, დასაწყისი ასოები მთავრულით; ჭვირნიშანი—1815 წ. (გვ. 5—6); [XIX ს.].

1. „სიტყუანი და ჰსწავლანი სამეცნიერონი, ფრიად მარგებელნი სულს ხე[უ]ლობით ორკვრთვე, ძველისა და ახლისა წმიდათა წერილთაგან ჰრჩევით გამოკრებულნი: კლემაქსისაგან, და დიდისა ვასილისა და გრიგოლი ღვთისმეტყველისა, და იოანე ოქროპირისა, და მამისა ეფრემისა და მაქსიმესი, და ცხოვრებისაგან მამათასა და სხვათა წმიდათა მღვდელთმოდღვართა მამათა მოციქულთა, წინასწარმეტყველთა სოლომონ და ზირაქისა და გარეშე წიგნთა — პლატონ, სოგრატი და მენიადროს და სხვათა ჭილოსოფოსთა მიერ თქმულნი.—ყოველთა, რომელთა ენებოს და ეძიებდენ ღმერთსა, ეპოების მათ...“ 1—87 გვ.

შენიშვნა: ტექსტის დასასრულს: „სამეცნიერო. აღიწერა წიგნი ესე ბრძანებითა ბაქარ საქართველოს მეფის ვახტანგის ძისათა, მრავალწამიერ ყოს უფალმან და საუკუნო ცხოვრება მიანიჭოს წელსა 1749, მარტის 15-სა“ (87 გვ.)

2. „პოეთეგმატა, რომელ არს შემოკლებულთა რიტორებრივთა და წესისა მასწავლელთა სიტყულებთა წიგნი სამი. ხოლო მათ შინა არიან დადებულთ ვითოეულნი კითხვა-მიგებანი, ცხოვრება და ქცევა და იგავნი (რომელ არიან სახისმეტყველებანი) და მეტყველება სხვათა და სხვათა ჭილოსოფოსთა. შემოკლებულთა სიტყვათა და მიგებათა. წიგნი პირველი. ჰსწავლა სოკრატისა.

ა. მოკლედ სიტყვის-გება სოკრატისი სწავლა პირუშლი, თარგმნილი სხვათაცა ჭილოსოფოსთა რუსულისაგან ქართულს ენასა ზედა ერასტი თურქისტანიშვილისაგან.—კეთილის კაცის წესი არ არის, კაცს პირში აქებდეს და უკან კი ზრახვედეს...“ 88—172 გვ.

შენიშვნა: 173 გვერდზე: „თქმულნი სწავლანი იგავად დავით რექტორის აღექვის ძისა მიერ.—

1. გულისა შენისა საიდუმლოთა განეკრძალე სხვათადმი ზრახვად...“

ბ. „მოკლედ გამოსაქსნელი ამბავი, წიგნი მეორე, რომის კეისრებისა სხვათა მეფეთა, მთავართა და მკვდართა და მთავრობისა.—ივლიანე კეისარი ერთხელ ნაფში იჯდა და დიდი ღელვა აღუდგა...“ 174—192 გვ.

გ. „წიგნი მესამე. რომელთა შინა არიან ჰამბავნი ლაქედემონელთანი.—ლაქედემონელნი (ვინემდის ბერძენთ ქვეყანა იდგა), ყოველთა რიტორებითა აღმატებოდენ...“ 192—205“.

შინაწერი: „Сна(!) книга принадлежит князю Вахтангу Эрстову. წიგნი ესე ვკუთნვის თავადს ვახტანგს ერისთავს“ (თავფურცლის შიდა მხარე).

(606)

1270

კარაბადინი. XIX.

8 ფ.; 22×18; ქალაღი; უყღო; ფრაგმენტი; მხედრული; ჭვირნიშანი—1841.
(ფ. 4); [XIX ს.]

[კარაბადინი]. „... თავი მეთოთხმეტე. იღ.—ათეშანგის სნეულები-სათვის და წამლობის მისი. § რკღ. რიცხვა შორის ყოველთა სნეულებათა-სა, რომელნიცა მანებელ არიან კაცთათვის, არცა ერთი ეგოდენი ძლიერ შესაყარ და გადამღებ არს; როგორც სნეულებად ესე. ამისთვის ეწოდების ამას მომწამლაი სნეულებად ანუ ათეშანგი...“ 1r-8v.

წყდებ: „... სჲ. მოიღე ვართკაჭეჭის ძირი, ძირხვენის ძირი, ღვის ხე (?); თითო-თითო ნახევარ-ნახევარ მუჭა, ძირტკბილის ძირი, სამი თითო ასაღები, ქოთანში მოხარზე, ერთი ჩარეკზე მეტი წყლითა სანამ ნახევარი დაღგეს-ტილოში გაწურე და ასვი ღღეში სამჯერ თითო ფინჯანი ათ ღღემდინ; ანუ მეტს...“

(607)

1272

ანტონ I, მარტირიაკა. 1768

I—II + 828 გვ.; 22×16; ქალაღი; ტყავადაკრული ტვიფრული ხის ყდა მხედრული, სათაურები და დასაწყისები მთავრულით, სინგურით; გადამწერი—ტრიფილე (გვ. 44, 105); 1768 წ. (გვ. 44, 105).

[ანტონ I, მარტირიაკა.] „შესხმა და მოთხრობა ღუაწლთა და ვნებათა წმიდისა ღიდისა მოწამისა დედოფლისა ქეთევანისა, ქმნილი ანტონისა-გან არხიებისკობოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართულთადასა, დავითიან-ბაგრა-ტოვანისა. სიტყუა პირველი.—ვიძლიე მე ჰსჯულისაგან ბუნებითისა და ძღეუ-ლებასა ჩემსა აღვიარებ...“ 1—826 გვ.

შენიშვნა: ერთვის „ბინაქსიტყუობად ვიგნისა მარტირიაკასა ოცრიცხულდთა-სიტყუათა“ 827—828 გვ.

ანდრძი გადამწერისა: 1. „სრულ იქმნა წელსა განჯორციელებითან სიტყუსა ღისა 1768, თთუშა ოკდომბერსა 31 ტრიტიღე სგან“ (გვ. 44).

2. „სრულ იქმნა წელსა განჯორციელებითან სიტყუსა ღისა 1768, თთუშა ნოემბერსა 22 ტრიტიღესგან“ (გვ. 105).

მინაწერი: „ჩემ წელსა იანვრის კ-ს ეს წმიდა მარტირიაკა ებოდა ჩემთვის დავით ღეთონის ძეს და დიანს სახსოვრად მისსა თაგრიგოლ წერეთელი, რომელი ვიყავ დედით ბიძა მისი“ (II v).

(608)

1273

კვინტოს კურციოსი, საქმეთათჳს აღექსანდრე ღიდისა. 1811

434 გვ.; 29×21,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; სათაურები ასომთავრულად, სინგურით; გადამწერი: ოსე გაბაშვილი (427 გვ.); 1811 წ. (427 გვ.). დაუწერელია: 428, 430, 432, 433 გვ.

„კვინტოს კურციოსისა, საქმეთათჳს აღექსანდრე ღიდისა მეფისა მაკედონელისათა. წიგნი პირველი. თავი I.—ცხოვრებასა და

საქმესა ალექსანდრესსა, სპარსეთისა სამეფოჲსა საბერძნეთისად დამამორჩი-
ლებელისასა, მრავალნი ბერძენნი აღწერდენ, რომელნიცა მასვე რიცხუსა შინა
უფროსი ნაწილი იყუნენ თუთ მხილველნი...“ 19—427 გვ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შედგება 10 წიგნისაგან.

2. ხელნაწერს წინ უძღვის: ა. მთარგმნელის ან ტ ო ნ I წინასიტყვაობა (წინა-
სიტყვაობის ტექსტი იხ. S—410 ხელნაწერის აღწერილობაში, შენ. 3). ბ. „ნათე-
სავთ-სიტყვაობა ალექსანდრე დიდისა რეინექციით.—ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე დ ი დ ი ი ყ ო
მ ა მ ე უ ლ ი ტ ო მ ი ს ა გ ა ნ ი რ ა კ ლ ი ს ა და დ ე დ უ ლ ა ხ ი ლ გ ს ი ს ა, ვ ი თ ა ქ უ შ ო რ ე ჰ ვ ე ნ ე ბ უ ლ
ა რ ს...“ (3—18 გვ.).

3. ხელნაწერს აქვს ან ტ ო ნ I შენიშვნები.

4. ხელნაწერი აწერილბ აქვს ექ. თ ა ყ ა ი შ ვ ი ლ ს (იხ. Описание рукописей...
ტ. II, 818—819 გვ).

ანდერძი: „დასრულდა წიგნი ესე ბრძანებითა სახლთუხუცის წყარეთ ღის
მის გრიგოლისათა კელითა ოსე მლუდლის გაბაშვილისათა თთუშსა
აგვისტოსა იღ, წელთა ჩყა“ (427 გვ.).

მინაწერები: 1.[ლექსი]:— „სტეფანი ბულბულთ ჰამონია, ახარებს გულთ ყრმათასა,
იადონი და მერცხალნი გალობენ მეტსა ხმათასა,
ყრმანი ჭაბუკნი უჭვრეტენ სახედ მიჯნურთა სხვათასა
და გონება ვრცელი აქა სდევს, პოებს უმჯობესს ქმნათასა.
„ვის ყრშათა ყრმული საქმენი გულთა აქვს შთანათესია,
იგი უგულოდ იკითხავს, აქა იქ სძებნას ესია,
სხვადა დაფარავს აზრებთა, ხარმაცებს, მარად მკვენსია,
და ესე სჯობს იცნას კურციოს ამტიციოს უმჯობესია“.
აქვე ფანქრით მიწერილია: „ქეშმარიტი არს სიტყვა იგი გ. გ.“ (18გვ.)

2. „სალთუხუცის ძის წყარეთ ღის გრიგოლისა ვარ“ (3 გვ. აქვეა ბეჭე-
დი პატარა ზომის; 8-კუთხოვანი, მხედრული, ლეგენდით: „გრიგოლი“).

3. „პატიოსანო მკითხველნო, ამ წიგნის გადმომწერელს შეცდომით მომიხდ-
ვის მაგიერ (მომხიდვა) უწერია, რომლისაგან დიდი უსამართლოება გამოჰდის
როგორც აზრში, ისე თხზავში, და ყურადღება უნდა კითხვაში: მომიხდვა
მოჭირავენას ეწოდება და მომხიდვა—მოთრევას, და ესენი ერთიმეორეს ადგილს
დადებულნი აზრს შეაღმღერევს“. (18 გვ.).

4. „თლი გრიგოლ წყარეთლი“ (აქვეა 8 კუთხოვანი ბეჭედი მხედრული
ლეგენდით: „გრიგოლი“) 19 გვ.

5. „ოსე გაბაშვილი“. „გრიგოლ წყარეთლი“ (ხვეულად) 427 გვ.

6. (ხაქარია არხიმანდრიტი), „ნარკვევი.

ვაქებ დიდსულობასა ალექსანდრესსა, სიმხნესა მისსა, სიყვარულსა. მხედართასა,
განსჯასა მოუწყვენელსა, გულსმოღვინებასა, სჯინდისსა.
ძლეულთად წყალობასა, მძღვართადმი სიყვარულსა, სიუხუცესა,
საკუთართა და მოყვარეთა სიხარულსა, მგედართასა იმედსა და ტყვეთა წყა-
ლობასა.

განსაგდებელ და საძულველ დიდების-მოყუარება მარად განუძღომელი, მრავალ-
შფოთება,

სიმთვრალე და სილიზღე გამოუსვლელი, საარება და მედგრობა,
მისთუის სისხლის დამთხველთა დასჯა და სიკვდილი, ცუნდრუკებით მეგობრობ...
უკანასკნელ საცინელი მსახურება, ღმერთ-ყოფისა ოცნებლობა“. ქმნილი არხი-
მანდრიტისა ხაქარიანსა“ (429 გვ.)

7. „ჩყა წელს მოიწია ამბავი კოსტანტინეულით, ვითარმედ აღდგენ
ბერძენნი მებრძოლად პირისპირ ისმაიტელთა, რომელ არიან ავარიანნი თათარნი.
ქრისტე ღმერთო, მოხედ შენის სისხლით სყიდულს საბრალო მართლმადიდებე-
ლობას ქრისტიანეთას. ხონტჭრის საბრძანებელში ექვსი მილიონი არისო ბერძენ-
ბი. 6000000. მოჰკლეს პარმენიონ და ძე მისი ფილოტოს გამოუძიებლად ანუ გამოუ-
კვლევლად ჩყა მათის კ...“ (431 გვ.).

8. „... მიდელი იტყვის: თავსა მუათონზეტესა, წიგს მემზიდესა მეორის ტომი-სასა იგავსა შახტიანულსა:

ძალდი მთშიში უდიდესად-რე ჰყევს სადამე, ვიდრეა ჰკბენს.

ყოველი ღრმანი წყალნი კიდევან ჩქერისა ჰსდინს.

ტაიკსა კეთილსა მათრახისა აჩრდილიცა კეთილად წარმართებს;

განალა ჰავსა დეზებისაცა არა რაჲ...

მენიჯოვრე (ესე იგი) მეკაპარტე; ელილედის ხე—ტომი პირველი წიგნი მეხუთე. ხავი მეხუთე—გვონებ იყოს ზეთის ხე.

წელსა ჩყვ. . . 9 აპრილს“ (434 გვ.).

(609)

1274

სააქიმო წიგნი. XV—XVI

406 ფ.; 30×20; ქალღი; ნაკლული; ხის ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XV—XVI ს.]. დაუწერელია: 28r; 406r;

(წიგნი სააქიმოჲ) — „... ზართხანი ედგას, და თუ მტერი დაემართოს, გაჭსნას აბრტინანი და აბჯარი თავის ყმათა ზედა გაყოს. და თუ მტერი არა დაემართებს, ზართხანი ცუდი და ბედითი არს...“ 12v—393v.

წყდება: „... კურნებაჲ მისი იგი არს, რომელ წყლისაგან მით იშიშვის, რომელ ძალისა ცოფისა სახესა ჰნახავს წყ...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი აღწერილი და გამოქვეყნებული აქვს ექიმ მ. კოტეტი-შვილს (იხ. „წიგნი სააქიმოჲ“, ტფ. 1936 წ.): ამ ხელნაწერის დაწვრილებითი აღწერილობა იხ. ექ. თაყაიშვილის წიგნში „Описание рукописей...“ ტ. 1, გვ. 640—686).

2. ხელნაწერს წინ უძღვის: ა. ანდერძი მთარგმნელისა: „ესე წიგნი სააქიმოჲ, ოდეს რ უქანდან სულტანი კარნუ ქალაქისა კართა ზედა გააკციეს, მუნით ალაფად მოიღეს. ქს მიერ პატრონი ჳ, მისმან მწიგნობართუხუცესმან, პროტოა უპერტიმოსმან და კაზირთა ყოველთა უპირველესმან კაცმან, გონებაჲ მოზავმან და სადთოფთა მსჯავრთა მართლმსაჯულმან და კელის ამყრობელმან უღონთა და ქუროვთამან ქართულად მთარგმნინა მე მიწასა მათსა ხოჯა ყოფილსა“ (7r).

ბ. სარჩევი: „ქრებაჲ ასოურად კვ, რომელი საძებნელად და სამკურნალოსა და რაცა უნდეს ადვილად პოოს წამალნი სნეულთანი...“ 7r—12r.

მინაწერები: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის XI-X-საუკ. ხელით დაწერილი სამკურნალო მცენარეებისა და ტერმინების ლექსიკონი (1v—6r).

2. ცალკეულ ტერმინთა განმარტება მიწერილია: 184v, 192r, 213r, 303v, 304r, 307v, 308r, 361r.

3. სამკურნალო ხასიათის მინაწერები მოთავსებულია ზემო ყდის შიდა მხარეზე: 1r, 9r, 394r—405v;

4. „არხიმანდრიტი გერმანე“ (ხეულად), 6v.

5. მინაწერი ბერძნულად (7r).

6. „უფალო ღმერთო, მოიხსენე ფრიად ცოდვილი სიმონ კეტონ ღონაუნაფტუ, ან“ (114r).

7. „ჯალინოზ, ბაყრატ დაიოანნა მასარჯო, მაჰმად ზაქარიას ძე, ანდრომახოს და აბუჯარია, თიადიყ, ფოლოს მასოას ძე, არბასიოს მადიანელი, თებითყურ ისაკ თე-ბიოყურას ძე არხიჯან, დევჯან, ჰუნან, მესია, იბნიმას, რუფოს სინაჲს-ძე—ესენი დიდნი ფილოსოფოსნი ცდილობდენ კაცთა უკვდავ-ყოფასა. ეძიებდიან ხასიადებსა, ხეთა, ბალახთა, ყოველთა მოყოფთასა(!). მოუღზინებდენ, ნუგეშის-ცემდენ, კირს განსდევნიდენ, ავთა...“ (238, v).

8. „ეს კარაბადენი მარტვილთა მღუთის მშობლის შეწირული არის და დავით ლეონის-ძემ დადიანმა ამით უნდა უაქიმოს ის ხატი, როცა ავათ გახდეს [ბიძა]. თა გრიგოლ წერეთელი“ (398r).

9. „ბერენდრადის(!) წვალბამ იწყო, ოდეს განვარდა წის რომის ეკალესიისგან (ესე იგი ანლია), იყო ქესით წარსრული წელი 1004 ჩ. დ.“ (398r).

10. „ლუტერნული აღდგა გმობად ქრისტესთჲს წელს 1027“ (398r).

11. „კონსტანტინეპოლი აიღო მხნემან სულთან მაჰმუდ წაისის წელსა 1453; ზფნა“ (398r).
12. „ნაპოლეონმა აიღო სამეფო ქალაქი მოსკოვი და დააქცია. წელსა 1812 ჩვიბ“ (398r).
13. „ჩვიგ წელს იანვრის კვ იშვა დავით ლეონის-ძე და დიანი ზუგდიდს. ახლა არის კვ წლის ღთით“ (398v).
14. „ჩუღე-სა წელს, ი-ს ფებერვალს გასტეხეს ანტონ დოლაბერიძის სენაკი და წაიღეს ფ. სახელმწიფო. მათ მოეწია არხიმანდრიტი სიმონ წულუკიძე. აიკლო. დაიჭირა ქურდნი კიხორიანი და მოიქცა გამარჯვებული ქუთაის. ხუნწიდან გელვანთა იმერთ მხნეთა ქურდთა იმბდოეს ლომი ფული“ (406v).

(610)

1275

ვახტანგ VI, სამართლის წიგნთა კრებული. XIX

694 გვ.; 33 × 22,5; ქაღალდი; თავბოლოანკლული; ხის ტყავადაკრული ტვირთული ყდა; ნუსხური; სათაურები და მუხლები დასაწყისები სინკუთით. გადამწერი—მიტროფანე გრიგოლაშვილი (22 და 605 გვ.); [XIX ს.]; აქვს ჭვირნიშანი; დაუწერელია: 141, 156—158, 405, 413, 434 გვ.

«სამართალი მოსესი», „პირველი დასაწყისი წიგნისა სამართლისა, რომელი მოსტა ღმერთმან მოსესს, რომელი დაწერა მან მოსე წიგნსა მეორე სჯულისასა და გამოსულათასა. მცნება ღთისაგან. სამართალი მოსესი.—ა. მცნება ღთისაგან: თავ უყავ მამისა შენსა და დედასა შენსა, ვითარცა გამცნო შენ უფალმან ღმერთმან შენმან, რათა კეთილი გეყოს შენ...“ 3—22 გვ.

2. «სამართალი ბერძნისა». „ლევან ბრძენისა და კოსტანტინესი და სხვათა ჯელმწიფეთა მიერ თქმული და განწყება სჯულისა კანონი მეფეთა და სიმართლისა მოსამართლეთათვის, რათა რაიღენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, მცირედიცა არა განვაგდოთ, არამედ ყოველივე ვისმინოთ და გყოდცა.—ა. რომ მოხდეს და დადგეს მსაჯულად კაცი ვინმე სასამართლოდ კაცსა ზედა, უკეთუ ენებოს კაცსა მას მსაჯულად საველის წოდება, ამა წესთა და რიგთა ნუ განაგდებს...“ 23—155 გვ.

შენიშვნა: ბერძნულ სამართლის ტექსტს აკლია მუხლები 351-დან 362 მდე. მათვის დატოვებულია თავისუფალი ადგილები.

3. «სამართალი სომხისა». — „ესე წიგნი არს დიდის სომხეთისა სამართლის წიგნთა ზედა გარდმოთარგმანებული და ეწოდების სახელი სამართლისა...“ 159—404 გვ.

4. «სამართალი კათალიკოზისა». „სახელითა ღმრთისათა მე ქრისტეს მიერ კურთხეულმან ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზმან პატრიარქმან მალაქია, მე ქრისტეს მიერ კურთხეულმან აფხაზეთის კათალიკოზმან მამათმთავარმან ევდემონ დავსხედით და შევკრიბენით ყოველნი ებისკოპოზნი აფხაზეთისა...“ 406—412 გვ.

5. «ძეგლის-დადება მეფეთ-მეფის გიორგის მიერ. — ჩვენ მეფეთ-მეფემან გიორგიმ, ძემან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფის დიმიტრისამან, დავიდევით ძეგლი, განაჩენი ესე მას ჟამსა, ოდეს შევედით მთიულთა შიგან...“ 414—433 გვ.

6. «სამართალი აღბულასი». „შევიყვარენით(!) კოლთა მინდობილნი ღთისანი და აწყვერისა ღთისმშობლისანი და გაქცევისა. დავიდევით

წინა პატრონისა პაპის ჩემისა მანდატურთუხუცესის ბექას განაჩენი და იგი აგრევე სრულობით და უკლებლად დავსწერეთ...“ 435—484 გვ.

7. «სამართალი ბატონის შვილის ვახტანგისა». — მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაუარსისა დამაარსისა მქებნი, არა თუ ღირსად, და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უღებად მქონე მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი დღითი-დღე მრეველნი ჳელთა მარგალიტთა შინა, და პოებენ მძივთა რათამე...“ 485—605 გვ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს უძღვის კრებულის თავნაკლული შესავალი (1—2 გვ.);

2. ერთვის კრებულში შემავალ სამართლის წიგნთა მუხლების საძიებელი (გრაფებში), 607—694 გვ.

3. ხელნაწერს ზემო ყდის შიდა მხარეს დაკრული აქვს წერილი გრიგოლ გურიელისა დიმიტრი ბაქრაძისადმი.

„ბატონო დიმიტრი!

ამასთანავე მიახლებია ძველი ქართველთა კანონის წიგნი, რომელიც მე აღგი-თქვით; ეს წიგნი, როგორც გავიგე, ყოფილა თავდგირიძეების ოჯახის დანაშთი ძველთაგან; ვინაიდან თავდგირიძეები ძველათ ყოფილან აჭარაშიდ, ქობულეთშიდ და გურიანშიდ მემკვიფე-მოსამართლეებათ და მდივანბეგებათ, და უკანასკნელი გურიის მთავრის დროს გიორგი თავდგირიძე იყო მდივანბეგათ, რომელიც ჩუნე კარგათ გუბსოვს და როგორც იყო გამოძიებით მე ეპოვე ეს წიგნი.

თავდგირიძეების ოჯახებშიდ სხვაც მრავალი ყოფილა ძველი წიგნები, მაგრამ დროთა ვითარების გამო გაბნეულან და მე რამდენიც ძალმიძს ვსცდილობ მოვიპო-ვო და თუ თუ კი რამ ეპოვე შესამჩნევი, გაახლებთ.

ვისურვებ თქვენს მრავალს წელს დღეგრძელობას. თქვენი მარად ერთგული გრიგოლ გურიელი. მარტის 14-ს, 1886 წელს. ქ. ოზურგეთი“.

წერილის ზემო კიდებზე გრიგოლ გურიელის ხელით მიწერილია:

„საძიებელი სჯულ-კანონთა:

1. სამართალი მოსესი	1—22
2. სამართალი ბერძულთ	23—155
3. სამართალი სომხური	159—404
4. სამართალი კათალიკოზისა	406—412
5. სამართალი მეფის გიორგისა.	414—433
6. სამართალი ალბულასი	435—484
7. სამართალი ვახტანგისა	485—605
8. შედარება საგანთა სხვა და სამართალში მუხლების ჩვენებით	607—695“.

წერილს წარწერილი აქვს დ. ბაქრაძის ხელით: „Получена книга 19 марта 1886 г.“.

4. ხელნაწერი აწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание рукописей... ტ. II, 620—621 გვ.).

ანდერძი: „ალიწერა ჳელითა მიტროფანე გრიგოლ-აშვილისათა“ (22 და 605 გვ.).

შინაწერი: 32 გვ.

(611)

1276.

მეტაფრასი. XI—XIII.

220 ფ.; 35×24; ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნუსხური, სა-თაურები მთავრულით და ნუსხურით, სინგურით; ხელნაწერი რესტავრირებულია და ხელახლად აკინძული ძველი ტყავით ხელნაწერთა ინსტიტუტის ლაბორატორიაში; ხელნაწერში ერთად არის აკინძული ორი სხვადასხვა ხელნაწერი. პირველი

(1—115 ფ.), ძირითადად, ჰომილეტიკური ხასიათისაა, მეორე (117—220 ფ.)—ჰაგიოგრაფიული. პირველ ნაწილში სათაურები დაწერილია მთავრულით; მეორეში—ნუსხურით; პირველი კრებული მეორისაგან გამოყოფილია სუფთა დაუწერელი ფურცლით. პირველი ნაწილი—XI საუკუნის II ნახევრისაა; მეორე ნაწილი XII—XIII ს.ს.; პირველი ნაწილი დაწერილია ოთხი სხვადასხვა ხელით, რომელთაგან მესამე ეფრემ მცირეს უნდა ეკუთვნოდეს (იხ. ე. მეტრეველი, ეფრემ მცირის ავტოგრაფი; ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, I, გვ. 115—125) მეორე ნაწილი დაწერილია ერთი ხელით; პირველი ნაწილი თავნაკულია. იწყება დ საკითხავით.

[ჰომილეტიკური მეტაფრასი] 1. [სეკდემბერსა იდ]. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისაჲ [სი]ტყუაჲ სატფურებისათჳს იმრუსალემისა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა აღსადგომელისა და ამალღებისათჳს პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჯუარისა. გ. მ.—როდენნი ღმრთის-მოქალაქე ხართ მრჩობლთა ქალაქთაგანნი ამიერ დიდით და სახელგანთქუმულით იმრუსალემით...“ 1r—24r.

შენიშვნა: 1. „სიტყვის“ სათაურის გასწვრივ მიწერილია მთავრული დ—საკითხავის რიგითი ნომერი.

2. „სიტყვა თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 67: 13).

3. „სიტყვას“ აქვს ხუთი შეისწავენი.

4. 10r-ზე ტექსტის ხელით მიწერილია: „ოო შეიწყალე ეფრემ“

2. [სეკდემბერსა იდ]. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ანდრია იერუსალემელისაჲ, კრიტელ მთავარებისკობოსისაჲ სიტყუაჲ ამალღებასა პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჯუარისაჲ. გუაკურთხენ მამაო—აღეძრნეთ დღეს, საყუარელნო, ბაგენი სახედ ბობლნისა, აღვილოთ საფსალმუნე და ორლანო...“ 24r—28r.

შენიშვნა: ანდრია კრიტელის „სიტყვა“ თარგმნილი უნდა იყოს ეფრემ მცირის მიერ (იხ. ე. მეტრეველის დასახ. წერილი, გვ. 119—120)

3. „ღღესასწაულსა ჯუართა აპკობისასა საკითხავი თქუმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანე ოქროპირისაჲ. გუაკურთხენ მამაო.—ყოველივე უღარესთაგან უმჯობესთა მიმართ შეცვალებაჲ ფრიადისა უშებისა და მხიარულებისა მომატყუშებელ ექმნების ნათესავსა კაცთასა...“ 28r—32r.

4. [ნოენბერსა კა]. „გეორგისი, რომელი იყო კოსტანტინეპოლით წიგნის მცველი წმიდისა ღმრთისა ეკლესიისა სიტყუაჲ ყოვლად წმიდისა ღმრთის მშობელისათჳს, რაჲჲს მიყვანებულ იქმნა სამისა წლისაჲ ტაძრად უფლისა მშობელთა მიერ მისთა.—გ. მ.—კეთილთა მიზეზთა სიტყუად დაწყებისათა მიჩუენებს ჩუენ მოწვენული ესე ღღესასწაული...“ 32r—41v.

შენიშვნა: 1. სათაურის ზემოთ, კიდებზე, ნუსხურით (პირველი „სიტყვის“ ხელით) მიწერილია: „ესე თუთ არს გიორგინი კომიდელ მთავარებისკობოსი, რომელ წიგნის მცველწლი [იყო], ვითარცა თუალელთა წიგნსა წერია“ (32r).

2. სათაურის გასწვრივ მარჯვენა კიდებზე მინაწერისვე ხელით მიწერილია: „წაკეთსა შეცვლბჲ სჯობბა“.

3. გიორგი ნიკომიდიელის ეს „სიტყვა“ ეფრემ მცირის თარგმნილია (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდ. V, გვ. 24: 1).

5. „ეგრძოდ შეკრებული და მცირედ რაიმე მოვსენებული სიმრავლისა-გან ცხორებისა მისისა წარმატებათა და ნამუშავეთაგან მრავლებათაჲსა წმიდისათჳს და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა, აღწერილი მიქაელისაგან ხუცისა სჯემონ წმიდელ-სა, ენასა ზედა არაბთასა, რომელი ესე ითარგმნა სამოელისგან წმიდი-სა მეტროპოლიტისა ადანელისა ბერძენთა ენად.—გ. მ.—სწავლის-მოყუარეთა და სმენის-მოყუარეთა კაცთა სიმრავლისათჳს არარაჲ არს ესრეთ საწრაფო და სასურველ, ვითარცა ბრძენთა და საღმრთოთა კაცთა ცხორებაჲ...“ 42r—56r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია ეფრემის ანდრძი: „ლოცვა ყვეთ, ქრისტეს მოყუარენო, იოანეს თჳს მღდელისა და მონაზონისა, რომლისა ბრძ-ნებითა მე უღირსმან ეფრემ მცირემან ვთარგმნე ბერძნულისაგან მცირე ესე ცხორებაჲ დიდისა იოვანე დამასკელისაჲ, აწლა ჩუენთა ჟამთა სურვილით აღწერილი მიქაელისაგან ხუცისა სჯემონ წმიდელისა სამადლობელად ტყუეობისაგან ჯნისა მისისა, რამეთუ დეკემბერსა ერთსა შემოსრულთა თურქთა სულიანეთთა ამას დღესა დაიპყრეს ქალაქი და მითთ ჩამოასხეს ერი დღესასწაულ-სა ამის წმიდისა იოვანე დამასკელისასა. ოთხსავე მისე დეკემბერისასა, რომელთა თანა უფნებელად დაცველსა მას ზემოვსენებულსა მიქაელ ხუცესსა, სჯემონ წმიდას ძმასა, და მაშინ ქალაქს დახუდომილსა, აღქეწერა ესე საკითხავი არაბულსა. ენასა ზედა, ვინაჲ-იგი ბერძენთა ენად გამოთარგმნა და შეამკო სამოელ წმიდა-მან მიტროპოლიტ ადანაელმან, რომელი-ესე აწ ქართულადცა ითარგმნა-ლოცვითა ბერთა ჩუენთა საბაჲს და ანტონისითა ბრძანებითა და სავმარითა იოანე ზემოვსენებულისა და კვირიკეს ხუცად შესწავებულისათა, უფალმან მიეცინ მადლი შრომისა და წარსაგებელისაჲ. ამინ“ (56r).

2. იოანე დამასკელის ცხოვრება თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ. „ცხოვრების“ ტექსტი გამოქვეყნებულია. (იხ. К. Кекелидзе, Грузинская версия арабского жития Иоанна Дамаскина: Христианский Восток, т. III, вып. 2, გვ. 119—174).

6. „თთუესა დეკემბერსა თ. საკითხავი თქუმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეპიტანე კვბრელ მთავარ ეპისკოპოსისაჲ მუცლადღ-ებისათჳს ანნაჲსა, რაჟამს ეხარა შობაჲ წმიდისა ღმრთის მშობელისაჲ. გ. მ.—რა არს საიდუმლოჲ ესე ახალი და დიდებული ღმრთისა ქრესტანად გარდამოსლვაჲ და დაძულებულისა მის ბუნებისა ბრწყინვალედ განახლებაჲ...“ 56r—64r.

შენიშვნა: 1. ამ საკითხავთან დაკავშირებით 56 r-ს ქვემო კიდებე კრებულის რედაქტორის ეფრემ მცირის ხელით მიწერილია: „შემინდევით, სხუაჲ საკითხავი მუცლად ღებისაჲ ვერ ვბოვ, რლმცა მეთარგმნა. ესე მე ერთ თჳს თარგმნილად შემომბატყუეს. გა[რნა?] მგონია თჳ მრეკალსა ებრძანებით.“

2. საკითხავი თარგმნილია თეოდიმე ხუცესმონაზონის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდ, V, გვ. 47).

7. [დეკემბერსა კ]. „წინა დღით ქრისტეშობისა საკითხავი თქმული წმი-დისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასე ალექსანდრიელ ეპის-კოპოსისაჲ სიტყუაჲ აღწერისათჳს ყოვლად წმიდისა ქალწულისა და ღმრთის მ[შ]ობელისა მარიაშისა და იოსებისთჳს, რომელმან მიითხოვა იგი. გ. მ.—ვითარცა მუშაჲნი იგი, რომელნი აღმოჰკუეთდიან მიწასა კამოსადნო-ბელსა ოქროჲსასა ...“ 64r—71r.

8. [დეკემბერს კთ]. „წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი ისაერიელ ეპისკოპოსისაჲ სიტყუაჲ ჩხვლათჳს ბეთლემს მოწყუედილთა.—კუა-ლად მევე ბერი სიტყუათ-სტადიონად შევიყვანები...“ 72r—74v.

9. [დეკემბერს კლ]. „წმიდისა გრიგოლი ნოსელ ეპისკოპოსისა და სიტყუა შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა და ჩჳლთათჳს ბეთლემს მოწყუშდილთა. გ. მ.—დაჰბერეთ ახლის თჳს თავთა ნესტუთა, იტყუს დავით ბრწყინვალესა დღესა დღესასწაულისა ჩუენისასა...“ 74v—80v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს ეფრემ მცირის ანდერძი: „უფალო, შეიწყალე მღვდელი იოვანე მბრძანებელი ჩუენდა ამთ საკითხავთა თარგმნისა“ (80v).

10. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა და სიტყუა ღმრთისმეტყუელეებისათჳს და შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა.—დასაბამად იყო სიტყუა, სახარებისაგებრ ვმა ვყო მეცა დღეს...“ 81r—89v.

შენიშვნა: სამეცნიერო ლიტერატურაში ამ სიტყვის მთარგმნელად შეცთომით მიჩნეულია გიორგი მთაწმიდელი (კ. კეკელიძე, ეტიუდ., V, გვ. 67:7).

11. [იანვარს გ]. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა სოფრონი იმერუსალამელ პატრიაქისა და სიტყუა წმიდისათჳს ნათლისღებისა მაცხოვრისა ჩუენისა. გ. მ.—პირველ ჩუენ ბეთლემმან ზეციერმან საღმრთოდ სერობად მოგვიწოდა...“ 89v—98v.

12. [იანვარს გ]. „მისივე წმიდისა მამისა ჩუენისა სოფრონი იმერუსალამელ პატრიაქისა და ნათლისღებისათჳს მაცხოვრისა და ზედა აღდგომისათჳს სარკინაოზთადასა.—კუალად ნათელი გამოგზნდების და კუალად მე განვნათლები...“ 99r—106v.

13. [იანვრის კე]. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა სოფრონი იმერუსალამელ პატრიაქისა სიტყუა შესხმისა და წმიდისათჳს და დიდისა გრიგოლი ღმრთისმეტყუელისა.—გ. მ.—საყური დიდი და ზეცისა და ღმრთისმეტყუელეებისათა ქუხს ქადაგებათა, ზეცით ჩუენდა მოიწია დღეს...“ 107r—115v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მთარგმნელის ეფრემ მცირის ანდერძი: „უფალო, მივე მადლი მამასა იოვანეს მღვდელსა, მბრძანებელსა ამისისა თარგმანებისასა და მე წმიდაა ლოცვაა მისი“.

[ავიოგრაფიული მეტაფრასი]. 14. „... ზეზისათჳს ყოფაა ორთა მათ საქმეთა და განცხადებულად ისწავოს...“ 117r.

შენიშვნა: 1. აქედან იწყება მეორე ხელნაწერი, დაწერილი XII—XIII საუკუნის მსხვილი ნუსხურით.

2. 116r-ზე მიწერილია გვიანდელი ხელით: „ქ. ამ მეორის წიგნის რიცხვი სხვა არის, პირველის წიგნისა სხვა. და ამ ორის წიგნის შეკვრა ღმრთის შეწყენით ერთად ვინებეთ.“

15. „ოკტომბერსა ივ. წამება და წმიდისა მოწამისა ლონგინოზისი, რომელი იყო ასისთავი ჯუარცუმასა უფლისასა. მ. გ.—სათნო იყო(!) რა და სიტყუამან ღმრთისამან მსგავსება და ჩუენი ურჩებით შემთხუშულისა მისთჳს ჩუენდა...“ 117v—124v.

16. „ოკტომბერსა იმ. მოსაცსენებელი წმიდისა მოციქულისა და მახარებლისა ლუკასისი. მ. გ.—უკუეთუ საცსენებელსა მართლისასა საღთოდ ვინმე და ბრძენი კაცი საღმრთოდ შჯულის მღვდლობას...“ 124v—130v.

17. „წამებაჲ წმიდისა მამისა და მოწამისა ანდრიასი, რომელ არს კრისეს. მ. გ.—მრავალ არს სიბოროტე ეშმაკისა...“ 130v—139r.

18. „წამებაჲ წმიდისა მოწამისა ვაროზისი და მისთანათაჲ. მ. გ.—მაქსიმინეს მძლავრისა ბოროტად მსახურისა ბრძანებისა, ყოველსა სოფელსა განსმენასჲ და ეგვპტისა მთავართა მიმართ წარვლინებასა...“ 139v—148v.

19. „ოკტომბერსა კ. წამებაჲ წმიდისა და დიდისა მოწამისა არტემისი. მ. გ.—შემდგომად უფლისა და მაცხოვრისა ჩუენისა ზეცად ამალღებისა...“ 148v—174v.

20. „ოკტომბერსა კა.—ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა ილარიონისა. მ. გ.—პალესტინეს ქალაქი არს არაუადრეს ორმეოცდა ხუთისა სტადიონისა შორს ლაზისაგან...“ 174v—199r.

21. „ოკტომბერსა კბ. ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა აბერკი ეპისკოპოსისა იერაპოლელისაჲ. მ. გ.—მარკოზს, ანტონინეს და ლევკვიოვიროსს ეპყრა თვთმპყრობელობაჲ ჰრომთა მეფობისაჲ...“ 199r—219r.

22. „ოკტომბერსა კგ. მოსაჯსენებელი იაკობ მოციქულისა, ძმისა უფლისა. მ. გ.—არა-რამ არს ესრეთ საწადელ სათნოების-მოყუარეთა...“ 220r—227v.

23. „წამებაჲ წმიდისა და დიდისა მოწამისა არეთაჲსი და მის თანა-მოლუაწე ქმნილთა წმიდათა მოწამეთაჲ და თბრობაჲ მაშინ სოფელსა მას ქმნილთა საქმეთაჲ. მ. გ.—წელიწადი სადმე აწლა მეხუთე დადგებოდა კეთილად მსახურისა იუსტინე ჰრომთა სამთავროჲსა სკიპტრის მპყრობელისაჲ...“ 228r—249v.

24. „ოკტომბერსა კვ. წამებაჲ წმიდათა მოწამეთა მარკიანე და მარტკრისი მწიგნობართაჲ. მ. გ.—მოცუულ უქუშ იყო და პირველცა საბრძანებელი ბერძენთაჲ არიანოზთაჲთა...“ 249v—252r.

25. „წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა ქრისტეს მოწამისა დიმიტრისა. მ. გ.—აქუნდა რამ სკიპტრაჲ ბერძენთა მეფობისაჲ მაქსიმინე ერკულსა...“ 252r—262r.

26. „ოკტომბერსა კვ. ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ და წამებაჲ მოწესე მოწამისა ანასტასია ჰრომისაჲ. მ. გ.—მრჩობლნი ანასტასიანი უწყნის ჩნდა უწყებად სიტყუამან, ორნივე სადმე საინონი...“ 262r—270v.

27. „ოკტომბერსა კთ. ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა აბრაჰამისი. მ. გ.—კაცთა სათნოების-მოყუარეთა ცხოვრებაჲ და მათისა მოქალაქობისა მოთხრობაჲ...“ 270v—287r.

ნიშნა: 1. ტელეწარს პირველი ნაწილი დაწერილია ოთხი სხვადასხვა ხელით. პირველი ხელით დაწერილია: 1r—24r, 81r—99r; მეორე ხელით — 24r—71v; მესამე ხელით—72r—80v, 99r—106v, 111r—115v (ეს ხელი ეფრემ მცირეს უნდა ეკუთვნოდეს); მეოთხე ხელით—107r—110v;

ხელნაწერის პირველი ნაწილი ეფრემის მიერ უნდა იყოს შედგენილი და რედაქტირებული. კრებულში შესულ სიტყვათა უდიდესი ნაწილი ეფრემის თარგმანია (იხ. ე. მეტრეველის დასახ. ნაშრომი).

2. ზოგიერთ სიტყვას კიდევ მიწერილი აქვს „შეისწავენი“, რომლებიც ეფრემს უნდა ეკუთვნოდეს: 1. „შეისწავენი, ვითარმედ [სახისმეტყულებით]... მდინარისა სიმქანრედ უწოდს ერისა სიმრავლესა, რომელნი ყოვლით კერძო შესდიან ტკბილსა მას ზღუასა იმრუსალემისასა დღესასწაულსა სატფურებისა და ჯუართა

[ამაღლე]ბისასა, ეს საკითხავი თვთ... შინა უთ... მას დღეს... დიდსა ოქრონეკტარ-
წოდებულსა წმიდისა ღრის მშობელისა მიერ იერენეს დამასკელსა⁴. (1r).

3. „შეისწავე, რამეთუ ვნებად აქა არა ცოდვათა იტყვს, რომელნი იგი არა-
ბუნებითნი არიან, არამედ ბუნებითა და უცოდველთა, ვითარ იგი არიან შიშხილი
და წყურვილი, ძალი და დაშრომაჲ და სხუანი ესევითარნი“ (4r)-

4. „შეისწავე, რამეთუ სიტყუად ესე—ვითარმედ არა ველსა ზედა დამაცვენე-
ბელ ექმნა თმნათ თხემისა მისისათა—საწარმართოასა წიგნისაგან არს, რომელსა.
ლკოფრონ უწოდიან, რამეთუ ლკოფრონ ვინმე წარმართი შეასხამს ახოვნებათა.
ღრისა მათისა ირაკლისთა, ვითარმედ მახვლითურთ თვისთ შთავდა ბრძოლად მუ-
ცელსა დიდისა რამხმე ვეშაპისასა და ესოდენ განგრძობილად შკრიდა შინაგანსა
მისსა, ვიდრემდის რაქმს მოკლა იგი. თმანი თხემისა ირაკლისისანი შემწუველო-
ბისაგან ვეშაპისა ნაწლვეთასა მუნვე ველსა ზედა მუცლისა მის ვეშაპისასა დაცვენე-
ბულ იქმნეს, რამეთუ ესოდენ დიდად იტყვან იგინი ვეშაპთა მათ გვევითართა-
ვიდრელა ველთა და ენარცუთა აზნობენ ყოფად მათ შინა. ვინაეცა დიდი დამასკელი
იოვანე ყუმღრებით იტყვს წარმართთა, ვითარმედ არა ვითარ თქვენ ზღაპრობთ
ირაკლისათს, არამედ იონა მრთელად და უნაკლულად გამოიყვანა ქრისტემან-
სიღრმეთაგან ზღსა და ვეშაპისათა.

ესე სიტყუად ბერძულად ესოდენ ძნელი იყო, ვიდრემდის თანაწარგლნა უსახე-
ლოფენსნი ანტიოქიისა ფილოსოფოსთანი და თვთ წმიდისა პატრიარქისა იოვანეს
მიერ განგუშმარტა ჩუენცა და მათცა. იოვანეს ვიტყვი ახლად ოქროპირისად
გამოჩინებულსა და ძუშლისა მის მიხუშკელისა წმიდათა მიერვე მაშინ მიხუშკელით
სამეფოფთად ქუალად უკმობლულსა, რომლისა დღენი გრძელ და ქდ... და მოქა-
ლაქობად წმიდათ მობად, რქე ნეტარებაეცა მათ თანა [იყო]⁴. 9v.

5. „შეისწავე, ვითარმედ ყოვლისა სოფლისა ცათა და ქქნისა სახე
მოაქუნდა კარავსა მას მოსესსა⁴. (12r).

6. „შეისწავე: ტაბლით მჯდომ მათ ეწოდების, რომელნი ოქროსა და რვალ-
სა სცელიდენ“ 18r.

7. „შეისწავე, რამეთუ დასო მალნარისა და ფიჩხისა სახელი არს“ (76 v).

8. „შეისწავე, [რამეთუ] ბერძულად დატვრთვად უწოდენ აკიდებასა, ხოლო
გარდატვრთვა—მოვდასა მეტვრთისასა⁴. (78 v).

9. „შეისწავე... ულისაგან... კეთიდი ბედად ითარგ... ს, ხოლო ხვს... ბედ... ად
ამის... წქე ესე... ბელობ... ს ევტქქის არა ბედეკ... უწოდს... ნელბედ“ 111 v (ტექს-
ტი ერთი ნაწილი შეკრილდა, გაბმულ ტექსტის აღდგენა ვერ ხერხდება).

10. „ვინაითგან კნიკოელთა, რღნი საძაღლოდ გამოითარგმანებიან, მათისა
სწავლულებისაგანი იყო მაქსიმე, ამისთს ძაღლ(!) უწოდს“ 113 v.

მინაწერები: 1. (XV—XVI ს.ს. ნუსხურით): „ქრისტე ლმერთო, შეიწყალე სული
ოქრასი, ან ან. ლმერთო შეიწყალე მარინე, ან.“ 3r.

2. (წინა მინაწერის ხელით): „მწყლ ლმერთო შეიწყალე ოქრასი, ან“ (15r).

3. (XV ს. ავეულით): „სულს სუმბატსა, ურმიხსა, წუმე დასა, ბო-
ცოს, ხახას შეუნდოს ღმერთმან“, (31v, 27v, 55v, 74v—75r, 81r, 89v, 98v).

4. (მოლურჯო მელნით, მთავრულით): „ქ. ესე წომედის ძე წომედი, ძე
სომბატისი, და სობატ(!) ძე ბოცოსი, და ბოცო, რომელ შიბა(!) ურდოს
და დარქა(!. კა მხედრულად უნდა იყოს—ე. მ.). ალი ფაშა და გადიდა ოლოს ბეგი
შიხასან მოვიდა შინა. უზომოდ ნაცემი იყო და მიიცვალა და ნათელი დადგა დია-
მი, წყალბო მორიტან ურდო დაღმა, ლმერთმან ნათლით შეზღო და პატრონმა.
ამირლბარამა სოფლისა დიდითა პატივითა მას და მისთა შეილთა [აპატივა]⁴“
(უკანასკნელი სიტყვა წითელი მელნითა ნაწერი). 41v—43r.

5. (წინა მინაწერის მელნით და ხელით): „წომედსათოისი შნდობა ბძანეთა.
ღთისა და მისისა დედისა, ან“ (64r).

6. (მესამე მინაწერის ხელით, ძნელად იკითხება. ტექსტის დიდი ნაწილი დაკარ-
გულია ფურცლის დაზიანების გამო): „ზედნდგ... ცოდ... პატრონსა წუმე დასა.
ნიქნი ეშოა(!) სპარსთაგან, რომელ ურდო ეხდაველნი ოხნან და დაჯდა სახლ... დიხ...
სა მეორესა წელიწადსა პატრონ... ზდანა დაბა... ათვარამეტი... ჳეო ოშაკი მოსცე-
... მოცევა... ათოთხმეტსა და აღაშენა...“ (71v).

7. (წითელი მელნით): „ქ. მელქის შეუნდეს ღმრწ მისნი ცოდვანი“. (86v).

8. (გვიანდელი XVII—XVIII სს. ნუსხურით): „ქ. შუე თეკლა და ნარღმან და ვინცა მითს შნდობა ბრძანოთ, თქნცა შგნდნეს ღწ“ (100v).

9. (წინა მინაწერის ხელით): „...ობითა ცოდვილი ჯერასი მე მე, ვინცა წარა-
მავალი მომომავალთა(!) შენდობით: შემობრალთ, თქნცა შგნდნეს ღწ“ (101v).

10. (მესამე მინაწერის ხელით): „ღმერთო, დასცენ მტერნი წუ მე დასნი, სულ-
სა სუ მბა ტსა, ჟრ მი ზასა, წუ მე დასა, ბოცოს, ზაზას და მისთა.
მშობელთა შენდენეს ღწ, ამწ.“ (106v).

11. (მხედრულით): „ჩყკა წელს მოვაჭედინე [ა]მა მონასტრისა ხატი ვეცხლით
და მომივიდა(!) დეკემბრის ა“. (287r).

(612)

1277

გულანი. XVII ს. მიწურული.

255 ფ.; 29 X 19; ქაღალდი; ტვიფრული; ტყავდაკრული ხის ყდა (შუაზე გა-
ტეხილი); ქაღალდის კიდები შემოცვეთილი (1—17 ფ.ფ.); კალიგრაფიული ნუსხუ-
რი, მთავრული ასოები და დასაწყისები სინგურით; რესტავირებულია ფ.ფ.: 171,
176, 178, 185, 188, 194—195, 216, 218; დაზიანებულია ფ.ფ. 230—255; თავნაკლული;
ხელნაწერი იწყება იმ რეგულით; ფ.ფ. 168—170 დაწერილია სხვა ხელით; სადღე-
სასწაულო მოხატულია; დახატულია სადღესასწაულოში მოხსენებული ყველა წმინ-
დანის სურათი; სურათების ერთი ნაწილი შესრულებულია ფერებით, ხალხო ნაწი-
ლი კალმით; ხელნაწერის ზემო ყდას საცავ ფურცლად გამოყენებულია XVIII საუკ.
ხელნაწერის ფურცელი (აღგომის დასდებულთა ტექსტით); ქვემო ყდას საცავ ფურ-
ცლად კი XVII საუკუნის ხელნაწერის ფურცელი (საგალობელთა ტექსტით); [XVII
საუკუნის მიწურული].

1. „სადღესასწაულო ათორმეტთა საუფლოთა წელიწდისათა, რომელი
იწყების თვთ სეკდენბერით, ვიდრე დასასრულამდე აგვისტოსისა. თა სეკდენ-
ბერსა აქუს დღე ლ. დღესა აქუს ჟამი იბ, და ღამეთა იბ. თა სეკდენბერსა
ა. დაწყებაჲ ინდიკტიონისა, ესე იგი არს ახლისა წელიწდისაჲ და ჰსენებაჲ
ღწის მშობელსა მისიანესი და წმიდისა აილათისი და წმიდათა ორმოცთა
დღდათა და ამონ დიაკონისაჲ მოძღვრისა მათისა, და ჰსენებაჲ წმიდათა მოწა-
შეთა კალისტრატე, ერმოგინე, ევგოდოსი და ჰსენებაჲ ისო ნავეს. ჰამა ა. ზეცი-
სა.—თავადისა ქრისტეს ღმრთისა მოძღვრებისა მიერ ლოცვა გჰსწავიეს ჩუენ...“
1r — 166 v.

შენიშვნა: სადღესასწაულოს ერთვის: ა. „ობითა აღდგომისანი ა.“ (166v—167v)

ბ. „ჩასართავი საუფლოსა დიდისა და ღწის მშობელისა დღესასწაულთა, ითქმის ფ.
გალობასა ზედა...“ 168r—170r.

2. „დასდებელნი აღდგომისანი. უფალო ღწლყვსა ჯა ა. სამწუხრონი...
ლოცვანი ჩწნი შეიწირენ წმიდაო უფალო...“ 171r — 250r.

შენიშვნა: 1. ერთვის „სახარებანი საცისკრონი ათერთმეტნი“... 250r—255v.

2. ხელნაწერი თარიღდება მინაწერებში მოხსენებული პირობების ლევან ბატონი-
შვილისა და ქაიხოსროს მიხედვით.

3. ხელნაწერა წარმოადგენს გულანის ნაწილს.

4. 12 მაისის გასწვრივ კიდევ მიწერილია ეფთჳმე მთაწმიდელის მოსახსენებელი
(126r).

5. ხელნაწერის დედანი ნაკლული ყოფილა, რასაც მოწმობენ გადამწერის მინა-
წერები.

მინაწერი: 1. (გადამწერის ხელით, ნუსხურით): „უფალო აღდგვრძელე ბატონის-
შვილი ქაი ხოსრო. ეს ერთი გუშარდი იმან დამაწერინა კანანაბითა“ (69v),

2. (მსხვილი მხედრულით, საგანგებოდ გადაშლილი, ძნელად იკითხება): „...სვეტის
ცხოველს შეწირა ბატონი შვილმა ლევან, ეს გულანი თავისდა სამლოცვე-

ლოდ ქკს ტბდ“ (63r). „სვეტის ცხოველისა, ბატონიშვილმან ლეჟან შეწირა. ქკს, ტბდ“ (98v).

(613)

1278

კრებული. XVI

52 ფ.; 14,5×10; ქალაღი: თავბოლონაკლული; მუყაოს ყდა; ნუსხური, სათაურები სინგური; გაღმწერი: თომა (16r); [XVI ს.], ხელნაწერი დასურათებულია: იბ. 4v, 6r, 10v, 11r, 12v, 13r, 17r, 18v, 20v, 23r, 25v, 30v, 27r, 30v, 37r, 42v.

1. [წმინდა მარინას ცხოვრება].—„... ონ მის მიერ ეშმაკნი ღდა... ნს სასწაულითა ბატიო...საღა; ქალაქსა შინა ანტიო... ილსა პისიდონი სსა...“ 1r—25v.

2. „თუგსა ღეკენბერსა ღ, წამება ღმიღისა ბარბარესი. მ.გ.—იყო მათ ჟამთა მეფე, რომელსა სახელი ერქუა მაქსიმიანე. ჳელმწიფე იყო იგი აღმოსავლით კერძო კაცი, რომელსა სახელი ერქუა მარკიანე...“ 26r—45v.

წყდებ: „... ვითარ მოიწვევის ესე მის ზეღა აღიხილნა თუღლი ზეღად...“

3. [სამთვარიო ღა მისი თარგმანება].—„...ცხოვრება ღა მშუღობა იყოს. იანერისა ოცითგან ვიდრე ფებერვალისა ოცამღე თუ იქუხნეს, ყოველისა კეთილსა სავეჭბა იყოს, ღა თუ იძრას, ბრძოღანი იყუნენ...“ 46r—52v.

წყდებ: „... აღამ გარღაღცვღა ღა ჳეროღე ჩჩღლი მოსრნა. ვაჭრობა ი არა კეთილ; რომელი იშვას მართალი იყოს ღა გონიერი, ქმნილ-კეთილი; ლაშქრობა ი არა კეთილი...“

შენიშვნა: სამთვარიო ნაკლულია. შემორჩენიღა სამთვარიოს ტექსტის მხოლოდ ბოლო ნაწილი. ასევე ნაკლულია სამთვარიოს თარგმანება.

ანღრძი: „[ბა]რბარა, შეიწყღე თ ომა ღა შეიწყღე სული...“ 16 r.

(614)

1283

იოსებ-ზიღიხანიანი (პირველი ვერსია). XVII

120 ფ.; 21,5×15,5; ქალღი (ძღლზე დაზიანებული ღა რესტავირიებული ზელნაწერთა განყოღიღების სარესტავრაციო ლაბორატორიაში); ახღად აკინძული, ყავისფერი ღიდერინის ყდა; მადრული, სათაურები ღა ტაეპთა დასაწყისები სინგურით; თავბოლონაკლული; ტექსტი ნაკლულია შიღნითაც; მინიატურები (ბრწყინვღღედ შესრულებული) XVI—XVII ს.ს. 21r, 24r, 27r, 31r, 37v, 41r, 49r, 55r, 94r, 97r, 102r, 109r; თარიღი—[XVII ს.].

[იოსებ-ზიღიხანიანი]. „... აწ რუსთველო გეთხოვები, რომე მამცენება თქმისა,

არ გასწერე ღა არ ამიკლო, თხოვნა მე მაქეს ამ ჳოქმისა...“

წყდებ: „... ნეტარ, რღდ შაღა აღვამა მისნი რხვეითა რებანი? ნეტარ, ხარაჯა ვის მისცეს, ვის ღართვეს ტურთღღ ნებანი?...“ 119v.

შენიშვნა: 1. „იოსებ-ზიღიხანიანის“ ტექსტი, ამ ზელნაწერის მიხედვით, გამოცემულია (იბ. გ. ჯაკობია, იოსებ-ზიღიხანიანის ქართული ვერსიები. პირველი ნაწილი. თბიღისი, 1927 წ.).

2. ზელნაწერი აღწერიღა (იბ. იქვე, 03—06).

3. „იოსებ-ზიღიხანიანის“ მინიატურები სხვა ზელნაწერიღან არის გაღმოტანილი ღა ჩაკრული ამ ზელნაწერში. მინიატურები ზომით ზელნაწერის გვერღებზე უფრო მომცროა. ამიტომ ისინი დაკრულია ზელნაწერის ზომის ფურცღებზე; ამ ფურცღებზე დახატულია ჩარჩოები, რომლებიც მინიატურის ბორღუსის შთაბეჭდიღბას სტოვებენ.

4. ხელნაწერთა ინსტიტუტის სარესტავრაციო ლაბორატორიაში აიხსნა ქალღმერთი დაკრული მინიატურები და გამოვლინდა მინიატურის შიდა მხარის ტექსტები.

5. როგორც გამოარკვია უკანასკნელი ხანის კვლევა-ძიებამ, მინიატურის შიდა მხარის ტექსტიც იოსებ-ზილიხანიანის ამავე რედაქციის ფრაგმენტებს შეიცავს და ძირითად ტექსტთან მიმართებით ვარიანტულ სხვაობებს იძლევა (იხ. ალ. გვახარია, იოსებ-ზილიხანიანის ქართული ვერსიების სპარსული წყაროები, თბილისი, (1958 წ.). ეს ტექსტი დაწერილობის მიხედვით XVI საუკ. მიწურულისა და XVII ს. დამდეგის უნდა იყოს.

(615)

1284

ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი, ომანიანი. XVII—XVIII

IX ფ. + 433 გვ.; 23 × 17; ქალღმერთი; თავბოლონაკლული; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; სათაურები და სტროფების დასაწყისები სინგურით; [XVII—XVIII]; დაუწერელია: IVv, Vv—IXv.

[ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი, ომანიანი].—

„... სასახლეთ შუა ადგილი სამ-სამის დღისა სავალი
ყოვლთა თუით ჰქონდა საქურჭლე, არვის უნდოდა სავალი,
მგეტუთა, ნადირთა, ფრინველთა ჳმა იყო გარდასავალი,
და აღმოსავლეთი ჳელთ ჰქონდა, მონებდა სრულ დასავალი...“ 1—433 გვ.

წყდება: „თვითო მეღეკსე თუითოსა კარგთ ვისმე მაქებარია,
ფირდოსთ როსტომ სხვაზედ თქუა, ვით ტრედზედ მალლით-
ბარია,

ტარიელისთვის რუსთველსა უშვენის ნაუბარია
და მე მათ საფერად ვერა ვთქუი, ამად ვარ საგმობარია...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს დასაწყისში აკლია 33 სტროფი

2. ხელნაწერი აწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (Описание рукописей...“ ტ. I, გვ. 571—573).

3. ტექსტი გამოქვეყნებულია გამოცემაში ხელნაწერი D ლიტერითაა აღნიშნულნი (ომანიანი; გ. ჯაკობიას რედაქციით, ტფ., 1937 წ., გვ. IX—X).

შინაწერი: „ქ. კნიაზ დიმიტრი იაგორიჩის [თუმანიშვილი] ნათქვამი მოსკოვს.—
ახლად აღვაკობ ალვას ანაგებ-ანაზებულსა...“ Ir—IIIr. შინაწერები მოთავსებულია
აგრეთვე IIIv, IVr, Vr.

(616)

1285

ღ. ქვარიანი, წმ. გიორგის წამება. XVIII

78 ფ.; 21 × 15,5; ქალღმერთი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული,
სათაურები წითელი; მელნით; გადამწერი; ქეთევან (78r); [XVIII ს.]; ხელნაწერი
დასურათებულია: 13 v, 14 v, 19 v, 24 v, 25 v, 32 v, 33 r, 38 v, 44 v.

[დათუნა ქვარიანი, წმ. გიორგის წამება] „ქარი პირველი
დასაწყისი. წამება დიდის ახოვანისა ზღვათა, ზმელთა მპყრობელისა, ღვაწლით
შემოსილისა წმინდის გიორგისა, ურმის თვალსა ზედან შესლვა მის მწარესა
ორღანოს და მრავალ-მახვილოვანსა მეფეისა ურწმუნოს დეოკლიტიანესგან.—

იყო მას ჟამსა ბერძენი მეფე ურწმუნო, ფლიდია,
სახელი მისი გიანბო სიავის გარდაჰკილია,
ეწოდა დეოკლიტიან, მკვეცი, მძინვარე, ფლიდია,
და ქრისტიანეთა განმრყნელი დ[ა] ეშმაკისა ჯილია...“ 10 v — 78 r.

შენიშვნა: 1. გალექსილი წმ. გიოგის წამება ეკუთვნის დათუნა ქვარიანს (Xa, ханов, Очерки, I, 239 გვ.).

2. ხელნაწერს წინ უძღვის გალექსილი შესავალი. ამ შესავალში, იქ, სადაც უნდა ეწეროს დათუნა ქვარიანი, ერთგან მიწერილია „დიასამიძის ასული“, ხოლო მეორეგან — „თუმც შემწვეს ძალი ღთისა ვწერ ქეთევან გვარიანი“ (8r-).

ანდერძი: „ჰოი წმინდაო გიორგი, ტკბილად გიბრძანებს უფალი,
თავსა დაგადგა გვირგვინი, შემწვედ გყავს შენი უფალი;
სამოთხე მოგცა სამყოფად, მუნ ედემის სატურფალი,
და შენ ქეთევან შეიწყნარე მწერალი და ხელთუფალი“ (78).

(617).

1286

გულასპიანი. XIX

176 გვ.; 36 × 22,5; ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]

«გულასპიანი», „... აქა კარი პირველი დასაწყისი ძლიერის გელმწიფის ინდოეთის მეფის ვარდონისა და ძისა მისისა მშვენიერის გულასპისა, რომელსაც შეუღლებიან შემდგომნი სიტყობანი(!). — დიდსა სამეფოსა შინა ინდოეთისასა იყო გელმწიფე ერთი ფრიად დიდის მორჰმა მქონებელი, სიბრძნე-მეცნიერებითა სრული. მხნე, ახოვანი, ძლიერი სიმდიდრითა და ხაზინითა...“ 1 — 175 გვ.

შინაწერი: „საყვარელო დაო და მეგობარო ბაბუ! აწ შემისრულეებიც აღმოკითხვა ახლისა ამის ისტორიისა ესე იგი გულასპიანისა, და ვარცა უფრიადეს მადლობის წარმომძღვენელ თქუნდა, მათ(!) ჯანვატარე დრონი მკირედნი ცრუვისა ამის სოფლისა ისტორიისა მის ქალ-ყრმათა გულასპისა და ლვისტარის(!) სმენითა. მხოლოდ მადლობათ მას შემოგწირავ, მათა ვიქმნები ბედნიერებისა თქვენისა მთხოვედი წინაშე მღვთისა. აღმოკითხველი ამა წიგნისა ვარ... სოფლის ჩვეულებისამებრ, ხოლო ნაწერი ესე ჩემი გაქმნდეს... ჩემდა, ოდესც აღმოკითხვიდე. მშვიდობით, ტკბილო საყვარელო დაო და მეგობარო. თქუშნი თებრონია“ (176 გვ.).

1287

ანუკა ბატონიშვილის მზითვის სია.

გადატანილია დოკუმენტების კოლექციაში Sd — 2111.

(618).

1288

ბაგრატ ბატონიშვილი, მოთხრობა სჯულთა უღმრთოთა ისმაილიტთა. XVIII

128 გვ.; 18,5 × 10; ქალაღი; უყდო; დახიანებული (განსაკუთრებით პირველი სამი ფ.); თავნაკლული. [XVIII ს.]

[ბაგრატ ბატონიშვილი, მოთხრობა სჯულთა უღმრთოთა ისმაილიტთაჲ]—„... მას პაემანსა თუსსა; და ცნა ესე ცოლმან მისმან, შეწუნსა ფრიად და იურვოდა, არამედ მოჰამედ მზაკვრობისა მანქანებითა დაჰაჯერა, ვითარმედ ჩუშნებით იხილვის...“ 1—128 გვ.

10. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

ანდერძი: „ვამე, ყოვლითა ცოდვითა აღსავსესა და კეთილთაგან ცალიერსა გლახაკსა მრჩობლითავე ცხრბითა ჯელმწიფის დეკანოზისშვილის იოანესთვის შენდობად ყავთ. ყოველთა გვედრებით, უფალნო ჩემნო. აჰა საყვარელნო, ნაშრომო ჰგიეს და მშრომელი წარვალს უნათელი“ (128 გვ.).

(619)

1289

მხატვარ გიორგი ოქრომჭედლის შვილის ილუსტრაციები „მრწამსისა“. 1860.

1 ფ.; 74 × 57; ქალაღი; დაზიანებული და რესტავირებული; ქალაღი დალაქავებული; შეიცავს „მრწამსის“ 12 ილუსტრაციას, ჩასმულს ერთ საერთო ჩარჩოში. ყოველ სურათს თავზე მიწერილი აქვს შესატყვისი ადგილი „მრწამსიდან“. ფურცლის მეორე მხარეს მიწერილია: 1. „მხატვარი გიორგი ოქრომჭედლოვის დასატული 1860 წელსა. ეხლა ეკუთვნის ნიკოლოზ ოქრომჭედლოვს. 1879 წელი“.

2. „Принадлежность Георгицминдского учителя П. Окромчедлова“.

(620)

1290

მინა მკურნალიანი, გეოგრაფია. 1834

210 ფ.; 22,5 × 17,5; ქალაღი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; დაუწერელია. ფ. ფ.: 1—8, 12, 196—210; მთარგმნელი—ტერ ანტონ თუმანოვი (9r); ქუთაისი (186 v); 1834 წ. (186 v).

[მინა მკურნალიანი, გეოგრაფია]. „გონიერება, გინა სწავლა მოსწავე ყრმათა. ნაწილი მესამე. რიცხვი 41. რა თქმა არის ქვეყნის მოთხრობა. §. 152.—მოთხრობა ქვეყნისა არის ისტორია ქვეყნისა, გინა ქვეყანასა ზედა ლაპარაკი, რომელიც მოგვითხრობს მრთელი ქვეყნის მთავართ ნათესავთა...“ 13—185 v.

შენიშვნა: 1. სატიტულო ფურცელი: „გონიერება სწავლის-მოყვარე ყრმათა, გამოღებული მამა მინას მოძღვრისაგან მკურნალიანისა სომხურს ენასა ზედა მხითარაბის ძმათაგანისა, გასანათლებლად სომხის გვარისა, ოთხ წილად განყოფილი. ნაწილი მესამე. დასტამბული სომხურს ენასა ზედა ვენეტისა შინა მონასტერშიდ წმინდისა ლახარესი 1818-შიდ. მერმედ სომხურის ენისაგან გარდმოღებული თარგმანობით ქართველთ მხედრულს ენასა ზედა ტერ ანტონ თუმანოვისაგან ახალციხელისა, სამოციქულო მისიონარისა, გონიერების გასანათლებლად ქართულთ ენათ მცოდინე ძმათათვის“ (9r).

2. წინ უძღვის: „სწავლის მოყვარე აღმომკითხველთა მიმართ.—თუცა რიგი და კანონი მოითხოვს, რომ ოდეს ერთმა წერისმოყვარემან რა მიონდომოს და ისურვოს ერთი რამ წიგნის თარგმანობა...“ 10r—11v. ამ წინასიტყვაობის უფრო სრული ვარიანტი გამოქვეყნებულია (იხ. საქ. სახ. მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ხელნაწერთა ახალი (Q) კოლექცია, ტ. I. N 496).

3. ერთვის: ა. ზანდუკი (187 v — 195 r).

ბ. ბოლოსიტყვაობა ლექსად: „აჰა შენცა დღესა, სანატრელთა ყრმაო, ქვემოთ სოფლისა წვერსა მიმწეო...“ (185 v).

გ. ანდერძი ლექსად: „ქვეყნისა მიერ აღესწერე ჯეოგრაფია ესე წიგნია, ეს სოფელი ფუჟი არის, რომელ ვართ ჩვენ წამსვლელია...“ (195 v).

ანდერძი: „ღოთით აღსრულდა ჯეოგრაფია წელსა უფლისასა 1834-სა, იანვრის 1-სა ქუთაისის ქალაქსა შინა“ (186 v).

(621)

1291

აღ. გოლოვინი, საქართველოს ისტორია. 1875..

244 გვ.; 35,5 × 22; ქალაღი; უყდო; მხედრული; მთარგმნელი და დამწერი ლევან ქორქაშვილი (თავფურც); 1875 წ. (თავფურცელი) დაუწერელია: 238 — 244 გვ.

[აღ. გოლოვინი], «საქართველოს ისტორია». «თავი პირველი». პატრიარხალიური(!) დრო საქართველოს ისტორიისა. უფლება საქართველოსა ზედ ასირიის, ბაბილონის სპარსეთის და მაკედონიის ერთმთავრობათა. — პირველისა თვისსა დროებსა საქართველოს აქენდა პატრიარხალიური მმართველობა...“ 4—237 გვ.

შენიშვნა: ხელნაწერს წინ უძღვის: ა. შესავალი (1—3 გვ.).

ბ. თავფურცელი: „საქართველოს ისტორია შედგენილი ალექსანდრე გოლოვინის მიერ რუსულს ენაზედ 1864 წელში და რუსულიდამ გადმოთარგმნული ლევან ქორქაშვილის მიერ 1875 წ.“

(622)

1292

ხრონოგრაფი. 1832

709 გვ.; 32 × 23; ქალაღი; ხის ყდა ტყავადაკრული, ტვიფრული, დახიანებული; მხედრული. დასაწყისები სინგურიით; გადამწერი მამისიძე წუწუნავა (709 გვ.); 1832 წ. (709 გვ.)

[ხრონოგრაფი] „... სათნო უჩნდა სიბრძნითა შემოქმედსა მას ღმერთსა და უფალსა ჩუენსა, რათა შექმნას სოფელი ესე მრავლისა სიბრძნისა მისისა და აურაცხელისა სახიერებისა მისისათა...“ გვ. 3—700.

შენიშვნა: 1. „ხრონოგრაფს“ წინ უძღვის თავნაკლული ზანდუჯი. 2. „ხრონოგრაფის“ ეს რედაქცია არჩილ მეფისა და გ. სოლოლაშვილის თარგმნილია. 3. „ხრონოგრაფს“ ერთვის: „შესება სულ მცირედ და მოსახსენებელი ჩემ უღირსისა ქართლისა მთავარეპისკოპოსისა ცოდვილისა რომანოვისა მიერ თქმული დასასრულსა ხრონოგრაფისასა, რომელსა თავი იწყებს ესრეთ: სიბრძნით დამბადებულმან ღმერთმან ხილულთა და უხილავთამან, მამამან ყოვლისა მპყრობელმან, ძემან მხოლოდ შობილმან...“ (701—709 გვ.).

ანდერძი: „სადიდებულად მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა, ამინ. დაიწერა ქორონიკონს ქრისტეს აქეთ ჩყლბ, ოკდონბრის ივ. ღმერთო, შეიწყალე ამის მწერალი ცოდვილი მამისიძე წუწუნავა“ (709 გვ.).

მიწვევები: 1. „ეს მამისიძე წუწუნავა იყო მღვდელ-მონაზონი, მაგრამ მანქანებითა ეშმაკისათა გაიქცა ოსმალეთში და იქ მიიღო მახადის სარწმუნოება, გარნა შემდგომად არა მრავალთა წელთა კვალად მოიქცა, გურიაში და აქ მოკვდა სინანულსა და ლოცვაში“. (709 გვ.).

2. „ღმერთო, დიცივე ორთავე შინა ცხოვრებასა თავადი მამუქა გუგუნავა...“ (709 გვ.)

(623)

1294

ალაპიტ დიაკონი, სამეფო ტომარი. 1780

53 ფ.; 17 × 10; ქალაღი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; ზემოდან გადაკრული აქვს თეთრი ქალაღი; მხედრული (კალიგრაფიული), სათაურები და დასაწყისი ასოები მთავრულით; მთარგმნელი გაიოზ რექტორი; 1780 წ. (53 r).

„სამეფო ტომარი უსამღუდელოესსა და უკეთილმსახურესსა და უკეთილმსახურესსა მეფესა ჩუშნსა იმპერატორსა იუსტინიანეს ალაპიტუმცირესი დიაკონი კრძალულებით შრომასა ამას უძღუნი. თავი ა.—ღმერთი არს ყოველთა მეფობათა შემოქმედ-მყოფი უმაღლესსა, ღირსებასა შინა...“ 7r—50v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. გაიოსის მიძღვნა: „უმაღლესსა და უდიდებულესსა კეთილმსახურსა ჯელმწიფესა მეფესა ირაკლის, მპყრობელსა ყოველისა ზემოასა საქართულმოსასა უუმონებრესი მოჯსენება...“ (1r—3v).

2. ცნობები ალაპიტ დიაკონის შესახებ.

2. ერთვის გაიოს რექტორის ლოცვა (51r—53r).

ლოცვის შემდეგ მიწერილია თარიღი—1780 წ.

(624)

1295

კონდაკი. XVIII

74 ფ.; 18×14; ქალაღი; მუყაოზე ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; ნუსხური დასაწყისები და მთავრული ასოები სინგურით; დაწერილია ორი გადამწერის მიერ. I—იესე (11—53 ფ.ფ.); II—ნიკოლოზ, სიონის დეკანოზი (1—9, 54—73 ფ. ფ.); დაზიანებულია და ძველადვე რესტავრირებული ფ. ფ. 17—33; თავსამაკული 2r-ზე; [XVIII ს.].

[კონდაკი]. ა. „განგება მწუხრისა.—შევალს მღვდელი ეკლესიასა შინა და იღებს ოლარსა და დგება წინაშე სამეფოსა ბჭისა და იტყვს...“ 2r—9v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: „კვრიაკესა შუალამისა. გალობაჲ სამებისა, რომელიცა ზნა იყოს ჩვეულებისაებო...“ 1v.

2. „განგება მწუხრისა“ გადაწერილია სიონის დეკანოზის ნიკოლოზის მიერ. 1761 წელს (იხ. ანდერძი 1).

ბ. „განგება საღთოთა და სამღვდლოთა წირვათა, რამეთუ დიდსა ეკლესიასა და მთაწმიდასა ესრეთ იქმნების.—ოდეს ეგულებოდეს მღვდელსა საღთოსა საიდუმლოსა სრულყოფა...“ 11r—54v.

შენიშვნა: 1. „განგება“ შეიცავს იოანე ოქროპირის, ბასილი დიდისა და გრიგოლ დიდილონის ჯამის წირვას.

2. ეს ნაწილი, გარდა უკანასკნელი ფურცლისა, გადაწერილია იესეს მიერ (იხ. ანდერძი 2).

გ. „კურთხევა ყურძნისა ეკლესიასა შინა. უფლისა მიმართ ვილოცავ.—აკურთხე, უფალო, ახალი ესე ნაყოფი ვენაჯისა...“ 55r-v.

დ. „კურთხევა ბაიისა კვრიაკესა ბაიისასა. უფალო ღმერთო ჩნო, რომელი ჰზი ზედა ქერაბინთა...“ 55v—56r.

ე. „კურთხევა აღდგომის ტაბელისა.—უფალო ჩნო, რომელმან შემქმენ ჩნ არსისაგან არსად...“ 56r-v.

ვ. „ხვალისაგან, ოდეს სრული იყოს ჟამნობაჲ წესისაებო, შემწირველი მსხუტრპლისა იტყვს კურთხეულარსსა...“ 57r—66v.

შენიშვნა: ხელნაწერის ეს ნაწილი გადაწერილია 1731 წელს, ნიკოლოზის ყრმობისას (იხ. ანდერძი 3).

ზ. „ლოცვა შეგინებულისა მჭამელსა ზედა. უფლისა მიმართ ვილ.—
შეუფსო, უფალო ღმერთო ჩწო,...“ 67 r.

ც. „ლოცვა მათ ზედა ვინც ეზიარებოდეს...“ 67 v.

თ. „ლოცვა სამწყსოსა ზედა...“ 68 r.

ი. „ლოცვა შესანდობელი მოძღვრისა მიერ; წარსაკითხავი აღმსარე-
ბელსა ზედა...“ 69 r.

ია. „განტევება საუფლოთა დღესასწაულთა, ითქმის მწუხრად და
ცისკრად და ლიტურგიისა წესისაებრ...“ 70 r.

იბ. „განტევება სრულიად შუღელისა დღეთა ჩუშულებისაებრ წმი-
დისა აღმოსავლეთისა ეკლესიისა...“ 71 v.

იგ. „წმიდა ლიტურგიისა განტევება იგივე, ვითარცა ცისკარსა
ზედა, ხოლო ითქმის და წმიდისა რომლისაცა იყვს ლიტურგია ოქრობირისა,
ვინა დიდისა ვასილისა...“ 72 r — 73 v.

შენიშვნა: 74 r-ზე მიწერილია რუსული ლოცვები ქართული ტრანსკრიფციით
ანდერძები: 1. „ქრისტე შეიწყალე მჩხაბავი ამისი ცოდვილი და უღირსი დეკა-
ნოზი სიონისა ნიკოლოზ ჩღა“ (9 v).

2. „განსრულდა წმიდის იოვანე ოქრობირის წირვაჲ ღმერთო, შეიწყალე
ცოდვილი მღვდელი იესე“ (32 v).

3. „ღმერთო, შეიწყალე ამის მჩხაბავი დეკანოზის შვილი ნიკოლოზ, რომ-
ელმან აღესწერე წმიდა ესე ხიარების ლოცვა. ვინც იხილვიდეთ და წარიკითხე-
დეთ, გაზრდას მიბრძანებდეთ ამისთვის, რომე ყრმა ვიყავ ამის წერაში და არც ჯერ
სხვა წიგნი დამეწერა. ამის სრულ-ყოფასა ვიქმენ წლისა ათერთმეტისა დეკენბერს ვ,
ქკს უათ“ (66 v).

4. (მხედრულით): „ქ: უფალნო ჩემნო, მამანო წმიდანო და ძმანო, კონდაკი ესე
რაც ოდენ ძველი ნაწერია, კურთხევით ქსენებულისა პაპის ჩემის ნაწერია, რადგან
იმისი ჭირნახულ-დადებულია. მცირედ მეც ვიჭირანხე და განვახლე, გამოვწერე
რაც მიძველებულიყო მე უღირსმან და ყოველთა კაცთა უნარჩევსმან ცოდვილმან
მღვდელმან ნიკოლოზ, სიონის დეკანოზმან. გვედრები პატრიოსანთა მწირველ-
თა, რომელნიც კელად მიიღებდეთ, მცირედ შენდობასა ჰყოფდეთ. ქკს უად“ (74 v).

მისაწერი: 1. (ნუსხური): „... ვისწავებდ რა მისის ღირსების დეკანოზის ნიკო-
ლოზის მაგალითზედ საღმრთოსა ამას წერილსა, მივიღე კადნიერად განლა-
ლებული და ვვედრები შემოქმედსა, რათა კეთილ-გონიერებით ვიქმოდე, რაიცა
სრულ-მყოფს მე და მდგომობას ჩემსა და გარემივექცე მას, რაიცა არა არს კეთილ-
ესე მოქმედებს ყოველთადმი საზოგადოდ, გარნა რომელიმე გარე მიექცევის. ხოლო
მე ესრეთ სულთქმით ვღალადებ სახიერისა ქველისმოქმედისა მიმართ: უფალო, მრი-
დე საქმისა მისგან და შემრაცხე მე; ყოველად ძლიერო უფალო, სრულყოფისადმე (!)
კეთილისა ჰაზრისა ჩემისა მექმისა გლახაკ ცოდვილისა ალექსის 4 ავისტ.
ვევდრე დედოფალი შენგან უფესლოდ განხდრციელებულსა ქკსა ღმერთსა, რათა
შეგვჭუროს ჩვენ ძალითა...“ (74 v).

2. (მხედრულით): „მოიხსენე, უფალო, მონაზონი ანასტასია სასუფეველსა
შენსა“ (28 r).

(625)

1296

კონდაკი. XVIII

156 გვ.; 15,5×9,5; ქაღალდი; მაგარი მუყაოს ყდა, ტყავადაკრული, ტვიფრუ-
ლი; ნუსხური (ორი სხვადასხვა ხელი, მეორე ხელით დაწერილია 109—112 გვერ-
დები), სათურები სინგური, თავ-ბოლონაკლული; აკლია შიგადა-შიგაც; შუახე
გადახეულია მე-11 გვ. დაუწერელია: 51—52, 151—152 გვ.; [XVIII ს.].

[კონდაკი] «წესი მწუხრისა». „... სიბრძნით შექმენ, რომელმან განჰყავდ შორის ნათესავისა და შორის ბნელისა. და დაიწერა მზე ფლობელად დღისა...“
1—156 გვ.

წყდება: „... რამეთუ შჯული მოსესგან ხოლო...“

შენიშვნა: ხელნაწერი შეიცავს; ა) წესი მწუხრისა და ცისკრის ლოცვისა (1—35);
ბ) განგება წირვისა (35—51); გ) იოანე ოქროპირის წირვა (53—98); დ). ლოცვა
ზიარებისა (99—112), ე) შეკრებილი იმ თვენი (113—150); ვ) სახარების საკითხავები(153—156).

(626)

1323

სადღესასწაულო. XVII—XVIII

583 გვ.; 24,2×17; ქალაღი, ტყავგადაკრული ხის ყდა, ზედა ყდაზე ოქროთი ამოტვიფრულია 4 მახარებელი და ჯვარცმის სცენა; ნუსხური; სხვადასხვა ხელი; თავბალო ნაკლული, მრავალი ფურცელი რესტავირებულია ლურჯი ქალაღით; მომგებელი ანა დედოფალთ-დედოფალი (ერეკლე II-ის მეუღლე), გვ. 198; ძველი ნაწილის გადამწერი—იესე (356 გვ.), ახლისა—დავით (93 გვ.); ძველი ნაწილი გადაწერილია 1686 წ. (356 გვ.); ახალი—XVIII საუკუნეში; ხელნაწერი წარმოადგენს S—1324 ხელნაწერის გაგრძელებას.

[სადღესასწაულო]. „თა მარტია ა. წმიდისა ევდუკი მოწამისა... ორო დღეა. ჳა ბ. მამისაგან შობილისა. სიმძიმე ჳორციელთა შუშბათა მარხვითა და მოღვაწეებითა განვიშოროთ...“ 1—583 გვ.

წყდება: „... ელვა გუშმულ ვარ... შენთა ნავთსადგუ... მოვი მაცხოვრე მე... მარჯ... შენი... ესე შენი ყოვლად უბიწო...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი მოიცავს მარტი—აგვისტოს თვეების მასალას და აღდგომის დასდებლებს. 2. სადღესასწაულოს დასაწყისი. იხ. ხელნაწერ S—1324-ში.
ანდერჰები: 1. „ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი დავით ამისი მჩხაბავი“ (93 გვ.).

2. „ჩნ დედოფალთ-დედოფალმან პატრონმან ანამ, თანამგმცხედრემან პატრონისა მეფედ მეფისაჲ ჳერაკლესამან, ვიყიდეთ ძეშლი ესე ნაწერი თუშნი და რამცოდენ აკლდა, აღეაწერინეთ ახალი ესე დღესა ჩნთა წარსამართებელად და ძეთა და ასულთა ჩნთა აღსაორქინებელად და ცოდვათა ჩნთა შესანდობელად ამინ“ (198 გვ.).

3. „უფალო ღმერთო, კეთილ ყვე ცხოვრებაჲ კეთილცხოვრებულისა პატრონისა ჩნისა და დღეთა სიგრძესა შინა ავმარე გულანი ესე მას და ძეთა მისთა, ამინ“ (198 გვ.).

4. „ღმერთო, შეიწყალე ამ თვენის მწერალი იესე და მის დედ-მამათ შეუდღოს ღმერთმან. ვინცა შენდობაჲ ბძანოთ, თქნცა შეგინდნეს ღმერთმან. სრულ იქმნაწმიდაჲ ესე თვე იენისი ქკსტოდ. ჩემი ოსტ...“ (356 გვ.).

5. „შემოქმედმან უწყის, რამცოდენ ძალ მედვა, სიმართლეს ვეცადე, მაგრამ დედნების ძებნამ დიდად გამსაჯა. იბაკოა სხვაგან, სუწასარი სხვაგან, სამოციქულო. სხვაგან, სახარებაჲ სხვაგან. პატივი და ჳელფასი კიდვე უფრო სხვაგან. ვინც მაგინოთ, ღმერთმან დაგლოცოს. ნებაჲ ძალს უარ იყო“ (გვ. 556).

მინაწერი: „თ ევდო რე პავლეს ძე რაზიკაშვილი“ (ზემო საცავი ფურცლის შიდა მხარე, 351 გვ.) ხელნაწერი, ჩანს თედო რაზიკაშვილის საკუთრება ყოფილა.

(627)

1324

სადღესასწაულო. XVIII

954 გვ.; 23,5×17; ქალაღი; წერილი ნუსხური, დასაწყისები და სათაურები სინგურით; დაწერილია სხვადასხვა ხელით, სხვადასხვა ქალაღზე; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; ამოვარდნილია გვ. 43; რესტავრირებულია ლურჯი ქალაღით: 640, 651—657, 949—954 გვ.; [XVIII ს.]; ამ საღღესასწაულოს გაგრძელებას წარმოადგენს S—1323. ცნობები გადამწერთა შესახებ იხ. S—1323 ხელნაწერის აღწერილობაში.

[სადღესასწაულო] „თა სეკდენბერსაჲ ა. დაწყებაჲ ინდიქტიონისა ახლისა წელიწადისა და წმიდისა მამისა ჩუენისა სუმეონისა და კსენებაჲ წმიდისა ღის მშობელისა ჯე ა. ზეცისა განწეს.—თავადისა ქრისტეს ღმრთისაჲ...“ 1—7 გვ.

წყდებ: „თთუშა ფებერვალსა კმ. წმიდისა მამისა ჩუენისა ვასილი... ღნ შეგიწყნარა და ჰკმობდი: კხლ ხარ ღმერთო ტაძარსა ამას...“

შენიშვნა: 1. საღღესასწაულო მოიცავს სექტემბერ-თებერვლის თვეებს.

2. თვეების თანმიმდევრობა ტექსტში დარღვეულია. სექტემბრის თვის შემდეგ იწყება ნოემბერი, ხოლო შემდეგ ოქტომბერი (110 გვ.). 202 გვერდზე კვლავ იწყება ნოემბერი.

შინაწერები: (გადამწერთა ხელით): 1. „ქალაღს გაღვსეა აკლდა“ (43 გვ.).

2. 13 სექტემბრის ღღესასწაულთან დაკავშირებით: „წმიდანო ღანო, ამის იშლომისა სატფურებასა საბერძნეთისა ეკლესიათა არაჲინ დიდად ღღესასწაულობს, ამისთჳს სტუბუქად სწურია განგებაჲცა, რამეთუ სოფიაჲ წმიდისა განგებაჲ სხაგან არს და არა აქა“ (გვ, 41).

3. „სამოციქულო სახარებაჲ არც ღღდას ეწერა, და არც სამოციქულო და სახარების საძიებელი იყო, თ რო“ (582 გვ.).

4. „ვაი ავის ღღდნისა და სხვარიგითაც გარჯილსა და გრა მოცუღებულსა ყოველითურთ“ (828 გვ.).

5. „აჲმა ღღდნებმა ბევრი გამსაჯბ და ნუენ მწყეთ, საძებნი იყო არევით“ (804გვ.).

6. (მხედრულად): „ქ. ეს თუშნი ბატონისა არის“ (1 გვ.).

7. (მხედრულით): „თედო რაზიკაშვილი“ (1 გვ.).

(628)

1328

ზატკიკ. 1761

881 გვ. 16×10,5; ქალაღი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; ტვიფრული (ხე ჭინაჭამი); ნუსხური, დასაწყისები და მთავრული ასოები სინგურით; ბოლონაკლული პირველ თავსამკაულად გამოყენებულია მოსღვის სტამბის ნაბეკდი წიგნის თავსამკაული (1 გვ.); ყოველი თავის დასაწყისსა და ბოლოს მარტივი თავ და ბოლოსამკაულები; გადამწერი—ნიკოლოზ ჩაჩიკაშვილი (881 გვ.); 1761 წ. (881 გვ.); ამოვარდნილია—11 გვ.; დახიანებულია—1 გვ.;

[ზატკიკი] „დასაწყისი სამღთოსა წმინდისა ერგასისა, რომელ არს ორმეოცდა ათი. დაწყების ღღდას კვრიაკესა პასექისასა. ცისკრად და ესრეთ ყოველთა წმიდათა კვრიაკესა აღესრულების...“ 1—880 გვ.

წყდებ: „... ღღესასწაულისა კვერექსი და ეამნი. ა. მას ზედა ოზითა იბაკო...“

ანღრძი (გადამწერისა): 1. „... და ძეთა და... ღმერთო მშუიდობაში მაქმარე ზატკიკი ესე [და] წერილი სტამბასა ზედა თავის ტიბიკონით ქალაქ[სა] ტფი-

ლისს მას უამსა, ოდეს მეფე თეიმურაზ რუხეთს წაბრძანდა ქართლის სა-
შეელათ(!). ძმანო და მიმანო, რაც შეცთომილი იყოს, ნუ მწყევთ ღის სიყვარულს,
ვინც ხელად მიიღოთ, შენდობაა ბრძანეთ. ჩაჩიკას შვილს ნიკოლოზს
მღვდელს, დმანელ ეპისკოპოსის ძმისწულს, ღმერთმან თქნე შეგინდნეს. აღესრუ-
ლა თა მარტსა ლა. ქქს ომთ“ (881 გვ.).

ღმერთო, შენი წყალობაა მიეც სიონის მღვდელს მოსეს. მისის წყალობით
მიმუშავია. უცოცხლე მეუღლე და ასულნი“ (881 გვ.).

3. „ღმერთო, შენი წყალობა მიბოძე მე ცოდეილს მღვდელს ნიკოლოზს და
ნათლიას ჩემს მოსეს, მეუღლეთა ჩვენთა, ძეთა და ასულთა ჩვენთა. ცოცხალნი
ჩვენნი აღდგერძელე, ღმერთო, და შიკვალმბულთა განუსვენე; ღმერთო, გვიბოძე
სულიერი საზრდო და ხორციელი საზრდო, სიყვარული ერთმანეთის და სიხარული
სასუფევლისა, მოწყალეება გლახაკთა, ღმერთო“ (გვ. 881) ანდერძი დაწერილია სომ-
ხური ასოებით.

მინაწერი: „ეს სულთა განმანათლებელი. ხატოკი პავლე მღვდლისა არის;
ვინც მოიპაროს, გაუწყრეს წმინდა გიორგი, ამინ“ (ზემო ყდის შიდა მხარე)..

(629)

1329

ქორწინებისა თავთათჳს. XVIII

44 გვ., 20×12.7; ქალაღი; უყდო; ნუსხური, დასაწყისები და მთავრული ასოები
სინგურით; [XVIII ს.]

„ქორწინებისა თავთათჳს. თავი სჳა. მატთესი.—ხარისხნი ქორწი-
ნებისანი იმისათჳს იწოდებიან ხარისხად, რომელ ვითარცა კიბეთა ზედა-ზედა
აულენ ხარისხად...“ 1—44 გვ.

შენიშვნა: „ქორწინების თავთათჳს“ თარგმნილია იოანე ქსიფილინოს—პაპუწი-
შვილის მიერ.

(620)

1331

კონდაკი. XVIII

74 ფ.: 19.5×14.5; ქალაღი; ნუსხური (სხვადასხვა ხელი); დასაწყისები და
მთავრული ასოები სინგურით; ძირითადი ტექსტი ჩაწერილია ვარაყიან ჩარჩოებში;
ძირითადი ტექსტის გადამწერი—პეტრე მღვდელი (63v); [XVIII ს.]

„სალმერთო წიგნი წმინდისა მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა:—
ლოცვაა დაგებისა.—ღმერთო, ღმერთო ჩნო, რომელმან ზეცისა პური, სა-
ზრდელ ყოვლისა სოფლისა...“ 13r—63v.

შენიშვნა: 1. კონდაკი მოიცავს: იოანე ოქროპირის, ბასილის, და გრიგოლ დი-
დის უამის წირვებს.

2. კონდაკი ხელნაწერის ძირითადი ნაწილია, იგი დაწერილია ერთი ხელით.
კონდაკს თავსა და ბოლოში დართული აქვს სხვადასხვა ხელით ნაწერი განსხვავე-
ბული ხასიათის მასალა: ა. [მოსახსენებლები], „პატივად და მოსახსენებელად უმე-
ტესად კურთხეულისა დიდებულისა დედოფლისა ჩნისა ღის მშობელისა...“ (1v—2r).

ბ. „განგება მწუხრისა...“ (3r—6v).

გ. „ნიშანთათჳს საუფლოთა ღის მშობლისა და წთა დღესასწაულთა...“ (7v).

დ. „ტიპიკონი უსალმუნთათჳს, თჳ ვითარ იკითხების დავით წთა დიდ
მარხუთა შინა...“ (8r—v).

ე. [ლოცვა]. „ყოვლისა შემართებელი და ცხოველსმყოფელი სანება...“ (9r—v).

ვ. [მიცვალე ბულთა მოსახსენებლები], „მიცუალბული უპირატესი
მღუდელი მამა ჩემი ალექსი...“ (10v—11r).

ზ. [იოანეს თავის სახარებშიდან]: „პირველითგან იყო სიტყვა და სიტყვა იგი იყო ღმერთი...“ (64v).

შ. [კუთხევიანიდან]: „პურთხევა ყველისა და კუშრცხისა.—მღწ.: კურთხეულ არსი...“ 65r-v.

თ. „საქმე მოციქულთა. თავი პირველი.—პირველი ესე სიტყვა ვყავ ყოველთათს...“ (67r).

ი. „თუშსა სეკდემბერსა აქუს დღე ლ.—პირველსა დღესა დაწყება ინდიკტონისა...“ (68r—73v).

ანდრძი (კონდაკის გადამწერისა): „სრული იქნა წმიდა კონდაკი კელითა ჩემ ცოდვილისა პეტრე მღვდელისათა. ვინცა ვინ ჯელ-ჰყოთ ზმარებად, შენდობა უბძანეთ. კონდაკი არა მქონდა, დიდად ჩქარად ვწერე“ (63v).

მინაწერები: „მხევალი ანახანუმ მოიხსენე, უფალო. მეფის სძალი მარია მ. მხევალი ხორამზე მოიხსენე, უფალო. ქრისტესია მოიხსენე, უფალო. იოვანე მწერალი მოიხსენე, უფალო. გიორგი დალაქი მოიხსენე, უფალო“ (24r). იხ. მინაწერები აგრეთვე: 1r, 8r, 74r-v, ზემო და ქვემო ყდის შიდა მხარეზე

(631)

1338

ბაგრატი ბატონიშვილი, მოთხრობა სჯულთა უმღოთთა თათრისათა გამოკრებული და სიტყვისგება ქრისტიანეთა მიერ. XIX

I + 86 გვ.; 16,5 X 12; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; შერჩენილი აქვს ერთი ტყავის საკეტი; მხედრული; სათაური სინგურით; [XIX ს.], კვირისშანი: 1833 წ. (გვ. 17, 33 და ა. შ.); დაუწერელია: 1v, გვ. 86.

„მოთხრობა სჯულთა უმღოთთა თათრისათა გამოკრებული და სიტყვისგება ქრისტიანეთა მიერ, თქმული ბატონისშვილის ბაგრატიისა.—ეამთა უკუშ ერეკლე მეფისათა გამოსჩდა მოჭქმედ(!) ვინმე ახალი მწუალე-ბელი უმღოთ და უსჯულო...“ გვ. 4—83.

ანდრძი: „წმიდანო მორწმუნენო, უწყოდეთ ჩვენ ცოდვილისა მიერ მონისა თქვენისა, რამეთუ სარკინოზთა, რომელმან(!) ისმაიტლნი ბილწნი მოჰმედიანნი, თვინიერ ამთ სიტყვათა, სხუ საჩინო სიტყვა საცილობელისა არა აქუს, და ვკეთუ სწავლული ვინმე ქრისტიანეთაგანი სიტყვას უგებდეს, რომელი დასაბამითან შემდგომსა მეცნიერ იყოს, რასაცა მიზეზისათვის იტყოდის მოჰმედიანი, ყოველსა ზედა პირო დაეყოფის მადლითა ქრისტესითა, წიგნითა მოსესითა და მეფეთა დასაბარებითა: რაათა თვინიერ თვით მოჭქმედ ეწამების, ამისიცა განკრძალვა ჯერ-არს, რაათა ეგეთისა მოენისა მიერ სიტყვა უგოთ, რათა ფრიად წვრთილ იყოს ენსა მისსა და არცა შურისათვის ზე-ქვე ქცევა დაუწყოს. და ეგეთსაცა კაცსა ეტყოდეთ, რომელი ფრიად მოძღვარი იყოს სჯულისა მათისა და წვრთილი ყურანისა, რამეთუ, უკეთუ უსწავლელსა კაცსა ეტყოდეს, ვერცა ერთსა სცნობს და ცუდად დაშვრების. და ვინცა ითხოვდეთ და ჩუენ ცოდვილისა და ყოვლისა სასჯელისა თანამდებისა ბაგრატიისთვის შენდობა ყოთ, დღესა მას დიდსა შესაძრწუნებელისა განკითხვისასა აღგივოცენ უფალმან ყოველი ბრალი თქვენი და ყოველთა სათნო-ყოფილთა მისთა თანააღვრაცუნ. ხოლო უკეთუ ვინმე ბოროტისა რასმე მოხსენებითა მწყყით, თქუენ მოგიტყვენ, რამეთუ არა უღირს ვარ ყოვლისა სასჯელისა და წყვეისაცა“ (გვ. 83—85).

მინაწერი: „ესე წიგნი ეკუთნის პრიჩენიკს გრიგოლ ჩიხლაძეს 1884-სა წელსა, სეკდემბრის 26-სა დღესა...“ (ზემო ყდის საცავი ფურცელი).

მინაწერები: იხ. აგრეთვე: ზემო და ქვემო ყდის შიდა გვერდები, ზემო და ქვემო ყდის საცავი ფურცლები; 1r,

(632)

1340

ლოცვები ნერსესაკანიდან თარგმნილი XIX

21 ფ.; 18,2×11, 1; მოლურჯო ფერის ქაღალდი; უყდო; დაშლილი, ნაკლული (აკლია 7—8, 16—17 ფურცლებს შორის); მხედრული; [XIX ს.], ჭვირნიშანი აქვს.

„ლოცუა ნერსესაკანიდან თარგმნილი. — უფალო ღმერთო მამათა ჩუწნათო აბრაჰამისა, ისაკისა, იაკობისა და ნათესავისა მათისა მართლისაო, ყოვლისმპყრობელო უფალო, მომიტევენ ცოდუანი ჩემნი...“ 1r—21v.

შენიშვნა: შეიცავს: „დილის ლოცვას“, „ლოცვას გონებისა ფრიად მარგებელს“, „სალამოს ჟამის ლოცვას“, „იესოს ლოცვას“ და „ლოცვას ღვთის მშობლისას“.

(633)

1341

შუადღის ლოცვა. XIX

8 ფ.; 22×17,2; მოლურჯო ფერის ქაღალდი, ჭუჭყიანი; რესტავირებული თეთრი ფერის ქაღალდით; 5—8 ფურცლების ზემო ნაწილი მოხეულია; ქაღალდის ყდა; მხედრული; [XIX ს.], ჭვირნიშანი აქვს; დაუწერელია: 1v, 8r-v.

„შუადღის ლოცვა (დიდმარხვის). — სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. უფალო, აღახუენ პირი ჩემი. რათა უგალობდე სახელსა შენსა...“ 2r—7v.

შენიშვნა: ყდაზე აწერია: „შუადღის ლოცვა დიდმარხვის“.
მინაწერი 1r-ზე.

(634)

1342

საქრისტიანო მოძღვრება (კითხვა-მიგება). XVIII

41 ფ.; 17×11; ქაღალდი, გაყვითლებული, შიგადაშიგ დახიანებული; უყდო თავ-ბოლონაკლული; მხედრული, ზოგჯერ გამოყენებულია სინჯური; [XVIII ს.].

[საქრისტიანო მოძღვრება კითხვა-მიგებით]. — „...უფროს ჩემსა არსო. ხოლო მეორესა ადგილსა იტყვის: მე და მამა ერთ ვართო. ქრისტე ვინათგან ორბუნება იყო, ღმერთი სრული და კაცი სრული, ეგრეთვე ორ-რიგად იტყოდა სიტყვათა...“ 1r—41v.

წყდება: „... შ. გრიგოლი ნოსელი დასწერს: არცა პირველ დაბადებასა, არცა აწ ქმნასა, არამედ ოდესცა ჰქვა ღმერთმან ადამს: აღორძნდით და განმრავლდით, — იგი სიტყვა არს მოქმედი. რა მეუღლენი შეიერთებდნენ, მუნთქვესვე სული მოცემის ღმერთისა მიერ გორცთა მათ.

8. მერაოდენესა დღესა მოცემის სული გორცთა მათ...“

(635)

1343

სწავლა საშინელი. XIX

8 ფ.; 18,5×17; ქაღალდი, ჭუჭყიანი, დალაქავებული; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; გადამწერი ანა (ავტორი?) (7v.) დაუწერელია 8v.

„ქ. სწავლა საშინელი მეორეს მოსვლამდინ.—მაშინ იხილონ ძე კაცისა მამავალთა ღრუბელთა ზედა ძალითა და დიდებითა მრავლითა; იტყვის წმინდა სახარება...“ 1v—7v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი თავდება ასე: „... მოწამეთა მთავარნო გიორგი, წმინდაო დიმიტრი, დაიფარე ცოდვილთ დღეთ ცხოვრებითა ჩემისათ, დაიხსენით სული ჩემი ბოროტისაგან ეშმაკთა, იმათის ხელისაგან, მონა თქვენი ანა. ღმერთო, მილხინე ცოდვილთა, ამინ და შემეწყალე. მიმოწყალეზისა კარი გაქალე, გვედრებო, მდგომ მკლარსაო, მტერთა წამზდენო. ღმრთის ცოდვილთა მშობელო, შენ ხარ მცხოვრებელი და გამკითხავი. ჭი დიდო მარიამ, შემებრალე ცოდვილი სული, ნუ ჩამაგდევ(!) ეშმაკთ ხელთ, მიბარე ანგელოზს შენს, ამინ“. (7r-v).

2. ბოლოს ერთვის: „ქ. უფალს ვთხოვ, დედავ ბატონო, რომ მშვიდობით ბძადებოდეთ(!). სალხინოთ მიგზმარდეს ეს წიგნი. როგორი რძალი ერთ დავითას ცოცი(!), ერთიც ბაქარას გარშემოგესხას, ეს ჩემი დაწერილი საკითხავი ისე გკითხოს, უფალს ვევედრებო“ (7v).

3. 1r-ზე აწერია: „საშინელება მეორეთ მოსვლაზე“.

შინაწერი: „ქ. ცხარე ოტკაში მოშუშოს შავი მატყლი, ყმარწვილს რომ თიაქარი აუჩნდეს, მოშუშონ, იმითი აუკრან. თუ იმითი არ დაუამდეს კუხ კვერცი ქალის რძეში გალესეს(!), იმითი დაქალევენოს. მას უკან, დაბადებით რომ დაყოლილი ქონდეს, უცეცხლო თაფლი, მამალი ბაყაყი უნდა დანაყონ, ნალთაკიონას ქია კარგათ გამოწლან, იმისი ქაფი და უცეცხლო თაფლი აურიონ, ის დადონ. ასაკრავი კარგი მოუჭირონ.“

ქ. გული რომ ტკიოდეს, სვიტრის ძირი ნიაჲ ძირი გადაუღონ თბილს წყალშია და წყალი გამოცვალონ. მას უკან თაფლი ჩაურიონ, ისე წამოადუღონ, ისრე დააღვივნონ და კაი ოფლი მოადინონ, იმითი უშველონ“ (8r).

(636)

1344

ბეჟანიანი. XIX

17 ფ.; 22×17; ქაღალდი; მოლურჯო ფერის, ქუჩყიანი; უყდო; თავბოლონაკულული; მხედრული; [XIX ს.], კვირნიშანი აქვს.

[ბეჟანიანი]—„... რა შევიდა ჭალაშია, მოეგებნენ ლორნი წინა, ბეჟან მშვილდსა გარდიცვა(!), მათ ისარი დაუშინა, ერთმან ტახნა მოუქნივა, ჯაჭვი ხიფთან დაუხივნა, ბეჟან ხმალი ამოიღო, შაშინა(!) გააქცივნა...“

წყდება: „... ავიდა მალა, დახედა, საზომი... თურანელისა; იტყვიან ლომისა ჭანგებშია, ნეტა რასა იქმს მელია; ბრძანა, იყვენით მაგრა, ომი მიგვიჩანს გრძელია, და აიღეთ ხმალი და ხიშტი, რკინისა გამხვრეტელი...“

შენიშვნა: 1. დასაწყისში აკლია 9 სტროფი, ბოლოში—23.

2. „ბეჟანიანი“ გამოცემულია რამოდენიმეჯერ იხ.: ბეჟანიანი, ფირდუსისაგან „შაჰ-ნამეჲ“ წოდებული სპარსულ ენაზე. ნათარგმნი ხოსრო თურმანიძისაგან მეფის თეიმურაზის პირველის, დროს XVII საუკ. ტფილისი, 1907 და 1913 წ. გამოცემები.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ეჭვითმე თაყაიშვილს წიგნში: „Описание рукописей...“ ტ. II გვ. 484.

937)

1345

კრებული. 1833.

12 ფ.; 23,5×18,5; ქალაღი, დაზიანებული (დაზებული და ჭუჭყიანი); კიდეები შემოცვეთილი; უცდო; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; 1833 წ. ღვინობისთვის (9 v); გადამწერი: დავითის ასული ტასია (9v).

1. [ს ა ქ რ ი ს ტ ი ა ნ ო ც ნ ე ბ ა].—„... არა კვირიაკეს დღესა ღმერთი მოსასველესა(!) ვარ. კვდართა(!) მიგება და საქმეთა მათებრივ და ცდღვათა სატანჯველთა და მართალთა ცხოვრებითა საუკუნოთა...“ 1r—9v.

2. [გ ა ნ კ უ რ ნ ე ბ ა გ ა რ ღ ე ე უ ლ ი ს ა].—„... ოდეს შევიდა იესო ელუსარემს და იხილა განღვრული იგი, რომელი იწვა მცხედარსა ზედა დებარე შეუსვენებელსა. ვითარცა შევიდა იესო და რქვა მას: უფალი ხარ...“ 9v—12v
წყდება: „... თითონ იციან, რასაც მიეცემიან... გელი(!) კარი ცასა...“

ანდერძი: „ალილუია, უფალო შემოწალე შემცოდებნებ(!) ჩემი, რაოდენი მე გცოდე. დავითის ასულს ტასიას დამიწერია ცნება ესე, ამინ. ალილუია, ალილუია. დაიწერა ღვინობისთვის. კვ ჩემთვის შემოწალე უფალო. ჩ ყ ლ გ.“

(638)

1347.

მარხვანი. 1791

598 გვ.; 31,5×22; ქალაღი, ზოგიერთი ფურცელი რესტავრირებულია; ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა, ორი ტყავის სავეტი; ნუსხური, ორ სვეტად, სათაურები და დასაწყისები სინგურით, მონატული სახედათ ასოებით, აქვს თავსამკაულეობი და ბოლოსამკაულეობი. თავსამკაულად ხშირად გამოყენებულია ფერებით შესრულებული სხედასხვა შინაარსის მქონე სურათები; 1791 წ. ნოემბრის 3 (ქვემო ყდის შიდა გვერდი); ჭვირნიშანი: სამი ნახევარი მთვარე; გადამწერი: კომაზიძე გიორგი გიორგის-ძე; დამკვეთი: გურიელი ვახტანგ; დატოვებულია სურათებისათვის თავისუფალი ადგილები: იხ. გვ. 325, 326, 398; შემოუწირავეს გრიგოლ გურიელს. 1890 წლის 4 სექტემბერს.

[მ ა რ ხ ვ ა ნ ი], „ტრიოდონ. ესე არს სამ-საგალობელი, რომელ არს ქართულად მარხუანი სღათ წმიდითურთ მქონებელი, რომელსა შეჰგავს მას შედგომილება. კჳე, რომელსა შინა იკითხვს კურთხეული და წმიდაა სახარებაჲ, იგავი მეზვერისა და ფარისევლისა...“ გვ. 1—598.

შენიშვნა: 538 გვერდზე მოთავსებულ გადამწერის მინაწერიდან ჩანს, რომ ეს მარხვანი გადაწერილია დაბეჭდილ მარხვანიდან. სტამბის დედანაჲ ესრეთ მომიტრა, აჳა რაჲ აკლია, დედანში არ ეწერა და ვერსად ვიმოვნეთოჲ.

ანდერძი: „ოდეს იპყრობდა პირველად სამთავროსა თჳსსა სრულიად გ � უ რ ი ა ს ა კეთილად განგებელი, კეთილმორწმუნე გ ო რ ი ე ლ ი ვ ა ბ ტ ა ნ გ, მის უამსა გულს-მოდგინებისა მისისა მიერ, მეტრძა[ნა] მე, მონასა მისსა, საღმრთოჲსა აწის და სულიერისა მ ა რ ხ უ ნ ი ს ა აღწერად. ხოლო ოდეს მეტრძანა, მიერითგან მოსწრაფე ვიქმენ სამუშაოსა ამის ჳელ-ყოფად და ესოდენის წიგნის აღწერის გამოუცდელმ[ან], ვითარცა მოსწავლემან ცოდულმან, ვიწყე სულიერი ესე მარხუანი მარტოებით, არავინ მწე მეყო, გარნა მხოლო ღმერთმან; და ძალისა ჩემისაგებ სიკეთესა და სი-მართლეს ვეცადე და როგორც სტამბის ტიბიკონი და რიგი მითბრობდა, ეგრეთ ესწერდი. გარნა მცთომარს გონებაჲ კაცისა და ამისთვის, თუ რამე შეცთომა იხილო, სიტყუაჲ ანუ წინწილი, ანუ ტიბიკონი და რიგი, სიყვარულისათჳს ნუ მწყვეფ,

არამედ ლოცვა მომისხნეთ, ვითარცა წერილ არს: მიუტევენთ და მოგეტევენს თქვენ. უფალმან უწყის რწმისა შემძლებელ ვიყავ, სიკეთესა და სიმართლეს ვეცადე და შეწვენითა საბოთისა ღმრთისათა შრომა ესე აღვასრულე. ხოლო საქმენი ჯელთა ჩემთანი წარპართნა ჩემზედა და ჰმნულნი ჯელთა ჩემთანი წარმიდართნა და აწ კეთილისა მიზეზმან ნამიზეზევ ესე ჩემი შეიწიროს და ღირს მყოს მარჯვენით თვისა დადგომად, რომელსა შეგნის ყოველი დიდებამ, მადლობამ და თაყუანისცემა მამისა, და ძისა, და წმიდისა სულისა აწ და მარადის და უჭი უჭვე, ამინ.

ჯელთა მწერალი კომანძიძე გიორგის ძე მწერალი გიორგისათა. წელსა დასაბამითგან სოფლისთ ქსეჲთ. ხოლო განტორციელებითგან სიტყუსა ღმრთისაჲ ჩღეა. თთქსა ნოენბერსა რიცხუსა გ. (გვ. 598—ქვემო ყდის შიდა გვერდი).

მინაწერები: 1. (ნუსხური) „მოხსენებ, უფალო, იოანე შარვაშიძე მგელი(!) სასუფეველსა შინა ჩყმეს-წელსა, თებერვლის კდ-ს“ (გვ. 106).

2. (ფანქრით) „კომანძიძე იყო ხინოს ხინოწმიდელთანა“ (ქვემო ყდის შიდა გვერდი)

3. „პარტყვით წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნთა საცავში მიერთვას გრიგოლ გურიელი საგან. 1890 წელსა 4 სექტემბერს“. (ქვემო ყდის შიდა გვერდი). იხ. ავრეთვე ზემო ყდის შიდა გვერდი.

(639)

1348 ა

ჟამ-გულანი. XVIII

295 ფ.; 29,5X21; ქალაღი დალაქავებული, ტყავგადაკრული ხის ყდა; დაზიანებული; ნაკლული, ამოცენილია ფ. ფ: 1—15, 72, 112—119, 140—141, 145—152; 242 ფ. ქვედა კიდე მოხეული აქვს; აქვს რვეულბერივი აღრიცხვა: ნუსხური ორ სვეტად; მთავრული ასოები და დასაწყისები სინგურით, ზოგჯერ მოხატული სახედო ასოები; თავამაკული: 1r, 69r, 185r, 265v, 274v; [XVIII ს.]: ჭვირნიშანი: სამი ნახეარი მთვარე; გადამწერი: მდივანი იოანე გვერგუზაძე (63v); შემოუწირავს გრიგოლ გურიელს 1850 წლის 4 სექტემბერს.

„ჟამნი ძალითა ღმრთისათა, ყოველი რაოდენი აქუს ლოცვა მსგავსად წესისა მის წმიდისა იტრუსალიმისა და კეთილთა მონასტერთა. რაჟამს აღსდგე ძილისაგან, განეშორე სარეცელსა და ბრძანეთ ლოცვითა წმიდათა მამათა ჩუენთა უფალო იესუ ქრისტე... და... მუტლები ესე, ჯა ა.—აღდგომილნი ძილისაგან შეგიგრდებით სხირ...“ 2r—88v.

2. „პარაკლიტონი შეწვენითა ღმრთისათა, რომელი შუსნის საეკლესიად წმინდასა ეკლესიასა. ჯა ა.—სამწუხრონი ლოცვანი ჩუენნი შეიწირენ, წმიდაო უფალო, და მოგუმაღლე ჩუენ მოტევება ცოდვათა...“ 69r—184v.

შენიშვნა: პარაკლიტონის ეს ხელნაწერი შეიცავს 8 ხმის მასალას.

3. „თვეთა მეტყუშლებანი ძალითა ღმრთითა წლითი-წლად. თვესა სეკდემბერსა ა, დაწყება პირველისა ინდიკტიონისა ახლისა წელიწადისა და ჰსენება წმიდისა ღმრთის მშობელისა მასიანესი. მწუხრი—უფალო ღალადყავსა ჯა ა.—ზეცისა განწესებულთა დედისა ქსლთისა მოძღურებისა მიერ ლოცვაჲ გვსწავიეს ჩუენ...“ 185r—295v.

წყდება: „... აქა დღეს დაწუად რორდანი სა წყლითა თავეტი ვეშაპათა ღმრთით განბანა...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი ნაკლულია, დარჩენილია მხოლოდ ოთხი-თვის (სექტემბერ—იანვრის) მასალა.

2. 1r-v-ზე მოთავსებულია საინტერესო მინაწერი (სასამართლოზე მოწმეების ჩვენება?), რომელიც ძველად იკითხება.

- ანდერძები; 1. „ღმერთო, მოიგნენ მდივანი იოანე გვერგუჩაძე მთავარდიაკონი ორთავე შინა ცხოვრებასა, ამინ“ (68v).
2. „ღმერთო, შეიწყალე იოანე“ (83r).
3. „ქრისტე, შეიწყალე მდივანი იოანე“ (136v).
4. „ქრისტე, შეიწყალე ცოდვილი იოანე მდივანი“ (164v).
6. „ქრისტე ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი იოანე! მწერალი მთავარდიაკონი, ამინ“ (184v).
6. „ქრისტე, შეიწყალე იოანე“ (209v).

მინაწერები: 1. (ნუსხური). „მე, იოვანეს ჯაყელს მინდოდა ღთისა და ჩი სულისათვის ეს გულანი მთლად დამეწერინებია, მაგრამ წამახთინეს. ეს რაც არის და, ან დავაწერო/ჩემის ცოდვისა შესანდობად და სულის სათვად შემომიწირავს, შემდგომად ამ ჩემი ეზოსი, ყოვლად წმინდის და ამ პატარაიას საყდრის და რამანც კაცმან ან წიგნი წაართვას, ან გამოსწიროს, ან ჩემი სახლიდან ის წაიღოს,, შეჩვენებული არის იესოს ქსგნ და ათორმეტთა მოციქულთაგან, შვდთა კრებათაგან, ოთხთა პატრიარქთაგან და ყოველთა მართლმადიდებელთა ეპისკოპოსთაგან ვინც გამოსწიროს, მამამან ღნ დასწყევლოს, ძემან ღნ დასწყევლოს, სულმან წმუნ დაწყევლოს“ (2r).

2. „ქ. შემომიწირავს მე, იოვანეს ჯაყელს ამ ჩემი ეზოსი საყდრის და რამაც ძემან კაცმან გამოსწიროს ან იყიდოს, ან გაყიდოს, შეჩვენებულად არის შვდთა კრებათაგან, ათორმეტთა მოციქულთაგან, და ოთხთა პატრიარქთაგან და ყოველთა მართლმადიდებელთა ეპისკოპოსთაგან“- (185r).
3. (გადამწერისა): „აქა აიღეს ციხე ასკანის“, (225r).
4. (გადამწერისა): „აქა ცოტა ფიქრი შემექმნა და გული შემებნა“. (239v).
5. (მხედრული, გადამწერისა): „აქა კაბის სახელო წაეკრა“. (249 v),
6. (მხედრული, გადამწერისა): „დედას აკლდა“ (252v).
7. „ქართველთა წიგნთა საცავს მიერთვას გრიგოლ გურიელისაგან, 1890 წელს, 4 სექტემბერს“, (295v).

1348 ბ

პარაკლიტონი (ფრაგმენტი). XVIII

49 ფ., 29,5×21; ქალღიმი; ზევილი, დაშლილი, ფრაგმენტი; ნუსხური, ორ სვეტად, დასაწყისები სინგურით: [XVIII ს.]; კვირინიშანი: სამი ნახევარი მთავარ; გადამწერი: [იოანე გვერგუჩაძე] (იხ. S—1348ა გვ. 68v).

[პარაკლიტონი]—„... ლხინე მე, ვითარცა იგი მას, და: შემეწყალე მე, ღმერთო, უსჯულოებანი ჩემნი უგულებელს ყვენ: უფალო...“ 1r—49v.

წყდება: „... და ვმითა გოდებისათა აღიდებდ, ღის მშბო...“

- შენიშვნა: 1. შეიცავს 5 ხმის მასალის ნაწილს.
2. ეს ფრაგმენტი უადგილო აღგილას იყო ჩაკრებული სხვა ხელნაწერში (S—1354 ა, XVIII სუკურენში გადაწერილი ჟამ-გულანი), ამიტომ საჭიროდ ვცანით მისი ცალკე გამოყოფა.
3. ამ ხელნაწერზე გავთვებული მინაწერები გულისხმობს S—1348-ა ხელნაწერსაც.
- მინაწერები: 1. „აქა, შენ დიდო, მხნე, ახლანო, შეიღვილ უძლეველო, წმიდაო გიორგი, ვიგულეთ და ვიგულსმოდგინეთ ჩუენ ცვა-ფარვათა მონდობილმან პეტრე დეკანოზმან და თანაშემწემან მღდელმან გიორგი თოთიბაძემ ეს ჟამნ-გულანი ვპოეთ საყიდლათ. ეს მონასტერი ჟამთა ვითარებისაგან განრყენილიყო აგარიანთაგან და უწიგნოთ იყო. ახლა სხვა ვერა ღონე ვქენით და ამავე მონასტრის თეთრი გამოვიღეთ, და თქვენდა საქებელ სადიდებლათ დავსდევით. ჩუენ უზრუნველ გყავით და თქუნდა საქებელ-სადიდებლად აღგვსრლებიყ(!)“.

„აწ ეს წიგნი თქუენის თეთრით ნაყიდი თქუენსავე მონასტერს დაგვიც, რამანც კაცმან ან დიდმან, აწ მცირმან, ან ბერმან, ან ხუცესმან ეს წიგნი გამოახვას და წაართვას, მას შერისხედეს(!) თავად ყოვლის მპყრობელმან ღმერთმან, ყოველმან მისმა წინმნ, მასამც ექმნების შესლილება იუდისი, ძრწოლა კენის, შეჩვენებულიც იქმნება შვიდთა კრებათაგან, ათორმეტთა მოციქულთაგან, ამინ.“ (49v).

2. (ფანქრით) „პეტრე დეკანოზმან და თანაშემწემან მღვდელმან გიორგი თოთიბაძემ ეს ყამნი-გულვანი შეესწორეთ მონასტერს“ (49v).

(640)

1349

ბიბლიური წიგნები. XVIII

III + 338 გვ.; 15 X 10; ქაღალდი, დალაქავებული, ფურცლები დაჩერტილია ჭიასაგან (213—388) და დამწვარია მელნისაგან (141—207); ტყავებადკრული ტვიფრული ხის ყდა, დაზიანებული; აქვს სანიშნობელი; ნუსხური, დასაწყისები სინგუსრით; [XVIII საუკუნის მეორე ნახევარი]; ჭვირნიშანი აქვს; დაუწერელია გვ. 212; შემოუწირავს გრიგოლ გურიელს 1890 წ. 4 სექტემბერს.

[ბიბლიური წიგნები]. 1. „წიგნი სიბრძნისა ძისა ზირაქისა.—თავი ა. ყოველი სიბრძნე უფლისაგან და მის თანა ჰგიეს საუკუნით-გან...“ გვ. 1—211.

2. „წიგნი ეკლესიასტე, ესე იგი არს საეკლესიო მეფისა სოლომონისა სიტყვანი, ძისა დავითისა, მეფისა ისრაილისანი. თავი ა.—ამოება ამოთა თქვა ეკლესიასტე...“ გვ. 213—254.

3. „წიგნი სიბრძნისა სოლომონოსი. თავი პ.—შეიყვარეთ სიმათლე მსაჯულთა ქუეყანისათა...“ გვ. 255—336.

მინაწერები: 1. „ჩყნა-ს წელსა იელისის ივ-ს, დღეს ორშაბათს, მოხდა დაღამება იმერეთში. ამავე წელსა დაიმშა იმერეთი. იმერეთში რომ არ იყო, ახალციხი დამ მოჭონდათ. და მოტანილი იყო ბათმანი სიმედი ათ შაურათ და ღომი სამ აბაზათ და პური მანეთათ. ჩყნე-ში იყო იმერეთში და რაქაში და ოდიში ძლიერ შიშილი, და ბათმანი იყო სამანეთათ(!), თუ რამე იშუებოდა. და იმავე წელს; საპანე ღვინო ოცდაათ მანეთათ. მე კზ სამარადღონი წულუკი ძე განმაწესემ-მორჩილად გაენათის მონასტერში ჩყნე წელში“ (Ir-v).

2. „ქართველთ წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნთა საცავს მიერთვას გრიგოლ გურიელისაგან 1890 წელსა, 4 სექტემბერი“ (III v).

3. „მის უსამღვეფლოსობას გურიის ეპისკოპოსს და კავალერს, ასკანის შტატის წმინდის გიორგის ეკლესიის შტატის მღვდლის იოანე შარაშიძისაგან თხოვნა“ (გვ. 338).

4. „წიგნი ესე ეკუთვნის მღვდელს იოვანე შარაშიძეს“ (გვ. 338).

იხ. აგრეთვე მინაწერები: ზემო ყდის შიდა გვერდი, II r-v, III r, გვ. 336, 337.

(641)

1350

მაქსიმე აღმსარებელი. ხწავლანი. 1794

152 ფ.; 16,2 X 11,5; ქაღალდი, სინესტისაგან დალაქავებული; ტვიფრული ტყავის ყდა (ყდის გასამაგრებლად გამოყენებული ყოფილა ძველი ზელნაწერის ფურცლები); თავნაკლული; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით. ასომთავრულით; 1794 წ. 25 მარტი (126 v); ჭვირნიშანი აქვს; გადამწერი: არხიმანდრიტი ევთიმი და იერო-დიაკონი პორფირი (126 r); დამკვეთი: გავრილი (126 v); დაუწერელია: 1 v, 15 v, 149 v; შემოწირულია გრიგოლ გურიელისაგან 1890 წ.

1. [ელპიდის მიმართ ხუცისა ოთხასეული წინა-შესავლი-
თურთ].—„... გონებელ არიან ნუ უქუშ და საჭმარ რამე აღუჩნდეს სულსა-
ამათ მიერ გამოცხადებული რამე...“ 1r—69r

შენიშვნა: ქართულ ენაზე თარგმანი ეკუთვნის ექვთიმე მთაწმიდელს.
იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I³ 1941 წ., გვ. 657.

2. „წმიდისა მამისა ჩუშნისა მაქსიმესი თავნი ლუთისმეტყუშ-
ლებისათჳს და ჯორციელად განგებულებისათჳს ძისა ლუთისა..
—ერთ არს ღმერთი დაუსაბამო, მიუწდომელა ყოვლად მქონებელი ყოფი-
სა...“ 69v—92v.

3. „წმიდისა მამისა ჩუშნისა მაქსიმესი მეცნიერებითა თავნი
ასეული მეორე.—ერთ არს ღმერთი, რამეთუ ერთლ-თაება არს დაუსა-
ბამო და მარტივ...“ 93r—121v.

შენიშვნა: ეს ორი უკანასკნელი თხზულება აკად. კ. კეკელიძეს ასე აქვს დასა-
თაურბელი; „ორ ასეული თავნი ღმრთისმეტყუელებისათვის და ჯორციელად
განგებულებისათჳს ძისა ღმრთისა; ასეული მეორე—მეცნიერებითა თავნი. თარგმა-
ნი ნიკოლოზ გულაბერძისა“. იხ. ქართული ლიტერატურის ისტორია
ტომი I³ 1941 წ. გვ. 659.

4. „მისივე, თავნი სხუანი ათხუთმეტნი.—ერთ არს ზესთა
დაუსაბამო და ზესთა არსი კეთილი, წმიდა რამ გუამოვანი ერთობაა...“
122r—125v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოში მიწერილია: „ამ მუხლის კერძო და სხუად
ბოლოს ოთხი მუხლი აკლია, დედას აკლდა, ვინცა მიმეტხვენეთ ალავსეთ.“

2. თარგმანი ექვთიმე მთაწმიდელის იხ. კ. კეკელიძე ქართული ლიტე-
რატურის ისტორია. ტ. I³ გვ. 658.

5. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა მამისა ჩუშნისა მაქსიმე აღ-
მსაარებელისანი, თარგმნილი წმიდისა მამისა ჩუშნისა ევთიმის მიერ.—
პირველი უწებელობა არს, რათა კაცი საქმეთაგან ცოდვისათა უცხო
იქმნეს და სრულიად განწმოროს...“ 127r—148r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწრის კიდებზე მითითებულია ტექსტში გამოყენებული
წყაროები.

2. ხელნაწერს ბოლოში ერთვის ნუსხურად დაწერილი (XIII—XIV საუკ. ხე-
ლი) რესტავირებული ორი ფურცელი (150—151), რომლებიც ადრე გამოყენებუ-
ლი ყოფილა ყდის გასამაგრებლად. ტექსტი უნდა წარმოდგენდეს ქადაგების (?).
ფრაგმენტებს.

ანდერძები: 1. „ლთივ სულიერი ესე წიგნი, რომელსა ეწოდების ითიკა, თეო-
ლოლია ლთუმოსილისა მამისა ჩუშნისა ყოვლად ღირსისა არხიმანდრიტის
ევთიმის მიერ წყებული, მე ყოვლად უღირსმან იერო-ღიაკონმან პორ-
ფირიმ სრულ ვყავ მორჩილებითა სულიერისა მამისა ჩემისა გავრილისათა.
და ვინათგან ამას წიგნსა ბოლოს ოთხი მუხლი აკლს, რომელი ჩუშნთა ენათა ზედა
არა სადა იპოვა“ (126 r).

2. „ესე კჳლად თქმულივე ასი მუხლი წრფელსიტყუაობაა წმიდათ წერილთა
შორის იპოვა მამამან გავრიილ და აქავე დამაწერინა სრულებისათჳს ამ წიგნი-
სა, და მხილველთა მიერ დაცვასა ვითხოვთ გულსმოდგინებით და სურვილით წა-

დვირნი და მწრომელნი ამისნი. გაბრიელ და პორფირი. 17 ³/₂₅ 94“ (126 v.).

3. „ესე ზემო წერილი სწავლანი დაიმარხენ კეთილად, ქვეს მოყუარეო ძმაო,
და ამათ მცნებათა შინა იქცეოდე მიმბუღეოდ ცხოვრებასა საუკუნესა, და მოგვეცეს

შენ გვრგვნი დიდებისა მადლითა და კაცთმოყუარებთა უფლისა ჩუშნისა იესო ქრისთა, რომლისა არს დიდება და ძალი და სიმტკიცე თანა მამით და სულით. წმიდით, აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ“. (126 v).

მინაწერები: 1. „ჩყბ-სა წელსა, მარტის იე-სა დღესა, დაიბადა იოსებ მეღვასასული სოფიო“ (6 v).

2. „ჩყბ-სა დღესა, ივანობისთვის იბ-სა დღესა დაიბადა პიოტე (!) იოსების ძე მეღვა“ (7 r).

3. „ჩყბ-სა წელსა, ქრისტისშობისთვის ოცდასამსა დაიბადა ლასა იოსების ძე მეღვა“ (7v).

4. „ჩყბ-სა წელსა აპრილის იე-სა დღესა დაიბადა პროკოპი მეღვა“ (8r).

5. „ჩყო-სა წელსა მარიამობისთვის სამსა დაიბადა ეკატერინე მეღვასასული“ (8 v).

6. „თქმული წთა შორის მამისა ჩუენისა მამისა მაქსიმე აღმსარებლისა სწავლანი სულიერნი სამღრთო მეცნიერებითნი“ (149r).

7. „ქართველთა წიგნთსაცავს მიერთვას გრიგოლ გურგიელისაგან 1890 წელსა, 4 სექტემბერს“ (150 v).

(642)

1351

ოთხთავი. XVIII

229 ფ.; 9X7; ქალაღი, ფ. ფ. 226—229 სინესტისაგანაა დაზიანებული; ტყავ-გადკრული ხის ყდა, დაზიანებულია, ფ. 9 ამოვარდნილია; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით, ორ სვეტად, აქვს რვეულბერივი სათვალავი; [XVIII ს.], აქვს ჭვირნი-შანი; გადაწერილი: მხატვარი იოანე (161r, 197v); მთარგმნელი: გიორგი მთაწმიდელი; დაუწერელია: 1—3, 60v, 155v, 225v—229v.

„სახარება მათეს თავი.—წიგნი შობისა იუქსი ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი...“ 6r—198v.

შენიშვნები: 1. ოთხთავის ყოველ თავს წინ უძღვის „თავნი სახარებისანი“ იხ. 4r—5r, 59r-v, 96v—98v, 154r—155r.

2. ბოლოს ერთის: „განგება სხრბათა საძიებლისა...“ (198v—223r).

ანდერძები: 1. (გადამწერისა): „ქე აცხენ იოანე მხატვარი, რომელმან დაწერა წმიდად ესე სახარება“ (161r).

2. (გადამწერისა): „ქე ლო, ყთა წთა შნთა ვედრებითა დაიკსენ ჯოჯოხეთის ჯე-ლისაგან სული იოანე მხატვრისა. რომელმან დაწერა თვთველითა თვისითა წმიდად ესე სახარება. ვინც მიემთხუროდეთ, შენდობას გვძიანებდეთ, რა თქუშნა შეგინდნეს ლნ, ამინ“ (197v).

3. (მთარგმნელისა): „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რამეთუ წმიდად ესე ოთხთავი ჩნ ახლად გვთარგმნია ფრიადითა იძულებითა ძმათა ვიეთმე სულიერთათათა და ბერძულთა სახარებათა შეგვწამებია ფრიადითა გამოწულიღვითა, და ვინცა ვინ სწერდეთ, ვითა აქა ჰპოოთ, ეგრე დაწერეთ. თუ ამისგან ჯერ გინდნეს დაწერა, ლისათ სიტყუასა ნუ სცვალებთ, არამედ ვითა აქა სწერია, ეგრე დაწერეთ, თუ არა რამე გაშუნდეს ჩნნი ყოველნი სახარებანი პირველითგან წმიდად თარგმნილ არს და კულად ხანმეტნიცა და საბაე წმიდულნიცა მუნით დაწერეთ და ლსთს ერთმანერთსა ნუ გაჭრეთ და გლახაკისა გულსათუს ლოცვაე ყავთ. ქრისტე, ღმერთო ყოველთა წმიდათა, შენთა თანა ღირს ყავ სული გიორგი მთაწმიდელი ს. ვინ ამისგან გარდასწერდეთ, გულსავე იყვენით სიმართლისათუს. აწ უკუშ საცნაურ იყავნ ესე თქუშნ, რომელნი ეძიებდეთ და იკითხვიდეთ წთა სახარებ-თა, რამეთუ ესრეთ არს ბერძულად განწესებულ მოძღუართა მიერ, ვითარცა შეუგვანდეს თითუელსა საბარებასა თავი, ეგრეთ აიღებვის და აწ ყოველი განგებულებით მიჩენია. თავები სახარებისა ვითა აიღებვის, საძიებელსა შინა ჰპოოთ და ვითარცა აქა და საძიებელსა ეწეროს ზეპირით თავსა ეგრეთ აიღებდით თითუელისა სახარებისა და მერმე სახარებ-თა შეუდგენდით, რა მოგძიოს და ესრეთ

11. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

აიღებვის თავები, გინა თუ მას ჟამსა შინა, გინა თუ თქუა უფალმან, გინა თუ ჰრქუა უფალმან თუსთა მოწაფეთა, გინათუ თქუა უფალმან იგავი ესე, გინათუ ჰრქუა უფალმან მოსრულთა მათ მისა მიმართ ჰრთა ესრეთ აიღება ის თავები და რნიმე სახარებათაგანი ვითა ეწეროს ეგრე ითქუმის ლიტონად. და ვნიშნე თავბოლოები სახარებათაგან ოთხთავსა შინა სინგურითა. თავებსა სახარებათასა ესე არს ნიშანი თავმოსკუნნილი ჯუარი, სახედ ქანწილი, სინგურითა დაწერილი და ბოლოსა დასასრულთა ესე არს ორნი ჯუარნი მიდამო ესრე ++სახედ“ (198 r-v).

შინაწერი (გადამწერისა): „მიდამო დასასრულსა ორნი ჯუარნი წურილინი სადაგნი სინგურ + ითა +“ (198v).

(643)

1352

კურთხევანი. XVIII—XIX

125 ფ.; 21×15,5; ქალაღი სხვადასხვა; ტვიფრული ტყავგადაკრული ხის ყდა, დაზიანებული, შერჩენილი აქვს ერთი ტყავის საკეტი; ამოცვენილია ფ. ფ. 42—43, 92—93, 110—125; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; სხვადასხვა ფერის წელანი; ფ. ფ. 110—125 სხვა ხელნაწერს ეკუთვნის; თავსამკაულები: 1r, 16r, 39r, 86v, 97v, ბოლოსამკაული: 43r, 107v; ზოგჯერ სახედაო ასოებიც; [XVIII—XIX ს.], კვირინი-შანი სხვადასხვა; გადამწერი: მდივანი გიორგი (15 v);

„კურთხევანი ძალითა ღვთისათა თარგმნილი ბერძულისაგან ქართულად კჳპრიანე სამთავნელისა მიერ. ლოცვა დედაკაცსა ზედა მშობიარესა ბირველსა დღესა.—უფლისა მიმართ ვილოცოთ. უფალო შეგვწყალებნ. მეუფსო, უფალო ღმერთო ჩუენო, ყოვლისა მპყრობელო...“ 1r—109v

შენიშვნა: 1. ეს ხელნაწერი 1713 წელს გამოცემულ კურთხევანთან შედარებით მოკლეა და ტექსტის თანამიმდევრობაც სხვაა.

2. ბოლოში დართული აქვს ფურცლები (110—125) სხვა ხელნაწერებიდან ა) ქა მ ნ ი 110r—112v:

ბ) ქა მ ნ ი (114r—125v), რომელსაც ბოლოში დართული აქვს „საე ტ ლ თ მ ა რ თ ა ლ ი და კ ე შ მ ა რ ი ტ ი“ (118r—125v).

ანდერძი: „ქრისტე ღმერთო, შეიწყალებ ცოდვილი მდივანი გიორგი“ (15v). შინაწერები: 1. „ეს ქამნი ესე გოგოჩაი შვილი მის არის“ (120v).

2. „უფალო ღმერთო, ყოვლის მპყრობელო მამათა ჩვენთა აბრაამისო, ისაკისო და იაკობისო... მის ნათესავსა, მის მართლისი მოისხენე და განუსვენე აბრაამის წილთა შინა, აღრაცხე მღვდელი პატროსანი იოსებ გოგოჩა შვილი წმიდათა შრომითა მისითა. დაწერილ არს ესე ქამს...“ (125v).

იხ. აგრეთვე შინაწერები: 87r, 88v, 100v, 109v, 121r-v.

(644)

1353

ფსალმუნნი. XVII

111 ფ.; 16×11; ქალაღი, კუჭყიანი, სინესტისაგან დალაქავებული; უყდო, თავბოლონაკლული, ამოცვენილია ფ. ფ. : 7,16—38, დაზიანებულია ფ. ფ. : 70, 72—77, 81—85, 94—101, 103, 110—111; ნუსხური, სათაურები და დასაწყისები სინგურით, აქვს თავსამკაულები (1r, 19r და ა. შ.).

[ფსალმუნნი]. „... დაიმკვდრონ ქუეყანა და დაემკვდრნ. უკი უკე მას ზედა...“ (ფს. 36₂₉)

წყდება: „... აქებდით მას ძლიერებითა მისათა, აქებდით მას მრავალითა სიმღიღრითა მისითა, აქებდით მას ჳმითა ნესტჳსათა...“ (ფს. 150₃)

შენაშენა: ეს ფსალმონი გიორგისეული რედაქციისაა. იხ. ფსალმონის ძველი ქართული რედაქციები X—XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით. გამოსცა მზექალა შანიძემ. თბილისი, 1960 წ.

მინაწერები: 3r, 6r, 8v, 9r, 12r, 20r, 24r, 37r, 39v, 40r-41v, 42r, 45r, 65r-v, 70r, 111v.

(645)

1354

ვახტანგის. XVI—XVII

58 ფ.; 13,5 × 10; ქალაღი, ჭუჭყიანი, კიდებ შემოცვეთილი; ტყავადაკრული ხის ყდა ერთი ტყავის საკვებით, ყდის ყუა დაზიანებულია; ნაკლული; ფურცლები 17, 20, 32, 33, 43, 51, 52—58 ამოცვენილია; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XVI—XVII ს.ს.].

[ვახტანგის] „... იხარებდის მრტმ და მცხრბითა შენითა იშუშბდეს ფრიად...“ 1r—58v

წყდება: „... წინა მორბედო და მადლისა წინამეტყუელო...“

- შენიშვნა: ვაქმს ბოლოში ერთვის: 1 „ოხითა იბაკონი მარხვათა და ზატყთაჲ“
2. „სჯნაქსარი ათორმეტთა თუშთა წელიწდისათა“.

(646)

1355

გულანის. XVII

199 ფ.; 21 × 15; ქალაღი (ჭუჭყიანი, ზოგიერთი ფურცელი თაგვის მიერაა შემკული); ხის ყდა (ყდა მოცილებულია); დაშლილი და ნაკლული; ნუსხური, დასაწყისები და სათაურები სინგურით; [XVII ს.], კვირნიშანი: სამი ნახევარი მთვარე.

[გულანის]. 1. [ლოცვები]. „...სხუაჲ ლოცვაჲ შუაღამის, თქმული წმიდისა ბასილისა კესარიელისაჲ მთავარეფესკობოზისა.—უფალო ღმერთო, ზენო მოწყაელო...“ 1r—6v.

2. [სექტემბერ—აგვისტოს თვეების საკითხავები ახალი აღთქმის დან]. „... რხონ იგი, აწ. თუესა სეკდენბერსა იღ, ამალეგბაჲ პატიოსნისა ჯუარისა და დაძინებად იოანე ოქროპირისა. უქმი. მწუხრი. ნეტარ არს კაცი. ცისკრად. აურბდითი. აღსავალნი. წარდგომად სახარებისა. იხილეს ყოველთა კიდეთა ქუეყანისათა. მცხ. დსბი. უგალობდით უფალსა გალობითა ყლისნი, სახარებაჲ იოანესი. ჰრქუა უფალმან, მამაო, აღიდე ძე შენი...“ 7r—39v.

3. [დიდი მარხვის საკითხავები და საგალობლები]. „... და იგივე. დსბი. წრგა. საშოათ მთიებისა,...“ 40r—194v.

შენიშვნები: 1. ფ. ფ. 195—196-ზე მოთავსებულია კვინკლოსი.

2. ფ. ფ. 197, 198, უადგილო ადგილზეა ჩადებული.

(647)

1356

სამხედრო ტიბიკონი. 1827

II ფ. + 250 გვ.; 33,5 × 21; ლურჯი ფერის ქალაღი; ხის დაზიანებული ყდა; მხედრული, დასაწყისები ასომთავრულით; 1827 წ. (II v), კვირნიშანი: 1824 წ.; გადამწერი: ტერ-სტეფანე ტერ-სტეფანეს ძე; ადგილი: საჩხერე; დამკვეთი: გრიგოლ

წერეთელი (II v, გვ. 1); მთარგმნელი: იასე გარსევანიშვილი (გვ. 1); დაუწერელია: I—II r, გვ. 2, 243 — 247, 250.

1. [ტიბიკონი ანუ წესდებულება სამხედრო თანამდებობისათვის ღენერალთა, ჭელდმარშალთა და ყოვლისა ღენერალიტეტისა და სხუათა ხარისხთასა]. თავი პირუშლი, ვოლუნტერთათს. — ჭაბუკნი და ნოხუცი კაცი, ჩინებულნი გუამნი...“ გვ. 4 — 93

შენიშვნა: 1. უძღვის: ა. თავფუტცილი წარწერით: „ტიბიკონი ანუ წესდებულება სამხედრო თანამდებობისათვის, ღენერალთა, ჭელდმარშალთა და ყოვლისა ღენერალიტეტისა და სხუათა ხარისხთასა, რომელთაცა ჰუმენისთვე ყოფად მხედრობასა ზე და სამხედროთა საქმეთა მათთა და მეცნაობათა, რაჲცა თჯოფულსა მთოგანსა და ქმნად შეჰგავს.

დაიბეჭდა ბრძანებითა მისის იმპერატორებითის დიდებულებისათა მეცხრითა შეგროთა სანკტპეტერბურღსა შინა, საიმპერატოროსა აკადემიისა თანა, სწავლათასა, ჩღე წელთა.

„ხოლო ქართულსა ზედა ენასა ითარგმნა ბრძანებითა იმერეთის თავადის, მისის ბრწყინულების უფლის მიორის და კავალერის გრიგოლ ზურაბის ძე წერეთლისათა საქართულღს ახნაურის იასე გარსევანოვისგან წელსა ჩუკდ-ს, ივნისის კდ-ს დღესა“ (გვ. 1).

ბ. წინასიტყვაობა: „წყალობითა ღმრთისათა ჩუშნ პეტრე პირუშლი მეფე და თვთმპრობელი ყოვლისა როსსიისა და სხუათა და სხუათა და სხუათა. — ვინაჲცა კმად საცნაურ არს ყოველთა მიმართ, თუ ვითარითა სახითა მამამან ჩუშნმან ნეტარებისა და საუკუნოდ საცხოვრობისა...“ (გვ. 3 — 4).

2. ბოლოს ერთვის: „პინაქსი სამხედროსა წესდებულებისა“ (გვ. 93 — 102).

2. „სამხედროთა არტიკულთა თავი პირუშლი, შიშისათვის ღმრთისა. არტიკული პირუშლი. — თუმცა ყლთა ზოგად და თჯოფულსა ჭრისტეანესა გამოურიცხველად...“ (გვ. 106 — 169).

შენიშვნა: წინ უძღვის: ა. თავფუტცილი წარწერით: „არტიკული სამხედრო მოკლით განმარტებითურთ, დაიბეჭდა ბრძანებითა მისის იმპერატორებითის დიდებულებისათა“ (გვ. 103).

ბ. წინასიტყვაობა: „წყალობითა ღმრთისათა ჩუშნ პეტრე პირუშლი მეფე და თვთმპრობელი ყოვლისა როსსიისა და სხუათა და სხუათა და სხუათა. — ვთბრძანებთ ყლთა ზოგად ღენერალთა ჩუშნთა...“ (გვ. 104 — 106).

3. [დავა]. „თავი პირუშლი, სამსჯავროსა და მოსაჯულთათს. 1. ვინაჲცა უპირუშლესადრე სათანადო არს მოკლისა ამის გამოხატუსა სამსჯავროთა დავათასა წარმოჩინებად...“ გვ. 170 — 194.

შენიშვნა: ბოლოში ერთვის: ა. „პინაქსი სამხედროსა არტიკულისა“ (გვ. 195 — 202). ბ. „პინაქსი დავათა“ (გვ. 202 — 203).

4. შემოხმისათვის განჩინებათასა ჰსწავლანი სამსულგოდ(!) შემზადებისა, წოდებისა და თანამდებობისა საბანაკოთა მოხარისხებთან. დაიბეჭდა ბრძანებითა მისის იმპერატორებითის დიდებულებისათა. ნაწილი პირუშლი. ეკზერციცისათს (ანუ ჰსწავლისა). — ჩუშულებითი ჰსწავლა უშემოკლებულესითა განმმარტებლობითა...“ (გვ. 203 — 240);

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: „წინასიტყვაობა“ (გვ. 203).

2. ბოლოში ერთვის: „პინაქსი ჰსწავლისა ანუ ეკზერციციისა“. (გვ. 240 — 242). ანდერძი (დამკვეთისა): „წელიწადსა ათას რვაას ოცდამეშვიდესა, აგვისტოს თვეშიდ აღეწერინე სამხედრო ტიბიკონი ესე, სომებთა მღვდელსა ტერ-

სტეფანს ტერ-სტეფანეს ძეს საჩხერეს, პოდპოლკოვნიკი თავადი გრიგოლ წერეთელი“ (11 v).

მინაწერი: 249—248 გვერდებზე. მინაწერი წარმოადგენს ნაწყვეტს „მ“ დ სა-
ზოგადოსა ისტორიისაგან“, რომელიც გრიგოლ წერეთლის დაკვე-
თით ქართულ ენაზედ თარგმნა იესე გარსევანოვმა.

(648)

1357

კრებული. XIX

340 ფ.; 33 × 21,5; ქაღალდი, სხვადასხვა (308—340 მწვანე ფერის), დაზიანებული, რესტავირებული; კონენკორგადაკრული მუყაოს ყდა, აქვს ყდის საცავი ფურცლები; თავნაკული; მხედრული; ილუსტრაციებისათვის გამოყენებულია რუსული ნაბეჭდი წიგნის სურათები: იხ. 16 v, 33 r და სხვა; დაუწერელია: 16 r, 33 v, 41 r, 55 r, 66 r, 84 r, 89 r, 103 r, 123 r, 134 r, 147 r, 187 r, 199 r, 217 v, 221 v, 232 v, 257 v, 289 v, 303 v, 307 r.

1. [ქენელონი. თელემაკე]. — „თელემაკის წიგნი, ა. მისისა ბრძოლათა შინა და უმეტეს სიბრძნისათს მისისა განზრახუათა შინა აწ გარე-
შოუცავს. ზღვისა სივრცეთა...“ 1 r—304 r

შენიშვნა: კიდევებზე მოთავსებული სქოლიოები ეკუთვნის მთარგმნელს იესე გარსევანიშვილს იხ. მინაწ. 191 v-ზე.

2. „მოკლედ აღწერა ცხოვრებისა ქენელონისა და რამემ მისთა ნაქმართათს. — ქენელონი არს ერთ მათ სახელთაგან...“ 304 v—306 v

შენიშვნა: ბოლოში მიწერილი აქვს: „ესე ზენელონისა ცხოვრება და რამემ მისთა ნაქმართათს ამის წიგნის თავს ზნდა დასაწერად, მაგრა მე რომლისა შავი-
დამაც გადმოვსწერე, მას არ ჰქონდა, შემდგომ სხვას წიგში ვნახე და გადმოვსწერე მისთვის რომელ, ვინც გადასწეროთ ის და ის შთასწერეთ“.

3. „ათინაიდა. თარგმნილი როსიულით ქართულსა ზედა დავით ზურაბის ძის ფურცელად ისაგან ჩუკვ-სა წელსა შინა. — სჩნდა, ვითარმედ ათინა შემდგომად დარღვევისაცა თვისისა კუალად მყოფობდა...“ 308 r—338 v.

შენიშვნა: 1. კიდევებზე მოთავსებულია მთარგმნელის სქოლიოები, იხ. 314 r.

2. ბოლოში მიწერილი აქვს: „სრულიქმნა 18 $\frac{2}{2}$ 28“.

ანდერძი: „მკითხულისადმი მწერლისაგან.
მე შავიდგან ისე შავად
გადმოვსწერე რუმცა ავად,
არ გინების მოსართავად,
აგებ ჭკუვის მოსარწყავად

შემოაჭირე ჩემი წერა, ეს კრიტიკათ მაცნი კურსი,
ვის სიბრძნისა აღსრულებად შესმენა გაქვს არა ცრუსი,
გმირად მენტორ აღიხსენე, ნუ გაქვს მასზედ სმენა ყრუსი,
და ორე(!) არც შენ თელემაკი, არც მე, შენი მონა მუსი“ (304) r.

მინაწერები: 1. (გადამწერისა): „აქათ იწყების თარგმნილი იესე გარსევანოვისა მეთათხმეტე წიგნისა დასასრულამდე“ (151 v).

2. „ეს სხოლონი(!) მღვდლის იესე გარსევანოვის ნათარგმნია. მაშო რანან მღვდელთა თუ არ ეს სწერონ. თავადი გრიგოლ წერეთელი“ (191 r).

3. „მცირე სენის ვეზომ შიში სიმზნეს ვგონებ არა გვანდის, აზად ვბედავ ჰკადროთ კითხვა, თუ პასუხი არა გზარდის: მან რაღა ჰყოს, ვის გლახ გული როდისიდგან დავეით ჰსწვავდეს. და სასოცა არ უვიდოდეს, რომ ოდესმე დაუამდეს“ (339 r).
4. „გნახოთ კალამო.
მე ბეჟან აქა მოვსრულვარ, მოვსდევ რკინისა...
სხვა ყმანი არ მომყოლიან მარტო...
თუ არ მომკლან მასთანავე, ხრმალ-შუბითა დაქცადო,
ღოთით საწუთრო გაუშავო, აღსასრული გავაცხადო,
მე ომისა მტვერისაგან ჩემი შბრძოლი გამოვცადო,
და არამია ჩემი ღზინი, თუ ტყუვილად დავიქადო.
თქვენ სი იო შ მოატყუეთ, შეფიცე და მამად ხადე,
სულიერსა არ დაინდობ, ეშმაკისა ნუ ხარ ბადე,
გებრძანა თუ, მე გჯობივარ, კარგ ყმობითა დამექადე,
და თუ არ გახსოვს ვაჟეკობა, ბერი კიდევ გამოძცადე“ 339 r. (იხ. შაჰ-ნამე ტ. II სტრ. 4533).
- იხ. აგრეთვე მინაწერები: 307 v, 339 v, 340 r-v.

(649)

1358

კრებული. XVII—XIX

277 ფ.; 29,5 × 20; ქალაღი (სხვადასხვა დროის), დალაქავებული, რესტავრირებული, ჩამოჭრილი აქვს კიდები ფ.ფ.: 111, 148. 191; კოლენკორგადაკრული ყდა; სხვადასხვა ხელი: ნუსხური [XVII საუკ.], მხედრული [XVII — XIX ს.]; ქვირნიშანი აქვს; XIX საუკ.-ში წიგნი შეუკრავს და შეუცისა იყე [გარსევანიშვილს] (277 v), ალბათ, გ. წერეთლის დაკვეთით. დაუწერელია: 35 v, 39 r — 40 v, 211 v — 213 v, 265 v, 275 r — 276 r, 277 v.

1. „თუშსა ოკტომბერსა კვ-ს, წამება წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა დიმიტრისი. — მას ჟამსა უსჯულომან მეფემან მაქსიმიანემ დაიმორჩილნა გუთნი და სავრომატელნი...“ 1 r — 3 r.
2. „თუშსა აგვისტოსა გ, წამება და ლუაწლი წმიდისა დიდისა მოწამისა რაჟდუნისი, რომელი იწამა ჟამთა დიდისა მეფისა ვახტანგისათა სპარსთა მიერ ქართლს, სოფელსა შინა წრომს. — მოწამეთა ჰქსენებითა, ვითარმცა იქმნა განძლომა ღთისმოყუარეთაგან და მარტვილთა მოყუარეთა...“ 3 r — 7 v.
5. [იოანე დამასკელი. გარდამოცემა]. „ნამდღვე ქეშმარიტისა არსებისათჳს და შემთხუშვითისათჳს, თავი პირველი. — არსობაჲ ზოგადი სახელი არს ყოველთა არსთაჲ და ესე სახელი არსობისაჲ განიკუშთების ქეშმარიტად არსად...“ 13 r — 38 v.

შენიშვნა: 1. თარგმანი ეყუთენის ეფრემ მცირეს.

2. წინ უძღვის: ა. ეფრემ მცირის მიერ შედგენილი „ზანდუკი და შესავალი წიგნისა ამის; რომელს ეწოდების გარდამოცემაჲ, თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე დამასკელისა.“

ბ. „წმიდასა და ღთივ პატრივემულსა მამასა კოზმანს, ღირსსა ეპისკოპოსსა შაიომანისასა, იოანე უნდოჲ უფლისა მიერ განარებ...“ (11 v — 12 r).

3. ზანდუკი შესავლითურთ და ეპისტოლე კოზმან მადუმელიისადმი. გამოქვეყნებულ აქვს ს. გორგაძეს იხ. მიმოზილველი. I, ტფილისი 1926 წ. (გვ. 182—192).

4. კიდებზე მოთავსებულია „განჩინება“-ნი: 14 r, 15 r-v, 17 v; შეისწავენი — 21 r თარგმანი: 22 v, 24 v.

5. ტექსტი ნაკლული ყოფილა და XIX საუკუნეში შეუცისათ, იხ. 36 r — 38 v.

4. [ბასილი დიდი, ექუსთა დღეთაჲ]. „თქმული წმინდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა დიდისა ბასილისი, თავი პირველი. სიტყუისა მისთვის, ვითარმედ დასაბამად ქმნა ღმერთმან ცა და ქუეყანა. — რომელსა ენებოს დაბადებისთვის სოფლისა მითხრობად დასაბამად ხილულთა ამათ შემკობისა...“ 41 r — 137 r

შენიშვნა: 1. კიდევბზე გაკეთებული აქვს მითითებები.

2. 57 v-ზე წერია: „ქ. რაც ცარიელი დამიგდია, აკლდა. ამისი დედანი ვინც იპოვნოთ, გამოსწერეთ ღმრთის გულისთვის“.

3. ბოლოში ერთვის ანდერძი: „დაესრულა ექუსთა დღეთა წმინდისა ვასილისა ბრწყინვალედ და ღმრთივმზუნველად მადლითა სულისა წმინდისათა ვინ ჰსწერდეთ ნუსხასა ჩუენსა, ნუ ესრეთ ჰსწერთ, ვითა ჩნსა ნუსხასა, რამეთუ ჩუენ პირუტყვ ვართ და სავსე ყოვლითა არაწმიდებითა, გარნა ესრეთ ჰსწერეთ, ვითარმცა ახლად აღეწერა წმიდასა ვასილის, რამეთუ ჭეშმარიტად დალაცათუ მწიკულევენი ჳელი ჩუენი ნუსხვიდა და ჰსთარგმნიდა, გარნა თვით იგი იყო მნუსხველი და თარგმანი, თუ არა ჩუენგან, ამისი ჳვირობაცა შეუძლებელი იყო, არა თუ თარგმნაჲ. და აწ წმიდანო მამანო, ღმრთი გარწმუნოს ჩნთს, ლოცუა ჰყავთ და ვითა ჰპოვოთ, ეგრე დასწერეთ, და თუ რაზომნი ღუაწლნი გვინახავნ ამისა თარგმნასა, იგი ღმერთმან იცის, რამეთუ აურაცხელად ღრმა არს და შეუკადრებელი და ღმრთი იგი პლწნიცა თარგმანნი აკურთხენ, დიდად ჳელი აღმიპყრეს.“

ესე ანდერძი წმიდისა მამისა ჩუენისა გიორგი მთაწმიდელისა არს, ნუთუ უმეტრებით სხვისა ვისიმე გეგონოსთ ვისმე, რამეთუ მისდამდე ესე წიგნი არა გამოჩენილ იყო ენასა ჩუენსა, არცა ყოფილა.“ (137 r-v).

5. „წმიდისა და ღმრთემოსილისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი ნოსელინისა ებისკოპოსისა, ძმისა წმიდისა დიდისა ბასილისი, რომელი-იგი აკლდა აღწერასა ექუსთა დღეთასა, რომელი-იგი წინასწარ თქუა ნეტარმან დიდმან ბასილი, და ვინადგან დაბადებისათვის კაცისა დაშთა მას, ესე სრულყო წმიდამან გრიგოლი მალლად და ღმრთივბრწყინვალედ. — თავი ა. რომელსა შინა ზოგს რამე სოფლისთვის ბუნებათა მეტყუელებათა და შემოკრებული მითხრობა პირველ კაცისა შესაქმისა დაბადებულთასა. — ესე წიგნი არს შესაქმისა ცისა და ქუეყანისა, ვითარცა იტყვის საღთო წერილი...“ 138 r — 201 v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის გრიგოლი ნოსელინი ეპისკოპოსი: „ძმასა ჩემსა და მონასა ღმრთისასა პეტრეს ებისკოპოსსა, გრიგოლი ნოსელი ებისკოპოსი, გ. მ.“ (138r—139 v).

2. კიდევბზე გაკეთებული აქვს მითითებები.

3. ბოლოს მიწერილი აქვს: „დიდება და მადლი ღმრთისა, სრულ იქმნა ექუსთა, დღეთა მადლითა პეტრე მოძღურისა და ძმისა მისისა გიორგისათა. იგმარენ ღმრთი ნებისებრ თვისისა, ამინ.“

ეს ანდერძი დაწერილია XIX საუკუნეში.

6. „თუშსა დეკემბერსა გ-სა, ცხოვრება და მოქალაქობა წმინდისა და საკვირველთმოქმედისა მამისა ჩუენისა ნიკოლაოს მთავარეპისკოპოსისა მირონ ქალაქისა, რომელ არს ქუეყანასა ლუკისასა. — ცხოვრებანი და მოქალაქობანი ღმრთემოსილთა წმიდათა მამათანი. მსგავსარიან მგალითსა მხატვართასა...“ 202 r — 211 r.

7. „წისა მამისა ჩუენისა ანდრეა მთავარეპისკოპოსისა კესარია-კაბბადუქიელისა თარგმანება გამოცხადებისა წისა იოანე მახარებე-

ლისა, რომელი ჰსთხოვა სხუამან ეპისკოპოსმან და მან მიუწერა ესე მას უფალსა ჩემსა და ძმასა და ჩემთანა მღუდელსა, უსასა მიერ გახარებ. — მრავალთა მიერ მრავალგზის ვიძულე, რომელთა იგი აქუნდა ჩემდა მომართ...“ 214 r—235 r

2. „ნეტარისა მამისა ჩუშნისა ნემესიოს ემმესელ მთავარ-ეპისკოპოსისა, ბუნებისათჳს კაცისა თავიანად თქმული. — კაცისა სულისაგან გონიერისა და სხეულისა რჩეულად შემზადება...“ 235 v — 265 r.

თავდება: „... ვითარ იგი ჯერ-უჩნს ღმერთსა ყოველივე ორი ესე ჰაზრი იჭმაროს ვინმე ყოველთა მიერ აღსარებული, მართლიად ვინავე იჰაზროს, ვითარმედ ერთი არს კეთილ და ბრძენ ღმერთი, რომლისათჳსცა ამით, რომელ კეთილ ვიდრემე არს განგებულცა იყოს ნამ...“

შენიშვნა: 1. ბოლოს მიწერილი აქვს: „აქა დასასრულსა დედანსაც აკლდა“.

2. ბოლოს ერთვის: „საძიებელი წიგნისა ამის, რომელ არს პინაქსი“, რომელსაც ბოლოში მიწერილი აქვს: „ელადელთ ჳმთავან გარდამოცა ესე ქართულად საკვირველისა ფილოსოფოსისა ჩუშნისა პეტრიქისა მიერ იოანენედ სახელდებულისა კელდინსა შინა გავნათისასა“ (266 r).

3. ქვემო კიდევებზე მოთავსებულია სქოლიოები.

9. [ბაგრატი ბატონიშვილი]. „მოთხრობა უღმრთოჲსა მახმედისათჳს ისმაიტიელისა. — ჟამთა უკუშ ერეკლე ბერძენთ კეისრისათა გაჲ მოსჩნდა მახმედ ვინმე ახალი უფმწუხალბუნესი...“ 266 v — 274 v

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში წინ ჩაკრულია პატარა ზომის ფურცელი, რომელზედაც ს. გორგაძის ხელით დაწერილია: „ეფრემ მცირის მიერ ნათარგმნი იოვანენე დამასკელის „თავნი საუილფოსოფოსონი“ ანუ „დიადეკტხკა“ ეფრემის შესავლითა და ზანდუკითვრთ (ქ. შ. წ.-კ. ხელნაწერიდან № 1358).“

2. როგორც მინაწერებიდან ჩანს, ხელნაწერი გრიგოლ წერეთლის ნაქონი ყოფილა.

3. ეს ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (ხხ. „Описание“ т. I, вып. 1—4, გვ. 708).

ანდერძი: (წიგნის შემკერელისა): „მე იფქლისა ღვარძლისაგან განსარჩეულად დავსწერე ეს წიგნი ერთად, რათა მაჰომედიანთა თვისითავე ისრითა ჰსწერტდეს ქრისტეანე და რად ერთად შესაქრავ იყო ესე არამედ მართლზადიდებლობამან ჩემმან მიძულა, საყუარელნო თანამართლზადიდებელნო ჩემნო და თანამორწმუნენო, იესე ვარ თქუშნი თანამკოვარე ჩუკე წელსა“ (277 r).

მინაწერები: 1. „ჩუკო-სა წულსა მარტის ვ-სა ჩემი სამსონ დიკოდა ომში ოსმალთაგან ქობულეთს. ღენერალი ბრძანდებოდა კარლ ფეოდორეს ძედესსე და პოლკოვნიკის ტეფანე ვასილის ძე ყინჩირევი. გრიგოლ წერეთელი“ (276 v).

2. „ვასილი, გრიგორი და იოანე ოქროპირი მაშინ განანათლებდენ ქუყანასა, ოდეს განვიდა შემდგომად ქრისტეს ამალღებისა და მოციქულთ ქადგებისა წელიწადი სამისი, ახ, ნეტარ მას საუკუნესა. თ. გრიგოლ წერეთელი“ (276 v).

ამირანდარეჯანიანი. XVII — XVIII

131 ფ.: 31×12,5; ქალაღი, დაზიანებული, დალაქავებული, რესტავირირებულია ლურჯი ფერის ქალაღით, ზოგიერთი ფურცელი დაგლეჯილია ან ჩამოხეულია აქვს ნაწილი; უყლი, დაშლილი; თავნაკლული; მხედროული, სათაურები სინგურით [XVII — XVIII ს.], კვირინაზანი აქვს; გადაწერის ადგილი: ასტრახანი (131 v).

[ამირან დარეჯანიანი. კარი მეორე], — „... ბადრი იამანის ძესა და ყოველმან ქალაქმან ძღვენი მოართვა მეფესა და დედოფალსა და სიხარული დიდი შეექნა...“ 1 r — 131 v. (იხ. „ამირან-დარეჯანიანი“, მოსე ჭონელიძე, სარგის კაკაბაძის რედაქციით, 1939 წ. თბილისი, გვ. 21).

შენიშვნა: 1. წიგნის ნაკლები ადგილები გვიან რესტავირების დროს შეუვსიათ მაგ.: ფ. ფ. 25, 89.

2. ხელნაწერისათვის დამახასიათებელია. ა. ქვეთავების გამოყოფა. ბ. ა-მეტობა. ანდრძი: (სინგურით) „გასრულდა დარეჯანიანი. ავით სწერისათვის ნურგან(!) ... ეს დარეჯანიანი დიდის ქემწიფის რუსეთისა ქალ[აქსა] [ას ს] რ ა ხ ა ნ ს დიწერა გიორგობის თვეს ზ და ენ ... ნის კ გაეთავებ“ (131 v).

მინაწერები: 1. „ვინ ეს წიგნი წ[ა]იკითხოს, იმას მისჩეს“ (19 r).

2. „ქ. ესეცა თქმულა, რომელიც კაც თუ მართლა კაცდება, მგდალი, უღონო, რომელიც მიაწეუს მას, ვერ ასცდება. იარაღმომლილი, ჯაბანი, რას ესვრის, ყუელას დასცდება, და მამაცსა და პურადს უძრაზავს, იტყუის, შალურებ გაცდება.“

ქ. როს ყმა გარდაყუეს პატრონსა, მსახუროს ღარიბობასა, პატრონისათვის კუდებოდეს, იქმოდეს სახლის თმობასა, მამულსა და ალაგს განშორდეს, თვისტომსა და ძმობასა, და მას ზედან მისი პატრონი რად არა იქს იეფობასა“ (102 v).

3. „ქ. მოვდი შესამკობლდა, ყოვლი ქვეყნი სულირნი, ტყით ნადირნი, წყლში თევზნი, ზღვით ინაგნი(!). ცით ფრნველნი, ინდოთ არა სბრძმეთ მშრიყნ და მღრიბლნი, რუსნი, პრსნი(!), მოფრნგენი(!) და მსრეთნი. ეგვიპტენი“ (126 v).

4. „ბევრია მეფეთ ამბავი, არ გათავდების მბობითა, ანუშრევანის ამბავი მამსმია არაჟობითა. ზოგნი იბრძვიან, არიან ნიადგ რაზმთა წყობითა და ზოგნი გლახათა მისცემენ, სხედან ღვთის მოშიშებითა“ (126 v).

5. „128 ფურცელი უკანასკნელი. ე[ქეთიმე] თ[აყაიშვილი]“. (131 v).
იხ. აგრეთვე 102 v, 126 v; 127 v.

(651)

1360

„ძლისპირ-გულანი“. 1792

I + 892 გვ.; 17.5 × 11; ქალაღი (სხვადასხვა); ტვიფრული ტყავადაკრულს ხის ყდა (ზემო ყდა მოცილებულია), აქვს ორი ტყავის, ბლოგებში ლითონის საკეტი ფ. ფ. 1 — 28 ამოცენილია, ნუსხური, დასაწყისები სინგური; თავსამკაული: გვ.: 1 23, 80, 87 და ა. შ.; 1792 წ. (გვ. 891); ჰვირნიშანი: 1788 (გვ. 129); გადამწერი: იეროდიაკონი პანტელეიმონი; ბეჟან მდივანბეგის ძე (გვ. 891); დამკვეთი: ერეკლე II-ის კარის ეკლესიის წინამძღუარ-არზიმანდრიტი სოლოდასშვილი გერონტი (გვ. 891); ადგილი: გარეჯის მრავალმთის ნათლისმცემლის მონასტერი (გვ. 891); დაუწერელია: 129—130 გვ.

1. „<ძლისპირ-გულანი> „სძლისპირნი საცისკრონი, რა ა, გალობა ა. — სასწაულითა იქსნა ერი უფალმან და ზღუა მოეღვარე სიტყვთ განაჟმო...“ გვ. 1 — 128.

2. „სძლისპირნი სამწუხრონი. უფალო ღალადყავსა ზედა. ქმაჲ პირველი. — შენ სიტყვა დაუსაბამო, ზეცისა მეფე, თანასწორი მამისა, ჰიმდაბლით გარდამოჟედ...“ გვ. 131 — 174.

3. „თვესა აგვისტოსა გ, რვა ჟმაჲ ფერისცვალებისა. — ჟმაჲ ა. ჯღმერთო, მზედ. უპირატესი მხისა და მთებისა...“ გვ. 175—177.

4. „თვესა აგვისტოსა ზე, რვა წმად ღთისმშობლის მიცვალები-სა, წმად ა. — საღმრთოთა წამისყოფითა...“ გვ. 177 — 180.

5. „თვესა აგვისტოსა კთ, რვა წმად ნათლისმცემლის თავის კუჭ-თისა. წმად ა. ძალი ჭორციითა. დღეს უღთოთა სახითა...“ გვ. 180 — 183.

6. „სძლისპირნი ახალნი.“ გვ. 183 — 200.

შენიშვნა: აქ შედის: ა. „სძლისპირნი ღვთისმშობლისანი კოლო-ზობას, ჯა ა. გალობითა ძღვე. — დაამტკიცე გული ჩემი...“ (გვ. 183 — 185); ბ. „სძლისპირნი წინა დღესა ქრისტეს შობისასა. ჯა იგივე. გა-ლობა შევ. — ლოდი რომელ შეურაცხვეს...“ (185 — 186);

გ. „სძლისპირნი ქრისტეს შობისანი. ჯა იგივე. — ქრისტეს შობასა ვა-დიდებდეთ...“ (გვ. 186 — 187); დ. „სძლისპირნი ღვთისმშობლის მიცვა-ლებისანი ჯა იგივე. — პირად პირადღ შეგვობილმან მან...“ (გვ. 187 — 188); ე. „სძლისპირნი ჯუარის თაყუანისცემისანი. ჯა იგივე. — წინათვე გა-მოსაბა დიდმან ღვთისმეტყველმან...“ (გვ. 188 — 190); ვ. „სძლისპირნი ნათ-ლისღებისანი. ჯა ბ. რომელმან მოსცა ძღვევა მეფესა ჩუნესა უფალმან...“ (გვ. 191 — 193); ზ. „სძლისპირნი ღვთისმშობლისანი. ჯა ბ. უგალობ-დეთ უფალსა. — უნივთომან კიბემან...“ (გვ. 193 — 195); თ. „სძლისპირნი სვეტიცხოვლისანი, თქმული უფლისა კათალიკოხისა ანტონის-მიერ. ჯა ვ. რომელმან დაფარა. — დამფარველი სიღრმესა შინა...“ (გვ. 195 — 197); ი. „სძლისპირნი შობის წინა დღესასწაულისანი ჯა იგივე. — რომელ-მან დაფარა სიღრმესა მდევარი, ხოლო იშლნი განიყუანნა ჯველეთად...“ (გვ. 197 — 199); ი. „სძლისპირნი ჯუარის ამაღლებისანი. ჯა — მ. ჯუარი და სხუა-ბოვე კუჭრთხისა...“ (გვ. 199 — 200).

7. „თთუშსა დეკენბერსა კ, სერობასა ზედა სამსაგალობელი. წმად ბ. გალობა ა. სძლისპირი. სლუად უჩვეველისა...“ გვ. 201 — 206.

8. „დეკენბერსა კა, სერობასა ზედა სამსაგალობელი. წმად ბ. გალობა გ. სძლისპირი. კლდესა ზედა სარწმუნოებისასა და. — ამოთათუჲს შე-საკრებელი იროდისი...“ გვ. 206 — 209.

9. „დეკენბერსა კბ, საგალობელი სერობისად, წმად ვ. გალობა ა. — მოკუჭთილი ჰკუჭთს მეწამულსა...“ 210 — 220.

10. „თთუშსა დეკემბერსა კვ, სამსაგალობელი სერობასა ზედა. წმად ვ. გალობა ე. სძლისპირი. — შენდა აღვსთობთ მოწყალებისთუჲს...“ გვ. 220 — 225.

11. „თთუშსა დეკემბერსა კდ, სერობაზე კანონი, წმად ვ. გალობა ა. სძლისპირი. — რომელმან დაფარა ღვლუთა ზღუსათა...“ გვ. 225 — 238

12. „თთუშსა დეკემბერსა კე, ცისკრად საგალობელი ქრისტეს შობისა. წმად ა, ქრისტეს შობასა ვადიდებდეთ. — დაჲსნდა ურჩებით პირ-ველ ქმნილი...“ გვ. 238 — 252.

13. „თთუშსა იანვარსა ბ, წინა დღესა ნათლისღებისასა სე-რობასა ზედა სამსაგალობელი. წმად ბ. სლუად უჩუშ. — ზესთა გამოთქმისათა-შთამოსლუმან...“ გვ. 253 — 258.

14. „თთუშსა იანვარსა გ. სერობისად სამსაგალობელი. წმად იგივე. გალობა გ. კლდესა ზედა სრწმ. ამო იქმნა სიციბილი იროდისა...“ გვ. 258 — 266.

15. „თთუშსა იანვარსა დ. საგალობელი სერობისად. კანონი. წმად ვ. გალობა ა. მოკუჭთილი ჰკ. — ყოველთ მიზეზმან და ცხოველობისა...“ გვ. 267 — 277.

16. თთუშსა იანუარსა ე. სერობასა ზედა გალობა, წინად წერილი-საებრ. ჳმაჲ ვ. გალობა ა. სძლისპირი. რომელმან დაფარა ღელჯითა ზღვსა-თა...“ გვ. 277 — 291.

17. „თთუშსა იანუარსა გ, დასდებელი ნათლისღებისა მწუხრად, ჳმაჲ მეექუსე. სძლისპირი. ასო წარკვეთილ.— განმანათლებელი ჩუენი, რომელმან განამლო...“ გვ. 292 — 310.

18. „შაბათსა მეხუთესა წმიდათა მარხუათასა, გალობა დაუჯდომლობისა. დასდებელი ჳჲ ვ. ყოველი სასოება. — წინა სწენეთა განზრახვსა განცხადებად...“ გვ. 310 — 313.

19. „ცისკრად გალობა ღვთის მშობლისა ჳჲ დ. სძლისპირი. აღადე პირი ჩემი. — წიგნად სიტყუსა...“ გვ. 313 — 328.

20. „პარასკევსა ლაზარობისასა, მწუხრად დასდებელი ჳჲ მ. არა დააკლდი. — სულისა ცხოველ მყოფელნი...“ გვ. 328 — 359.

21. „ქკესა ბაიაობისასა, ცისკრად. წგჲ, ჳჲ ზ. მჯდომარე. — რტოებითა საცნაურად განწმედილნი...“ გვ. 350 — 351.

22. „ცისკრად საგალობელი ჳჲ დ. გალობა ა. სძლისპირი. — იხილვნეს უფსკრულთ წყარონი...“ გვ. 351 — 362.

23. „მასვე ქკესა ბაიაობისასა, სერობაზე სამსაგალობელი. ჳჲ მ. გალობა ა. სძლისპირი. გალობა შევსწირეთ. — იოსების სიწმინდე შევიტკობთ...“ გვ. 362 — 374.

24. „წმიდასა და დიდსა ორშაბათსა ცისკრად, აღასა ზედა. ოხითა, ჳჲ მ. აჰა ესერა სიძე მოვალს. შემდგომად აფსწნებისა წგჲ. შენ სიტყუაჲ. — ცხოველს მყოფელთა ვნებათა...“ გვ. 374 — 391.

25. „წმიდასა და დიდსა სამშაბათსა ცისკრად ა. ფსალმუნებისა, წგჲ, ჳჲ ზ. — სასძლო იგი ძმანო შევიყუაროთ...“ გვ. 391 — 424.

26. „წმიდასა და დიდსა ხუთშაბათსა ცისკრად. კანონი. ჳჲ ვ. გალობა ა. სძლისპირი. — მოკუშობთ ჰკუშთს მეწამულსა...“ გვ. 424 — 437.

27. „სერობასა ზედა ხუშდრნი, ჳჲ მ. გალობა ე. სძლისპირი. განსდევნე ნისლი...“ გვ. 437 — 451.

28. „წმიდასა და დიდსა პარასკევსა ცისკრად. ოხითა. — რაჲჲმს დიდებულნი. და შემდგომად ამისა სახარება ა, და ზედა ესე. — საცნებელნი ჩუენნი...“ გვ. 451 — 494.

29. „სერობასა ზედა გალობანი გოდებისათჳს ყოველად წმიდისა ღვთის მშობლისა და დაფლვისათჳს ყოველად უხრწნელთა გორცთა უჲ ჩუენისა იჯს ქსთა. ჳჲ ვ. გალობა ა. სძლისპირი. — ზლუაჲ მეწამული კვერთხმან განაპო...“ გვ. 494 — 508.

30. „წმიდასა და დიდსა შაბათსა ცისკრად შემდგომად ნეტარ არიანისა, ჳჲ ე. — კზრ შენ ო...“ გვ. 509 — 523.

31. „ბრწყინვალესა ქკესა პასექისასა ცისკრად. გალობა ჳჲ ა. სძლისპირი. აღდგომისა დღე არს. — განვიწმიდნეთ საცნობელნი...“ გვ. 523 — 534.

32. „გალობა ღვთის მშობლისა, ჳჲ ა. — სიკუდილისა განსაზღრება უჩინო ჰყავ...“ გვ. 534 — 539.

33. „დასდებელნი ჯუარის ამალღებისანი. ჳჲ ვ. ყოველი სასოება. — დღეს ჯუარი ამალღების...“ გვ. 540 — 542.

34. „დასდებელნი იოანე ღვთისმეტყუელისანი. ემაჲ ა. შენ სიტყუა. — მხილველმან გამოუთქმელთა...“ გვ. 542 — 543.
35. „დასდებელნი მთავარანგელოზისანი, ემაჲ დ. მოგიცუემის. — პირველ საუკუნეთა დამბადებელმან ყოველთამან...“ გვ. 543 — 545.
36. „დასდებელნი ტაძრად მიყვანებისა. ეჲ ა. ეპა დზლი. — დღეს განსცხრებოდეთ თქუენ მორწმუნენო...“ გვ. 545 — 547.
37. „დასდებელნი დიდისა ბასილისნი. ეჲ დ. რეს მოწყალე. — რომელი იწოდეს სენად სუფევისა...“ გვ. 548 — 549.
38. „დასდებელნი ღვთის მშობლის მიცვალებისნი. ეჲ ა. ეპა დზლი. — ეპა, დიდებული საკრველი...“ გვ. 549 — 556.
39. „ოხითა იბაკონი ყოველთა დღესასწაულთა“. გვ. 556 — 613.

შენიშვნა: შეიცავს მთელი წლის (სექტემბერი-აგვისტო) დღესასწაულთა იბაკობს. აქვე არის ქართველ წმინდანთა შესხებიც.

40. „ოხითა იბაკონი მარხვათა და ზატიკთანი“. გვ. 613 — 647.

შენიშვნა: აქვეა მოთავსებული იბაკონი: დოდო ქართველზე, დავით კარესჯელზე. იოანე ზედაძნელზე.

41. „ოხითა იბაკო აღდგომისა რვა ემაჲ“. გვ. 648 — 662.
42. „ოხითანი საზოგადონი წმიდათანი“. გვ. 662 — 666.
43. „ოხითა იბაკონი წმიდათა ქართველთა მამათანი.“ გვ. 666 — 676.

შენიშვნა: მოხსენებულია: ანტონ მარტომყოფელი, ისე წილკნელი ილარიონ ქართველი, გიორგი მთაწმინდელი, ევთჳმი ქართველი, არჩილი და ლუარსაბი, შუშანიკ დედოფალი. აშაბიოსები, აბიბოს ნეკრესელი, ბიძინა, ელიზბარი და შალვა.

44. [საეკლესიო კალენდარი] „... ა, ღირსი სიმეონ, ოხითა; ბ. მამა, ოხითა; გ. ანთიმოს, ოხითა“. და ასე შემდეგ. გვ. 677 — 698.

45. „სახენი საუფლოთათჳს და ღვთის მშობლისა დღესასწაულთა წაინი. — შუშნის უწყება, რამეთუ დღესასწაულნი განყოფილ არიან...“ გვ. 699 — 713.

46. „ოხითანი ღვთის მშობლისანი სრულიად წელიწადსა შინა, რომელი ითქმის მწუხრად და ცისკრად ღი ოა ზა და კეთილარს ზეკვირას მწუხრად და ორშაბათსა ღი ოა ზა, ეჲ ა. — საკრველსა საკრველებათასა მიმადლებულა...“ გვ. 713 — 732.

47. „სახარებანი აღდგომისნი ათერთმეტნი, სახარება. ა. საციკრონი. მათესი. — მას ეამსა შინა, ხოლო ათერთმეტნი იგი მოწაფენი...“ გვ. 733 — 757.

48. [სვეტი აღდგომის სახარებისა საციკრო]. — „სვეტი პირველი იკითხვების პეტრე-პავლობის მარხვაში...“ გვ. 758 — 761.

49. „მომიქსენენი აღდგომისა თჳთო მუტლნი, პირველნი თვის დზე აწ და მრდით. ეჲ ა. შენ სიტყუა. — საქმლის მიერ გამოხალა მტერმან...“ გვ. 761 — 769.

50. „გერნი საციკრონი აღდგომის სახარებისანი, რომელნი ითქმიან კკრიაკეს ცისკრად...“ გვ. 769 — 777.

51. „წგანი... კკთა მწუხრზე. — ნუ გარე მიიქცევ პირსა...“ გვ. 778—780

52. „ადბსი ღრისმშობლისა რვა კმა. ქე ა.—ნათესავნი შენი შენ გნატრის...“ გვ. 780 — 788.

53. „პარაკლისი-სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღვთის მშობლისა მიმართ...“ გვ. 788—812.

54. „ლოცვა მცირის აიაზმისა.“ გვ. 812 — 836.

55. „წესი და განგება პანაშუადისა მიცვალებულსა ზედა“ გვ. 836 — 855.

56. „ქანონი სავედრებელი წინაშე კაცთმოყუარისა ღრისა უწუპროებისათჳს.“ გვ. 855 — 870.

57. „გღბდა და ღცა ყდწრისა ღრის მშობელისა მიმართ მტერთა საბრძოლელად მომწვლთა“. გვ. 870 — 890.

ანდერძები: 1. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი პანტელეიმონ. განსრულდა მადლითა ღმთა სძლისპირნი. აწ სხუად დაიწყო.“ (გვ. 174).

2. „ღმერთო, აცხოვენ ცოდვილი ბერი პანტელეიმონ“ (გვ. 539).

3. „ღმერთო, შეუნდე ცოდვის ბერს გერონტის, ამენ“ (გვ. 778).

4. „აღიწერა წიგნი ესე სძლისპირ-გულანი ტელითა იეროდიაკონისა ბეჟან მდივანბეგის ძის პანტელეიმონისათა, უდაბნოსა გარესჯისასა, მონასტერსა მრავალმთის ნათლისმცემელისასა, მეფობასა მეორეირაკლისასა. პატრიარხობასა ძისა მისისა მეორისა ანტონისასა ხოლო აღვაწერინე მე, ყოვლად უღირსმან, მისის უმაღლესობის კარის ეკლესიის წინამძღუარ-არხიმანდრიტან სოლოღასვილ მან გერონტი ზემოწყნებულსა აღზრდილსა ჩემსა. რომელნიც იხილვიდეთ წიგნსა ამას, გვედრებით, რათა ლოცვით მოგუკუნებდეთ აღზრდელსა ჩუენსა არხიმანდრიტსა გერასიმეს, რომელმანცა ქუეყანასა ჩუენსა ფრიად განამრავლა გალობა მე ურღანსსა (!) გერონტის და აღზრდილსა ჩა პანტელეიმონს, რა თქუენცა გესმესთ ზოგადსა მას ზღდგომასა ქს მიერ ჳმა იგი კურთხევისა მიმწოდებელი მართალთა. ქრისტეს აქეთ ჩღებ“ (გვ. 891).

მანწერები: 1. „არხიმანდრიტი გერონტი მიიტულა იანვრის იბწულთა ჩყიგ დღესა კურიაკესა პლ განთიადისა“ (I V).

2. „ზ. საძაგლოგი“ (გვ. 1).

3. „ღმერთო, შემიწყალე მე ცოდვილი ბერი პილასი“ (გვ. 79).

4. „ჩყეზ-სა წელსა, თვესა ოკდომბრის იგ-სა დღესა სოფლის ქვემო-ნიკოზის შტატის მღვდელს გიორგი საძაგლოვს დაებადა ვაჟი, სახელად ეწოდება ქარია. ნათლიად იყო ამავე სოფელში ნაცხოვრებელის თავადის კოსტანტინე წყერეთელის კნეინა ეკატერინა“ (გვ. 892).

(652).

1362

სამეგრელოს მთავრის ლევან დადიანის სიტყვა, წარმოთქმული 1846 წ. XIX.

4 ფ.; 32 X 20; ქალაღი, შეყვითლებული; უყდრ; მხედრული; [XIX]; დაუწერია: ლია: 4 r-v.

[სიტყვა წარმოთქმული სამეგრელოს მთავრის ლევან დადიანის მიერ 1846 წ., როდესაც გადასცა მემკვიდრეობა თავის შვილს დავითს]. „მაღალ პატივცემულო საზოგადოებაჲ მენგრელიის სამღვდლოთა, თავადთა

და სხვათა.—კეთილმოქმედებითგან მეუფებამან რუსეთის საიმპერატორიო ტან-ტისამან...“ 1 რ—3 ვ.

შენიშვნა: 1 რ-ზე აწერია: „Копия из копий“.

(653)

1363

ლექსი. XIX

1 ფ.; 11,3 × 22,3; ქალაღი; მხედრული; [XIX].

„როდესაც ვახტანგ მეფე წამოსულა იმერეთი დამ სურამის მთაზედ, ეს ლექსი უთქვამსო. ზოგნი ამბობენ, რომ ბატონი შვილს ბაქარს უთქვამსო, როდესაც ქართლში გადმოსულა იმერეთი დამ, სადაცა იგი დროებით მეფედ მჯდარა და თავი დაუხწვეიაო.

ულუმბის ქედსა გადმოვსდექ, სევდა ავყარე გულისო,
დავხედე ქართლის სირონსა ღვთისაგან დასახულისა.

დავადე ქაჯთა ქვეყანა ტალახით გაბასრულისა,
ვინც იყოს მათი მოყვარე გახდეს მაჰმადის სჯულისა.

ძლივღა გადმოველ ჯურღმულით, ვნახე მშობლიო ქვეყანა
გული გამეღო, რომ ვნახე ცა გადაშლილი და ყანა,

ძლივ დავინახე მინდორი ზურმუხტად გამწვანებული,
აქა-იქ ნიავექარისგან ზღვისაებრ მოღვლებული.

არ შევინის ბუჯსა ქორობა, თხას ლომობა, გველს ბატობა,

ღორს ხავერდი, დათვს პიზონი, ვირს სანთურის ჯელთა პყრობა,

როგორც ამათ ეს არ შევინის, ეგრეთ შენცა გალობლობა“. 1 რ—ვ.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს, იბ. „Описание“ ტ. II, გვ. 394—395.

(654)

1364

კრებული. XIX

141 ფ.; 21,2 × 16,5; ლურჯი ფერის ქალაღი; ტვიფრული ტყავადაკრული მუყაოს ყდა, ბილონაკლული; მხედრული; [XIX]; კვირნიშანი აქვს: დაუწერელია 127 ვ.

1. „თქმული მარჯ ავრელისა, რომის კეისრიისა, წიგნი პ'ლი.—
§ 1. პაპისა ჩემისა ვერუსისგან ვისწავლე სიმდაბლე და უშურველობა...“ 1 რ—127 ვ.

შენიშვნა: თარგმნილია რუსულიდან გაიოზ ეპისკოპოსის მიერ იბ. „კატალოგი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელის საზოგადოების წიგნთა საცავისა. შედგენილი დ. კარიჭაშვილის მიერ“. გვ. 256.

„მოკლედ სიტყვს-გება სოგრატიისი, სწავლა პირველი, თარგმნილი და სხუათა ჭილოსოფოსთა რუსულისაგან ქართულს ენასა ზედა.—
—კეთილის კაცის წესი არ არის კაცს პირში აქებდეს და უკან კი სზრახვედეს...“ 128 რ—141 ვ.

წყდება: „...მეფემან აღის ოდეს მოინდომა შებმა მტერთა თვსთა, მრავალნი უშლიდენ მას; ამაღ რომ ბევრად უმეტეს იყუნეს კაცი წინა აღდგომთა კერძოს...“

შენიშვნა: რუსულიდან თარგმნილია ერასტი თურქესტანიშვილის მიერ. იბ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. 2^ა, 1952 წ. გვ. 381.

(655)

1365

თეიმურაზ I. ამბავი იოსებისა და ზილიხანისა. XIX

13 ფ.; 36 × 21,5; ქალღი, დაზიანებული (დალაქვეებული, თავის მიერ დაღრნილი, 1 ფ-ის ნახევარია დარჩენილი); უყდო; მხედრული (ზოგიერთი ადგილები არ იკითხება); [XIX ს.].

„ამბავი იოსებისა და ზილიხანისა. კარი პირველი. ამა ამბისა დასაწყისი. მიჯნურთ ამბავი სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმნი მეფის თეიმურაზისაგან, იოსებისა და ზილიხანისა, და ლექსადვე მისგან თქმული.“

„არსებით ვიტყვი ცნობილსა, სამებით ერთუფლებულად, ბუნებით განუყოფელად, ღვთაებით შეერთებულად, განვსწვლავ გვაგონებებსა. არ ვიტყვ მიახლებულად, და იგი გვზდის, გვფარავს ყოველთა, მის მიერ ქმნულთა კრებულად...“
1r—13 v.

(656)

1376

მარხვანი. 1779

646 გვ.; 31,5 × 20; ქალღი; ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა, დაზიანებული, ზემო ყდა მოცილებული აქვს, ყდის შიდა გვერდებისათვის გამოყენებულია ძველი ნაბეჭდი (ნუსხური) წიგნის ფურცლები; ამოცენილია ფურცლები: 1—16, 29—30, 643—646; ნუსხური, ორ სვეტად, სათაურები და დასაწყისები სინგურით თავსამკაული: გვ. 1, 7, 13, 22 და ა. შ. 1779 წ. (573 და 632 გვ.), ჭვირნიშანი აქვს გადაშფოი: მღვდელი ნიკოლოზ ჩაჩიკასშვილი (გვ. 149, 632);

[მარხვანი] „ტრიოდირი ესე არ[ს] სამსავალობელი, რომელ არს ქართულად მარხვანი სამღთოთი წინდითურთ მქონებელი, რომელსა შეგვ მას შედგომილებდა. კჳე, რომელსა შინა იკითხვის კურთხეული და წმიდაჲ სახარება.—ივანე მეზვერისა და ფარისეველისა...“ გვ. 1—645.

შენიშვნა: ხელნაწერში მოთავსებული გადაშფორის ანდერძები ვილაცას საგანგებოდ დაუზიანებია.

ანდერძები: 1. „წმიდაო, დიდო მოწამეო თეოდორე, მეოხ ეყავ [გარსევანი-შვილს ბაჰკას ძეს დიმიტრის სულით და ჯორციელად მეუღლით, ძით და ასულით]. რამეთუ მისის ენით... მე ცოდვილი მღვდელი ნიკოლოზ ჩაჩიკასშვილი მკითხველმან მოიქსენეთ“ (გვ. 149).

2. „ღმერთო მშვიდობაში აჲმარე გარსევანი ს[შვილს]... ძის ... [მშობელს მისის გულმოდგინებითა და] ... ავსწერე. ღმერთმან ჯორციელად და [სულიერთათ] ადიდოს ... [მეუღლით], ძით და ასულით მრავალჲამიერ ...ს. მნახველთა და მკითხველთა შენდობით და დღეგრძელობით მოიქსენეთ. ეკლესიაში დადოს სადმე მისი ს[ა]ფარველიც განუშორებლად იყოს მას ზედა. განარულდა ოკლონებრს კვ. კჳს უაზ“ (გვ. 573).

3. „ყოვლად ულიოსმან მღვდელმან ჩაჩიკასშვილმან ნიკოლოზ აღვსწერე სულთა განმანათლებელი წმიდაჲ ესე მარხვანი საფასის ბოძებითა მეფის ირაკლისათა. მრავალჲამიერ ყოს უფალმან მეფე ირაკლი. მონდომებითა და შეწევნითა და გულის მჭურვალების [გარჯითა გარსევანი შვილის ბაჰკას ძის დიმიტრის] ხელმწიფის... გულსმოდგინ... ეკლესიას ... ამით ... ფული ... იყო დაწერილი ესე წარ ... ესევე არჩია ეკლესიის საჭმარებელად. [უფალმან] მრავალჲამიერ ყოს ... ძით და ასულ[ით]... ჟამს. სულით ადიდოს დღესა მას [განკითხვისასა] ცხოვართა თანა ... ენასა ძმა... დამნახავთა ჰყვს ... ათვს და მწერლის, ცოდვილის მღვდლის ჩაჩიკასშვილის ნიკოლოზისათვის, რამეთუ მწერელნი წარვალთ, დაწერილნი განა...

ღმერთმან უწყის ვეკადე სიმართლესა. და თუ შევთოპილი ნახოთ, ნუ მწყვეთ ქრისტეს გულსათჳს. ვინც ჩუენ შენდობა გვიბძანოთ, თქუენც უფალმან შეგინდეს შეცოდება თქუენი. აღიწერა ტფილის ქალაქს. ნოემბერს ივ., ქკს უახ“ (გვ. 632).

მინაწერები: 1. „იესე წიგნი მარხვანი ოქონის ხატისა“ (გვ. 643).

2. „ეს მარხვანი ოქონის ხატისა არის, ვინც მოიპაროს ისიმც რისხამდეს“ (გვ. 645). იხ. აგრეთვე გვ. 646.

(657)

1377

ხრონოგრაფი XVIII

348 ფ.; 28,5 × 19; ქაღალდი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა, ყუა დაზიანებული თავბოლონაკლული, ამოცვენილია ფ.ფ. 186. 345; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XVIII ს.]. ჰეირონიშანი აქუს; გადაშწერი: იოსებ წინამძღვარი(?) (155 v); დაუწერელია: 1 r — 4 r, 338 r — 345 v.

[ხრონოგრაფი]. „... სათნო უჩნდა სიბრძნითა შემოკმედსა მას, ღა და უა ჩუენსა, რათა შექმნას სოფელი ესე მრავლისა სიბრძნითა მისითა და აურაცხილისა სახიერებისა...“ 5 r — 337 v.

წყდება: „... ხოლო მაქროვინ ყაფიდანმან წარგზავნა პლთა მიმართ. მეღნაღონისა მსგავსად ვცაკონისაცა და კვალი კომელთა და ყუენა იგინი აზნაურ და ჩაუბ და თაყნისცეს მას და განაგდეს ბირინზიპა. მაქროვინ ყაფიდანმან მისწერა მეფესა...“

შენიშვნა: 1. ეს ხელნაწერი ნაკლულ ხელნაწერიდან ყოფილა გადმოწერილი იხ. მინაწერები 328 r, 333 r.

2. 313 r, 326 v, 329 v, 331 r, 332 r. და 334 r-ზე მოთავსებულია ასეთი ხასიათის განმარტებები: „პრუთი ბურსას პქან“, „სამადიდი რუსული არის“, „საქართველო არს ივერია“ და ა. შ.

3. ეს ხრონოგრაფი წარმოადგენს ბ. სოლალაშვილისა და არჩილისეულ თარგმანს.

მინაწერები: 1. „ივერიელისა“ (4 v).

2. „ეს წიგნი ეკუთენის ... აღექსივეს“ (5 r).

3. (ტექსტის ხელით) „ქვე შეიწყალე იოსებ. წინამძღვარი“ (155 v).

4. (ტექსტის ხელით): „ჟოა ჩუენს ცოდესა“ (323 r).

5. „ქ. ბრონოგრაფი ესე დავით რექტორისა არის“ (255 v).

(658)

1378

ანდრია სალოსის ცხოვრება. 1835

48 ფ.; 34 × 21,6; ქაღალდი; უყდო. დაშლილი; მხედრული; 1835 წ. (48 v) დაუწერელია: 1 r-v, 2 v-4 r.

„ცხოვრება და მოქალაქობა ნეტარისა ანდრეასი, რომელი იქმნა სალოს ქრისტესთვის, გ. მ. — ძმანო და მამანო ჩემნო საყვარელნო და მონანო უფლისანო...“ 4 v — 48 v.

ანდრძი: „პა წიგნსა ეწოდების ბერძულად აპოკროფა, რომელ არს მძღვართა. ხოლო კითხვა არა ჯერ-არს ყოვლისა ერისა, არცა სააჯმნო ყოფად უტმბთა და უმეტართა, არამედ მეცნიერთა, ვითარცა სჯულის კანონი, უწყის უფალმან, თუ მიხედეს კაცი გულისხმიერი, დედა არს ყრისა მეცნიერებისა. ღმერთმან უწყის, რაც ჩემისა უმეტრებისაგან ეგებოდა. კარგად ქმნასა და სიმართლესა ვეცადე და მოვიკირვე, მაგრამ ვითარცა დედანი მქონდა, ეგრეთცა სრულად და უნაკლულად გარდაეწერე და შეეასრულე ჩუენ წელსა, ივლისის კვ-სა დღესა“ (48 v).

მინაწერი: „საყვარელნო ძმანო. აღმოგიტხველნო წიგნისა ამის, შენდობასა ყოფლით ჩემთვის, მეუღლით და შვილებითურთ ჩენთა. რამეთუ არავინ დამიშთა, არცა ძმა, არცა შვილი, არცა ცოლი, არამედ წიგნი ოდენ დამიშთა ჩემნი ნაშთვარნი. ხოლო ოდეს აღმოიკითხვიდეთ, იტყოდეთ: ღმერთო, შეიბრალე მონაზონი სიმეონ, დიაკონი სფირიდონ მეუღლით და შვილებით საუკუნე ცხოვრებაშითჟო, ამას გვედგებით ყოველთა ძმათა. მანათა და დედათა ქართველთა, ნათესავთა(!) ჩენთა და მემამულეთა. ჩუპე წ. თ. აპრიის(!) იბ-ს დღ.“ 48 v.

(659)

1379

ს.-ს. ორბელიანი, ლექსიკონი. XIX

(ვრცელი რედაქცია)

150 ფ.; 34,3 × 20,8; ქალაღი თეთრი და ლურჯი ფერისა, გახუნებული, დაღაქავებული, დაზიანებული; უყდო. დაშლილი; თავ-ბოლონაკლული, აკლია შიგადაშიგაც 73—74 და 79—80 ფ. ფ. შორის: მხედრული, დასაწყისები სინგურით; [XIX ს.], ჭვირნიშანი: 1818—1819წ.; დაუწერელია 97 v.

[ს.-ს. ორბელიანი. ლექსიკონი]. — „... აქსა. კაცი შემოსილი...“ 1r—150v.

წყდება: „... ჭიმკა. მაცდურად იტყვიან გლებნი. ჭიმჭიმი. წვრილად ჭრელი...“

(660)

1380

კრებული. XIX

370 გვ.; 20 × 16,5; ქალაღი (თეთრი და ლურჯი ფერისა); ტვიფრული ტყავ-გადაკრული ხის ყდა, მოცილებული, ბოლონაკლული; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; [XIX ს.], ჭვირნიშანი: 1808—1809 წ.; დაუწერელია 329v.

1. „ღუთი ე-შვენიერი თხრობანი სულისა ფრიად სარგებელ, რომელსა ეწოდების გვრგვნი. თავი პირველი მღუდელ-მოქმედებისათვის და საიდუმლო გამოცხადებისა. თხრობა ა. გამოცხადებისათჳს წმიდისა საიდუმლოჲსა და სიყვარულისათვის. — ღმერთი, რომელი სიყვარული არს ნამდვილვე...“ გვ. 1 — 311.

შენიშვნა: 1. ბოლოში ერთვის: ა „ბეჭედი გვრგვინისა“ (გვ. 312).

ბ. ხანდუკი. (გვ. 312—319).

2. შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ.

2. [გაბაშვილი ზაქარია, განზრახვანი]. „ზაქარიამან ყოფლად უღირსმან ხუცეს-მოდღუარმან, ხოლო სქესით ვიდრემე გაბაონმან, უფერადოთა ლექსთა მიერ მდაბიურთა ენათა ზედა წარვსწერე ექვს ნაწილად თხოვა ესე ღრისა მიმართ. — გლოვჲ არს მკმუნვარებაჲ სულისა ღმობასა შინა გულისა მოწყალეებისასა; მარადის საწყურელისა ზედა დადგრომითა მეძიებელი, ტკივილთ მოგონება და გოდება თსთა ცოდვათა ზედა, განზრახვა ა. ნუ თავის მოყვარებითა და ხორციითა ნებიერობითა გასინჯავ და განჩრეკ თავსა შენსა, სულო ჩემო...“ გვ. 321 — 370.

წყდება: „... და გარე მოისხი სუფრასა შენსა ზედა ბრმანი, უძლურნი და სნეულნი, რომ იმათი სტუმრობა ქეს სტუმრობაჲ და იმათთან სმა და ჭამა ქესთან სმა და ჭამა...“.

მინაწერები: 1. „მარიაშობის თვის ოთხსა დაიბადა ანთსიაკვისა“ (გვ. 319)

2. „ჩუღვ წელსა თებერგლის ჩვიდმეტს დაიბადა მაკრინე“ (გვ. 319).

12. ზელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

(661)

1382

მარგალიტი (აპოკრიფული კრებული). XVIII—XIX

83. ფ.; 21×16 ; ქალღი, ჭუჭყიანი; ტვიფრული ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; ნაკლული (აკლია 4—5, 23—24 ფურცლებს შორის); ფურცლები 1—5, 12, 75 ამოცეწილია, ფურცელი 5 გადახეულია შუაზე. მხედრული (სათაურები და კითხვა-მიგების დასაწყისები წითელი მეღნით); თავსამკაული: 1 r, 46 v, 70 v; ხელნაწერი ფურცლის მარჯვნივ და მარცხნივ, სწორი შავი ხაზით, გამოყოფილია კიდებში; [XVIII—XIX ს.]; კვირნიშანი აქვს; დაუწერელია: 83 r-v.

[მარგალიტი]. „სწავლანი გამოკრებულნი სულიერნი, წმინდათა დიდთა წიგნთაგან მარგალიტისა და დაბადებისაგან პირველისა. გ. მ., ამინ.—დასაბამად შექმნა ლტ(!) ცა და ქვეყანა. და ქვეყანა ესე იყო უხილავი და განუმხადებელი...“ 1 r—81 r.

შენიშვნა: კრებული შედგება შემდეგი სტატიებისაგან:

1. [შექმნისათვის ცისა და ქუეყანისა]; 2. „უკეთუ გინდეს, თუ რაოდენნი ნათესაენი არიან ქვეყანასა ზედა ცნობად“; 3. „სიტყვა დაბადებისა ამისთვის და სამოთხის შევენიერებისათვის“; 4. „შესაქმნისი ცისა და ქვეყნისა წიგნსა ეფერატსა (!) სწერია“; 5. „უთ მოხილვაშიგან სწერია დაბადება ანგელოზთა“; 6. „თქმული დიოსი არიოპაგელისა, სიტყვა დაბადებისა სამოთხისა და ადამისათვის, დანიელისაგან აწ თქმული“; 7. „წიგნსა ლავსიკიანსა სწერია“; 8. „წიგნსა მარგალიტშიგან სწერია საქმე ესე სულისა“; 9. აწ ცოდვილთათვის ვიტყვი ესე“; 10. „აწ მწველებელთა და უსჯულთათვის ვიტყვი“; 11. „აწ ქრისტიანთათვის ვიტყვი“; 12. „აწ ესევს ვსოქვთ, ვითარცა იტყვის წერილი ქრისტიანეთა და უსჯულთათვის ვითარცა შეიწირვისცა წყალობა ანუ არა“; 13. „აწ პირველთავე სიტყვათა ვიქცეთ“; 14. „სწავლა წმინდისა მამისა ჩვენისა მაქსიმე აღმსარებელისა“; 15. „წმიდა იოვანე მახარებელი და ღვთისმეტყველი იტყვის“; 16. „იტყვის ღმერთშემოსილი ბასილი“; 17. „სხვა სწავლა წმინდისა მაქსიმე აღმსარებელისა“; 18. „სხვა სწავლა წმინდისა მამისა ჩვენისა მაქსიმე აღმსარებელისა“; 19. „სათნოებათათვის წერილ არს“; 20. „სწავლანი წმინდისა იოვანე ოქროპირისანი ფიცისათვის; 21. „სხვა სწავლა წმინდისა იოვანე ოქროპირისა მოწყალებისათვის ვისწრაფოთ, ძმანო“; 22. „სხვა სწავლა წმინდისა იოვანე ოქროპირისა, თუ ვითარ ადიდებდა ღმერთსა“; 23. „სწავლა წმინდისა იოვანე ოქროპირისა სწავლისათვის სამღვთისა სიტყვისა“; 24. „თქმული წმინდისა მამისა ჩვენისა ეფთვიმე ასურელი ისა“; 25. „მისივე. იოვანე ოქროპირისა“; 26. „სიტყვა მოციქულისა“; 27. „სხვა იოვანე ოქროპირისა“; 28. „ხეცისათვის თარგმანი, რომელი ვიწყო ღვთისა მიმართ“; 29. „სარწმუნოება ერთარსებისათვის წმინდისა სამებისა“; 30. „თქმული წმინდისა იოვანე ოქროპირისა“; 31. „თქმული მისივე იოვანე ოქროპირისა“; 32. „წმინდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოვანე ოქროპირისა ნათესაფთ-პარასკევითათვის“; 33. „თქმული წმინდისა მამისა ჩვენისა გრიგოლი ნოსელი ისა“; 34. „თქმული წმინდისა მამისა ჩვენისა იოვანე ოქროპირისა, გ. მ.“; 35. „მცნება წმინდისა ბასილის მღვდელთა მიმართ, თარგმნილი არსენის“; 36. „სწავლა წმინდისა იოვანე ოქროპირისა და სხვათა ფილასოფოსთა მეორედ მოსლისათვის და შეწიერის“; 37. „სწავლანი სულიერნი გამოკრებულნი თვითოსახეთა წიგნთაგან“.

შინაწერი: (რუსულ, სომხურ და ქართულ ენაზე). ეს წიგნი ეკუთნის ვანოტერ-სტეფანიანს (81 v). იხ. აგრეთვე 82 r-v.

(662)

1383

მარხვანი. XIII—XIV

I + 114 ფ.; $16,5 \times 12,3$; ეტრატი (I ფ. ქალღი), ჭუჭყიანი; ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა, დაზიანებული; დაშლილი, თავბოლონაკლული; ნუსხური; დასაწყისები სინგური; [XIII—XIV]; დაუწერელია 1 r.

[მარხვანი]. — „... არცა ძმა იყოს მესნელი დაშვილებისა მისგან. სიტყუა შენი ნუშა მესმის, უფალო! წარმოგზავნილი ჩემი ცცხლდ. ნუცა ვითარმედ წარედ ცცხლად დაწყეულო...“ 1r—114r.

წყდება: „... ცცხლსა...“

შენიშვნა: „114 v თითქმის სულ არ იკითხება.“

მინაწერი: „ეს წიგნი გარსევანაშვილის არის, ვინც ეს მოიპაროს, გაუწყრეს ოქონის ხატი“ (1v).

(663)

1384

სადღესასწაულო. XVI

104 ფ.; 24,5 × 18,5; ქალაღი, (დაზიანებული, ძველი რესტავრირებული); ტვიფრული ტყავდაკრული ხის ყდა (მოვარდნილი), ზემო ყდის შიდა გვერდზე ხელნაწერის ერთი ფურცელია დაკრული; ნაკლული, დაშლილი, ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVI]; გადამწერი: დიაკონი ფილიმონ (104 v), დამკვეთი: მამათხოვარი შიო (104 r).

[სადღესასწაულო]. — „... ნი შრნი სარწმუნოე იქმნეს ფრიად. სახლსა შენსა შუშნის სიწღე სიგობესა შინა დღეთაჲსა...“ 1r—100r.

შენიშვნა: 1. ერთვის: ა) კვირაჲის დასაწყისები (100 v);

ბ) ქორნიკონი (100 r—104 v).

2. აქვს რვეულებრივი აღრიცხვა.

3. ეს ხელნაწერი წარმოადგენს S—1885 ხელნაწერის გაგრძელებას.

ანდერძები: 1. „ქრისტე ღმერთო, დიდებულ ყვ მამათხოვარი შიო“ (20v, 104v).

2. „დაიწერა ქორნიკონი ესე ჯელითა ფრიად ცოდვილისა უტად მწერლისა ცხორებაჲს ძისა დიაკონისა ფილიმონისთა ბზ წლისა თავი შეძულებული იყო, არა ჩნდა. ამისთვის ვერ დავწერე ღვთისათჳს ლოცვასა მომიხსენეთ, გვედრები, უფალო...“ 104 r.

3. (განმარტებისა): „მე ცოდვილმან იესემ კვალად განვაახლე ეს დროსა მკიდროსასა, და მე განსაცდელყოფი (!) კირი ვნახე. ამის აუღ მკმარებელმედ ცოდვის მხუვეკლამედ იქმნების ქრისტეს წინაშე. ქკს კუკა (100 r).“

მინაწერები: 1. „ესე სადღესასწაულო გარსევანიშვილისა არის, ვინც ეს მოიპაროს, გაუწყრეს ოქონის ხატი“ (90 v).

2. „ქ. ღმერთო, შეიწყალე მონა შენი ზებედე დიაკონი, რათა ისწავლოს წიგნი... და გადიდოს, გემსახუროს უკუნისამდე, ამინ და კირილეისონ“ (96 v).

3. „ქკს უკ აქა ოსმალთ დაიკირეს ქართლი და მეფენი რუსეთს წავიდნენ“ (103 v).

4. „ქკს ურ აქა ყენმა ისპანი და თაერიზი აიღო“ (103 v).

5. „ქკს... ბაქარ გაბატონდა, იესე მეფე გარდაქადეს და ვახტანგ...“ (103 v).

იხ. მინაწერები: 7 v, 24 v, 25 r, 29v, 40 v, 44 v, 57 r, 91 r, 101 r, 102 v.

(664)

1385

სადღესასწაულო. XVI

128 ფ.; 25 × 18; ქალაღი, დაზიანებული, ბოლო ფურცლები თავის მიერაა შექმული; ქალაღის ყდა, მოვარდნილი; დაშლილი, ნაკლული; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVI]; გადამწერი: დიაკონი ფილიმონ (S—1384, 104 v); დამკვეთი: მამათხოვარი შიო (104 v).

[სადღესასწაულო]. — „სადღესასწაულონი თორმეტთა საუფლოდთა და ჩინებულთა ... იბ-თა თუშთაგან გამოკრებულნი. თუშსა სეკდენბერსა ა. დაწყება ინდიკტიონისა და ღირსისა სვიმეონ მესუტისა. ორმეოცთა ქალწულთა. უფალო ღლყესა.“ 1 r — 128 v.

წყდება: „... განცხრომანი ზღუსანი...“

შენიშვნა: 1. წარმოადგენს სადღესასწაულოს 1 ნაწილს. გაგრძელება იხილე ხელნაწერ S—1384-ში.

2. აქვს რვეულებრივი აღრიცხვა.

3. 28 r-ზე 5 სტრიქონი სხვა ხელითა დაწერილი.

ანდერძები: 1. „ქე ღმერთო, ადიდე ორთავე ცხოვრებასა ი მ შ“ (12 v).

2. „ქე ღმერთო, დიდებულ ყავ ორთავე ცხოვრებასა ი მ შიო“ (აქვე მოსდევს ორი სიტყვა არაბულად დაწერილი) 58 v, 83 r.

3. „ქე ღო, დიდებულ ყავ ი მ შიო“ (77r).

მინაწერი: „ქ. შენ ხარ ბოროტი მემურეშე, ძალდი ხარ გამომუნებელი, ამა სოფელსა მოძულეხლხარ, სამოთხესა ნულარ ელი“ (105 v).

(665)

1386

ღვთისმშობლის აპოკრიფი. XIX

16 ფ.; 21,5 × 17,5; ქალაღდი, ჭუჭყიანი და დაზიანებული; უყდო; თავ-ბოლო-ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.].

[ღვთისმშობლის აპოკრიფი]. „... შვილი.. თვის ორსუ... ..მ დედამანი ნატრუ... იშობა. იმ ღამეს იოკიმემ სიხმარი ნახა...“ 1 r — 16 r.

წყდება: „... მსწრაფლად შეიყარა ლაშქარი... დაუშალეს თავად... სამართალი...“

მინაწერები: 3 r, 3 v, 9 v, 15 v, 16 v.

(666)

1387

კრებული. XIX

11—90 ფ.; 19,5 × 16,7; ქალაღდი, ფ. II ამოვარდნილია; ქალაღდგადაკრული მუყაოს ყდა; ყდის ყუა დაზიანებულია; მხედრული (დასაწყისები ასომთავრულით და სინგურით); [XIX ს.], ჭვირნიშანი: 1817 წ. (ფ. 1,9); გადამწერი: არხიმანდრიტი-გაენათისა ზაქარია (90 r); დაუწერელია: 1 v, 88 v, 90 v; ხელნაწერი შემოღწირავს-გიორგი ზალიკალიანს.

1. [მარგალიტი (აპოკრიფული კრებული)]. „სწავლანი გამოკრებულნი სულიერნი, წმინდათა დიდთა წიგნთაგან მარგალიტისა და დაბადებისაგან. — დასაბამად ჰქმნა ღწ ცაღ და ქუშყანა, რამეთუ იყო უხილავ და განუმზადებელ...“ 1 r — 81 r.

შენიშვნა: კრებული შედგება შემდეგი სტატიებისაგან: 1. [ქმენისათვის ცისა და ქუეყანისა]; 2. „თორმეტთა მოციქულთა სახელები ესე არიან“; 3. „თარგმანება წმიდისა იპოლიტესი, განაკცებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი“; 4. შესწმა და სახელები წმიდისა ღვთისმშობლისა“; 5. „უკეთუ გინდეს თუ რაოდენი ნათესავნი არიან ქუეყანასა ზედა“; 6. „სახელები შვიდთა ცათა“; 7. „თქმული წმიდისა დიონისი არიოპაგელისა, სიტყუა დაბადებისა სამოთხისა და ადამისათჳს“; 8. „რა იბოება სამოთხესა შორის“; 9. „წიგნსა მარგარიტსა სწერია საქმე ესე სულისა“; 10. „სულისა ცნობა და მეცნიერება ესრეთ ვჰსთქუათ“; 11. „აწ ცოდვლათჳს ვიტყვ ამას“; 12. „აწ მიცულთებულთა უსჯულოთათჳს ვიტყვ“; 13. „აწ ქენეთათჳს ვიტყვი“; 14. „აწ ესეცა ვსთქუათ ქენეთა და უსჯულოთა ერთად“

შეიწირვისა მოწყალეა ანუ არა“; 15. „ესეცა ვჰსტყუათ“; 16. „აწ პირველთავე სიტყუათა ვიქცეთა“; 17. „სწავლა წმიდისა მამისა ჩუენისა მაქსიმე აღმსარებელისა“; 18. „წმ იოანე მახარებელი და ღვთისმეტყველი იტყუა“; 19. „იტყუა ღმერთშემოსილი ვასილი“; 20. „სხვა სწავლა წმიდისა მამისა ჩუენისა მაქსიმე აღმსარებელისა“; 21. „სხვა სწავლა წმიდისა მამისა ჩუენისა მაქსიმე აღმსარებელისა“; 22. „სათნობათათს წერილ არს“; 23. „სწავლანი იოანე ოქროპირისანი ფიცისათს, გ. მ.“; 24. „სწავლა წმიდისა იოანე ოქროპირისა მოწყალეებისათს“; 25. „სწავლა წმიდისა იოანე ოქროპირისა, თუ ვითარად იდებს ღმერთსა“; 26. „სწავლა წმიდისა იოანე ოქროპირისა სწავლისათს საღმრთოსა სიტყუსა“; 27. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა“; 28. „მისვე იოანე ოქროპირისა“; 29. „სიტყუანი მოციქულისა სასოწარკვეთილებისათს“; 30. „სხუა, კუალად იოანე ოქროპირისა, ქადილისათს სიწმიდისა“; 31. „მისვე, იოანე ოქროპირისა ლოცვისათს“; 32. „ლოცვისათს თარგმანი, რომელი ვიწყო ღრისა მიერ“; 33. „სარწმუნოება ერთარსებისათს წმიდისა სამებისა“; 34. „თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა მართლისა და ცოდვილისათს“; 35. „თქმული მისივე იოანე ოქროპირისა“; 36. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა ოთხშაბათ-პარასკევისათს და შერევისათს“; 37. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა გრიგორი ნოსელიისა ეკკლესიას ნილკუსა და ლოცუსათს“; 38. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კურიაკესა კრძალულებისათს“; 39. „მცნება წმიდისა ვასილისა მღუდელთა მიმართ, თარგმნილი არს იოანეს სი“; 40. „სწავლა წმიდისა იოანე ოქროპირისა და სხუათა ფილოსოფოსთა მეორედ მოსლუსათს, ფრიად შუშნიერი“; 41. „სწავლანი სულიერნი გამოკრებულნი თითოსახეთაგან წიგნთა“; 42. „სახისმეტყუელებით სიტყუს-გება წმიდათა მღუდელ-მთავართა ვასილი დიდისა და გრიგორი ღვთისმეტყუელისა“; 43. „კუალად კითხვა-მიგება წმიდისა ვასილისი და გრიგორისა“; 44. „კუალად კითხვა-მიგება წმიდისა ვასილისა და გრიგორისა“; 45. „წმიდამან გრიგორი განმანათლებელმან ორმოცს ღმერთსა და ორმოცს ღმერთს პური არა ჰამა და წყალი არა სვა და ითხოვა ღრისაგან ანგელოსი, რათა ამენოს მას სიკუდილი მართალთა და ცოდულთა და მოუვლინა ღმერთმან მიხაილ მთავარანგელოსი. კითხვა-მიგება გრიგორი განმანათლებელისა და ანგელოსისა“; 46. „ათანასე ალექსანდრიელისა თქმული, კითხვა-მიგება“; 47. „სიტყუანი წმიდათა მამათანი“; 48. „კითხვა-მიგება წმიდათა მამათა“; 49. „სიტყუანი გამოკრებულნი სახარებისანი წმიდათა მამათა მიერ“.

2. „უწყებაჲ პეტროს მკაწურალისათს (!) და ალაჯორისათს და ალაჯორისა მარხუსათს. — იყო პატრიარხი, კაცი წმიდა, უბიწო და მართალი და პრწმენა სიტყუათა მისთა ყოველსა...“ 81 v — 88 r.

შენიშვნა: „უწყებაჲ პეტროს მკაწურალისათს და ალაჯორისათს“ გამოცემულია, იხ. მ. საბინინი, „საქართველოს სამოთხე“, გვ. 629—631; Мелнксет-Беков Л. Грузинский извод сказания о посте „араджавор“: Христ. Восток, т. V, вып. 2, стр. 85—90.

3. „უწყება სუბალის ძისა სუბსარქისისათს. — მათვე ჟამთა შინა კაცი ვინმე იყო ნაგმირევი...“ 83 v — 85 v.

შენიშვნა: „უწყება სუბალის ძისა, სუბსარქისისათს“ გამოცემულია, იხ. მ. საბინინი „საქართველოს სამოთხე“ გვ. 631—633; Мелнксет-Беков Л. Грузинский извод сказания о посте „араджавор“: Христ. Восток, т. V, вып. 2, стр. 90—96.

4. „თარგმანება სომეხთა წვალებათათვის და თუ რომლითა პირითა შეიჩვენებთან სომეხნი. — ვითარმედ ვითარმცა უტრწნელებისა არა მგონებელნი შეიჩვენებთან...“ 86 r — 88 r.

შენიშვნა: ეს თხზულება გამოცემულია, იხ. მ. საბინინი „საქართველოს სამოთხე“ გვ. 633 — 635.

5. „განჩინებანი ქრისტე იესოსთვის, რომელიცა განაჩინეს დასჯად და სიკუდილად მისთვის უსჯულოთა მსაჯულთა ურვათასა. — ნიკოდიმოს ჰსთქუა: სჯული გეაძლევს მაგას, რომ დაუნაშავებლად მოკვლათ...“ 89 r — 90 r.

შენიშვნა: ხელნაწერის კიდევებზე გაცემებულა მინაწერები გადამწერის ზაქარიას მიერ, იხ. 2 v, 8 r, 13 r, 21 r, 27 v, 39 r, 43 v, 45 r, 46 r, 49 r-v, 54 r, 62 r, 78 v.

ანდერძი: „საყურელო ჩვენო ქრისტეს მიერ სულითო, შეო დიმიდე, მშვიდობა შენდა. მაიძულე მე წიგნისა ამის წერად, თუმცაღა საქმელი წიგნი არს ფრიად, გარნა დედასა შინა მრავალნი სიცრუენი ვპოვენ შეუწყნარებელნი და რაცა შესაწყნარებელი, იგიცა უკანონოთ წერთა განრყუნილ იყო, ხოლო მე, რაოდენ ძალ-მედვა. გასწორებულ გჰყავ და მრავალნი მიგებანი ახლნი დაურთე არა გამომუცდელიობითა, არამედ ფრიადცა დიდითა გამოძიებითა და დახელოვნებითა წერილთათა და ესრეთ წარმოგიდგინე სახსოვრად ჩემდა. მდაბალი უღირსი არხიმანდრიტი გაენათისა ზაქარია“ (90 r).

მინაწერები: 1. (წითლით) „სწავლანი გამოკრებულნი დიდთა და დიდთაგან მარგარიტისა და დაბადებისაგან. მე ესრე ვგონებ და არ ვიცი, თქვენ როგორა ბრძანებთ? ნიკონი“ (I r).

2. (ფანქრით). „ძლივს არ ეღირსა ამ წიგნს მოტანა! დიდება შენდა ღმერთო!“ (II r).

3. (ფანქრით) „გიორგი ხალიკალიანი. 1885 წელსა [თებერვლის პირველი“ (II r).

4. (ფანქრით და მელნით) „გიორგი ვასილისძე ხალიკალიანი“ (I r, 44 r, 59 r, 28 r).

(667)

1388

ანტონ I. ქართული ენის გრამატიკა. 1784

VII ფ. + 380 გვ.; 21,5 × 17,5; ქალაღი; ტვიფრული ტყავგადაკრული ხის ყდა-მხედრული (სათურები და დასაწყისები სინგურით, მთავრულით); 1784 წ. (374 გვ.); კვირინიანი აქვს; გადამწერი: „მიხაილ“ (374 გვ.); დაუწერელია: I v, II v, IV v, VII v, 375 — 370 გვ.

[ანტონ I]. „თუს კელოვნებისა ღრამმატიკოსობითისა. ნაწილი პირუშლი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თითოეულნი ნაწილნი სიტყუათანი მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკასა მოწაფე-ქმნილთა. თავი პირუელი ბრუნუათათუს სახელთასა. § 1. რიცხუსა შორის ჩუენ მიერ განჰსჯითა შემოყუანილნი ბრუნუანი სახელთანი არიან რუა...“ გვ. 1 — 373.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს 1885 წლის გამოცემის ტექსტს (ქართული ღრამმატიკა, შედგენილი ანტონ I-ის მიერ, თბ., 1885).

2. წინ უძღვის: ა. თავფურცელი (სინგურით, მთავრულით): „სადიდებლად ცხოველს-მყოფელისა, თანა-არსისა და განუყოფელისა სამებისა მამისა, და ძისა, და სულისა წმიდისა. ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუშლოასა, დავითიან-ბაგრატიონისა ახლად ქმნილი, წიგნი ღრამმატიკა ქართულისა-მებრ ენისა, დროსა უკეთილ-მსახურესისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა, მეფისა ყოვლისა საქართუშლოასა და მამათ-მთავრობისა თვისისა ყოველთა ქართუშლოთა ზედა. წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7275, ხოლო განკორციელებითგან სიტყუსა ღრისა 1767. თთუშსა მეთერთმეტესა რიცხუსა 20“.

ბ. „შეყუანილება წიგნისა ღრამმატიკასა, მიწერილი მოძღუართად და მოწაფეთად ღრამმატიკასათა ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუშლოასა“ (III r — IV r).

გ. „პინაქსი ღრამმატიკისა“ (V r — VII r).

- 2) II რ-ზე და 374 გვ.-ზე მოთავსებულია რვაკუთხა ბეჭედი წარწერით: „ბ. პ. უ. ქს.“
 3. III რ-ზე და 374 გვ.-ზე მოთავსებულია „ქართული შორის წერა-კითხვის გამავრც. საზოგადოების“ ბეჭედი.

ანდერძი: „სრულ-იქმნა 17 $\frac{7}{22}$ 84. იყვენ სადიდებელად შენდა სიბრძნეო და

სიტყუთო ღრისათ და უბიწოდ მშობელისა შენისა. მიხაილი“ (გვ. 374).

მინაწერები: 1. „მიხეილ ქაიხოსროს ძე ყიფიანის წიგნთაგანი“ I რ.

2. „შევსწირე ქართულს საზოგადოებას წ.—კითხვის გამავრცელებელს 1891 წ. იანვარი. მიხეილ ქაიხოსროს ძე ყიფიანი“ (I რ).

(668)

1389

ხარდავრიშინი. XIX

114 ფ.; 21 × 17; ქაღალდი (მწვანე ფერისა, დალაქავებული, შიგადაშიგ გახეული ფურცლები); ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა. შერჩენილი აქვს ერთი ტყავის საკეტი, ყდა მოვარდნილი აქვს, დაშლილი; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; [XIX ს.], კვირნიშანი აქვს.

[ხარდავრიშინი]. „... მტრებნი დათამამდებიან და წამოქელვას... შენნი მრავალჯერ გამარჯვებულნი ლაშქა...“ I რ — 114 ვ.

წყდება: „... წადით, თუ ნებით მოგცესთ, კარგი და, თუ ნებით არ მოგცეს, საშინელი რისხვა ჩემი იმაზედ მიაწიეთ და ქალი წაართვით...“

მინაწერი: „ნიკოლოზ ბაქრაძეს იოვანეს ძეს ეკუთვნის დაფრიშინი ეს“ (ქვემო ყდის შიდა გვერდი).

იხ. აგრეთვე მინაწერები აემო და ქვემო ყდის შიდა გვერდებზე.

(669)

1390

ფლორინოვი. იკონომია. 1772

197 ფ.; 33,5 × 21; ქაღალდი; ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა, შერჩენილი აქვს მართო ქვედა ყდა (მოვარდნილი); მხედრული; 1772 წ. (189 რ), კვირნიშანი აქვს; გადამწერი. „გიორგის მეილი ზაქარია შალვაოვი“ (189 რ); დამკვეთი: ალავერდელი მიტროპოლიტი ნიკოლოზი“ (189 რ); გადაწერის ადგილი: მოსკოვი (189 რ) დაუწერელია: I რ — V ვ, 46 რ-ვ, 47 ვ, 48 ვ, 49 ვ, 189 ვ — 197 ვ.

„ზლორინოვის იკონომია. ფლორინოვის გამოჩენილი იეკონომია, ვითარცა კეთილმოსახლეობა. თავი პირველი. სასახლის აღშენებაზე ან რაგვარათაც ეგე მოხაზულობა ექმნების. — მნდომელი მაგარის ხმეირობით აღშენება მართებს. ამისთვის პირველად მაგარი მოხაზულება დასდვა... 3 რ — 188 ვ.

შენიშვნა: 1. შედგება 9 ნაწილისაგან: ა. „ფლორინოვის გამოჩენილი იეკონომია ვითარცა კეთილმოსახლეობა“ (3 რ — 28 რ); ბ. სახლის შენობაზედ, ანუ რა მასალები მოუწოდება: გამოთვნიერება დარისა, ანუ რა სრულსა წელსა ზედა, გინა ყოველსა თვესა რა შექმნელობა გმართებს“ (29 რ — 26 ვ); გ. მიწის მსაქმელობა, რომლისაგან აღძვეალი არს კეთილი საქმე და სარგებელი“ (87 რ — 141 ვ); დ. „ბაღებზედა და ყურძენზედა“ (115 რ — 136 ვ); ე. „ცხენებზე და რზომაზე“ (137 რ — 157 ვ); ვ. „აბრეშუმის კიახედა და მათსა განმრავლებაზედა. შერმე ფუტკარზე, თაფლზე და წმინდა სანთელზედა. ტებზე და თევზედაცა“ (158 რ — 162 რ); ზ. „გამოცობაზე შავის. პური-სა, მოაარშვაზე ფივისა, ანუ იგინი. როგორ შეინახო, დამარილიანება ჯორცისა, ეგრეთვე მომზადებულება სასმელებისა, ხოლო სახელით კაფე, ჩაი, შვეკოლათი და სხვაცა“ (163 რ — 166 რ); თ. „კაცის ანტიმონიაზე, რომელსა ქვეიან კაცის გამო-შიგენა და მისი ყოვლის ასოების დასინჯვა და მისი შესაფერი წამლებიცა“ (167 რ — 184 რ); ი. „სახარეულობაზედა“ (185 რ — 188 რ).

2. წინ უძღვის: ა: თავფურცელი წარწერით: „ზ ღ ო რ ი ნ ო ვ ი ს ი კ ო ნ ო მ ი ა ფ რ ა ნ გ უ ლ ი თ გ ა ნ თ ა რ გ მ ნ ი ლ ი რ უ ს უ ლ ს ე ნ ა ზ ე . და ბ ე კ უ დ ი ლ ი ა რ ს ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი თ . მისის იმპერატორობის დიდებულობის ყოველთმომწყალის, დიდის კელმწიფის ან ნ ა ი ო ა ნ ე ს ა ს უ ლ ი ს ა , ყოვლის მპყრობელს დიდის რუსეთისა, პ ე ტ რ ე ბ რ უ ხ ს ა , ა მ სა ხ ე ლ მ წ ი ფ ო ს ა კ ა დ ე მ ი ს მ ა ს წ ა ვ ე ლ ე ლ ა გ ა ნ . 1771 წ ე ლ ს ა “.

ბ. რუსულ ენაზე მთარგმნელის სერგეი ვოლკოვების (აკადემიის სწავლი; მდივანი) მიმართვა იმპერატორიკა ან ნ ა ი ო ა ნ ე ს ა ს უ ლ ი ს ა დ მ ი (1V—3r).

3. 47r, 48r, 49r, 56r, 141v, 142r, 167v-ზე დატოვებულია თავისუფალი ადგილები სურათებისათვის, რაზედაც მიუთითებს ფურცლებზე გაკეთებული სათანადო წარწერები.

ანდერძები: 1. ქ. საქართველოს მეფის ბაქარის ბრძანებითა გადმოითარგმნა რუსულისაგან ქართულად წიგნი ესე იეკონომია, რომელი არს მოსახლეობა უმცირესისა მათის სიმაღლის მონისა ჯელითა სვიმონ მაკაცარიძისაგან განსრულდა, დ ბ ა ლ ო ს ა , ქ კ ს უ ლ გ . დასაბამითგან ვიდრე აქანომდე 1748 წ ს ნ გ “ (189r).

2. „სამეფოსა ქალაქსა მოსკოვს, წელსა, 1772. მათის მაღალის მღვდელმთავრობისაგან. ა ლ ა ე ვ რ დ ე ლ მ ი ტ რ ო პ ო ლ ი ტ ი ს ა ნ ი კ ო ლ ო ხ ი ს ა მიერ მებრძანა მე წიგნისა ანის აღწერად, რომელი არს ი კ ო ნ ო მ ი ა . და აღესწერე წიგნი ესე მისის მაღლისა მღვდელმთავრობისა უმცირესმან მონამან და მსახურმან გიორგის შეიღმა ზ ა ქ ა რ ი ა მ ა შ ა ლ ვ ა ო ვ მ ა . გვედრები მკითხველთა ყოველთა, უკეთუ ჩემიერ შეტომილი ჰპოეთ რამე. ნუ მწყვეთ სიყუარულისათვისა ლთისა“ (189r).

მიწაწერი: „ზ. კიკინაძესი“ (1r).

(670)

1391

ქ. ბაუმეისტერი. მეტაფიზიკა. 1819

198 გვ.; 29,3 × 20; ქალაღი (ყდა და 1—8 გვ. თავისი მიერ არის დაღრღნილი, დალაქავებული); ქალაღის ყდა (დაზიანებული); მხედრული, სათაურები და დასაწყისები ასომთავრულით; 1819წ. (193 გვ.); კვირნიშანი აქვს: გადამწერი: ზაქარია გაენათის არხიმანდრიტი (193 გვ.); მთარგმნელი: ანტონ I (გვ. 3); დაუწერელია: გვ. 4, 194 — 198.

[ბ ა უ მ ე ი ს ტ ე რ ი . მ ე ტ ა ფ ი ზ ი კ ა]. „ზედდადგინებანი მეტაფისიკისანი. წინასიტყუაობა ბუნებისათვის და აზსებისა მეტაფისიკასა. § 1. დაღათუ გულისმსიტყველობენ რომელნიმე, ვითარმედ ყრმათამი სხოლათა შინა აზნაურთა სწავლათა მსწავლელთა არ სათანადო არს გარდამოცემად მეტაფისიკისა...“ გვ. 5 — 193.

შენიშვნა: 1. მეტაფიზიკა შედგება 4 ნაწილისაგან. ხელნაწერის კიდევზე მოთავსებულია მთარგმნელის, ანტონ I, და გადამწერის ზაქარია გაენათის არხიმანდრიტის სკოლიოები.

2. წინ უძღვის „პინაქსი მეტაფისიკასა“ გვ. 1—3. პინაქსის ბოლოს მიწერილია: „მეტაფისიკა შრომილი ანტონის მიერ პატრიარხისა ყოვლისა საქართველოესა მეფის-ძისა“ (გვ. 3).

ანდერძი: „იყავნ სადიდებულად შენდა სიტყუაო და სიბრძნეო ღისაო და უბიწოდ მშობელისა შენისა. 18¹⁰ 19. მდაბალმან გაენათის არხიმანდრიტი.

ტ მ ა ნ ზ ა ქ ა რ ა ა ლ ვ ა მ წ ე რ ე ს ნ ე ტ ა ფ ი ს ი კ ა და რ ა ო ლ დ ე ნ ი მ ე ს ხ ო ლ ი ო ნ ი ზ ე და და ვ რ თ ე და სა კ ი რ ო ლ ვ რ ა ა ზ ე . და თ კ ვ ე ნ , სა კ უ თ ა ო თ ა ს ი ბ რ ძ მ ნ ს - მ ო ყ უ ა რ ე ბ ი თ თ ა ნ ა ზ ი ა რ - თ ა , უ კ ე თ უ სა თ ნ ო გ ი რ ი დ ე ს თ , ლ ო ც ვ ი თ , მ ო მ ი გ ო ნ ე თ “ (გვ. 193).

(671)

1393

ისტორია ფრანცილ ვენციანისა და რენცივენასი. XIX

1 + 116 გვ.; 22 × 18; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1r-v, გვ. 52—53, 113—116.

„ისტორია ვაშკაციისა და გოლიათისა ფრანცილ ვენციანისა და შეენიერის კაროლის ასულის რენცივენასი. — ლიშპანიის საკოროლოში იყო კაროლი, სახელით ბრამბეუზ, ქებული ყოველს საველმწიფოში და ვაშკაცი სამხედრო საქმეში“... გვ. 1—112.

(672)

1398

სამოციქულო. X

146 ფ.; 25 × 20; ეტრატი, (ფ. ფ. 129—146 დალაქავებული და დაზიანებული); უყდო, დაშლილი; თავბოლონაკლული; ნუსხური; ორ სვეტად, სათაურები სინგურით; [X საუკ.]; მომგებელი: თეოდორე (76 v).

1. [პავლეს ეპისტოლენი]. „... ცუმულ-არს და მეს სოფლისა. მოსეს საადუმლოასა...“ 1r—76r.

შენიშვნა: შემონახულია შემდეგი ეპისტოლეები: 1. წიგნი ეფესელთა მიმართ (1r—11r);

2. წიგნი ფილიპელთა მიმართ (11v—18r); 3. წიგნი კლასელთა მიმართ (18r—25r); 4. წიგნი თესლონიკელთა მიმართ ა (25r—31r); 5. წიგნი თესლონიკელთა მიმართ ბ (31r—39v); 6. წიგნი ებრაელთა მიმართ (34r—57r); 7. წიგნი ტიმოთესა მიმართ ა. (57v—65r); 8. წიგნი ტიმოთესა მიმართ ბ (65v—71r); 9. წიგნი ტიტუსა მიმართ, (71v—74v); 10. წიგნი ფილემონისა მიმართ (75r—76r).

2. „საქმე წმიდათა მოციქულთა. საკითხავი ა. პირველად ესტყუად ვყავ ყოვლისა მისთს...“ 77r—146v.

წყდება: „... ესმა ჩუენთჳს და მოვიდეს შე...“

შენიშვნა: ამ ხელნაწერის შესახებ იხილე „საქმე მოციქულთა ძველი ხელნაწერების მიხედვით, გამოსცა ილია აბულაძემ. თბილისი, 1950 წ., გვ. 018—019 ანდერძი: „დიდება ღმერთსა, ყოვლისა კეთილისა მიზეზსა, განსრულდა პავლემ. იესუ ქრისტე, ადიდე ორთავე სუფევათა მონად შენი თეოდორე მონაგებელი ამის წიგნისა, ამინ“ (76 v).

მინაწერები: 1. (ნუსხური) „სულსა თადეოზისა შეუნდოს ღმერთმან“ (45 v).

2. პავლე მოციქულისა მადლო და პეტრე მოციქულისა მადლო, მიშულე ხენაპრო ცოდვილთა უცოდვილესსა დათჳცსა იონესა. და მშობელნი მისნი დაიცვენ. უფალო ღმერთო, ამინ. წმიდაო გიორგი, თქუენცა ექმენ შემწე და მფარველ. სუეტისა ღრისმშობელო, თქუენ ნუ განიშორებთ თქუენის მარჯუნისაგან (!)“ (76v—77r).

3. „ღმერთო, აცხოვენი ამისი მწერალი იობი. დიაკონო, კარგი საქმე მოგვარე ამინ და კირიალესონ...“ (97v—98r).

4. „ღო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი იასე, ღმერთო შეიწყალე“ (1r).

(673)

1399

ოთხთავი (ფრაგმენტები). XIII

20 ფ.; 22,5 × 20; ეტრატრ; უყდო, დაშლილი, ნაკლული; ნუსხური, ორ სვეტად, დასაწყისები სინგურით, ასომთავრულით; [XIII საუკ.].

[ოთხთავი]: „... საქორწინე. და ჰრქუა მას: მოყუასო, ვითარ შემოხუშდ აქა, რამეთუ არა გმოსიეს სამოსელი საქორწინე? ხოლო იგი დუმნა...“ (მათე, 22, 11—12) 1 r—20 v.

წყდება: „... და მე გეტყვ თქუენ: ისხენით თავისა თქუენისა მეგობარნი მამონაჲსა მისგან სიცრუვისა, რაჲთა, რაგამს მოაკლდეთ თქუენ ამიერ შე...“ (ლუკა 16,9).

შენიშვნა: ხელნაწერი წარმოადგენს მათეს და ლუკას თავის ფრაგმენტებს.

(674)

1400

ვახტანგ VI, კეიკელისი. 1749

50 ფ.; 19,8 X 15,5; ქაღალდი; შერჩენილი აქვს ქვემო ყდა (მუყაოზე გადაკრული ტვიფრული ტყავი); ამოკვენილია ფ. ფ.: 148, 50; მხედრული (კალიგრაფიული); ხელთა (1 r), თეგვის გამოსახულება (48 r); 1749 (1 r, 47 v), კვირნიშანი აქვს; გადამწერი: ნძეველი გიორგი ლუკაძე (47 v); დამკვეთი: ლავრენტი ბერი (47 v); დაუწერელია: 50 v.

„უწყოდეთ, ესე კიეკელისი არს ყოველთა მარხვათა, სხნილთა (!), მთოვარისა გამოცვლისა და თვის დადგისა და ხმა სახარებისა, როდისაც დღესასწაულს სახარება აქვს მათი შეტყობა უტყურად აღწერილი. და უტყუეთუ ვისმე ენებოს სწავლა ამისი, პირველად ეს უწყოდეთ...“ 3 r—46 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა. ხელთა ასეთი წარწერით: „ქ. ეს კელთა რომ დავხატე, დასაბამითან იყო აქამდინ ვსნვ, ქრისტეს აქეთ ჩემთ, ქართული ქორონიკონი ჯდებოდა უღვ. ამ წელს კელთა მაქვს მარცხენის კელის შუვა თითზედ“ (1 r).

ბ. წრეში ჩახატული დღესასწაულები: გამოსანაგარიშებელი სქემა განმარტებიოთურთ (2 r-v).

2. ბოლოს ერთვის ვახტანგ VI-ის: ა. ლექსი:

„მიწა ვართ კაცი ყოველი, მიწისგან დანაბადია,

სახელოვნება კაცისა კვაშილია განზნევადია,

ბოლო ყოველთა ნაცარი, ვინც ვისმე მწუთა ხადია,

და მაშ რაღას ვსწუხვართ, თუ ცოდვა შემქონდეს განახადია.

საწუთოა, საცთურითა ვარ საქმისა უნაწილო,

მოყვარეთა ცრემლი სცვივა, მტერთა გაგზე სასაცილო;

ჭაში გზივარ უსაბლოსა, არვირა მყავ ამაცილო,

და თუ ღმერთსა სწადს, ადრე იქნას, რომ, სოფელო, გაგაწბილო.

რალა დარჩათ სევდის წამლად, რომ არ მეთქვა სულიერი,

ზღაპრობას შლის ესაია, მცნება არის ზეციერი,

თუცა იყო თემსა ჩვენსა კიეკელსეზი წესიერი,

და ეს მათშიგან ვახტანგ შეერთე სახსოვარი ჩემიერი.

ქება მესმა ბევრთ კაცთაგან აქაური, მრავალფერი,

ტკბილია და მოალერსე მუნებური ყრმა და ბერი,

ვინც მიენდოს, არ უტყუონ, პატივი სცენ შესაფერი

და რა მართლა თქვენს, მატინანეს მათთანც არი დასაწერი“ (47 v):

ბ. ანდერძი: „ოდეს გარდაემატე ცოდვათა ტომსა მას ჩემსა მანასესს, ამისთვის მზავსად მისა მივეცი მე კელთა უცხო თესლთათა. ქრისტეს აქეთ ჩიბი, აპ. კბ წამოველ ტფილისით და ივლისის დ მოველ ისპაანს და აწ ვიმყოფები აქა. დაღაცათუ პატივცემულ ვარ, არამედ მიწა ვარ. წესია ჩემებრთა მწირთა თავისწინობა და ხალვა. ვინათგან ესე ესრეთ არს, უქმად ყოფასა ეუფლების მოწყინება და ვინათგან მოწყინება დედა არს ყოველისა ცოდვისა, ნუუკვე შევსძინო ცოდვა ცოდვასა ზედა, აღვიღე კელთსაქმარად წინამდებარე ესე, უკეთუმცა არს ქართლსა შინა კიეკელისი, კელთა და ქორონიკონი მიზეხითა მრავალნი ვერა

სცნობენ და არცა იცნობება რაოდენი ამაშია წერილ არს; დაღაცათუ სხვანიცა იწიგებოდა საქმენი უქმობისა წამლად; იტყუას მოციქული: შეეწოდეთ ურთიერთსა. თუცა ხმისა მის მსმენელნი ჩემთვის თემთა და ძმათა ჩემთაგანი არავინ არს და განგდებულ ვიქმენ, ვითარცა მკვდარ მიძაგებულნი მათგან, ხოლო მე არავე დამავრალ ვარ შეწევნასა მათსა, რაოდენი რა ძალ-მიც, ხოლო ქელთსაქმარი ჩემნი აქათვან ვერა რომელი ესრეთ შეეწვიან, ვითარ ესე. და ამაღ დავშვერ და აღსწერ-რე და გამოვიღე თვით თავით ჩემით მე, მეფემან ვახტანგ. ვინც გამოიყენოთ. რასმე შენდობას ყოფდეთ ჩემთვის, ქრისტეს აქათ ჩლიგ. ჩემდაცა ჯერ-იყო აღწერა, ნუჟევე რისხვასა შინა არა მოიხსენოს წყალობა, ასე მოიხსენოს საქმე, სამღდელოთაგანი აღარავინ მყვანდეს“ (47 რ-ვ); (ეს ლექსი და ანდერძი გამოქვეყნებული აქვს თ. ჭყონიას საქართველოს ცენტრარქივის ხელნაწერის (ფონდი 233/8 № 484) მიხედვით „ლიტერატურულ ძიებან“-ში ტ. VI, 1950 წ., გვ. 288—291).

ანდერძი: (გადამწერისა) „ქ. ეს კინკლოზი ლავრენტიმ ბურნაძემ, დო-უბნელმა ბერმა. მე, ნეძველს გიორგი ლუკაძემს, მეფის კინკლოზიადმ-გარდამაწერინა წელსა ქრისტეს აქეთ ჩლმთ. ვინც წარიკითხედეთ, შენდობას გვი-ბძანებდე. არის ნაწერი ფურცელი 83“ (47 ვ).

მინაწერები: 1. „ქ. იოანე ნებითა ღთისათა და უბიწოდ მშობელისა მისისათა წარემართა ტფილისით რუსეთად წელსა 1792 ქკს უპ, თვესა ოკტომბერსა კმ, დღესა ე, ჟამსა მწუხრისსა, მთავარის რიცხვსა კდ, ზედნადები იდ, ნაკი“ (1V).

2. „ქ. სადიდებულად წმიდისა სამებისა დაიბადა ძე იოანე ლარაძისა პა-ტარა მერკვირი თვესა იანვარსა 1 იზ. ქკს უპა, დღესა ბ, ჟამსა აღამისასა, მთავარის რიცხვს ივ, წელსა ჩღვგ“ (47 ვ).

3. „მეფე გიორგი მეათსამეტე. ძე ირაკლი მეფისა, მიიცვალა წელ-სა ქრისტესით ჩყ, დეკემბერსა კმ, დღესა პარასკევსა ქკს უპმ“ (48 რ).

4. „ჩემი ერთგული გიორგი გარდაიცვალა წელსა ჩყ, მარტსა კზ, დიდი შა-ბათი რა განთენდებოდა, ღთნ საუკუნო განსვენება მისცეს. ქკს ფმ“ (48 ვ).

5. (სინგურით) „ქ. ღთით ყოვლად წმიდის ბარების დეკანოზის გიორგი ლა-რაძის შვილების დაბადება: დავით დაიბადა იენისის (კბ) დღესა კვირიაკესა წრისა დღესა ვესევისასა. მთავარისა რიცხვსა იზ, მეფობასა ცხებულისა მეფისა თეიმურაზისასა. ქალაქსა ტფილისსა, ქკს უშე“.

„ქ. პეტრე და პავლე მარხბივნი დაიბადნენ აგვისტოს მ, ქრისტეს აქეთ-წელსა (ჩღა)“.

„ქ. იოსებ დაიბადა ნოენბერს (გ), ქკს (უნ)“.

„ქ. იოანე დაიბადა მარტის (კზ). ქკს უნგ, მთავარის იზ“.

„ქ. მეორე იოსებ დაიბადა ნოენბერს (თ), ქკს აქეთსა წელსა ჩღაზ, მთავარ-ის ლ“.

„ქ. მეორე პეტრე დაიბადა იანვარს(კგ), კლიმიობას, მთავარისა რიცხვსა (თ), მეფობასა კეთილმსახურისა მეფისა ირაკლისასა, ქალაქსა ტფილისი-სასა ქკს აქეთსა წელსა (ჩღო) ქკს (უნმ)“.

„ქ. ნინა დაიბადა იელისის (რე), დღესა კვირიაკესა, ქკს (უგ), მთავარის კზ“ (49 რ).

6. „ქ. სადიდებულად წმიდისა სამებისა, დაიბადა შესაკუთრებული მამისა თეი-სისა იოანე ლარაძისა ძისა, ბარების ეკკლეუსის დეკანოზის გიორგი ლა-რაძისა პატარა, ახლად ფუნჩილი პაატა, მეფედ ყოფასა მეფის ირაკლი მეორისასა, თთვესა იენისას“ (თავზედ აწერია „მკათათვესას“). „(გ), წელსა ჩლპ, ქკს უოგ, მთავარის ა“ (49 რ).

7. „ქ. ბატონის შვილი ვახტანგ მიიცვალა ყვავილითა ფებერლის ა-რიცხვსა, ქკს აქეთ ჩღა. ქართულსა ქორონიკონსა უმმ. დღესა გ.“ (49 ვ).

8. „ქ. ბატონი ბანგუა მიიცვალა იელისის კთ, დღესა შაბათსა, ჟამსა განთი-ლისასა, ქრისტეს აქეთ წელსა ჩღვგ, ქკს უნდ“ (49 ვ).

9. „ქ. თამარი მიიცვალა იანვარს კბ, ქკს უნვ“ (49 ვ).

10. „ქ. ქეთევან მელიქის რძალი მიიცვალა მარტის იმ, ქკს უნვ“ (49 ვ).

11. „ქ. მელიქის შვილი გიორგი და იოანე მოსწყდნ ლევთაგან-იელისის კბ, ქკს უაე“ (49 ვ).

12. „ქ. რევაზ სარდალი მიიცვალა ნოემბერს კგ, ქკს უნვ“ (49 ვ).

13. ქ. „დიმიტრი ყაფლანისშვილი მოიკლა ლეკთაგან იენისის მ.“ „ქკს უფ“ (49 v).
14. „ქ. მეითარი იოანე მიიცვალა ივლისის ვ. ქკს უფ“ (49 v).
15. „ქ. იოანე ჩაჩიკაშვილი მიიცვალა იენისის მ, ქკს უფ“ (49 v).
16. „ქ. პატიოსანი მღუდელი ჩაჩიკაშვილი ნიკოლოზ შიიცივალა წელსა ჩყი, მარტის ა, ქკს უფ“ (49 v).
17. „ქ. ხარების ეკლესიას მიყვეს ხელი დასაქცევად რუსთ წელს ჩყი, მარტის ა“ (49 v).
18. „ქ. ნეტარად ხსენებული მეფის თეიმურაზის ასული ანნა ბატონიშვილი მიიცვალა დეკემბერს (დ), ქკს უფ“ (50 r).
19. „თავადი ჯანდიერი ველისციხის მოურავი სუმეონ მიიცვალა დღესა ოთხშაბათს, თვესა ივლის მ, წელსა ჩყი“ (50 r).
20. „ქ. დიდის ეგროსის ჰალაში ჩვენის სასახლისა და საყდრის დაწერილობა არის აგურის ლორფინზედ. იქ მოძებნეთ სლ^{ის} წის მისავალსა წინ მოწამე“ (50 r).
21. „ქ. ხორეშან დაიბადა დეკემბრის თ, ქრისტეს აქეთ წელსა ჩლდ“ (50 r).
22. „ქ. მეფის ირაკლის ასული ქეთევან და იმისი სძალი ივლონის მეუღლე წარვიდნენ რუსეთსა დღესა კვრიაკესა პირველსა, თვედრობისასა მარხუთასა, წელსა ჩყი, ქკს უფ“ (50 r).

675)

1401

ოთხთავი (ფრაგმენტები). XII—XIII

9 ფ.; 23 × 18; ეტრათი; უყდო, დაშლილი, ფრაგმენტები; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; ტექსტი 5 v-ზე გადასულია და არ იკითხება; [XII—XIII]; დაუწერელია: 2 r, 5 r.

[ოთხთავი]. ფრაგმენტები: ა) კამარა 2 ფურცლად (1 v, 2 v); ბ) სამი მახარებლის სურათი: მათე (3 v), მარკოზი (4 v), ლუკა (5 v), გ) სახარების წაკითხავების ნუსხა-საძიებელი (6 r—9 r).

შენიშვნა: ხელნაწერი დაბრუნებულია სახელმწიფო ბიბლიოთეკაში.

მიწვევები: „როც ვკითხვიდეთ უფროსსა, უმცროსისაგან ედვას პატივი და უმცროსთა უფროსისაგან ედვას პატივი. თომელმანცა ესე წიგნი სიმრუდითა გავტებოთ, პატრონი და ქვეი ცალკე დაგრაზომოდეს და ნამულისგან და სახლისაგან გამოსრული იყოს და პატრონსა შემცოდე...“ (1 r).

2. „ქ. ესე საამაღლებო არის და აწ ესე საღთისმშობლოდ პატრონის კეკელუცასა სულისათვის ერთი ზოზა, ერთი ცხური და მისი პური და ღვინო და სანთელი, და თუ ვინ მოუშალოთ, ღწ მისად და ჩემად. გიკითხოს“ (4 r).

3. „ქ. ბერებისათვის სასენაკოდ და სალოცურად გაგუიჩენია ათი კოკა ღვინო და რვა გუერდი პური სრული. ნუ ვინ მოუშლით ღთისადაღლსა და ამ ჯუარცმის ხატსა“ (4 r).

4. „მისი ამა სოფელსა და მას საუკუნოსა აწ ორად ზოზად და ორად ცხურად შემეძინა. ვინცა დაგაკლოს და წესი არა ქნას. შენ მას ჰკითხე შენით რისხვითა. ჩვენ არა ოდეს დაგაკლებთ, შენმან მაღლმან. ერთი ზოზა და ერთი ცხური და მისი სანთელი ახლად შეუმატე ბატონის კეკელუცას სულისათვის, ნუ ვინ, მოუშლით...“ (4 r).

5. (ნუსხური): „ოთხთავი თავნო სახრება, შეიწყალე სლი შალღესა, ვახტნგის შლისა“.

6. „ქ. არის მონასტერს ხუთი ... ხატი, ოცდაექვსი სხვილი მოქედილი ხატი. არის ხატს ზედან ოცდათერთმეტი ... კანდელი ვერცხლისა. და ერთი კიქისა. ერთი ბარძიმი ვერცხლისა. კამარაი ვერცხლისა. თეფში ვერცხლისა, სამი სიწ-

მინდისა, სამას... ხუთი სასანთლე, ორი სურაი, ერთი კოდი, ერთი მაშრაბი ჭიქისა-
ერთი თეფში ჭიქისა. ერთი მაშრაბი და ერთი... .. ორი თეფში ბურსულის... ერთი...
დიდი ბელქაში სპილენძისა... სამი... .. საცეცხური ვერცხლისა, ერთი ... ..
ერთი მარხუანი, პალაკლიტონი ერთი... .. ოქული, ერთი სვინაქსარი ... .. ჯუარ
ცმის საკითხავი... .. მეტეხისა მთავარ... .. ბასილსა დამიწვრია“ (9 v).

იხ. აგრეთვე მინაწერები: 3 r, 7 v, 9 v.

(676)

1407

ლოცვა ხნეულისა. XIX

1 ფ.; 21,2 × 17; მოლურჯო ფერის ქაღალდი; დახიანებული და დალაქავებუ-
ლი; უყდო; მხედრული: (XIX ს.), ჭვირნიშანი აქეს.

[ლოცვა ხნეულისა].— „მკურნალო სულთა და ჯორცთაო, ვედრე-
ბითითა. შემუსრვილითა გულითა შეგივრდებით შენ და სულთქმით გიგა-
ლობთ...“ 1 r-v.

მინაწერი: „ესა წიგნი გაბრიელს ბერს მიერთვას, ი. ფ.“ (1 r).

(677)

1408

კრებულბ. 1823

26 ფ.; 22 × 18; ქაღალდი (ლურჯი ფერის, დაცვეთილი); უყდო, დაშლილი,
ნაკლული; მხედრული: 1823 წ. (11 v), ჭვირნიშანი აქეს; დაუწვრელია: 8 v.

1. [ლექსი იობზე]. „... იობ იყო მღვთის მლოცავი, აქა ჰყვანდა-
მრავლის გზისა,

მეტის-მეტი სიმართლითა თავზე ოქროს თმა ესხმისა...“ 1 r—2 r.

2. [ამბავი ჯუმჯუმ ქელმწიფისა]. „ესე ანბავი ჯუმჯუმ ქელ-
მწიფე დიდისა მდიდრისა. ჯერ ჯორციელობისა მოყვარე იყო, არც ღმერთი
იცოდა, არც მოძღვარი“... 2 r—11 v.

შენიშვნა: ბოლოში ერთვის ანდერძი: „დაიწვრა ესე წიგნი... კაცთათვის.
დამწერს ღმერთთან უშველოს. დაიწვრა ქრისტეშობის იგ-სა, ქქს ფია, წელსა
ჩუკგ-სა“

3. [მანანას თქმულნი შაირნი].

„[ევა] გარდახდა მცნებასა, ჭამა ურჩივის ხილია,
წაშლო, ადამ მიაართო, ნახე როგორი ტკბილია...“ 12 r.

შენიშვნა: ბოლოში ერთვის, ალბათ, გადამწერის მიერ მიწერილი სტროფი:

„ეინც ამისი ძალი შეიტყოთ, ნურავინ გაიკმარებთა,
თუ გულით მოვიწადინე, მეც ლექს დავაწყოთ ხანებსა.

ესე წერილი დასრულდა დღე იანვრის ცამეტსა

ქორთონიკოსაც მოუხსომ ფარსა, ინსა და ანებსა“.

4. [ხილთ-გაბრჭობა] „ქ. ახლად გამოღება ლექსისა სალაყბო რდა-
შესაქცეველი ხილთ-გაბრჭობა მოსკოვს დაღელი ჭაბუკაშვილი.
გიორგისაგან.

მაშინ ვთქვი, ოდეს მოსკოვსა ვიყავ სენთაგან ვნებული,
ნალევლმა ფიქრმა მიმწურა, ვიყავ გულ-ცეცხლმოკიდებული,

წამლად ვარჩიე ეს საქმე, ვიყავ-რა შეწუხებული,

და ეგები რამე მეკურნოს, სევდაზედ ვიქმნა შევებული...“ 19 v.

წყდება: „... ღვინისა სმულნი მრავალნი გონგაყოფილი ჭკვისაგან,
და ეგები ვინმე გენახოსთ გასვრილიყოს ლაპისაგან.
ზღმარტლმა...“

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს: „Описание,“ т. II
გვ. 389—390.

(678)

1409 ა

აღსარების წიგნი. XIX

7 ფ.; 17,9 × 11; გახუნებული ლურჯი ქაღალდი; უყდო; ფ. 1 მოვარდნილია;
მხედრული; (XIX ს.); დაუწერელია: 7 v.

[აღსარების წიგნი]. „კურთხეულ არს ღმერთი ჩუენი, რომელსა
ნებაეს ყოველთა კაცთა ცხოვრება და მეცნიერებისა ჭეშმარიტებასა მოსვლა.
სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმინდისათა, ამინ...“ 1 v—7 r.

მინაწერი: „წერა-კითხვის საზოგადოებას ი. ფ.“ (1 r)

1409 ბ

აღსარების წიგნი. XIX

7 ფ.; 17,5 × 10,8; გახუნებული ლურჯი ფერის ქაღალდი; უყდო; დაშლილი,
აკლია 6-სა და 7 ფურცლებს შორის; მხედრული; [XIX ს]; გადამწერი: ოქროაძე
დიმიტრი (7 v).

[აღსარების წიგნი]. „კურთხეულ არს ღმერთი ჩუენი, რომელსა
ნებაეს ყოველთა კაცთა ცხოვრება და მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოს-
ლუა, სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმინდისათა, ამინ...“ 1 r—7 r.

მინაწერები (ტექსტის ხელით): 1. „იოანეს მღვდლისა ვარ, თუ წამიღო
ვინმე, ღწ ანმარნეს სიგარძესა შინა დღეთასა, აჰინ და კიოიღვისონ“ (7 v).

2. „კარგი რო დაგიწერე, განა, კარგს ტყავებს გამომიგზავნი ბატენისას ან ხუთ-
სა და ან ექვს. თალ... და თქვენებს ყველას წოკითხუა ნოგახსენეთ, ოქროაძე
მღვდელი დიმიტრი“ (7 v).

(679)

1410

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. XIX

56 ფ.; 22,5 × 17,6; ქაღალდი, დალაქავებული და დაზიანებული: ფ. ფ. 52—53
გახეულია; უყდო; ნაკული; ამოცვენილია ფ. ფ.: 53—56; მხედრული, დასაწყისები
სინგურით; [XIX ს.], ჭვირნიშანი აქვს.

[ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი]. „... ს, და უბრალო იქნების.
მათ იციან და მათმან სულმან და მან საუკუნომან. გ. პირველ ესე, რომე
მოსამართლე...“ (მუხ. ბ), 1 r—54 v.

წყდება: „... ხვ. თუ დიდებულმა და სხუა თავადმან, გინა აზნაურმან
ერთი მეორეს ჯოხით ან მარახით თავი გაუხეთქოს, მისი საკმე ასრე იქნას,
თუ დიად დიდი დაკრულობა ქონდეს; რომ ან დიდად აჩნდეს, ან იმითი დი-
დი სნეულემა გარდახთოდეს, ის გამონახეთ ბჭეთ კაცთაგან...“

- შენიშვნა: 1. ბოლოში ერთის ხანდუკი. 55 რ—56 ვ.
 2. ხელნაწერის კიდებზე გვიან გაუკეთებიათ მინაწერები, რომლებიც მიუთითებენ ამა თუ იმ მუხლის შინაარსზე.
 3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს, იხ. „Описание“, т. II, вып. 1—4. 1906—1912 г. გვ. 624.

(680)

1411 ა

წმიდის გიორგის პარაკლისი. XIX

16 ფ.; 18 × 11,2; ქალაღი, გაყვითლებული; უყდო; მხედრული; [XIX ს.], კვირ-ნიშანი აქვს; დაუწერელია 16 ვ.

„წმიდის გიორგის პარაკლისი. მღუდელმან: კურთხეულ-არს. შკითხველმან: ამინ, უკეთუ ამალეებამდის ენებოს—ქრისტე აღდგა, სამ-გზის...“ 1 რ—16 რ.

1411 ბ

წმიდის გიორგის პარაკლისი. XVIII—XIX

8 ფ.; 18 × 11; ქალაღი, გაყვითლებული; უყდო, თავ-ბოლონაკლული; ფ. 7,8 ამოცვენილია; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; [XVIII—XIX ს.].

[წმიდის გიორგის პარაკლისი]. „... წერა, ღირს მყვენ ლოც-ვითა შენითა. ა. დიდებით დიდებულო, ღვი ბრწყინვალეო. დედოფალო მა-რიამ, წრისა მოწამისა ლოცვითა დიდებისა შენისა ხილვად ღირს გვიჩინე...“ 1 რ—8 ვ.

წყდება: „... ოხითა შე...“

შენიშვნა: ბოლო გვერდი (8 ვ) ძნელად იკითხება.

(681)

1412

საეკლესიო კალენდარი. XIX

8 ფ.; 15,6 × 10,5; ლურჯი ფერის ქალაღი. დალაქავებული; უყდო, თავ-ბოლო-ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.]. კვირნიშანი აქვს; შემოწირულია ფურცელამისაგან

[საეკლესიო კალენდარი]. „... აღდგომას უკან ორმოცდაცხრა დღე დასთვალე, ყველიერის ღამე იქნება. იმას უკან სწორი, ჯორცის აღების ღამე იქნება...“ 1 რ—8 ვ.

წყდება: „... ქორნიკონს ფ, ნაკი, ზედნადები ოცდახუთი, შობა უფლისა-ორშაბათს, დიდი აღება...“

მინაწერი: „წერა-კითხვის საზოგადოებას ფურცელამისაგან“

(682)

1413

ქალ-ვაჟიანი. XIX

16 ფ.; 17 × 11; ქალაღი (თეთრი და ლურჯი ფერის); უყდო; მხედრული [XIX].

[ქალ-ვაჟიანი] „ერთი ხემწიფე იყო მდიდარი, მრავლის მქონებელი. და მოხუცებულნი იყნენ ცოლი და ქმარი...“ 1 ვ—16 ვ.

თავდება: „... ის ქალი ცოლათ შეირთო ყრმამა, დედაცა დაიხსნა და მამაც დაიხსნა ყრმამა, დიალ დიდათ გამდიდრდა“.

(683)

1414

თარგმანი საუფლო ლოცვისა. 1820

12 ფ.; 17,5 × 11; ქალაღი ლურჯი ფერისა; უყდო; მხედრული, სათაური სინგურით; 1820 წ. (10 ვ); გადაწერი: მღვდელი დიმიტრი ოქროაშვილი (10 ვ); დაუწერილია: 1 v, 1 r—12 v.

„სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისა წმიდისათა, ამინ. მამაო ჩუენო, რომელი ხარ ცათა შინა. ჰოი, მამაო მოწყალეებათაო და ღთო ყოელისა ნუგეშინის-ცემისაო“... 2 r—10 v.

ანდერძი: „ალიწერა მისის 12 დღეს. 1820 წელსა ჟელითა დიმიტრი მღვდლის ოქროაშვილისათა“ (10 ვ).

მინაწერი: „წერა-კითხვის საზოგადოებას ისაია ფურცელადისაგან. 27 ივლის[ს] 1888 წ.“ (1 r).

(684)

1415

კარაბადინი. XIX

24 ფ.; 17 × 11,5; ქალაღი ლურჯი ფერისა, დალაქაგებული; უყდო; მხედრული; [XIX].

[კარაბადინი] „ქ. კარაბადინი მართალი და გამოცდილი და ჭეშმარიტი, რომც ახსენა ღმერთი; თუ თმის ამოსულა არ გინდოდეს, თეთრი ღამურა დასწვი...“ 1 v—24 r.

თავდება: „... ვისაც შარდი შეკრული ქონდეს—კაქბის სკინტლი მოატინე, წმინდათ დანაყ და წყლით დაალევინე“.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთ. თაყაიშვილს იხ. „Описание“, т. I. გვ. 610—611.

მინაწერი: „კარაბადინი ეფემია ჩომხვისა“ (1 r).

(685)

1416

შვიდი მომაკვდინებელი ცოდვა. 1819

10 ფ.; 17,5 × 11; ქალაღი, ლურჯი ფერისა; უყდო; მხედრული; 1819 წ. (10 r); გადაწერი: მღვდელი დიმიტრი ოქროაშვილი; დაუწერილია: 1 v.

[შვიდი მომაკვდინებელი ცოდვა]. „უპირველესი ყოველთა შვილთა მომაკვდინებელთა ცოდვთა ესე არს. ამპარტავენება...“ 2 r—10 r.

ანდერძი: „ალიწერა დიმიტრი მღვდლის ოქროაშვილისაგან 1819 წელსა, ოკტომბრის 9 დღესა. მათს პატიოსნებას უფალს იოსებ მღვდელს ფურცელადეს მიერთვას უმდაბლესად“ (10 r).

მინაწერები: 1. „წერა-კითხვის საზოგადოებას ისაია ფურცელადისაგან“ 1 r);

2. „ქალო ნახო და ღამაზო, კეკლუცო სანდომიანო“ (10 v).

(686)

1417

მოძღვრება ეკლესიის მნათეთათვის. XIX

7 ფ.; 21,7 × 17; ქალაღი (დალაქავებული); უყდო; მხედრული; [XIX]; გადამ-
წერი: გორის ბლადოჩინი იესე გარსევანოვი; მთარგმნელი: იერონიმე ალექსიევი
(7 r); დაუწერელია: 1 r-v, 7 v.

[მოძღვრება ეკკლესიის მნათეთათვის]. — „ა. მნათე არს ჰრწმუ-
ნებული ეკკლესიის მრევლთა, აღმორჩეული რიცხვისაგან მათისა...“ 2 r — 6 v.

ანდერძი: „ნამდვილითგან თანასწორედ არს თარგმნილი კოლლექცის სეკლატრის
იერონიმე ალექსიევისაგან. გორის ბლადოჩინი იესე მღვდელი გარ-
სევანოვი“ (7 r).

მინაწერი: „წერა-კითხვის საზოგადოებას. ი. ფ“ (2 r)

(687)

1418

რუსთაველი შოთა. ვეფხისტყაოსანი (ტრაგმენტები). XVII—XVIII

10 ფ.; 26,9 × 19,7; ქალაღი; ფრაგმენტები; მხედრული, სათაურები და სტრო-
ფების დასაწყისები სინგურით; [XVII—XVIII], კვირნიშანი აქეს.

[რუსთაველი შოთა. ვეფხისტყაოსანი].

„... ზარი გაისმა, შემოკრბეს ქალაქისა ერნი სრულად,
იქით აქათ იჯრებოდეს, უჭურიტოთო ამას სრულად,
ზოგნი ნდომით შეფრთინვიდეს, ზოგნი იყუნეს სულწასულად,
და მათთა ცოლთა მოიძულეს, ქმარნი დარჩეს გაბასრულად...“

1 r — 10 v.

წყდება: „... მოიღეს, ტანსა ჩააცუეს შესამოსელი ტანისა,
მას ზედა შუქი მრავალი ჩნდა მნათობისა თუალისა,
დაადგეს თავსა გუირგუინი, ერთობილისა ლალისა,
და მუნ ვარდსა ფერი აშუენებს ბროლისა გამჭურვალისა...“

შენიშვნა: ხელნაწერი „ვეფხისტყაოსნის“ 1937 წ. გამოცემის მიხედვით შეიცავს
1075 — 1125 და 1153 — 1187 სტროფებს.

(688)

1419

ქართული ენის გრამატიკა. 1828

12 ფ.; 22 × 17,5; ქალაღი (ლურჯი ფერის, დაზიანებული. 1 და 6 ფურცლის
მეოთხედიან დარჩენილი); უყდო, თავნაკლული; მხედრული (სათაურები და დასა-
წყისები ასომთავრულით); 1828 (11 r), კვირნიშანი აქეს; დაუწერელია: 11 v — 12 v;
შემოწირულია ი. ფურცელაძის მიერ.

[ქართული ენის გრამატიკა]. „... სხვსა და სხვსა პირისა, ანუ
ნიეთისანი დაიდებიან სიტყ... თვნიერ კავშირისა...“ 1 r — 11 r.

ანდერძი: „ჩუკუ-სა წელსა, თიბათვის გ-სა დღესა აღწერილ არს ... ძეს მიერ“
(11 r).

მინაწერი: „წერა-კითხვის საზოგადოებას ი. ფურცელაძისაგან“ (3 r).

(689)

1420

ქართული ენის გრამატიკა. XIX

15 ფ.; 21,5 × 18; ქალაღი (თეთრი და მწვანე ფერის, კუჭყიანი); უყდო; მხედ-
რული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 9 v, 12 r — 13 v.

13. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

[ქართული ენის გრამატიკა]. „ლექსთხზულება არს მეორე ნაწილი ღრამატიკისა. ლექსთხზულება არს მეორე ნაწილი ღრამატიკისა, რომელიცა ასწავებს კანონიერსა შერთებასა ლექსთასა...“ 2r—11r.

მინაწერები: 1r-v, 14r—15v.

(690)

1421

ქანლისი. ველისარი. 1848

87 ფ.; 21,3 × 18; ქალაღი; წითელი ფერის მუყაოს ყდა, ყუა არა აქვს; მხედრული; დაწერილია მთარგმნელის, დავით ციციანოვის ხელით (85 v); 1848 წ.(85v); დაუწერელია: 1 v, 2v, 3v, 86r—87v.

[ქანლისი]. „ველისარია. თავი ა. ეპა საღმრთოო მყუდროებაო ამის უღაბნოსაო! ვერა რაჲმე შეიძლებს აღშფოთებასა შენსა...“ 4r—85v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა. წარწერა: „ველისარია, შეთხზული უფალს ქანლისისა მიერ. თარგმნილი და მეორედ გამართული და გარდამოცემული ნაწილი ბირჟული, მოსკოვის, ტიბოლრაფიასა შინა სიმეონ სელივანოვისასა, 1821. ხოლო მეორედ თარგმნილი თავადის დავით ევსტათის ძის, თანასკენ ტელ-ციციანოვისა მიერ რუსულისაგან ქართულსა ენასა ზედა“ (2r).

ბ. „მონაკვეთი წინასიტყუაობისა უფალს ქანლისისა“ (3r).

2. ტექსტი მთარგმნელის—დავით ციციანოვის მიერ ფანქრითა ნასწორები.

ანდერძი: „აღსწერე განჯორციელებიდან სიტყუესა(!) ღისა წელსა 1848-სა, თთუშა ოკდონბერსა 16-სა დღესა. დავით ციციანოვი“ (85v).

მინაწერები: 1. Из книг князя Давыда Цицианова“ (ყდის საჯავი ფურცელი).

2. „წიგნთაგან თავადის დავით ციციანოვისათა“ (ყდის საჯავი ფურცელი).

ინ. აგრეთვე მინაწერები 1r.

(691)

1422

ავგაროზი. XIX

4 ფ.; 21,5 × 17; ქალაღი; უყდო; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით [XIX]; დაშლილი;

„მოთხრობა კელითუქმნელისა ხატისა. — იყო ვინმე მთავარი ერთი სახელით ავგაროზ, რომელი სცხოვრებდა ქალაქსა ედესიას, და იყო იგი კერბთმსახური. ხოლო შემთხვევამან სოფლისამან აწვია მას სენი წყლით მანკიერებისა, რომლისა განკურნებად ვერა რომელმანმე მკურნალმან ვერ უძლო...“ 1r—4v.

შენიშვნა: შეიცავს ავგაროზის ეპისტოლეს, ქრისტეს ეპისტოლეს და ბექდამბის ახსნა-განმარტებას.

(692)

1423

კრებული. XIX

16 ფ.; 20,3 × 13,2; თეთრი და მწვანე ქალაღი; უყდო; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; [XIX ს.];

1. „სტიხნი ქრისტესმობისათჳს. — მხიარულებით მთურალ-საგონები სულით-ყუ სენა აღცამფრინები...“ 1 რ — 7 რ.

შენიშვნა: 2 ვ-ზე ხვეულად მიწერილია „დავით“.

2. „სტიხნი ბედნიერებასა ზედა, თქმულნი დერჯავინის მიერ. — მარად საქებო, პატიესადებო, სრულისა სოფლის სათავაზებო, ბედნიერებაე! ყოვლის შემძლებო, ყოველთა მიერ მოსაწონებო...“ 7 ვ.—9 რ.

3. „სიტყუა, თქმული საქართუშლოს ეგზარხის ევგენი არხიეპისკოპოსის მიერ, ოდეს იმპერატორი ნიკოლაოს ჩუღუ-ს წელსა მოსრული საქართუშლოდ შევიდა სიონის სობოროსა შინა. — ყოვლად უმოწყაელსო ჯელმწიფეე! ძველიცა ივერია ღირს იქმნა ხილვად შენ პირველისა როსის გზრჯუნოსანთავანისა. ეჰა, ვითარ სიხარულევან არს და რაბამ აღსატყინებელ ჩნთეს მოსულად შენი...“ 9 ვ — 10 ვ.

4. „სიტყუა, თქმული მოსკოვის მიტროპოლიტის პლატონის მიერ 1801-ს წელსა, ჟამსა იმპერატორის ალექსანდრეს დაგზრჯუნებისასა. — ესრეთცა ღირს გუყუნა ჩნ ღმერთმან ხილვად მეფისა თჳსისა გზრჯუნოსანი-სა...“ 10 ვ — 16 ვ.

(693)

1424

პავლე პირველის სიკვდილი. XIX

16 ფ; 17,5 × 10,7; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ბოლნაქული; მხედრული; [XIX];

„სიკუდილი პავლე პირველის იმპერატორისა. — შეუდგა რა მემკვდრედ პავლე პირველი ეკატერინას, პირველი ჰაზრიყოველთა მათ იყო, რომელთაცა კეთილად უწყოდნენ რუსეთის ისტორია და ბუნებითნი ვითარებანი ახლისა მის ჯელმწიფისანი...“ 1 რ — 16 ვ.

წყდება „... იმპერატრიცამან მოითხოვა ერთი სტაქანი წყალი, ერთმან უკუშ სალდათმან გამოსტაცა ჯელთავან მსახურსა, რომელსაცა მოჰქონდა...“

(694)

1425

უბის კალენდარი სიმრთელისა. 1852

24 ფ.; 22 × 17,8; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; 1852 წ. (1 რ); დაუწერელია 24 რ.

„უბის კალენდარი სიმრთელისა 1852 წლისა ანუ სახალხო წამლობა და აფთეკა. — ნაწილი პირუშლი. — თეორეტიკებრი გამოცხადება ჩუშნთა სნეულებათა მიზეზისანი და საზოგადოთა და დიდიენებრთა საშუალებათა, ჯმარებულთა წინადასაცუშლად და წამლობისათჳს...“ 9 რ — 23 ვ.

შენიშვნა: წინ უძღვის; „წინასწარი მოთხოვა ანუ პირველ დაწყებითნი შენიშვნანი. — § 1. დიდიენა (უხარებლიანესი) არს მსწავლა სიმრთელისა თჳსის დაცუჳსა. მკურნალება არს მსწავლა - აღდგინება დაკარგულისა ანუ ჟახსნილის სიმრთელისა...“ (1 რ — 8 ვ.)

(695)

1426

განზრახვანი. XIX

134 ფ.; 21,5 × 17,4; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; მხედრული (ზოგიერთი სა-
თაური ასომთავრულად); [XIX].

[გ ა ნ ზ რ ა ხ ვ ა ნ ი]. — „აღვასრულოთ და დავიწეროთ ესე მზა ცხოვრე-
ბის წიგნი. განზრახვა პირველი. — რაოდენ მიუცილებელ არს ცოდვილთა კაც-
თათჳს სინანული. გახსოვდეს, მსოფლიოთა განცხრომათა შინა დანთქმულ-
სულო ჩემო...“ 1 რ.—134 ვ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს ექვს განზრახვას.

2. ტექსტი ნასწორობია.

(696)

1427

საგალობლები. XIX

7 ფ.; 22,2 × 17; ლურჯი ქალაღი; უყდო; დაშლილი, თავნაკული; მხედრუ-
ლი; აქვს კვირნიშანი — 1810 წ. (ფ. 4,6.); [XIX].

[წმ. ევსტათის საგალობელი]. — „... ლისა გამოუცდელად, ში-
ქალწულო, და შემდგომად შობისა კ'დ გამოსჩნდი მქალწულებელი, რომლი-
სათვის ვმითა დაუდუმებელითა გიხაროდენსა შენდა, დედოფალო, თვინიერ
იქვისა გინმობთ სარწმუნოებით. გალობა ე. სძლის პირი...“ 1 რ.—3 ვ.

შენიშვნა: შეიცავს 5—9 გალობებს.

2. „წ'ის გიორგისა გალობა ა. სძლის პირი. — ლეღვათა დაანთქა-
პირველად ფარაო ეტლებითურთ და აღკურვილნი ძლიერად სპარაზენონი..
სიტყვამან მამისამან, რომელი განჯორციელდა ჩვენ ცოდვილთათჳს, რომელსა
უგალობთ: უფალო დიდებულო, დიდებული ხარ შენ...“ 4 რ.—7 ვ.

მინაწერები: 1. „ქ. თექვსმეტს აპრილს მოვიდა აგურის ოსტატრ, ოთხშაბათს
დღეს“ (2 ვ).

2. „ქ. ოცდახუთს ივნისს მოვიდნენ კალატოხები, ორშაბათს დღეს“ (3 რ.)

3. „მოციქული ქრისტესგან გამორჩეული, ქდაგი სიტყვიესა მღთისა, განსწავ-
ლული მახარებელი, ცხოვრებისა წინამძღვარი ქართველთა ერისა გზათა სიმარ-
თლისითა, დედისა მღთისა საკუთარი მოწაფე, ნინა, შევამკოთ დღეს ყოველთა მო-
ნობითა მეოხი, მზურვალე მცველი, დაუძინებელი...“ (7 ვ).

(697)

1428

ბარამ-გულანდამიანი. 1862

I + 43 ფ.: 21,1 × 17,4; ქალაღი; უყდო; მხედრული; სათაურები წითელი მელ-
ნით. რომლის ფერი გადასულია; 1862 წ. (42 ვ); გადამწერი ანდრია დავითი-
ბეჩატუროვი (42 ვ); დაუწერელია: I v, I r v, 43 r v; თარგმნილია სპარსულიდან
ვახტანგ მეფის ბრძანებით. (2 რ.) აკინძულია ოთხ რვეულად.

[ბარამ-გულანდამიანი]. — „ქ. კარი პირველი ბარამისა და გუ-
ლანდამისა პარსულისაგან(!) ქართულად გარდმოთარგმნილი ბრძანებითა
ქართველ მეფისა ვახტანგისაგან. — იყო ქვეყანასა ურმელთასა ხემ-
წიფე ქიშვარ სახელოვანი, უკლებელი, მორკმული და სიმდიდრისაგან გა-
ლაღებული...“ 2 რ.—42 ვ.

შენიშვნა: 1. ტექსტი მოკლე რედაქციისა (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. II, გვ. 364, 1941 წ. თბილისი).

2. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. Описание ტ. I, გვ. 541—542.

ანდერძი: „ეს წიგნი დაწერა ანდრია დავითიჩ ხეჩატუროვმა. წამკითხველს სანამ ცოცხალი იყვებ, მზიდობა უბრძანეთ და სიკვდილის დროს შენდობა. საწუთრო გარდუბრუნდათ და ამის სოფლისა ბეგარა გარდაიხადეს 1852, წელსა, მარიაშობის თვის 15 დღესა. ეს მათი ანბავი დარჩა მასთანა მოსაგონებლად.“ (42 წ.).

მინაწერი: „ბარამიანი“ (I რ.).

(698)

1429

შესავალი გრამატიკისა. XIX

22 ფ.; 22,1 × 17,9; ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XIX]; დაუწერელია: 20 v, 21rv, 22rv.

„შესავალი ღრამმატიკისა. § 1.—ღრამმატიკა არს ჰსწავლა, განშაცხადებელი კანონისა ქართულის ენისა, რომლისაცა სათანადო არს დამარხვად, ვითარცა უბნობათა, ეგრეთჲ წერილთაცა შინა...“ I რ.—20 რ.

შენიშვნა: შეიცავს გრამატიკის მხოლოდ პირველ ნაწილს, ლექსთ-წარმოებას ანუ ეტიმოლოგიას.

(699)

1430

გეომეტრია. XIX

48 გვ.; 22,2 × 17,5; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; აკინბული ორ რვეულად; მხედრული; [XIX]; დაუწერელია: 4,45 — 48 გვ.

[გეომეტრია]. „თავი ა. განსაზღვრებანი, აქსიომანი წინადმოუწყებელნი განმარტებანი. საზღუარი პირველი.—§ 1. ღეომეტრია არს ჰსწავლა, რომელიცა გვიჩუშნებს ჩნ თვსებათა განფენილებათასა, და გვასწავებს ჩნ განზომასა ყოვლისა მის, რასაცა აქუს განფენილება...“ 5 — 44 გვ.

შენიშვნა: ხელნაწერს წინ უძღვის: 1. „განმარტება წინადღებათა ღეომეტრიას შინა ხმარებულთა...“ (გვ. 1 — 2).

2. თავფურცელი: „დასაბამითნი საფუძუშლნი ღეომეტრიისანი. განყოფილება პლანიმეტრია“ (გვ. 3).

(700)

1431

კრებული. XIX

12 ფ.; 22,2 × 17,7; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; 1842 წ.—კვირნიანი (ფ. 3,11); [XIX ს.]; დაუწერელია 12 v.

1. „რაღმე ძალისათვს მუსიკისა.—მშუშნიერი კმნილება მუსიკის გარმონიისა (გმით შეწყობისა) აწარმოებს გამოუთქმელთა მოქმედებათა...“ I რ.—2 რ.

2. „კეთილ მოქმედება. აღმოსავლეთის მოთხრობა (თარგმნილი ნეგეცურიდამ).—მით ჟამით, ვითარცა მახსოვს მე, შემემთხვნენ ფრიად მრავალნი ჰამბავნი და ცვლილებანი...“ 2 v.—6 v.

3. „საშინელი ძილი. მოთხრობა. — ერთსა შემოდგომისა ცუდ ტაროსიანსა ღამესა, პირველისა უფროს შთანქმული ოცნებათა შინა, ვჯედ მე ტახტსა ზედა...“ 6 v — 9 v.

4. „ოცნება მკნისა მკედრისა. — რაოდენნი სურვილნი არიან მომხსენებელნი ჩემდა, რაოდენნი გრძნობანი, აღმავსებელნი სულისა ჩემისანი მამულისა ჩემისა სიყვარულის ცეცხლითა...“ 10 r — 12 r.

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია.

(701)

1432

ღეთისმშობლის მოსწავებანი. XIX

8 ფ.; 21,8 × 17; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; 1818 წ. — ჰეირნიშანი; [XIX ს.]; დაუწერელია: 4 v — 8 v.

„ყოვლად წისა ღის მშობელისა მარია მისა საიდუმლოთა სახით მოსწავებანი ძველთაგან სამლუდელთა წერილთა. — შექმნა 913... მშვიდობის სახედ. 811 რტოდ ზეთის ხისად...“ 1 r — 4 r.

(702)

1433

სამოქალაქო დასაბამი სწავლისა. XIX

12 ფ.; 22,3 × 17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.].

„სამოქალაქო დასაბამი ჰსწავლისა. — 1. ყოველი ყრმა იშვების უსწავლელი. 2. მშობელნი თანამდებ არიან ასწაონ შუკლთა. 3. კაცსა აქვს ბუნება კეთილისა მიერ მინიჭებული...“ 1 r — 12 v.

შენიშვნა: ხელნაწერი შეიცავს 209 მუხლს. თითოეული მუხლი, უმთავრესად, ერთი ან ორი მოკლე წინადადებისაგან შედგება.

(703)

1434

ჰომიროსი. ილიადა. XIX

16 ფ.; 22 × 16,7; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; ნაკლული; მხედრული; სათაურები-ასომთავრულით; [XIX ს.]; ჰეირნიშანი აქვს; აკინძულია ორ რვეულად; მეორე რვეული დაშლილია.

«ღომერის ილიადა». გალობა ა. — აღმოსთქ ღმერთაგ ძღვევა-შემოსილი პილოზისა ძის ახილესისა გულისწყრომა...“ 1 r — 16 v.

წყდება: „... და განიყოს ორად მახვილისაგან და დაეცნენ მრავალნი გარემომისსა თვსტომნი ქეიშასა ზედან გამბძარველნი მიწათა ბაგეთა მიერ...“

შენიშვნა: შეიცავს პირველ და მეორე გალობას.

(704)

1435 ა

მოკლე ბიოგრაფიული ცნობები. XIX

12 ფ.; 22,2 × 17,5; ქაღალდი; უყდო; აკინძულია ერთ რვეულად; მხედრული; 1819 წ. — ჰეირნიშანი (ფ. 6); [XIX ს.];

„ი. ვილ დელ მ ცეცილიოს. — იშვა ჩყკა, გარდაიცუალა ჩყც-ოზ. ცეცილიოს მეოთხმეტესა წელსა თვისსა ჰასაკისასა წარვიდა კამბრიჩს...“ 1 r — 12 v.

შენიშვნა: 1. შეიცავს ვიღღელმ ცეცილიოსის. იაკობ კრიტიკონის, იუსტლიპსიოსის და ტიხობრადეს შესახებ მოკლე ბიოგრაფიულ ცნობებს.

2. ტექსტის ყოველ თავს აქვს ანბანური სათვალავი (იე. იმ. ით. და კ).

1435 ბ

ძველნი ფილოსოფოსნი. XIX

4 ფ.; 22,5 × 18,3; მოციფრო ქალაღი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; საწყისი ასოები ასომთავრულით: 1804 წ. — კვირნიშანი: [XIX ს.]; დაუწერელია 2 v — 4 v.

„ძუღლნი ფილოსოფოსნი. პლატონ. — პლატონ არს ლექსი ელინებრი და ითარგმანების ვრცელად ანუ ფართოდ...“ 1 r — 2 r.

შენიშვნა: შეიცავს მოკლე ბიოგრაფიულ ცნობებს პლატონის, არისტოტელეს, პორფირის, პომეროსის, ორფეონის და პროკლეს შესახებ.

1435 გ.

ანტიკური ხანის მოღვაწეთა გამონათქვამები. XIX

6 ფ.; 22,3 × 17,6; ქალაღი; უყდო; აკინძულია ერთ რვეულად; თავნაკული; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 6 r — 7 v.

[ანტიკური ხანის მოღვაწეთა გამონათქვამები]. „... რომელიმე კანოს აღმორჩეულ იყო უზენაეს. რომის მმართველად და იყო ვარისხსა მას შინა მხოლოდ ერთსა დღესა. ბრძენმან ციცერონ ამისთვის პრქვა...“ 1 r — 4 v.

(705)

1436

ისტორია პირველი მსოფლიო ხაეკლეხიო კრებისა. XIX

6 ფ.; 22,2 × 18,2; მოღურჯო ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ნაკული; მხედრული; [XIX ს.].

[ისტორია პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრებისა.] „მოთბრობა თითოეულად, თუ ვინა ანუ სადაით იწყო ბოროტმადიდებამან მწუალებელთაგან განთესუად ქრისტიანეთა შორის, რომელთაგან იქმნა შეცთომა ღისმეტყუღლებასა და განგებულებასა შინა და უწყება კრებათათს მწუალებელთასა და ამათ ზედა შეკრებულთა მზდრიცხუღმდა წმიდათა მსოფლიოთა კრებათა და მათ ჟამთასა კეთილმსახურთა იმპერატორთათს...“ 1 r — 6 v.

(706)

1437

კრებული. XIX

17 ფ.; 22,5 × 17,5; ქალაღი; უყდო; აკინძულია ორ რვეულად; მხედრული; 1841 წ. — კვირნიშანი. (ფ. 14.16); დაუწერელია 16 v, 17 v;

1. „მარხვისათს. — ბრწყინვალისა ამის აწინდელისა დღესასწაულისა და უჩინებულესისა ამის შეკრებილებისა, უფროს ჩვეულებრივისა, რად უკუღ არს მიზეზი...“ 1 r — 8 v.

2. [ქადაგება] „რომელსა სირცხულ უჩნდეს ჩემი და სიტყუათა ჩემთა ნათესაუსა ამას მემრუშესა და ცოდვილსა, ძემანცა კაცისმან არცხეინოს მას, ოდეს მოვიდეს დიდებითა მამისა თვისისათა ანგელოსთა თანა წმიდათა. მრკ. თ. შ. მ. ლმ. — ვინადგან ნათესავი არს მრუშებისა...“ 9 r — 16 r.

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია.

(707)

1438

კრებული. XIX

12 ფ.; 21,8 × 17,8; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.]; აქვს კვირნაშანი; გადანწერი გიორგი (5 r); დაუწერელია 1 r v;

1. [ვარდ-ულბულიანი]. — „... თანა მომღერლად ექმნებოდა. და რა ესევითარი ხმოვანება ყურად იღო, ზეჭირმან ამა ხმაზედ დიდათ ისიამოვნა...“ 2 r — 5 r.

შენიშვნა: 1. ნაწარმოები დაწერილია პროზად.

2. თაენაკლულია.

3. ბოლოში ტექსტის ხელით: „გიორგი“. (5 r).

2. „ბრძოლა ძლიერი კატისაგან სხვადასხვა თავგთა მიმართ, რომელი იქმნა მეფობასა ნადირ შჰაისასა(!). და ლექსად თქმული მოთხრობანი ესე არს მოძღვრის ზაქარიას გაბაონის მიერ. —

ყოველს მგრძნობელს ცხოველს შუვა წინ წამოდგა ნახად კატა, მას მიუგავს თავი ლომსა, სინჯაფს ბეწვი გარდამატა...“ 5 v — 12 v.

წყდება: „... ვეღარ ვიპარავ სასადილოსა, სუღარს მოვიხევევ ძველსა ტილოსა,

და მოლას მიმეცით უცხოდ ზრდილოსა, ქაბას დამმარხოს საწადილოსა მე...“

(708)

1439

ბესარიონ გაბაშვილი. რძალ-დედამთილიანი. XIX

8 ფ.; 21,8 × 18; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; [XIX]; აქვს კვირნიშანი.

„ამბავი ესე რძალ-დედამთილთ ჩხუბისა, ნათქვამი ლექსად ბესარიონ გაბაშვილის მიერ ქალაქსა ტფილისს. —

ამბავსა ქველსა მოგიხრობ, გულსა ამოდ მლხენელსა.

შეგაქცევთ, ამოთ გახარებთ, ამა ამბისა მსმენელსა...“ 1 r — 8 v.

შენიშვნა: ხელნაწერს ნაბეჭდ ტექსტთან შედარებით აკლია 77 — 101 სტროფები (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და ვ. თიფურის რედაქციით, გვ. 48—61.).

(709)

1440

მცნება მამისა ძისა შიშართ. XIX

25 ფ.; 22,3 × 17,8; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; აკინძელია სან რვეულად; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 19 v, 25 r v.

„მცნება მამისა ძისა მიმართ, ყრმა მკედრისა, მიმავლისა სალაშქროდ პირისპირ მტერთა, უცხოებისათჳს სამკედროს წოდებისა და აღსრულებისათჳს ფიცისა. — უსყუარლესო(!) ძეო ჩემო! ესრეთ უკუშ შეხვედ შენ დიდებულსა ასპარეზსა სამკედროს სამახუ რისასა...“ 1 r — 24 v.

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია.

710)

1441 ა

ქართული ენის გრამატიკა (ფრაგმენტები). XIX

13 ფ.; 22,1 × 17; ქალაღი (ლურჯი, ცისფერი, თეთრი); უყდო. ნაწყვეტები; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; [XIX ს.]; აქვს კვირნიშანი (ფ. 5); დაუწერელია 5 v — 6 v;

[გრამატიკა]. „რიცხვ განიყოფების ორად: მხოლობითად და მრავლობითად. პირი განიყოფება სამად: პირველ პირად, მეორე პირად და მესამე პირად. ბრუნუანი არიან რომელნიმე შვიდნი და რომელნიმე რუანი.

საზღუარი ზმნისა. — ზმნა არს ნაწილი სიტყუსა...“ 1 r — 13 v.

მთავრდება: „... ყოველნი კითხუანი, რომლისანი ძიებისნი ს[ა]თ[ა]-ნადო არიან მ[ი]ხრილ-ყოფად, მაგალ. ვინ ხარ, შენ ილია ხარ. კობ... (დასრულდა, დიდება ღს)! ამინ“.

შენიშვნა: 1. დაწერილია სხვადასხვა ზომის, და ფერის ფურცლებზე, რომლებიც სხვადასხვა ხელნაწერის ფრაგმენტებს წარმოადგენენ.

2. ხელნაწერს ბოლო გვერდზე დართული აქვს სია უცხო ავტორებისა, (დიონისიოს არიოპაგელი, ათანასე აღექსანდრიელი, ბასილ კესარიელი და სხვ.) და ექვსსტრიქონიანი ტექსტი, რომელიც ასე მთავრდება: „ელისაზედ შვა ითვანე ნათლისმცემელი. ღვთისმშობელმან შვა იესო ქრისტე“.

3. ზოგ ადგილას ტექსტი ნასწორებია.

1441 ბ

მარკოს ავრელი. საყოფაქცეო ჰსჯა. XIX

6 ფ.; 22,1 × 16,8; ლურჯი ქალაღი; უყდო; ნაკლული, დაშლილი; მხედრული; სათაური ასომთავრულით; [XIX]; აქვს კვირნიშანი; (ფ. 5);

„საყოფაქცეო ჰსჯა მარკოს ავრელესი, ჰრომის კეისრისა. წიგნი პირველი. პაპისა ჩემისა ვერ უსისაგან ვისწავე სიმდაბლე და უმურველობა...“ 1 r — 6 v.

წყდება: „... გარნა არა ახალი იძულება, იძულება, რომელი ითხოვს დიდსა და...“

1441 გ

ალგებრის სახელმძღვანელო (ფრაგმენტი).

XIX

4 ფ.; 21,7 × 17; ლურჯი ქალაღი; უყდო; ფრაგმენტი; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით; [XIX]; აქვს კვირნიშანი;

[ალგებრის სახელმძღვანელო]. „თავი პირველი. საზოგადო მოგონება ალგებრისათჳს. § 1. — სიდიდედ ანუ რაოდენობად ეწოდების იგი ყოველი, რააცა განდიდებად გინა დამკირებად ძალუძსთ...“ 1 r — 4 v.

წყდება: „... თავი მესამე. განმრავლებისათჳს მარტივთა რაოდენობათა-
§ 23...“ (გადახაზულია).

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია.

1441 დ

მიუცილებლობითისა მსხვერპლის შეწირვისათვის. XIX

6 ფ.; 22 × 16,7; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [XIX]; დაუწერელია.
4 r — 6 v.

„მიუცილებლობითისა მსხვერპლის შეწირვისათვის სოველთა საუკუნეთა შინა მგარედ თვითოეულისა კაცისა. § 1. — კაცი შესული თავისა თვისისა ცნობასა შინა, და განმსჯელი შეილის, დროებითის თვისისა ცხოვრებასა შინა მყოფობასა, თანამდებ იქმნების, რათა მიუცილებელად იცნას დამოკიდება თვისისა მყოფობისა...“ 1 r — 3 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი ნასწორებია.

2. ტექსტი შეიცავს 1, 2, 4 და 5 პარაგრაფებს.

1441 ე

ოთხთავი. (ფრაგმენტი). XIX

6 ფ.; 16,99 × 11; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; მხედრული; სათაურები ნუსხურად;
[XIX].

„სახარება იოანესი. თავი პირველი. — პირველიდგან იყო სიტყვა და სიტყვა იგი იყო ღის თანა და ღმერთი იყო სიტყუა იგი...“ 1 r — 4 r.

შენიშვნა: ხელნაწერს ერთვის ბოლონაკლული ეპისტოლე ავგაროზ მთავრისა.
(4 r — 6 v.)

1441 ვ

ჰომიროსი. ილიადა. (ნაწყვეტი). XIX

4 ფ.; 22 × 17; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ფრაგმენტი; მხედრული,
სათაური ასომთავრულით; [XIX]; დაუწერელია: 3 r v, 4 v.

[ჰომიროსი. ილიადა]. — „ესრეთ ჰსთქუა: გარნა ვერ აღუსრულა ესე იუპიტერმან; მიიღო რა მსხუშრპლი იგი მისგან, განუმრავლა მას დიდი შრომა...“ 1 r — 4 r.

წყდება: „... მხედრობასა მათსა აქუნდა ოცდაათნი ხომალდნი...“

1441 ზ

ისტორია მარციმირისა. (ფრაგმენტი). XIX

2 ფ.; 22 × 16,8; ქაღალდი; უყდო; ფრაგმენტი; მხედრული; [XIX];

(ისტორია მარციმირისა) „... გამბედავნი იყვნეთ, მაინც თქვენგან იქ შესულა არ შეიძლება...“ 1 r — 2 v.

წყდება: „... რომლის მავიერადაც დამთმობელი მოგცემ საუკუნოდ-გვირგვინსა ჩემსა, რომელიცა იქმნება მემკვიდრე ჩემის...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ზედა არშიაზე სწერია: „ისტორია მარცმირისა.“ (1 v — 2 r).

1441 ო

მილტონი. დაკარგული სამოთხე. XIX

18 ფ.: 21,7 × 16,6; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; მხედრული; [XIX];

[მილტონი დაკარგული სამოთხე] „... საშუალო მრავალრიცხოვანისა შეკრებილებისა(!) მიახლოვდა მღელვართა, შუბლსა ზედან მექონის ნახევარმთვართა...“ 1 r — 18 v.

შენიშვნა: ტექსტი არ მისდევს „დაკარგული სამოთხის“ მეორე თარგმანს (შდრ. S — 92).

მინაწერი: 1. ტექსტის ბოლოს: „დასასრული მეორე წიგნისა მილტონის თხზულებისა: დაკარგული სამოთხე“. (18 v.)

1441 თ

კურთხევა მღვდლისა. XIX

4 ფ.: 22 × 17,6; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; სათაური ასომთავრულით; [XIX]; დაუწერელია 3 r — 4 v.

„კურთხევა მღვდლისა. — ყოვლად ხერუვიმთა გალობისა სრულყოფისა, რომელსა ჯერ-უჩნს მღვდელ-ყოფა, მიიყუანების პროტოდიაკონისაგან ანუ სხუათა რომელთამე დიაკონთაგან...“ 1 r — 2 v.

1441 ი

კაცის შექმნისათვის. XIX

1 ფ.: 34,5 × 21,3; ლურჯი ქაღალდი; ნაწყვეტი; მხედრული; [XIX];

[კაცის შექმნისათვის]. — „... დასასრულ ღმერთმან, ოდესცა კეთილობისა გამო თვისისა განმზადა ყოველნი საჭირონი კაცისათვის, მაშინ იგიცა შექმნა...“ 1 r v.

მთავრდება: „... აჲ აქა პირველყოფილისათვის ანუ მდგომარეობისათვისა შექმნისთვის წინად დაიდების, ხოლო სხვანი შემდგომად“.

(711)

1442

კრებული. XIX

18 ფ.: 22,2 × 17,7; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; 1842 წ. — ქვირინიანი (ფ. 16); დაუწერელია; 8 v, 18 v; აკინძულია ოთხ რვეულად, რომელთაგან ოთხთეული სხვადასხვა რაოდენობის ფურცლებს შეიცავს; [XIX ს.].

1. „დღეს ყოვლად ბრწყინვალე ეკლესია ჰყოფს დღესასწაულობასა, და სიხარულევანსა აღთქმასა წინადაგვიდებს...“ 1 r — 4 v.

2. „დღესა ამას ხარებისასა ეკლესია ღმრისა პრაცხს საფუძემლად და დაწყებად ცხოვრებისა თვისიად და ფრიად შესაბამარს, რათამცა ვუწოდოთა დღესასწაულსა ამას სულიერი გაზაფხული...“ 5 r — 8 r.

3. „რომელსა სირცხვილ უჩნდეს ჩემი და სიტყვათა ჩემთა ნათესავეს ამას მემრუშესა და ცოდვილსა ძემანცა კაცისამან არცხვინოს მას, ოდეს მოვიდეს დიდებითა მამისა თვისისათა ანგელოსთა თანა წმიდათა. მარკ. 7. 6, მუხ. ლმ.— ვინადგან ნათესავი ამის სიხარულევანის დროესა ამას ცხოვრებასა შინა არს ნათესავი მრუშებისა...“ 9 r — 18 r.

შენიშვნა: 1. უკანასკნელი ტექსტი შეიცავს ორ ერთიდიამავე ქადაგებას. პირველი—9 r — 12 v. მეორე— 13 r — 18 r.

(712)

1443

კრებული. XIX

6 ფ.; 22 × 17,7; ქალაღი: უყდო; მხედრული; [XIX]; დაუწერელია: 3 v — 6 v.

1 „აღრიცხუა, შედრგენილი(!) დიდებულისა ევროპიელის ასტრონომოსის ტიხო ბრალოსის მიერ, პოენილი კუნძულსა შინა ვონ-ეტენისასა, მონასტერსა, ქუჯტკირისა ზღუდესა შინა 1600 წელსა...“ 1 r v.

2 „ღრმა ასტრონომოსი, მოწაფე და მოყუასი მარტინ ზადევისა, უცნობი ჰსწავლული, სოფლისადმი ცნობითა თვისითა მივიდოდა. არა არს მრავალი ჟამი ეგვპტესა, ინდიასა, სპარსეთს და კიტაიის საველმწიფოთა შინა...“ 2 r — 3 r.

შენიშვნა: ხელნაწერი ასტრონომიული შინაარსისაა.

(713)

1444

ვახუშტი. ცხოვრება ქართლისა. 1779

11 ფ.; 19,8 × 15,7; ქალაღი: უყდო; დაშლილი: ნაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1779 წ. (11 r); გადამწერი გოგია (11 r); დაუწერელია: 1 v, 11 v.

„ტომობა და ჩამომავლობა ქართველთა და ცხოვრება მათი, რომელსა ეწოდების წიგნსა ამას ცხოვრება ქართლისა.—ნოეს ძის იაფეთის თესლისაგან ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთამდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთა. აწ ზნეთათჳს ვიწყეთ ძველითგან ახალთამდე საქართველოსათა ზნე ჩვეულებათა და წესთა მათთა პირველ განყოფილებისა...“ 2 r — 10 v.

წყდება: „...ვინადგან არიან ყოველნი პრისა მეორე ძენი და არცა ერთი ძმა აღექსან დრეს მცხეთის აღმაშენებელის ქვეითამდე. ხოლო კუალად პრწყინვა...“

შენიშვნა: 1. ტექსტის შემადგენლობა. ა. ზენი და ჩვეულებანი საქართველოსანი. (ნაკლულია). 2 r — 7 v.

ბ. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა (ფრაგმენტი). 8 r v.

გ. ფრაგმენტები XV. XVI საუკუნის საქართველოს ისტორიიდან. (9 r — 10 v)

2. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 673 — 674.).

ანდერძი: „სიტყვაო ღწისაო, შემწყალე მე. ცოდვილი მთავარებისკოპოსის ბესარიონის მონა-სყოფილი(!) გოგია, რომელმან აღვსწერე პირველ სწავლასა შინა ჩემსა ქართლის ცხოვრება ესე თთუშსა აპრილსა 6, ქრისტეს აქათ ჩლოთ, ქართულსა უაზ“ (11 r).

შინაწერები: 1. „ილია აბხაზისა ეს წიგნი ვინც. ნოიპაროს, გაუწყეს(!) პირლთისა საყვარელსა“ (უკანასკნელი სიტყვა გადახაზულია). 1 r.

2. იქვე: „საყვარელო ძმაო ილიავ, თქვენი ქართლის ცხორებ(!) მოგართვით. ღმერთმან მშვიდობაში მოგახმაროს, გავათაყ“.

3. აზიანზე. „აქა ხსენება ჩოლოყაშვილისა არის სიტყუე, ჩამატებულება, თორემ იმათხედ დიდგვარნი სხვინი(!)... ბევრ არიან. ამითი უფრო სიტყუე სჩანს ჩომელ მეფის მოლატეს არა თუ მოეკვეთება ცერი, არამედ ასოეულად დაჭრაც ცოტა არის; და ჩოლოყაშვილი ვინ არის. რომ ცერის მეტი არა მოეჭრას რა: ეს ვილაცა დიაკვნის დაწერილი არის და უგუნურისა“ (5 r).

(714)

1445

ჟან ჟაკ რუსო. განსჯა კითხვასა ზედა. 1849

1 + 32 ფ.; 22,3 × 17,6; ქალაღი: უყდო; დაშლილი; მხედრული: 1849 წ. (29 r); გადაწერის ადგილი — ქარელი (29 r). დაუწერელია: 1 r v, 1 v, 29 v — 32 v.

„განსჯა კითხუასა ზედა, აღდგინება ჰსწაულათა და ჯელოვნებათა შეეწეოდა წარმართებასა ქცევათასა. — გამოძიებასა ითხოვს, აღდგინება-ჰსწაულათა და ჯელოვნებათა შეემწე ექმნებოდაა ანუ წარმართებდა ქცევათა...“ 7 r — 29 r.

შენიშვნა: ხელნაწერს წინ უძღვის: ა. თავდურცელი: „განსჯა. ჯილდოასა-ღირს-ქმნილი დიკონის აკადემისაგან 1750 წელსა, კითხვასა ზედა ამის აკადემიისასა წინადადებული, რამეთუ აღდგინება ჰსწაულათა და ჯელოვნებათა შეეწეოდა წარმართუასა ზნეთასა (ყოფაქცევასა), შეთხზული უფლის ჟან ჟაკ რუსოსს. მიერ, თარგმნილი პავლე პოტემკინის მიერ. მეორედ გამოცემული მოსკოვს, სტანბასა შ-ა ტიპოღრაფის კომპანიისასა, 1787“ (1 r).

ბ. რუსულიდან მთარგმნელის წინასიტყვაობა: „მკითხულთა მიმართ“ (2 r — 5 v).

გ. „წინასიტყუაობა. — ესე არს ერთი თუთ უდიდებულესთა და უმუშნიერესთა კითხუათაგანი...“ (6 r v).

2. ტექსტი ალაგ-ალაგ ნასწორებია. თან ახლავს ტექსტისა ხელით შესრულებული კომენტარები (სქოლიოები).

ანდერძი: „დასრულდა ნაისის იგ-ს, ჩუშთ-ს წელსა, დღესა პარასკევს, ს. ქარელს“ (29 r).

(715)

1446

პავლე დიმიტრის ძე ციციანოვი. (ბიოგრაფია). XIX

34 ფ.; 21 × 17,8; ქალაღი: უყდო; დაშლილი; აკინძულია ხუთ რვეულად (მე-ხუთე რვეულის მხოლოდ ორი ფურცელია); მხედრული; 1844 წ. — ჭვირნიშანი (ფ. 3—4); [XIX ს.]; დაუწერელია 32 r v;

„თავადი პავლე დიმიტრის ძე ციციანოვი. — კეთილთა შორის საჯეღმწიფოთა და სამხედროთა კაცთათა, რომელთა სახელნი მსახურებენ განმაშევენებელად როსიისა ისტორიასა, ერთი სახელოვანთა და გამოჩინებულთაგანი არს სახელი ლენერალ ოტინჭანტერის თავადის ციციანოვისა...“ 1 r — 31 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს აქვს ავტორის თუ გადაწერის ინიციალები „ალ. ვი-სკი.“ (31 r.)

2. ბოლოში დართული აქვს ლექსი. მიძღვნილი პავლე ციციანოვისადმი. „მთარგმნელის მიერ:

ციციანოვო პავლე დიმიტრის ძეო, სახელ-სატრფოო, მამაცო მგნეო...“ (33 r — 34 r).

3. ტექსტს თან ახლავს კომენტარები.

4. ტექსტი ნასწორებია.

5. ხელნაწერს ერთვის ციციანოვის გენეალოგია. (34 v.)

(716)

1447

ქვეყნიერი სამოთხე. 1844

4 ფ.; 21,2 × 17,1; ქალაღი; უყდო; მხედრული; 1844 წ. 15/V (3 v); აქვს ჭვირ-
ნიშანი — 1842(?) წ.: დაუწერელია 4 r v.

„ქუშყნიერი სამოთხე. — საყუარელო მეგობარო! გამიგონე
რა გიამბო! ვანვიციდი მე ვანკვირვებით ერთსა ხილულსა ადგილსა, რომლისა
შუშნიერება და სიტურფე, სანახებითურთ თვისით. ვანაცურებს და დაატ-
კბობს საცნობელთა ჩემთა უფროს ყოვლისა ჩემ მიერ ხილულის ქუშყნიერისა
იშვიათისა სახილაგისა...“ 1 r — 3 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი წარმოადგენს თელავის აღწერას.

2. ხელნაწერს ბოლოში აქვს აღმწერელის ინიციალები. „ა. ტ.“ და თარიღი—
„წელსა 1844, მაისის 15“. (3 v).

(717)

1448

ნიკოლოზ-ქრისტეფორე რადზივილი. მოგზაურობა იერუსალიმში. XIX

119 ფ.; 22,6 × 17,4; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; აკინძულია 6 რვეულად; თავ-
ნაკული; მხედრული; [XIX ს]; დაუწერელია: 83 v, 84 r, 113 r — 119 v.

[ნიკოლოზ-ქრისტეფორე რადზივილი. მოგზაურობა
იერუსალიმში]. — „...აქ იქმნა სამწუხარო შემთხუშვა, რომლისა გამოცხა-
დებისა ვპირაცხ საჭიროდ. რომელიმე მღუდელი პანორმელი ან ტონი სიცი-
ლიელი, რომელიცა იწოდებოდა მრევლის მღუდლად ერთსა მედიოლანელს
ქალაქსა, მოვიდა ტრიპოლს ვენეციურის ხომალდით...“ 1 r — 112 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს თხზულების მეორე წიგნის ბ.ა.ლო. ნაწილს და
მესამე და მეოთხე წიგნებს.

2. თხზულებაში 87 r v-ზე. ტექსტის ხელით სწვრია „გზახსნილობის ფურცე-
ლი“; „ჩინებულთა და ახონათა ყადთა და ღირსთა ამის თანამდებობისათა! იერუ-
სალიმიდგან კონსტანტინუპოლადმდე გზასა ზედა მყოფთა
ვისურვებ თქვენთს ყოველთა კეთილსა. გიცხადებთ ამას ბრძანებასა ჩა, რა-
მეთუ არა არს დიდი ხანი პოლშის სახელმწიფოდგან რომელიმე წოდებული
პეტრე ბრანეესკი და გვიახლა წინაშე ჩნის დიდებულებისა და გამოგვიცხა-
და, რამეთუ ლიტოვის უხუცესი ძარშალი ნიკოლოზ-ქრისტეფორე რად-
ზივილი. წარჩინებული უფალი, მომავალი იერუსალიმით ათონმეტის კა-
ციით, განიზრახავს მოსვლას კონსტანტინუპოლს, და თითამცა ყოველგან გზა-
ზედ, და სადგურთა შინა, რომელთა შორის ინებოს დადგრომა, არავინ დააბრკო-
ლოს იგი კაცებითურთ მით; რაჟსათსცა გიბრძანებთ თქნ: გაქუნდეთ გულს-მოდ-
გინე ზედამხედველობაჲ, რათამცა ყოველთა თქვენთა მართველობათა შინა ამის
მღუდლითურთ და ბრძანებით გამოსცხადდეს, არავითარიმე ვენება არა შეამთხვიოთ
და არცა დააბრკოლოთ, პირველად ამის წარჩინებულს უფალსა, მეორედ მსახურთა
ცხენთა, საგზალთა და ყოველსავე გზისა საჭიროთა მისცემდეთ და ღამით სადგურსა
მიშვებულ იქმნეს (სიტყვები „მისცემდეთ“, „სადგურსა“ და „მიშვებულ“ ფანქრით
არის ჩამატებული, წამლილი სიტყვების მაგიერ), სადაცა მოინებოს დადგრომა, და
როდეს ისურვოს საჭიროთა ნივთთა სყიდვა (უკანასკნელ სიტყვა ფანქრით ჩამატ-
ებული) საბრძელად, მაშინ მიჰყიდეთ ჩუშნისამებრ წესისა, და გულს-მოდგინედ

სჭურტდეთ, რათამცა ამას შინა არ იყოს რომლისაგანმე დამაბრკოლებელ ყოველთა ამას მცნობთა. როდესაც გიჩუშნოსთ თქნ ბრძანება ჩნი, მიიღეთ მართლად. მიეცა კონსტანტინუპოლს უკანასკნელთა დღეთა რამაზანისათა (ხჩუშა(?)) სეკდემბრის უკანასკნელთა რიცხუთა) 1583 წელსა“.

(718)

1449

კირილე სკითხოვლი. ცხოვრება საბა განწმედილისა. XIX

16 ფ.; 21,8 × 17; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; აკინძულია ორ რვეულად; მეორე რვეული დაშლილია; მხედრული, სათაური ასომთავრულით; [XIX]. აქვს ჭვირნიშანი; დაუწყოელია: 15 r v — 16 r v.

„ცხოვრება ღირსისა მამისა ჩნისა საბა განწმედილისა. — ჟურთხელ არს ღმერთი და მამა უფლისა ჩნისა იჯქესი, განმალვიძებელი თქვენის ღირსებისა, რომელი უბრძანებ ჩემსა სიმდაბლესა, რამცა აღესწერო და მოვართვა თქვენსა ღირსებასა მღვთის სათნო ცხოვრება...“ 1 r — 14 v.

შენიშვნა: 1. r-ზე სქოლიოში ტექსტის ხელით: „ხსენება მისი არს დეკემბრის 5-ს დღესა. აღმწერელი ცხოვრებისა ამის არს კირილე სკითხოვლი ერთი თვთ უსარწმუნოესთა ვეგლთა მწერალთაგანი, ჯელმყოფი წათა ცხოვრების აღწერათა. იგი სცხოვრებდა ფრიად ახლოს ჟამსა წის საბას ცხოვრებისასა და ყოველივე ცნობა მისი მოიპოვა მის წმიდისა მოწაფეთაგან. ესრეთ ვითარცა იგი მრავალჯის იტყვის ამას ცხოვრება აღწერასა შინა. ბერძული მოთხრობა ამის ცხოვრებისა არს წიგნსა შინა. ეკლესიას(!) წისა.“ (ორი უკანასკნელი სიტყვა ნუსხურად).

(719)

1450

ლექსების კრებული. XIX

19 ფ.; 21,2 × 17,3; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ორ რვეულად აკინძული; რუსულ-ქართული ტექსტი; ქართული ტექსტი მხედრულად ნაწერია; [XIX]; ფ. 13 ამოვარდნილია; დაუწყოელია: 6 v, 7 r v—12 r v, 19 r v.

1. [Державин]. „Ода богу. — О ты пространством безконечный, жьа სიერცრით დაუსრულებო...“ 1 r — 3 v.

შენიშვნა: 1. სათაური „Ода богу“ მხატვრულად არის შესრულებული.

2. რუსულ ტექსტს თანდართული აქვს პარალელურად ქართული თარგმანი.

3. ქართული ტექსტი ნაწერებია.

4. თარგმნილია ივან რომანოვიჩ ბახლიძის მიერ. (ხელნაწებთა აღწერილობა. II ფ. ტ. IV № 1641. 1950 თბილისი).

2. „Гимн богу. — Парю душей к тебе всечтимый,
Превечно слово, трисвятый...“ (4 r v).

შენიშვნა: სათაური „Гимн богу“ მხატვრულად გაფორმებულია

3. „Счастье. — Всегда прехвально, предпочтено,
Во всей вселенной обоженно...“ 5 r — 6 v.

შენიშვნა: 1. სამივე ლექსი მოთავსებულია პირველ რვეულში. მეორე რვეული— (13 r — 19 v) შეიცავს ლექსებს: „Ода богу“ და „Гимн богу“ ქართული თარგმანითურთ, ხილო „Счастье“-ს მხოლოდ რუსულ ტექსტს.

1450 ა

დერჟავინი. ოდა ლუთისა. XIX

6 ფ.: 22,2 × 17, 7; ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XIX]; დაუწერელია: 4 v, 5 rv-6rv.

„დერჟავინის მიერ თქმული ოდა ლუთისა. —
ეჰა, სიურცითა დაუსრულებო...“ 1 r — 4 r.

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია თანქრით.

2. თარგმნილია ივან რომანოვიჩის ბაზლიძეს მიერ (ხელნაწერთა აღწერილობა, II ტ. № 1. IV. 1641, 1950 წ. თბილისი).

1450 ბ

Экзарх Грузии, архиепископ Исидор. Речь. 1851

6 ფ.; 22,1 × 17, 7; ქალაღი; უყდო; ერთი რვეული; რუსულ-ქართული ტექსტი; დაწერილია ორ სვეტად; 1851 წ. (1 r); დაუწერელია 5 rv-6rv.

«Речь к преосвященному Герману, поворукополженному Епископу Абхазскому 1851 года, Сентября 8 дня...» 1r — 4v.

შენიშვნა: 1. რუსული ტექსტი დაწერილია მარცხენა მხარეს, ქართული — მარჯვენა მხარეს.

2. ქართული ტექსტი წარმოადგენს თარგმანს. ტექსტი ნასწორებია.

3. ხელნაწერის ბოლოში ტექსტის ხელით: „Говорено Его Высокопреосвященством Экзархом Грузии, Архиепископом Исидоромъ“ (4v.)

(720)

1451.

ლექსიკონი. XIX

158 ფ.; 22,2 × 17,5; თეთრი და ლურჯი ქალაღი; უყდო; ნაკლული; აუკინძა-ვი; აქვს ჭვირნიშანი — 1816 წ. (ფ. 87 — 88) და 1825 წ. (ფ. 7); [XIX ს. პირველი ნახ.]; დაუწერელია: 80v, 81r-84v, 108rv, 116r-120v, 130r-132v.

1. [რუსულ-ქართული ლექსიკონი]. — „А, а, междометне... б“ არამედ, რამეთუ...“ 1 r — 80 v.

შენიშვნა: 1. 8 v — 80 r-ზე რუსულ სიტყვებს ქართული შესატყვისები არ აქვთ.

2. წყდება ასო „в“-ზე.

3. შეიცავს 6 რვეულს, დაწერილია თეთრ ქალაღზე.

4. ჭვირნიშანი — 1825 წ.

2. [ქართულ-რუსული ლექსიკონი]. — „აბაზი, абазы; აბანო баян...“ 85 r — 158 v.

შენიშვნა: 1. წყდება ასო „გან“-ზე.

2. ჭვირნიშანი 1816 წ.

3. დაწერილია სხვადასხვა ზომის ფურცლებზე (22,2 × 18; 34,2 × 22);

4. ხელნაწერის ეს ნაწილი დაწერილია 1822 წელს (იხ. ანდერძი).

ანდერძი: „1822-го года, Декабря 29 дня“, (107 v.)

(721)

1452

შილტონი. სამოთხის დაკარგვა. XIX

22 ფ.: 21,6 × 17,3; ქალაღი; უყდო: დაშლილი; ნაკლული; აკინძულია ორ რვეულად; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 20 v — 22 v.

[შილტონი], „სამოთხის დაკარგუა. გალობა პირუშლი. — ოდეს რა შექმნა ღმერთმან ადამ სოფელსა.“

მისცა ამას ცოლი არა მდომელსა...“ 1 r — 20 r.

წყდება „... სამართლად იყოს, მგვემო მწუხრამდე,

მიტევე მოვკჳდე გათენებამდე...“.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს ორ გალობას

2. თავფურცელზე სწერია: „სამოთხის დაკარგუა“.

3 ფ. ფ. 7, 9 და 11 ამოხეულია ისინი ფ. ფ. 8, 10 და 12 ისასლებს წარმოადგენენ.

4. ხელნაწერი ნასწორებია თანჭრით.

(722)

1453

შილტონი. დაკარგული სამოთხე. XIX.

22 ფ.; 22,1 × 17,9; ცისფერი და ლურჯი ქალაღი; უყდო; ნაკლული, დაშლილი; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; აქვს კვირნიშანი—1825 წ. (ფ. 11); [XIX ს.]; დაუწერელია: 12 v — 18 v, 20 v — 22 v.

[შილტონი]. „დაკარგული სამოთხე. გალობა ა. — ვკვალობ ურჩებასა პირველისა კაცისასა და მისსა წარმწყმედელისა გემოს ხილვასა, რომელი იხმია მან აღკრძალულისა მისგან ნაყოფი...“ 1 r — 12 r.

წყდება „... ჩვენ განვარისხებთ საშინელსა ჩვენსა მძლეველსა. იგი დასთხევს სრულიადსა გულისწყრომასა თავსა ზედან ჩვენსა და გარდააქვევს არაარად მყოფობასა ჩვენსა...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი აკინძულია სამ რვეულად.

2. შეიცავს ორ გალობას. (1 r — 12 r)

3. 17 r — 20 r-ზე პირველი გალობაა გამეორებული.

4. ტექსტი არ მისდევს S—92;

(723)

1454

რიტორიკა (ფრაგმენტი). XIX

8 ფ.; 22,4 × 16,7; ლურჯი ქალაღი; უყდო; ნაკლული; დაშლილი; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; [XIX ს.]; აქვს კვირნიშანი; (ფ. 1,2).

„თჳს კელოვნებისა სარიტორიკისა და წუალებისა ნაწილთა მისთასა... თჳს რიტორებისა § 1. — რიტორება არს კელოვნება...“

... მოვწოდ განცხადებად ჰაზრთა თჳსთა. § 2. განვაცხადებდეთ რა აზრთა ჩნთა...“ 1 r — 8 v.

წყდება: „... ხლო წიგნსა შინა შევას..... განწუალებათა ამათ ნიშანთა მარ...“

შენიშვნა: ტექსტი არ მისდევს ანტონის რიტორიკას (მდრ. S—920).

14. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

(724)

1455

ლოგია. XIX

11 ფ.; 21,8×17,5; ქალაღი; უყდო; ტექსტი დაუმთავრებელია; მხედრული (საწყისი ასოები ასომთავრულით); [XIX]; დაუწერელია 11 ვ.

[ლოგია]. — „ლოღია არს უმჯობესი სწავლა, თუ ვითარ ჭილოსჭა(?) არს შეჩვეუ. კ: უმჯობესისათჳს გულისწმის-ყოფისა ჭილოსოჭისა რაჲ სათანადო არს, პდ განმარტებად; მ: იგი თუ რაოდენ გუარობს ცნობა კაცობრივი...“ 1 რ — 11 ვ.

წყდება: „... კ: მეტაჭორისადმი რანი აღიყუანებია? მ: აღიყუანებია ყოველნივე ზღაპარნი, გამოცანანი და სხუჭბრ თქმით იგაენი...“

(725)

1456

ლოგია. XIX

7. ფ. 22,1 × 16,5; ლურჯი ქალაღი; უყდო; ნაკლული; მხედრული; სათაური და საწყისი ასოები ასომთავრულით; [XIX].

[ლოგია]. — „ლოღია შემოკლებული წინათ მიღებულთა აღსახსენებელად ყრმათათჳს სხოღის წინათა. — კ. უმჯობესისათჳს გულისწმის ყოფისა ჭილოსოჭისა, რაჲ სათანადო არს პდ განმარტებად? მ. იგი თუ რაოდენ გუარობს ცნობა კაცობრივი...“ 1 რ — 7 ვ.

წყდება: „... ყოველი კაცი არს ცოდულ, კაიოს არს კაც, მაშასაღადმე, კაიოს არს ცოდვილ...“

შენიშვნა: 1. აქეს თავფურცელი ასომთავრულითა და მხედრულით. მკრთალად ნაწერი. ტექსტი არ იკითხება, გადაზახულია.

2. ტექსტი იგივეა, რაც S—1455.

(726)

1457

შექმნა სოფლისა. XIX

66 ფ.; 22,4×17,2; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; აკინძულია ხუთ რვეულად; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; აქეს ჭვირნიშანი; დაუწერელია: 4ვ—10ვ, 11ვ, 64ვ—66ვ

„შექმნა სოფლისა. შექ. ა. ბ. გ. — მოსე, აღმწერი სოფლის დაბადებისა, გვიჩუწნებს: ა) საზოგადოდ დასაბამსა სოფლისასა ა. 1. ბ) ექვსთა დღეთა შინა განგრობილსა შექმნასა, ბ—31. და გ). განსვენებით სრულყოფასა შექმნისასა, ბ. 1—3...“ 12რ—64რ.

შენიშვნა: 1. 1რ—4რ წარმოადგენს გამეორებას ზელნაწერის ფ. ფ. 12რ—16რ.

2. 11რ. მხედრულად მიწერილია „შექმნა სოფლისა“.

3. ტექსტი ნასწორებია.

(727)

1458

იერომონახი იოსები. ეკლესიის ისტორია. XIX

50 ფ.; 21,8×17,4; ქალაღი; უყდო; დაშლილი, აკინძულია ოთხ რვეულად; მხედრული, სათაურები ასომთავრულად; [XIX]; თარგმნილი 1862 წ. დაჭით ციციანოვის მიერ (1რ); დაუწერელია: 1ვ, 3ვ; ამოცვენილია, ფ. ფ. 49, 50.

[იოსებ იერომონახი, ეკლესიის ისტორია]. „პერიოდი პლი. უბირუშლესი ეკლესია ქრისტეს მოციქულთაგან ვიდრე კონსტანტინე მოციქულთ სწორისადმდე (1—4 საუკუნისა). საფუძვლი ქრისტეს ეკლესიისა. §1. —ოდეს ეკლესია ძუშლის ალექსისა და მასთანვე სარწმუნოებაცა ჭეშმარიტი კნინდა დაგლახაქებულ იქმნა...“ 4r—50v.

შენიშვნა: 1. ნელნაწერს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „საკითხავნი ისტორიისაგ აქნ ქრისტიანეთა ეკლესიისათა, წარმომადგენელი შედგომილებითად უმთაურესთა ეკლესიის ჰამბავთა შესაქმედგან, ვიდრე ჩნს დრომდე შედრგენილი(!) იერომონახის იოსების მიერ, თფილის, სტამბასა შინა კავკასიის ნამესტნიკისა 1856. ხოლო ქართულსა ენასა ზედა თარგმნილი თავადის დავით ფანასკენტლ(!) ციციანოვის მიერ 1862 წ.“ (1r)

ბ) იერომონახი იოსების „წინასიტყვაობა შესახებელად წესისა დადებულისა და ამის წიგნის შედრგენისა(!). საგანად ვრაცხ მიუცილებლად ვჰსთქუა შემდგომი...“ (2r—3r).

2. ტექსტს ახლავს სქოლიოები.

3. ხელნაწერი ნასწორებია.

(728)

1459ა

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. XIX

12 ფ.; 21,1×17,3; ქალაღი: უყდო; დაშლილი; ნაკლული; მხედრული; 1825წ.—
—კვირნიშანი (ფ. 3.) [XIX ს.]. დაუწერელია 3r—12v.

[ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი]. „მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაშარსისა დამა[არსისა მქები, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უდებად მქონე მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი დლითი-დლე მრეველნი ჳელთა მარგარიტთა შინა, და ჰპოებენ მძივთა რომელთამე და უხილველობისათვის აღილებენ და შთასდებენ საუნჯედ პატიოსანთა, შემკობით უპატიოსნედ მარგარიტთა ჰყოფენ...“ 1r—7v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს ვახტანგის წინასიტყვაობას და 15 მუხლს.

2. მისდევს ნაბეჭდ ტექსტს (იხ. ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი, თ. ვნ უ-
ქიძის გამოც. 1959 წ. თბილისი).

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. Описание, ტ. II-
33. 624.

მინაწერი: „ვახტანგის კანონდება“ (1r)

1459 ბ

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. XVIII

29 ფ.; 20,5×16,5; ცისფერი და თეთრი ქალაღი: უყდო; დაშლილი; ნაკლული;
მხედრული, ყოველი მუხლის დასაწყისი სინგურიცა; 1788წ.—კვირნიშანი. (ფ. 23—
24); [XVIII ს.].

[ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი].

„მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაშარსისა და მარსისა მქები, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უდებად მქონე მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი დლითი-დლე მრეველნი ჳელთა მარგარიტთა შინა, და ჰპოებენ მძივთა რათამე და უხილველობისათვის აღილებენ და შთას-
დებენ საუნჯედ პატიოსანთა, შემკობით უპატიოსნედ მარგალიტთა ჰყოფენ...“
1r—26v.

- შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს ვახტანგის წინასიტყვაობას და კანონთა 172 მუხლს.
- 2. ხელნაწერი მისდევს თ. ენუქიძის მიერ გამოცემულ ტექსტს (იხ. ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი, 1955 წ, თბილისი).
- 3. გამოცემულ ტექსტთან შედარებით ხელნაწერს აკლია § 36—65. § 149. გამოცემული ტექსტისა გამოტოვებულია.
- 4. ხელნაწერს თან ახლავს ანბანზე დალაგებული მუხლობრივი საძიებელი ასო, „ა“-დან „ღ“-მდე. (27r—29v).
- 5. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. „Описание...“ ტ. II, გვ. 625).

(729)

1460

ქ. ბაუმეისტერი. მეტაფიზიკა. 1822—24

112 ფ.; 22×17,1; თეთრი და ლურჯი ქაღალდი; ახლად აკონტული; მხედრული. სათაურები ასომთავრულით; 1822—24 წწ. (94v, 110r), აქვს ჭვირნიშანი—1821 წ. (ფ.62); მთარგმნელი—თავადი დავით ციციშვილი (110v); გადაწერის ადგილი—მუხროვანი (50v). დაუწერელია: 3v, 4r—6v, 64 v; 67v—68r, 95r—96r, 112v.

[ბაუმეისტერი. მეტაფიზიკა].—„თავი პირუშლი. პირველთა დასაბამათჳს კაცობრივისა ცნობისათა. § 9.—ონტოლოლია განაცხადებს ყოველად დადგრომითჳ დასაბამთა კაცობრივისა ცნობისასა (§ 6). ცნობანი უკუშ კაცობრივნი ორნი დასაბამნი არიან: ერთი—დასაბამი წინააღმდეგომ სიტყუაობისა, ხოლო მეორე—დასაბამი საკმაოჳსა მიზეზისა...“ 10r—112r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის ა. „წინადმცნობელობა თჳსებისათჳს და არსებისა მეტაფიზიკისა“ 1r—2v და 7r—8v. (ორჯერ მეორდება).

ბ) „ონტოლოლია ანუ პ'ლი ძილოსოფია წინადმცნობელობა“ (9r-v).

3. ბოლოში ერთვის: „ქრისტიანე ბავშვისტერისა მეტაფიზიკა ლათინურისაგან ენისა როსისულსა ენასა ზედა ახლად გარდმოღებული და განმართული იაკობტოლმაჩოვის მიერ მოსკოვის ლუბერნიის ტიპოგრაფიასა შინა რეშეტნიკოვის თანა 1808-ს წელს, კოლო ქართულსა ენასა ზედა თარგმნილ არს თავადის დავით ციციშვილის მიერ, წელსა ჩუკდ-ს აპრილის კვ-სა დღეს“ (110v).

ანდერძი: 1. „სრულ იქმნა წელსა 1823-სა, აგვისტოს. 20-სა დღესა, ძალითა მღუთისითა მუხროვანსა ყოველთა უკოდვილესისა ცოდვილის ვისპიერმე“ (50v) (მეტაფიზიკის პირველი ნაწილის ბოლოს).

2. შესაშე ნაწილის დასასრულს: „სრულ იქმნა, დიდება ღმერთს, წელს ჩუკდ-სა, აპრილის კვ-ს, დღესა შაბათს, საათსა შეთესა, მუხროვანს“ (94v).

3. მეოთხე ნაწილის დასასრულს: „სრულ იქმნა ესე ბუნებითი მღუთისმეტყუელება წელსა 1822-სა, ნოემბრის 15-სა დღესა“ (110r).

მიწაწერები: 1. „მეტაფიზიკა ბავშვისტერისა“ (96v).

2. „მეტაფიზიკა ბავშვისტერისა. ქართულსა ენასა ზედა თარგმნილი როსისულსა გაჩენისა წელსა ჩუკდ-სა, აპრილის კვ-ს დღესა.

დავითის მიერ არს აღწერილი“. (112r).

(730)

1461 ა

ცხოვრება თეოდორე სულელისა. 1818

8 ფ.: 20,4×16,3; ლურჯი ქაღალდი; კრელი სქელი ქაღალდის ყდა; მხედრული. დასაწყისი სინგურით, ასომთავრულით; 1811 წ.—ჭვირნი. (ფ. 2); 1818 წ. (8v); გადაწერილი—თავადი დავით ციციანოვი (8v);

[ცხოვრება თეოდორე სულელისა]. — „სერბისა ქუყანასა, რომელსა სახელსა ზდებენ(!) დღესა ბულღარად, ამისსა სარასა ქალაქსა შინა, სოფელსა იყო კაცი ერთი, რომლისა სახელი იყო თეოდორე. ესევეთარი სულელი იყო კაცი ესე, რომელ არცა ვამსალა შინა ცხოვრებასა თვისას ეკლესიასა შინა არა შესრულ იყო სმენად. მესამესა კვირიაკესა დიდმარხვისასა ჯუართა აპურობის თაყუანისცემისასა იხილნა ამან მრავალნი მსულნი შემავალნი თაყუანისცემად ჯუარისა მაცხოვრისა...“ 1r—8v.

ანდერძი: „აღწერილ არს ჳელითათავადის-დავით ევსტათის ძის ციცი-ანავისათა წელსა ჩუიშ-სა, მისის კდ-ს დღესა. დავით ციციანოვი“ (ორი უკანასკნელი სიტყვა ჩართულად). 8v.

შენიშვნა: თარგმნილია ბერძნული ენიდან იოაკიმე მთაწმიდელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე. ქართ. ლიტ. ისტ. 1, 1941, გვ. 470).

1461 ბ

ცხოვრება თეოდორე სულელისა. XIX

5 ფ.: 20,8×16,8; ქალაღი; უყდო; ბოლონაკლული; მხედრული; სათური ასო მთავრულით; [XIX]; აქვს ჳვირნიშანი (ფ. 5).

„ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა და ნეტარისა თეოდორე სულელისა.—იყო ვინმე სერბისა ქუყანასა, რომელსა სახელ-ზდებენ(!) დღეს ბულღარად, სარას ქალაქისა სოფელსა შინა კაცი ერთი, რომლისა სახელი იყო თეოდორე...“ 1r—5v.

წყდება „... მიუგო სულელმან მან: უფალო, მე აქა ვინ მომცნა მოყუანნი და ანუ რაასთვის მეყოლებოდნენ. ჳრქუა წინამძღუარმან...“

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია.

(731)

1462

დავით აღმაშენებელი, გალობა სინანულისა. XIX

6 ფ.: 20,7×17,3; მოცისფრო ქალაღი; ახლად აკინძულია; მხედრული; 1811 წ.—ჳვ. (ფ. 2—3); დაუწერელია 6v.

„გალობა სინანულისა, თქმული დავით აღმაშენებელისა.—უგალოზსი. სძლისპირი: წამის ყოფითა ღთო, მიწყალე მე ღო, მიწყალე მე...“ 1r—6v.

შენიშვნა: „გალობა სინანულისა“ გამოჳვეყნებულია ს. ყუბანეიშვილის მიერ ძველი ქართული ლიტერატურის ჳრესტომათის I ტომში, გვ. 373—376. 1946 წ. თბილისი.

(732)

1463

არსენ ვაჩეს ძე. დოგმატიკონი. XII—XIII

312 ფ.; 34,2×25,2; ეტრათი; ტვიფრული ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს ჳემო და ქვემო ყდის საცავი ფურცლები; ნუსხური, სათაურები სინგურით; დაწერილია ორ სვეტად; [XII—XIII ს.ს.]; მთარგმნელი არსენ ვაჩეს ძე (1r, 39v, 103r); შემოწორულია იასონ დავითის ძე ციციშვილის მიერ (ზემო ყდის საცავი ფურცელი).

1. [ანასტასი სინელი. წინამძღვარი]—„შეწვევითა ღმრთისა წინაგანმზადებამა შემოკლებითი გამომპირველი ტკივილთ-მოყუარეთამ, რისათჳს: სათანადო არს ჰლ ყოვლესა ჩუწნებამ მოსწრაფებოსად და ქონებამ მეცნიერებისა. თავი ა.—ვითარმედ უქმს წინამძღვარსა ცხოვრებისა სათნოესა და სულისა წმიდისა თანამკვდრად ქონება...“ 1r—39r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის:

ა. ანასტასი სინელის ანდერძი: „ანასტასი მონაზონისა სარწმუნოებისათჳს და განსაზღვრებისა საღმრთოთა წერილთა შინა მდებარეთა ლექსთაჲსა.— ვლოცავ მიმთუშვის მგულბებულთა ამის წიგნისათა შენდობის ყოფად აქა შინა ქმნილთათჳს განმართებათა ანუ იგივე სიტყუაობათა. რამეთუ სამარადისობამან უძღურებამან არა შემინდო ჩუენ წადიერებისაგერ ქმნად ამისა. და რამეთუ ესევითართა შუჯულთა ქრისტესთაჲ ჰდ დანუსხვამ სავმარ იყო და განმართებამ და დამუკლვამ და ეგრეთღა სადმე გარდაწერამ, არამედ დავსნილობასა და მცონარებასა ჩუენ თანა ერთ-ნებათასა არა შესამსგავსი ტკივილთ-მოყუარებამ და მოსწრაფებამ მოუგვის ესევითართა შინა, რისათჳს, ნაცვალად კონდაკთაჲსა, რვეულნი გჳპყრიან და ეგრეთ სიტყუს ვმწერლობთ. ხოლო უკუეთუ, ვითარ-იგი შეგვანდა, სიტყუათა გინა გულსკმის-საყოფელთაგანი, რამე ვერ ეგრეთ ჯგროვნად ვთქვთ, შენდობასა ვითხოვთ, რამეთუ უცთომელობამ მხოლოდ მხოლოდსა ღმრთისა არს. ამას თანა ვევედრებთ გარდაწერის მნებებელთა მოწერად სხოლორნთაცა და მოსწრაფებით შესწავებად ტონთა და წერტილთა და მცირე წერტილთა და ნაკლულ სიტყუათა, და რამეთუ სხუა ჟამცა სარწმუნობიანისა სიტყუსა გარდაწმუნებულთა უწიგნოთა ვითემე უმეტრებისამან გმობით აღავსეს იგი“ (1r).

ბ. ანასტასი სინელის „წინამძღვრის“ სარჩევი, დაყოფილი 24 თავად (1r)

2. „წინამძღვარი“ შეიცავს 24 თავს.

ანდერძი (მთარგმნელისა): „დაესრულა წინამძღვარი წმიდისა ანასტასი სინელისაჲ კონსტანტინუპოლის მონასტერსა შინა წმიდისა გიორგისსა მანგანას. შენდობამ და მადლობამ წმიდაო და თანაარსო ზესთა არსთაო, სამებლო ერთღმებებო, რომლისა გამოუთქუმელთა კაცთმოყუარებამთა გარდამატებულთა ურიცხუმბითა და მოვხებითა ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა და ყოველთა წმიდათა ყოველთაჲთა და ლოცვითა ბერთა ჩემთა იოვანე რატელისა და გიორგი ქართველისაჲთა ღმრთისა ვიქმენ მე უუნდოესი ყოველთა დაბადებულთა, ყოველთა მდაბალი მონაზონი არსენი ბერძულისაგან ქართულად თარგმანებას წმიდისა ამის წიგნისასა, რომელი-ესე ნამდვლევ სენად სახელისა თჳსისა წინამძღვარი არს წმიდისა კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესიისა და თუალი, რომლითა ჰხედავს, და პირი, რომლითა ზრახავს; და სასმენელი, რომლითა ესმიან ღმერთშემოსილთა მამათა უცთუმელნი მოძღურებანი, და საყნოსელი, რომლითა იყნოსს სულნელებასა ღმრთივესულიერთა ყუაგილისასა, და მარჯუმწმე მკლავი, რომლითა ესრის და სდევნის სამწვალბებულთა მჭევთა გესლიანსა სიბოროტესა. რამეთუ შენ მიერ არს ყოველი მოცემამ კეთილი და ყოველი ნიჭი სრულ და შენდა დიდებამ და დიდად შუშნიერებამ და პატრივი და მსახურებამ, თაყუანისცემამ და ქებისმეტყულებამ ჰმუშნის აწ და საუკუნეთა. საუკუნეთასა დაუსრულბებულთა შინა საუკუნეთა უკე, ამინ.“

ლოცვა ყავთ ღმრთისმოყუარენო მამანო და ძმანო, ვინცა-ვინ წმიდასა ამას წიგნსა სწორდეთ გინა იკითხვიდეთ, თქვენ ყოველთა მონათა ღმრთისათა მონასა უნდოესა მონაზონისა არსენისთჳს, რამეთუ ვითარ-იგი მოწამე არს თავადი კეშმარიტებამ, მრავლითა კირითა და შრომითა დამიწერია და უნაკლულად ძალისაგერ ჩემისა შემნიწამებია და არცა რამ ბერძულისაგან დამიგდია და არცა რამ ზეპირითა დამირთავს; და თუ სიბნელე რამე სადმე ანუ სიდუბჭირე შესდგამს, იგი ბერძულისა შედარებულობისაგან არს, და არა ქართულთა სიტყუათა და შუშნებასა ვერ მეცნიერობისაგან. ყოველივე მომიტევეთ და ყოველისათჳსვე შემინდევით. და უსასყიდლოდ წმიდაჲ ლოცვამ თქვენი საჯარო ყავთ საწყალობელისა სულისა ჩემისა. (39 r.v.)

2. [იოანე დამასკელი. დიალექტიკა]. „მყოფისათვის არსებისა და შემთხუშვითისა.—მყოფი ზოგადი სახელი არს ყოველთა მყოფთაჲ. ესე უკუჲ მყოფი განიკუჲთების არსებისა მიმართ და შემთხუშვითისა...“ 41r—53v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შეიცავს 49 თავს.

2. ტექსტს წინ უძღვის ა). „ხანდუკი წიგნისა იოვანე დამასკელისა.“ (39v—40r). ბ). იოანე დამასკელის მიმართვა კონხას, მაიუმელ-ეპისკოპოსისადმი (40rv).

3. „ღირსისა მამისა ჩუენისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისაჲ გარდმოცემაჲ უცილობელი მართლმადიდებელისა სარწმუნოებისაჲ, ვითარმედ მიუწოდებელ არს ღმერთი დავითარმედ არა ჯერ-არს ძიებაჲ და გამოწულილვაჲ არა მოცემულთა ჩუენდა წმიდათა წინაწარმეტყუელთა, მოციქულთა და მახარებელთა მიერ.—გკ^ზნ, მ^შმაო!—ღმერთი არავინ იხილა, ოდესცა მხოლოდ შობილმან ძემან, რომელი იყო წიაღთა მამისათა...“ 54r—102v.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს 100 თავს.

ანდერძი: „დასასრული შრომათა იოვანე მანსუტისთაჲ. ხოლო ითარგმნა არსენისგან ვაჩესძისა“ 102v. (ტექსტის ბოლოს, სინგურით).

4. „წმიდათაგანისა მამისა ჩუენისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა ოქრონეკტარად წოდებულისაჲ სიტყუაჲ სარწმუნოებისათვის დასამჯობელად ნესტორიანთა. მ^შმო, გკ^ზხენ!—გკ^ვმს უკუჲ ჩუენ ცხოვნებულთა ღმრთისათა მხოლოდ შობილისა მიერ ძისა მისისა, რომელი მისცა საჯსრად ჩუენდა საღმრთოჲსაებრ სიტყუსა რწმუნებად მამისა მიმართ, და ძისა და სულისა წმიდისა...“ 103r—108v.

5. „მისივე მამისა იოანე ხუცისა დამასკელისა ოქრონეკტარისაჲ სიტყუაჲ დასამჯობელი ნესტორიანთაჲ.—ნესტორის თანამზრახველთა მიმართ ესრეთ დაიწყებოდედ სიტყუაჲ...“ 108v—116v.

ანდერძი (სინგურით, ტექსტის ბოლოს): „სრულ იქმნა მადლითა ქრისტესითა ღირსისა იოანე მონაზონისა სიტყუაჲ დასამჯობელი ნესტორიანთაჲ.“ (116v).

6. „მისივე იოანე მონაზონისა ხუცისა დამასკელისა ოქრონეკტარად სახელდებულისაჲ სიტყუაჲ ნამუშავევი დასამჯობელად ღ^ღის მოძაგებულისა წვალებისა იაკობთაჲსა.—არცა კეთილ არსო, რაჲჲმს არაკეთილად იქმნებოდის...“ 116v—128r.

7. „მისივე, ქრისტეს შორის ორთა ნებათათვის და მოქმედებათა და სხუათა ბუნებითა თვებითა, გარნა შემოკლებული ორთა ბუნებათათვის და ერთისა გუამისა.—ორთა ბუნებათა და ერთისა მამისა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტეს ზედა აღმსარებელთა მრჩობლად და განყოფილად თანა-აც აღსაარებაჲ...“ 128r—138v.

8. „წმიდათაგანისა მამისა ჩუენისა იოანე მანსუტ წოდებულისა სიტყუანი წმიდათა მამათანი, ესე იგი არს გამოკრებანი წმიდათანი, რომელთა მიერ ყოველივე კათოლიკე ეკლესიისა სარწმუნოებაჲ განცხადებულად გუჲსწაგებისა ღ^ღისმეტყუელებისასა ვიტყვ კადაგებასა და ს^სლესა განგებულებისა სიტყუასა და სხუათა მართალთა ეკლესიისა შჯულთა უცთომელობასა, სამობისა და ერთობისა შორისისა ღმრთისმეტყუელებისათვის. გრიგოლი ღმრ-

თისმეტყუშლისაჲ ქრისტეს შობისათჳს თქმულისაგან. ღმერთი იყო უკუტ მარადის და არს და იყოს. ხ უფროსლა არს მარადის, რომელი იყო და იყოს...“ 138v—183r.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს 31 თავს.

9. „წმიდისა კვრილე ალექსანდრიელი ეპისკოპოსისაჲ თარგმანებაჲ შემდგომითი-შემდგომად ათორმეტთა თავთაჲ ამათა მბარალობელთა მიმართ.—ყოველინვე მართალ და წრფელ არიან წინაშე გულის-წმის მყოფელთა და უცთომელ მპოვნელთათჳს...“ 183r—186r.

10. „ეპისტოლე წმიდისა კვრილე მთავარეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისაჲ სანატრელისა ნეუკესონის მიმართ ეპისკოპოსისა დიოკესარიელთაჲსა სამთავროსა შინა ისავროელთაჲსა.—მივემთხუშნით მოსაჯენებელსა ღირსებისა შენისა მიერ წარმოცემულსა, რომელიცა გუთნდა ფრიად...“ 186r—187v.

11. „მისივე, სხუაჲ მოსაჯენებელი, ნაცვალად მოწერილი მის მიერ კითხვათა მომართ ჩუნთა.—საჩინო ვიდრემე და ცხად თვთ თავით თჳსით არს ქეშმარიტებაჲ მოყუარეთა მისთათჳს...“ 187v—188r.

12. „მისივე, აღწხნაჲ, ესე იგი არს სიტყუსგებაჲ.—რამეთუ უკეთუ ერთსა ბუნებასა სიტყუსასა მეტყუშლთა დავიდუმეთ, არლა შეძინებაჲ განჯორციელებულისაჲ, ვითარცა გარე-განმჯდელთა განგებულებისათა იყომცა სადმე მათდა არადაუჯერებელ სიტყუაჲ...“ 188v—189r.

13. „მისივე, განკაცებისათჳს მხოლოდშობილისა.—ქრისტეს სახელსა არა რომლისა ძალი აქუს, არცა არსებასა ვისსამე, თუ ვითარი რაჲ არს, წარმოაჩენს...“ 189r.

14. „მისივე, თუ რაოდენსახედ ვიტყუთ შეერთებასა.—შეერთებისა სიტყუაჲ მრავალსახედ სრულ იქმნების...“ 189rv.

15. „მისივე, ვითარმედ უსხეულოჲსა ღმთეებისა სხეული იქმნესჯორცნი, მქონებელნი სულისა გონიერისანი, და ვითარმედ, უკეთუ განვეყნეთ იგინი ურთიერთსა ყოვლითურთ, ვითამე დამჯსნელ ვექმნებით სიტყუასა ქრისტეს შორის გულისწმის საყოფელისა განგებულებისაჲსა.—ქებასა მინა ქებათასა თვთ მას უფალსა ჩუნსა იესუ ქრისტესა ვპოებთ ჩუნ მეტყუშლად...“ 189v.

16. „მისივე, ვითარმედ იესუ ქრისტედ სახელ-იდების განკაცებული სიტყუაჲ ღმრთისაჲ.—მხოლოდ შობილისა სიტყუსა ჯორცთა მიერისა განგებულებისა საიდუმლოსა გამომიებად მნებებელნი და მადიდებლობასა მართლისა და ქეშმარიტისა სარწმუნოებისასა მქონებელნი ესრეთ ვიტყუით...“ 189v—190r.

17. „მისივე, თუ ვითარღის მშობელად გულისწმა-იყოფების წმიდაჲ ქალწულ-შვა უკუტ გამოუთქუმელად მამისა და ღმრთისაგან სიტყუაჲ...“ 190r.

18. „თეოდორე ყოვლადღისმოყუარისა მონაზონისა და უფროსად ბრძნისა ფილოსოფოსისაჲ, თუ ვითარსათანადო არს გულისწმის-ყოფაჲ საღმრთოჲსა და გარეშისა ფილოსოფოსობისა სიტყუათაჲ.—საჭირო არს ჩუნთჳს, რომელთა გუშგულების მოჯსენებაჲ ქრისტეანობითისა აღსაარებისათჳს...“ 190v—202v.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს 10 სიტყვას.

19. „თითოსახეთა თავთა, ესე იგი არს გამოძიებით კითხულთა აღვსნაჲ ქრისტეს მიმართისა კეთილად მსახურებისათჳს და თანად მხილებადცა და უკურღუშვად ღმრთეებისა მიმართ და კაცებისა ქრისტესისა უთავოთა ურთიერთას წინააღმდეგომისა წვალებისაჲ ნესტორისაგან და სევეროზისა ბოროტად მსახურთაჲსა და სიტყუს-გებაჲ უარისმყოფელთა მიმართ წმიდისა კრებისა ხალკიდონისათა მოძღურებისაგან ღმრთივმოცემულთა წმიდათა მამათა ჩუენთაჲსა. კითხვა ა.—რაჲ არს გუამი და უკუთუ იგი არს ბუნებაჲ, რომელ არს არსებაჲ ანუ არა? მიგებაჲ: გუამი არს წმიდისა ბასილისებრ შემოკრებაჲ თითოეულისა და ხუშდრებულთა თვთებათაჲ...“ 202v—217r.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს 17 კითხვა-მიგებას.

20. „ეპისტოლე წმიდათაგანისა პაპა ლეონისი წმიდათაგანისა ფლაბიანეს მიმართ კონსტანტინუპოლელ ეპისკოპოსისა. საყუარელსა ძმასა და თანამდელსა ფლაბიანის ლეონ.—წარვიკითხეთ წიგნი სიყუარულისა შენისაჲ, რომლისაჲ ესოდენ გჳანად მოწერაჲ ჩუენდა მომართ დაგვკვრდა...“ 217r—219r.

21. „ეპისტოლენი თითოსახეთა ეპისკოპოსთანი, მიწერილნი პეტრეს მიმართ ეპისკოპოსისა ანტიოქელთაჲსა, მმურკნველად წოდებულისა, ვითარმედ არა ჯერ-არს ვნებისა შერთვაჲ სამწმიდაობისა თანა შემატებისა მიერ ამისისა, ვითარმედ «რომელი ჯუარს ეცუ ჩუენთჳს», რომელი ამან პეტრე, ვითარცა მწვალებელმან, შესძინა. ანტეონოს ეპისკოპოსი არსენოისაჲ პეტრეს ეპისკოპოსსა ანტიოქიისასა.—ყოვლითურთ მწუხარე ვარ შენ ზედა უფროსად, პატრიოსანო ძმაო,...“ 219r—224r.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს 7 ეპისტოლეს.

ანდერძი: „ამათ პირთათჳს აქა დასრულდეს ასე“ (სინგურით, ტექსტის ბოლოს), 224r.

22. „თავენი სომეხთა წვალებისანი ოცდა ათნი.—პირველად უკუშ იტყვან... სომეხნი...“ 224r—226r.

23. „სიტყუს-გებაჲ ჰურიათა მიმართ.—ღმერთსა მიენდობვოდედ საღმრთონი, ხოლო კაცთა კაცობრივნი უფროსლა ღმერთსავე მიენდობვოდედ...“ 226r—246r.

24. „სიტყუს-გებისაგან ქრისტეანისა და ჰურიისა. წამებანი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესთჳს წმიდათა წერილთაგან. ქრისტეანემან.—ვის ეტყოდა ღმერთი: ვქმნეთ კაცი ხატებად ჩუენდა და მსგავსებად...“ 246r—251v.

25. „წინასწარმეტყულებანი ჯორციელისა განგებულებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა ადამისითგან ვიდრე ზაქარიაჲსამცა და იოანე წინასწარმეტყუელთ—ადამისი. წმისა შენისაჲ მესმა, უფალო...“ 251v—252r.

26. „ეპისტოლე მკონებელი წმიდისა და უბიწოჲსა საღმრთოებისაჲ, წარცემული ნეტარისა თუმაჲს მიერ იშრუსალიმელ პატრიარქისა სასომეხეთოჲსა მწვალებელთა მიმართ, არაბულად ვიდრემე თეოდორეს მიერ აბუკურად სახელდებულისა ხარანელთა ეპისკოპოსისა აღწერილი და ჩემ უნდოჲსა მიხაელ ხუცისა და სამოციქულოჲსა იშრუსალიმისა საყდრისა სჯეკლოისა მიერ ბერძულად თარგმანებული, რომელსა შინა განცხადებულად ჩანს, ვითარმედ მხოლოდ ხალკიდონს ოდენ შეკრებულნი-

სა კრებისაჲ ქეშმარიტ არს ქრისტეს ღიწა ჩუენისა ძლით განსაზღვრებულთ-
სა სარწმუნოებისა სიტყუაჲ.—ქრისტე უფალი და ღმერთი ჩუენი თავისა
მოციქულთაჲსა პეტრეს მიმართ იტყვს...“ 252r—254v.

27. „მისივე, განგებულებისათჳს და განჯორციელებისა,
და ვითარმედ გუამი ვიდრემე განჯორციელდა, ხოლო ბუნებაჲ ღთებებისაჲ
შეერთა კაცობრივსა ბუნებასა გუამსა შინა სიტყვსა ღისასა.—განჯორციელე-
ბა უკუშ არს განკაცებაჲ და განკაცება არს განკაცებულისა კაცისა კაც-ქმნაჲ...“
254r—256r.

28. „ნიკიტა მონაზონისა და ხუცისა სტუდიელთა მონასტრისა
სტითათისაჲ სიტყუაჲ პლი განსაქიქებელი მგმობრისა მის წვალებრ-
ისა სომეხთაჲსაჲ.—შემრევლობითისა ორთა ბუნებათა ქრისტესთაჲსა
მადიდებლობისა მგმობრისა მის წვალებისა სომეხთაჲსა...“ 256r—264v.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს 5 სიტყვას.

29. „მისივე, ნიკიტა მონაზონისა და ხუცისა სტუდიელთა მო-
ნასტრისაჲ სათნოებითა აღსავალთათჳს. ევსების მონაზონისა ნიკიტა-
მონაზონი.—თუ რაჲ არიან აღსავალნი იგი, რომელთა გულსა შინა თჳსსა
დაისხამს სიტყვსაებრ თითოეული მოღუაწეთაგანი...“ 264v—265r.

30. „ნიკიტას ხარტოფილაქსა და სჯნკელოსა კორონიდსა
ნიკიტა უნდოჲ მონაზონი და ხუცესი სტუდიელთა მონასტრისაჲ სტი-
თატი.—საღმრთოთა საქმეთა უტომელად გამომცდელად მეცნიერი ში(!);
ვითარცა ხილულთა ზესთა ქმნულისაჲ...“ 265r.

31. „ნიკიტა მონაზონისა და ხუცისა სტუდიელთა მონასტრისა
სტითათისაჲ სიტყუაჲ სულისათჳს კაცობრივისა ქველ-მსიტყუშ მ-
მაო.—ფილოსოფოსობაჲ სულისათჳს სათანადო ყოფა ვჰგონე სიბერესა შინა და
დასასრულთა ჩემისა ცხოვრებისათა...“ 265v—271v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შეიცავს 15 სიტყვას.

2. ტექსტს თან ერთვის ორი იამბიკო, რომელთა აკროსტიხი იძლევა სახელებს
„არსენი“, „ნიკიტა“.

„ამას ჩემთჳსცა-იოხდ, მ საკრველო,
რომელმან შენთა სიტყუათა უფსკრულისა
ხივრცისა კერძოჲ ფრიად შრომით წიაღლეჲ.
ელენურსა რაჲ ქართველთა ენად ვსცელიდი,
ნიშებ-მოსილთა მამათა სიქადულო“.
ნათელთა წყაროდ პლად ნათლად მიმართ
ამსოობთ მესამე მეორეთა ძღუნავითა,
ქრისტაბმელი რაჲ ჯორცთა სიზრქისაჲ განჰვლე
ქველ ქმნილმან უსახოთა ხედვათა
სულისა შორის ქცევაჲ ამალღებთა.“ 271 v.

32. „მისივე, სამოთხისათჳს.—მოვედ უკუშ და სამოთხისათჳსცა
ფეილოსოფოსობდეთ...“ 271v—276v.

33. „ნიკიტას ხარტოფილაქსა და სჯნკელოსა კორონიდსა
ნიკიტა უნდოჲ მონაზონი და ხუცესი სტუდიელთა მონასტრისაჲ სტი-
თატი.—წარეკუშთა ვინმე ბრძენთაგანი სულისა და სამოთხისა ძლითსა
სიტყუასა ჩემსა...“ 276v—277r.

34. „ნიკიტა მონაზონის სტიტატი ნიკიტას ხარტოფილასა და სჯეკელლოსა კორონდსა.—მარადის შენნი ყოველნი საყუარელ ჩემდა და წადიერებით შესატკობელად არიან, სასურველო მეუფეო...“ 277რ.

35. „ნიკიტა უნდოა მონაზონი და ხუცესი სტუდიელთა მონასტრისა სტიტატი ბასილის მესიბრძნისა.—შენისა უკუშ სხუათა სულიერთა საქმეთა შინა მოლუაწე ქმნილთა...“ 277ვ—281რ.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს 4 ეპისტოლეს.

ანდერძი: (ტექსტის დასასრულს, სინგურით): „ალიწვრა წიგნი ესე სულთ-სარგებელი და უფროასად ღმრთისმოყუარე კელითა სიტყუათა ამათ მამისა, კაცისა მდაბლისა და არარაჲს ღირსების მქონებელისაჲთა თთუშსა იანვარსა, ინდიკტიონსა სამსა. დასაბამითგანთა წელთა ხელს. მილოცეთ უკუშ მე, ამის მიერისა სარგებელისა მომსთუღებელნი ძმანო, ყოფადისა ცხორებისა და საცნაურისა სამოთხისა საშუებელსა, ვითარ-იგი სრბამან სიტყუსამან გამოაჩინა თანა-ზიარ ყოფაჲ მუნ მხიარულ-ქმნილთა თანა წმიდათა ღმრთისათა მათთჳს დამარხულთა შინა კეთილთა, ვინაჲთგან, ვითარცა ჰხედავთ, კეთილი ესე საწურთელი ტაბლად უზრწნელად ყოველთა კეთილთა მიერ აღსავსედ განვჴინე წინაშე თქუენსა მხიარულ-ყოფელად სულთა თქუენთა, განმკუთნველობისა ამათისა ტკივულობით მეძიებელთა და სურვიელთა ცხორებად დაფარულითა ცხორებითა ქრისტეს თანა უფლისა ჩუენისა ამის.“ (281რ).

ანდერძის გასწვრივ კიდევ: „თუთ ამის ღირსისა მამისა საკითხავთა ამათ გამომეტყუშლისაჲ არს ანდერძი ესე.“ (281რ).

36. „მისივე, წინა შესავალითგან მაწუშველი სიტყუაჲ სინანულისა მიმართ და სიტყუსა მისთჳს მოციქულისა, ვითარმედ: რომელნი წინასწარ იცნნა ესენი წინასწარცა განაჩინნა და შემდგომი, და გარდამატკეველთათჳს ამისთა და ყოვლისა სწლესა წერილისათა. მშო, გჴხნ.—მრავალთაჲ მასმიეს კაცთაჲ, იტყოდინან რაჲ, ვითარმედ ვინაჲთგან რომელნი წინასწარ იცნნა ღმერთმან, ესენი წინა განასახლვრნაცა, ხ რომელნი წინათ განასახლვრნა, მათ უწოდა...“ 281რ—286ვ.

37. „მისივე, ბასილის მიმართ მონაზონისა, ბასილის მონაზონისა ნიკიტა მონაზონი.—შენ უკუშ თარგმანებისა მიმთხუშვაჲ ჩემ მიერ სამოციქულოჲსა მის სიტყუსა ესრეთ მეტყუშლისა ითხოვე...“ 286ვ—287ვ.

38. „დიდისა ფილოსოფოსისა ფსელოსისაჲ მოწაფეთა თჳსთა მიმართ თარგმანებაჲ სიტყუასა მას ღმრთისმეტყუშლისასა მეტყუშლსა: ვითარცა იქმნა პირმშო მრავალთა ძმათა შორის, ეგრეთვე პირმშო მკუდართაგან ღირს იჩინა ყოფად.—თქუენ ვემე მრავალთა ძმათა შორის პირმშოებაჲ—თურასა ცხად ჰყოფს სახელი ესე...“ 287რ—288რ.

39. „ნესტორიანისა მიმართ სიტყუს-გებაჲ თეოდორე ფილოსოფოსისაჲ.—აჲა, წარმოლდა ღუაწლი სიტყუსგებისაჲ...“ 288რ—289რ.

40. „სიტყუს-გებაჲ მწვალე ბელისა და მართლადი დიდებელისა თეოდორესი.—მწვა. რასა ჰგონებ შენ, იგივე არს ღმერთი და ღთებდა...“ 289რ.

41. „სიტყუს-გებაჲ თეოდორე ხარანელ ეპისკოპოსისაჲ, რომელსა ეწოდა ავეუქურა, ქმნილი მთავრისა მიმართ ედნისა შეიგანთაჲსა, რომელმან ითხოვა მისგან, რათა მოპოვნებითა გულის სიტყუათა მიერ გამოაჩინოს და უხუშნოს მას, ვითარმედ არს ღმერთი, ხოლო წინა დაწესებულ არს

6538 -

5508 =

1030 ჯ.

სტყასა ვნემ ზედა მართლმადიდებელისასა ანი, ხოლო ურწმუნოხასასა ბანი.—ჰკითხა ურწმუნომან მართლმადიდებელსა...“ 289r—294r.

ანდროძი (ტექსტის დასასრულს, სინგურით): „ესე მე ესრეთ ვიფლუე აქამომოდე უნდომან, მეცა მიერვე ვანეორე, იო ან ე.“ (294r).

ანდროძის გასწვრივ კიდევ ჯვარდინად, სინგურით „არ სენი“ (294r).

42. „მისი ევე, მოძღურება შემოკლებული საღმრთოთა სახელთათვს საზოგადოთა სამებისათა და განთვსებულთა თითოეულისა გუამისათა.—არიან საზოგადონი სახელნი წმიდისა სამებისათვს მოხუმულნი...“ 294v.

43. „განჩეგა და განქეშმარიტება (გნქტება) ფილოსოფოსთა მიერ მოვსენებულთა ვმათა და მხილება უთავოთა სევერიანთა, ესე იგი არს იაკობიტთა სულთაგან მხრწნელისა წვალებისა.—რომელნი ქეშმარიტ შჯულთა ტრფილ და წინამბრძოლ არიან, საჭირო არს მათთვს ვმათა, რომელთა ფილოსოფოსნი უფროჲს განითვსებენ...“ 294v—298r.

44. „სარკინოზთა მიმართისა სიტყუს-გებისაგან ნეტარისა თეოდორე ავეუქარაქსი.—ჟამად-ჟამად შემთხუშულნი ეკლესიისა და კუშთებანი მწვალებელთანი...“ 298rv.

45. „სხუა ქადაგება გამომაჩინებელი, ვითარმედ მუჰამედ არა არს ღმრთისაგან.—ჩუშულება აქუს მაჩუშნებელთა სარკინოზთაგანთა არა მოკითხვად ქრისტეანთა შეემთხვნენ რაჲ, არამედ მეყსეულად თქმად...“ 298v—299r.

46. „გამოჩინება ქეშმარიტი მაგალითისა მიერ, ვითარმედ მტერი იყო ღმრთისა მუჰამედ და ვითარმედ ეშმაკისა მიერ იგუშვებოდა.—უკრთუ ყოვლისავე ცის ქუშისა დაბადებულისა მფლობელმან მეფემან...“ 299r.

47. „აღსარება და მამტკიცებელი ქრისტეანობისა და უკნინესთაგან ქადაგებისათა.—უსიტყუერესსა ვისმე სარკინოზთასა ესმა ეპისკოპოსისათვს...“ 299rv.

48. „სხუა სიტყუს-გება გამომაჩინებელი, ვითარმედ ჯორცი ქრისტესი არს შეწირული იგი და კურთხეული პური.—სხუასა სახესა სიტყუს-გებისასა იყო სარკინოზმან და ჰქა... 299v—300r.

49. „სხუა სიტყვის-სგება ერთგვის ქორწინებისათვს. კითხვა სარკინოზისა.—ვინაჲ, ჟეპისკოპე, გიჩნს თქუენ ერთგვის ქორწინება...“ 300rv.

50. „მისი ევე, ვითარმედ არცა ვნებასა მისსა დაიქსნა გუამი ქრისტესი.—სხუასა შინა პაექრობითსა სიტყუს-გებასა სიტყუამქვერზან ვინმე სარკინოზმან ჰკითხა ეპისკოპოსსა...“ 300v.

51. „გამოჩინება, ვითარმედ აქუს ღმერთსა ძე თანაარსი დაუსაბამო და თანასამარადისოჲ.—აგარიანთა ღონისძიება და ყოველი მოსწრაფება მათი აქსა მიმართ ხელავს...“ 300v—301r.

შენიშვნა (ტექსტის დასასრულს, სინგურით): „დასასრული ყოვლად ბრძენთა სიტყუს-გებათა ყოვლად ნეტარისა თეოდორე ავეუქარაქსთა“ (301r).

52. „მეტყუელთა მიმართ, ვითარმედ სულნი კაცთანი პირველვე იყვნენ ჯორცთასა.—ლოცვის ყოფად ჩემთვს ვევედრები ყოველთა...“ 301r—302r.

53. „მისი ევე, მისვე სიტყუსაგან ორმოცდა მეთცხრამეტისა თავისა.—ხოლო პლ მყოფობისა წარრევასა დავარულსეთ...“ 302v—303r.

54. „მისივე, მისვე სტრომატოხსაგან, სადა-იგი იტყვს მეგვპტელთა მიერ სახარებად სახელდებულისა მისთჳსცა.—ხოლო აღიარებს მჴნე ესე ყოველად პლატონიანად სალო(!) ყოფასა სულისასა...“ 303r.

55. „დიონისიოს ალექსანდრიელისაჲ სულისათჳს თარგმანებისაგან ეკლესიასტისა.—ამისთჳს უკუშ შემდგომობისაებრ წესისა შეუდგების ესე...“ 303r.

56. „არა პირველ მყოფობისა არცა პირველ მცოდველობისათჳს სულთაჲსა პეტრე ეპისკოპოსისა ალექსანდრიელთაჲსა და მოწამისაჲ.—თქუა ღმერთმან: ვჴმენ კაცი ხატებისაებრ ჩუენისა და მსგავსებისაებრ...“ 303r.

57. „წმიდისა მეთოდი ეპისკოპოსისა და მოწამისაჲ აღდგომისა ძლითისა სიტყჳსაგან სულისათჳს.—უკთუ საჭირო არს განსაზღვრებად ჯორცთაჲ, უკუშ საკრველად საგონებელ-ყოფაჲ...“ 303r.

58. „იპოლიტე ეპისკოპოსისა და მოწამისა თარგმანებისაგან დაბადებისა.—არამედ ერთისა კაცისათჳს არს ყოველივე მოთხრობაჲ...“ 303v.

59. „ევესტათი ეპისკოპოსისა ანტიოქელისაჲ სულისათჳს აღწერილისა სიტყჳსაგან.—არამედ ვინაჲთგან ამიერ შეიწრებულად დაშობილად ჰხედვენ თავთა თჳსთა...“ 303v.

60. „მისივე ნეტარისაი ათანასისი ფილოსოფოსისა მჴქსიმეს მიმართისაგან სიტყჳსა.—ხოლო ჩუენ ყოველნი ადამისაგან ვიშვებით...“ 303v.

61. „მისივე, ცხოვრებისაგან წმიდისა ანტონისა. ხოლო ჰყოფს სტყჳსა ამას ანტონის მაგიერ.—ვითარ მბასრობთ, ჩუენ ვიტყოდით რაჲ კაცად გამოჩინებასა ქრისტესსა...“ 303v.

62. „მისივე, სულისათჳს, ეპისტოლისაგან დასაჯსნელისა ორიგენის შჯულთაჲსა, რომელი აღწერა პირითა კრებისა მეგვპტელთა და ალექსანდრიელთაჲსათა.—ხოლო უკთუ პლვე სული ზეცათა შინა...“ 303v.

63. „კვილიე ალექსანდრიელ მამათმთავრისაჲ მოსაჯსნებელისაგან იოვანეს სახარებისა სულისათჳს.—უკთუ შეშხადებისა კაცობრივთა ჯორცთაჲსა პლვე შეიჴმნა სული...“ 304r.

64. „კვილიე ეპისკოპოსისა იპრუსალემელისაჲ მეოთხისა საკათაჲუმეველოხსაგან.—ისწავე უკუშ ესეცა, ვითარმედ უწინარეს სოფლად შემოსლვისა არარაჲ უცოდაეს სულსა...“ 304r.

65. „მისივე, მეთოთხმეტისა საკათაჲუმეველოხსაგან.—მაშინ თქუა ღმერთმან, ვჴმნეთ კაცი ხატებად ჩუენდა და მსგავსებად...“ 304r.

66. „დიოდორე ტარსელ ეპისკოპოსისაჲ მანიჴეველთა წინაგანწყობად აღწერილისა პლისა წიგნისა მეშჳდისა თავისაგან.—და რამეთუ სული ჯორცთაჲვე თანა დაჰბადა და არარაჲ უმეტესი აჴუს ჯორცთა შორისისა მის მეცნიერებისა მისისა...“ 304r.

67. „მისივე, დასამჴობელად აპოლინარისა, აღწერილისა პლისა წიგნისაგან თავოანად სახელდებულისა.—და რაოდენთაცა უხილაეთა ძალითა ვითარცა ღმრთისა მიერ დაბადებულთათჳს მოიჴსენეს...“ 304v.

ანდერძი: ტექსტის დასასრულს, სინგური: „საუჴნოდმცა იჴსენების არსენი. აჴა დასრულდა ერთბამად განჴიჴებაჲ/ ელლინებისა სულთა პირველ ყოუისაჲ/და თანად ორთა უფსჴსულისა ვეშაბთა. ორიგენის და ნაზენ-ტოხს საეთჳრისა“ (304v).

68. „თუ ვითარ ჯერ არს შეწყნარებდა, რომელი ჰურიათაგან სარწმუნოებასა ქრისტიანეთასა მოუჴდებოდის.—აღსარებდა უკმს მას და განქიქება ყოვლისა წესისა და ჩუშულებისა...“ 304v—305v.

69. „წესი, რომელი იქმნების მოქცეულსა ზედა სარკინოზთაგან წმიდისა მომართ და ქეშმარიტისა სარწმუნოებისა ჩუენ ქრისტიანეთასა.—პირველად უკუშ რომელი-იგი მოუჴდებოდის მართალსა სარწმუნოებასა იმარხავს ორსა შუდეულსა...“ 305v—306r.

70. „შეჩუქნებანი იაკობიტთა და ყოველთა ერთბუნებიანთანი, რომელთა თანა არიან სომეხნიცა.—რომელი საძაგელისა მისგან წვალებისა იაკობიტთა და ხაჩეცართასა უბიწოსა მართლმადიდებელთა ქრისტიანეთა სარწმუნოებასა ყოვლითა სულითა და გულითა მოუჴდებოდის...“ 306v—317v.

71. „ყოვლად ბრძნისა ევსტრატრი ნიკიელ მიტროპოლიტისა მოსაჯენებელი შეშოკლებული, თუ ოდეს ჰრომნი და ეკლესია მათი, და რახათს სლოთა აღმოსავლისა ეკლესიათაგან განიქრნეს.—იყო, ოდეს მყუდროებდა აქუნდა ყოველსა საეკლესიოსა დაწყნარებასა...“ 307v—309v.

72. „ჯსენებდა სიტყვს-გებისა და სასჯელისა შჯულისათვს ქრისტიანეთასა და სარკინოზთა.—და იყო, რაჟამს მოიწია კელმწიფე, რომელსა ერქუა იამამე ქალაქად ტფილისად...“ 309v—312v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის დასასრულს (312v) ნუსხურად მოთავსებულია ნაწყვეტი: „ნიკიტა სჯველლოსისა ხართ ოფილაკისა კორონდისაჲ პასუხად მიწერილი ნიკიტაჲს მიმართ სტუდიელთა წინამძღუარსა სტიოთატისა.—წარვიკითხე უფროსად, პატროსანო მამო...“ ეს ტექსტი მოთავსებულია მთლიანად კრებულის 277r-ზე).

2. ხელნაწერს გააჩნია მრავალი შენიშვნა და სქოლიო, შესრულებული კიდევბზე გადამწერის ხელით. მნიშვნელოვანი ადგილების ყურადსაღებად მიწერილია „იხილე“ (107r), „შეშნიერი“ (100v); „შეისწავე“ (105r, 111r); „იხილე უცხო და შეშნიერი“ (106r); „შეისწავე შენიერი ყოვლად“ (191r) და სხვ.

3. კიდევბზე ტექსტის ხელით ჯვარედინად მიწერილია მთარგმნელის სახელი. სინგურით—„თარგმანი არსენი“ (1r, 39v); „არსენი იტყვ“ (39r); „თარგმანი მამისა არსენისი“ (103r).

4. ხელნაწერს აქვს რვეულდბრივი სათვალავი (სულ 41 რვეული).

5. ყუაზე რუსულად სწერია „Догматика“.

6. ხელნაწერს აქვს სქემები (42r, 48r) და სურათი ჯვარცმისა (23v).

7. ხელნაწერს თან ახლავს 5 ფუროცელი ღვთისმეტყველური ხასიათის ტექსტების ნაწყვეტებით, მხედრულად.

მინაწერბო: 1. ნუსხურად: „წმიდის აექსენტიის ბორცუსა მონასტერსა შინა თავადას... მის წმიდისა ქუაბსა ზედა. დეგომარეა კელისა შინამ...“ (11v.)

2. ნუსხურად, სინგურით: „არსენისსა მისრული მღვმეს იტყვს დავით მეფე მე მაშინდელი კაცი ვარ, ოდეს არსენი დართუიდი ჴამა. მარჯუშნასა გუშრდსა ზედა წვა, ნოსელსა იკითხვიდა და დოღმატიკონსა აწამებდა და ცკლისა სოფია წმიდასა იგივე მარტო იქმოდაო. ნუ ეინ დაადგებთ, არამედ დაწერეთ.“ (181r)

9. მხედრულად: „წიგნთაგან ეკუთვნის დავით ესტატეს ძეს თავადს ციციშვილს“ ზემო ყდის საცავი ფურცლის r).

4. მხედრულად: „მეწირულ არს იასონ დავითის ძის ციციშვილისაგან წილა-კითხვის სახოგადობისადმი“ (ზემო ყდის საცავი ფურცლის r).

5. მინაწერბები არის: 100r, 114r, 238r.

(733)

1464

ანტონ I. სადღესასწაულო და თვენი. 1760

I + 853 ფ.; 29.5 X 18; ქალაღი; ტვიფრული ტყავგადაკრულქ მუყაოს ყდა; აქეს ზედა და ქვედა ყდის საცავი ფურცლები: თაენაკლული; მხედრული: სათაურები ასომთავრულით. სინგურით: 1760 წ. (7 რ, 85 ვ); აქეს კვირნიშანი; გადამწერი—მიხაილ იოანეს ძე (850ვ); გადამწერის ადგილი—ქ. ვლადიმირი, ბოლოლუბსკის მონასტერი (850ვ); დაუწერელია: Irv, 1r—2v, 3v—4v, 7v—8v, 104v, 851r—853v; შემოწიულია იასონ დავითის ძე ციციშვილის მიერ. (3რ).

„თთუშსა სეკდემბერსა აქუს დღე ლ.—პლსა დღესა დაწყება ინდიკტიონისა, ესე იგი არს ახლისა წელიწდისა. და ჯსენება ღირსისა მამისა ჩნისა სიმეონ მესუშტისა არხიმანდრიტისა და დედისა მისისა მართასი, და კრება ყდ წისა ლსნიშობელისა, რომელი იყო მასიანეს და წისა მოწამისა აითალასი, და წთა მოწამეთა მ დედათა, და წისა ამონადიაკონისა და მოძღუარისა მათისა, და წთა მოწამეთა კალისტე, ევოდო და ერმოგენისი და მოყუასთა მათთა, და ჯსენება მართლისა ისოსი, ძისა ნავესი. მწუხრად.—ნეტარ არს კაცი ა. აღსავალი. ხოლო უკეთუ არს შაბათი, წარვიკითხავთ კანონსა სრულიად. უო ლალადგყავსა ზედა, აღვიღებთ მუჟლთა ი. და ვგალობთ დასდებელსა ინტიკტიონისასა გ, ჯმა ა. ზეცისა განწესებულთა.—თავადისა ქრისტეს ღისა მოძღურებასა მიერ ლოცუა გკსწავს ჩნ ყოველთა დღეთა ესრეთ მასა მიმართ ჯმობად...“ 9რ—842v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი წარმოადგენს ანტონ I-ის მიერ შედგენილ „თვენს“

2. ხელნაწერს წინ უძღვის ანტონის წინასიტყვაობა, თაენაკლულია, იწყება: „...მცა არა იცოდეს მომატებაცა და მოკლებაცა...“

(იხ. კ. კეკელიძე, ანტონ კათოლიკონის სალიტურგიკო მოღვაწეობიდან: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. IV. გვ. 176—186 1957 წ. თბილისი).

3. ხელნაწერს ერთვის: „ღუთისმშობლისა აღდგომისა რუა ჯმათა ზედა“ 843რ—850v.

4. კიდევ ტექსტის ხელით არსს გაკეთებული შენიშვნები: 164v, 266v 463v.

5. ქვედა აშიაზე ხელნაწერს აქეს რვეულების სათვალავი (სულ 105 რე რვეული) ანფრქები: (გადამწერისა). 1. „ვიწყე კელჰყოფად გარდამოღებად სადღესასწაულოსა და თთუშისა წელსა 1759 წელსა, ნოემბერსა 15. და სრულ იქმნა სადღესასწაულო წელსა 1760, თთუშსა სეკდემბერსა 24. და კდ ამისევე წლისა თთუშსა ამას ნოემბრისა 29 დღესა სრულ არს თთუშნიცა, თთუშ ექვისი ვიდრე მარტადმდე“. (7რ)

2. „ალიწერა კელითა მიხაილ იოანეს ძისათა. რომელი იყო წინამძღუარი. მონასტრისა ბოლოლუბ[ოვის]სა ქალაქსა ვლადიმირს, არქიეპისკოპოსობასა ვლადიმირისა და იაროპოლის ზედა ანტონ პატრიარქისა, მეფის ძისასა, წელსა 1760, სეკდემბერს 24. ვინც იხილვიდეთ... მოიკუნე...“ (850v).

მინაწერები: 1. „ესე სადღესასწაულო არს თავადის დავით ციციანოვისა ჩყთ-ს, აპრილის ბ-ს დღესა“. (3რ).

2. „შეწირულ არს იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ ქართველთ წერა-კითხვის აღმადგენელთ საზოგადოების წიგნთსაცავში. 1890 წელს“. (3რ.)

3. ანტონის წინასიტყვაობის ბოლოში „მდაბალი და ყდ უნდოა არხიების-კობოსი ანტონი ვლადიმირისა და იეროპოლისა“. (7რ.)

(734)

1465 ა

კვინტუს კურციოსი. ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია. 1846 წ.

I+444 გვ.; 21,2×17,2; ქალაღი: მუყაოს ყდა; მხედრული; 1846 წ. (1.443); მთარგმნელი და გადამწერი თავადი დავით ევსტათის ძე ფანასკერტელ-ციციანოვი (1.443 გვ.); შემოწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ (I); დაუწერელია: I v. 2.22. 235—236, 444 გვ.

„იოანე ძრეინსღეიმისა აღუსებანი კვინტოს კურციოსისაღმი, საქმეთათს ალექსანდრე დიდისა, მეფისა მაკედონელისა. წიგნი პლი. თავი ა.— ცხოვრება და საქმენი ალექსანდრესნი, დამპყრობელისა სპარსთა სამეფოასა და ბერძენთასა, აღსწერნეს მრალათა ბერძენთა, რომელთაცა რიცხვთა შორის უფროსი ნაწილნი იყუნენ თუალით მხილველნი...“ 23—443 გვ. გვ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწრს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „კვინტოს კურციოსისა ისტორია თს ალექსანდრე დიდისა მეფისა მაკედონელისა აღუსებთა ძრეინსღეიმისათა და სხუათა მიერ. თარგმნილი ლათინურის ენისაგან სტეფანეს მიერ [კრაშე] ნიკოვისა, აკადემიის. ჰსწავლათა პროფესორისა მიერ. მებუთედ გარდამოცემული. ტომი პირველი. სანკტპეტერბურღს იმპერატორის აკადემიის ჰსწავლასა შინა 1809. ხოლო რუსულღით ქართულსა ენასა ზედა თარგმნილი თავადის დავით ევსტათის ძის ფანასკერტელ-ციციანოვის მიერ 1846 წელსა, დეკემბრის 30.“ (1 გვ).

ბ. „წინასიტყუობა, რღლთაცა წარუკითხავთ კვინტოს კურციოს მხოლოდ რუსულს ენასა ზედა, მით უიჭველად არ ეკმნებისთ, რამეთუ იყო იგი გარდმოთარგმნილ მეორედ. და რღრნი პღნი წიგნი აწინდელის თარგმანისა არღალა თუ მცირედ მიემსგავსებან მოსკოურს გარდამოცემულსა...“ (გვ. 3—6).

გ. „ნათესავ-სიტყუობა ალექსანდრე დიდისა რინეკციითგან.—დიდი ალექსანდრე იყო მამით შაამომავალი ღერკულესისა.“ (გვ. 7—11).

დ. „შემოკლებული წელთ აღწერა კურციოსისა...“ (გვ. 12—21).

2. ხელნაწერი წარმოადგენს კ. კურციუსის ისტორიის პირველ ნაწილს და შეიცავს ხუთ წიგნს. გაგრძელება იხ. S—1465 ბ-ში.

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. „Описание“ ტ. II. 820.

4. კვინტუს კურციოსის ისტორია თარგმნილია ლათინური ენიდან სტეფანე კრაშენნიკოვის მიერ. იხ. S—1466 შენ. 1.

ანდერძი: „სრულ იქმნა ჩემვ წელსა, დეკემბრის ლ-ს, დღესა ოთხშაბათს დავით ჟუანასკნელი სიტყვა ზეფულად). 443.

შინაწერი: „შეწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ ქართულ წერა-კითხვის აღმდგენალი საზოგადოების წიგნთსაცავისადმი 1890 წელს“. (I)..

1465 ბ

კვინტუს კურციოსი. ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია. 1854 წ.

№V+426 გვ.; 21,2×16,8; ქალაღი: ტეიფრული ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; 1854 წ. (408); მთარგმნელი და გადამწერი თავადი დავით ევსტათის ძე ფანასკერტელ-ციციანოვი (გვ. გვ. 1. 408); შემოწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ (I); დაუწერელია: I v, II v, III v, IV v, 2, 13—14, 274, 409—426 გვ.

„კვინტოს კურციოსისა საქმეთათს ალექსანდრე დიდისა მეფის მაკედონელისათა. წიგნი მეექუსე. თავი პირუსლი.—და ვითარცა აზიასა შინა ჰსწარმოებდა ესე, საბერძენთს და მაკედონიას შინა

იყუიუნენ(!)განუსუწნებლობანი, მეფობდა ლაკედემონსა შინა აღის, ძეგ არხიდამოსისა, რომელი შემწე ექმნა ტარენტელთა, და მოკლეს ბრძოლასა შინა..." (გვ. 15—408).

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი „კვინტა კურცია ნაწილი მეორე.“ ფანქრით რუსულად „Квинта Курция“ (IVr).

ბ. თავფურცელი: „კვინტოს კურციოზის ისტორია თს ალექსანდრე დიდისა მაკედონიის მეფისა აღუსებთა ძრეინსლიმისათა და შესწავებითურთ, თარგმნილი მეორედ ლათინურისაგან ენისა სტეფანე კრაშენიკოვის მიერ, აკადემიის ჰსწავლათა პრაფესორისაგან, მეხუთედ გარდამოცემული, ტომი მეორე ს. პეტერბურღს იმპერატორის აკადემიის ჰსწავლათა შა 1809 წელსა, ხ-ქართულად რუსულით თარგმნილი თავადის დავით ვესტათის ძის ფანასკენტელ-ციციანოვის მიერ წელსა ჩემთ“ (გვ. 1).

გ. „შემოკლებული კურციოზის წელთ აღწერა.“ 3-12 გვ.

2. ხელნაწერი წარმოადგენს კ. კურციოზის ისტორიის მეორე ნაწილს და შეიცავს მუქვეს, წიგნიდან მეთემდე. დასაწყისი იხ. S—1465-ა.

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. „Описание“, ტ. II გვ. 820.

ანდერძი: „სრულ ვკაყ ჩუნდ-ს წელსა, იანუარის ივ-ს, დღესა პარასკევსა დავით ციციანოვიან“ (ორი უკანასკნელი სიტყვა ხვეულად). 408 გვ.

შინაწერი: „Из книг князя Давида Цицианова“ (Iv).

2. „წიგნთაგან თავადის დავით ციციანოვისათა“ (Iv).

3. „წიგნი ვსე ეკუთვნის თავადის დავითის ძეს იასონს ციციანოვს“ (Iv).

4. „შეწირულია ქართულ წერა-კითხვის აღმადგენელი საზოგადოების წიგნთ-სავისადმი იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ 1890 წელს“ (Iv).

(735)

1466

კვინტოს კურციოზი. ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია. 1846 წ.

368 ფ.: 22,4×17,5; ქაღალდი: უყდო; დაშლილი; აკინძულია 30 რვეულად: მხედრული; 1846 წ. (362v.); მთარგმნელი და გადამწერი თავადი დავით ვესტათის ძე ფანასკეტელ-ციციანოვი (Iv, 362v.); დაუწერელია: 11v, 338v, 363v—368v.

„იოანე ფრეინსლიემისა აღუსებანი კვინტოს კურციოზისადმი საქმეთათს ალექსანდრე დიდისა, მეფისა მაკედონელისა. წიგნა პლი. თავი ა.—ცხოვრება და საქმენი ალექსანდრესნი, პერსთა სამეფოჲსა და საბერძნეთისა დამპყრობელისანი, მრავალთა ბერძენთა აღსწერნეს, რომელთაცა რიცხვთა შორის უმეტესი ნაწილი იყვნენ თვალთ მხილველნი...“ 12r—362v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი „კვინტოს კურციოზის ისტორია თს ალექსანდრე დიდისა მეფისა მაკედონელისა აღუსებთა ძრეინსლიემისათა და სხვათა მიერ. თარგმნილი მეორედ ლათინურისაგან ენისა სტეფანე კრაშენიკოვისა, აკადემიის ჰსწავლათა პრაფესორისაგან, მეხუთედ გარდამოცემული. ტომი ა. ს. პეტერბურღს იმპერატორების აკადემიის ჰსწავლასა შა 1809 წელსა. ხ-რუსულით ქართულსა ენასა ხედთ თარგმნილი პოდპორუთიკის თავადის დავით ვესტათის ძის ფანასკენტელ-ციციანოვისაგან წელსა 1846. დეკემბრის 30-ს დღესა“ (Irv).

ბ. „წინასიტყუაობა, რლთაცა წარუკითხავთ კვინტოს კურციოზ მიძღოდ რუსულსა ენასა ხედა...“ 2r—4r:

გ. „ნათესავსიტყუაობა ალექსანდრე დიდისა რენეკციოთგან...“ (4v—6v).

15. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

დ. „შემოკლებითი კურციოზის წელთ აღწერა...“ (71—115r).

2. ამოვარდნილ ფურცელზე ტექსტის ხელით მიწერილია: ა. „სტადიონსა ზედან: სტადიონისათჳს ძველი ღრამმატიკოსი საზღუართათჳს რიღალაციისათა ფურცელსა შინა 298 ჰსწერს: ველი ზღვისადმი ერთსა სტადიონსა შეიცევდა, ასოცდახუთსა ბიჯსა, ესე იგი 625 ქუტთა: რვისა სტადიონისაგან შეზღვების მილი—ხუთი ათასი ქუტი“.

ბ. „სამკრეთ დასავლეთისა: სამხრეთ დასავლეთისა ქარი, არს ლათინურად აქრიკუს, ხოლო ბერძულად ლიქ ეწოდების; ამისთჳს რომელ იტალიანთადმი მისვლა არს ზანთრისგან დასავლეთის აფრიკელთა მხარით. ზღვისანი უწოდებენ მას ზუიდესტად“ (363r).

ანდერძი: „სრულ ვაყავ ჩემვ-ს წელსა, დეკემბრის ლ-ს, დღესა ორშაბათს“ (362v).

მინაწერი: თანქრით „ვამართული არის“ (56v).

(736)

1467

ვახუშტი. საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია. XIX

495 ფ.; 34,2X21,5; ლურჯი ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ზედა ყდა აგლეჯილია და ქვედა მარჯვენა მხარე მოხეულია; ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.]; აქვს ჭვირნიშანი; და; წერელია: 1v, 2rv, 449r—495v; 1—31 ფ. ამოხეულია; შემოწირულია იასონ ციციანოვის მიერ (1r).

[ვახუშტი, საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია].—
„ზნენი და ჩვეულებანი საქართველოსანი.—ღმერთმან სიბრძნითა თვისისა მოწყალებისათა გამოუთქმელითა და მიუწითმელითა დაჰბადა კაცი...“ 10r—448v.

წყდება: „... და ამათ გამომცდელობდა პირველ ოდიშსა და აწუმეტეს იმერეთსაცა...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის ვახუშტის წინასიტყვაობა, რომელსაც თავი აკლია. „... მიმართ და მოგვანიჭებს ყოველთა წინათქმულთა ცნობასა ჰქელოვნებასა და გამოცდილობასა, ვითარცა იტყვის იგივე სტოიკი...“ (3r—9v).

წინასიტყვაობა მთავრდება: „...ხოლო სრულ იქმნა შრომა ესე ქრისტეს აქეთსა ქორონიკონსა წლისასა ჩღმე, ქართულსა უღგ, ოკდონბერსა კ, მეფის შვილის ვახუშტის მიერ სამეფოსა ქალაქის მოსკოვის პრესნას“ (9v).

2. ხელნაწერის შედგენილობა:

ა. ზნენი და ჩვეულებანი საქართველოსანი (10r—25r).

ბ. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა (25v—30r).

გ. ნათესავთ აღწერისა და წილთათვის (30r—186r).

დ. უწყებულება მკითხველთათვის (186v—190r).

ე. აღწერა აწინდელისა ქართლისა საზღვრით, მითით, მინდვრებით და ადგილთა და მათ შინათა შენეხულებათა (196r—239v).

ვ. შემდგომად განყოფისა სამეფოსა სამ სამეფოდ და ხუთ სამთავროდ. ცხოვრება და ქმნულება მეფეთა ქართლისათა (239v—313r).

ზ. აღწერა ქერეთისა, კახეთისა და კუხეთისა, კრდთუშეთისა და დიდოეთისა (313v—361r).

თ. აღწერა აწინდელის ოვსეთისაანუ კავკასიათა შინათა სახელისათვის (361r—369r).

ი. აღწერა საჩინოთა ადგილებთა სამცხე-საათაბაგოსთა (369v—383r).

ია. ცხოვრება სამცხე-კლარჯეთისა (383r—405v).

იბ. აღწერა ეგრის ქვეყანისა ანუ აფხაზეთისა ანუ იმერეთისა (405r—423v).

ივ. ცხოვრება ეგრისისა, აფხაზეთისა ანუ იმერეთისა (423v—448v).
იმერეთის ისტორია წყდება 1683 წელზე.

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 671—672).

მინაწერი: „შეწირულ არს ქართველთ წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნთსაცავისადმი იასონ დავითის ძის ციციანოვის მიერ 1890 წელსა, მაისის 6-სა, ს. ქარელიდან“. (1r.)

2. მინაწერი არის აგრეთვე 1r-ზე.

1468

ანტონ კათალიკოსის მიმოწერა სხვადასხვა პირებთან.

გადატანილია Ros.—121.

1469

ხარჯის დაეთარი. გადატანილია, სხვადასხვაში—№ 40.

(737)

1470

ვახუშტი. საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია. XIX

86 ფ.; 32,7×20,6; ქალაღი; ტყავადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (ქვედა ყდის საცავი ფურცელი); ბოლონაკლული; მხედრული, სათაური და საწყისი ასოები ასომთავრულით, სინგურით; [XIX].

[ვახუშტი, საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია].—

„ტომობა და შთამომავლობა ქართულთა ნოეს ძისა იაფეთის თესლისაგან ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთამდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთა.—აწ (ზნეთათჳს) ვიწყით ძველიდამ ახლამდე საქართველოჲსათა ზნეთა და ჩვეულებათა და წესთა მათთა...“ 1r—86r.

წყდება: „... არამედ ბილწისა სჯულისა მათისა მხურვალებითა წარმოემართნენ ქართლსა ზედა, მოესმა რა მეფესა მოსულა მათი, და ვითარ გამარჯვებულ იყო მათ...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის შემადგენლობა: ა. ზენი და ჩვეულებანი საქართველოსანი“ (1r—8r.)

ბ. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა (8r—10r.)

გ. საქართველოს ისტორია დასაწყისიდან XV საუკუნის დამდეგამდე.

2. ტექსტში ჩართულია იამბიკონი: „თამარ მეფამ რომ ხალიფაზედ გაიმარჯვა, ბახულისა ღის მშობელის დროშა და მანიაკი მიართოა, ეს იამბიკონი ხუთმუხლუენი ოცდახუთ მოლექსად წარსწ.“

ცასა ცათსა, დამწყები ღთთ მთავრობა...“ (54v) (აშიაზე მიწერილია ტექსტის ხელით „ეს იამბიკონი ვახუშტისაში არა სწერია“).

3. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს დ. ბაქრაძის მიერ გამოცემულ ტექსტს. იხ. საქართველოს ისტორია, ვახუშტი. ტფილისი. 1885 წ.

ხელნაწერის ტექსტი წყდება 1885 წ. გამოცემის 296 გვერდზე.

4. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. E. Такашвили, Описание, ტ. II, გვ. 671).

(738)

1471

ზატკი. 1786

1+374 გვ.; 29,6×20,4; ქალაღი; ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით. საწყისი ასოები და ზოგიერთი სათაური ასომთავრულით; 1786 წ. (გვ. 371); გადამწერი—მიხაილი (გვ 371); გადაწერის ადგილი

მცხეთა (გვ. 371); დაუწერელია: I v, გვ.გვ. 308; 372—374; შენაწერილია იასონ, დავითის ძის ციციშვილისაგან 1890 წ. (I r).

„დასაწყისი საღმრთოა და წმიდისა ერგასისა, რომელ არს ორმოცდაათი.—იწყების წმიდით დიდისა პასექისა კვრიაკესა ცისკრით, და აღესრულების კვრიაკესა ყოველთა წათასა, რომლითა იპყრობს უნაკლულოდ ყოველისა დღისა სრულისა შედგესა...“ 1—371, გვ.

შენიშვნა: I r-ზე ტექსტის დასაწყისის რამდენიმე სტრიქონია დაწერილი ნუსხურად.

ანდერძი: „იყავნ სადიდებელად შენდა სიტყუაო ღწისაო და უბიწოდ მშობელისა შენისა. 1786. 2/6. იყავნ სადიდებელად შენდა მიხაილ, მცხეთას“ (გვ. 371)

შინაწერები: 1. „მე ტრიფილემ არქიმანდრიტმან სტამბის ახალი ზადიკი გავცვალე ამ მკედრულს ზადიკში და გამოვართვი ტრიფილელს მიხაილს ამისთვის, რომ მკედრული წიგნი უფრო მიყვარდა ხუცურისაგან ჩემის გამზრდელის კათალიკოზის ანტონის გამოითობით. მაისის ი, წელს ჩლეგ. არქიმანდრიტი (ბოლოს დასმული აქვს ოთხკუთხა ბეჭედი ასომთავრული ლეგენდით „ტრიფილე“). გვ. 371.

2. „წიგნთაგან თავადის დავით ციციანოვისა“ (I r).

3. „წმინდა ესე ზადიკი არს თავადის დავით ფანასკენტელ-ციციანოვისა,“ (I r, ქვედა ყდის შიგნით მხარეს).

4. „ჩუხ-სა წელსა, აბრილის კუ-სა დღესა მე ქვემოთე ამის წელის...“ (I r).

5. „შეწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილისაგან ქართულ წერა-კითხვის აღმადგენელი წიგნთსაცავისადმი 1890 წელსა“ (I r).

(739)

1472

დავითის თარგმანება. 1786

204 ფ.: 32,8×20,5; ქალაღი; ტვიფრული ტყავგადაკრული ზის ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცელი; მხედრული; სათაურები სინგურით, საწყისი ასოები ასომთავრულით; 1786 წ. 5/X (204r); აქვს კვირნიშანი: დაუწერელია ყდის საცავი ფურცლის v, 110v, 176v, 178v. 204v: შემოწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ (ყდის საცავი ფურცლის r).

I. „სიტყუანი ფსალმუნთანი შემოკლებით თარგმანთაგან გამოკრებულნი მრავალთა წიგნთაგან. ფსალმუნი ალილუია.—ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა განზრახუასა უღთოთასა და გზასა ცოდვლთასა არა დადგა. არა ჰნატრის ანგელოსთა, რამეთუ იგინი განზრახუასა უღთოთასა არა მივლენ, არცა ჩივილთა ყრმათა, ვინაჲთგან უცნობელ არიან...“ 4v—178r.

შენიშვნა: 1. კიდევ ტექსტის ხელით სწორია თარგმანების ავტორთა სახელები: ათანასე და კვრილე; უფრო იშვიათად: ვასილი (30v, 71v), ნაქსიმე (37v), ევსუქი (39r, 64r), თეოდოტე (46r, 76r), ოქროპირი (53v, 101r). დორეთე (77r), ორიგენი (107r, 109r).

2. ტექსტი წარმოადგენს ფერემ მცირის თარგმანის მეტად შემოკლებულ რედაქციას.

2. „გალობა მოსესი გამოსლუათა შინა. განმარტება.—გალობა არს თვისსაებრ უკუწ სიტყუსა ჯმა რამე ყოველისავე ჯმისა მიერ ჯმატკბილობით თქმული და ყოველთავე ორღანოთა მუსიკებრითა...“ 179r—204r.

- შენიშვნა: 1. შეიცავს 8 გალობას.
 2. ტექსტს წინ უძღვის წინასიტყვაობა: „ელუა ღრისა არს მოსწრაფედ მოვლი-
 ნება ძალსა საკვრელებათა და შეწვენათა მისთასა...“ (1r—4v) წინასიტყვაობის
 რამდენიმე ადგილი წარმოადგენს დავითნიდან ამოღებულ გამოთქმათა განმარტე-
 ბას.
 3. ხელნაწერს თან სდევს ფურცლის ორი პატარა ნაგლეჯი მხედრული ტექსტით.
 ერთი მათგანი კეხისჯვრის გლეხთა სიას უნდა წარმოადგენდეს.
 ანდერძი: „სრულ იქმნა წელსა 1786, თთუშსა ოკდომბერსა, 5“ (204r).
 მინაწერი: 1. „წიგნთაგან(!) ეკუთვნის დავით ესტატის ძეს ციცი-
 შვილს“ (ყდის საცავი ფურცლის r).
 3. „შეწირულია იასონ დავითის ძის ციცი შვილისაგან ქართულ
 წერა-კითხვის აღმდგენელი საზოგადოების წიგნთსაცავში 1890 წელს“ (იქვე).

(740)

1473

გეოგრაფია. 1814

80 გვ.; 20,8×17,1; მოცისფრო ქაღალდი; ტვიფრული ტყავადაკრული მუყაოს
 ყდა, მხედრული, სათაურები სინგურით, ასომთავრულით; 1814 წ. (გვ. 79); კვირნი-
 შანი; ჯადამწერი დავით ალექსიძე (გვ. 79); გადაწერის ადგილი კაბეთი (გვ. 79)
 დაუწერელია გვ. 80.

„შეყუანილება ლეოლრაფიასა შინა:—ლეოლრაფია არს აღ-
 წერა ქუშყანისა, რომელსაცა დაჰნიშნავს თვთ სახელი მისი ელინურსა ზედა
 ენასა...“ გვ. 1—79.

შენიშვნა 1. ხელნაწერი შეიცავს „შეყუანილებას ლეოლრაფიასა შინა“ და ხუთ
 თავს (ევროპა, აზია, ამერიკა, აფრიკა, ავსტრალია).

2. ტექსტს ახლავს სქემები.

ანდერძი: „აღვსწერე კეთილშობილმან ალექსოვმან ალექსის ძემან და
 სრულიად კახეთის სამეფოს რეკტორმან სიბრძნის მოყუარემან დავითმან,
 თვესა დეკემბერსა, რიცხუსა 17, წელსა ჩყიდ, ხ ქართულსა ქორონიკონსა ზედა ფ.
 კეთილშობილი ალექსის ძე რეკტორი დავით“ (უკანასკნელი სტრი-
 ქონი ჩართულად). გვ. 79.

მინაწერი: 1. „შეწირულია ქართული წერა-კითხვის აღმდგენალთ საზოგადოების
 წიგნთსაცავისადმი იასონ დავითის ძის ციცი შვილის მიერ 1890 წელს.“
 (ზედა ყდის v).

2. „წავეითებ ანტონი ორბელიანმან“ (ქვედა ყდის შიგნითა მხარე).

3. „Сия География принадлежит Давиду Цицианову Командующе-
 го“ (ქვედა ყდის შიგნითა მხარე).

(741)

1474

სტროციის მღვმე. XIX

1+49 ფ.; 20,5×16,8; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX]; მთარგმნელი
 დავით ციციანოვი (1r; 4r); დაუწერელია: Iv, 1v, 2r, 45r—49v.

„სტროციის მღვმე.—განულო ორმან თთუშმან, ვიყავ რა ვენე-
 ციას, ხოლო მხილულსა ყოველთა ღირს შესასწავებლთა(!) ქალაქსა მას
 მყოფთასა, მსურდა დატეგება მისი...“ 5r—44v.

შენიშვნა: ხელნაწერს წინ უძღვის:

ა. თავფურცელი: „სტროციის მღვმე, ფრანციხულისაგან მთარგმნელი ბარ-
 ბარა ყარაულ-ოვის ასულის მიერ ნებითა ს. პეტერბურგის ცენზურისა.“

თა 1802 წელსა. ხოლო რუსულით ქართულად თარგმნილ არს თავადის დავით ევსტათის ძის ციციანოვის მიერ 1841 წელსა“ (1r).

ბ. „შესწავება: ოდეს ვნებანი გარე საზომისა იქმნებიან, მაშინ ვნებულ-ჰყოფენ და განრყუნიან თუთ ბედნიერთაცა სულის თუკებათა...“ 3r-v.

გ. „მთარგმნელის მიერ. წიგნისა ამის თარგმან რუსულით ქართულსა ენასა ზედა მთხა მე 1837 წელსა განსუწმენებულმან თავადმან იოანე მიხაილის ძემან ქსნის ერისთოვმან. ვერლარა უარ-მყოფელმან თხოვისა მისისამან, და უმეტეს ნათესაურისა სიყუარულისა მისისა თანამდებმან, ველ-ვჰყავ და გარდმოვილე წიგნი ესე რუსულით ქართულსა ენასა ზედა. გარნა საწუხრად ჩემდა დამშთა. რამეთუ დროსა სიცოცხლისა მისისასა ვეო შევიძელ დასრულება, სხუა და სხუათა მიძულეებელთა მიზეზთა გამო. გარნა რათა არა დაშთომილიყო დაწყებული სრომაჲ ესე ჩემი, და უფროს სახსოვრად თავადის იოანე ერისთოვისა, სრულ-ვჰყავ თანამემამულეთა ჩემთა ქართულშელთა ერთა შესაქვევრად უმორჩილესმან მსახურმან თავადმან დავით ფანასკენტელ-ციციანოვმან. 1841 წელსა აგვისტოს 10 დღესა“ (4r).

დ. „კეთილმოქმედება უბედურთადმი მისცემს ჯილდოსა მის მოქმედთადმი“ (2v).

ე. ტექსტის ბოლოს ჩართულად: „დავით ციციანოვი“ (44v).

6. „Строилева пещера“ (ყდაზე).

მინაწერი: „შეწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ ქართული წერა-კითხვის აღმადგენელი საზოგადოებისადმი 1890 წელს“ (1r).

(742)

1475

რობინზონ კრუზო. XIX

V-98 გვ.; 17×10,1; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX]; მთარგმნელი დავით ევსტათის ძე ციციანოვი (1Vr); დაუწერელია; 1v, 11v, 111v, 1Vv—Vv, 89—98; შეწირულია იასონ ციციშვილის მიერ (1r).

„შემთხუცვარობინზონ კრიუზოესი.—რობინზონ იშუა ანგლიის ქალაქსა იორკას, იყო იგი ძეა ვაჭრისა, რომელმანცა შეიკრიბა საკმაო საუნჯეჲ, განეშორა უცხოს სახლსა გარე ქალაქისა მყოფისა...“ 1—88; გვ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის თავფურცელი: „რობინზონ კრიუზოემოთხრობა მამის შუგლთა თუსთა მიმართ, თარგმანი ფრანციტულიდგან მოსკოვის, ტიპოღრაფიასა შინა აღე ქსადრე სემენისასა, სოფიის ქუჩასა შინა 1853. ხოლო რუსულით თარგმნილი თავადის დავით ევსტათის ძის ციციანოვისაგან 1861 წელს, სექტემბრის 23 დღესა“ (1Vr).

2. II r-ზე დაწერილია „რობინზონ“, ხოლო III r-ზე „რობინზონ კრუზოე“.

მინაწერი: „შეწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილისაგან ქართულ წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნთსაცავისადმი 1890 წელს“ (1r).

(743)

1476 ა

ილარიონ ვასილიევი. როსიის ისტორია. XIX

II+80 გვ.; 21×16,6; ქალაღი; ტვიფრული ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX]; თარგმნილია 1829 წ. (გვ. 3); მთარგმნელი დავით ციციანოვი (გვ.3); დაუწერელია; 1v, II rv, გვ. 1—2, 4, 45, 74—80; შემოწირულია იასონ ციციშვილის მიერ. (1r);

[როსიის ისტორია]. „შეყუანილება. ა. ერნი ძუშლის როსიისანი.—როსსია ბირველიდგან იყო გარემოცულ ველურთა და განუნათლებელთ ერთა მიერ...“ გვ. 7—73.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის:

ა. თავფურცელი: „შემოკლებული ისტორია როსისის საჯელმწიფოასა მოსწავლეთაჲს გარდამოცემული ჯელთმძღუნუშობითა უახლესთა თანამეზულეთ (!) ისტორიკოსთათა ილარიონ ვასილიევის მიერ, მოსკოვს, უნივერსიტეტის სტამბასა შინა, 1825 წელსა. ხოლო ქართულსა ენას ზედა თარგმნილ არს თავადის დავით ევსტათის ძის ფანასკენ ტელ-ციციანოვის მიერ წელსა 1829, იანუარის 25“. (გვ. 3).

ბ. მიძღვნა: „მის მაღალკეთილშობილებას უფალს ნადვორნის სოვეტნიკს, დირექტორს მოსკოვის კომერსკის სასწავლებლისას, ისტორიის საზოგადოებისას წევრს და როსისის სიძუშლეთასა და ორდენტა წის ანა მეორის კლასისასა და წის მოციქულთა ჰსწორის ვლადიმირის მეოთხე ხარისხის კავალერს ტიტულექსის ძეს კამენცკის ნიშნად უღრმესის პატივისცემისა და ჰეშმატიტის მაღლოისთჲს უძღუნას(!) გარდამოცემული“ (გვ. 5).

- გ. „წინასიტყვაობა, შედგენილი იოანე ვასილიევის მიერ“ (გვ. 6).
- 2. ხელნაწერი გადაწერილი უნდა იყოს S—1476 ბ-დან.
- 3. ხელნაწერი შეიცავს რუსეთის ისტორიას 1824 წლამდე.
- 4. ტექსტი ძნელი წასაკითხია, ვინაიდან ქალაქი გახუნებულია.

მინაწერი: „შეწირულია ქართულ წერა-კითხვის აღმდგენელი საზოგადოების წიგნთსაცავისადმი იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ 1890 წელს“. (1r).

1476 ბ.

ილარიონ ვასილიევი. როსიის ისტორია. 1829.

I—47ფ.; 22×18, ლურჯი ქალაქი; უყდო; დაშლილი, მხედრული, თავფურცელი და სათაურები ასომთავრულით; 1829 წ. (45v); აქვს კვირნიშანი—1826—1827 (ფ. 10, 33, 38); მთარგმნელი და გადამწერი თავადი დავით ევსტათეს ძე ციციანოვი (45v—46r); დაუწერელია 1v, 2v—3v, 46v—47v; დახიანებულია 5ბ.

„შეყვანილება ა, ერნი ძველისა როსისიანი.—როსისა ძველად იყო მოზღუდვილი ველურთა და განუნათლებელთა ერთა მიერ...“ 4r—46r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის თავფურცელი:

ა. „როსისისა ისტორია“ (ჩართულად) 1r.

ბ. „შემოკლებული ისტორია როსიისის საჯელმწიფოასა მოსწავლეთაჲს, გამოცემული ჯელთმძღუნუშობითა უახლესთა თანამემუშლეთა ისტორიკოსთა ილარიონ ვასილიევისა მიერ მოსკოვს, უნივერსიტეტის სტამბასა შინა 1825“. (1r).

გ. მიძღვნა ტიტულექსის ძე კამენცკისადმი (1v).

დ. წინასიტყვაობა შედგენილი იოანე ვასილიევის მიერ (2r).

2. ტექსტი ნასწორებია და წარმოადგენს ავტოგრაფს. ამ ხელნაწერიდან უნდა იყოს გადაწერილი S—1476ა

ანდერძი (მთარგმნელისა): „გადმოვსთარგმნე როსისის ისტორია ესერუსულსა გაჩენისა ქართულსა ზედან წელსა ჩყკო-ს, ჭებერვლის იბ-ს დღესა. ღანუჩის კარახტინში, მიმავალსა როსიად, შემხვდა გზახედ ჩუგუვეის ულანის პოლკის პოდპორუჩიკი ანდრიანე ლეკონტე, რომელი შეერთებითა გზასა ზედან მოვიდა ჩემთანა და ვიყავით რა კარახტინში. იძულებულმან ცუდობითა ვსთხოვე.—აქვს მას ლაკონტეს თჲსთანა წარმოღებულნი წიგნი ვითარნიმე საკითხავად,—რომელმან მოგცა ისტორია. ესე მხილველს ამის მასინდა(!), რათა გარდმოვმელო ქართულად.

არღარა ვრიდებ თავი სიტყვათა გაუწყობლობასა და გადმოვსთარგმნე და მრავალნი საკუთრებითნი ლექსნი და წოდებანი ევროპიულთა სამსჯავროთა ანუ ქალაქთა, ვინა სახედრო საქმეთა შინა საზმართა საკურველთა წოდებანი მითვე წო-

დებიოვე დაესწერე, რადგან არა მქონდა არავითარი მე ლექსიკონი, და ვკვავ ეს უმეტეს დროს განსატარებლად თავადმან დავით ევსტათის ძემ ციციანოვიან“ (45v—46r).

(744)

1477

ანტონ I, წყობილსიტყვაობა. 1787.

150 ფ.; 16×10,5; ქალაღი; ტვიფრული, ტყავადაკრული ხის ყდა; მხედრული სათაურები ასომთავრულით, სინგურიით; 1787 წ. (150v); აქვს ჭვირნიშანი; დაუწერელია: 12v, 13rv; შეწირულია იასონ ციციანოვის მიერ (ხედა ყდის v).

[ანტონ I]. „წიგნი წყობილსიტყუაობა.—ნაწილი ა. თვს ღრის-მეტყუშლებისა სამობისა და ერთობისა. თავი ა.—ერთი არს ზესთა დაუსაბამო, კეთილ ზესთ-ნათლოვანი, ერთობა სამირებით...“ 14r—142v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის:

ა. „წინასიტყუაობა(!) წინამდებარისა წიგნისა ხუთთავოვანთა სტიხთა ანუ შაირთა, ქმნილი გაიოსის მიერ არხიდიკონისა“ (1r—4v).

ბ. „პინაქსი წყობილსიტყუაობისა“ (5r—12r).

2. ხელნაწერს ბოლოს დართული აქვს: „გარდა ზვდთა ნაწილთა წყობილსიტყუაობისათა, ზედა დართუა სხუათაცა რომელთამე საქმეთა სტიხლოლოსობითად ესენი შაირსიტყუაობით ჩემნივე ქმნილნი. თავი I. წინასიტყვაობა განსაზღვრებისა ძილოსოფიისა ძრიდეროვს ბაუმეისტრისა...“ (142v—149v).

3. ტრიფილეს მიერ თქმული სიტყვა: „ქმნილი მცირისა ტრიფილესაგან დიკონ-მონაზონისა.—ეს წყობილსიტყუა განკარგულ-ქმნილ-თხზულ-ლექსული არს ანტონისგან...“ (149v—150v).

4. წყობილსიტყვაობის ხელნაწერი მისდევს ნაბეჭდ ტექსტს (იხ. ანტონ I წყობილსიტყვაობა, თბილისი, 1853 წ. პლ. იოსელიანის წინასიტყვაობით) ანდერძი: 1. „სრულ იქმნა წელსა 1787, თუშსა სექტემბერსა 17“ (150v).

მინაწერი: 1. „შეწირულ არს იასონ დავითის ძის ციციანოვისაგან ქართველთა წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნთსაჯავისადმი 1890 წელსა, მაისის 6-სა. ს. ქარელიდან“ (ხემა ყდის v).

2. „ჰაერ არსო, მოგვთრა დამასკელმან,
ნიეთიო წულილი ნოტიი და ჯმელ:
ცეცხლისა უკუშ არისო უმძიმესი.
ხოლო ქუშყანის და წყალთა უსუბუქეს,
აღმომშენვისა და ჯმა-ყოფისა მიზეხ.

კდ უფერულ, ორ-სახე, ორ-საჩინო,
ნათლისა არის შემწყნარებელ და ბნელის
მსახურ. სამთა ამთ გრძნობათა. ჩწნთა
მის მიერ გუშამის და ვხედავთ და ვიყნოსებთ,
შემწყნარებელც არს სიკხისა და სიგრილისა“.
(ქვედა ყდის შიგნითა მხარე).

(745)

1478

ანტონ I. მარტირია. XVIII—XIX

36 ფ.; 35,2×22; ქალაღი; უყდო; დაწლილი; დაუმთავრებელი; მხედრული; სათაურები ნუსხურად; [XVIII—XIX]; დაუწერელია: 12v, 30v—36v.

„შესხმა და მოთხრობა ლუაწლთა და ვნებათა წრისა დიდისა მოწამისა ქეთავან დედოფლისათა, ქმნილი ანტონისაგან არხიეპისკოპ.

პოსისა: ყოვლისა ზემოდასა საქართუშლოდასა, დავითიან-ბაგრატიონისა, ძისა მეფის იესედასა. სიტყუა პირუშლი.—

ეს ქრისტეს ჰსძალი, იასპ-მჭვრული ლალი,
არ ნათელ-მცხრალი, არ ყუაველ ფერით მზრალი,
აქუს საღმრთო ალი, ვითა ცხოუშლი წყალი,
გული უცს სალი, მით დასცხრა მძლაური მწრალი(!),
ამას იქმს ქალი, ბუნებით ჭირთა მკრთალი.

ვიძლიე მე ჰსჯულისაგან ბუნებითისა და ძლეულებასა ჩემსა აღვიარებ...“
1r—30r.

წყდება: „... შეწყნარება ბილწთა ჰსჯულის-დებათა ყოვლად უღმრთოდასა მახმედისათა...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს სამ სიტყვას (ქეთევან დედოფლის, ლუარსაბ მეფის და არჩილ მეფის ცხოვრებას). ნესამე სიტყვა დაუმთავრებელია.

2. წამება ქეთევან დედოფლისა მისდევს ნაბეჭდ ტექსტს. იხ. საბინინი, საქართველოს საზოთხე, (გვ. 583—597).

3. გვერდებს აქვს ანბანური სათვალავი.

4746)

1479

კრებული, 1846

1+35 ფ.; 20,6×17; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული, ზოგიერთი სათაური ასომთავრულად; 1846 წ. (9r); გადამწერი—დავით ეგსტათის ძე ციციანოვი (9r) დაუწერელია: 1r, 1v, 9v, 28v—35v; შემოწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ 1890 წ. (1r).

1. „წამება წმინდისა ქალწულისა მარინასი. თთუშსა იულისისა იზ; წამება წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა მარინასი.—შემდგომად აღდგომისა უფლისა ჩრნისა იესო ქრისტესი, და დიდებით ამალღებისა მისისა, სანატრელთა წთა მოციქულთა აღასრულეს სრბა თჳსი...“ 2r—9r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის თავფურცელი: „წამება წმიდისა მარინასი“. უფრო ქვევით „წამება წმიდისა ქალწულისა მარინასი“(1r).

ინავე გვერდზე სამჯერ მეორდება ერთიდაიგივე წინადადება, ორჯერ მხედრულად. ერთხელ ნუსხურად: „წიგნთაგან თავადის დავით ციციანოვისათა.“

2. „წმიდისა და ნეტარისა გრიგორი ნიკომიდიელ მთავარეპისკოპოსისა, თქმული წმიდასა დიდსა პარასკევსა ჯუარცმისათჳს და დაფლვისა უფლისა.—მაღალსა და აღმატებულსა სახილველსა აღიწია ქადაგება იგი სახარებისა, და ვითარცა ვმა მალღითა ნესტუთა დაღადებითა სასმენელად თჳსისა ჰსწავლისა ყოველთავე მიუწოდეს...“ 10r—18r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ, (იხ. კეკელიძე, ეტიუდები, V. გვ. 24.)

3. „თთუშსა სეკდემბერსა კ დღესა, წამება წმიდისა მოწამისა ეგსტათისა და სახეოლთა(!) მისთა.—გუაკურთხენ, მამაო.—მესამესა წელსა მარკიანე მეფისასა იყო სპასპეტი ერთი მწნედ ფრიად, რომელი მძლე იყო მარადის ყოველთა მებრძოლთა...“ 18v—25v.

4. „თოუქსა მისსა კბ, სიტყუა წმიდისა და დიდისა ათანასი მთავარ-ეპისკოპოსისა აღექსან დრიელისა მელქისა დეკისათჳს. — მეფესა მელქილს, ვითარცა თქმულ არს, უვიდოდა ორნი ძენი: სახელი პირმშოსა მის მელქილ, სახელივე მამისა თჳსისა, ხოლო უმრწემესა მელქისა-დეკ...“ 26r—28r.

ანდერძები: 1. (მთარგმნელისა): „რუსულსიგან ქართულად თარგმნილი გიორგი წინამძღვრისაგან სამეფუთაა ქალაქსა მოსკოვს 1782 წელსა“ (28r).

2. (გადამწერისა): „აღვსწერე მე თავადმან დავით ევსტათის ძემან ციციანოვმან წელსა 1846, ოკტომბრის 17-ს დავით ციციანოვი“. (ორი უკანასკნელი სიტყვა ხვეულად). 9r.

მინაწერი: 1. „შეწირულია იასონ დავითის ძის ციციშვილის მიერ ქართულ წერა-კითხვის აღმდგენელი საზოგადოების წიგნთსაცავისადმი 1890 წელს!“ (1r).

2. მინაწერი ნუსხურად 1r-ზე.

747)

1485

მირიანი. 1860

III—126 გვ.; 20,8×17,1; ქალაღი: მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურიო; 1860 წ. 10/III (გვ. 84); გადამწერი გიორგი სოლომონის ძე ჩოლოყაშვილი (გვ. 84); დაუწერელია 1r—IIIv, გვ. 85—126.

„მირიანი. ამბავი დასაწყისი მაზრიყის ხელმწიფისა.—იყო ერთი ხელმწიფე ხოსროვშაჰა. ჩინეთს დგებოდა(!) ამისთანა ძლიერი და მაღალი ხელმწიფე. უშილობას ასე შეეწუხებინა, რომ ყოველი თავისი სახელმწიფო დიდება ჩაღათ მიაჩნდა...“ გვ. 1—83.

ანდერძი (გადამწერისა): სინგურით.

„წიგნი ესე გარდავსწერე საკუთარის ჩემის ხელით.

ღვაწლი, შრომა მე გავსწიე არა თხზუთა, ჩემის თხემით,

წარმკითხველთა საამურად მეგობართ, არ შორის თემით.

მეცა გიორგი სოლომონის ძე ჩოლოყაშვილი ესტკბი მე მით.

ჩუგ წელსა, მარტის ი-სა დღესა

1860-იო годა, 10-იო марта“ (გვ. 84).

(748)

1486

სირინოზიანი. 1860

IV+276 გვ.; 34,4×21; ქალაღი: მუყაოს ყდა; აქეს ზედა და ქვედა ყდის საცავი ფურცლები; მხედრული, სათაურები სინგურიო; 1860 წ. (გვ. 271); გადამწერი გიორგი სოლომონის ძე ჩოლოყაშვილი (გვ. 271); დაუწერელია: 1r—IVv, გვ. 272—276.

„სირინოზიანი. კარი პირველი. მაზრიყის ხელმწიფისა და ძისა მისისა სირინოზისა ანბავი, შესაქცევლად და სასმენლად კეთილი.—იყო ხელმწიფე ქვეყანასა მაზრიყისასა, რომელსა ეწოდებოდა არღაფ. ესე იყო დიდი და მაღალი ხელმწიფე სდ სახელმწიფო მაზრიყისასა და მრავალნი ხელმწიფენი მონად ჰყვეს...“ გვ. 1—271.

ანდერძი (გადამწერისა): „სი რ ი ნ ო ზ ი ა ნ ი ეს ე გ არ დ ა ვ წ ე რ ე ს ი ყ რ მ ე ს ა შ ი ნ ა ჩ ე მ ს ა, რ ო მ ლ ი ს ა შ ო რ ა მ ა ს და ღ ვ ა წ ლ ს ა რ ა თ ა ვ რ ა ც ხ მ ე ვ ბ ა რ თ ა, მ ო ყ ვ ა ს თ ა და წ ა რ - მ კ ი თ ხ ე ლ თ ა თ უ ს ჩ ე მ თ ა. ვ ი წ ყ ე ი ა ნ ვ რ ი ს ო - ს ა ი და ს რ უ ლ ე ვ ჰ მ ე ნ ფ ე ბ ე რ ლ ი ს კ - ს ჩ ე მ - ს ა წ ლ ს ა.“

1860 Выс. Год... 15—17. გადაწერილია გ ი ო რ გ ი ს ო ლ ო მ ო ნ ი ს ძ ი ს ჩ ო - ლ ო ყ ა შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ“ (გვ. 271).

(749)

1488

მოკლე ცნობები ბაგრატიონთა შესახებ. XIX

7 ფ.; 22,6×17,2; ლურჯი ქაღალდი, უყდო; ნაწყვეტი; მხედრული; 1803 წ.—
ქვირნიშანი (ფ. 2 და 4); დაუწერელია: 4r—6r.

„მოკლედ მოთხრობა ქართლისა მეფეთათჳს ბაგრატიონთა, თუ რომელნი იყუნენ და ანუ ვითარნი რა საქმენი-ჰქმნნეს, თვნიერსხუათა ვრცელთა ამბავთა მათთა მოვიქსენებთ აქა.—იყო ალექსანდრე 3^{ლი}, ჯელმწიფე მეფე და მპყრობელი სრულიად და ერთობით საქართუშლოჲსა...“
1r—3r.

წყდება: „... და წარმოავლინა მეფედ ქართლისად.“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს თან ერთვის სხვა ხელით ნაწერიმე-7 ფურცელი, ზომით 17,7×12,6, რომელიც შეიცავს მუხრანბატონთა გენიალოგიას.

2. ხელნაწერი წარმოადგენს კონსპექტს, რომელიც შეიცავს მოკლე ცნობებს ქართველ მეფეთა შესახებ ალექსანდრე I-დან შაჰნავაზამდე.

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 694—695).

(750)

1489

დავით ციციშვილი. ქართველთა ქცევათა და ჩვეულებათათვის. 164წ

14 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული; ნაკლული (დაუმთავრებელი). 1849 (2r); დაუწერელია 2r, 12v—14v.

„შე მოკლებული მოთხრობა ქცევა და ჩუშულებათათჳს ქართუშლთა ერთა და ჟამითი-ჟამად ცუტილებათათჳს მათთა (შეთხზული თავადის დავით ფანასკერტელ-ციციანოვისაგან). თავი ა. რაჟამს უკუშ განიყუნენ შემდგომად წყლით რღუჯნისა ძენი მამათმთავრის ნოესნი დასაბამიდგან სოფლისა 1758 წელსა, მაშინ ქუშყანა საქართუშლოჲსა წილად ჰხუდა შვილისშვილსა მისსა თარგამოსს...“ 2r—12r.

მთავრდება: „... ესე საქმაო არს შენდა, მკითხველო, უკუეთუ გულისჯმა-ჰყო...“ 12r.

შენიშვნა: 1. ავტორის ვინაობა და თარიღი აღნიშნულია 2r-ზე: „შემოკლებული მოთხრობა ქცევათა და ჩუშულებათათჳს ქართუშლთა ერთა და ჟამითი-ჟამად ცუტილებათათჳს მათთა, შეთხზული თავადის დავით ფანასკერტელ-ციციანოვისაგან 1849-სა წელსა.“

2. ტექსტს წინ მიუძღვის „წინასიტყვაობა“ (1r-v.)

3. ტექსტის ბოლო (11v—12r) ფანქრითაა ნაწერი.

1493

ქართლის თავადებისა და აზნაურთა ნუსხა. XIX

გადატანილია SM-ში, № 5505.

(751)

1494

სალექსიკონო მასალები. XIX

20 ფ.; ცალცალკე ფურცლები სხვადასხვა ზომისა (35×22-დან 13×9-მდე); ქალაქი (ცისფერი, თეთრი); მხედრული; დასაწყისში სათაური მთავრულით. კვირნიშანი ფ. 15; [XIX]; დაუწერელია 3r—6v.

„ლექსიკონი ქართულ-სიტყუაობისა, ქმნილი ანბანსა ზედა, რომელითა განმარტებით ცხად-ჰყოფს უკუთ თვთველთა მნიშვნელობათა ლექსთასა. ა. ანი არს წიგნი და ასო პირუელი...“ 1r.

შენიშვნა: მასალები განმარტებითი ლექსიკონის შედგენის ცდას წარმოადგენს. ზოგიერთი სიტყვა საკმაოდ ვრცელადაა განმარტებული. ასახსნელი სიტყვები უმთავრესად სასულიერო ლიტერატურიდანაა ამოღებული (ამბა, ქრისტე, გოლგოთა, მანანა და სხვ.). ზოგიერთი სალექსიკონო ერთეული რუსულიდან უნდა იყოს ნათარგმნი ფ. 17r-ზე განმარტებულია სიტყვა „დებოშირსტვო“—ფრანკუზული ლექსი, ნიშნავს გარყვნილებას...“ ხოლო ამავე ფურცლის v-ზე მოთავსებულია ეგვიპტე განსამარტი სიტყვა რუსულად: „дешипрство-расширство“ და ა. შ.

(752)

1495

საქართველოს ისტორიის მნიშვნელოვანი მოვლენების ქრონოლოგიური
ტაბულა. XIX

32 ფ.; 21,5×17; ცისფერი ქაღალდი; უყდო, რვეულებად დაკეცილი; მხედრული; კვირნიშანი—1803 წ.; [XIX].

„მეფეთა საქართველოსათა აღწერა, თუ ვინ ოდეს იყო და რამდენი წელი იმეფეს. 1 მეფე ფარნაოზ იმეფა სამოც წელს...“ 1r—32v.

წყდება: „... 1797 ალა მამად-ხან კუალად მეორედ წარმოვიდა განრისხებული საქართველოზედ და მოვიდა შუშას; და იენისს ცხრას მოკლეს შუშის ციხეში...“

შენიშვნა: ტაბულების ძირითადი ნაწილი (4r—32r) ამოღებულია ვახუშტის ქრონიკონებიდან, დანარჩენი—„ქართლის ცხოვრების“ გაგრძელებებიდან.

(753)

1496

დავით ბაგრატიონი, ახალი შიხი. XIX

32 ფ.; 20,5×16,5; უყდო; ცისფერი ქაღალდი; მხედრული, სათაურები სინგურით; სხვადასხვა კვირნიშნისანი ქაღალდი (ფფ. 8.23); [XIX]; დაუწერელია 32 v.

(ახალი შიხი), „მისის უგანათლებულესობის მეფის ძის დავითისგან ქმნილი ათორმეტნი წარწერილობანი, მოცალებობა, კაცთა შესაქცევლად უქმნათვის. წიგნი აფერიასადმი.— ოდეს გონება ჩემი უზომოთარე მწუხარებითა შფოთიერ იქმნა და ვერ დავახზე საგრძნობელნი...“ 1r—31v.

შენიშვნა: 1. ნაწარმოების სრული სათაური ბოლოსაა აღნიშნული: „ახალი შიხი. მიმოწერა საყუარლისა ანუ საყუარლისადმი, რომელნიცა ცხოვრებდენ მთასა ჭჭქშე კავკასიისასა, ქმნილი ქართულსა ენასა ზედა საქართველოს მეფის გიორგის ძის დავითის მიერ, ათორმეტ წერილებად, მოცალებობა, კაცთა უქმნათვის შესაქცევლად“ (32 r.)

2. ხელნაწერი ნაწარმოების მეორე რედაქციას წარმოადგენს (შდრ. ტ. რუხაძე, ქართული ეპოსი გარდამავალი ხანის ლიტერატურაში, გვ. 65)

(754)

1498

კრებული. 1854

96 ფ.: 35×22; ქალაღი, მუყაოს ყდაში; დაუმთავრებელი; მხედრული; 1854. (96v); გადამწერი—ეფემია ავალიშვილისა (96v); დაუწერელია: 1r—2v, 20r—30v, 57v, 65v—66r, 88v—90r.

1. „თვესა, აგვისტოსა იე-სა, მიცვალე ბა წმინდისა ღვთისმშობლისა და ქალწულისა მარიამისა, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა დიდისა ვასილი კესარიელ მთავარეპისკოპოსისა. გ.მ.—არსებამან წმინდამან.., ღირს-მყო ჩიებად... საიდუმლოესა... თანა-დგომითა მნათობისა დიდისა და სასოსა ჩემისა ეფთჳმისითა, რომლისათვისცა ორთავე ვიღვაწეთ და ბიზანტიით გამოვიღეთ გამოთარგმანებული თქმულისაგან იოვანე ღვთისმეტყველისა და მახარებლისა, სიბრძნით აღწერილი და სატრფიალოდ სათქმელი.—რაჟამს სულისა მიერ წმინდისა ღვთისმშობელსა მარიამს ეუწყა ჟამი განსვლისა თვისისა...“ 3r—19v.

2. [ნიკიფორე ხუცესი]. „ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ანდრიასი, რომელი იქმნა სალოს ქრისტესთვის... გ.მ.—ძმანო ჩემნო საყვარელნო და მონანო უფლისანო, ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა...“ 31r—88r.

წყდება: „... მოწეწულ არს აღსასრული ამის სოფლისა და მოვალს მსაჯული იგი დიდი განსჯად და მიგებად საქმეთა მათთაებრ. სხდეს ანდრიასი...“ 88r.

შენიშვნა: თარგმნილი უნდა იყოს ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ. შდრ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, 1957, გვ. 104.

მინაწერი: „ჩუნგ წელსა ვიღვაწე წიგნი ესე ჩემის ხელით ნაწერი მღვთის მშობლის მიცვალებისა და ანდრია სალოსისა ქრტიგმან იოსებ დეკანოზისა ავალთვისმან ეფემიამ და აღვესრულე ამიერ სოფლით ჩუნდ წელსა აპრილის თთხნეტს, აღდგომის ორშაფათს დღესა. რომელმაც წაიკითხოთ წიგნი ესე. შენდობა ნიბძანეთ და ვინც ამისი შესასრულებელი ბოლო იპოვოთ, თქვენ იღვაწეთ“ (96v).

(755)

1499

კრებული. XIX

26 ფ.: 22×18; უყდო; ბოლო ორი ფურცელი განცალკევებულია: ქალაღი; მხედრული; ქვირნიშანი 1820 წ. (ფფ. 7.9); [XIX]; დაუწერელია: 1r, 11v, 12r, 24v, 26v.

1. „ტრალედიო იფილენია. მათის მეფობის დიდებულების სრულიად საქართველოს მეფის ირაკლი მეორის შესაქცევლად ეპოხასა მეფობისა მისისასა გამონბ წელსა, შემდგომად მაცხოვრისა ჩუენისა 1795 წელსა, თთუშსა მარტსა, თქმული მდივანბეგის თავადის დავით ჩოლოყაშვილისგან ქალაქსა ტფილისს...—ალამემნონ: დიახ, მე, დიახ, მე, ალაპემნონ, მე, ხელმწიფე შენი, მე, დამკირნე შენის ღვიძილისა და მეგობრობისა...“ 1r—17r.

მთავრდება: „გაცნობებ, მკითხამ თუ არა...“

შენიშვნა: 1. ამავე ხელნაწერის ფ. 26 წარმოადგენს „იფილენიას“ I რედაქციის დაბოლოებას (შდრ. ტ. რუხაძე, ძველი ქართული თეატრი და დრამატურგია, 1949, გვ. 169—210).

2. ტექსტი გამოცემულია (იხ. ტ. რუხაძე, დასახ. წიგნი, გვ. 290—333).

2. „იანვარსა იდ. ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა და მოციქულთა სწორისა ნეტარისა ნინასი. გ. მ.—მათ ჟამთა, ოდეს იწამა ყოვლად ქებული და დიდებული მთავარმოწამე გიორგი კაბადუკიელი...“ 18r—24r.

მთავრდება: „... ხოლო ხე იგი იყო კვიპაროზი და ქვეშე მისსა მრავალი...“ 24r.

3. [იფილენია] (ფრაგმენტი): „... არვისა არ ეშინიან, აღამემონს ბევრი უნახავს...“ 25r.

წყდება: „... მოსცა ღმერთმან ზენამან ელვით ცვარი ზეგარდამო და ქარი გასახსნელად შეკრულისა უკიანისა დინარეობისა დაუბერა“

შენიშვნა: ფრაგმენტი წარმოადგენს „იფილენიას პირველი რედაქციის დაბოლოებას, შდრ. ამავე ხელნ. 1: შენ. 1.

4. [მოტლანდიის ლიტონი სალდათი] „ანუ სალდათი სიწრფოებისა.—გლასკოვსა შინა მხედარი სახელით [.....] მოვიდა დღესა კვირიაკესა ეკლესიასა შინა და მიიტანა თვის თანა სალოცველისა წიგნისა წილ დასტა სათამაშო ქალაღი...“ 25v—26r.

წყდება: და დღემდე არა ძალუძს ესევეთარისა აზრისა პოვნა თავითა თვისითა...“

შენიშვნა: 1. ეს მოთხრობა ნაწილია კრებულისა, რომელსაც ეწოდება „კიდობანი სწავლათა“ (იხ. S—1517:2). იგი რუსულიდან არის ნათარგმნი.

2. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. E. Такашвили, Описание... рукописей, ტ. II, გვ. 448). ე. თაყაიზვილის აღწერილობასთან შედარებისას გაირკვა, რომ ამჟამად ხელნაწერს აკლია 4 ფ.

(756)

1500

სევდაიანი. XIX

24 ფ.: 22×18; ქალაღი; უყდო: მხედრული. სათაურები და ზოგიერთი სტროფების დასაწყისები წითელი მელნით; კვირნიშნიანი ქალაღი; [XIX]; დაუწერელია 23v—24r.

„აქა კარი პირველი წიგნისა ანის, რომელსა ეწოდების სევდაიანი; ოდესმე თქუა ქურიგმან ვინმე ასულმან და გლახაქმან თუსა დილაღსა თებერვლის ოზ-სა, რომელი განუტევეს საქართუელოსა ამისგან საყუარელნი მისნი; დაშთა სავანესა მას წყუდიადებასა: თქუა რუდუნებით წიგნი ესე საბრალოდ სოფლის ამის საცთურიანის გმობად თუსთა.“

ესე წიგნი აღწერილ არს, ლექსებია სევდა-ართულად, სახელად სევდაიანი მას ეწოდების ქართულად.

საბრალოა სასაუბროდ, მკითხველს მისცემს გულსა წყლულად, ვინც იძიოთ ეს განძრახუა, ნუ გამკიცხამთ თქმელსა სრულად...“ 1r—23r.

შენიშვნა: პოემა შედგება 12 კარისაგან. ზოგიერთი მათგანი ანბანთქების ფორმითა დაწერილი.

მინაწერი: 24v

(757)

1501

წამება წმიდისა მარინასი. XIX

6 ფ.; 34,5×22; ქალაღი, უყდო, დალაქავებული; ქვირნიშანი—А. Гончаров 1832; [XIX]; გადამწერი—ეფემია [ავალიშვილისა] (6r); დაუწერელია 6v.

„წამება წმიდისა მარინასა ივლისის ჩვიდმეტსა,
[დასაწყისია პირული წმიდის მარინას ქებისა,
თვით შვენიერი ბრწყინვალე, იყო უფლისა ნებასა.
ქალწული წმინდა მლოცველი იყო ქრისტეს წამებისა,
არ ინახვის უტურფესი მგზავსი მისის შვენებისა...“ 1r—6r.

შენიშვნა: 1. დასაწყისში პირველი სტრიქონი აკლია. აღდგენილია ხელნ. S—1511 მიხედვით, სადაც პოემის სრული ტექსტია მოცემული (186r—194r).

3. პოემის ცალკეული სტროფები ზემოთ აღნიშნულ ხელნაწერთან შედარებით შეცვლილია. ბოლოდან მეორე სტროფის უკანასკნელი სტრიქონიც შეცვლილია შიგ გადამწერს თავისი სახელი ჩაურთავს: „ეფემიას მეოხ მეყავ, რომელიცა აღწერ მეო“. ხელის მიხედვით, ესაა ეფემია ავალიშვილისა, რომლის გადამწერილია ხელნ. S—1498 (იხ. ამ ნომრის აღწერილობა, მინაწერი).

3. პოემის ავტორისათვის იხ. S—1511; 32, შენიშვნა.

(758)

1502.

ქანანოვი გ. ზ., ადამიანის აგებულება. XIX

74 ფ.; 21×16; ქალაღი; ქალაღდადაკრული მუყაოს ყდა; ნაკლული (დაუშთავ-რებელი); მხედრული; [XIX]; დაუწერელია: 1r—2v, 61r—74v.

(ქანანოვი გ. ზ., ადამიანის აგებულება) — ქვეყნის პირზე არიან მამნაირი ბუნებითი ნივთნი: მინერალნი, მცენარენი და ცხოველნი...“ 3r—60 v.

მთავრდება: „... შეხება მეტათ გახსნილია თითების ძირებზე, ენაზე და ტუჩზე“ 60v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი წარმოადგენს თარგმანს: რუსული დედანი მითითებულია ზედა ყდის საცავ ფურცელზე: „Строение человеческого тела, руководство, доступное для городских и сельских школ. Составил Г. З. Кананов.“

2. ზოგიერთ ფურცლებზე ნავარაუდევო ყოფილა ტაბულების მოთავსება. ფურცლები დაუწერელია. ოღონდ თავზე ტაბულების ნომრებია აღნიშნული. სულ უნდა ყოფილიყო 16 ტაბულა (6r-v, 11r-v, 13r-v, 19r-v, 23r-v, 30r-v 32r-v, 38r-v, 43r-v, 49r-v, 52r-v, 56r-v, 59r-v).

(759)

1503

სირინოზიანი, 1853

144 ფ. (288 გვ.); 33×21,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა დაშლილი; მხედრული; 1853 (გვ. 283); გადამწერი—გიორგი ჯანდიერი (გვ. 283); დაუწერელია გვ. 284—292; პ. უმიკაშვილისგან მიღებული.

[სირინოზიანი]. „ქარი პირველი, მაშროყის გელმწიფისა არდაფისა და ძისა მისისა სირინოზისა ანბავი, შესაქცევლად სასმენი.—იყო გელმწიფე ქტყანასა მაშროყისასა, რომელსაცა ეწოდებოდა სახელად არდაფ. ესე იყო დიდი და მაღალი გელმწიფე... გვ. 1—283.“

ანდერძი: „სრულ იქნა მოთხრობა ესე იენისის კა-ს ჩუნგ-სა წელსა. თუ შუც-
დომეები(!) რამ ჰბოვოთ. პატივ ეცით შრომასა ამას და მომიტყევთ. გიორგი
ჯანდიეროვი“ (გვ. 283).

მინაწერი: 1. „№ 1. პ. უმიკაშვილის მიერ სოფ. ვახნაძიანი დამ
ვლადიმერ ჯანდიერისაგან“ (გვ. 1. პ. უმიკაშვილის ხე-
ლით).

2. „პეტრე უმიკაშვილის მიერ სოფელ ვახნაძიანი დამ ვლადიმერ
ჯანდიერისაგან“ (ყდის საცავ ფურცელზე, პ. უმიკაშვილის ხელით).

3. „№ 1. Жандиери, 1868-го года 20 июня“ (ყდის საცავ ფურცელზე).

(760)

1504

კრებული. 1788

154 ფ; 32×20; ქალაღი; უყდო: ფფ. 1--2, 12--13, 105--108, 151--154 ამო-
ცვენილია; მხედრული; სათაურები და აბზაცების დასაწყისები სინგურით; კვირნი-
შანი 1784 (ფ. 7); გადაწერილი—იოსებ გიორგის-ძე ფირუაშვილი (125r, 152 r). გადა-
წერის დრო—1788 (125r, 152r); ადგილი—ყიზლარი (125r, 152r). დაუწერელია
145r; პ. უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „სიტყვანი და სწავლანი სამეცნიერონი(!), ფრიად მარგე-
ბელნი სრულ-სრულობით ორკერძოვე ძველისა და ახლისა წმინდათა წე-
რილთაგან, რჩევით გამოკრებულნი კლემექისაგან(!), დიდის ბასილისა, გრიგო-
ლი ღმრის მეტყველისა და იოვანე ოქროპირისა და მამისა ფერემისა, მაქსი-
მესი და ცხოვრებისაგან მამათასა, და სხვათა წმინდათა ღვდელთმოდგართა,
მამათა, მოციქულთა, წინასწარმეტყველთა, სოლომონ და ზირაქისა და გარე-
შე წიგნთა: პლატონ, სოკრატე და მენიანდროს და სხვათა ფილოსოფოსთა.
მიერ თქმულნი. ესრეთ ქ. თქმული პირველი კლემექისაგან(!) ყოველთა.—
რომელთა ენებოს და ეძიებდენ, ღმერთსა ეპოების მათ, რამეთუ იგი არს
ყოველთა ღმერთი...“ 2v—44r.

2. „სწავლანი მრავალთა ფილოსოფოსთანი დასიტყუანი ფჭი-
ად სარგებლიანი და მკითხველთა ამის განმბრძნობი და განმპრწყინვალელებელი
სულიერად და ჯორციელად. და სრულ სხეულთანი. აღესრულა ჟამსა ქართ-
ლისა და კახეთისა მეფის ირაკლისათა. მარტის, ა, ქკს უნგ, მარტის ა,
ქკს უნგ: ქრისტეს აქათ ჩლდდ, ხელითა ყორღანაშვილის გიორგის
ძის დავით მუშრბისათა, დღესა სამშაფათსა. სიბრძნე არისტოტელის
ა.—არისტოტელ თქვა, ვითარმედ: ყორანთასა მლიქნელნი უბოროტეს
არიან, რომელ ყორანნი მკვდართა, ხოლო მლიქნელნი ცოცხალთა შესჭამენ...“
44r—57r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ტ. რუხაძე, სწავლანი ფილოსოფოსთა-
ნი, ლიტერატურული ძიებანი, IV, 1948, გვ. 298—305). ხელნაწერის ტექსტი გამო-
ცემასთან ზოგ სხვაობას იჩენს.

3. (აპოთეგმატა). „ქ. მოკლედ სიტყვს-გება სოკრატისი,
სწავლა პირველი, თარგმანილი და სხვათაცა ფილოსოფოსთა რუსულისაგან
ქართულს ენაზედ ერთსატი თურქისტანიშვილისაგან, ბრძანებითა
საქართველოს მეფის ვახტანგის ძის ბაქარისათა. ღმერთო, კეთილად
და მშვიდობით ახმარენ პატრონსა თვსსა იოსებსა. აღიწერა ტფილისს,
ჟამსა ქართლისა და კახეთის მეფის ირაკლისასა,—ღმერთო, მრავალჟამიერ.

ჰყავ და დაამტკიცე მეფობა მისი,—ველითა ყორღანაშვილის გიორგი მუშ-
რბის ძის დავით მუშრბისათა თვესა მარტსა ა, ქკს უნგ, ქრისტეს აქათ
ჩლდდ.—კეთილის კაცის წესი არ არის, კაცს პირში აქებდეს და უკანვე სძრახვე-
დეს...“ 58v—152r.

შენიშვნა: „აპოთეგმატა“ მეორე რედაქციისა, მასში შედის სამივე ნაწილი: 1. „სიტყვს-გება სოგრატიის“ (58v—124v, ბოლოში აკლია), 2. „ამბავნი ყოვლისა რომისა და ევროპის კეისრებისა“ (124v—139v), 3. „წიგნი მესამე, რომელთა შინა არიან ამბავნი ლაქედომონელთანი“ (139v—152v). შდრ. ლ. ძოწენიძე, რუსული „აპოთეგმატას“ ქართული რედაქციები, 1959, გვ. 38—41.

შენიშვნა: 1. ტექსტს ერთვის: ა) [ქრისტეს გასამართლება სინედრონში] „...ანტილომონ თქვა: დანაშავე თუ არაა...“ (153r—154r);

ბ) ოთხსტრიქონიანი ლექსი „სწავლა გავს წყალსა წმინდასა...“ (154r);

გ) ანბანთქება: „ამას გეტყვი, ბან გეტკბილოს...“ (154r);

დ) ზმა: „ამ სოფლის და იმ სოფლის ორისავ ხართ მონამკერი...“ (ეს ლექსი გამოცემულია. იხ. თ. ჭყონია, ვახტანგ VI თხზულებათა ფრაგმენტები, ლიტ. ძიებანი, VI, 1950, გვ. 271).

ე) ლექსი: „რადგან კაცია მოკვდავი, სწადს დარჩეს აქა რაზმო...“ (155v).

ანდერძი: 1. (დედნის გადამწერისა): „ქ. აღესრულა წიგნი ესე ტფილის საქართველოს მეფის მუშრბის გიორგის ძის დავით მუშრბისათა თვესა მარტის ა, ქკს უნგ, ქრისტეს აქათ ჩლდდ, რლ წელსა ქრისტესა ჩღაა ქართულს ქრონიკოსუმს. ამ წლის მარტის ლ ხუთშაფთს მეფე ქართლისა და კახეთის ცხებული თეიმურაზ წაბძანდა ტფილისიდამ რუსეთისაკენ დიდის იმპერატორის პეტრე ველნიჭიფის ასულის ელისაბედ სრულიად რუსეთისა, ციმბირისა, ყაზანისა და მრავლის სხვა სამეფოების კელნიჭიფის ელისაბედის თაყვანის საცემლად, რათა მწე ჰქმნოდა საქართველოს, და მუნ პეტრე ბუხს აღესრულა თვესა იანვარს მ ქკს უნ. ამა ჟამს მე, ყორღანაშვილი დავით, თან ვახლდი მუშრბით და პეტრე ბუხს ბაქარის წიგნიდამ გადმოვიღე ამისი დედანი და მოვიტანე საქართველოში; ვგონებ, მკითხველთათვის ფრიად მარგებელ იყოს... აღიწერა წიგნი ესე სამეცნიერო და ფრდ მარგებელი სულისა და ხორცისა, პირველად აღწერილი ბაქარ საქართველოს მეფის ვახტანგის ძის ბრძანებითა მოსკოვსა წელსა ქრისტეს 1779, მარტის 23-ა“ (57r—58r.) ცნობები დედნის გადამწერის შესახებ იხ. აგრეთვე ზემოთ, № 2—3 სათაურებში.

2. (გადამწერისა): „(ამბავნი ყოვლისა რომისა და ევროპის კეისრებისა), აღწერილი მოქალაქე ქართველი ფირუასშვილი გიორგის შვილი იოსებისაგან, პირველად პეტრე ბუხს ბაქარის წიგნიდამ მხედრულად გადმოწერილი და ახლად მეც გადავწერე ყიზლარს წელსა ჩღმ, მარიამობისთვის ა, და აწ აღვწერე ეს წიგნი ჰაშტარხანს მოსახლე სომეხი აზნაურშვილი ოვანეს თუთუნას შვილის წიგნიდამ. ღმერთმა შეიწყალოს მისი დედ-მამის სული და სასუფეველი დაუმკვდროს. ამინ. ქ. აწ ამას გვევდრებით, შვილნო, მამანო და ძმანო, თქვენის იესოს ქრისტეს გულისათვის, ვისაც ესე წიგნი დაგრჩესთ, ჩემს საწყალობელს ცოდვილს სულს შენდობას ნუ დააკლებთ; ღმერთმა თქვენც ნუ დაგივიწყოსთ და მოგცესთ კეთილი ცხოვრება სააქაოს და სასუფეველი დაგიმიკიდროსთ მოწყალემან, ამინ“ (125r).

3. „განსრულდა წიგნი ესე მოქალაქე ქართველი გიორგის შვილი ოსეფას-საგან ყიზლარს მარიამობის კ, გასულ წელსა ჩღმც ყიზლარს, ვინც მოიპაროს, გაუწყრეს სვეტიცხოველი“ (152r).

4. „ქე ღრთით ეს წიგნი გიორგის შვილი ოსეფასია. ქალაქიდან მოსული ყიზლარს მოსახლე, ქკს უნგ“ (72v).

5. „ღმერთო, კეთილად და მშვიდობით ახმარენ პატრონსა თვისსა იოსებსა“ (58v).

მიწაწერი: „№ 2. პეტრე უმიკაშვილისი მიერ. შაქრო ხერხეულიძისაგან, რომელსაც ჰყავდა ყიზლარელი ქალი ნინო ლევან სიმონის ძის

კობახიძის ასული, მცირე რიცხვთა ყიზლარს-ქართველთაგან დარჩენილი ოჯახის ქალი იყო. ამ კობახიძის ქალს თან მოეტანა ეს წიგნიც ყიზლარიდან 1870 წელს ტფილისსა და მე, პეტრე უმიკაშვილს, გადმომცა“(2r).

(761)

1505

შაჰნამე. XVIII

301 ფ.; 33×20; ქალაღი; ლედერინის ახალ ყდაში; ნაკლული (აკლია ბოლოში და შიგნითაც); რესტავირებული; პირველი სამი ფურცელი ძალიან დაზიანებული; მხედრული, სათურები და სტროფების დასაწყისები სინგურით; სხვადასხვა ჭვირ-ნიშნანი ქალაღი; [XVIII ს.]; გადამწერი—[კორნელი(?) ჩაჩიკაშვილი]; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. [მამუკა თავაქალაშვილი, ზააქიანი.]

„... ნათქომი არის მამუკა...“

...განით საამის ანბავი ბარ...

[გებ]ვეწები გონიერთა, ვ[ინც არა ხართ თვისა მკვლელი,

ამას ყური მოუპყართ, ბრძენი იყოთ ანუ ხელი,

საქართველოს ეს ანბავი დარჩომოდა ძველის-ძველი,

თუმც იცოდეს ჩემგან უკეთ, რად არ მიყო ერთმან ხელი...“ 1r—3v.

წყდება: „... სალამი მისცა ხელმწიფეს, [ყელზედა] მოეხვეოდა, მათ ერთმანეთსა აკოცეს, [მჭვრეტელთა იამებოდა]...“

შენიშვნა: „ზააქიანის“ ტექსტი გამოცემულია. იხ. შაჰ-ნამეს ანუ მეფეთა წიგნის ქართული ვერსიები, გამოცემა იუსტ. აბულაძისა, 1916. ტ. I. ხელნაწერი შეიცავს გამოცემის 1—30 (1r—2r) და 94—109 (3rv) სტროფებს (შდრ. ხსენებული გამოც. გვ. XVIII—XIX). ქართული ვერსიის ავტორისათვის იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართ. მწერლობის ისტორია, II³, გვ. 243—245. ხელნაწერის ნაკლული ადგილები აღდგენილია ი. აბულაძის გამოცემის მიხედვით.

2. [ბარდიმ ვაჩნაძე, საამიანი].

„... მოგებეთ და აამეთ, ყმაწვილია, არ აქვს თმენა.“—4r—56r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. იუსტ. აბულაძე, ხს. გამოც.). ხელნაწერში მოიპოვება გამოცემის სტროფები 138 (ბოლო სტრიქონიდან)—1081. ავტორისათვის იხ. კ. კეკელიძე, ხს. თხზ., გვ. 238—242.

3. [როსტომიანი] „აქა კარი პირველი როსტომისა. ესე არს დასაწყისი მანუჩარ გელმწიფისა და საამ ფალავნისა. ღმერთო, წარმართე საქმე ველთა ჩვენთანი და მოგვეც გონება ვრცელი და განძლიერება, ხოლო ველი მწერელისა მიწასა შიგან ლებების და ნაწერი მისი რჩების.“

ჰე შემოქმედო, ნუ წამწყემენდ, დამკსენ საწმილთა აღია,

თავი ეს არის როსტომთა, ბოლომდის ლექს მართალია...“ 56r—301v.

წყდება: „... ამ სოფელს კარგსა ვერას იქ, მკედარი ხარ, შერცხვენილია, პირი ჯამასპის მიაპყრა, მისგან გულ-დადაგულია...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი „როსტომიანისა“ გამოქვეყნებულია „შაჰნამეს ქართული ვერსიების“ I და II ტომში. 56r—159v გამოქვეყნებულია I ტომში (სტროფები 1082—2941), დანარჩენი კი (159v—301v)—II ტომში (აბულ-ყასიმ ფორდოუსი, შაჰნამე,

ქართული ვერსიები, ტ. II, 1934; სტროფები 2942—5647). როსტომიანის ქართული ვერსიების ავტორების შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ხს. თხზ. გვ. 225—237.

2. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. E. Такашвили, Описание рукописей... I, გვ. 364—370).

3. იუსტ აბულაძის ხელნაწერის გადამწერად ნიანია კორნელი ჩაჩიკაშვილი (ხს. განოც. გვ. VIII—IX). ამავე დროს იგი აღნიშნავს (იქვე), რომ ეს ხელნაწერი შესრულებულია იმავე ხელით, რომლითაც ხელნ. A:—858, ეს უკანასკნელი კი გადაუწერია ნიკოლოზ ჩაჩიკაშვილს (შდრ. Джагашвили, Описание... გვ. 84). ხელნაწერის ხელი უფრო წააგავს კორნელისას (შდრ. ხელნ. H—181), ვიდრე ნიკოლოზისას.

4. ექთაყაიშვილის აღწერილობასთან შედარებისას ირკვევა, რომ ხელნაწერს ამაჟამად კიდევ აკლია ბოლოში 4 ფურცელი. ორი პატარა ფრაგმენტი ხელნაწერის ბოლოშია აკინძული (ფ. 302).

მინაწერი: 1. „მე, სომხითის მეღიქის შვილმა ნინიამ ეს როსტომიანი თხზ დღეს გარდვიკითხე და კიდევაც დავისწავლე. როგორც მე ამან მამო, ღმერთმა ამისი პირველათ მიქმელს ამოს თავის სარწმუნოებაზე. გიორგობისთვის იზ, ქკს უპო“ (112v).

2. „№ 3. როსტომიანი № 1505 შაქროხერხეულიძისაგან მისის მეუღლეს კობახიძის ქალს ყიზლარელს თან მოეტანა ტფილისს“ 24r (პ. უმიკაშვილის ხელით.)

(762)

1506

კრებული. XVIII

189 ფ.; 22×17; ქალაღი, უყდო, თავ-ბოლო ნაკლული; ფფ. 1—4 მოვარდნილია. ფ. 184 შუაში ამოღლუჯილია. მხედრული, სათაურები სინგურით; კვირნიშნიანი ქალაღი; [XVIII]; გადამწერი—იოსებ კლიმიაშვილი (189r); პ. უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. [სწავლანი, გამოკრებული სიბრძნისაგან და იგავთა სოლომონისთა, ისო ზირაქისა, სამოციქულოსა და კათოლიკისაგან, რომელიცა ახარებს გულსა და განუსვენებს სულსა კაცისასა. იგავნი სოლომონისნი და სწავლა საყოველთაო, გამოკრებული მეფისა ვახტანგისაგან.] „გარდამავალთა, ხოლო მოძულეებული უფლისაგან შთავარდეს მას შინა. ნუ დასდებს საზღვართა საუკუნეთა, რომელი შეისმინეს მამათა შენთა...“ 1r—149r.

შენიშვნა: ერთვის „ზანდუკი წიგნისა ამის“ (149v—151r). სათაური აღდგენილია ხელნ. H—370-ის მიხედვით.

2. „წამება წმიდათა წინაწარმეტყველთანი: იესო ქრისტე ძე ღმრთისა, ღმერთი ჭეშმარიტი, ვითარცა განვოციელდა, იშვა და ჯვარს ეცვა, აღდგა, კუალად მომავალ არს განსჯად ცხოველთა და მკვდართა. გამოღებული საღმრთო წერილისაგან სულხან-საბა ორბელიანის მიერ. თავი 1. ესაია 29, 13. შევეარებული უფლისა. იაკობისნი ძენი და რჩეული ღმრთისა ერი და ნათესავი მათი ვითარ განუდგეს ღმერთსა...“ 152r—166v.

3. „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. საქრისტინო მოძღვრება, პირველად სასწავლო ყრმათათჳს, აღწერილი სულხან-საბა ორბელიანისაგან და მის მიერ თქმული, რომელსა ეწოდების სამოთხის კარი.—სარწმუნოებისა მართლისა და უბიწოსა შეჯულისა, რომელი მოგვეცა წმიდათა მამათა მიერ, მოძღვარმან ჰკითხა ყრმისა ვისმე; ვითარმედ: შენ ვინ ხარ?...“ 167r—189v.

წყდებოდა: „მოდღუარბან: უკუეთუ სნეული ცნობილ იყოს და ზიარებო სურდეს, არამედ სნეულებითა ანთხევდეს და...“ 189v.

ანდერძი: „გინც აქიდამ გარდაწეროს და საბაას სახელი არ დაწეროს, ღმერთ-მან მისი სახელი აღმოვოცოს სასუფევლისაგან“ (166v.).

მინაწერი: 1 (ტექსტის ხელით, სინგურით): „ეჲ წიგნი იოსებ კლიმიაშვილი-ლისა არის, ქართლელი რუსიელი“ (189r)

2. „ეს ხელნაწერი წიგნი საბა ორბელიანის შედგენილია სამის ნაწილისა-გან, რომელიც მოვიხსენე „სიბრძნე-სიცრუის“ წიგნის წინასიტყვაობაში, 1871 წელს ჩემგან გამოცემულში. ეს წიგნი უნდა კარგათ გამოკვლეული იქმნას, სულხან-საბა ორბელიანის ხელითნაწერი ხომ არ არის ნაწერი, 1887 წ., პეტრე უმიკაშვილი“ (5r).

3. (ეს მინაწერიც პ. უმიკაშვილის ხელითაა შესრულებული): „№ 4. შაქრო ხერხეულიძისაგან, მისი მეუღლის ნინო კობახიძისა ყიზლარიდამ მოტანილი ტფილისს 1870 წელსა“ (5r).

4. „ეს სამოთხის კარი არის რომის კათოლიკეთა კატეხიზმო, რომელსაც უწოდებენ საქრისტიანო მოძღვრებას (ხალხში „ვინ დაგბადას“). იქნება რომ ეს იყოს ნათარგმნი ანუ გადმოკეთებული იტალიანურ ან სომხურ კათოლიკეთ კატეხიზმოსი. 1887. პ. უმიკაშვილი“ (167r).

5. „წაშლილია და შემდეგ დაწერილი; კათოლიკეთა ახსნის შესწორებაა წინააღ-მდეგ ზირველ ნაწერისა. პეტრე უმიკაშვილი“ (169v).

6. „ეს ფურცელი და ეს პირი ფრიად საკირთა ვიცოდეთ, რომელ განმარტებაჲ, თ, და იტაქისა მრწამსისა (სიმეფლო სარწმუნოებისა); რადგანაც განმარტება ისეთი უნდა ყოფილიყო, როგორც რომის კათოლიკე ეკლესია განმარტებს, ამიტომ ამოუხევიათ. ტფილისი. 1875 წ., პეტრე უმიკაშვილი“ (184r).

(763)

1507

დასტურლამალი. 1821

98 ფ. (II ფ+192 გვ.); 21×16; ქალაღი: ტყავადაკრული მუყაოს ყდა ფერადი ყდის საცავით (ყდა მოვარდნილია და გახეული); გვ. გვ. 173—184 ამოცვენილია; მხედრული, სათაურები სინგურით; ჳვირნიშანი 1819 (ფ. II) და 1821 წ. (გვ. 189); გადაწერის ადგილი—ტფილისი (გვ. 169); დაუწერელია 147, 176, 190—192. პ. უმიკაშვილისაგან მიღებული.

(დასტურლამალი მეფის ვახტანგისა).—„ეჲა შენ, ყოველთა მბადო, დიდება შენდა, რომელმან ყოველნი არაარსნი არსებად მოიყვანენ...“ გვ. 1—175.

შენიშვნა: 1. დასტურლამალი ორი ნაწილისაგან შედგება: ა) დასტურლამალი სამეფო (გვ. 1—146) და ბ) დასტურლამალი სადედოფლო (გვ. 148—175). ბოლოში (გვ. 177—188) დართულია ორივეს საძიებლები.

2. ხელნაწერი წარმოადგენს დედანს პ. უმიკაშვილის გამოცემისა (დასტურლამალი მეფის ვახტანგ VI-ისა, რედაქტორობით პეტრე უმიკაშვილისა, ტფილისი, 1886), რასაც მოწმობს თვით პ. უმიკაშვილის მინაწერი (გვ. 189), ცენზორის ხელმოწერა (ფ. II, გვ. 189), რიგი სასტამბო შენიშვნებისა ტექსტში (გვ. 146, 148, 173, 174, 175), და ფ. II-ზე დაკრული საღერბო მარკა.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს. იხ. Описание... II, გვ. 697—698.

ანდერძი: 1. „დასრულდა მისის უმაღლესობის სრულიად ზემოდასა საქართველოს მკვრობელის მეფის ვახტანგ ბაგრატიონის დასტურლამალი, რომლისა ხსენება იყავნ საუკუნოდ. დიდება ღმერთსა, მომცემსა ყოვლისა კეთილისა“ (გვ. 146).

2. „ადიწერა ქალაქსა შინა ტფილისს, წელსა განხორციელებიდაგან სიტყვსა ლტისა 1821-სა, ხოლო ქართულსა ქორთნიკონსა ფთ-სა, მარტსა თჳშსა 10-სა“ (გვ. 189).

მინაწერი: 1. „ეს წიგნი განსვენებულის პლატონ ეგნატენ-ძე იოსელიანისა არის. ამ წიგნიდამ (დედნიდამ) დაიბეჭდა პირველად დასტურლამალი 1886 წელსა ჩემის რედაქტორობით. პეტრე უმიკაშვილი, ტფილისი, 1886 წელსა 6 ივლისს.“ (189).

2. „გადავეცი წერა-კითხვის საზოგადოებას ქართველთა შორის. პეტრე უმიკაშვილი“ (გვ. 189):

3. გამოცემასთან[დაკავშირებული ტექსტოლოგიური ხასიათის მინაწერები პ. უმიკაშვილი ის ხელით: გვ. 7, 21, 104, 111, 161.

4. „ესე დასტურლამალი ვიყიდე ალექსიძის იოველისაგან მე, მეფის ძემ ბაგრატიან, 1821, თვესა ივლისის ზ. ს[ანქტ] პეტერ—ბ[ურგს]“ (გვ. 189).

5. „Дозволено Цензурою 29 марта 1886 года. Тип. Цензор“ (გვარი გაურკვეველია), ფ. II, გვ. 189.

(764)

1508

კრებული. 1787

(332 გვ.); 33×20; ქალაღი, ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; დაშლილი; მხედრული, სათაურები სინგურით; სხვადასხვაგვარი ქალაღი, ჰვირნიშნიანი, ერთ-ერთი სახის ქალაღზე ჰვირნიშანი 1786 (გვ. 281); ხელნაწერში ჩართულია ნაბეჭდი წიგნიდან ამოღებული ილუსტრაცია (გვ. 6); 1787 (7, 65, 121 გვ.); გადამწერი გიორგი ავალიშვილი (65, 121 და სხვ.); გადაწერის ადგილი—მოსკოვი (65). დაუწერელია: გვ. 205, 208—210, 268; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „ქარი პირველი. ამა ამბისა დასაწყისი მიჯნურთ ამბავი, სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები მეფის თეიმურაზისაგან იოსები-სა და ზილიხანისა და ლექსადვე მისგან თქმული...

არსებით ვიტყვი ცნობილსა, სამებით ერთუფლებულად,

ბუნებით განუყოფელად, ღმთაებით შეერთებულად...“ გვ. 7—65.

2. „ქარი პირველი ლეილ-მაჯუნისა, ამბავი სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები ღვთივ გვირგვინოსანისა ველმწიფის მეფის თეიმურაზისაგან...

— ღმერთო, რომელი თვით სიბრძნე ხარ სიბრძნის მომცემლობით, არსისა არა არსისა სიტყვით დამბადელ მქმნელობით...“ გვ. 67—121.

3. „... ვარდ-ბულბულისა გაბრჭობა, ნათქვამი... მეფის თეიმურაზისა...

— ჰე, არსისა შემოქმედო, შენგან არის ყოვლი ფერი,

ცა, ქვეყანა, ზღვა და ველი, დარი მზისა მონათფერი... გვ. 123—142.

4. „შედარება გაზაფხულისა და შემოდგომისა, ... თქმული... მეფის თეიმურაზისაგან.

ღმერთო, რომელსა გაქებენ ზეცისა ძალად კრებულნი.

ქვე კაცნი, სამოსელისგან სამოთხით გამოძებულნი...“ გვ. 143—164.

5. [შამი-ფარვანიანი], „შელაპარაკება და ბაასი მათ-მათი შესაფერი, მიჯნურობა და ფარვანასაგან თავის დაწვის გაწირვა. ლექსად ნათქვამი... მეფის თეიმურაზისაგან.

— ღმერთო, ყოველთა ცხადთა და იღუმალთ დაუფარო,

ვის სერაბინნი ვერ გხედვენ, პირსა ფრთა-მოუფარო...“ გვ. 165—178.

6. „[მაჯამა]. ქება და გალობა კელწიფისა მეფის ალექსანდრესი და დედოფლის ნესტან-დარეჯანისა, ნათქვამი... მეფის თეიმურაზისაგან.

— რადგან არ ვცხრები ქებასა, ვგონივარ ამით მისანი, აწ ჩემთა გულთა ლახვარი სათნო მაქვს სათათ(!)მისანი...“ გვ. 179—185.

7. [მაჯამა] „... ნათქვამი... თეიმურაზისა.

— კვლაც მითქვამს სიტყვა უქმისა, პატიუმან შემაშინაო, ყოველნი განვლით სოფელსა, არვინ დარჩება შინაო...“ გვ. 187—196.

8. „აქა ხელმწიფეს მეფეს თეიმურაზს გრემის სასახლეზედ ლექსები ეთქვა...

— ღმერთი არს თავი ყოველთა, იგ ვაქოთ, განვადიდოთო, სამნი ნათელნი ერთად ვთქვათ, მამა, ძე, სული წმიდითო...“ გვ. 196—197.

9. „ანბანთ ქება, თქმული მისვე მეფის პატრონის თეიმურაზისაგან.

— აღახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამებით ქებულო, აერსა ზედან საყდართა, დიდებით დამკვიდრებულო...“ გვ. 197—204.

10. „ქება და დიდება წმიდისა და ერთარსისა სამებისა, თქმული მეფის თეიმურაზისაგან.“ გვ. 204.

შენიშვნა: თვით ტექსტი მოყვანილი არაა, გადამწერს ცარიელი ადგილი დაუტოვებია (გვ. 204-დან 211-მდე), ოღონდ, გვ. 204-ზე სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურითაა დაწერილი (სულ 3 სიტყვა).

11. „ეს ერთი ლექსი ოდეს მეფე თეიმურაზ დავით გარეჯას მიბძანებულა, მეფის თამარის სახე უნახავს, მის მუნასიბად უთქვამს.

— მეფენი მოვლენ სურვილით, შენსა საჯესა ჰმონებენ, შეურაცხ-ჰყოფენ მნათობთა, ნათლად არ მოიგონებენ...“ გვ. 211.

12. [თეიმურაზ I]. აწამება წმიდისა ქეთეონ დედოფლისა, შაბაზ ყეენისაგან.

ღმერთო ცისა და ქვეყნისა საბრუნავითა მაქცეო,

ზე აღმართულთა ყოველთა დამცემო, გარდამაქცეო...“ გვ. 211—230.

შენიშვნა: ამ კრებულში მოთავსებული თეიმურაზ I-ის თხზულებანი გამოცემულია (იხ. თეიმურაზ I, თხზულებათა სრული კრებული, 1934).

13. „თხოვბანი სულთა და ჯორცთანი ურთიერთას თქმული საქართველოს მეფის გიორგის მიერ.

პირველად ღმერთი ვადიდოთ დასაწყის დასაბამისა, ანუ რას იტყვის პავლე და გრიგოლი დასაბამისა...“ გვ. 231—248.

14. „თავი და საწყისი უსჯულო მაჰმედის და ქრისტიანეთ გაბაასებისა ლექსად ნათქვამი შემოქმედელის იაკობისაგან ბრძანებითა მეფის გიორგისათა, ძისა მეფისა შაჰნაოზისათა...

— სოლომონ თქვა: სიბრძნის პირველ, დასაბამად შენში ღვთისა, სამგვამონის ღვთაებისა, შემოქმედის მის ერთისა...“ გვ. 249—308.

15. „ქიდევე ეს ორი ლექსი იაკობ შემოქმედელის ნათქვამია, წაღმა-უკულმა წასაკითხავად მოყვანილიო.

— მგნე, ახოვან, ქველ, დიდებულ, ისარ ლესულ ძლიერისა, ვმელ სამყაროს, ეთერ ბურჯის, ბრძენთ სფაადის შარვანდისა...“ გვ. 308.

16. „ეს ერთი ლექსი სვიმონ კოპაძის თქმულია, წალმა-უკულმა წასაკითხავად მოყვანილია ესეც.

— წმინდა არს, წმიდა არს, წმიდა არს, სრა აღმიწ(!), სრა აღმიწ(!), სრა-აღმიწ...“ გვ. 308.

17. „ეს ერთ ლექსად მოყვანილი ანბანთქება სულხან-საბა ორბელიანის ნათქვამი არის:

— აღმას ბასრი გალესული დაჰკვეთს ენათ ვაიმით ზმნათა...“ გვ. 309.

18. „ეს მეფის არჩილის ნათქვამია მისვე პასუხად.

— აღეძრა ბაგე, გული დავდვა, ეს ვის ზე შე თამაზობდეს...“ გვ. 309

19. „ეს ანბანთქებანი არიან თქმულნი მეფის არჩილის მიერ.

— ასულ ასულთა მჭვრეტნი დასულა, ესე ვინაა ჩემი დასულა...“ გვ. 309—311.

20. „ეს ანბანთქება უცხოოდ და ახალშემოდებულნი და არ აღვილად სათარგმანებელნი ბატონისშვილის ვახტანგის მიერ.

— ასრე არის აგებული, ამგებელსა აქაქებდეს...“ გვ. 311—319.

21. [იოსებ] „ტბილელის ნათქვამი.

— სიბრძნემ თავისა თავისისა სახლი იშენა გებული...“ გვ. 319.

22. „ეს ლექსი ვახტანგ ბატონი შვილის ნათქვამია.

— მე უმცირესმან ამათავან, ვახტანგად სახელდებულმან...“ 320.

წყდება: „...მასპინძელს იგი უსძინეთ, რაც გითხრას მაშინ თავს ახლად.“

შენიშვნა: ეს ლექსი სინამდვილეში ეკთვნის გივი თუმანიშვილს (იხ. ე. მეტრეველი, ვახტანგ მეექვსის ეპიტაფიის ავტორი: „უნივერსიტეტის შრომები“, ტ. 43).

23. [ანბანთქება].

„აწ ბაგით გეტყვი დიონოს ერთს ვისმე ზნესა მენითა...“ გვ. 321.

24. [ლექსი].

„ვიწყო, შევზადო სიტყუანი მცირედ რამ ჩემთვის მზეოდა,

შენსა ქებასა მით დავსწერ, ვინ მარად თვისად მწეოდა...“ გვ. 321—322

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი აღწერილია, იხ. Е. Такашвили, Описание... II, გვ. 277—280.

2. გვ. 186 მოთავსებულია არაბულ-ქართულ რიცხვთა ცხრილი.

ანდერძი გადამწერისა: 1. „ვის გნებავს ამ წიგნის კითხვა, მიირთვი, მე თქვენ გენდობით,

ავალიშვილსა გიორგის მომიხსენებდეთ შენდობით.

დასრულდა ივნისის 25, კვ, წელსა ჩღპ, მოსკოვს, ნაპრესნას.“

2. „დასრულდა მკათათვის პირველს, მოსკოვსა, წელსა ჩღპ.

მე დავშუერ ამის წერითა, გარნა ქელი დამეღალა,

ორის დღისა ვადის წერით გარდამედვა ესე ბალა,

იქ არ ვარგა მამაცობა, თუმცა კაცსა არ აქვს ძალა,

ესე ორ დღესა დავწერე, მერე თავს ვარქვი ვალალა.

მიჯნურობისა ტრფიანო, ოდეს ხვიდეთ ერთი მილი,

მეც მომიგონეთ თქვენ თანა გიორგი ავალიშვილი“ (გვ. 121.)

3. „ვარდ-ბულბულისა გაბრკობას მოვწყვე ივლისს თთვესა ორსა,

მასვე დღესა გარდავსწერე, სრულ გქმენ სადილობის დროსა,

მკითხველნო, მომიხსენებდეთ, ვარდსა ბულბული ებასა,

მე, წიგნის ამის მწერალსა, ნუ მიმცემთ დავიწყებას.

გიორგი ავალიშვილი“ (გვ. 142.)

4. „დასრულდა ივლისის ორს.
 ღმერთო, რომელ მოწყალე ხარ, გვაჯები, შემიწყალე,
 ვიმუშავე, გარდავსწვრე ერთ დღესა და ორსა ნაღვე,
 ვინც იკითხოთ, მომიხსენეთ, ეს წიგნი კარგათ იხმარეთ,
 გიორგის ავალი შვილისთვის კურთხევას ჰყოფდეთ“ მალ-მალე“
 (გვ. 164.)
5. „დასრულდა ივლისის ხუთს. ამ წიგნსა სწვრდა გიორგი, განა თუ გარდა-
 გიოტი“ (გვ. 248)
- მინაწერი: 1. (ბ. უმიკაშვილის ხელით): „№ 6. პეტრე უმიკაშვილის მიერ
 იყალთოდამ ფირუხ მაყაშვილისაგან“ (გვ. 1.)
2. „ბრწყინვალეს თავადს, უმოწყალეს ჯელმწიფეს და ბიძას ჩემს კნიახ დი-
 მიტრი აგორჩის. აღმძრავს მე სასაუბროდ თქვენდა სისხლი ნათესაობითი და
 ცნობად მშვიდობისა თქვენისა თვისსავე ქამილით, რომლისათუცა ვარ მზრახველი,
 პირისპირ მოვალ და ფოიადისა სიხარულით მოგებზევი და დაუთვალავს გააკოცებ
 ხელთა, ჩემთა მოლხენთა, და თქვენისა მშვიდობით მყოფელობისათვის უფალსავე
 მადლობას შევსწირავ. ჯელმწიფეო ჩემო. ვითხოვ, რათამცა თქვენს კნენისა და ჩემს
 ძალს ჩემს მიერ საღამი გამოუცხადოთ და ჩემს სასამოვნოს პირს მიკოცნოთ.
 და თქვენის მშვიდობის ამბავსაც, ვინც წამოვიდოდეს. მიბძანებდეთ, რომელისათუცა
 დაეშთები ერთგულებით. სიყვარულსა ზედა თქვენის მბრწყინვალეობისა თქვენის
 ბრწყინვალეობის მარადის ხილვის მსურველი თქვენი დისწულის სოფიოს ქალი
 კნენი მაკა ბარამოვნა“ (გვ. 1.)
3. „ნორჩო ახლო. სოლომონით მოსრულო.
 ძმისწულო ჩემო და ძმა იოვანე,
 აღჰყაილოვენ საკეთილდღეოდ შენდა,
 შიშსა ღვთისასა სცივიდ მარად თვს შორის.
 სიხარულო, შენ მწუხარისა გულისა,
 დადათუ იქნე მორჩილ მშობელთა შენთა,
 რომლითა სრულ ჰყოფ ნებასა უფლისასა,
 განიბტკიცებ მით ფერჯსა ცხოვრებისასა.
 გეკნების და შენ ეამნი ყოველნი დატკობილ.
 ესარ(!) ანდერძი ბიძისა გიორგისა,
 დღეს წარმსვლელისა აქათ შორით გზისა,
 სად მიხმს წარდგომა წინაშე ჯელმწიფისა.
 მის მიერ თხოვად სათქვენოს კეთილ დღისა
 მშვიდობით ჰკებდე დიდხანს მხედველ მზისა.“ გვ. 3:
4. „ხიორაკ ბერი აკურთხეს არქიმანდრიტად დეკემბერს იმ. ქკს უბა, ჩღვ“
 (გვ. 329.)
5. ქართული ასოებით დაწერილ რუსული ლოცვები (გვ. 66, 122). უკანასკნელ
 გვერდზე ხელმოწერა: „მე მონა თქვენი, ავალი შვილი გიორგი, მე მონა
 თქვენი იაგორ ივანიჩ ავალოვი“.
6. ქართული და სომეხური ასოებით დაწერილი თვლა (ქართული, სომეხური,
 სპარსული.) ხელმოწერა: „საქართველოს თავადი იაგორ ივანიჩ ავალოვი“
 (გვ. 185.)
7. „სახელი სახელითაო მამისა და ძისათაო და სულა წმიდაო, ამინ.
 გოგია და გორგასალი ბურთაობდენ ბურთითაო, გორგასალა თვალში მოხვდა,
 თვალი აევსო სისხლითაო. რა არი ამის წამალი? სამჯერ შელოცვა, სამჯერ შენერ-
 წყვა; ღმერთო, შენ დასწვრე შენი ჯვარი.
 სამი ხენი იდგნენ ლიბანისანი, სამი ფრინველი შემოჯდა: ერთი თეთრი, ერთი
 წითელი, ერთი შავი. ღმერთო, როგორც ჩემ პირში მარილი გადნეს, ისე ამის
 თვალში ფრჩხილი“ (გვ. 4).
8. „ტაეპი. [...] იბილე კალამი, შეჭირვებულთა მალანო,
 ესეცა ტაეპი: შენცა აილე, ემალე, არა თუ ექცე ემალე“ (გვ. 5.)
9. „პეტრეს მიერ ღარაძისა ლექსი ესე: აქ შვიდთა მთენთა ციაგი ვიხილდ
 ლალის ბუდესა...“ (გვ. 5.)

10. „ესეცა მისივე პეტრე ლარაძისა. მკვრეტნო, იხილეთ, იოსებ ჳელ-მქმნელსა ელტვის ჳელივით...“ (გვ. 5).

11. „შაირი.

სოფლის მიმყოფნი ყოველნი განცხრობენ, შვება-ლხინობენ, ჳაბუნი ხლტიან სიცილით, ჳხინში სნენამდი ჳვინობენ, მტერნი უძილნი, ეშმაკნი, ხარობენ, ამას სმინობენ, არ ესხნებიან სოფელსა, სოფლის გაშვებას წყინობენ. მაჯუნისა სიხარული ჳოჯოხეთმან მწარედ შესვას, გულსა წყლულსა ჳელიის მიერ ფისი შესცხოს, ამოდ ჳე სვას. ჳელიისა სიყვარული ამოუღოს, რაცა უსვას, დაუტყვეთ ყოვლთ მოყვარე, ვის ბოროტად სად ვინ გესვას“ (გვ. 86.)

12. [ანბანთქება].

„აწ ბძანება გესმას დავით, ელლინთ ვარდი ჳნეთ შეთნობს, თუთა ისხმენ, კავთა ჳმობენ, მცირის ნდომით ორ პირველობს, ჳამმან როს სრუა ტანსა უყოს, ფარვა ჳებით ჳან ყოველობს, შინ ჩანს ცაებრ, მწელ წარბ ჳვრეტით, ჳვალ ჳოროთუშით ჳდომა. ჳე [შვე]ლობს“ (გვ. 122).

13. [ლექსი]. „წიგნი ესე დაფარული მუნ მიერთოს ჩემსა მხესა, მოწყალესა ხელმწიფესა, შინ იყოს, თუ გარეთ დგესა, წაიკითხოს, შინახოს, ჳიბეს იყოს, თუ უბესა“. (გვ. 207.)

14. [ლექსი]. „დილას რა ავდეგ, მომაგონდა საყვარელისა ჳაწვები, მიმოვიხედე აქა-იქ. მუნვე ვჯე, საცა აწ ვები...“ (გვ. 323—324.)

15. [ლექსი]. „სულმან იცნა სახე მისი მთენია...“ (გვ. 324.)

16. [ლექსი]. „მიკვირს, თუ რა გულსა სევედა გესვედა...“ (გვ. 324.)

17. [ლექსი]. „როს მოშორდეს საყვარელსა აჯნებანი“ (გვ. 324.)

18. „ჳამსა კ წლისასა პეტრე ჳარაძის თქმული. ვინც ეს ანბანთქება კადასწებრთ, ყოველი პირველი ასო წითლურით შეუმზადეთ და ისე აღსწებრეთ.— ასე აღმკვლად, აღნაგსა აკრთობსო, აღვად არებსა...“ (გვ. 325—327).

19. „პეტრეს მიერ ყარიბისა ჩახრუხაჳლად ა წლისა.—

შეგბრალდე შენი ნათელ დღიერ მკვდარი ყარიბი მთენ ჳეციერ...“ (გვ. 328)

20. „მიერ ყარიბისა შაირად ჳამსა კ წლისასა.

ამ ჳამს ვისურვებ, თქვენს არეს ვმსვლელობდე. ვითა ფრთიანი...“ (გვ. 328.)

21. „პეტრესი, ჳამსა იე წლისასა.—

ჳაი, მოვსთქვამ საყვარელსა, ჳაი, სრულად ია-ვარდი...“ 328.

22. [გამოცანა] „ოთხ ნივთედნი ხუთ ხხეულებრ ორნი ერთსა ელვარობენ, /სამი ერთის შესამკობლად ერთი-ორად მორბედობენ, /ორნი ცანი საჳს მნათობს ერთსა ორნი შესამკობენ, /ორნი მშვილდნი ახილესნი ერთის ისრით მოსწრაფობენ-თერთი და წითელი, ე. ბ. ა. გ. ა.“ (გვ. 329.)

23. „ქრისტე აღდგა. გიხაროდენ მხიარულებაო, იშვებდ შვებაო...“ (გვ. 330.)

24. „ესე წიგნი წავიკითხე, ვარდ-ბუღბულის მოთხრობანი, მათ შეფეგან მიევო განსვენება ცხონებანი, გიორგი ავალის შვილის გადაწერილი მცნებანი, სახსოვრად მათდა დებული, და წერით მოკიდებული.“

25. [ლექსი]. „იადონი და სუმბული ხარობს შობასა...“ (გვ. 331.)

26. [ლექსი]. „მეორედ მოსკლას მოკალთ ყოველნი...“ (გვ. 331.)

27. [ბესიკი]. „მოღვით, მიჯნურნო მსოფლიურნო, ვინ ხართ დაგულნი...“ (გვ. 332)

შენიშვნა: ეს ჳექსი ბესიკის თხზულებათა სრულ კრებულში (თბილისი, 1932) სადაოთა შორის არის შეტანილი (იხ. გვ. 90).

28. [ლექსი]. „პირველ აღმოხდა ცისკარ დაუშრეტელი სანთელი...“ (გვ. 332.)

(765)

1509

სულხან-საბა ორბელიანი. ლექსიკონი. XVIII—XIX

222 ფ.; 32,5 × 21; ქალღი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ფფ. 2—7 დახიანებული და რესტავირებული; ნუსხური, სათაურები სინგურით; ნახაზები: 126r და 177r; კვირნიშანი 1789 (ფ. 13); [XVIII]—XIX; დაუწერელია: 1r—2v; პ. უმიკა-შვილისაგან მიღებული.

„სიტყვის კონა. ქართული ლექსიკონი, რომელსა თანადართვით უწერილ ენანი იტალიელთა, თურქთა და სომეხთა. — [ა]ა. 18. კავშირშიანი არს პირველი ასო და კვიანი...“ 4v—219r.

შენიშვნა: 1. ფ. 40r—75v განსხვავებული უფრო ძველი ხელითაა დაწერილი, ქალღიდი სხვაა—თერთა, დანარჩენი კი ცისფერი.

2. ტექსტს წინ უძღვის: „ანდერძნაზაგი ამის მუშაკისა ფრიად დამაშურალისა მოსწავლეთათს“ (3r—4r.)

მოსდევს: ა) „ქვეს ისროს სამოცდა ათორმეტთა მოწაფეთა სახელები და ვინა იყვნეს“ (219v—220r.); ბ. „თვეთ სახელები სხვა და სხვა ენათანი“ (220v—221v); გ) „ჩინელნი ათორმეტს წელს ცხოველს აუფლებენ და თვითო წელიწადს თვითს მიაჩემებენ“... (222r); დ) „ათორმეტთა ზოდიაქოთა(!) სახელები“. (222r); ე) „მოხელენი ქართულნი და თათრულნი, რომელნი შეემოწმის“ (222v)

ანდერძი (ძველი ნაწილის გადამწერისა): „ქე, შუე შეცოდებული იღუმენი გ რ ი გ ო ლ“ (53r).

მინაწერი: 1. (პ. უმიკაშვილის ხელით): „№ 7. პეტრე უმიკაშვილის მიერ. ივანე გიორგის ძის ჯორჯაძისაგან (ენისელით). ეს ხელნაწერი ეკუთვნოდა იოანე მახარებლის მონასტრის საგარეჯოს არქიმანდრიტს იოანე ჯორჯაძეს“ (3r).

2. „არხიმანდრიტი იოანე ჯორჯაძე“ (3r).

(766)

1510

სულხან-საბა ორბელიანი. ლექსიკონი. 1840

296 ფ.; 33 × 21; ქალღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; 1840 (290v); გადამწერი—სიმონ ბესარიონის-ძე მიქიევი (290v); დაუწერელია: 1r—2v, 272r, 274r, 291r—296v; პ. უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[სულხან-საბა ორბელიანი. ლექსიკონი] „ადრაზავად: ზავითი; ადრაგუნი და ნასრანი: ყვავილი...“ 3r—290r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი თავნაკლული არაა, რადგან გადამწერის ხელით გაკეთებული ნუმერაცია რვეულებისა სწორედ 3r-ზე იწყება. როგორც ჩანს, გადამწერს ნაკლული დედანი ჰქონდა. ამავე მიზეზის გამო დატოვებულია დაუწერლად 272r და verso-ს ნაწილი, 274r და verso-ს ნაწილი.

2. 149r-ზე მოთავსებულია ნათესავის განსამარტავი სქემატიური ნახაზი. ასეთივე ნახაზისათვის (სიტყვათა ქარი) დატოვებულია ადგილი 226v-ზე.

3. ხელნაწერი B რედაქციისაა, იხ. ლ. ქუთათელიაძე, სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონის რედაქციები, გვ. 271.

4. ლექსიკონს ერთვის საბა ორბელიანის curriculum vitae: „ამა წიგნის მომღვაწებელსა სულხან-საბა ორბელიანს ლოცვით მოიხსენებდეთ, მეფის არჩილისა და მეფის გიორგისა და ბატონის ლეონის დედის ძმისწულსა, საქართველოს მსაჯულის პატრონის ორბელის ძესა; ამით მეფეთ ბოძანებითა, აღწერა ესე წიგნი ფრიადითა შრომითა და რუღუნებითა, რ ქართლის კვეყანას ლექსიკონი აღარ იპოებოდა და ოცდაათს წელიწადს ძვილ შეაწყო განმარტებით,

რამეთუ ერისაგანი იყო და წარჩინებული და სოფლისა საქმისაგან უცალო იყო, მაშინ ქორანიკონი იყო ჩქვე. ამის შემდგომად მონაზან იქმნა და გარესჯის მრავალმთის წმიდის ნათლის მცემელის მონასტერს დაადგრა ქკს ჩქვე, მარტ. იშ-ს მონაზონ იქმნა ქკს ჩლი. დეკენბრის ა-ს ხეარასანს წავიდა, მეფე ქაიხოსროს ეწო, და ფებერვალს კ-ს გამოისტუმრა მრავალის ნიჭითა. ქკს ჩლიბ აპრილს კვ-ს ისპაანს წავიდა, მეფე ვახტანგს გაჰყუა ბ-ს ნოენბერს გამობრუნდა, დეკემბერს კ-ს ქართლს მოვიდა, ქკს ჩლიგ აგვისტოს იზ-ს საფრანგეთს გაიპარა. ფრანცია, ჯენეია, სიკილია, რომი ნახა. ფრანცისის ბეფე. რომბაპი, კრანდუკა უცხოთ კარგად დახვდნენ, ყოველი კაცი გაჰკვირდა. რაც იმ ქტყენებში უცხო და ძვირი სანახავი იყო, ყველა აჩვენეს. პაპამ წმიდის ჯვარის ნაწილი, წმინდა კლემენტის მოწამის თავი და სხუა მრავალი ნაწილი უბოძა. იშ-მარიამობისთვის გამოისტუმრა. გზებზე წმიდა სახლი და მრავალი წმიდა ადგილები მოილოცა. ოცს ღვთისმთავრის მალთას მოვიდა, მ დეკენბერს ფრანცისის მეფის ხომალდი მოუვიდა, წამოვიდა. ქკს ჩლიგ-ს იანერის ით-სა კოსტანტინეპოლეს მოვიდა, იქ დაეგვიანა. ის წელიწადი ფრანცისის დესპანიასა(!) იდგა ჯელის შეწყობითა. იქ იწყო წერად ლექსიკონი ესე აგვისტოს ი-სა და ქკს ჩლიგ-ს. იანვარს ოცს გაასრულა“ (290r-v).

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ ვეჟე წიგნი ესე მწერლობითა ტფილისის სემინარიის მოწაფემ სიმონ ბესარიონის ძემ მიქიევმა. [თუ, მკითხველნო, თუმცა შეცდომა რაიმე იხილოთ, არა ვარ მე მიზეზი შეცდომისა, არამედ დედანი იყო სუსტი, ჩამატებული და ძველი მქონდა, ჩემ-ს წელა, იენისის კვ-ს“ (290v).

მინაწერი: 1. (პეტრე უმიკა შვილის ხელით): „პე მ. პეტრე უმიკა-შვილის მიერ გაბრეილ რატისვილისგანა სოფელ ქსოვრისით-გან“ (3r).

2. „ეს ლექსიკონი გულთა საკონი,

ესრეთ სასურვი, ვით ვარდის კონი. წელსა ჩემდ-სვედებერს დ. ბარბარა“ (1r).

(767)

1511

კრებული. 1821—1823

343 ფ; 30×20; ქალღი (ცისფერი და თეთრი); ტვიფრული ტყავადაკრული მუყაოს ყდა (მთლიანი ხელნაწერი აკინძვის დროს ორად გაუყვიათ, მეორე ნაწილი მოთავსებულია S—1512-ში, ისე, რომ პაგინაცია ორივე კრებულში არეულია, იხ. შფ. 3); კვირნიშანი—1816 (ფ. 5), 1820 (S—1512. ფ. 3), 1821 (S—1512, ფ. 16); გადაწერის თარიღები—1821 (S—1512, 246r), 1823 (310r, 335r); გადამწერი—დავით რექტორი (310r, 335r); მომგებელი—გიორგი ეგნატეს-ძე თუმანოვი (S—1512, 246r); გადაწერის ადგილი—თბილისი (S—1512, 246r), დაუწერელია: 1r—2v, 30rv, 40v—41v, 50v, 58v, 68v, 76v, 94rv, 103v, 110rv, 127v—128v, 136v, 144r—145v, 169rv, 172v, 184r—135v, 194v—196v, 226r—228v, 273v, 280v, 335v, 336v—343v. პ. უმიკა-შვილისაგან მიღებული.

1 „იესეს ძირთაგან აღმოცენებულისა და დავითის რტოდ აღმოფურჩენილისა და სოლომონის ტომად სიბრძნით საჩინოსა და ღრის მეტყუყლებისა მადლისა ღირს-ქმნილსა ღრე გვრგვონსისა მეფეთ-მეფისა და თვთ ჯელმწიფისა თეიმურაზის მიერ აღმოთქმული წმიდათი ქება ანბანხედ-თქმული.—

აღამ. ვახსენოთ პირველად, თვთ ღმერთმან შექმნა რომელი...“ 3r—6v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ პირველი, თხზუ-ლებათა სრული კრებული, 1934, გვ. 145—149).

2. „ქება და დიდება წმიდისა და ერთარსისა სამებისა და ღვთისა ბუნებით განუყოფელისა, ხოლო გვამებით განუყოფელისა, კრება-თაგან დამტკიცებულისა ჩაბრუხაულად თქმული მეფის პატრონის თეიმურაზ პირველისაგან, რომლისა ჰქსენება კურთხევით საუკუნო იყავნ.“

ჩაბრუხაული.—ადვლო პირი, სიბრძნე და ძკრი, ჴესთა ძალისა ჩემისა მბობად...“ 6v—9r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 161—167.

3. „მისივე „ანბანთქება, პირველის თეიმურაზ მეფისაგან ნაბრძანები ფისტიკაურად ოც მარტულედი.“

— ანო ალვისა, ბანო ბროლ-ვარდი,

განო გარევით ნაყოფად ესხეს...“ 9r-v.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 159—160.

4. [იოანე შავთელი. აბდულ-მესიანი]. „მეფის არჩილის ქება დავითიან-ბაგრატიონისა, თქმული ჩაბრუხაულად, რომლისა ჰქსენება საუკუნო იყავნ. ოც მარტულედი.“

— სამებით ღმერთმან, არსებით ერთმან,

მომცეს მე სწავლა თქვენდა შემქობად...“ 10r—20r.

შენიშვნა: არსებობს „აბდულ-მესიანის“ ტექსტის რამოდენიმე გამოცემა.

5. [თეიმურაზ J. სოფლის სამღურავი]. „სხუა გუარნი ლექსნი დაიწყებთან, ვჰგონებ პირტშლის თეიმურაზ მეფისაგან იყო. ნაბრძანები ოთხ-ოთხი ტაეპი ათექუსმეტმარტულოვანი შაირად.“

— ღმერთო, რომელი შენ ჰსუფევ ჰაერთა თანა ცაშიგან...“ 20v—22v.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 138—141.

6. „შამი-ფარვანას გამიჯნურება, მეფის თეიმურაზ პირტშლისაგან გალექსილი. სპარსულის ენისაგან მისგან გარდმოღებული.“

— ღმერთო, ყოველთა ცხადად და იღუმლად დაუფარაო...“ 23r—29r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 15—23.

7. „ვარდ-ბულბულიანი, მეფის თეიმურაზ პირტშლისაგან გალექსილი, სპარსულის ენისაგან მისგანვე გარდამოღებული ქართულად.“

— შე, არსისა შემოქმედო, შენგან არი ყოვლი ფერო...“ 31r—40r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 3—14.

8. „შედარება გაზაფხულისა და შემოდგომისა, ნათქუამი მეფის თეიმურაზ პირტშლისაგან, რომელ არს ენა რიტორი.“

— ღმერთო, რომელსა გაქებენ ზეცისა ძალთა კრებულნი...“ 42r.

შენიშვნა: ხელნაწერში „გაზაფხუა“ მთავრდება ნაბეჭდი ტექსტის მე-83 სტროფზე.

9. „ლექსი სჰოლჰოკოპაძისაგან ნათქუამი.“

— შევიმოსე ახალი და პირტშლ ძტშლ ღთით განვაგდევ,

თორმეტ თუალად ჰარონისად და აღმასად, ლალად დაგდევ...“ 49v—50r.

10. „ლექსი მუნასიბი და სათარგმანებელი, ქება და მკობა გელმწიფის მეფის ალექსანდრესი და დედოფლის ნესტან-დარეჯანისა, ნათქვამი მეფის თეიმურაზ პირტლისაგან, სუფევით ჰყოს უფალმან-მაჯამა.—რადგან არ ვჰსცხრები ქებასა, ვჰგონივარ ამოთ მისანი...“

51r—58r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით—გვ. 121—125.

11. „საქართველოს ზნეობა, რომელი ჯერ-არს ესევითარად წურთილება კაცთა, რომელთა ჰნებავეს, რათა სრულ იყოს საწუთოსა ამას ზნევეთილობათა მიერ, ესე ყურად-იხვენ და გულად-მიიხვენ, რომელი-ესე აღუწერია მეფესა არჩილს და ლექსად წარმოუთქვამს, რათა ყოველნი ესრეთ იქცეოდენ. აჰა ისმინე ესე, მკითხუშლო.“

— მოწყალე ხარ მართლის გულით მოქენეთა უხვად, ღმერთო...

54r—68r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. არჩილი, თხზულებათა სრული კრებული, 1, 1936. გვ. 3—14. ხელნაწერის ტექსტი ნაბეჭდზე მოკლეა, მთავრდება ნაბ. გამოც. გვ. 13, სტროფი 96).

12. „თქმული მეფის არჩილისა მიერ ბაგრატიონისა, მეფის შაჰნავაზის ძისა, ანბან-ლექსნი ამოცანად სათარგმანებელნი, უცებთათჳს მცირედრე საჭიროდ წერტილნი და ბრძენთა ადულ გულსიჴმის-საყოფელნი — არსი ყოვლთა დამაარსი, სხუა უარსო არსად არი...“ 69r—76r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 277—285.

13. „დავით გურამის შვილისაგან ნათქვამი სხუა გუარი გაბმული შაირი.“

— ეო, მეო, აქეთ მომხედო,

რას მოგითხრობ სიყუარულსა, ყური მომიგდეო...“ 77 recto-79v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. დავით გურამის შვილი, დავითიანი. 1955. გვ. 126—129).

14. „დავით მღუღელს ეთქვა ურია-ყოფილსა ზაქარია გაბაშვილს მოძლუარზედ. გიობა უფერული. ქკს უნა.“

— ძე ლისა ქვეყნად კაც იქმნა, ადამს მიესმა ძახილი...“ 80r—82r.

15. „ამისი მაგიერი უპასუხეს დავითს. მოძლურის ერთგულთჳ ვიეთმე.“

— ეგ შენი ენა გულთა სატკენა, მესმის, ვეჴვ, მწვირე აღმრგედენა...“ 82r—85r.

16. „მანანას თქმულნი შაირნი.“

— ევა გარდაჯდა მცნებასა, ჴამა ურჩების ხილია...“ 85r—91v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტიკა, 1936, გვ. 80—99).

17. „მანანასაგან ციების ბაასი.“

— ცივებამ უთხრა:

გაგმორებევარ, მანანავ, როგორც რომ გაღმა დიცია...“ 91v—93v.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 100—105.

18. „ახლა ამის დამწერს ოსტატი ამხილებს ლექსით.

— კარგად მიწერთნისბარ, აღნიავ, მეტად ვაქებ წარმკითხველი...“ 93v.

19. [მანანა] „ესეც რაღაც ღარიბად თქმული.

— მე ერთი ჩიტი გავზარდე, ელვარე არის წითელი...“ 93v

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 109.

20. „ბ რ ძ ო ლ ა ძ ლ ი ე რ ი კ ა ტ ი ს ა თ ა გ ლ თ ა მ ი მ ა რ თ დ ა თ ა გ ლ თ ა
სამთა გზართა ცხოველთა თანა-მეწვენითა კატისა მიმართ, რომელი იქმნა
მეფობასა სპარსთა შორის ძლიერისა მეფეთ-მეფისა შაჰუნშაჰისასა, რომელსა
ნადირშაობითცა უხმობდენ კაცნი სპარსეთისანი, თქმული შაირად ისა კ მ ც ი -
რ ის ა მიერ, რომელმან დალექსა პირისპირად მოთხრობანი ჰამბავთა მის-
თანი.

— ყოველს მგრძნობელს ცხოველს შუა წინ წამოდგა ნაზად კატა...“

95r—103r.

შენიშვნა: ტექსტი ნაწილობრივ გამოქვეყნებულია (იხ. ქართული სიტყვა-კახმუ-
ლი მწერლობის ანთოლოგია, 11, 1928, გვ. 232—237). პოემის ავტორად გამოცემაში
დასახელებულია ზ ა ქ ა რ ი ა გ ა ბ ა შ ვ ი ლ ი. პოემის ავტორობის შესახებ იხ. კი-
დეგ კ. კ ე კ ე ლ ი ძ ე, ქართ. ლიტ. ისტ. 11² გვ. 609; ტ. რ უ ხ ა ძ ე, XVIII ს. ქართული
სატირის ისტორიისათვის: საიუბილეო კრებული კ. კეკელიძეს, 1959, გვ. 295—303.

21. „ვ ო ლ ტ ე რ ი ს თ ქ მ უ ლ ი, (ტ ა კ ტ ი კ ა ზ ე დ) ხ ო ლ ო ფ რ ა ნ ც ი ც უ ლ ი ს
ენისაგან თარგმნილი და გარდმოღებული ქართულსა ენასა ზედა თავადის
ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს ძ ი ს ა მიერ, ო რ - ო რ ტ ა ე პ ა დ გა ლ ე ქ ს უ ლ ი.

— მე ამას წინად ვეწვივე ჩვენს მეწიგნეს მათეოზსა...“ 104r—107v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ა. ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ე, თხზულებანი ი. გ რ ი -
შ ა შ ვ ა ლ ი ს რ ე დ ა ქ ც ი თ, 1940, გვ. 163—167).

22. „ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს გ ა ნ ვ ე გ ა რ დ მ ო ლ ე ბ უ ლ ი ფ რ ა ნ ც უ -
ლით(!) ქართულსა წმასა ზედა დალექსვით მოძღურისა და მოწაფი-
სათჯს.

— ერთსა ვისმე მოხუც პატრსა, პარასკევსა დიდ მარხვისას...“ 107v—
—108v.

შენიშვნა: გამოცემული ტექსტის მიხედვით გვ. 160—161.

23. „მ გ ლ ის ა დ ა კ რ ა ვ ის ა თ ჯ ს, გ ი ო რ გ ი ა ვ ა ლ ო ვ ის ა ა გ ა ნ (!)
თქმული.

— კრავსა ერთსა მოეწყურა და მიმართა წყლისა კიდეს...“ 108r—109r.

24. „თავადის ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს ა გ ა ნ ფ რ ა ნ ც უ ტ უ ლ ი თ
ნათარგმნი ჭ რ ი ჭ ი ნ ა ს ა თ ჯ ს. [ლაფონტენიდან].

— ჭრიჭინამ ერთხელ ჭრიჭინით მთელი ზაფხული ატარა...“ 109v.

შენიშვნა: გამოცემული ტექსტის მიხედვით გვ. 156.

25. „მისის ბრწყინტალების კახეთის თავადის ენ დ რ ო ნ ი კ ა შ ვ ი ლ ი ს
ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ დ ი ვ ა ნ ბ ე ვ ე ლ ი ა ლ ა ს ის ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი და ლ ე ქ ს უ თ, კ არ ი პ ი რ - შ ლ ი
წიგნისა ამის შესავალი, რომელსა ეწოდების მიჯნურთ ბადე, ამად რომე
მიჯნურსა ბევრი საცთომელი ჰსდევს, და თავის შენახვა მართებს,

რათამცა ბადესა ამას შიგან არა გაეხას, თვარა გამოჰქსნა ძნელიდაა, ამად რომე არა ყოველთაგან შესაძლებელია მიჯნურობა. და თუ ვისმე მიჯნურობა გწადდესთ, ესე წიგნი აღმოიკითხეთ, და ამას წიგნსა შინა რაჲცა ეწეროს, თუცა სრულად გჭირდესთ, კელ-ჰყავთ საქმედ, და თუ არა და თავი ჰამოდ შეინახეთ.

— ახლა გამოვჰსჩნდი, დამერქო სახელად მიჯნურთ ბადია...“ 111r—
— 127r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 257—266).

26. „თქმულნი ლექსნი სამიჯნურონი, რომელსა ეწოდების ეშყიხონია. ჩახრუხაული.

— ზამზახის პირი, მნახავთა ჭირი, კეკლუცს უფარავს მაზე წარბებით...“ 129r—136r.

27. (ნარგიზოვანი.) „კარი პირველი ნარგიზოვანისა.

— ჰე საყვარელო, შენის გონებით ნარგიზოვანი...“ 137r—143r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ნარგიზოვანი. აღ. ბარამიძის რედაქციით. 1936).

26. „სრულად საქართუმლოს სამეფოთა ქართლ-კახეთ-იმერეთისა და ზუთთა სამთავროთა, და სხუათა მპყრობელისა ბაგრატიონის მეფის გიორგის ასულის თამარ მეფის ქება ჩახრუხას დისაგან, რომელი იყო ადგილთაგან არაგვსათა, თემით მოხვევე, მისვე მეფის თამარის მდივანი; ესე მან დალექსა ოც მარცტლოვნად, თითოს ტაეპსა შინა წყობილად და მის გამოუწოდებენ ქართუმლნი ჩახრუხაულსა.

— მო ძილასოძნო, სიტყუთა არსნო,

თამარს ვაქებდეთ, გულისკმეირსა...“ 146r—157r.

შენიშვნა: ტექსტი რამოდენიმეჯერაა გამოცემული.

27. „წამება ქეთევან დედოფლისა სპარსეთის კელმწიფის შაჰაბას მეორისა უღმრთოსაგან ქალაქსა შირაზს, თთქსა სეკდემბერსა იგ, წელსა 1624, ქკსა ქართულსა ზედა 312. ესე ქეთეონ იყო დედოფალი კახეთის სამეფოსა და მეუღლე კახთა მეფის დავითისა და ასული აშოთან მუხრანის ბატონისა და დედა კახთ მეფის კეთილმორწმუნისა თეიმურაზ პირველისა. ამან თეიმურაზ მეფემან, ძემან მისმან, წამება და ღვაწლი დედისა თვისა დალექსა პირად-პირად ჰამზავთა მისთანი.

— ლმერთო ცისა და ქტყყანისა, საბრუნავითა მაქცეო...“ 159r—168v

შენიშვნა: 1934 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 126—137.

30. „სასწული მთავარმოწამისა წმიდისა გიორგისა.

— ჰ დიდო წმიდავ გიორგი, მთავარმოწამევ ლთისაო...“ 170r—172r

31. „ცხოვრება და მოქალაქობა ალექსიკაციისა ღთისა, ახლად შაირად გარდათარგმნილი, მარგებელი მსმენელთა და მკითხულთათჳსცა, თქმული სააკაძისაგან იოსებ ტფილელისაგან.

— ლმერთო, შენ გაქებ, ყოველთა ვინ უმეტეს ხარ ძლიერი...“ 173r—
— 183v.

32. „ქება და წამება წმიდისა მარინასი, თქმული შაირად. ხოლო ესე დიდი ქალწული მოწამე წმიდა მარინა აღესრულა თთქმსა იულისსა, ათშვდმეტსა, დასაბამითგან წელსა 5770, ხუთი ათას შუდას სამოცდა ათსა.

— დასაწყისია პირტული წმიდის მარინას ქებისა...“ 186r—194r.

შენიშვნა: კ. კ. კელიძეს პოემის ავტორად მიანიხი იოსებ სააკაძე (იხ. ქართ. ლიტ. ისტ., II, გვ. 480). ამავე აზრს იმეორებს გ. ლეონიძე მისი რედაქციით გამოსული „დიდმოთარავინის“ წინასიტყვაობაში (1939, გვ. XXI). ე. თაყაი შვილი, რომელსაც აღწერილი აქვს ამ პოემის ორი ხელნაწერი (S—1511 და S—1203), ავტორს არ ასახელებს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 194 და 216).

33. (ლეილ-მაჯუნნიანი). „კარი პირტული ლეილ-მაჯუნნისა, სპარსულსაგან ქართულად გარდმოთარგმნული და გალექსვით თქმული მეფის თეიმურაზ პირტულსაგან, სასმენლად შესაქცევი მიჯნურთ ლექსი.

— ლთო, რომელი თვთ სიბრძნე ხარ სიბრძნის მამცემელობით...“ 197r—225v.

შენიშვნა: 1934 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 24—59.

34. (იოსებ-ზილიხანიანი). „კარი პირტული იოსებისა და ზილიხანის გამიჯნურებისა, სპარსულსაგან ქართულად გარდმოთარგმნილი მეფის თეიმურაზ პირტულსაგან.

— აჩსებით ვიტყვ ცნობილსა, სამებით შეერთებულად...“ 229r—250v.

შენიშვნა: 1934 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 60—98.

35. „ბესარიონ გაბაშვილის მოძღურის ზაქარიას ძისაგან თქმული რძალ-დედა მთილის შულლი და ბჭობა.

— ჰამბავსა ქტულსა მოგითხრობ, გულსა ჰამოდ მლხენელსა...“ 261r—273r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესარიონ გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და ვ. თოფურიას რედაქციით, 1932, გვ. 48—61).

36. „მზექაბუჯ ორბელიანისაგან მიწერილი დედოფლის დისა მიმართ ანასტასიასადმი ჟამსა ყრმობისა მისისასა და თხოვნა ბარათისა თვისისა, რომელი მიეტაცა, რომელმანცა ჰსთხოვა თუგან ნათხზი ბარათო ლექსითა ამით, გარნა მან არ ისმინა მისი და არცალა მისცა თუხი მას და იყო ლექსი ესრეთ:

— ეტრფი, ესურვი სურვილით, ბჰრძენთ ნასიბრძნ ნაკვთ თქმულებსა...“ 274r—275r.

37. „სხუა ბაასი ზილთ ქებისა; ყოველი ხილი და ხე აქ შემოკრებულა. თქმული ცხებულის მეფის თეიმურაზ მეორისგან შაირად.

— მარწყვმან ჰსთქუა: მოვალ პირტულად, მე ვერ მამისწრობს ხილია...“ 275v—280r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ II, თხზულებათა სრული კრებული, 1939, გვ. 109—113); 2. დავით რექტორს ეს ნაწარმოები ორჯერ გადაუწერია თავის კრებულში (იხ. S—1512, 183r—186v).

38. „თავი დასაწყისი უსჯულოს მაჰმადისა და ქრისტიანეთ გაბაასეებისა, ლექსად ნათქვამი შემოქმედელის იაკობისაგან ბრძანებითა მეფის გიორგისათა ძისა მეფის შანაოზისათა.

— სოლომონ ჰსთქუა სიბრძნის პირტულ დასაბამად შიში ღთისა...“ 281r—310r.

39. „ჰამბავი მაჰმადისა(!) თარგმანსა შინა ფსალმუნისასა მოყუანილი, და წიგნთაგან მახმადიანთაგან გამოღებული, და ნათესაობა მათი. გალობა, ფსალმუნი ასაფისი პბ.—ესე ფსალმუნი წინასწარმეტყულმან აგარიანთა ნათესავისა და ისმაიტელთათჳს ჰსთქუა, რამეთუ წინასწარ ჰხედვიდა სულითა განმრავლებასა მათსა და განფენასა...“ 311r—335r.

40. „თჳს ზამისა მის მონაზონისა, რომელი ჰსძლედა ტფილისს მახმედლიანთა სიბრძნითა თჳსითა.

— ბერიცა იგი მონაზონი ბრძენ საღმრთო, არაბთა, სპარსთა ენის ზედ მიწევილი...“ 336r.

შენიშვნა: 1. წარმოადგენს ფრაგმენტს ანტონ I-ის „წუბობისტიკვაობიდან“ (იხ. 1853 წ. გამოც., გვ. 263).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს, იხ. E. Такашвили. Описание, II, გვ. 194—238 (შედგენილობა S—1511 და S—1512-ისა ერთადაა გატანილი).

3. S—1511 და S—1512 ნაწილებია ერთი მთლიანი ხელნაწერისა, რომელიც აკინძვის დროს ორად გაუყვიათ. S—1511-ში შედის 1—14, 94—119, 382—454 459—494, 497—502, 517—548, 557—858, 969—996, 1026—1179 გვერდები, დანარჩენები S—1512-შია.

ანდერძი: 1. „აღვსწერე ალექსისძემან დავით რექტორმან წელსა ჩუკვ, ქორონიკონს ფია, თჳსა იჳნისსა კბ“ (310r.)

2. „აღვსწერე ალექსის ძემან დავით რექტორმან წელსა ჩუკვ, ქკს ფია, თთჳსა დეკემბერსა ა“ (335r.)

შინაწერი: 1. „სხვადასხვა ამბავნი (წოდება ამ წიგნისა). მიხეილ ზაალის ძის ყიფიანისაგან თავად თუმანიშვილის ალექსანდრე გიორგის ძის სახლობიდან გამოჩხავნილი. ზოგირამ არუღია მეორე შეკრულ წიგნის ფურცლებთან, რომელსაც ჰქვიან „მრავალ ყვავილოვანი ლექსნი“. ორივე წიგნი დაწერილია დავით რექტორისაგან (ალექსი მესხიშვილისაგან). პეტრე უმიკაშვილი. 1887 წ.“ (ყდის საცავი ფურცელის რ).

2. „ამის შემდეგ მეორე ტომში ნახე“ (9v. პეტრე უმიკაშვილის ხელით).

3. კრიპტოგრამა (310v).

(768)

1512

კრებული. 1821—1823

366 ფ.; 30×20; ქალაღი (თეთრი და ცისფერი); ტვიფრულ ტყავგადაკრულ მუყაოს ყდა; მთლიანი ხელნაწერი აკინძვის დროს ორად გაუყვიათ (მეორე ნაწილი მოთავსებულია S—1511-ში) ისე, რომ პავინაცია ორივე კრებულში არუღია (იხ. შენ. 2); გვირინიშანი—1816 (S—1511, გვ. 5), 1820 (S—1511, ფ. 3), 1821 (ფ. 16); გადაწერის თარიღები: 1821 (246r), 1823 (S:1511, 310r, 335r); გადაწერილი—დავით რექტორი (246r); გადაწერის ადგილი—ტფილისი (246r); დაჰკვეთი—გიორგი ეგნატეს-ძე თუმანოვი (246r); დაუწერელია: 1r—6v, 54v, 178v, 192rv, 197r—199v, 217rv, 237v—241v, 260v, 362v—366v.

1. „ეს ანბანთქება უცხო და ახალშემოღებული და არა ადვილად სათარგმანებელი, შაჰნავაზის შვილისშვილის ლევანის ძის ბატონისშვილის ვახტანგისაგან თქმული, რომელ იქმნა შემდგომად მეფედ საქართჳსლოსა ზედა. შაირად მაჯამა.

— ასრე არის აღგებული, აღმგებელსა აქ აქებდეს...“ 7r—11r.

17. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები ალ. ბარამიძის რედაქციით, 1947, გვ. 56—60).

2. „მეფის თეიმურაზ პირველისაგან გალექსილი გრემის სასახლეზედ, ეს ლექსები ებრძანა და ბალის სახლებზედ დაეწერა. შაირი.

— ღმერთი არს თავი ყოველთა, იგვაქოთ, განეადიდოთო...“ 11v—12r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ პირველი, თხზულებათა სრული კრებული, ალ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1934, გვ. 142—143).

3. [ვახტანგ VI]. „ეს ერთი შაირი ოთხტაეპოვანი არს, რომელსაც ყოველს ლექსს ანბანი უზი[ს] თავსა და ბოლოს.

შაირი.—არა ბრძანებ გიორგ დედად, ესე ვიყავ ზეზ შეთერად..“ 12r.

შენიშვნა: 1947 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 61.

4. „ეს ანბანთქება წმიდის მოწამის ქეთეონ დედოფლისაგან არის ნაბრძანები, ოდეს უსჯულრმან შაჰ-აბას პირაჟლმან შირაზს პყრობილად წარგზავნა, მუნ პყრობილებაში მწუხარემან ჰსთქვა ფისტიკაურად.

— ან, ამას ვჰსტირი. ბან, ბნელსა მჯდომი, გან, გულთა მდულრად, დონ, დადაგული...“ 12r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტიკა, 1936, გვ. 36).

5. „მეორის თეიმურაზ ცხებულის მეფისაგან ნაბრძანები [ქება სრისა] შაირად.

— ჰქმნა ღმერთმან ცანი, ქუეყანა, შეამყო ზევით, ქვევითა...“ 12r—15r.

შენიშვნა: 1939 წ. გამოცემის მიხედვით, გვ. 104—108. სტროფების რაოდენობა ხელნაწერში ნაკლებია.

6. ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი.

— ანო, აღვსთქვი ჩემი ღბინი, თუცა მზესა გავეყარე...“ 15rv.

7. „ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი.—ანო, არ ვიცი, რას სევდას დაუდგამს ჩემთვის თვალეები...“ 16rv.

8. „ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი.—ანო, არსთა საქებარი მე ვით გაქო ჯაეარ სრულად...“ 17rv.

9. „ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი.—ანო, ავა დროლა ჟამი ჩემზედ მიდგა დასამხობლად...“ 18rv.

10. „ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი.—ანო, ალვა დაწერგული ედემს ნორჩი ტანი ვნახე...“ 19rv.

11. „სხუა ანბანთქება, ფისტიკაურად თქმული.

— ან, ამას გეტყვ, ბან, ბაგე ტკბილო, გან, გამითავე, დონ, დანაპირი...“ 20r.

12. „ანბანთქება პირველის თეიმურაზ მეფის თქმული, რომელ არს ენა რიტორი, სასმენლად ფრიად საამო და სასურველი, შაირად.

ეს ფისტიკაურია:—აღმართა მჰქსნელმან ჯვარი გოლგოთას, სისხლი დასთხია ადამის ძვალთა...“ 20r—23v.

შენიშვნა: 1934 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 154—159.

13. „ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქუაში, ღარიბი, შაირად:
ანო, აღმოვჰსთქუამ სიტყუესა, ცხელის ცრემლითა მტირალი...“ 24r-v.
14. „ანბანთქება შაირად,
— აღვალს ბედსა გვარით დავით,
ედემს ვრცელად ზის შე თხემსა...“ 25r.
15. „ანბანთქება შაირად.
— ადამ ბრალ გარე დებული,
ევას ვერ ზევს შეთერს თმენით...“ 25r.
16. „ანბანთქება ჩახრუხაულად.
— ამისთვს ბაგე გავჰსძარ დამდაგე,
ესმის ვის ზრდანი შეთურის თემსა...“ 25r.
17. „ანბანთქება შაირად.
— ამას ბრძენი გულდგმით ერჩდეს,
ვლტოლვით ზმნიდეს შესრეთ თქმულსა...“ 25rv.
18. „ანბანთქება გაბაშვილის მოძღურის ზაქარძას ძის იოსებ
ისგან თქმული მეორის თეიმურაზ მეფის ასულს ელისაბედზედ შაირად.
— აღვჰკაზმე არე, ასპიროზ, ამარტა ასად აგეა...“ 25v—26v.
19. „ანბანთქება კახის მდივნის ონანასგან თქმული, რომელმანც
რომ ბარამისა და გული-ჯანის ამბავი გალექსა.
— არსთა არე შეუშხადე, სამ თუთებით მონაშენობს...“ 27r—30v.
20. „ანბანთქება მისვე კახის მდივნის ონანასგან თქმული შაი-
რად.
— აქ ბარამისთვს ლახვარი მუნით საკუდავად ვინასა...“ 30v—31r.
21. „ანბანთქება მისვე კახის მდივნის ონანასგან თქმული შაი-
რად.
— ახალსა ყმასა პირშესა ვიტყოდეთ ტანად საროსა...“ 31r—32r.
22. „ანბანთქება მისვე კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული,
ოთხტაეპოვანი შაირად.
— ადამ ბადა, გვერდით დაჰხსნა, ევა ვრცელ ზის შეერია...“ 32r.
23. „ანბანთქება მისჲმ კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული
ოთხტაეპოვანი ჩახრუხაულად.
— ახარა ბერწსა გაბრიელ დღესა,
ეს ვინ ზის შესრეთ, თუთ ითხოვებსა...“ 32rv.
24. „ანბანთქება მისჲმ კახის მდივნის ონანასგან თქმული ოთხ-
ტაეპოვანი, ოც მარტულედად ფისტიკაური.
— არამედ ბაგა განათლდებოდა,
დუმლით ექმნენ, ვიეთნი ზრდიდეს...“ 32v.
25. „ანბანთქება მისჲმ კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული,
ოთხტაეპოვანი, ათექჲსმეტმარტულედი; შაირად.
— აწ ბეთლემს გვშუას დიდებით,
ეს ვინ ზრდის შესათნოვესო...“ 32v.
26. „ანბანთქება მისჲმ კახთ მდივნის ონანასგანვე თქმული ოთხ-
ტაეპოვანი, ათექჲსმეტმარტულედი შაირად.
— აღთქმით ბარბაროსთ გულს-დებით
ერთ ვჰრცელად ზრახავს შეროდეს...“ 33r.

27. „ანბანთქება მისტჲ კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული, ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— არ ბილწთ გზრგვნი დღეს ეკლით,
ვით ზე შერთ თვთ იშოვესო...“ 33რ.

28. „ანბანთქება მისტჲ კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული, ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— აქუნდათ ბრმათ გვემა დიადი,
ესმის ვით ზრაახავს შურვა...“ 33ვ.

29. „ანბანთქება მისტჲ კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული, ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— აღემართა ბილწი, გაქრა,
დაჯდა ესრეთ ვით ზე შერს...“ 33ვ.

30. „ანბანთქება მისვე კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული, ოთხტაეპოვანი-ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— ათორმეტთა ბრძენთა გარე დარჩა, ეს ვინ ზღვას შე თომა...“ 34რ.

31. „ანბანთქება მისვე კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული, ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— ამითუჲ ბრძანებს, მეტყოდე,
დიდ ერნი ვრცელ ზედ შერთა...“ 34რ.

32. „ანბანთქება მისტჲ კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული, ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— აქ ბრმა გვდევს, დასვა, ეგ ვერ ზის,
შაერს თვთ იტყვს კლდობსა...“ 34ვ.

33. „ანბანთქება მისტჲ კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული, ოთხ-ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— ანო, ალვა ხარო, ნაძუ.
ძირს უდგიან სავარდესა...“ 34ვ—35ვ.

34. „ანბანთქება მისვე კახის მდივნის ონანასგანვე თქმული, ოთხ-ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— აქ ბულბულთ გალობისაგან ჯმა აღარ ჩავარდებიან...“ 35ვ—36რ.

35. „ანბანთქება მისტჲ კახის მდივნის ონანასგან თქმული ოთხ-ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— არსებით სამხატოვანი, ერთ უფლად განთუთებული,
არა არსისა შემქმნელი, მისგან დაბანაკებული...“ 36რ—39ვ.

36. „ეს ორი შაირიცა მისვე კახის მდივნის ონანასგანვე არს თქმული.

— მელანი მქრქალი უსამყე ცუდმან ქალადმან გაისვა,
ფრთის კალამს მოსდის ბეწვი და უმაღ წვერზედან გაისვა...“ 39ვ

შენიშვნა: ლექსის შემდეგ დავით რექტორს მიუწერია: „ამ კახის მდივნის ონანასგან წიგნი გაკეთებული [და გალექსილია „ვეფხისტყაოსნის“ გვარზე: და ეს ანბანივით გალექსვა იმ წიგნის არშიაზედ დაეწერა, საცა მუნასიბად დაესახელებინა. მე აქ ერთად დავკსწერებ, ხოლო წიგნსა მას ეწოდების სახელად ბარამ-გულჯანიანი“ (39ვ).

37. „ანი და ჭოი, კულად პირუშლის თეიმურაზ მეფისაგან თქმული, ოთხტაეპოვანი, ოცმარცულედი, ფისტიკაური.

— აღმედრა ბაგე, გულის დადებით,
ეუწყი ვის ზედ შესრეთ თქმულები...“ 40r.

შენიშვნა: სინამდვილეში ეკუთვნის თეიმურაზ მეორეს (იხ. თხზულებათა სრული კრებული, 1939, გვ. 125).

38. „ანბანთქება მეფის დავითისაგან თქმული, პირველის ირაკლი მეფის ძისა (ამა დავითს უწოდდენ იმამ-ყული-ხანს) ოთხტაეპოვანი, ოცმარცულედი, ფისტიკაურად.

— აღამ ბრძანების განგებულებით დაბადა ევა, ვინ ზმნა შერს თანად...“ 40r.

39. „ანბანთქება ჭოი და ანი, რუსთვლის ნიკოლაოზისაგან თქმული, ოთხტაეპოვანი, ოცმარცულედი, ფისტიკაურად.

ჭოესნი, ჰაფხაზნი, ჯიქ-ჯადელები, ხედავთ ჭართალელთ, წირდალს ძრავს ცაცა...“ 40rv.

40. „ანბანთქება ბოდბლის ონოფრესაგან თქმული, ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— არ ბალში გამცენ დღე ესე, ვით ზი შეერსა თანადო...“ 40v.

41. „ანბანთქება მეფის არჩილისაგან ნაბრძანები, ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— აღვძრა ბაგე, გული დავღვა, ეს ვის ზე შთ თამაშობდეს...“ 40v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. არჩილიანი, I, 1936, გვ. 273.)

42. „ანბანთქება ორბელიანის საბასაგან თქმული, ოთხტაეპოვანი, ათექუსმეტმარცულოვანი, შაირად.

— აღმას ბასრი, აღესილი, დაჰჭმთს ენათ, ვაი მით ზმნათა...“ 40v—
— 41r.

შენიშვნა: ეს ლექსი გამოქვეყნებულია „არჩილიანში“ ამის წინა 16-თან ერთად რომელიც წარმოადგენს საბას საპასუხოდ დაწერილ არჩილის ანბანთქებას

43. „ეს ანბანლექსნი, სათარგმანებლნი ამიცანად, მეცნიერთათვს საამო, ხოლო უცებთათვს ფრიად საჭიროდ გულისწმის-საყოფელნი, ნათქვამი პეტრე მგალობლის სიონელის, ტფილისის ქალაქელის ნექაძის მიერი მაჯამად.

ჩახრუხაული.— არსთა მარსმან, თვთ დაუარსმან,

სამოთხე შექმნა აქ აღამისთვს...“ 41r—44v.

44. „მისის ყოვლად სამღუდლოების დოსითეოს ნეკრესელ ეპისკოპოსისაგან ჩერქეზისაგან თქმული ანბანთქება, ოთხტაეპოვანი ოცმარცულედი, ჩისტიკაურად.

— არიოზ ბნელ გულდ ასახავს,

ესრეთ ვერ ზომით მწეებს თვთებათად...“ 44r—45r.

45. „მისტე დოსითეოსისაგანვე თქმული ჩისტიკაურად.

— აღვალო ბაგე, გონებით დავჰსხნე,

ესე ვნებული ზე შეთერთასა...“ 45r.

46. [არჩილი]. „პირუშლის თეიმურაზ მეფისაგან თქმული გლოვა დედოფლისათვს შაირად.

— ეამი გარდახდა შევებისა, მოვიდა გლოვა-წუხილი...“ 45r—47r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (ნ. არჩილიანი, ტ. II, 1937, გვ. 45—46).

47. „ეს მეფის ვახტანგის ნაბრძანებია საუკუნო იყავნ საქსენებელი მისი სუფევით) შაირად.

— მე უმცირესმან ძმათაგან, ვახტანგმან სახელდებულად...“ 46v.

შენიშვნა: სინამდვილეში ტექსტი ეკუთვნის გ. თუმანიშვილს (იხ. ე. მეტრეველი, ვახტანგ მეექვსის ეპიტაფიის ავტორი: „უნივერსიტეტის შრომები“, ტ. 43.

48. „ან ბანთქება, თქმული ჩახრუხაულად.

— არს კაცთა ტომი, დიდებით ნჯომი, შორის ჰაერთა ცას სამყაროსა...“ 47rv.

49. „გაბას შვილის ზაქარია მოძღურისაგან თქმული ათორმეტს ეტლზედ, რომელ არიან ზოდიაქონი, ანუ ბურჯნი, ლექსად თქმულნი, ოთხთავიანი, ათექუსმეტმარცულოვანი.

— ვერძი მარტას ოცდახუთსა მითვალავს მზისა სპერას...“ 48r.

50. „გაბას შვილის ბესარიონისაგან თქმული ანბანთქება, შაირად.

— არს ბრძენ გნომით, დავლის ეთერს,

ვლა ზეურობს შელვა თნობით...“ 48v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 76—77).

51. „გაბა შვილის ბესარიონისაგანვე თქმული ანბანთქებად მეფის ირაკლის ძის ანტონი კათოლიკოსზედ, ხუთ-ტაეპოვანი, ათორმეტმარცულოვანი იროიკოდ, წმაღ სამ-სახეობა.

ანტონი ბნელთა განმკარგ, დღე ერთა ვით ზე...“ 48v.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 77.

52. „ესენიც ბესარიონ გაბაონისაგან არის თქმული იროიკოდ მასჟე კათოლიკოს მეფის ირაკლის ძის ანტონიზედ, ზემორე მარცუალთაფ ხუთ-ხუთი ტაეპი.

— სამოთხით წულობს, დავითის ზმარადღულობს...“ 48v—49r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 77.

53. |ბესიკი. მირიან ბატონი შვილზე|.

— „სთენდა მირიან მზეობასა დლობანი...“ 49r.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 77.

54. „ბესარიონ გაბაონისაგან თქმული მუსტაზადი თურქთა წმასა ზედა გვარისაებრნი. ათოთხმეტმარცულოვანი, თვთო ხუთ ტაეპოვანი, და ხუთად თქმული მუხლედად, ოდეს მეფის ირაკლისაგან ტფილისით განდევნილ იქმნა იმერეთად.

— ცრემლთა ისარნო მოსისხარნი ჩუენდა არენით...“ 49v—50v.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 12—13.

55. „ესეც ბესარიონ გაბაონისაგან არის თქმული, ათერთმეტი-მარცტლოვანი თითო ტაეპი, და თითო მუხლი ოთხ-ტაეპი, ოთხ შაირად, თურქთა წმათა ზედა სათქმელი, რომელსა ეწოდება სახელად ყაფია.

— რა გული დავაგე შენად სარებლად... 50rv.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 12—13.

56. „ესეც ბესარიონ გაბაონისაგან არისნათქვამი [.....] ახედ სიკუდილს შემდგომად, საბრალობელი თავის თავს უძახდა, და ბესარიონ მისი მეგობარი იყო, და ეს ერთი შაირი კრემენჩუგს ეთქუა:

— ჰაერი ციენამიანი, ჩემთვის აღარა დღიანი...“ 50v.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 24.

57. „ესეც ბესარიონ გაბას შვილისაგან არის თქმული, თურქნი ყაფიას უწოდებენ, ესეც მისთა წმათა ზედა ითქმის, ოთხი შაჰაირი არის, თითო შაირი ოთხი ტაეპია და თითო ტაეპი ათერთმეტი მარცტული არს.

— შაენი შაშენი, შავს გალიას შემსხდარნი...“ 51r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 21.

58. „ესეც ბესარიონ გაბა შვილისაგან ავე არის თქმული, სხუა გუარი, რომელსა თურქნი ბაიათს უწოდებენ. რვა შაირად არის და ერთი შაირი ოთხი ტაეპი არის, ხოლო ერთი ტაეპი შვიდი მარცტული არს.

— იაღონს ის ევარდა...“ 51v—52r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 22.

59. „ესეც ბესარიონ გაბას შვილისაგან ევარის თქმული, სხუა გუარი, რომელსა თურქნი ბალაი ბანდუმ ლაილას უწოდებენ.

— ვაა საბრალო, სტვენს ბულბული ვარდსა ზედა...“ 52v—53r.

შენიშვნა: ნაბეჭდი ტექსტის მიხედვით გვ. 23—24.

60. „მისეც ბესარიონ გაბა შვილისაგან არის თქმული, რომელსა თურქნი თეჯნისს უწოდებენ; ხუთი შაირია, თითო შაირი ოთხი ტაეპია და თითო ტაეპი ათსამეტი მარცტული არს.

— ვმა სირინოს, თმა ლულამბარ წინამოს...“ 53rv.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 20—21.

61. „მისეც(!) ბესარიონ გაბაონისაგან ევარის თქმული ჭად-რაკზედ, ზმები შაირსა შინა, რომელ არიან ესე. ჭადრაკი, მეფე, ლაზიერი, ეტლი, მჭედარი, კუ, პაიკი. ქიში, შამათი და რუკა. მსმენელნო, გასინჯეთ.

— ნიჭად რა კიდარ უკადრად, მე ფერჯნი შევჰსდგენ ღონითა...“ 54r.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 88,

62. „ესეც მისეც ბესარიონ გაბაონისაგან ევარის თქმული, ნარდზედ ზმები შაირსა შინა, რომელ არიან ესენი: ნარდი, ფიცარი, კარი, კაცი, კამათელი, ხასილი. ბაღლუ, დავი. მსმენელნო, გასინჯეთ!

ვინ არ დიდ სულობს სულმოკლედ, არს ყოველგან დანაფიცარი...“ 54r.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 88.

63. „ბესარიონ გაბაშვილის აგან თქმული, ანბანზედ გალექსილი. შაირად.

— ათინად სიბრძნის შემკრები, აზიად ვმგზავრობ არესა...“ 55r—58r.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 71—75.

64. „ვახტანგ ორბელიანის აგან თქმული ანბანთ-ქება უცხო და შუენიერი, ოთხტაეზოვანი, თითო ტაეპი ოცმარცულედი.

ჩახრუხაული.—ალაღეს ბაგებს, გულთ დასადაგებს,
ელვარებს, ვფუცავ, ზე შეიქრულად...“ 58v.

65. „ესეც ვახტანგ ორბელიანის აგან არის თქმული ანბანთ-ქება ოთხტაეზოვანი, თითო ტაეპი ათექუსმეტ მარცულოვანი შაირად.

— ათენს ბნელს გულსა დიასებრ ვარდ-ზამბახ, შე, თმით იანი...“ 58v.

66. „ეს ანბანთ-ქება ორბელიანის ვახტანგის ნათქუამია იმერეთის მეფეთ-მეფის დიდის სოლომონის დედის თაპარის ქებად. მჰსმენელთა გასინჯეთ გუბარი ლექსისა, ვითარ ჰაზრი და ლექსი გაწყობილია, ოთხ-ოთხი ტაეპი და თითო ტაეპი ათექუსმეტმარცულოვანია, შაირად.

— აჰა, აღვად აღვამაღლოთ აწ აღვისა აღნაგობა...“ 58v—60r.

67. „მისის უწმიდესობის საქართულის კათოლიკოს-პატრიარხის მეფის იესეს ძის ანტონის აგან ნაბრძანები ანბანთ-ქება შაირად, თითო ტაეპი ათექუსმეტმარცულოვანი, თითო შაირი ოთხ ტაეზოვანი.

— აჰვრვებს; აღენს აღებსა აღმასი აელვებული..“ 60r—61r.

68. „ქმნილი არს ლექსი ესე მეფაის თამარისათჳს ანტონის მიერ არხიებისკობოსისა დავითიან-პაყრატიონისა(!), საქართულოს მეფის იესეს ძისა.

— ამისსა ბროლსა ნათელსა აყიყი შუა ჰრულოდა...“ 61rv.

69. „თამარ მეფემ რომ ხალიჯაზედ გაიმარჯტა, ხახულისა ღთისმზობელს დროშა და მანიაკი მიართა გელათს, თქმული შოთა რუსთველის აგან. ეს იამბიკონი ხუთმუხლენდი ოცდახუთს ტაეპად წარჰვერა.

— ლოცუამან ანნა, ჳმა დ. ცასა ცათასა დამწყები ღმერთ მთავრობა...“ 61v—62v.

70. „ბესარიონ გაბაშვილის აგან არის თქმული თურქთა ჳმათა ზედა სათქმელი, რომელსა ეწოდების თახმისი; ქართულსა შაირებრ ათექუსმეტმარცულოვანია, მაგრამ ერთი შაირი ხუთი ტაეპია, და ხუთ-ხუთეული იქნება თახმისი, რომელ არს ოცდახუთი ტაეპი. თახმისი არაბული ლექსია, რომელ არს ხუთ ტრიქონიანი.

— როს განვიცადე ბედკრულმან გული საკუდავად დარია...“ 62v—63r.

შენიშვნა: ლექსის ავტორობა სადავოა (იხ. ბესიკი, თხზულებანი, 1932, გვ. 92).

71. „ბესარიონ გაბაშვილის აგან ნათქუამი მუხამბაზი თურქთა ჳმასა ზედა ხუთს შაირად შემწყვრალს იაზედ, თითო შაირი ცხრა ტაეპია და თითო ტაეპი ათი მარცუალია. მუხამბაზი არაბული ლექსია, ხოლო ქართულებრ ითქმის ხუთმუხლიანი.—

სეველის ბალს შეველ შენალონები...“ 63r—64v.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 3—4.

72. „ესეც ბესარიონ გაბაშვილისაგან არის თქმული მუხაბაზი.

— მე მივხვდი მაგას შენსა ბრალეზსა...“ 64v—65r.

შენიშვნა: სათაურს შემდეგ მოსდევს სინგურით დაწერილი შენიშვნა გადამწერისა: ბესარიონს ვარდად თქმული უყუარდა და ვარდაც ბესარიონ უყვარდა. როდესაც ბესარიონ მოტყუვდა სხვის შეყვარებით, ვარდმან შეუტყო და თავისთან აღარ გაატარა: მაშინ ჰსთქუა: სვედის ბალს შეჭელ. შემდგომად ბესარიონი თავის დანაშაულს და ვარდის ხადუმთაგან საყვედურს ახლა კიდევ ამ ხუთს მუხამბაზში ამბობს. მჰმენელმა თქვენ იგულისხმეთ, ვარდი ვინ არის, თორემ ბესარიონ რომ ვარდს ეძახის, ის ვარდი თავის თავს იას ეწოდდა, და ან მეორე ბესარიონისგან შეყვარებული ვინ არის, მე სახელები არ დავსწვრე. არა ჰსჯობდა, თქუენ გამოჰსცანიოთ“ 64v (მუხამბაზის ტექსტი დაბეჭდილია 1932 წ. გამ., გვ. 4—6).

73. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმული მუსტაზადი. თურქთა ვმათა ზედა სათქმელი ხუთს შაირად. თითო შაირი ხუთი ტაეპია და თითო ტაეპი ათოთხმეტი მარცუალია. მუსტაზადი არაბულია, ქართულად გრძელი. რვა ვმად გაწყობილი.

— მე შენი მგონე ჭირს შემაკონე, დამწვ მალ ალო...“ 66rv.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 11—12.

74. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმული მუსტაზადი, თურქთა ვმათა ზედა სათქმელი ხუთს შაირად; თითო შაირი ხუთი ტაეპია და თითო ტაეპი ათოთხმეტი მარცუალია.

— ტანო ტატანო, გულწამტანო, უცხოლ მარეზო...“ 67rv.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 6.

75. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან ავე თქმული მუსტაზადი...

— მე შენმა ფიქრმა მიმარინდა, მიმცა ჭირეზსა...“ 67v—68v.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში 7—8.

76. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმულად ამბობენ. მუსტაზადი...

— მოით, მიჯნურნო, მსოფლიურნო, ვინ ხართ დაგულნი...“ 68v—69r.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 9ა.

77. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმული მუსტაზადი...

— შეყრილან ერთად მკრთოლვარენი, უზადოდ მნათნი...“ 69v—70v.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 91.

78. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან ნათქვამი ეს ერთი შაირი უოვლად წმიდის ქებად.

— ჯერისაებრ ქება შენი არვის ძალეძს, ღწისა სძალო...“ 70r.

შენიშვნა: ნაბეჭდ ტექსტში გვ. 89.

79. „ან ბანთ ქება ახლად თქმული ბაბათა შვილის იოსებ ტფილელისა მიერ.

— აღვახვამ ბაგეს საქებრად ყოვლი სულთ ღთად ერთად კმობილო...“ 70v—74r.

80. „იოსებ ტფილელის თქმული.—

სიბრძნემ თავისა თვისისა სახლი იშენა გებული...“ 74r.

81. იაკობ შემოქმედელის ნათქვამი.

— სიბრძნე ქრისტეა და სახლი უბიწო მისი მშობელი...“ 74r.

82. „სიმცროს ბატონის შვილობაში მეფემ ერეკლე მეორემ მშველი გაზარდა და სასახლეში ჰყუანდა, თუთ იქ არ ბჰრძანდებოდა. მეფემ თეიმურაზ მეორემან, მამამან მისმან, მშველი და მისი გამზრდელი თხა ამ ლექსებით გაუმეღავენა, ბატონის შვილის ანას მაგიერ მისწერა ეს ხუთი ლექსი.

— ვითა ვჰსთქუნეთ ძნელად სათქმელნი, აწ თქვენთან ჩემის პირითა...“ 74rv.

შენიშვნა: ტექსტი დაბეჭდილია (იხ. თეიმურაზ II, თხზულებათა სრული კრებული, 1939, გვ. 136).

83. „ბოდლის ონოფრეს თქმული.

— როს მოკულა თქვენი ბიჟინა, შეეკმნა ეტლი წყეული...“ 74v—75r.

84. „ყუმა რხედ ზმა, ლექსად თქმული მეფის თეიმურაზ მეორისაგან განჯაფისა, ჭადრაკისა და ნარდისა.

[ა] განჯაფისა: — „ამისგან ჯაფას ბევრს ვნახავ, ვინ მზესა დაედარების...“ 75rv.

ბ) „ნარდხედ ზმები:— ჯმა ნარნარ დიად უჯდების...“ 75v—76r.

გ) „ჭადრაკხედ ზმები.— ნიჭად რაკი რუკი მესმა კართა ზედა კენჭის ცემით...“ 76r.

შენიშვნა: 1939 წ. გამ. მიხედვით გვ. 137—138.

85. „მეფის თეიმურაზ მეორისაგან თვისის ვითარების ბრძანება, რომელს დროს ეს დაუწერია.

— ოდეს ყვენმან სეფი-ჩან ჰყო საქართველოს მცველია...“ 76v—77v.

შენიშვნა: 1939 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 102—103.

86. „ან ბანთ ქება ამ იცანად ნათქუაში მისვე მეფის თეიმურაზ მეორის, ერეკლეს ძისაგან. ესე თეიმურაზ იყო ცხებული და მეფობით გვრგვინოსანი.

— არის რამ უცხოლ საცნობელ, გამოუთარგმნელ ენათა...“ 77v—81r.

შენიშვნა: 1939 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 131—135.

87. „თქმული თავადის პეტრე ზაქარიისა ორბელიანისაგან, მუხამბაზად ითქმის.

— ჩემი სიამევე, შვებავ, განცხრომისა საესებავ...“ 81v—82v.

შენიშვნა: ზემო კიდუზე ტექსტის ხელით: „ბეგლარ ორბელიანისაგან თქმული“.

88. „ოცმარცხული ფისტიკაური, მაჯამის მაჯამა. მაჯამა სპარსულია, ხოლო ქართულად შეყრილი, სხვა და სხვა სათარგმანები.

— სამსალმობითა უფალმან ღმერთმან დაასო მანად ისარკეისა...“ 83r.

89. „ფისტიკაური. მაჯამის მაჯამა.

— მო აბასითა, მოაბა სითა, მოესომ მითხარ ვით მოეკიდა...“ 83r.

90. „შაირი მაჯამის მაჯამა.

— ყენი არის ისარია, დანაბალით დაეგების...“ 83r.

91. „მეფის გიორგის ძის ბატონისშვილის დავითისაგან თქმული, თათარ ბანოშაზედ სათქმელი.

— რად ამ უბედურს ხვედრსა შევესწარ...“ 83v—84r.

შენიშვნა: აშიაზე სინგურით: „თათარ ბანოშა თათრულია, ხოლო ქართულად: ცვარიანი ია.“

92. „საქართველოს მეფის გიორგის ძის დავითისაგან თქმული. ლეილი არაბულია, ხოლო ქართულად ითქმის ხორბლის ფერი.

— გამიფრინდა სიხარულის მფრინველი ლეილი...“ 84rv.

შენიშვნა: ტექსტი (განსხვავებული სახით) დაბეჭდილია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 281.)

93. „მეფის გიორგის ძის ბატონისშვილის დავითისაგან თქმული თეჯლისი. თეჯნისი არაბულია, მაჯამა ანუ შეყრილი, სხვა და სხვა სათარგმანებელი.

— რა მთოვარე დამესახა თვალთა წინ,

დამატდა თვალთ ცრემლი ნაკად დანათა...“ 84v—85r.

94. „ბატონისშვილის დავითისაგან თქმული მუხამბაზი. მუხამბაზი არს არაბული, ხოლო ქართულად ითქმის ხუთმუხლოვანი.

— რა იქნება ჩვენც ვიყვნეთ სენატორნი...“ 85r—86v.

შენიშვნა: ტექსტი დაბეჭდილია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 280—281.)

95. „ბატონისშვილის დავითისაგან თქმული დუბეთი. დუბეთი სპარსულია, ხოლო ქართულად ითქმის ორი ტრიკონიანი.

— რა შევიქენ სოფლისაგან ესრეთ მწარედ განაწირი,

ამის გამო შესაწყალი მოთქმით ჩემსა სვესა ვჰსტირი...“ 87r.

96. „ბატონისშვილის ფარნავაზისაგან თქმული მუხამბაზი.

— იგონეთ ყოვლთა დრონი წინარე,

გინა თჳსნი ხართ, ანუ ვინარე...“ 87r—88v.

97. „მეფის ირაკლის ასულის მარია მ ბატონისშვილისაგან თქმული. თურქთა ჳმასა ზედა სათქმელი მუხამბაზი.

— ჳ დამწარდეს დროთა ტკბილობა...“ 88v—89v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტი ქალები, 1936, გვ. 215—216.)

98. „მეფის ირაკლის ასულის იოანე მუხრანბატონის მეუღლის ქეთეონ ბატონისშვილისაგან თქმული გაფი დუგაში სათქმელი. გაფი არს სათარული, რომელა იხტილათი, ქართულეზრ შექცევა.

— ზ, ვითარ ვჰსთქუა განსაკრთომელი,
ჩემის სიცოცხლის დამამცრობელი...“ 90r—91r.

შენიშვნა: ლექსი რამოდენიმეჯერაა დაბეჭდილი. უკანასკნელი გამოცემა—
ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტი ქალები, გვ. 238—240.

99. „სანატრელის მეფის ირაკლის ასულის თექლა ბატონიშვილისაგან
თქმული გაფი. ქეთეონს, თავის დას, პასუხს უგებს ამ ლექსით.

— რად გკვრს პატიმარს მწუხარებანი...“ 91r—92v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს
პოეტი ქალები, გვ. 255—256). ხელნაწერის კიდევ. ლექსთან მინაწერი გადამწერისა:
„ეს ავის დედნისაგან მოხდა, წინა უკმო დაწერა და როდესაც მწერდეთ ან იკით-
ხვიდეთ, როგორც ანბანი დამესხას ან ციფრი, იმ რიცხვით წარიკითხეთ“ 91r.

100. „თავადის ევსტათის დავითის ძის ციციანოვისაგან თქმული დუ-
ბეთი.

— ჭოი საყუარელო, თულთა ნათელი.

ვერლა სად ვჰპოვე. მისთვის ვარ ხელი...“ 92rv.

101. „თავადის ევსტათი დავითისძის ციციანოვისაგან თქმული
თეჯლისი.

— პირად-პირად მნათობ. დასთა თვალ ვაგენ,

მჭურეტთა საკჷლად ეშყთ ისარი აარებს...“ 92v—93r.

102. „თავადის იოანე სარდლის ორბელიანისაგან თქმული თა-
ხმისი.

— ჭმუნვისა ბაღნაროვანთა ვჰსწევ პირვარდთა ხებული,

მცველნი შემომხვდენ, მეტყოდენ წარბ შეჭმით ისარ ხებულთა...“

93r—94r.

103. „თავადის ელისბარ გიორგის ძის ერისთავის თქმული მუს-
ტაზადი, ანუ მუხამბაზი.

— ვემონე მისა, ვჰბედავ თქმასა, პირად მზიანსა,

ზნეობით სრულსა, ნაზად მკულსა, ადამიანსა...“ 94r—95r.

104. „თავადის ელისბარ გიორგის-ძის ერისთავისაგან თქმული
მუხამბაზი ანუ მუსტაზადი.

— ვაჲ, ესე დრონი, საყვედრონი, მომცემს წყენასა,

ვინ უძლოს ჭირსა ჩემთა თქმანი, ანუ სმენასა...“ 95rv.

105. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული, ჰარბა-
ხანდან ჩეშმი მახტუმის წმა. თათრულია, თვთოს შეხედვით თვალის
მიმტაცი.

— მიკვირს, რად ჰსძრახუწ მას, ვინცა არს შტყნებითა ძლეული...“

96rv.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ა. ჭავჭავაძე, თახულებანი, ი. გრი-
შაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 35).

106. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის თქმული. დუგაის გუშა
ხარიბა ჭაჭაშის წმა. სპარსულია, ეკალი იმის ჯელში ვნახე, სისხლი ამი-
დულდა.

— ვისაც გჰსურთ ჩემთა ჰამბავთა ცნობა...“ 96v—97r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 34.

107. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული ლაჯარამ-ლაჯარამ სპარსულია, მაშასადამე.

— სახე შენი მემახევა, შებაღს...“ 97rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 3.

108. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული მუხამ-ბაზი.

— ეღების კარი გაზაფხულისა...“ 97v—98r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 8—9.

109. „ესე გელხების ვმაზედ სათქმელი გაფი, თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული.

— ოპ, წარმავალნო, გზასა ქალნო, თუალთა საამოდ, ხილვად ვმიანო...“ 98v—99r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 32—33.

110. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული ბაიათი. ბაიათი თათრულია, სამფლობელო ხალხია და იმათი სიმღერაა.

— ვიწყო წერა მაჯამით...“ 99rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 15.

111. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული თეჯნირი.

— ვინ არს ესე, სრულ თავთირებრ მანათი...“ 99v—100r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 14.

112. „თავადის ალექსანდრეს ჭავჭავაძისაგან თქმული მუხამ-ბაზი.

— მოვედ ამ არეთ შესამკობელად...“ 100r—101r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 61—62.

113. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული მუსტა-ზადი.

— ისმინეთ, მჰსმენნო, ჭირთა მთმენნო, მომიპყართ ყურნი...“ 101r—102r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 67.

114. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული შუშტარ-მუხალიფის ჰმა. გაფი; გაფი არს ვმა, შუშტარი არს ქალაქი და მუხალიფი არს ნალმა, სპარსულია.

— ვაქებ თავსა, თმა მდიდარსა, რომელსა, გლახ, უბამს გული...“

102v—103v.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 37.

115. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული მუსტა-ზადი.

— უწყალო სენმან, ყოვლთ მაწყენმან, გვიკოდა გულნი...“ 103v—104r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 17.

118. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის თქმული, გარდუნ, გარდუნის ვმა, ჭუსეინის გაფი, ესე იგი ცტლილება, სპარსულია.
— მომივედ, შთოვარევე, შუქის მფენო...“ 104rv.
შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 38.
117. თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის აგან თქმული, სან ბირეილალ აზარუმის ვმა.
— ანაზლად ხილუამან მე შენმან, მზეო...“ 105r.
შენიშვნა: აშიაზე მიწაწერი გადამწერისა: „განმარტება არა აქეს ამას“. გამოცემის მიხედვით გვ. 18.
118. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის აგან თქმული. უჩტი კონ ღლუმ ყუშის ვმა, თათრულია, ესე იგი ჩემის გულის (ფრინველი).
— ედემს რგულსა საროს მაშორვა ბედმან...“ 105rv.
შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 39.
119. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის აგან თქმული, ქაქარ ბარუხამის ვმა, გაფი, სპარსულია, ურჯულომ სახეზედ შემომხედა.
— აჯას ვამრავლებ მე შენდა...“ 105v—106v.
შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 40.
120. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის აგან თქმული მუსტაზადი.
— ვარდო კოკობო, ყოველთა მჯობო, მომხედე კრულსა...“ 106r.
შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 28.
121. თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის აგან თქმული, ბაღა დივარინდან აშტუმის ვმა, ყაიდა თათრული, ოსმანურია: ბალის კედელზედ ასვლა.
— შენ გეტრფის, ვარდო, გლახ გული...“ 107rv.
შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 41.
122. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის აგან თქმული თემრო-თემროს ვმაზე, ოსმალოს ყაიდა, თათრულია, სახელი თემურისა, ყაიდა არს ვმა.
— ვაშ შენგან წყლულსა, დაკოდილს გულსა...“ 107v—108r.
შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 42.
123. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის აგან თქმული: ნუ დამწუჭე ცეცხლში. შანშეს ვმა, მუხამბაზი...
— გლახ თუალთა შენთა შუჭბა სრული...“ 108rv.
შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 43—44.
124. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის აგან თქმული, ჯან ყუში ბუიერლარდის ვმა, მანსურის გაფი, თათრულია: სიცოცხლის მფრინველი ამ ადგილებშია. ნალმა მანოური ადგილია.
— ბალახშ ბეჩეკის ბაგით სიტყუა წარმონაშობი...“ 109rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 45. ეს ლექსი დაეით რექტორს თრჯერ მოუთავსებია თავის კრებულში, იხ. 312r (№ 341).

125. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, გეომანბმ ოლდურურ ოიარაბანის ვმა. თათრულია: თუ არ მოვიდე, ის დაკოდილება მომკლავს.“

— ქენებით ვჭვმოვანებ, მისმინე მვედრსა...“ 109v—110r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 46.

126. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, აღამ სანისანის ვმა, თათრულია: უფალი ჩემი თქვენა ხართ.“

—გაჲ სუსტსა სენით, ავთ ვმათ სმენით, გულსავსე წყენით...“ 110r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 47.

127. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, საბაი საბაი ჩამანამის ვმაზედ სათქმელი, სპარსულია: დილის ნიავი და ვარდისა ბაღია.“

— შტწნებანო, სახილვოდ სასურველნო...“ 110rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 48.

128. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, ოსმალის ყაიდა ბირნაზინან, ბირყამზინანის ვმა, თათრული ოსმანურია,—ერთი ნაზნაზინი, ერთი მიმორხეული.“

— სიყუარულსა შეუბყრივარ აწ შენსა...“ 110v—111v.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 49—50.

129. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული.“

— ვაჲ სოთფელსა ამას და მისთა მდგმურთა...“ 111v—112v.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 30—31.

130. „თქმული თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან.“

— ჭოი ვით გვემტყუნვა
სოფლისა ბრუნვა.. “ 112v—113r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 25.

131. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, რასტის გუშა გულ ჰამანუმ ჯამანის ვმა.“

— მჰსურდა ოხრვა ჩემი მღუმარს მეკრძალა...“ 113r—114r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 56.

132. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, ჯოვრი ჯანდა ხარიბამ, თათრულია: ინადს რომ მიშურები, მე ყარიბი, ანუ უცხო ვარ.“

— უწყლვივარ ჭირთა მალვას...“ 114rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 26. ეს ლექსი ვარიანტული სხვაობებით ამ კრებულში სამჯერაა მოთავსებული (114r, 120v და 311r).

133. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული მუხამბაზის ყაზალი. თათრულად მუხამბაზი მუხლიანი დაწყობილება.

— ჭმუნვის მახვილი გულსა მსობია...“ 114v—115r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 63.

134. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული მუსტაზადი.

— უწყალომ სენმან, ყოვლთ მაწყენმან, დაგვკოდა გულნი...“ 115r—116r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 17.

135. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, ჯანყუშობი ელარდა კმა.

— ეა მე, შორს მყოფსა შენსა...“ 116rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 12.

136. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, შანჭაჯანგალუ დეგულამის კმა, თათრულია: მე განჯელი არა ვარ.

— მაისის ვარდმან ფურჩენილმან...“ 116v—117r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 13.

137. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული შაირნი.

— სიყუარულო, ძალსა შენსა ვინ არს, რომე არ ჰმონებდეს...“ 117r.

შენიშვნა: მოტანილია მხოლოდ პირველი სტროფი ლექსისა (შდრ. გამ. გვ. 10).

138. [ლექსი]. „გულთა საწყლავად კუბიღონს შენ უძღუმენ ესგ ისარი“... 117r-v.

შენიშვნა: ესე ლექსი, სტროფების რიგითი სათვალავის მიხედვით, წინას გაგრძელებას წარმოადგენს. ავტორობაში დაქვევებულ და ვით რექტორს აშიაზე მიუწერია (117r): „ეს სხვის თქმულია...“

139. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, სარ იარბადარამ შაბ, სპარსულია: სურვილი ამლამ მიჯნურის ნახვისა.

— ნუ მომკალ მწარედ შორ ყოფით, უწყალოდ გულის დამყოფით...“ 118rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 57.

140. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული ნაბტამ იალალზედ. შარაშური მუხტარ მუხალიფში, სპარსულია: სურვილის სიმთურაღე.

— ვაჲ, დრონი, დრონი, ნაგებნი მტკბარად...“ 118v—119r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 4.

141. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული მუხამბაზი ლათაიური, ლათაია თათრულია, მუხამბაზი, გარდმოვლით გიობაგინა კრიტიკა.

— ლოთებო, ნეტაი ჩვენა...“ 119r—120v.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 5—6.

142. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული ზარის ვმაზედ. ზარის ვმა თათრულია: დარდიმანდი, მიმყოლი ყოველს საქმეში.
— უწყლევარ ჭირთა მალეას...“ 120v—121r.

შენიშვნა: ეს ლექსი ვარიანტული სხვაობებით ამ კრებულში სამჯერაა მოთავსებული: № 132—114r, № 142—120v და № 339—311r. შდრ. გამ. გვ. 26.

143. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული არის, სხვისგან არის თქმული.

როს აღმობრწყინდა ბადრი მთვარე მანათობელი...“ 121v—122r.

144. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული. ყაფიათ ეფლისი, თათრულია, ბოლო გაწყობილი.

— არვის მართებს მის ვარდისა მიხვედრა...“ 122rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 9.

145. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული. მუხამბაზი.

— შენს ღირსებას ნატრულობენ ყოვლნი ქალნია...“ 122v—123r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 11.

146. [ალექსანდრე ჭავჭავაძის] „თქმული, ნარგიზოვანს წალკოტს ნარგი...“ 123rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 107.

147. {ან ზე სით მოხვალ.} „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული.

— ალექსანდრე ალკივიადს ვიახელ ათენს აწყურით...“ 123v—124r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 51—55.

148. „თქმული მუსტაზადი.

— ბულბულის შურსა შეედგომივარ მუდამ მძახველი...“ 127rv.

149. „მზეჭაბუკ მდივანბეგის ორბელიანისაგან თქმული, როდესაც ანნა დედოფალი დაწვა, მეფის ირაკლის მეუღლე, გიორგიზედ, მაშინ ეს მზე შინაო ითქუა ძეობაში.

— აღმკულ სრასა, უცხოდ მზასა, მზევ შინ შემოდიო...“ 127v—129r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ქართული სიტყვა-კახშული მწერლობის ანთოლოგია, II, გვ. 247—248.

150. „თქმულნი სტიხნი აღებასა ფოთისასა ბეგლარ ორბელიანისაგან წელსა 1810.

— განსაცუფროთ და დიდთა სოფლისა შემთხუშვათა მაიძულეს მოხუცი წერისა შეჩუშვათა...“ 129r—131r.

151. „ჩახრუხაული.

— მოველ და ენახე სამოთხის სახე, ედემსა გარე შემოუარე...“ 131rv.

შენიშვნა: 131r-ს ბოლოს დავით რექტორის მინაწერია: „ორი ტრიქონი ჩახრუხაულია და ორი ტრიქონი ფისტიკაურია. ბოლოები მაჯამა არის“.

18. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

152. „იამბიკო ხუთ ტაეპოვანი, ჯმა დ, სამსახეობა.
— კულად მისდაცა ვიტრფოთ, ვინ არს მიზეზი
ამის საბრძნისა ჩუენგამო ახლად მეფენი...“ 131r—132r.
153. „ფისტიკაური ორი შაირი.
— ჭოი საწუთროვო, შენზედ ჰსჩივიან ყოველნი კაცნი, მცირე და დიდნი,
არ გეწყაღვიან სიჭაბუკენი, მათ სიკეთესა შენ არცა რიდნი...“ 132r.
154. „ვარლამ არხიერთან მიწერილი მეფის ირაკლის ძის მი-
რიანისაგან იამბიკონი.
— ყოვლად სამლუდელოვ მლუდელმთავარო ქრისტესო,
ძპავ, მეგობარო, და ჩემდა სულს მწყემსო...“ 132r—133r.
155. „ამ იამბიკოს აქეს კიდურწერილობა ესთა: გპლოც ძმი მირიან-
ვარლამისაგან მიწერილი ზემოს პასუხი მირიანთან.
— განათლებული ხარ, გაზენაებული,
ჰალიგზნე სული, მაღალს უმსხვერპლე გული...“ 133r.
156. „ამ იამბიკოს აქუს კიდურწერილობა ესთა: იოანე იოანეს.
— იესომ გმადლოს დღეთა შენთა გრძელობა,
ოთხთა კიდელმდე გიძღუნას გმირთა ქტშლობა...“ 133v.
157. „ამ იამბიკოში კიდურწერილობა არს ესთა: დავით, იოანე,
ჩოხა. ესე არს იამბიკო ათორმეტ მარცტლოვანი.
— დრომან მუხთალმან მიმცა მოწყინებასა,
ახლ მთიებმან მომაკლო თუსს შტშბასა...“ 133v—134r.
158. „ალექსის ძის კეთილშობილის დეკანოზისაგან თქმული
მუხამბაზი.
— ეტრფის მთიებსა შესამკობლად გული ურვილი,
ჰსწყურის გონებას სამარადოდ მისი სურვილი...“ 134rv.
159. „თქმული მუსტაზადი.
— მნათობთა ზესა მცხინჭარესა უქებ არესა,
კრონოსს მარესა, მკსინვარესა, შესაზარესა...“ 134v—135r.
160. „თქმული ბუდად ოლღანასაგან მუსტაზადი.
— ეშყით დამწტლი, ლელწამ წელი, აღზრდილი სარო,
ნარნარად ჰრხევდა, მეცა სევდა, ძნელ შესადარო...“ 135v—136r.
161. „თქმული ქეშიშ დარდიმანდისაგან რასტის გუშაზედ შუშ-
ტარ მუხალიფის ხმაზედ. სპარსულია.
— ლაწუთა ხალ-ინდად ყრილსა
მშკლდთა ქამანდ შეყრილსა...“ 136rv.
162. [ლექსი] „თქმული.
— სევდისა წალკოტს გასაჭურეტლად გაშლილა ვარდი,
ბალი ბალია...“ 136v—137r.
163. [ლექსი] „თქმული.
— აღვახუნე ბაგენი, შევუმკო სახე, ოჰ, სიამოვნევე,
ამ ცრუმ სოფელმან არ მიგოს მახე, ოჰ, სიამოვნევე...“ 137rv.
164. „თქმული ქეშიშ დარდიმანდისაგან ეი გულისუნ სან-
იალალის ჯმაზედ; თათრულია: ჭვარდო, სოსანო მიჯნურო.
— იმელთა არის, დამყარეო,
დისკოთა სხივით, სახე მთვარეო...“ 137v—138v.
165. „თქმული იოანე აქიმოვისაგან გაფი.
— თავი ვამონე სატრფოსა,

თვის სურვილი შემოსა...“ 138v—139r.

166. „თქმული თავადის თუმანოვის დიმიტრი მდივნის იოსების ძისაგან ყაფია.

— გიშრის ნაენი შეთერის ველს არობენ, ირისენი მთქარეხედ კამარობენ...“ 139rv.

167. „თქმული თუმანოვის დიმიტრი მდივნისაგან გაფი.

— ახალ აღნაგო სულო და, ედემში აღმოსულო და...“ 139v—140v.

168. „თავადის მდივნის დიმიტრის იოსების ძის თუმანოვისაგან თქმული მუხამბაზი.

— რად მოგზორდი, ქცევით ამაყიანო...“ 140v—241r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 293.

169. „თავადის დიმიტრი მდივნის იოსების ძის თუმანოვისაგან თქმული. ძმის თასლიბის ვმახედ. სპარსულია, თასლიბი ვმა.

ბრწყინულად პირბადრი ჩემი მთოვარე, უღრუბლო მთიები, სად მიმეფარე...“ 141r—142r.

170. „თქმული თავადის დიმიტრი მდივნის იოსების ძის თუმანოვისაგან. ბაიათი.

— ვარდი მეც მხვდეს ეგების...“ 142rv.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 294.

171. „თავადის დიმიტრი მდივნის იოსების ძის თუმანოვისაგან თქმული შუმტარის ვმახედ.

— ცის მნათობთ მხერით სხივს მოგეფენს მხერით, ეთერის ველით პირ მანგობითა...“ 142v—143r.

172. „თქმული მისვე დიმიტრი მდივნის თუმანოვის იოსების ძისაგან ვასეთ მიარების ვმახედ. ზანდის სპარსულია: შუა შემოვიყთან.

— ტრფიალთ დამწმლი, ტრფიალთ დამწველი, ისფრით მოსული არს დამდაგველი...“ 143v—144r.

173. „თქმული მისვე დიმიტრი მდივნის თუმანოვისაგან ნავა ნიშაბურის ვმახედ. ნავა ნალმა და ნიშაბური ქვეყანა.

— დილის ნიავმა მომართუა ჰამბავე სასურჭლისა, ამაყის ვარდის სუფევა, სიკეთე უმურჭლისა...“ 144rv.

174. „თქმული მისტე დიმიტრი მდივნის თუმანოვისაგან ტაფი თალის ვმახედ. სომხურია: გარეთუბნის ვმახედ.

— ბედნიერებით აღესილი, შუშნებით მარხიანი, ციაგთ მიულო ნათელი, მკრთოლვარებს ციმციმიანი...“ 145rv.

175. „თქმული მისივე დიმიტრი მდივნის თუმანოვისაგან დუბეთი.

— ორნო ნატიფად აღზრდილნო, მეღექსეთოვს საკამათო, უძკრფასესო სატურუო, შენთვს ვახელობ თამამათო...“ 145v—146r.

176. „თქმული მისივე დიმიტრი მდივნის იოსების ძის თუმანოვისაგან ტაფი თალის ვმახედ.

— სატროფო მემთხვევა სავარდეს, ბუნებით იხატებოდა, მომსურდა ქების აღწერა, გული მი-დამო-ჰკრთებოდა...“ 146რ.

177. „თქმული დიმიტრი ბაგრატიონის გიორგის ძისაგან ღუგაის თასლიბი, სპარსულია: ნაღმის ვმა.

— იერიქული ვარდი ჭნებისა, მზის მოშორებით ვალაღდებისა...“ 146ვ—147ვ.

178. „თქმული საქართუშლოს მეფის ირაკლის ასულის მარიამისაგან.

— აჰა, დამეცნეს რისხვით ცანია, ისმინეთ საწყლად გლოვის ვმანია...“ 147ვ—148რ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტი ქალები, გვ. 217—219.

179. „თქმული საქართუშლოს მეფის ირაკლის ასულის მარიამისაგან.

— მოვჰსთქუამ სულთქმითა საბრალოდ, ძნიად სათქმელსა ჰირებსა...“ 148რ—149რ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტი ქალები, გვ. 220—222.

180. „თქმული თეჯლისი.

— ყოველთ მოდასეთა დაისრეს გული, დამეგეს სხვსაგან კიდე ნათელი ღლისა...“ 149ვ.

181. „თქმული ჭკვიანის ხელოქ სტეფან ლორის მელიქ ტაიოსის ძეკლათ მეფისა, რომელიც თავის ჭკუისაგან ამოდებული ლექსი არის თავის საყუარელთან მიწერილი.

— მითხარ, თუ ვახლო თავმა რა ქვასა, ნეტა რა ჰყოფილხარ, ვისი ჰყოფილხარ...“ 149ვ—150ვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია ა. ჭავჭავაძის თხზულებთა სრული კრებულის (1940 წ.) შენიშვნებში—გვ. 285.

182. „თქმული თავადის ქობულოვის დავით მდივნის ძის ოთარისაგან თახმისი.

— სეედისა ბალსა მჯდომელმან ლაწუნი ცრემლითა ვინამე...“ 150ვ—151რ.

183. „თქმული მისეე ოთარ ქობულოვისაგან მუხამბაზი. ბოი სალბუჩინარის ვმაზედ. სომხურია: ტანი სალბის მჰსგავსია.

— მჰსურს, დიანავ; გიამბო ჩემი ცეცხლთა დებანი...“ 151ვ—152რ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 295.

184. „თქმული მისტჷ ოთარ ქობულოვისაგან.

— ვიხილე საყუარლად ედემის ვარდი, ვიშ, რა გვიამა...“ 153რ.—154რ.

185. „თქმული მისტჷ ოთარ ქობულოვისაგან ჰაიდე სანამის ვმაზედ. თათრულია: თუ მითხარან.

— ჰბრწყინავ მნათი, მზეებრ ჰნათობ...“ 154რ—155რ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 296.

186. „თქმული თავადის თამაზის მიერ, სვიმონ მდივნის ძის ქობულ-
ლოვისაგან, ეი გულ მაშოს წმაზედ. სპარსულია: ვარდო ნუ განმეშორები.

— გონება შმაგობს კელად, ვარდო შლილო,
იაჯის, მოვედ მშველად, ნახად მპრხეო“... 155rv.

187. „თქმული მისვე თამაზ ქობულლოვისაგან აღლამა იარუმ
ტულრამის წმაზედ, თათრულია: ნუ ჰსტირ, საყუარელო.

კელმწიფა წიგნს იწერება,
მისგან ვარდი იფერება...“ 155v—156r.

188. „თქმული მისტჷ თამაზ ქობულლოვისაგან ეიშ რაგვიამას მა-
გიერი. გაფი.

— ჭოი იგი უწყალოდ ჩემი ხელმკმნელი ნეტარ თუ სადა?
ტრფილეების ჯაჭვი გულის დამბმელი ნეტარ თუ სადა!..“ 156r—157r.

189. „თქმული თავადის ზაალ გოსტაშაბის ძისაგან მუხამბაზი.
— მავრიტ, შენთან შექცევას, გათენებას ნუ მეტყვ,

თუ გიყურავარ, მნათობო, სხტასთან შევებას ნუ მეტყვ...“ 157r—158r.

190. „თქმული მისვე ზაალ გოსტაშაბიშვილის (!) ბარათოვისა-
გან მუხამბაზი.

— ბულბული მწუხარებს, ვარდი შემომწყრალია...“ 158v—159r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 290.

191. „თქმული მისტჷ ზაალ გოსტაშაბის შვილის ბარათოვი-
საგან ფერიშან ქარდიემის წმაზედ. სპარსულია: დაგიფანტავს ორი ზილქები.

— როს გიხილავ მთვარეს, ტკბილ მოუბარეს,
სხიეს ჰვენ ოთხსავე მხარეს, მზის შესადარეს...“ 159rv.

192. „თქმული მისტჷ ზაალ გოსტაშაბის შვილის ბარათოვი-
საგან ვარი ბაქავიშის ხმაზედ. სპარსულია: ეკალი ვნახე კელში.

— შენდა შეყრამდის ვით გაჰსძღვებს გული,
სევდამ უწყალოდ მიმატა წყლული...“ 159v—160v.

194. „თქმული ბარამ ბარათოვისაგან დუგაის გუშა: ეი გულბია
თუ ნაზ მაქუნის წმაზედ, სპარსულია: ჭ ვარდო, მოდი ნუ ინახები.

— ეპა, მთიები მთენია.
შუქნი მასხივე შენია...“ 160v.

194. „თქმული მისტჷ ბარამ ბარათოვისაგან თაზა ბე თაზა ბა-
ნოშაზედ არის—იმ წმაზედ თქმული. სპარსულია: ახალ-ახალი ია.

— აფროდიტო, აღმოფრწყინდი(!)
არიავ, ღრუბლით ნუ ბინდი“... 160v—161r.

195. „თქმული მისტჷ თავადის ბარამ ბარათოვისაგან.
— კარნი დაჰხშულან ვარდისანი,

ვითლა ნახოს ბულბულმან იგი...“ 161rv.

196. „თქმული მისტჷ ბარამ ბარათოვისაგან მუხამბაზი.
— ნუ მწვამ, მიჯნურო, არ გებრალეები...“ 162rv.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 291.

197. „თქმული მისტჷ ბარამ ბარათოვისაგან თეჯლისი.

— ჰსცულალებენ ტაროსნი ჟამთა და დართა,
დაბზარნა უგვანად ნაზნი იანი...“ 162v—263r.

198. „თქმული მელიქოვის იოსებ ნაცულისაგან თეჯლისი.

— კაეშანს მოუცავს ჩემი გონება,

ნისლი მიჰფარვია ღრუბლით დაგული...“ 163rv.

199. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან სხვსა და სხვსა ცალად.

— დამლაშქრა სევდის ლაშქარმან ასე,

მიმტაცა ნათელი საამო დღისა...“ 163v—164r.

200. „თქმული მისვე იოსებ ნაცულისაგან რასტის გუშა... სპარსულია, რასტის გმა.

— ბუნდოვანს გულს შენ აღმიჩნდი დარადა,

აწ არ ვუწყვი, რად განმწირე და რადა...“ 164v.

201. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან ხალიბაქ ავაშაზედ.

— ხილვასთანა მიმტაცე თჳალი,

თვთ მიმეფარე, მზეო...“ 165rv.

202. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან ყაჯარ ბაიათის გმაზედ კმუნვის მახვლის ცალად ყაჯრის თაიფა გმა. სპარსულია.

— სევდის მტარვალთა დამიჭრეს გული,

სურსთ მოსწრაფებით მიმტაცონ სული...“ 165v—166r.

203. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან თახმისი.

— ვისგან მიმელო ცნობანი, იგი მთუარის სადარია,

მათ თანა მკვდრობს მნათობლად, სად მუშთარი სად არია...“ 166rv.

204. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან. ესე ითქმის თეჯლისსა და ვახ უფზედაც.

— განვიხმა რა სიხარულის წალკოტი,

მუნითგან სიცოცხლე დამემწარა და...“ 166v—167r.

105. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან თახმისი.

— მოვედ, სიკუდილო, შენ გპოვე მკურნალად ჩემის სენისა,

მიმიღე სული ბედკრულსა, კარნი დამიხშენ ღებენისა...“ 167r—168r.

206. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან.

— ვაჲ, რა თქმად ვჰკმუნვარებ, ვაჲ ჩემდა მყისა,

ნეტარ თუ საწუთო არ შემეთვისა...“ 168rv.

207. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან მუხამბახი.

— ბულბულებრ მოვჰსთქუამ ვარდის ქებასა,

ლექსებს წარმოვჰსთქუამ სხუასა და სხუასა... 168v—169v.

208. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან თეჯლისი.

— როს ვიხილე, მყის სურვილმან შემშალა,

დამწუა ხალმან, გულა ლახვრით ასერა...“ 169v—170r.

209. „თქმული მისტმ იოსებ ნაცულისაგან ყაფია, არაბულია: ბოლო გაწყობილი.

— ნათლოვანს სახეზედ დაშენის ხალნი,

მარჯვნივ-მარცხნივ ორს მხარესვე მწველები...“ 176rv.

210. „თქმული შაირი თამარ მეფეზედ.

— როს ნაჰარმაგევს მეფენი შვდნივე პურად დამესხნეს,

თევზნი ამერთა წყალთაგან იმერთა წყალთა ჰშთამესხნეს...“ 170v.

211. „თქმული შაირი ბარათასვილს აბაშისვილს ორს ძმაზედ.

— წინას შებმაში მოვიდენ დავით, მერმე აბაშა,

თითო გელი სამკლავეში ამოეყოთ კაბაშია...“ 170v.

212. „კიდურწერილობა: გოჩა.
— განთქმულა პირტმლ ბრძენთაგან სიღარბაისლე მესხისა, ომი და შებზა კახელთი, მოსანდომია არ სხვისა...“ 170v.
213. „გოჩას თქმული.
— მთიულნი ცხენსა მოგპარვენ, თუ თჳალი დაიხუჭბა, მიბძანდი საციციანოს, მოგართვან ბატის კუჭია...“ 170v—171r.
214. „თქმული შაირი მაღალას შვილის სახლთხუცის პაპუას ცოლზედ გივი მდივნის თუმანოვისაგან.
— ქალი ლამაზად მორთული სუზანზედა ზის დორესო, მე უქმრობას ვერ გავჰსძლებ, გაენდო ისიდორესო...“ 171r.
215. „საგინა შვილის ბრზა გელიასგან თქმული შაირი. ერთს წინწყაროელს, ტყვეობიდან მოსულს კაცს, მაჩაბლობა უბოძეს მეფე თეიმურაზმა და წეფემან ირაკლი. ის კაცი მეფის მეჯლისში თავადებთან იჯდა. მეფეთ უბრძანეს გელიას, შაირი თქვიო. რა ეს შაირი თქვა, წინწყაროელი წამოკდა და კარში გაიჭრა.
— თქუენც კარგად მოგხსენებიათ წინამძღურის შვილი მროველი, ან გლეხი კაცი ნიქოზლად, ცოდნა იცოდეს ყოველი...“ 171r.
216. „ამიცანა: ქალაღდი, საწერელი, კალამი და წერა.
— კაცი ყანასა ჰსთესვიდა, ბრძენი და გულისწმიერი, გუთანი ჰქონდა ჩალისა და ვარი მისი ძლიერი...“ 171r.
217. „ამიცანა: სათვალე.
— მე ერთი რამე მინახავს, თლილი წმიდისა ქვისანი, მის გარეშემო მოსილი ვერცხლისა ანუ რქისანი...“ 171v.
218. „ანბანთქება, თქმული ბრძნისა და მეცნიერისა მეფის თეიმურაზ პირველისა მიერ. სუფევით ჰყოს უფალმან.
— ალახტუნ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამებით ქებულო...“ 171v—175r.
- შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია, იხ. თეიმურაზ I, 1934. გვ. 149—154.
219. „ათორმეტის ჰსწავლის მოჰვსენება.
— ეს არის სიბრძნე ბერძენთა, პირტმლ ძილოსოფოსობა, მკურნალობა, რიტორება, მერმე ღრამატიკოსობა...“ 175r.
220. „ტმლთა და ახალთა საქართმლოს მეღექსეთა სახელნი, შაირად ნათქუამი მეფის თეიმურაზ პირველისაგან. სუფევით ჰყოს უფალმან.
— სხუას ლექსით ჩახრუხადემან შეამყო მეფე თაზარი, არ მებრალეების საქებრად თამარი მისი ჰამარი...“ 175r—176v.
- შენიშვნა: სინამდვილეში ნაწარმოები ეკუთვნის არჩილს, იხ. არჩილიანი, ტ. II, გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთვლისა, გვ. 3—5. (სტროფები 24—37).
221. „მეფის შაჰნავაზის ბაგრატიონის ძის არჩილ მეფისაგან თქმული ანბანთქება, რომლისა საუკუნო იყავნ ჰვსენება, არს ჩახრუხაულად თქმული.
— ასულასულა, მკურეტი დასულა, ესე ვინაა ჩემი ასულა...“ 177rv.
- შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. არჩილიანი, I, 1936, გვ. 251—253.
222. „ერთი ქალი იჯდა, თავის შვილს არწევდა და ნანას ეუბნებოდა:
— მამა შენი, ბაზა ჩემი, პაპა შენი, ქმარი ჩემი, შენ ძე ჩემი, მე ღაჲ შენი.

ეს იგავი ლოთისა არის, რომ სოდომის დაწევას უკან ეს საქმე მოხდა...“
178r.

223. [ლექსი].

„ენა მწარე, ენა ტკბილი, ენა მოკლე, ენა გრძელი,
ენა სევდის უკუმყრელი, ენა ქტსყნის შე-ცა-მჭვრელი...“ 178r.

224. (მეზანდუკის შვილის იგნატი ბერიისაგან). „მამაო ჩუენო,
შაირად თქმული.

— რომელი მყოფ ხარ მაღალთა შინა,
სახელ წმიდაო მამაო ჩუენო...“ 179r.

შენიშვნა: ავტორის ვინაობა აღნიშნულია ზედა კიდებზე.

225. (მეზანდუკის შვილის იგნატი ბერიისაგან თქმული) [ლექსი].

— „აწ საჩივარი გესმოდესთ იესოს ქრისტეს მონისა,
პირველად ხოჯა მელქოსი, ახლა იგნატი ბერიისა...“ 179 rv.

შენიშვნა: ავტორის ვინაობა აღნიშნულია v-ს ზედა კიდებზე. გარდა ანისა, მას
ადასტურებს ლექსის მეორე სტროფიც.

226. „ვგონებ დიმიტრი ორბელიანისაგან იყოს თქმული.

აწ ეს ვინებე, ანბანთა ვინ უკეთ ვიტყვი თქმულობით,
სით მოვალთ ანუ სით წავალთ, ვისა ვჰყმობთ სახელ თქმულობით,
მშულდი რისა გვაქვს ისრიეთურთ, მესროლნო, ხანდაზმულობით,
რას ზოგჯელად, მითხართ, რაში ჰქრავთ ნადირთ მომსრეგლნო სრუ-
ლობით.

ანის ქალაქით წამოველ, ალავერდისკენ რეზული,
არჩილის მოყმე ავთანდილ, ცეცხლი მისგან მაქვს ვჰსებული...“

180r—183v.

შენიშვნა: 181v-ზე სინგურით: „დედანში სანხედ აკლდა და მე, დავით რეკ-
ტორმან, ვასთქა“.

227. [თეიმურაზ მეორე. ხილთა ბაასი.]

„უყურეთ ხილთა ქცევასა, რისა ამბისა მთქმელია,
ფერ ჰშენიერი ძირწვრილი, ცოტაი ხანს მდგომელია,
უხუცესი და პირტული მარწყვ მიწას მდგომელია,
სხტას ხილსა ასე მოუსწრობს, ვით რომ შუბ განმწონველია.

მარწყვმა ასთქუა: მოვალ პირტულად, მე ვერა მისწრობს ხილიცა...“

183v—186v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი სტროფების თანმიმდევრობით განსხვავდება ნაბეჭდისაგან,
შდრ. თეიმურაზ II, თხზულებანი, გვ. 109—113.

2. დავით რეკტორის ეს ნაწარმოები ორჯერ გადაუწერია თავის კრებულში, იხ.
S—1511, 275v—280r.

228. „დავით რეკტორისაგან თქმული.

— ფშატმან ჰსთქუა: რად არ მახსენებთ, თქუენ იქებთ უცხოლ თავებსა,
თითონი თითოდ მოჰკევიხით აუგსა ძნელსა, ავებსა...“ 186v.

229. „დავით რეკტორისაგან თქმული.

— უნაბმან ჰსთქუა: არა მოვჰკევი, შემედრებით ამად ვერა,
თქვენ ყოველგან იეფი ხართ, მე ყოველთჳს ტფილისს ვჰსდგე რა...“ 189v.

230. „დავით რექტორისაგან თქმული.

— რქამან გაწუდილმან ყურძენმან მომართა ყოვლსა არესა,
ძუნწნი ვინ უბნობთ ურცხუშობით, ვინ ორძმან მიჯუფთარესა...“ 186v.

231. „ბრძოლისათჳს, თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული.

— აღჰსტყდა ომი საშინელი, ცემა-სროლა აღირია...“ 187r.

შენიშვნა: 1940 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 58.

232. „[ალექსანდრე ჭავჭავაძე.]“ ფისტიკაური.

— მას სამი რამე ჰქონან უებრო:

გლახ მტერთა მისთა მომდრეკად ქედის...“ 187r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 59.

233. საყვარლისათჳს, თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული.

— ღიმილმან ლალთ კართ განღებით

მარგალიტთ მწყობრი აჩინა...“ 187rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 65.

234. „პავლე პირუჭლისა სრულად როსიის იმპერატორისაგან აღშენებულს პეტრებრუხს სასახლესა ზედა თქმული ქებად თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან.

— ჭე პალატო, ვინ მონარხმან, ღიდებისა მოყვარემან...“ 187v—188r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 17.

235. „სხვა და სხვად როისათჳს კაცისა, თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული.

— ეს სოფელი სამყო ძნელი, მჩვენებელი კმუნვის ალთა...“ 188rv.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 29.

236. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული ოდეს რუსთაგან პურობილ იყო პურობილისაგან თან პურობილთა მიმართ.

— ჰქუნესს გული, ძმანო, ჰსოენად კმანო მომხსენე ვების...“ 188v—189r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 60.

237. [ალექსანდრე ჭავჭავაძე] „დაუდგრომელი მწყემსა და კეთილი მწყემსი, ანუ კობლე და ხლოე.

— კობლე: ხლოევ, რა მაგრე მარტოდ ტარება...“ 189r—190r.

შენიშვნა: გამოცემას მიხედვით გვ. 27.

238. „თავადის ავალიშვილის გიორგისაგან თქმული შაირად თხისა და მელისათჳს.

— თხა და მელა მეგობარი მიდგნენ ჰის პირს სმად წყალისა, უფრთხილობით შიგან შთაჰქდა ცრუ მოყვარე, ძმა თხისა...“ 190rv.

239. სანატრელის მეფის ირაკლი მეორის ასულის თეკლა ბატონიშვილისაგან თქმული, რომელთაგან მქონდა სიამე შვების კმახედ სათქმელი. რასტის გუშა, გულ ჰამანუმ ჯამანის კმა.

— მოგახსენებთ ყოველთა აზიელთ ერთა,
მოყურეთა თვსთა ამერთ, იმერთა...“ 193rv.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტი ქალები, 1936, გვ. 258—259.

240. „თქმული თავადის ლ^რთისწყალობა ბებუთოვისაგან სალბუჩინარის კმახედ სათქმელი... მუხამბაზი.

— გული ყოვლთვს მიზგერის, მაგრამ ჟამი არ შერება,
ენა რას შეიძინებს, არა ჰსთქუას შენი ქება...“ 194rv.

შენიშვნა: 194r-ზე ირიბად ზემო კუთხეში: „როგორც ამის მოქმედს ეთქვა, მეც ისე დავჰსწერე, უმართებულო იყო რომ გამეშართა“.

241. „თავადის ლ^რთისწყალობა ბებუთოვისაგან თქმული მუხამბაზი.

ეჰა, ლამაზო, რა მომიგონე,
მყის განმელია ძალა და ღონე...“ 195r.

242. „თავადის ლ^რთისწყალობა ბებუთოვისაგან თქმული მუხამბაზი.

— რადგან მეგობრად არ მიკმარეო,
გასწი, განზედა გაიარეო...“ 195v.

243. „თავადის ლ^რთისწყალობა ბებუთოვისაგან თქმული მუხამბაზი.

— სპასპეტისა სპა მესევა ჯარად,
შენი ისარნი დამკოდვენ ჩქარად...“ 196rv.

244. „მელქუა გულქანოვისაგან თქმული ართურლამა. თახმისი თათრულია, მომატებული თახმისი.

— მოვედ, ჩემო საყვარელო, დაგინახო მაჩინითა,
გელმწიფის წყალობა გჭირდეს, დაიხარო მაჩინითა...“ 200rv.

შენიშვნა: სათაურთან მინაწერი: „ვისაც უთქვამს, ისრე არის დაწერილი. გართვა, უმართებულოა.“ გარდა ამისა, აზიზე განმარტებულია ცალკეული სიტყვები ლექსისა.

245. „მელქუა გულქანოვისაგან თქმული მუხამბაზი.

— ქვეყნისა მანათობელი მთვარე ხარ,
ლიმარე და ბავით მოცინარე ხარ...“ 200v—201v.

246. „მელქუა გულქანოვისაგან თქმული მუხამბაზი.

— ქება შეისმინეთ აღისკანდისა,
შექცევაში უცხო დარდინანდისა...“ 201v—202r.

247. „მელქუა გულქანოვისაგან თქმული მუხამბაზი.

— მამილოცავს, თემურაზ, პოლიცემისტარობა,
შენ, შვიდობით მოუფლი, სულ არ იცი შარობა...“ 202v—203r.

248. „მელქუა გულქანოვისაგან თქმული მუხამბაზი კარებიანი. თათრულია, ოთხი შემატებული ტრიქონი.

— შვიდ ცთომილ ვარსკჳლავს შეეფარდები,
ვინც შენ გნახავს, ყველას შეუყვარდები...“ 203v—204r.

249. „მელქუა გულქანოვისაგან თქმული მუხამბაზი.

— მუხამბაზო, უცხო ტკბილი ხმა ხარო,

მორთულო მეჯლიშო, ღვინის სმა ხარო...“ 204rv.

250. „თავადის ალექსანდრე ქავქავაძისაგან თქმული მუსტაზადი.

— ვარდის გაყრილსა, სულ-მიხდილსა კმუნვა მწარებით,

ძოწთ ვერღა მჭურეტსა თვალ ნაშრეტსა ცრემლთა ღვარებით...“ 205rv.

შენიშვნა: 1940 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 64.

251. „თავადის ალექსანდრე ქავქავაძისაგან თქმული მუხამბაზი... ბოი სალბუჩინარის გამაზედ სათქმელი.

— უწყალოვ სიყუარულო, რად მკოდე ესთა ძნელად,

რასთვისა მყავ მღერალი საუჯუნოდ მკვენესელად...“

205v—206v.

შენიშვნა: 1940 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 19-20.

252. „მიცულე ბასა ზედა მისის ბრწინთალების თავადის პეტრე იოანეს ძის ბაგრატიონისა ლენერალ-ანშეჟისა და მრავალთა ორდენტა კავალერიისასა, (თქმული ნიკოლოს ახვერდოვისაგან 1812-ს წელსა)–

— არ არს სისრულე სოფელსა ამას შინა,

არცა სადამე მტკიცე ბედნიერება...“ 207r—210r.

შენიშვნა: „ავტორის ვინაობა დავით რექტორს ნაწარმოების ბოლოს აღუნიშნავს. (210r). იქვე მიწერილი სხვა ხელით: „და თარგმნილი ბეგლარ ორბელიანისაგან რუსულივამ ქართულად.“

253. „სოფლის მღურვა სიბერისათჳს, თქმული დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ ძაგნაკორულად.

— ოდეს რა დაჰხსნა აღამ მცნებანი,

ჯელ-ჰყო მალლისა შემართებანი...“ 210v—211v.

254. (ალექსანდრე მაკედონელის წიგნი). „იაფეთ იყო დიდებულისი მწიგნით და სიმამაცით, და ეწოდა ერსა სკლავონი, ძეთა მისთაგანსა ზემო-ჰჳსენებულთა მოსოხის ჩამომავალთა. და იყო ერი ესე უმთავრო და ველური-ბერძულად 5198 წელსა, ხ[ოლო] რომაულად [ ] დაიწყეს დიდის მეფის ალექსანდრეს მაკედონელის მონება და მან უბოძა ეტრატხედ დაწერილი-წყალობის წიგნი...“ 212rv.

255. „(ეპისტოლე ზაქარიას მოძღურის მიმართ). „ზაქარიას ყოვლად პატიოსანსა ღირსსა მამასა ანტონი არხიეპისკოპოსი ვლადიმირისა და იეროპოლისა უფლისა მიერ მოგიკითხავ.—თქუენისა მალაღლირსების ოდესმე ძეთაგანი მითვე წმიდითა მით პირველებრითა სიყუარულითა დაჰქსნებ დასაბამად სიტყუსა...“ 213r—214r.

256. (ეპისტოლე ალექსი დეკანოზის მიმართ). „ანტონი კათოლიკოსი პატიოსანსა მღუდელსა უბირატესსა ალექსის უფლისა მიერ გახარებ.—ოდეს-იგი იოსიას ვისმე მიერ ახლისა წმიდა წმიდათა და სახლისა უფლისა განწმდებოდა, საკურთხეველნი ბაალისნი დაემხოოდეს...“ 214r—215r.

257. (ალექსი დეკანოზის მიმართ ეპისტოლე). „პატიოსანსა მღუდელსა, დეკანოზსა პროტოპრეზვიტერს ოთეც ალექსისს ანტონი არხიეპისკოპოსი უფლისა მიერ მოგიკითხავ!—შენის ღირსების ეპისტოლე მომეცა მე...“ 215v—216v.

258. „თახმისი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— ამხმელი თუალთა განვიცდი, ცათა ცთომილთ დასადარებს, სად იგ ნარნარებს კერძოსა, მის მიდამოს დასადარებს...“ 218rv.

259. „მუსტაზადი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— ზ ვითარად მწველად კმარად ცეცხლი მგზებთან, დეირის აღნი. დაუმცხრალნი, განახლდებიან...“ 218v—219r.

260. „მუხამბაზი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგის ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— ჳმატბილი იაღონი ჰსტირს ცრემლით მჭმუნვარედა, დაჰსძახს, შესტრფის, ნარგიზო, გვედრებ მომეხმარე და...“ 219v—220r.

261. „მუსტაზადი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის-ძის თუმანოვისაგან.

— ეჰა, მნათობო, ცთომილ მჯობო. გეტრფი სულითა, კრონოსის ცასა, გიქებ სულასა, სხივებრ სრულითა...“ 220r—221r.

262. „თახმისი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის-ძის თუმანოვისაგან.

— ვარდო ამაყო, დამწვარ ვარ მე სურვილითა სრულითა, ბულბულებრ დაგყეფ ცრემლითა, სიცოცხლე განწირულითა...“ 221rv.

263. „მუხამბაზი ბოი სალბუჩინარის ჳმაზედ სათქმელი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკისა და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— უღმობელო დიანავ, არ გაქეს შეწყალებანი, მკვეთელთ ისართ მქონებო, მახსოვს გულ-წყლულებანი...“ 221v—222v.

264. „დუბეთი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— დილით თვალთა აღმხილველი აფროდიტს ვჰკვრეტ ნამკრთოლვარებს, ლაწვთა ზედა ამაყობით ვარდს საყუარლად ნაფუნარებს...“ 222v—223r.

265. „დუბეთი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— მუხთალმან ამან სოფელმან ასე შემქმნა მოტირალი, ამდ ვჰსტირი დღეთა ჩემთა, რომელ ვარდმან დამსდვა ბრალი...“ 223r.

266. „გარაილი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— ბულბულს მხედა გულსა ლხენანი, ვჰსცან წალკოტს კარნი ღიანი...“ 223v—224r.

267. „ოსმალის ყაიდა ილაი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— ჴე, საყუარელო, ნუ დამწვაგ ზე მძაფრისა აღითა, გლახ, ლაწვთა ზედა ვეწიშვი ლალის მკრთოლვარებასა...“ 224rv.

268. „თახმისი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— სრა არს უცხო საშეებელი, სამოთხისა სადარია, გარს წალკოტი ყვავილმრავლად სუნს აფრქვევდა სადარია...“ 224v—225v.
269. „ვიმ, რა გვიამას ვმაზედ სათქმელი გაფი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— დავკარგე ფერიტა მდიდრად შემკული, ვჰსტირ, მიმეფარა...“ 225r—226v.
270. „ახალ აღნაგოს ვმაზედ სათქმელი გაფი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— ვჰფუტავ, კრონოსი დიადს კართოლვით პირს გმონებია და...“ 226v—227r.
271. „მასტამ იალალზედ შარაშური, შუშტარ ჩუხალიფში სათქმელი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— ზჷმნო, ჟჷმნო, ყოფილნო ტუბილად, ესრეთ სად წარხდით, ჰსჩანთ აღარც ჩრდილად...“ 227rv.
272. „თურქის გაფი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— ეშყისა ზღვასა რა მიველ ნაპირად, ვაი, ვაი, უცილოდ შევბასა ჩემსა ვჰგონებდი...“ 228rv.
273. „მუხამბაზი ბოი სალბუჩინარის ვმაზედ სათქმელი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— აპოლონ, სველობისა ხარ ეტლი, თქმული ძველად, ამურს ნუ განმამორებ, იდიდე საქმით ქველად...“ 228v—229v.
274. „მუხამბაზი ბოი სალბუჩინარის ვმაზედ სათქმელი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— დახე მაისს, ბულბულო, ვით დღენი ნათლდებიან, ზურმუხტის ფერად ველნი ნაზად აღყუადდებიან...“ 229v—230v.
275. „თეჯლისი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— ვით შეამკო ველნი, მაისს დახედა, ვარდი შლილობს, ნაზად ჰსჰვირს სადა ლალნი...“ 230v—231r.
276. „შაირი რეჟულად და ზმად თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.
— ნარნარად მრხეო ზანანავ, შეენებთა ზარიფანავ...“ 231r.
277. „ხომალდში იხხდნენ ოცდაათი კაცნი, თხუთმეტი თათარნი და თხუთმეტი ურიანი და ზღვა აუღელდათ. თათართ ასე იმოქმედეს მეცნიერებით: იმ გვარზედ დადგნენ ფარგალ მოვლებულსავეით, რომ გასთვლიდნ ცხრასა და რომელსაც მეცხრე თვლა მიადგებოდა, ზღვაში ჩააგდებდნ. ესრეთ

იყო მათი პირობა და ჰურიანი შეაყარეს, და თუ როგორ დადგნენ, იმაზედ თქმული, შაირად თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— ოთხმან ნივთმან ხუთ საგრძნონი ორნი ერთად დააზავნა,
სამმან ერთის შემკობელმან ერთი ორად დააშვენა...“ 232v.

278. „შაირი აკროსტიხად თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან, რომლისა კიდურწერილობა არს ეს გუარ: მუშაკი თუმანოვი.

— მეცა ვიყავ თქვენსავითა, მოცინარე ლალობითა,
უთქვენობა ამა დღემან დამაშწარა მარტობითა...“ 231v—232r.

279. „ბოი სალბუჩინარის წმაზედ სათქმელი მუხამბაზი, თქმულს სტატსკის სოვეტნიკისა და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის-ძის თუმანოვისაგან.

— ვარდი რა გაიადდეს, ვინ ჰყოფს მისსა ქებასა,
ბულბული მალლად იწყებს სამართლად ძაგებასა...“ 232r—233r.

280. „გარაილი. ყუაველინი ერთად შეყრილან, ვარდის მბრძანებლობას მორჩომილან და სიხარულით ამბობენ გარაილსა, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგის ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— წალკოტს ყუაველინი შეებასა
შეხედნენ, ლხინს, თამაშობასა...“ 233r—234r.

281. „მუშტარის შარაშური, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის-ძის თუმანოვისაგან.

— ეჰა ყოვლად სატრფოო, ცეცხლსა ვზი საწვავად,
თუ ტრფიალებით მოვჰკვდე, ნუ მდებ საზრახავად...“ 234r-v.

282. „მუშტარის გაფი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— ეპქობ სიყვარულით გულის შეწირვას,
ფარვანებრ ნათლის მარად შემზირვას...“ 235r—236r.

283. „ახალ აღნაგოზედ სათქმელი, თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის თავადის გიორგი ეგნატის ძის თუმანოვისაგან.

— შე ვარდო, ფერიოთ მდიდარო,
სუნთა ძვირ ფასად მსყიდარო...“ 236r-v.

284. „დუბითი (!), თქმული სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის ეგნატის ძის თავადის გიორგი თუმანოვისაგან.

— საბრალო არს გულმოკლული,
ვერა ჰსკჷრეტავს საყვარელსა...“ 237r.

285. „ანბან თქება ამიცანად ნათქუამი მეფის თეიმურაზ მეორისაგან ცხებულებასა შინა თავრეზს.

— აღძრათ სიტყუა საცნობელი, არცა ძნიად გამოჩნდების...“
242r—244v.

286. „რუსეთით ანნა-ხანუმ დედოფალთან მიწერილი სამძიმარი ეუვის თეიმურაზ მეორისა ყოვლად სანატრელისა საქართველოს, კათოლიკოს-პატრიარქისა მეფის იესეს ძის ანტონის მიერ.

ყოვლად ბრწყინტალესა მეფისა, მის სიმაღლეს საქართველოს დედოფალს ანნა-ხანუმს.—რაჲ დაწყება დაეჭსდტა საიგაოდ ძნელ ბედმან აწინდელისა სიტყვსა...“ 246v—249r.

287. (ანტონი კათოლიკოსის მიერ მეფის იესეს ძისაგან მიწერილი ეპისტოლე მეფის ირაკლის ძეს ვახტანგთან, რომელ არს აღმასხან). „აღმასხანთან მიწერილი.—უგანათლებულესო ძეო მეფისაო, ჩემო ჯელმწიფის შვილო, ყოვლად სატრფიალოვ ძმისწულო, ჩემის ყოვლის გრძნობადისა უბიწოსა ამოგნებისა თვთ მფლობელო ჯელმწიფევე, ჩემის გულის უმწვერვალესის ერთგულობის საყდარზედ მჯდომარეო, შენი ჳირიმე, შენი სეველა მე და შენი ჳარეზი მე. შენმა წიგნმან მეტად შენს საალერსოდ აღმძრა...“ 249r—250v.

288. (ეპისტოლე) „იოანე მდივან ბეგთან (ორბელიანთან) მიწერილი ჳლადიმერიდამ. ბრწყინტალესა მთავარსა იოანე ორბელიანსა, მსაჯულთუხუცესსა ყოვლისა ჳართლისასა, უსასყიდლოსა მეგობარსა ჩემსა ანტონი არხიეპისკოპოსი სიყუარულით მოგიკითხავ.

— ჳქენება შენი პირსა შინა ჩემსა, ვითარცა თაფლი დაჳსტკებების...“ 250v—252r.

289: „თავადის დავით იგნატის-ძის თუმანოვისაგან თქმული მუსტაზადი.

— ტრფიალთა ჳველო, ხილვით მწველო, საქებო მარად, აღნაგო ნაძვად, მთვარ საბაძავად, სინაზით წყნარად...“ 252v—253r.

290. „თავადის დავით იგნატის ძის თუმანოვის კოლლეჳსკის ასესორისაგან თქმული მუსხამბაზი.

— ბულბული ნახეთ ვარდისთჳს მკვდარად, ვარდი ამაყი ჳერ გაუმცდარად...“ 253r—254v.

291. „თავადის დავით იგნატის ძის თუმანოვის კოლლეჳსკის ასესორისაგან თქმული ბოი სალბუჩინარის ჳმაზედ მუსხამბაზი.

— ჳე უწყალოვ მარხხო, გამკვეთ ვერ ვჳსთჳტა ჳებანი, შენვე ჳკურნე წყლულება, დამივს ცეცხლთა დებანი...“ 254v—255v.

292. „თავადის დავით იგნატის ძის თუმანოვის კოლლეჳსკის ასესორისაგან თქმული მუსტაზადი.

— ჳტწნა-ზენანი დათმენანი გემონებანი, ელვა კრთომითა მიმოსლეითა სულნი მხდებანი...“ 256rv.

293. „თავადის თუმანოვის იგნატის ძის კოლლეჳსკის ასესორის დავითისაგან თქმული შაირი აკროსტიხად.

— როს ილოცვიდე ოდესმე არსსა მას დაუარსოსა, ევედრე ჩემთჳს, რათამცა ვნება არ გამიარსოსა...“ 257r.

შენიშვნა: აკროსტიხულად იკითხება: „რეკტორო დავით“.

294. „ეს შაირი ც დავით თუმანოვისაგან არის თქმული აკროსტიხულად.

— სანატრელ ხარ, ჳმობიერო, ეს ვედრება მამისმინე: არ შემრისხო, იმთომინე, ბევრთა კაცთა მოაწყინე...“ 257r.

შენიშვნა: აკროსტიხულად იკითხება: „სადილი ინებე ჩემთან“.

295. „თავადის და ვით ეგნატის ძის თუ მან ოვის კოლლეესკის ასსე-სორისაგან თქმული შაირად. იხილე, წარმკითხველო, ნარდის კაცნი წითელი და შავი, ასრე დასხი. დასხმულიდამ აღრიცხე, ცხრა რომ მიადგეს, აილე, ერთიანად თხუთმეტნი ჰურიანი ზღვაში ჩაიყრებიან, ვითა მან მესტროლაბემან ჰყო და თხუთმეტნი მუსურმანნი უვნებელად დააშთინა ხომალდსა შინა ჟამსა ზღვსა დელვსასა.

— ოთხ მკვდართა ხუთი მოსპეს, ორსა ერთმან არა ჰრიდა,
სამის პყრობა ერთსა შეხვდა, ერთი ორსა ასე ჰსძრცვდა...“ 257v.

შენიშვნა: შაირს მოსდევს დავით რექტორის მინაწერი: „წითელი არს მუსულ-მანი, ხოლო შავი ჰურია“.

296. „თავადის და ვით ეგნატის ძის თუ მან ოვის კოლლეესკის ასსე-სორისაგან თქმული ბოით სალბუჩინარის ვმაზედ მუხამბაზი.

— არ გიაჯე, მარიხო, ნუ ხარ სისხლის მღვრელია,
შენგან დაკოდის გულსა სული მჰსწრაფლ განმელია...“ 258r-v.

297. „თავადის და ვით ეგნატის ძის თუ მან ოვის კოლლეესკის ას-სესორისაგან თქმული მუხამბაზი ბოით სალბუჩინარის ვმაზედ.

— თავით ტერფად დამწვარი თქვენ ჰსცანთ აწ არს ხელია,
დაფარული ცეცხლი ჰსწვავს, მისგან ვერ სათქმელია...“ 259r—260r.

298. „თავადის და ვით ეგნატის-ძის თუ მან ოვის კოლლეესკის ასე-სორისაგან თქმული შაირი აკროსტიხულად, რომელ არს ესე: მღვთისმშობ-ბელო, მეოხ ეყავ დავითს.

— მიღო გულმან ის ვნება, ორნი რა ჰსჭურტდით ჯვარცმულსა,
ღთაება შეუხებელსა, სამჰსჭულ ბუნებით კაც ქმულსა...“ 260r.

299. „ანბანთქება ოთხ ტაეზედ პეტრე ლარადის მიერ თქმუ-ლი ძისტიკაურად ჟამსა ათრუამეტის წლისასა.

— ალალის ბაგე გიშრის დალალებს ელვარეს ვარდს ზე შეთერულო-ბენ...“ 261r.

300. „მისივე პეტრე ლარადისა მიერ ანბანთქება ოთხ ტაეზედ შაირად.

— აკრთო ბალახში გულს დია, ეთერს ვლის ზე შე თმა ია...“ 261r.

301. „მისივე პეტრე ლარადის მიერ თქმული ანბანთქება შაი-რად.

— ალვა ბუტკი გულსა დაღად ერხევ ვარდად ზრო შეღვობით...“ 261r.

302. „მისივე პეტრე ლარადის მიერ თქმული ჟამსა ათრუამეტისა წლისასა ანბანთქება ოთხ ტაეზსა ზედა, ყოველს ლექსედ თითო მარცუ-ლოვანი.

— ასე აღმკულა, აღნაგსა აკრთობსო, ალვად არეგსა,
ათენს აცისკრებს აღღეებს, აელუარებს არეგსა...“ 261r—264v.

303. „მისივე პეტრე ყარიბისა რეჟულად.

— შეგბრალდე შენი, ნათელდღიერო, მკუდარი ყარიბი, მთენ ზე-ციერო,

ველად გავჰრიღვარ ვით ტარიერო, რად არ მექმნები გულმობიერო...“ 264v—265r.

304. „მისივე პეტრე ყარიბისა შაირი.

— ამ ჟამს ვისურვებ შენს არეს ვმსუღელობდე ვითა ფრთიანი,
მოვფრინდე ბანის ბანებით, ვით ოდეს შავ ნაბდიანი...“ 265r.

305. „ისევე პეტრე ლარაძისა:

— ჰაი, მოვსთქუამ საყუარელსა, ჰაი, სრულად ია ვარდი,
ჰაი, სენი უკურნები, ჰაი, მთხრებლსა ია ვარდი...“ 265r.

306. „ანბანთქება პეტრეს მიერ ლარაძისა თქმული შაირად.

— ავსტრიელმან არიოპაგს მოვიწიებე ბრძენთ განმსტრობა,
აბესალომს ენა-მზესა, ახილეს მწუთრთა ახალ ყრმობა...“ 265r—268v.

307. „ეს შაირნი მაშინ ჰსთქუა პეტრე ლარაძემან, ოდეს მეფის
გიორგის ასული, მენგრელიის დედოფალი ნინა მობრძანდა პეტერბურლს და
თანამყოლთა მისთა თავადთა და აზნაურთა ჰსთხოეს პეტრეს დაწერა შაირთა
რეცა მათ მაგიერად.

— მწუადს დაუგო ტაბლა ტკბილი გონიერთა, სიბრძნით ვრცელთა,
შსმენელთათჳს სატრფიალო, დამატკობი სასმენელთა...“ 269r—272v.

308. „ეს იამბიკო მეფის ძე დაეითს მიართო პეტრე ლარაძემან,
ქუთთ რა სძლია.

— დღეს მეფსალმუნე დაეით

ქნარს ჰსცემს ჯმატკბილად...“ 272v—263r.

309. „ეს ჩახრუხაულად რვეულ-წყობილნი და შაირნი მწირობასა შინა
ჰსთქუა პეტრე ლარაძემან, ვითარცა მხნედ-მორბედობით ჰმსახურა მეფის
ძეს თეიმურაზს და ძლიერის ჯელოვნებით გამოიყვანა სპარსეთით.

— აჰა ესერა უბიწო სძალო, მოვივლტვი შენდა მრჩობლ დედუფალო,
სასანთლევ ტაქუკ, ალ-მთელ მაყვალო, ღრუბელ სულმცირევ, საწმის
ცვარმთერალო...“ 273r—278r.

310. „ეს ქვემორე იამბიკონი კუალად შეფის ძეს თეიმურაზზედ
თქმული მისევე პეტრე ლარაძისა მიერ ყარბისა.

— თენვილთა გულთა სიბრძნისა შარავანდით

იმსწრაფლეს მცნებად, აღტჯფრთეს, აბეჭდეს, მოგცეს...“ 278r—279r.

შენიშვნა: 279r-ზე დაეით რექტორის მინაწერი: „ეს ზემო იანბიკონი
პეტრე ყარბიზან მისწერა მეფის ძეს თეიმურაზს სანკტპეტერბურლსა
შინა, მისგან განშორებული ცხოვრობდა რა საკუთრად ნაქირავებსა სახლსა შინა,
წელსა ჩეიბ-სა. ზემო შაირნი და ჩახრუხაულნიცა ამავე წელსა შინა ჰსთქუა პე-
ტრემან“.

311. „ეს ქვემო ერთი იამბიკო პეტრე ყარბიზან მისწერა საყვარელსა
მოყვასსა თჳსსა კნიაზ გიორგი ავალოვს პეტერბურლს ვასილის ოსტრო-
ვიდამ ლეტნის სადის პირისპირ მეფეუფის სახლში.

— ესწუხ შენთჳს, ძმაო, მეღმის ქეშმარიტებით,

განიფრთხტლ ჰრულით ნაღვლის უმწარესის და...“ 279r.

312. „ეს ქვემორე შუდ-მუხლელი ლექსნი ძეობის ჯმაზედ შესთხზა პე-
ტრე ლარაძე ყარბიზან: ძეობას ვიყავ მზისასა, მზევე, შინ შემოდიო.

— ცისა სძეროს მნათობთ დასნი უცხოდ შეჰკრებიან.

შეჰგავს, იყუნენ მხილველთ მნასნი, ესრეთ ნათლდებიან...“ 279v—280v.

შენიშვნა: 280v-ზე დაეით რექტორის მინაწერი: „სრულ იქმნა ძეობა ლა-
მის მიფველთათჳს დროს განსატარებელად“.

313. „ყარბის პეტრე ლარაძისა მიერ მუსტაფაზადი.

— სიხარულ მწყდარსა, ცოცხლივ მკუდარსა, დრო მზედა სამწარად,
დღე მექმნა ღამე, ვსთქუა რაღა მე, შე არსად ვარად...“ 281rv.

314. „ყარბის პეტრე ლარაძისა მიერ მუსტაფაზადი.

— დამწვარდეს ჟამნი, შემხუდეს ვამნი საწამ-საწამნი,

შემაშთვეს ზართა, საკუთართა, მხშირდეს თვალთნამნი...“ 281v—282r.

შენიშვნა: 282r-ზე დავით რექტორის მინაწერი: „ეს ზემო თქმული მუსტაფაზადი მას ჟამს ჰსთქვა ყარბმან, ოდეს მოყვასსა თუსსა შეჰქმნოდა სევდითა კავშანი.“

315. „ყარბის პეტრე ლარაძის მიერ მუსტაფაზადი.

— ეშყის მქონები, ჭირ მგონები, თქმულ ჩემებრ აროს,

ცეცხლი შემწველად, ჩემად მქულებლად, არს ვინ დაჰფაროს...“ 282rv.

316. „ყარბის პეტრე ლარაძის მიერ თქმული ხმა ყარბი, ორბელიანის დავით სარდლის ძის ყაფლანის სიკუდილისათვის რეცა მის მაგიერად.

— მოდით დასად, სისხლის ცრემლთა მდენენლო,

საყვარელნო, ტოლნო, ვერ დამთმენენლო...“ 282r.

317. „ჴმა ყარბი.

— გაზაფხულმა აწყო ყვავილთა დასნი...“ 283v—284r.

318. „ყარბის პეტრე ლარაძის მიერ თეჯნისი.

— დილის მთიებს აღმომჴვირვალს დახევედა,

ვიცი მზეებრ სხივთა მტყორცნის ისარად...“ 284rv.

319. „ყარბის პეტრე ლარაძის მიერ თეჯნისი.

— მზე ცორანოს ერმობს ჰაი დარადა,

ბნელს გულსა სხივთა აკრთობს რადგან ისაროს...“ 284v—285r.

320. „თეჯნისი ყარბის პეტრე ლარაძის მიერ.

— ჴმა ვიპარი კამკამ კენარ მანათად,

ჰრხევენი გულსა სხივენი ნაზად მიარე...“ 285rv.

321. „ყარბის პეტრე ლარაძისა მიერ თეჯნისი.

— არხვე ტანსა გულთ-წამტანსა სარულად,

უცხოდ გშვენის, არე-არედ აარე...“ 285v—286r.

322. „მისვე პეტრე ყარბისა.

— ქუფრ დრომონნი ლურჯთა ზღვათა მაარნი,

გლოვა სრულნი, სისხლის ცრემლ დაუფარნი...“ 286rv

323. „მისივე პეტრე ყარბისა მუსტაფაზადი.

— ჴმუნვისა ქარმან, შესაზარმან, დამქროლა მწარედ,

ია დახრილი, დაღრუბლვილი, ჰგებსო მწუხარედ...“ 286v-287r.

324. „ოსმალის ყაიდაზედ ილაი, თქმული მისივე პეტრე ლარაძის ყარბის მიერ:

— მოვიდა გაზაფხულისა დრო გულთ სიხარულისა,

ყვავილთა მრავალფერობით ველთა დაშვენებანი...“ 287rv.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს დავით რექტორს მიუწერია: „ყოველს დასკალუ-დად ანუ დასაფარებად ნანახედ ანუ მუხლზედ უნდა ითქვას: მეწალკოტესა მტერობით ჰსურს მისი განძებანი.“

325. (პეტრე ლარაძე. აკროსტიხი).

— „გიოხრა ლოდს ოდეს ცით ქვეყანად რებული.

მოსავთ იხილეს, სლვით ტყებულთ ეს ახარე...“ 288r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს დავით რექტორს მიუწერია: „ეს ზემო აკროსტი-ხორონი პეტრე ლარაძემან ყარიბმან კნიაზ გიორგი თუმანოვს ეჯანა-ტის ძეს და მეუღლესა მისსა კნენინა მარიამს და დასავე მისსა კნენინა ანას ქრისტეს აღდგომის დღეს უარმალანა, ვინადგან ფრიად მოყვსობისა კავშირითა შეკრულ იყო სიყრმიდგანვე კნიაზ გიორგიქსადმი პეტრე ყარიბი“.

326. (პეტრე ლარაძე. აკროსტიხი).

„უფლისა იესოს შობას მოგილოცავ ძესა მეფისასა ილიას. მადლითა ევმანოელისათა მრავალს წელს დღეგრძელ იყავნ, ამინ.“

— ინათელ-ციხკრეს ერთა ღირსთ ვარსკულავ ახლით.

ამისთჳს გზასა დავლიდეს არ რუდუნით...“ 288v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს დავით რექტორს მიუწერია: „ეს ზემო აკროსტიხოური მეფის ძეს ილიას შესძღვნა სანკტპეტერბურლსა შინა პეტრე ყარიბმან დღესა ქრისტეს შობისასა“.

327. „ეს იამბიკო კიდურწერილი შესძღუნა პეტრე ლარაძე ყარიბმან მეფის გიორგის ასულს მენგრელიის დედოფალს ნინას თჳსის სახელის დღეობას სანკტპეტერბურლსა შინა.“

— დღეისის დღესა ვინ ისახელწოდების?

ელეით ნათლდების ღუთივ ცნობის შარავენდით...“ 289rv.

328. „რომელსა თურქნი ბალაი ბალდუმ ლაილას უწოდებენ, თქმული პეტრე ყარიბის ლარაძის მიერ.“

— მწყლავს ვარდის ფეროვნებანი

და ტურფად დაშვენებანი...“ 289v—290v.

329. „ეპიტაფია ბაგრატის ასულისა პეტერბურლს, თქმული მისვე ყარიბის პეტრე ლარაძისაგან.“

— იუდას ძირით რტო აღმოცენებული,

იესეს წალკოტს ახლად აღყვავებული...“ 290v—291r.

330. „თქმული მეფისა მიერ დიდის თეიმურაზისა [მაჯამა].“

— ლექსთა ლარიბთა, უცხოთა, რომელ არს გამოკრებული, მაშინდა წერა ამისთჳს, არ იქმნას დაეიწყებული...“ 291v—301v.

შენიშვნა: ტექსტი მნიშვნელოვან სხვაობას გვიჩვენებს გამოცემულთან (შდრ. თეიმურაზ I. თხზულებათა სრული კრებული, გვ. 113—125). ხელნაწერს აკლია ნაბეჭდის პირველი სტროფი, „გაბაასება ღვინისა და ბაგისა“ მთლიანად; 298v-დან (ბოლო სტროფი) იწყება „გაზაფხულისა და შემოდგომის გაბაასების“ ბოლო-სიტყვაობა (გამ. გვ. 108—112), რომელსაც დაბეჭდილი ტექსტის ბოლო სტროფი აკლია (შდრ. თეიმურაზ I, წინასიტყვაობა (ტექსტისათვის) ა. ბარამიძისა, გვ. 020—021).

331. „შაირი კიდურწერილობით, თქმული საქართველოს მეფის მეორის თეიმურაზისგან პეტერბურლს 1761-სა წელსა. სეკდემბრის 12-სა დღესა.“

— ვისი ვსთქვა ქება; თქვენც ნახეთ, ვისცა გჳირსთ ცეცხლთა დებანი...“ 302r—303v.

შენიშვნა: 1939 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 114—116.

332. „ანბანთქება ლექსად თქმული მეფის მეორის თეიმურაზისა წელსა 1761, დეკემბრის 10-სა. ვისზედაც ზემო აქროსტიხი ლექსად ბრძანა, ესეც იმაზედ არის.

— აღივსო გულიცა ჩემი საკვირველებით ვისაგან...“ 303v—305v.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 117—121.

333. „ყოველთა მეღექსეთა უმჯობესსა, დიდსა ძილოსოქისა მცოდნესა, ბრძენსა რუსთაველსა ზედა ბაასი მეფის მეორისა თეიმურაზისაგან პეტრებურღს.

— მე უსწავლელსა ვით მეძლოს ვისზედ ესთქვი ანბანთ-ქებანი...“ 306v—307v.

შენიშვნა: 1939 წ. გამ. მიხედვით გვ. 122—123.

334. „მიგება ბრძნის რუსთველისაგან მისვე მეფის მეორის თეიმურაზისადმი და მისგანვე პასუხად ნათქვამი.

— ძმანო, არ ძალმიძს პასუხი არ მწარედ, არცა ტკბილადა...“ 307v—308v.

შენიშვნა: გამ. მიხედვით გვ. 123—124.

335. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული-

— ჟამნი რბიან, შენც მევლტვი, ჭი, სულგრძელო საყვარელო...“ 309rv.

შენიშვნა: 1940 წ. გამ. მიხედვით გვ. 21—22.

336. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული.

— შენთან არს გული, მნათობო, ვიყო სად გინა...“ 309v—310r.

შენიშვნა: გამ. მიხედვით გვ. 23.

337. „ბარამ ბარათოვისაგან დუგაის გუშაეი გულბია თუნაზ მაქუნის ხმაზედ.

— ეჰა, მთიები მთენია, შუქი მასხივე შენია...“ 310r-v.

338. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული.

— ზძგერს გლახ გული, საყვარელო, მლოდე შენი უწყლავს თმენას...“ 310v—311r.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 24.

339. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული ზარის ვმაზედ.

— უპყრივარ ჭირსა მალავს, დუმილს, ოხრვას და კრძალავს...“ 311r.

შენიშვნა: იხ. შენიშვნები № 132 და № 142-ზე.

340. „იონეს მუხრან ბატონის ძის გრიგოლის ბაგრატიონისაგან თქმული მუხამბაზი ბოით სალბუჩინარის წმაზედ.

— არ გეწყალვი, ძლორაო,

არ მაკმარე ტანჯვანი...“ 311v—312r.

341. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული ეი ბანდვი შიმშადის წმაზედ.

— ბალახშ ბეჭეკის ბაგით სიტყვა წარმონაშობი...“ 312rv.

შენიშვნა: 1940 წ. გამოცემის მიხედვით გვ. 47. ეს ლექსი დავით რექტორს ორჯერ მოუთავსებია თავის კრებულში (ნ. № 124, 109r).

342. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული რასტის წმაზედ: დედურ გულიანუმა მანუმ იარუმ გელ.

— რომელთაგან მქონდა სიამე, შვება...“ 312v—313v.

შენიშვნა: გამოცემის მიხედვით გვ. 56. (ხელნაწერსა და ნაბეჭდ ტექსტში დასაწყისები სხვადასხვა).

343. „დავით რექტორის ალექსის ძისაგან ნათქვამი მუსტაზადი.

— შე მოყვარეო, ზილფნარეო, ნარდიონ ვველო,

გულ-ბროლ-სადაფო, ნატიფ სწრაფო, ლერწამო წელო“... 313v—314r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 288.

344. „მუსტაზადი თქმული დავით რექტორისა ალექსის ძისაგან.

— გრგვინვით ციურნო, მოით მზიურნო, რა არს სმინება...“ 314rv.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 289.

345. „მუსტაფაზადი თქმული დავით რექტორის ალექსიძისაგან.

— ლახვარ-სობანი და გმუბანი მეცნეს ტყებითა,

მუხთლის სოფლისა, წამ მოკლისა, დღე დავსებითა...“ 315rv.

346. „თახმისი, თქმული დავით რექტორის ალექსის ძისაგან.

— მეოთხესა ცის მენაკსა სიტყვიერი მზე არ ახე,

ოთხთა ჰუნეთ ზე აღმხდომი აღმოსავლით დაისახე...“ 315v—316r.

347. „პარბახანდან ჩეში მაშტუმის ხმაზედ თქმული დავით რექტორის ალექსის ძისაგან.

— გიქებ თვალსა, ლაწვად ლალსა, ზედ შეყრილსა ძნდურ ხალსა...“

316rv.

348. „მუხამბაზი ლათაიურად თქმული დავით რექტორის ალექსის ძისაგან.

— ნეტარ რას ამბობ შენ, ბრძენო,

ლაყადი რად განაგრძენო...“ 316v—318r.

349. „თქმული მისუჭ ოთარ ქობულოვისაგან...—ეჰა სიცოცხლე მკლე ბია...“ 152v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს. იხ. E. Такаш-швили, Описание, II, გვ. 194—238 (შედგენილობა S—1511 და S—1512-საერთადაა გატანილი).—2. S—1511 და S—1512 ნაწილებია ერთი ხელნაწერისა, რომელიც აკინძვისას ორად გაუყვიათ. S—1512-ში შედის მთლიანი ხელნაწერის 15—93, 120—379, 455—458, 495—496, 503—516, 549—556, 859—968, 997—1025, 1180—1327 გვერდები (დანარჩენი—S—1511-ში),

3. ხელნაწერს ერთვის: „პინაქსი, გინა საძიებელი, გინა ზანდუკი წიგნისა ამის. ესე წიგნი სხუათა და სხუათა მეშაირეთაგან თქმული, აჲა ერთად შევკარიბე და აღესწერე, რომელიცა ვაქმენ საძიებელი ესე ანბანსა ზედა. რომელიცა იკითხვიდეთ და გეგებოსთ პოვნა და გამორჩევა, იპოვით რიცხვით: პირველად დაწყების რიცხვით და მეორედ ფურცლის რიცხვით ანბანსა შინა იხილეთ შაირის მთქმელის სახელი...“ (334r—361v). ზოგიერთი ლექსის სათაურში მითითებულია №, რომლითაც იგი უნდა მოიხაზოს პინაქსში.

4. ხელნაწერის კიდებზე დავით რექტორს ზოგან განმარტებული აქვს ტექსტის ცალკეული სიტყვები (49r, 50r, 62r, 82r, 91r, 194r, 200rv და სხვ.).

5. ხელნაწერის ზოგიერთ ფურცლებზე, რომელიც დავით რექტორს დაუწერილი დაუტოვებია, გვიანდელი ხელით ჩაწერილია ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემდეგი ლექსები:

ა) „ოში საქართველოს თავად-ახნაურ-გლეხთა პირისპირ დაღისტინისა და ჩემ-ნელთა წელსა 1844-სა, მძღვანელობასა ჳეშე ლუბერნიის მარშლის, თავადის დ...ო...“ (191rv), ე. თაყაიშვილი მიუთითებს, რომ ეს ერთი ლექსი ნ. ბარათაშვილის ავტოგრაფია (Описание, II, გვ. 225).

ბ) „ბუღბუღი ვარდხედ“ (318v—319r); გ) ქ[ეთევან] (319r—320r); დ) „შემო-ლაშება მთაწმინდაზედ“ (320r—321r); ე) „ახარფეშაზედ დასაწერი“ (321r); „კმა-იდუმალი“ (321v—322r); ვ) „ფიჭრნი მტკერის პირზედ“ (322r-v); ზ) „ჩონგურს“ (322v—323r); ლ) „ეკ...ნას“ (323r-v); თ) „საყურე“ (324v—325r); ი) „ჩვილი(!)“ (325r), ია) „სული ობოლი“ (325v—326r); იბ) „ჩემი ლოცვა“ (326r-v); იგ) „ჩემო მეგობართ“ (326v—327r); იდ) „არ უკიჟინო, სატროფო...“ (328r-v); იე) „ვპოვე ტაძარი“ (328v—329r); ივ) „სუბუღი და მწირი“ (329r—330r); იზ) [მერანი] „მირ-ბის, მიმაფრენს“ (330r—331r); იძ) „რად ჰყვედრი კაცსა...“ (331r-v); ით) „საფლავი მეფის ირაკლისა“ (331v—332r); კ) „მიყუარს თვალები...“ (332r-v); კა) „შენნი დალაღნი“ (332v); კბ) „სულღო ბოროტო...“ (332v—333r); კგ) „შვიშრობ ცრემლ-სა...“ (333r-v); კდ) „ჩემს ვარსკვლავს“ (323v); კე) „ნაპოლონ“ (324 r-v); ზოგი-ერთი ლექსის შემდეგ მინაწერი: „მირიან ივერისა მიერ“ (321r, 324v);

ანდერძი. მისმა ბრწყინულებამ თავადმან გიორგი ეგნატის-ძემან თუ-მან ოვმან და სტატისკის სოვეტნიკმან და კავალერმან მიბრძანა სხუათა და სხუათა მეშაირეთაგან თქმულისა ერთად შეკრება და აღწერა. მეცა ბრძანებისა მისისა მორჩილმან შრომით და ღვაწლით შევკარიბე, რომელიც ვპოვე და აჲა ერთად შევკარიბე და აღესწერე, და ამა წიგნსაცა საძიებელი მე გაუკეთე: ანბანზედ ციფრები დავსხი, შაირის დაწყებისა სხვა არს, და ფურცლის რიცხვი სხვა არს, ადვლ ჰპოვებთ, კეთილშობილი ალექსოვი ალექსის ძე სიბრძნის მოყუარე და კახეთის სამეფოს დავით რექტორი. თთქსა ნოემბერსა 16, წელსა 1821-ქს ფო, ტფილისს“ (246r).

მინაწერი: 1. 120v-ზე განივად 2 სტროფი:

[ა. ქავჭავაძე], „ლივინო ხასიათს არ ჰსცვალეგს,
ხასიათს უმატებს ძალებს,
კეთილის ზნისა მქონენო,
დალიეთ, კეთილს გიმრავლებს“

შდრ. ა. ქავჭავაძე. თხულებანი, გვ. 111 და 308.

„ლივინოვ, გიკებ სასწაულსა,
შენ აქრობ მტერობა-შურსა,
ერთის ჯამით დაახვებ
ბედნიერს და უბედურსა“.

2. „ვინც მსმელ თავად მისად თავი იგულოს,
გულიც კარგოს, არც იუ გული იგულოს,
გინა ოხვრით ბაგეც აღარ იგულოს,
არ უსმინოს მან, ეს ოხრვა დავესას“ (122v.)

3. „თამარ მაფას(!) საფლავზედ ნათქვამი და დაწერილი.

რა გავიზარდე, გავივსე, თავი ცათამდის გავილე,
მისრეთს ხმალი ვჰკარ, დარუბანდს მუნ საბალავ ავილე,

დასავლეთს პალო მოვსწვადე, რახსის წყალს გაღმა გავიღე, ამა ყოვლისა მოქმედმან სული ვარძიას დავიღე.“ 176v.

- 4. „ეპა ჩემო ოცნებავ, კვლავ რად წარმომედგინე! და დასსი მცნობთ, ჩემნებათ უბრალოდ რად მომფინე, რად მიჩემნებ სახესა წარსრულთა მათ ნუგეშთა. ერთხელ ჩემის სიცოცხლის ნახად დამატებობელთა! რომელიცა, მე ბედმან უწყალოდ დამითრგუნა, და გლახ მე მარად მტირალს, მცირედიც არ მიბრუნა, ნუ მიტევებ, ოცნებავ. მომეც ძველნი ხილვანი, მომეც მე ძველნი ცრემლნი და ძველნიცა ოხვრანი! წარსრულისა სიცოცხლის ნიავე კვლავ დამქროლე, და დამაშვრალს სულსა ჩემსა სიტკობით განუახლე. გვედრებ, ნულა მშორდები, განმიგრძე სიხარული, რომე ხსოვნითა ოდენ დავიტკობ წყლული გული. (ლ(უკა) ი(სარლოვი)“ (333v).

შენიშვნა: ავტორისათვის ნ. მინაწერი 8.

- 5. „რა ვჰყოთ, გულო, რამე წამლად წყლულისა, არ გაქვს სასო მისგან შენ სალბუნისა. შენ შობილ ხარ ტრფობად მნათთა იშვითთა და იგი ღირს შენგან სიყუარულისა. ა. ჭ ა ე ქ ა ე ა ქ ე ქ |“, შდრ. თხზულებანი, გვ. 112.

6. „მ რ ა ვ ა ლ ფ ე რ ყ ვ ა ე ი ლ ო ვ ა ნ ი ლ ე ქ ს ნ ი (წოდება წიგნისა ამის). პ ი ხ ე ი ლ ზ ა ა ლ ი ს ძ ი ს ყ ი თ ი ა ნ ი ს ა გ ა ნ თ ა ვ ა ლ თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ა ლ ე ქ ს ა ნ რ ე გ ი ო რ გ ი ს ძ ი ს სახლობიდამ გამოგზავნილი. ზოგი ფურცლები ათეულ-ლია მეორე შეკრულ წიგნის ფურცლებთან, რომელსაც ჰქვიან სხვა და სხვა აპბავ-ნი. გადაწერილია დავით რექტორისაგან. პეტრე უმიკაშვილი, 1887 წ.“ (ზემო ყდის საცავ ფურცელზე).

7. აშიაზე ფანქრით: „ძალიანა ჰგავს ეს ხელნაწერი ნიკოლოზ ბარათაშვილისას“ (318r.)

8. აშიაზე ფანქრით: „ლ უ კ ა ი ს ა რ ლ ო ვ ი ს ა, ნახეთ „ცისკარი“, 1852—1853წ“ (333v.)

(769)

1513

მეტაფრასი. XVII

238 ფ.: 35,5×24; ქაღალდი, ტვიფრულ ტყავგადაკრულ ხის ყდაში; ბოლონაკ-ლული, აკლია შიგაც; ამოცენილია ფფ.: 1, 8, 213, 215, 218, 220, 239, ქვედა ყდის საცავი ფ.; ყდის საცავად გამოყენებულია სხვა ხელნაწერის ფურცლები; ხელნაწერი რესტავირებულია, სავარაუდებელია XVIII—XIX საუკუნეში; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVII]; გადამწერები—ლაზარე (190 r), მანასე (212v) და გაბრიელ (226r); მომგებელი ლეონ დადიანი (51v); დაუწერელია: 29v, 72v, 83v, 157r; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „თუესა სეკდენბერსა მ. საკითხავი თქუმილი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა თეოდორე აღმსარებელისა სტოდოელი სა წინამძღურისა შობისათჳს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა, ლთის მშობელისა მარადის ქალწულისა მარიამისა, მ.გ. თარგმნილი ეფრემისი.—ბრწყინვალედ დღესასწაულობს დღეს დაბადებული, რომელსა მიუგეის ახლად ცად ქალწული ყოვლად ქებული...“ 1r—7r.

2. „თუესა სეკდენბერსა იდ. წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა ანდრია მთავარეპისკობოსისა სიტყუაჲ ყოვლად მსოფლიოჲსათჳს ამალღებისა პა-

ტიოსნისა და ცხოველს-მყოფლისა ჯუარისა. მ. გ.—ჯუარისა კრებასა აღვას-რულებთ და ყოველივე ეკლესიასა განბრწყინდების საესება...“ 7v—11r.

3. „მისივე ცხოველსმყოფელისა ჯუარისათჳს სიტყუაჲ მეორე, მ. გ.

— აღვძრნეთ დღეს, საყუარელნო, ბაგენი სახედ ბობლნისა...“ 11r—13v.

4. „თუესა ოქდომბერსა კვ. წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა დიმიტრისა. მ. გ.—მას ჟამსა შინა უსჯულომან მეფემან მაქსიმიანე დაიმორჩილნა გუთნი და სავრონატი...“ 14r—19v.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 123.

5. „თუესა ნოენბერსა კა. საკითხავი თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გიორგი ნიკომიდელისა რიტორისა ტაძრად მიყვანებისათჳს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთის მშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიამისა. მ. გ.—ბრწყინვალე არს მიზეზი ამის კრებისა, რომლისა მიერ მიუწღამელისა მის ნათლისა მიმართ აღწევან(!) აქა შემოკრებილნი ესე...“ 19v—29r.

შენიშვნა: 27v-ზე „შეისწავენი“.

6. „თუესა დეკენბერსა დ. წამებაჲ წმიდისაჲ ბარბარასი. მ. გ.—იყო მათ ჟამთა მეფე ვინმე, რომელსა სახელი ერქუა მაქსიმიანოს და ჯელმწიფე ვინმე იყო აღმოსავალით კერძო კაცი, რომელსა სახელად ერქუა მარკიანე...“ 30r—37v.

7. „ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და საკვრველთ-მოქმედისა მამისა ჩუენისა ნიკოლოზ მთავარეპისკოპოსისაჲ მირონ ქალაქისაჲ, რომელ არს ქუეყანასა ლუკიასა. გ. მ.—ცხორებანი და მოქალაქობანი ღმერთშემოსილთა და წმიდათა მამათანი მსგავს არიან ზვალითსა მხატვართასა...“ 38r—51v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 134.

8. „თუესა დეკენბერსა თ საკითხავი თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეპიფანე კჳპრელ მთავარეპისკოპოსისაჲ მუცლად დებისათჳს ანნასა, რაჟამს ეხარა შობაჲ წმიდისა ღმრთის მშობელისა.

— რაჲ არს საიდუმლო ესე ახალი და დიდებული. ღმრთისაჲ ქუსყანად გარდამოსლვაჲ...“ 52r—58v.

შენიშვნა: თარგმნილია თეოფილე ხუცესმონაზონის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 47.

9. [იოანე ოქრობირი], „სწავლაჲ სიყუარულისათჳს, წინა კვრიაკესა ქრისტეს შობისასა საკითხავი ზარგალიტისაგან, რომელი იკითხების მამათმთავართათჳს. მ. გ.—არარაჲ არს სათნოებათა შორის უზემთავეს სიყუარულისა...“ 58v—62r.

შენიშვნა: თარგმნილი უნდა იყოს ექვთიმე ათონელის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები V, გვ. 71.

10. „თუესა დეკენბერსა კ. თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა, შესხმად და ქებად ნეტარისა ფილოზონისა, ანტიოქელ მთავარეპისკოპოსისა, და ვითარმედ ყოველათჳს ზრუნვისა სწორი არარაჲ არს ღჲ სათნო-ყოფად და ვითარმედ განუკრძალველად მიახლება წმიდათა საიდუმლოთა სასჯელისა დიდისა მომატყუშებელ არს, დაღათუ ერთგზის ზოლო ვინმე ეზიარებოდის წელიწადსა. ხოლო აღმოთქუა უწინარეს ქრისტეს შობისა პლ ხუთსა დღესა და იკითხვების დეკენბერსა კ. მ. გ.—მე უკუშ განმზადებულ ვიყავ მწვალებელთა ღუაწლისა მიმართ წყობად, რამცა ნათელი იგი თანა-მდები აღმესრულა თქუენდა...“ 62v—64v.

11. „თუესა დეკემბერსა კდ, წინა დღით ქრისტეს შობისა. საკითხავი თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასე ალექსანდრელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუაჲ აღწერისათჳს ყოვლად წმიდისა ქალწულისა და ღმრთისმშობლისა მარიაშიასა და იოსებისთჳს, რომელმან მიითხოვა იგი. მ. გ.—ვითარცა მუშაკნი იგი, რომელნი აღმოკუშთდიან მიწასა გამოსადნობელსა ოქროსასა, რაჟამს პოვიან ნაპრალთა მისთაგან რამე მცირე ნაწილი...“ 64v—72r.

12. „უწყებათაგან პირველთა დიდითა გამოწულილვითა შეკრებილი ნეტარისაგან იოანე ხუციისა და მონაზონისა დამასკელისა სიტყუაჲ ყოვლად ქებულისა შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუს ქრისტესა. მ. გ.—რაჟამს ზაფხული მოიწიოს, ყოვლისა სოფლისა ნივთნი კუალად განახლებაღ მოიქცევიან...“ 73r—81v.

შენიშვნა: თარგმნილია გიორგი მთაწმიდელის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 66—67.

13. „თუესა იანვარსა ა. გრიგოლის მიერ ღთისმეტყუელისა ეპიტაფიად ბასილისა სტიხოსნი იროიკონი პარაფრასნი ნიკიტა ფილოსოფოსისანი.—ეჳა ქრისტეს მოყუარეო და მსახურო და მონაო მისო ერთგულო ბასილი! ვჳგონებდი თუ ნუჟკუშ და ჯორცნი თჳნიერ სულისა ცხონდენ...“ 82r—83r.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 36.

14. „თუესა იანვარსა ვ. წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგოლი ღმრთისმეტყუელისა სიტყუაჲ ნათელთათჳს. მ. გ.—კუალად იესუ ჩემო და კუალად საიდუმლოჲ არა საცთურენი, არცა უმკობელი...“ 84r—89v.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 36.

15. „თუესა ფებერვალსა კდ. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა თეოდორე აღმსარებელისა სტუდიელისა წინამძღუროსაჲ სიტყუაჲ შესხმისა პოვნისა პატიოსნისა თავისა დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესი. მ. გ.—მესამე არს წოდებაჲ ესე, რომელი მოაქუს ჩუენდა ჳსნებისათჳს(!) წინამორბედისა...“ 90r—93r.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 57.

16. „თუესა მარტსა თ. წმიდათა ორმოცთა სევასტიას წამებულთა, რომელთა სახელები ესე არს: დომენტიანოს, კკრილე, ვალენტი, ევტუქი...“ 93v—96v.

17. „იოანე მთავარებისკობოსისა თესალონიკელისა სიტყუაჲ განკაცებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუმს ქრისტესა და ხარებისათჳს ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა.—ღამე წარჳდა, ხოლო დღე მოგუებალა, ჳმობს მოციქული...“ 96v—101r.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 65.

18. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა სიტყუაჲ ხარებისათჳს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა. გ. მ.—კუალად სიხარულისა სახარებაჲ, კუალად განთავისუფლებისა უწყებაჲ, კუალად აღმოწოდებაჲ...“ 101r—103r.

19. „თუესა აპრილსა კგ. წამებაჲ წმიდისა გიორგისი. მ. გ.—რაჲმს-იგი დაეპყრა კერძომსახურებასა ეშმაკისასა ყოველი სოფელი, იყო ბერძენთა ზედა მეფე, რომლისა სახელი მისი დეოკლიტიანე...“ 103r—110r.

20. „სწავლანი წმიდისა და დიდებულისა გიორგისი აღდგინებისათჳს მნათისა მიერ მოკლულისა მკედრისა...—მთავარმან ვინმე კერძოთა ზედა კაბადუკელთა სოფლებისათა...“ 110r—111v.

21. „თუესა იენისსა კდ. წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინებოვლელ მთავარებისკობოსისა სიტყუაჲ შობისათჳს იოანე ნათლისმცემელისა. მ. გ.—შუშნიერ არს და კეთილ ყოველი ესე დღესასწაულისა ამის ჩუენდა მოწვევულებისა დღენდელსა ამას დღესა...“ 111v—117r.

22. „თუესა იენისსა კთ. წმიდათა შორის ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინებოვლელ მთავარებისკობოსისაჲ შესხმაჲ წმიდათა და თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი. მ. გ.—ცისა და ქუეყანისა ურთიერთას შესწორებისათჳს ჳლომასა ვხედავ დღეს...“ 117v—119v.

23. „წმიდათა შორის მამისა ნეტარისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინებოვლელ მთავარებისკობოსისა შესხმაჲ წმიდათა ათორმეტთა მოციქულთა. მ. გ.—ჯეროვანითა და შუშნიერითა განგებულებითა დღენდელიცა ესე მოსლვაჲ სულისა ყოვლად წმიდისა...“ 119v—121r.

24. „თუესა აგვისტოსა ვ. წმიდათა შორის ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა სიტყუაჲ ფერის ცვალებისათვის უფლისა, ღმრთის და მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესისა. მ. გ.—აგარაკისაგან მკაჲ სიხარულისა, ხოლო ვენაჯისაგან ნაყოფნი სანოვაგეთანი...“ 121r—125r.

25. „თუესა აგვისტოსსა იე. მიცვალებაჲ წმიდისა ღმრთის მშობელისა ქუეყანით ზეცად, თქმული წმიდისა მამისა კესარიელისა ბასილისი. გ. მ.—წინაშე ღმრთისა და მაცხოვარისა, რომელმან საიდუმლო საკვრველი აღასრულა ცისა ქუეშე და ქუეყანასა...“ 125r—142v.

შენიშვნა: ტექსტი მეორე რედაქციისა, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 21.

26. „აგვისტოსა კთ. თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა, ანდრია იერუსალიმელისა კრიტელ მთავარებისკობოსისა თავის კუშთფისათჳს დიდებულისა წინა მორბედისა და ნათლისმცემელისა

იესუსადა. გ. მ.—ჰკრთების სიბერე, ვითარცა მრავალ სახედ მორთხმული ძარ-
ლუშბითა გულსმოდგინებისათა და სიტყუაჲ უძლური განძლიერდების...“
143r—156v.

27. „თუესა ფებერვალსა იჲ. წამებაჲ წმიდისა მოწამისა თეოდო-
ოეტირონისა, მ. გ.—ტკბილ არს და საწადელ ჭსენებაჲ მოწამეთა და
სავსე სღთათა მადლითა...“ 157v—162v.

შენიშვნა: თარგმნილია გიორგი ათონელის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე,
ეტიუდები, V, გვ. 175.

28. „ცხოვრებაჲ წმიდისა და ნეტარისა მარიამ მეგვპტელისა
რომელი იყოფებოდა უდაბნოთა მათ იორდანისათა. გ. მ.—საიდუმლოთა მე-
ფისათა დამარხვაჲ კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღმრთისათა ქადაგებაჲ სარ-
გებელ არს...“ 163r—172v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე,
ეტიუდები, V, გვ. 110. ამ ტექსტის წინ მოთავსებულია წინა ნაკლები თხუ-
ლების ბოლო ხუთი სტრიქონი.

29. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქრო-
პირისა იგავისა მისთვის მეზუშტრისა და ფარისევლისა. მ. გ.
—საყუარელნო, ორნი კაცნი აღვიდოდეს ტაძრად ლოცვად, ერთი ფა-
რისეველი და ერთი მეზუშტრე...“ 173r—175v.

30. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტან-
ტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისაჲ სიტყუაჲ უძღვებისათჲს შვილი-
სა. მ. გ.—მარადის თანა-მდებ ვართ ქადაგებად კაცთ-მოყუარებისა ღმრთისაჲ
რამეთუ მის მიერ ცხოველ ვართ...“ 175v—180v.

31. „წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისაჲ სიტყუაჲ მამათა-
თჲს შესუწნებულთა. მ. გ.—გული ჩემი მელმის, შემნდობელ მექმენით მე,
ძმანო და მონანო(!)...“ 180v—183r.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუ-
დები, V, გვ. 50.

32. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასური-
სა მეორედ მოსლვისათჲს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა, მ. გ.—სა-
ყუარელნო, ნურარას პატივს-სცემთ უფროს შეუორგულელებისა სიყუარული-
სა...“ 183r—190r.

33. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგოლი ღმრთისმეტყველი-
სა სიტყუაჲ წყლულებისათჲს სეტყუსამიერისა. მ. გ.—რად დაჰქს-
ნით წესსა საქებელსა, რად აიძულებთ ენასა შჯულის მმონებელსა...“ 190r—
—198v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე,
ეტიუდები, V, გვ. 31—32. ამ ტექსტის შემდეგ 198v-ზე მოთავსებული ყოფილა:
„ფებერვალსა იჲ, წამებაჲ წმიდისა მოწამისა თეოდორესი“ (დასაწყისი).
იგი გადახაზულია წითელი მელნით, გვერდზე ტექსტის ხელით აქვს მინაწერი.
„ესევე პირველსა შაბათსა წმიდათა მარხვათასა. დედაჲ ასრე უწინა და პატრონსა
ეპრიანებოდა ორისაჲ დღესაწაულისათჲს ეს საკითხავი.“

34. „შაბათსა ყველთა აღებისასა მამათათჲს შესუწნებულთა.
მ. გ.—მას დღესა შინა კეთილსა ნიშნა საიდუმლოთა მხოლოდ შინაღილითა
დიდებით მგალობელნი ქებით ვგმობდეთ...“ 199r—202v.

35. „წმიდათაგანისა მამისა ჩუენისა ბასილი მთავარებისკოპოსისა კესარი-კაბადოქისა(!) მარხვსათჳს. მ.გ.—ნუ გეშინინ-სცემდით, იტყვს, მღდელნი ერსა, იტყოდნენ ყურთა მიმართ...“ 202v-204v.

36. „წმიდისა მამისა ჩუენისა ნექტარი კოსტანტინეპოლელ მათმთავრისა საკითხავი, რომელ-იგი აღწერა სასწაულისა მისთჳს წმიდისა თეოდორეს მიერ აღსრულებისა, რომელი-იგი აღასრულა ყოვლად ქებულმან და უძლეველმან მოწამემან ჟამთა ივლიანე განდგომილისათა, რომელი იკითხების პირველსა შაბათსა წმიდათა მარხვათასა. მ.გ.—ბრწყინვალე არს და შუშნიერ დღეს მგალობელთმთავრისა დავითის თანა გალობად ჩუენდა და თქუმად...“ 204v—212v.

37. „მიმოდასლვაჲ მოციქულთა, ოდეს-იგი წარავლინა უფალმან მოციქული ანდრია სოფელსა მას კაცის მკამელთასა გამოყვანებად მათესაჲ საპყრობილით. მამაო გუაკურთხენ.—მათ ჟამთა, ოდეს იყვნეს მოციქულნი ყოველნი ერთად შეკრებულ და განიყოფდეს თითოეულად თავისა მათისა სოფლებსა ყოველსა...“ 213r—220v.

წყდება: „... და ვითარ-იგი იხილა ანდრეა, ილოცვიდა ღმრთის მიმართ და თქუა: უფალო იესუ ქრისტე, სადა მივლინებულ ვარ მე და შემოსრულ ვარ ამას ქალაქსა, ნუ უფლებენ ბოროტსა საქმედ ამას ქალაქსა, არამედ დასცვედ მახვლნი კელთაგან მათთა უსჯულ...“

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ქართული ვერსიები აპოკრიფებისა მოციქულთა შესახებ. გამოცემა ც. ქუროციკიძისა, 1959, გვ. 21).

38. „თხრობაჲ დიდებული და საკვრველი ძეშლთა მათ წიგნთაგან საუწყებოთა, ვსენებაჲ სასწაულისაჲ მის ყოვლად დიდებულისა და ბრწყინვალისა, რაჟამს სპარსთა და ბარბაროზთა სამეფო იგი ქალაქი მოიცვეს ბრძოლად, ხოლო სღმთაჲ სასჯელითა წარწყმდეს იგინი მეყსა შინა მეოხებითა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთის მშობელისაჲთა. მიერთგან განეწესა დღე ესე წინა შაბათხარებისა, რომელსა და უჯდომელი ეწოდების. მ.გ.—მრავალ არიან უკუშ და უღარეს თხრობისა მადლნი და საკვრველებანი ყოველსა ზედა ნათესავსა კატასა...“ 221r—226r.

შენიშვნა: მოსდევს გადამწერის შენიშვნა და ანდერძი. იხ. ანდერძი 4.

39. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ანდრეა იერუსალიმელისა კრიტელ მთავარებისკოპოსისა სიტყუჲჲ ლაზარეს თჳს ოთხ დღე მომკუდარისა, რომელი აღადგინა უფალმან. მ.გ.—ლაზარე შემოკრიბა აწინდელი ესე შესაკრებელი და ეგულების სერობისა ყოფად...“ 226r—235r.

40. „წმიდათა შორის ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისა საკითხავი თქუმული ბზობისათჳს. მ.გ.—საკვრველთაგან საკვრველებად და სასწაულთაგან სასწაულთა მიმართ უფლისათა ვიდოდით, ძჳნაო...“ 235r—238r.

წყდება: „...არცა კუალად გასმიეს თუ პირითა ყრმათა ჩხვლთა მწოვარ...“

შენიშვნა: 1. თარგმნილია თეოდოლე ხუცესმონაზონის მიერ. იხ. კ. ქეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 73.

2. ხელნაწერი არეულადაა აკინძული, დარღვეულია საკითხავების თანმიმდევრობა დღეების მიხედვით.

3 ყდის საცავად გამოყენებულია XVIII საუკ. ხელით ნაწერი პარაკლიტონის ფურცლები.

ანდერძი: 1 (გადამწერისა): „ქრისტე, შეიწყალე ამისი მწერალი ლაზარე სულთა და მისნი დედა-მამანი დღესა მას დიდსა განკითხვისასა. ამინ, ამინ, ამინ, და მისნი ძენი ცოცხალნი და მიცვალებულნი“ (190r).

2. „წმიდაო მოწამეო ქრისტესო თეოდორე, შეიწყალე ლაზარე და მისნი ცოცხალნი და მიცვალებულნი და მწე ექმენ წინაშე ლთისა, ამინ“ (162v).

3. (გადამწერისა): „ამისსა მწერალსა ფრიად ცოდვილსა მანასეს შეუწინე ღმერთმან. დედა-მამათა მისთა და ძმათა მისთა შეუწინე ღმერთმან. ვინცა შენ დობად ბრძანოთ, თქუენცა შეგინდნეს ღმერთმან“ (212v).

4. (გადამწერისა): „მამანო და ძმანო, ვინცა ამას დაუჯდომელთა საკითხავისა აღწერა დედად ინებოთ, სხუად დედაცა ივმარეთ; ესე ბნელსა დედასა ზედა გარდამოწერილ არს და სრულად ამას ნუ მიენდობით. ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი მწერალი გაბრიელ და მისნი დედა-მამანი, ამინ“ (226r).

5. (ტექსტის ხელით): „ღმერთო და წმიდაო ნიკოლოზ, აქ სააქაოს გაუმარჯვე და კარგად და მშუდობით ამყოფე პატრონი და დიანე(!) ლეონ და საუკუნესა მათი სული აცხოვნე და ნათლად ამყოფე“ (51v).

მინაწერი: 1. (XVIII ს. ნუსხურით): „ღმერთო, შეიწყალე ამ გულანის მწებავი და მღესავი იონე კალანდაძე და ვინცა მოგვსესოთ, თქუენცა ღმერთმან მოგვსენს“ (203v).

2. „ხლმერთო, უშელე(!) გერმენეს(!) ციმაკურიძესეა ამი სოფლისა მას...“ (97r).

3. „ქ. ამ ჩემის გულანის ფურცელი ათსი(!) სამას ოცი(!) ხუთია ფურცელი“ (173r).

4. (პ. უმიკაშვილის ხელით) „№ 11. აღექსანდრე ბერიძისაგან“ (ზედა ყდის საცავი ფურცლის r).

(770)

1514

პეტრე ჩხატარაძე. ცხოვრება ალექსანდრე მაკედონელისა. 1789

123 ფ. (246 გვ.); 31×22; ქალაღი, ტვიფრული ტყეგადაკრული ხის ყდა; დაშლილი; მხედრული, სათაურები სინგურით; კვირნიშანი—სამი ნახევარმთვარე (გვ. 1) 1789 (გვ. 245); გადამწერი—თუე გაბაშვილი (გვ. 245); დაუწერელია გვ. 112. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

(პეტრე ჩხატარაძე), „ცხოვრება მაკედონელისა აღექსანდრესი...—შემდგომად დავით მეფისა და სოლომონ მეფისა, ბრძენთათვისა ძისა მისისა და აბრაჰამ მამადმთავრისა ისაკ და იაკობის ძეთ, ათორმეტთა მამადმთავართა, რომელთა ნათესავისაგან და თესლთაგან განწოციელდა იესო ქრისტე, პირველ ამისსა სამას და სამთა წელთა იყო—მას ჟამსა შინა ჯდა ევაბტეს(!) მეფედ ნეფთალიმ...“ გვ. 1—245.

შენიშვნა: 1. სათაური სრული სახით შემდეგია: „ცხოვრება მაკედონელისა აღექსანდრესი, რომელმან დაიპყრნა სრულიად ქვეყანა არა ძალითა და ძლიერებითა, არცა სიმდიდრითა, არამედ ბრძანებითა ყოვლისა მპყრობელისა და ყოვლისა სიბრძნით განმგებელისა საბათო ლთისითა, განქარვებად და განსაქიქებლად მის ჟამისა კერპთმსახურთა უსჯულოთა მეფეთათჳს; ბრძანებითა და ჯერ-ჩინებითა საქართველოს სამთა საპატრონეთა, იმერთა, ოდიშ-გურიის აქიმის და განმგებელისა და დიანისა ბეჟანისათა და დისწულისა მათისა შვილებრ აღბრდილის, ლეაწლისა მძლისა ახოვნისა ახრდილის, წმიდის გიორგის სენისა, მისებრ ქრისტეს მოყვარისა და მის მიერ შეყვარებულის ჩიჩუას. გიორგის ბრძანებით მე, მდივან-მგალობელ-მწიგნობარმან ჩხატარაძემან პეტრე რუსეთით მო-

ლებულის ამბებისაგან გარდმოღობით გაგლექე და აწ ჭელახლა გამოთქმით ამაღა აღმიწერია წიგნი ესე* (გვ. 1).

2. 246 გვ-ზე ჩაპოწერილია სია სხვადასხვა ნივთებისა (იარაღისა, კურკლისა და სხვ.) პ. უმიკაშვილის მინაწერით: „ამ წითელ ხაზით მოგხაზე ეს სია, რაღაც უნდა იყოს თავილად (ჩაბარებით) მიცემული, მეფის მოხელის ხელში მიცემული. პეტრე უმიკაშვილი 1887 წელსა.“

3. აღექსანდრე მაკედონელის ცხოვრების პროზაული ვერსიის ავტორის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, II, გვ. 317—319

ანდრძი: „აღიწერა წიგნი ესე თვესა აგვისტოსა კვ, ქრისტეს აქათ ჩლბთ. ჭელთა ზაქარია მოძღურის ძის ოსესითა. ვინცა წარიკითხვიდეთ, ლთის სიყვარულისათვის ნუ მწყევთ. თუ რამე შეცთომილი სიტყვა ჰპოთ, ამის დედანი სომხის შვილის აღწერილი იყო და მეც იმაზედ გადმოვსწერე და რაც ძალ-მეღვა, სიტყვებიც ზოგიერთი გავასწორე გაბაშვილმან ოსე“ (გვ. 245).

მინაწერები: 1. „დიდისა უმაღლესისა მეფისა ირაკლისა უწარჩინებულესი პირმშო ძე ვახტანგ მიგიწერ შენ, ჩვენთა ერთგულთა და წესისამებრ თავდებულთა...“ (ქვედა და ყდის შიდა მხარეს).

2. „ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და იმერეთის მეფის ძე ვახტანგ მიგიწერ თქვენ, ჯორჯაძეს ნინოს...“ (გვ. 228).

3. „№ 13. ნაცვლიშვილის თადეოხის ძის სოლომონისაგან შემოწერილი ტფილისს“ (პ. უმიკაშვილის ხელით) (გვ. 1.)

(771)

1515

შოთა რუსთაველი. ვეფხისტყაოსანი. XIX

124 ფ; 35×22; ქალაღი, ტყავგადაკრულ ნუჟაოს ყდაში; მხედრული, სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; ჭვირნიშანი 1828 (ყდის საცავი ფურცელი); [XIX]; დაუწერელია: 1r, 123r—124v. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[შოთა რუსთაველი]. „ამა ჰამბისა დასაწყისი პირველი, ამო და სასმენელად შეენიერი, სწავლისათვის მოზაირეთასა, რომელნიცა უკმოზენ ტარიელს და ნესტან-დარეჯანს ვეფხისტყაოსნობით.

— რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 2r—122v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание II, გვ. 558).

2. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს ვახტანგისეულ რედაქციას (და არა ე. წ. „არტანუჯულს“, როგორც შეიძლება გვევარაუდებინოს ე. თაყაიშვილის აღწერილობამ).

მინაწერი: 1. „№ 14. სტეფანე მელქოს-ძის აღექსანდრე ჩიგიანის-შვილისა ტფილისის მოქალაქისა. სტეფანე ჩიგიანაშვილს ეს წიგნი გამოერთვა ამ რუხანთ თათელასთვის, რომელიც მისი დისწული იყო და მეუღლე იყო ტერ შმოვანაანთ აბიშელიქიანთ ქილა პოლოსასი (მეიდანთან ბახრის ყმაწვილებს წიგნს ასწავლიდა 1840 წელში, ბეჭე დაწერილს და აწერინებდა ბეჭევე). პეტ. უმიკაშვილი“ (ხემო ყდის საცავი ფ.)

2. „პეტრე უმიკაშვილისა“ (ხემო ყდის შიდა მხარე და ყდის საცავი ფ.)

(772)

1516

კრებული. XIX

74 ფ; 37×22,5; ქალაღი; უყდო; ამოცვენლია: ფფ. 21, 27, 40—42, 63, 74; ჭვირნიშანი —[18]26—ფ. 13, 1819—ფ. 54; [XIX]; დაუწერელია: 2v, 24r—26v. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „კარი პირველი, ამბავი ბრძნის ჯაამ ვეზირისა.—იყო მეფე დიდი და ძლიერი სახელით, და ჰყვანდა კაცი ფრიად მეცნიერი, და იყო სახელი მისი ჯაამ...“ 1რ—2ვ.

შენიშვნა: ე. თაყაიშვილს, რომელსაც აღწერილი აქვს ეს ხელნაწერი, ეს თხზულება გამოქვეყნებია აღწერილობაში. იხ. Описание, II, გვ. 303—306.

2. „გველის დაქერის ლოცუა. ილან ილან, აფრიმ ილან, ქიში აი სევან არაბ ოლი...“ 2რ.

3. „დავით რექტორისაგან თქმული.

— გრგვინვით ციურნო, მოლით, მზიურნო, რა არს სმინება...“ 3რ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 289.

4. [გაბაშვილ] „ბესარიონისაგან თქმული.

— მე მივხვდი მაგას შესაბრალებსა...“

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 4—5.

5. „დავით სარდლისაგან თქმული.

— პირზედ გაქვს ხალი და შავი თვალი, ნახვა მსურს შენი...“ 4რ—v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 267.

6. „მეფის ძის ლევანისაგან თქმული.

— როს განვიცადე ბედკრულმან, გული საკუდავად დარია, ცნობა მიმხადა მთიებმან, სურვილმან მისმან დარია...“ 4ვ—5რ.

7. „მდიენის დიმიტრის თუმანოვისაგან თქმული.

— ცუდაობამან მასწავა დუმილის კართა ლებანი, მკვერმეთველობას მაწვევდა ახალნი მოგონებანი...“ 5რ—8ვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. დიმიტრი თუმანიშვილის ლექსები, მიხ. ხელთუბნელის რედაქციით, 1938, გვ. 72—84.

8. „[დიმიტრი თუმანიშვილი].

— სამების თვალი, ნამდვილი თვალი, მარად მწედ გექნას მადლი ზენაით...“ 9რ.

შენიშვნა: ე. თაყაიშვილი აღნიშნავს, ეს ლექსი შესაძლოა დიმიტრი თუმანიშვილს ეკუთვნოდესო. იხ. Описание, II, გვ. 309. დაბეჭდილი ტექსტი იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, გვ. 88—89.

9. [დიმიტრი თუმანიშვილი].

— თვალნი შავნი, წამწამ ხშირნი, გიშრის მშვილდით მომჩინარი...“ 9ვ—10რ.

შენიშვნა: იხ. დიმიტრი თუმანიშვილი, ლექსები, გვ. 85—87.

10. [გაბაშვილ] „ბესარიონისაგან თქმული.

— მოვედ ძმაო, ლხინად საკმაო, ვზი ჭირთა მთქმელად...“ 10რ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ბესიკი, თხზ., 1932, გვ. 17—18.

11. [გაბაშვილ] „ბესარიონის თქმული მზეკაბუჯედ.

— ათინას აღზრდილს აქებდეთ, ალვით ანორჩვით ასულსა...“ 10v—11r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზულებანი, გვ. 80—81.

12. [ბესარიონ გაბაშვილი. მნათობთადმი]. „ცებთა ციითა გულ-ამოსკვნილი გიგზავენ, თუმცა მყვებიან გზათა, სარდარო, ყარიბი.

— შე, მთვარეო, შენი მკვირანო,

სად მიაჩრდილენ შენცა ჭირანო...“ 11rv.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ., გვ. 62—64.

13. [ბესიკი. რაც მიიწერა სოფელმან]. „ოდეს რა ვიყავ სახელად, მასვე ვიახლებ თვალთა ღარიბთა წინაშე დამდები და შორი-შორ უცხოთა თემთა მავალი, მას განგიახლებ სისხლის ცრემლთა პატრონი, სარდარო, ყარიბი.

— რაც მიიწერა სოფელმან, ველარ დავთვალე ამრითა...“ 11v—12r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ., გვ. 64—65.

14. [ბესიკი]. „ასპინძისათვის, შემოკლებულად.

— ასპინძის მიწა გიწამებს, ურგებ არს ჩემგან თქმულები...“ 12r—13v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ., გვ. 25—28. ხელნაწერი შეიცავს დაბეჭდილის ნაწილს—სტრ. 1—17.

15. „გაბაშვილის ბესარიონისაგან თქმული შაირად.

— არს ბრძენ გნომით, დავლის ეთერს,

ვლა ზეურობს შელვა-თნობით...“ 14r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ. გვ. 7—6.

16. „მისგანვე თქმული იამბიკოდ [ანტონი კათალიკოსზე].

— ანტონი ბნელთა განმკარგ, დღე ერთა ვით ზე...“ 14r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ., გვ. 77.

17. „მისგანვე თქმული [ანტონი კათალიკოსზე].

— სამოთხით წულობს დავითის ზმარადღულობს...“ 14r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ., გვ. 77.

18. [ბესიკი. მირიან ბატონიშვილზე].

— სთენდა მირიან მზეობისა დღეობანი...“ 14r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ., გვ. 77.

19. „ეს მეფის ვახტანგის ნაბრძანებია, საუკუნო იყავნ საცსენებელი მისი სუფევით.

— მე უმცირესმან ძმათამან, ვახტანგმან სახელდებულად...“ 14v.

შენიშვნა: ლექსი სინამდვილეში ეკუთვნის გ. თუმანიშვილს, იხ. გ. მეტრეველი, ვახტანგ მეექვსის ეპიტაფიის ავტორი: თ. ს. უ. შრომები, ტ. 43.

20. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმული.

— მე შენი მგონე, ჭირ შემკონე, დამწვი მაღაღო...“ 14v—15r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზულებანი, გვ. 11—12.

21. [ბესიკი. ბულბულის შურსა.]

— „ბულბულის შურსა შევდგომივარ ზუღამ მძახველი...“ 15r-v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ., გვ. 10—11.

22. [ბესიკი. მე შენმა ფიქრმა.]

— „მე შენმა ფიქრმა მიმარინდა, ჩაველ ქირებსა...“ 15v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ. გვ. 7—8.

23. [გაბაშვილ] „ბესარიონისაგან თქმული ქაბუაზედ:

— დამპალო ლეშო, თვალხენეშო, გულლადარო...“ 16r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ. გვ. 82.

24. [ბესიკი. სევდის ბალს შეველ].

— „სევდის ბალს შეველ შენაღონები...“ 16r-v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ბესიკი, თხზ. გვ. 3—4.

25. [ლექსი].

„პატი [რ] მი ტესა ლუსნი ნმან,
აჭკირ ჰაიწარ არეგაკან...“ 17r.

შენიშვნა: ლექსი ახალ სომხურ ენაზეა. ე. თაყაიშვილს აღნიშნული აქვს რომ ლექსი თათრულია. Описание, II, გვ. 307.

26. „ჯანყუში ბუელარ დანის ვმაზედ თასლიბი:

— ახლად მზე იბრწყინვალებს

უკვდავების შვებით...“ 17v.

შენიშვნა: ე. თაყაიშვილს ეს ლექსი დიმიტრი თუმანიშვილისა და მიაჩნია, იხ. Описание, II, გვ. 308. დიმიტრი თუმანიშვილის ლექსების კრებულში იგი შეტანილი არაა.

27. „მუხტაზადი, ეგონებ მღვინის დიმიტრის თუმანიშვილისაგან იყოს ნათქვამი].

— მაშრიყს აღზრდილო, სურვის წილო, წალკოტს შევბულო...“ 18r.

28. [დიმიტრი თუმანიშვილი], „ტაფი თალის ვმაზედ.

— ბედნიერებით აღვსილი, შვენებით მარხიანი...“ 18v.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, გვ. 58—59.

29. „მუხამბაზი, ვეჭვ მღვინის დიმიტრი თუმანიშვილისაგან იყოს თქმული. ამისი ორი ხანა დაკარგული იყო.

— მთოვარეა ჩინელთ დახატულები,

აფროდიტი მასთან არს ბნულეები...“ 19r.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, გვ. 96—97.

30. „მისგანვე თქმული დუბეთი.

ორნო ნატიფად აღზრდილნო, მელექსეთათჳს საკამათო...“ 19v.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, გვ. 52.

20. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. 41

31. [დიმიტრი თუმანიშვილი] „მუხამბაზი.
— კაზმულა ნაზად, წარბ სარაზად, ბადრ მთოვარედ...“ 19v—20r.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, გვ. 92—93.

32. „მისგანვე თქმული.
— ნაძენი ნათხზნი ნაძესა მეტრფეს შვენებასა უმტიციებენ...“ 20r.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, გვ. 51.

33. „მდივანბეგის მზექაბუკისაგან ანასტასიასთან მიწერილი.
— ეტრფი, ესურვე სურვილით, ბრძენი ნასიბრძნ ნაქმავ თქმულესა...“
20rv.

34. „პასუხი ანასტასიასაგან.
— მთვარეს სრულსა, სიბრძნით მკულსა, დაუმონებ სრულად გულსა...“
20v.

35. (ნარგიზოვანი).
„ქარი პირველი ნარგიზოვანისა.
შე საყუარელო, შენის გონებით ნარგიზოვანო...“ 21r—23v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ნარგიზოვანი, აღ. ბარამიძის რედაქციით. 1936.

36. (ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი).
„მანო, მოდი მუშკი ვპკრიფო, ნუ დამაგდებ მნესა გარა...“ 27r.

შენიშვნა: ფანქრით მინაწერი ზედა კიდებზე: „აკლიბ დასაწყისი 12 ტაეპი“.

37. [ანბანთქება].
„ანო, არსთა საქებარო, მე ვით გაქო ჯავარ სრულად...“ 27v—28r.

38. „ანბანთქება ცხრა შაირად ნათქვამი ღარიბი.
— ანო, ალვა დანერგული ედენს ნორჩი ტანი ვნახე...“ 28r—29r.

39. (ეშყიზონია).
— „ზამბახის პირი, მნახავთა კირი, კეკლუცს უფარავს მახე წარებით...“
29v—34v.

40. „ესე ანბან ლექსნი, სათარგმანებელი ამიცანად, მეცნიერთათს საამო, ხოლო უცხოთათს ფრიად საჭიროდ გულისხნის საყოფელნი, ნათქვამი პეტრე მგალობლის სიონელის, ტფილისის ქალაქელისა ნექაძის მიერ.

— არსთა მაარსმან, თვით დაუარსმან, სამოთხე შექმნა აქ ადამისთვის...“ 34v—37r.

41. [შვიდთა კრებათათს] „ღიდის მეფის თეიმურაზისაგან ნაბრძანები.

— ალვალ პირი, სიბრძნე დამძვირი, ზესთა ძალისა ჩემისა მბობად...“ 37v—39r.

42. [იოანე შავთელი. აბდულ-მესიანი].

— „სამებით ღმერთმან, არსებით ერთმან, მომცეს მე სწავლა თქვენდა შემკობად...“ 39v—47r.

შენიშვნა: ტექსტი გადაუმუშავებელია იაკობ შემოქმედელის მიერ.

43. [თეიმურაზ], სოფლის სამღერავი. „აწე სხუა გუარნი ლექსნი იწყებთან, რომელ არიან შაირნი, არც ეს უწყოდი, ვისი თქმული იყო. — ღმერთო, რომელი შენ სუფევ ჰაერთა თანა ცას შიგან...“ 47r.

44. „ანბანთქება. არ ვიცი, ესეც ვისი ნათქვამია.

— არს კაცთა ტომი. დიდებით მჯდომი, შორის ჰაერთა ცას სამყაროსა...“ 49r.v.

45. „ზაქარია მოძღურის თქმული.

— სულთ სატრფონი, სამოვნონი, სასურვონო, საზენონი...“ 49v.

46. „მაჯამა ბატონის მეფის თეიმურაზისაგან ნაბრძანები.

— კვლავც მითქუამს სიტყუა უქმისა პატიემან შემაშინაო...“ 50r-5.

47. „მეფის ვახტანგისაგან ნაბრძანები.

— ჩემთა ნათქვამთა მოწმობა კვლავ ლექსთა მიყოს მაჯამა...“

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ვახტანგ VI, აღ. ბარამიძის რედაქციით, 1947, გვ. 43—50.

48. „შოთასაგან თქმული მაჯამები.

— ერთგან დასხდეს, ილაღობეს, საუბარი ასადაგეს...“ 61r—62r.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს „ვეფხისტყაოსნიდან“ ამოღებულ ცალკეულ სტროფებს.

49. „მეფის თეიმურაზის ნაბრძანები.

— ნიჰად რა კიდარ უჟადრად, მე ფერწნი შევდგენ ღონითა...“ 62r.

შენიშვნა: ე. თაყაიშვილი მიუთითებს, რომ ლექსი ეკუთვნის არა თეიმურაზ II-ს, არამედ ალექსანდრე ჭავჭავაძეს. (...Описание, II, გვ. 310) სინამდვილეში ეკუთვნის ბესიკს, იხ. მისი თხზ. კრებული, 1932, გვ. 88.

50. [ბესიკი. ნარდზედ ზემები].

— „ვინ არ დიდსულობს, სულმოკლედ არს ყოვლგან დანაფიცარი...“ 62r.

51. „სარდარო, ყარიბი ბესარიონისაგან თქმული.

— აწ აჯა ქნევთ ჩემს კალამს,

ვარქვი, რა გძღვნიდეს შენ სალამს...62r.

52. [ბესიკი].

— „იადონს ის ევარდა

და სუმბულს ის ევარდა...“ 62v.

53. [ბესიკი].

— „სტვენს ბულბული ვარდსა ზედა...“ 62v—63r.

54. „დავით ბატონიშვილისაგან თქმული.

— გულს ასხივე შენი დისკო, სხივი, ნზეე...“ 63r.

შენიშვნა. ბესიკის თხზულებათა კრებულში ეს ლექსი ბესიკისად არის მიჩნეული, იხ. გვ. 97, 182.

55. „პეტრე ლარაძისაგან თქმული.

— კამა ვიპარე კამკამ კენარ მანათად...“ 63r.

56. „ბესარიონისაგან მიწერილი სარდარს დავითთან [ცრემლთა მდინარე].

სარდარო, ყარიბი ნაღვლისა მელნით ამღები შავფროთოვანისა კალმისა, შევაწყუდევ სახმოსა კელიად და მუნით გამო ვმამიწურვილი აპა სითმე სად სიხარულს. შენ გიყევ სიყვარული შენი შენგან დანერგული. ვმა რასტის გუშაზედ.

— ცრემლთა მდინარე, სისხლ მძინარე მიპყრობს ხედვასა; ვითლა გი-
ხილო?...“ 63v.

57. [ბესიკი. ბედისადმი].

„აპა, აქაცა აღმზიდნა შენმან სიახლის საგონებომან მხურვალეებითან აღმან ყარიბი გული ჩემი, დამაწყევარი აჩრდილისა ფერსა ბედსა. აფსინდის უმწარის პირისა მისისა სახედ უსახოდ დამისახავს ესრედ. ვმა შაჰადილი..“

— შე ბედო, რა ხარ, შენი ხატი ვინ სახოს.

ყოვლ ფერობათა მონაო...“ 63v—64r.

58. [ბესიკი. სვისადმი].

„თვალმიდგმად საგულისთქმაო, კიდარო მეფეთაო, წინამძღოლო სპას-პეტო მის წინისა სვისა, და აწ სხვისა ხსენება დადუმებად აღარ მიგიტყევებს და უხმოთა ხმითა შორიშორ დაგირეკ კარსა გულისასა სვისა უბადოსა სახი-სა დამდები ყარიბი ესე.“

— სახე მრგვალ გიცი, ცის ხატო სვეო, მბრუნაო დღეო, უნივთოს პი-რიო...“ 64r-v.

59. [ბესიკი. ეტლზედ].

„სარდარო, ყარიბი აწ ეტლის ზიმართ ყოვლად უკუღმართ მოარისა, გა-შინჯეთ მისი სისწორე.“

— ეტლი სივრცით ცას გვარობს, თუ ვინ ჰყვა გზასა...“ 64v.

60. „დიდის ანტონი კათოლიკოზისაგან თამარ მეფეაზედ თქმული.“

— ამისსა ბროლსა ნათელსა აყიყი შუა რეოდა...“ 64v.

61. „კათოლიკოზის ანტონისგან ბრძანებული ვარდზედ.“

— უგრძნო ცხოველი, კეთილ მშვათა მთოველი.

ვინა მშოელი ტკივილს ჰპოებს ყოველი“. 64v.

62. „ბატონის მეფის ერეკლესაგან ახსნა.“

— ვარ დიდ გვარისა და უღარისა,

ამად არისა ტკივილთ მწარისა,

ადამის ცთომა ახსნად კმარისა.“ 64v.

63. „ვეგონებ დიმიტრი მდივნის თუმანოვისაგან იყოს თქმული.“

— სიცრუითა დიდებულობ, მზაკვარობით მოგწონს თავი...“ 65r.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 49—50.

64. [დიმიტრი თუმანიშვილი]. „ფას მუხალივის ვმაზედ.“

— მეფეთა იგი პირმანგი, ატმოსფერაჲთ მოცული...“ 65rv.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 49—50.

65. [დიმიტრი თუმანიშვილი]. „მუსტაზადი.“

— მნათობთა ზესა, მცხინვარესა, უქებ არესა...“ 65v—66r..

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 66—67..

66. [დიმიტრი თუმანიშვილი]. ვალუფი.

— გიშრის ნაენი შავთა ზღვათა არობენ,
ირისენი მთოვარეზედ კამარობენ...“ 66r.v.

შენიშვნა. იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 29—30

67. [ბესიკი]. „ბაიათი.

— აწ ვიწყო ბაიათი.

რტოს გძღვნიდე ბაიათი...“ 66v—67r.

შენიშვნა: ბესიკის თხზულებათა კრებულში ეს ლექსი შეტანილია სადავთა განყოფილებაში.

68. [ბესიკი. ვნახე პირმზე]. „თეჯლისი.

— ვნახე პირმზე, ბაგე ვარდობს და ლაღობს...“ 67r.

69. [ბესიკი. ვაშა მას დღეს].

— „ვაშა მას დღეს, როს განმელო ცის კარი...“ 67v.

70. [დიმიტრი თუმანიშვილი]. „ვასეთ მიარემის ვმაზედ.

— ტრფიალთ დამწველი, ტრფიალთ დამწველი.

ისფრით მოსილი არს დამდაგველი...“ 67v—68r.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 54—55.

71. [დიმიტრი თუმანიშვილი]. „გოჰარის ვმაზედ.

— მომაშორვა მზემან მზეს მცხინვარესა,

საწუთრომან მიმცა დღება მწარესა...“ 68r.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, გვ. 62—63.

72. [დიმიტრი თუმანიშვილი], „ნავად ნიშაბურის ვმაზედ.

— დიღის ნიავმან მომართვა ამბავი სასურველისა...“ 68v—69r.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 103—104.

73. [დიმიტრი თუმანიშვილი], „იამბიკოები.

— ოქროს კალამს კელი ვჰყავ მოქმედებად...“ 69r.v.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 90—91.

74. „უგანათლებულესს მეფის ძეს იოანეს უძღვნი მდივანი დიმიტრი
თუმანოვი. ეს ქვემო ნაწერი ასე არის კიდურწერილობით.

— უზადო თვალი, ლალსა ეთვის-ეზავა...“ 69v—70r.

75. [ანბანთქება].

— „აღვეტრფე ბუნებ, გულთ დასადუმებ;

ელავს ვინა შესრედ თხზულებით...“ 70r.

76. [ლექსი]

— ოთხნი ნივთენი ხუთ სხეულებრ, ორნი ერთსა ეღვარობენ...“ 70r.

შენიშვნა: კიდევ ტექსტის ხელით: „ეს შირი ნარდის კოჭების აკრეფაზედ არის თქმული, ურიები და ქრისტიანენი გემში რომ მსხდარან და გადაუყრიათ“ (შდრ. მსგავსი ხასიათის ლექსები S—1512 (231r-v და 257v).

77. [ლექსი].

— „მივედ, უსტარო, სალანი შეჰკადრე ჩემსა მდაგესა...“ 70r.

78. „მზექაბუჯ ორბელიანისაგან თქმული ბატონისშვილის ქეთევანის ძეობაში, გიორგი რომ დაებადა.

— აღმკულ სრასა, უცხოდ მზასა, მზევე, შინ შემოდო...“ 70რ.

79. „ეს ანბანთქება ყაფლანისშვილის ვახტანგის ნათქვამია. იმერელ მეფის დიდის სოლომონის დედის დედოფლის თამარის ქებად.

— აჰა ამბად აღვამალლოთ აწ ალვისა აღნაგობა...“ 71რ.

80. „მისგანვე თქმული.

— ალალებს ბაგებს, გულ დასადაგებს, ელვარებს, ვფუცავ, ზე შეთერულად...“ 71ვ.

შენიშვნა: ბესიკის თხზულებათა კრებულში ეს ანბანთქება ბესიკის სა-
დავო ლექსთა განყოფილებაშია შეტანილი (გვ. 103).

81. „გაბაშვილის იოსებისგან თქმული ნაღვაწი.

— აღვჰკაზმე არე, ასპიროზ, ამარტა ასად აგვა...“ 71ვ—72რ.

82. „მეფის ვახტანგისაგან ნაბრძანები.

— არა ბრძანებ გიორგ დედად.

ესე ვიყავ ზეშ შეთერად...“ 72ვ.

83. „დიდი ანტონი კათალიკოზისაგან ნაბრძანები.

— აჭვირებე ადენს ალებსა აღმასი აელვებული...“ 72ვ—73რ.

84. „დიმიტრი მდივნის თუმანიოვისაგან თქმული. პაწაწა ბატონისშვილებს მიუძღვენ წერის სასწავლოდ.

— ილია მაღალ გონება, დიდგვარობით დიდებული...“ 73რ.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 95.

85. [დიმიტრი თუმანიშვილი.] „ანბანთქება.

— ანო, აღნაქსვით ალვის ხეო და, ხმელეთის მზეო ჩემო მწეო და...“
73ვ—74რ.

შენიშვნა: იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 100—102.

86. [დიმიტრი თუმანიშვილი. ანბანთქება].

— „ან, ასპიროზს ასტადელობს, ნიადაგ ყმდების, ყვავილდების...“ 74რ.

შენიშვნა: 1. იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 69—71.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს, იხ. Описание, II, გვ. 303—311.

მინაწერი: „პეტრე უმიკაშვილისაგან“ (მისივე ხელით, 1რ.).

(773)

1517

კრებული. 1849

72 ფ: 35×22,5: ქალაღი; მუყაოს ყდა; დაშლილი; მიედრული, სათათრები (მეორე ნაწილში) სინგურით; 1849 (19რ); გადამწერები: პირველი ნაწილისა—ლევან ჯორჯაძე (19რ), მეორისა—კონსტანტინე ესტატეს-ძე ჯორჯაძე (68რ); დაუწერელია: 19ვ, 68ვ—72ვ; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „აქა ლეილ-მაჯნუნის ა[მ]ბავი სპარსულისაგან ქართულათ-
თარგმნილი ბატონის თეიმურაზ მეფისაგან.

— ღმერთო, რომელი თვით სიბრძნით ხარ სიბრძნის შომცემელობით...“
2რ—19რ

2. „ქიდობანი სწავლათა, რომელიცა იპყრობს თავსა შორის სხვასა და სხვასა მეცნიერულსა და სასარგებლო შესაქცევსა ნივთთა სიტყვაობასა, გარდმოთარგმნილი რუსულისაგან. ტფილისი. 1818 წელსა. ცხოვრება წმინდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა არქივისი...—მოკლე გონიერულნი ანბავნი. ერთი ვინმე მდივანი, ხელდიდა რა თავსა თვისსა ყრმაჲსა ასაკისა გამო შეურაცხ-ყოფილად...“ 20r--68r.

შენიშვნა: 1. სათაურს მოსდევს (ტექსტის დაწყებამდე) „ს ა რ ჩ ე ვ ი: მოკლენი მახვილგონიერულნი ანბავნი, რომელთაც შეადგენენ 324 პარაღრაფნი, და რომელთაც შინა იპოებიან ფრიად უსიამოვნესნი და ღირს სახსოვარნი მოთბობანი, ხოლო რომელნიმე მათგანი არიან მკვერთი (!) გონიერულნი წარმოთქმანი ძველთა საბერძნეთისა ფილასოფოსთანი;

სხვადასხვა გვარნი ხუმრობანი;

სხტა და სხვა სააზრონი წინადადებანი;

ღირს სახსოვარნი სიტყვანი, ხმასა ხედა საღმთო წერილისასა დაფუძნებულნი;

რომელნიმე შესწავებანი დედაკაცთათჳს და ქორწინებისათჳს;

მეცნიერულნი განსაზღვრებანი და შესწორებანი ანუ შემსგავსებანი;

კეთილ აზრნი;

აღწერა თვისებათა უჩინებულესთა ერთა ევროპისათა;

ყოვლად საზოგადო დასახულება სწავლათა და ხელოვნებათა;

უბნობა შორის მწიგნობრისა და ყმაწვილისა;

წარმოება კაცობრივთა ცნობათა;

მეხსიერება, რომელთაგანცა არს ისტორია;

გარდამოცემულებანი გინა ხმა საღმრთო წერილისა;

ზრთსწავლებანი განზრახვანი, გარდმოცემულნი კანცელარიისა შიერ ღრაფის ოქსენსტირისა, რომელნიცა შეიცვენ თავის შორის ფრიად სასარგებლოთა მოძღვრებათა ანუ სწავლათა;

მოძღვრება სამკურნალო, რომელიცა იპყრობს თჳს შორის უმძვირფასესთა და უსარგებლოანესთა დარიგებათა. მიუცილებელად ყოვლისა კაცისათვის საჭიროთა ჰასაკსავე შინა სიკვაბუკისასა. მართლად დაცვისათვის სიცოცხლისა ღრმა მოხუცებულადმდე და ცხოვრებისა განვრძელებისათვის;

სწავლა ახალ მოსწავლეთა ყრმათათვის. კერძობითად ჟამის განყოფისათვის;

აზრი ადგილის მყოფობისათვის სულისა ჩვენისა კაცსა შინა;

აღმოჩინება უკვდავებისათვის სულისა ჩვენისა ანუ ფილასოფოსური წვლილ გამოძიება ამისთვის;

შვილთმშობლობისათვის;

განყოფა კაცის სიცოცხლისა შვიდ ასაკად;

აზრი ეპიკტეტე ფილასოფოსისა სიკვიდლისათვის;

უჩინებულესნი პოენილებანი რონლისა ჟამითგან ევროპისა შინა კწინდნი;

დროს განყოფისათვის სხვა და სხვა ეპოხად და სხვანი;

განმარტება კაცთა სახელებისა“.

2. სარჩევი ზუსტად არ შეესაბამება ამ თხზულების შინაარსს: სარჩევის ბოლოს დასახელებული ორი თავი ტექსტში არაა.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თ ა ყ ა ი შ ვ ი ლ ს, იხ. Описание, ტ. II გვ. 264--265.

ანდერძი: 1. „შვეასრულე წიგნი ესე ლეილ-მაჯუნის ანბავი მე, თავ. ლ ე ვ ა ნ ჯ ო რ ჯ ა ძ ე მ. დეკემბრის 21-სა დღეა ჩუშთ წელსა“ (19r).

2. „სწავლად კიდობანს ვასრულებ განსატარებლად დროსა,

სიამოვნ გულით ისმინეთ ვითა შევნის ამა დროსა.

ფრიადცა ვეფდრი წამკითხველს, რათა ცუდი არ მკადროსა,

სახსოვრად ჩემდა ვასრულებდი სიამოვნით ამა დროსა

შვეასრულე წიგნი ესე თავად ე ს ტ ა ტ ი ს ა ძემან

და მოგიძღვენ ძალუა ჩემს კ ო ნ ს ტ ა ნ ტ ი ნ ე ჯ ო რ ჯ ა ძ ე მ ა ნ

აშვიკახედ ნუ შემრისხამთ მდივანბეგთან ამა ზედან,

სიყმაწვილემ ანაჩქარა, მომიტევეთ ამა ზედან“ (68r).

მინაწერი: 1. „პეტრე უმიკაშვილის მიერ ვლადიმერ ჯანდიერი (სოფელ ვაჩნაძიანი დამ, კახეთს“) 1r

2. მინაწერი ლექსად (1v).

(774)

1518

დავით გურამიშვილი. დავითიანი. XIX

91 ფ. (182 გვ.); 32X20; ქალაღი; ყდად გამოყენებულია ხელნაწერის ქალაღდის ორი ერთმანეთს შეწებებული ფურცელი: ქუჭყიანი, გაყვითლებული; ნაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; ყდაზე კალმით შესრულებული უხეირო. ნახატები (მზე, ჩიტა); (XIX); პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. [ქართლის ჭირი.] „ქართველთა მეგვარტომობის იგავი.

— ღმერთო, რომელსა გქონანვე არსის საყდართა ჯდომანი...“ გვ.1—89.

2. „სიმღერა დავით გურამისშვილისაგან ტყვეობილამ გამოსვლის დროს. დავითის შესხმა.

— ვინც რომ მე სახლში შემიშვა, გამათბო, გამომშუშაო...“ გვ. 89.

3. „დავითის შესხმა პირველი.

— მოიქცა დავით კაის სადავით, ღვთის უღლისაქენ მიილო ქედი...“ გვ. 89—91.

4. „ოდეს დავით გურამისშვილი კისტრინის ომში ცხენითურთ ღიაში დაეფლა, იმის მონასიბათ ღვთისმშობლის შესხმა.

— ჩემ საყვარლის მომყვანო ძედ მარიამ ქალო(!)...“ გვ. 91—92.

5. „ხარების ღღის შესხმა, „ახა წმინდა კოპალეს“ სანაცვლოდ სამღერალი.

— ქალ-ქალწულმან მარიამ წმინდად თავი ატარა...“ გვ. 82—83.

6. „ღვთისმშობლის მიცვალების ღღის შესხმა.

— გიხაროდესთ, ანგელოზთა დასნო...“ გვ. 93—94.

7. „თავის ცოდვის მოგონება და სასინანულო სიტყვები დავით გურამიშვილისა.

— ვამე ცოდვილსა და უნანელსა...“ გვ. 94—96.

8. „სიტყვა ესე ღვთისა, სიტყვისა-სიტყვად შეწყობილი და სწავლა საყვარლისა, ღვთისა და კაცისა ძისა, ყრმათათვის სიმღერად „ეო მეო ქალო ქალთა მზეს“ სანაცვლოდ სათქმელი.

— ეო, მეო, აქეთ მომხედო...“ გვ. 96.

9. [ობოლნი].

— „დიდება შენდა, უფალო, შენ ხარ კაცთა მოყვარეო...“ გვ. 101—102.

10. „სიმღერა ესე ქართლ-კახეთის ჯვარობას სანაცვლოდ სათქმელი.

— ყრმავ, გონება უგუნური აგონიარეო...“ გვ. 102.

11. [სიმღერა ფერჯისული „აგერ მიღმარ ახოს“ სანაცვლოდ სათქმელი.

— ეშმაკეულთ ახოსა ანგელოზმან მნახოსა...“ გვ. 102—103.

12. „ოდეს დავით გურამისშვილი ბრუსიაში დატყვევდა და თურამ ჰქონდა თავისი საცხოვრებელი, ისიც დაკარგა, იმისთვის ტირილი და გოდება, რვეულად თქმული, გარნა სხვა გვარად.

— ვითა ცხოვარი გზაშეტომილი

მგელთ წარსატაცად ფარებთა ვარე...“ გვ. 103—104.

13. „მეორე დავითის შესხმა რუსულის სიმღერის ხმა. ამას ხმას ეწოდების რუსულად „ნე დამ პოკოიუ“.

— აბრამის ღმერთი, საბაოთ ერთი...“ გვ. 104—105.

14. „რუსულის სიმღერის „ჩთო ზა პრიინი ვსედლა კრუჩინი“.

— ისმინეთ, ერნო, გულთ მეცნიერო...“ გვ. 105—107.

15. „მესამე დავითის შესხმა. პოლშის სიმღერის ვმა.

— აწ მე აღდგძრავ ენასა, ვადიდებ ღმერთსა ზენასა...“ გვ. 107—108.

16. „არია, რომელ არს გოდება რუსულად: აჯ, კატ (!) სკუშნო...“

— ვა, რა მაქვს დიდი მოწყენა, სადა არს ჩემი მოღბენა...“ გვ. 108—110.

17. „სიმღერა, რომელ არს ამის ვმის სიმღერას რუსულად: ნეთულ ზლასთი ნადო მნოიფუ უმენშით მნე პეჩალ მოიუ.

— რქვა: დიდება, ღმერთო, შენდა, ცად ქვეყანად რაც აშენდა...“
110—112.

18. „სიმღერა დავითისა ზუბოვკა, რომელ არს რუსულად ამის ხმა: კაზაკ ღუმა პრავდივათ.

— ზუბოვკი დამ მომავალმან ენახე ერთი ქალი...“ გვ. 112—113.

19. „სიმღერა. ამისი ვმა, რომელ არს რუსულად: ჩესთიუუ სკორბი ლუტი ვსიაკა ომინუტი.

— საყუარელმან სიტყუა ავი მითხრა გულ საწვავი...“ გვ. 114—115.

20. „რვეული ესე რუსულად: პოლნო, პოლნე ნე პრემ ჩისა.“

კმარა, კმარა, ნულარ სცოდავ,

სულს აგების მიხედვს შევბა...“ გვ. 115.

21. „რუსული ახალი შემოდებული ქართულად.

— ჯორცთა მიწა ტალახი, საწუთოს ფერხით სალახი...“ გვ. 115.

22. „დინარი საზანდრული, „პატარა ქალო თინაოს“ სანაცვლოდ სათქმელი.

ვაქოთ, ვადიდოთ ვინაო, ღმერთი მაღალთა შინაო...“ გვ. 115—116.

23. „ზმანი შაირნი, თქმული დავით გურამისშვილისაგან.

ახლა იქმნება რომ წამკითხავმა საჩქაროდ წაიკითხოს და რაზედაც თქმულა, ის ზმა ვერ შეიტყოს, ამისთვის წითელი ხაზები ჩამიტანებია. რაც ხაზსა და ხაზ შუა სიტყვები არის, იმაზედ არის ნათქვამი.

— მეფეო, ღმერთმან ნუ მოგცეს წუხილი, ჭმუნვა, ვიშობა...“ გვ. 116.

24. „ერთს დღეს აღდგომაც იყო და ხარებაც. დილაც (!) ციოდა მოსკოს და იმის მონასიბათ თქმული.

— მოსკოვს ქალაქს მზეს ველოდიო

და ვერ გნახეთ აქ, სულარო...“ 116—117.

25. „ერთმან ქართველმან თავადიშვილმან მოსკოს ქორწილი ქნა და ცოტად მდადს პურის ჭამა დაუგვიანდა. აგრევე მანამდისინ ქორწილს იქმოდა, ორს დაბალს აზნაურთან იღვა ფსონს, იმაზე მეტს ხარჯევდა; იმის მონასიბათ თქმული.

— დაღამდა, დილა გათენდა, მდადს პური არ უჭამია...“ გვ. 117.

26. „ერთს დღეს ბატონმა დავით გურამისშვილისათვის ხალათის ბოძება განიძრახეს (!), იმის მონასიბათ თქმული.

— სიუხვის კოკა ბატონსა წინ უდგას, ვითა კულადა...“ გვ. 117.

27. „ამიციანა ზმიანი.

— აწ ზმოზს მღექსელი, მზა სავარცხელი, მაქო, მწვადები დარბაზს წაიღით...“ გვ. 117.

28. „სიმღერა, რომელ არს ამის ჯმა რუსულად: ულეტელა ზაზულნიკო ჩერეზ ლუბინუ.

— ვთქვათ, რაც ვარდმან თავის თავზე ქნა საქმე ავი...“ გვ. 118.

29. „სიმღერა, რომელ არს ამ ჯმას რუსულად: „ახ, საკოლიკო, ცველა ვლეტახ მოლოდინ.

— ვით რამდენნი ყვავის ზაფხულს ახალნი...“ გვ. 118—119.

30. „ამიცანა იგავი, ასახსნელად ადვილი.

— ვირემდის განახლდებოდა ძველი დღე, ღამე მზიანი...“ გვ. 120

31. „ანბანზედ თქმული დავითისაგან].

„ადამ ბრმა გულით და ევა ვერ ზოგვენ შეთმენასა...“ გვ. 120.

32. „გოდება დავით გურამის შვილისაგან, საწუთოს სოფლის გამო. ტირილი.

— გული ღონდება, ვიწყო გოდება,

ვაი საწუთოვო, ცრუო სოფელო...“ გვ. 120—123.

შენიშვნა: ლექსის სათაური ამ სახით „საწუთოს სოფლის მღურვა და ყვედრება“ განმეორებულია ლექსის შუაში, გვ. 122.

33. „სიკვდილის და კაცის შელაპარაკება და ცილობა და ერთმანეთის ბჭობა.

— ყველას გვეწვევის სიკვდილი, გვმართებს დაუხვდეთ მზათაო...“ გვ. 124.

34. „კაცისა და საწუთოსაგან ცილობა, ბჭობა და ერთმანეთის ძვირის ჰხსენება.

— ჰაი, ჰაი, ეს საწუთო რას სტყუის და რას უპირობს...“ გვ. 128—139.

შენიშვნა: ა) გვ. 134—135 გადამწერს, როგორც ჩანს, შემთხვევით დარჩენილი დაუწერელი, რადგან ტექსტი 133 გვერდიდან უშუალოდ გრძელდება 136 გვერდზე; ბ) პოემის ტექსტს მოსდევს გადამწერის ხელით ნაწერი ნაწყვეტი ბიბლიიდან: დაბად, 4,9—4,16; ფრაგმენტი მოგვითხრობს კენის გაძევებას ღმრთისაგან აბელის მკვლელობის გამო.

35. „წიგნი ესე მხიარული ზაფხული; რუსულად ამის ჯმის სიმღერას ეწოდების: „ვესელა ვესნა“, თქმული მისივე დავით გურამის შვილისა. ზამთარ-ზაფხულისა და ქარების ბრძოლა.

— ერთს ქალს რუსული „ვესელა ვესნა[ა]“

ჩემთვის სახმილად ჩამოეკვსნა[ა]...“ გვ. 139—179.

მთავრდება: „... არას ისმენდენ ღვთის ბრძანებასა,

იქმოდენ ყველას თავის ნებასა,

იქმნა წარდგნა წყლითა ყოველ მოშთობითა,

ქვეყანად იქმნა“. გვ. 179.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს, იხილე Описание, II, გვ. 481.

2. ხელნაწერი გამოყენებულია დ. გურამის შვილის თხზულებათა სრული-კრებულის (გამოცა 1955 წ.) ტექსტის დადგენისას. გამოცემაში ხელნაწერი აღნიშნულია II ლიტერით (გვ. 303).

3. გვ. 135-ზე უხეირო, „დედაბრული“ ხელით ნაწერია არაკი: „ავსა კაცსა თუ რაგვარნი ბედნი მსაზურებენ.“ გვ. 134-ზე იმავე ხელით—„ვეფხისტყაოსნის“ ცალკეული ტაეპები.

შინაწერი: 1. „უმთიკა შვილის მიერ. სოლომონ თადეოზის ძის ნაცვლი შვილისა“ (პ. უმთიკა შვილის ხელით). 1r

2. „წითლად მოხაზული რაც არის, როდესაც გურამიშვილის დავითიანი 1880 და წინათ 1870 წელს დაიბეჭდა, აქედამ დაიბეჭდა, რადგანაც გურამიშვილის ნამდვილ ხელნაწერში ფურცლები ამოვარდნილიყო. პ. უ მ ი კ ა შ ვ ი ლ ი. 1887 წ.“ (გვ. 49.)

3. „წადი, უსტარო, მიერთვი ტან-სარო უსულებს.

ჩემაგიერად აკოცე თვალ-წარბსა დახაზულებს.

მსწრაფლად მიანბე თქმულები, აღსინე ჩენსა გულებს,

ნუ დაივიწყებ ეკატერინას, მრავალჯერ კირ-ნახულებს“ (გვ. 181.)

(775)

1519

რიტორიკა. XIX

32 ფ; 33X22; ცისფერი ქალაღი; უყდო; აკლია შუაში; მხედრული, სათაურები-მთავრულით; კვირნიშანი 1816—ფ. 12; [XIX]; დაუწერელია 32rv; პ. უმიაშვილისაგან მიღებული.

„რიტორიკა. § 1. რიტორიკა არს ჯელოვნება განკარგუად და სააზროვნოდ გაცხადებდ ჩაზრთა თჳსთა. § 2. განვაცხადებთ რა ჩაზრთა ჩუშნთა, ჩუშნ გჳჳტუს მარადის ვითარიმე საცნაური საგანი...“ 3r—31v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის „საფოტმლნი(!) სიტყვარებისანი. შეყანილება(!)“, რომელიც 21 პარაგრაფისაგან შედგება (1r—2v).

2. როგორც შედარებამ გვიჩვენა, ტექსტი არ წარმოადგენს მინითარ სევასტივის „რიტორიკას“.

მინაწერი: „პეტრე უმიკაშვილისაგან“ (1r).

(776)

1520

კრებული. 1810

89 ფ; 30X20; ქალაღი (თეთრი და ცისფერი); უყდო; დაშლილი; მხედრული. კვირნიშანი 1807 (ფ. 1); 1810 (76v); გადაწერის ადგილი—პეტერბურგი (76v); გიორგი ავალიშვილის ავტოგრაფი; დაუწერელია 1v.; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული

1. „კეთილმოქმედისა სიცილიელისა ქალისა ანუ შემთხუშტაჲ მარკიზ ალბელინასათჳს.—ალეიარებდი მე თავსა თჳსსა ბრალეულად დიდსა შინა უბედუროებასა წინააღმდეგად ლტოისა, უკეთუცა არა მიმეცნო სრულისა ქტუყანისადმი ყოვლად უმაღლესისა მოწყალეებისაგან მისისა შთამოვლენილი ჩემზედა სახიერებანი...“ 2r—76v.

შენიშვნა: წინ უძღვის მთარგმნელის, გიორგი ავალიშვილის წინასიტყვაობა: „კეთილგონიერო მკითხუშლნო! მხილუშლმან როსისისა ენასა ზედა შემდგომისა წიგნისა ამის (კეთილმოქმედის სიცილიელს ქალად წოდებულისა) და მას შინა მოველმან განხაკრუშებელთა შემთხუშტათა ნოთინებისა ქალისა არა მხოლოდ სამაგალითოჲსა კეთილმოქმედებისა, არამედ ყოველთა ღირს განმაღიგებლობისა თჳსებათაჲსა მქონებელისა, ვიწყევ გარდამოვლებად ქართულსა ზედა, რაოდენცა მინადირებულმან, ვგოდენუშ ტყუშ-ქმნილმან (თუცა ძნელ მისაბძტმლისა, გარნა ფრიად საჭებელ საგუჯიობელისა), მომზიბლუშლისა ლტოივ გონიერულისა ქცევისადმი მისისა და დავებად თქუშნდა. უფალნო მკითხუშლნო! რომელიცა ჰგებთ კეთილმექმეობასა შინა რაოდენმე მჰსგავს მძლუშტლობითა მისელისა და მხიარულებისა დიადიმათა ბუროვისა ამის ჩემისა ტრეზილაჲსა, რჳშუნებულმან მით, რამეთუ ოდესცა თვითუული მეჭარბეული კეთილისა, ღირს ჰყოფთ სიყუარულსა და პატივისცემასა თჳსსა, ასპარეზსა ზედა უბედურებისა მორბედისა და

შემდგომად საყუდელსა ბედნიერობისასა მიწუენილსა ქალსა. მაშინ ინებებთცა შემაწეცნებელისა თქუენდანი მი'ისა მიზეხისა მიმართცა წერილსა ამას შინა პოენილისა რაასანი ნაკლებობისა მიტეუებასა, ვინაფიან გონება შემსჭუალული კეთილთა მიმართ მისთა ეუარებოდა შემწეობასა შინა შემსუბუქებად ტვირთისა გელსა ახოლოდ მშრომელსა, და ამაღ გთხოვთ ყოველსა, შეგხუდესთ თუცა რომელსა ნუ ჰყოფთ გულსა მწყრომელსა, რისხვით დაუთოობელსა, ამა სოფლის მთობელსა, მწირსა, ქუცყინის მზობელსა, მარად ლმობით მკომბელსა, მფარველთ არა მკომბელსა, ცოწივთ ჩემსა ზეცნობელსა, მრატალ სახედ მთხოობელსა. რაოდენი მეძლო, ვკციდილობდი უნაკლოვ გადმოთარგმნასა, გარნა სრული იგი არს, რომელიცა, უძღვის და მართება აღმოსუთქუასა ჩუენ მოკუდაუთასა, და რომლისადმიცა დაეჭუთები რწმუნებითა ანით საცუენოდ. თ. გ | ი თ რ გ ი | ა [ვ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი].“ (1r).

ანღერძი: „სრულ იქმნა ჩვი წელსა, იანერის ზ. ს ა ნ კ ტ პ ე ტ ე რ ბ უ რ ღ ს ა“ (76v).

2. „ამ მოუაება თ. გ. ავალოვის მიერი.— უწყალოვო! შენ უწყვი ნამდვილ, რომელ აწყყო დროჲ, უღმობელად მდებელი ჩემი, ამრატლებს ჩემსა ობრტათა...“ 77r.

3. „ანმოტაება სხვა-მიერ. მოყუასისათს თვისსა.— შეწუხებული ცხოტრებად ამბობებითსა სასტიკებასა შინა სოფლისასა, საშუვალ ბრალეულებათა შესაყრდნობელსა...“ (77v—78r).

4. „სარცხტუნ იგი არს ოდენ, სწერტდეს რა სჯინდისი...“ 78v—79r.

შენიშვნა: იწყება და თავდება ლექსით.

5. „მოტარევე.

— მოგიალერსებ შენ, მაშტრალო მოთვარევე, მშვიდო მოთათბირეო უბედურთა...“ 79v—80r.

6. „მმეთ ქუტობაჲ. მეჯაჯობელისა ენნონაჲსაჲ.— იძულებულ ვარ მე თქმად შენდა, უსაყურელესო პარიზ, ტრფიალებისა მის გამო, რომელიცა ჰქენჯუტნის სულსა ჩემსა...“ 80r—85v.

7. „განყოფა ა. აღწერა (ანუ სია) ზომითა.— ხოლო რათამცა შესადლო იყოს პირად-პირადად წოდებულთა რიცხუთა ქმნად საჭიროთა აღრიცხუათა, მაშინ პირტლად ქუტუნის ცნობად შემდგომისა აღწერისა მისისა...“ 86r—88r.

შენიშვნა: სიაში მოცემულია ზომები სიგრძისა, დროისა და სხვ., აგრეთვე სხვადასხვა ქვეყნის ფულის ზომები.

8. „მალალ-მსლტლლის დეისტიტიტელნი ტაინი სოვეტნიკის გაბრილი რომანიჩი დერეჟავინისაგან თქმული რუსულად, თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან ქართულად თარგმნილი და ლექს იამბიკოდ დათხზული გ. ავალოვისაგან.

— ევა სივრცითა გარე შეუწერელო,

ნიჰთთა მმოდრავთა ყოველთ შინა ცხოველო...“ 88v.

9. „თავადის იოანეს ავალისშვილის შვილისა მისის ევლოლიოსისა საფლავსა ზედა მდებარესა ქუასა ჰსწერია ესრეთ.

— ათას შვიდას სამოცდაექუსს, ათოთხმეტსა დეკემბერსა,

მშუტს რა სოფლად ჩემთა მმეშუთა, მოკუდავება განმეწესა...“ 89r.

10. „ცნობა ბასტონის თამაშობისა.

ა. ბასტონ ა-უბრალო, ბ-მეორე, დ-პირველი...“ 89v.

მინაწერი: 1. „თავადის იოანეს ავალის შვილი იოვანე, იაიად
ბნობილი, მიიკვალა აგვისტოსა ე, წელსა ჩემგ წელსა“ (89r).

2. „როცა დახედოთ, მაგიგონებდეთ. კნეიენა(!) თიკო ჩოლაყვევის ასუ-
ლი“ (89v).

3. „19, პეტრე უმიკაშვილის მიერ ფირუხ მაყაშვილი-
საგან იყალთო დამ“ (პ. უმიკაშვილის ხელით, 1r).

(777)

1521

გერონტი სოლალაშვილი. ნაცვალსიტყუაობა. 1801

128. ფ. (1ფ+254 გვ.); 17: 11; ცნსფერი ჯალადი, ტვიფრულ ტყავადაკრული
მუყაოს ყდა: იხედრული, სათაურები ასომთავრული სინგურით; კვირინიშანი—1800
(გვ. 13); 1801 (გვ. 7,258); ავტოგრაფი (გვ. 253); გადაწერის ადგილი—არაფიქს.
მრავალმისი ნათლისმცემლის ნონასტერი (გვ. 7); დაუწერელია 1ფ, გვ. გვ. 8, 135—
136; პ. უმიკაშვილისაგან მიღებული.

(გერონტი სოლალაშვილი). „წარმოთქმა მართლისა სარწმუნოე-
ბისა, ესე-იგი ღთის მეტყულებითა და განგებულებითა, ხოლო პირველად
არსებისა და ბუნებისათს, პირისა და გუამისათს, კითხუა-მიგებრთ განკარ-
გულნი, რომელსა ეხედწოდების ნაცუალსიტყუაობა. ნაკუშთი პლნი,
კითხუა პლნი.—რომელიცა გვისწავის ჩთა მოციქულთაგან ერთი ომერთი
სამგუამოვნად და ერთარსებად, ვითარ არს ესე, მაუწყე...“ გვ. 11—134.

შენიშნა: 1. შედგება სამი ნაკვეთისაგან. მეორის სათაური: „შუდთათს საი-
დუმლოთა, რომელნიცა შეწყნარებულ არიან წმიდისა კათალიკე ეკლესიისა მიერ“
(გვ. 49), მესამისა—„შუდთათს მსოფლიოთა კრებათა“ (გვ. 112).

2. ტექსტს წინ უძღვის: ა) ავტორის წინასიტყვაობა: „ყოველად უსამღვედლოეს-
სა წმიდასა მეფესა არხიმანდრიტელ(!) ნინოწიდელ მიტროპოლიტს, სულიერს
მწყემსსა ნოწყალს. ველწოდეს მიხაილს და ჩემსა სულითსა მამას არხიმანდრიტ
ეფთხის. —ვინათგან მრავალნი არიან ქუტყანასა ჩქმსსა ჩემებრ უფიცნი მღუდელ-
ნი. სოფელსა შინა მყოფელნი. როდელთაცა არა უწყიან საღმრთოთა საიდუმლოთა
ძალნი და საღმრთონი წიგნი, ხოლო უკეთე ვითათამე უწყიან წერილნი, არა
უწირთიესთ და არცა მოვალე არიან მათთს, რათამცა საღმრთოთა წერილთა
მიერ განინათლებდენ გონებასა, და ამას თანა არცა მოუსმენიესთ აზნაურებრნი
ცნობანი, რომელ არს ფილოსოფია, და არცალა ღთის მეტყულებითნი და ანუ
საღმრთო განგებულებითნი. ხოლო ნიზეზი უმეცრებისა ამისა ესე არს: პირველად
უკანონობა და წეს-უდებლობა ქყნის ჩნისა, და მეორედ მთავრება მრავალგზის
და წარტყმნვა ქყნისა ამის და სანდოთა ჯალაქისა ჩნისა სპარსთაგან და ლეკთა.
და დარღვევაჲ ჩქმნთა ეკლესიათა და დაწუტვა არა ერთგზის გინა ორგზის, არა-
მედ უმრავალჯერესა, ვა გვისპენიეს და უწყებულ ვართ ქართლისა აღმწერელთა.
მემატიანეთაგან, ხოლო რომელნიმე თუაღრთაცა ჩნითა გვიხილან მრავალგზის
და ამით ძლით უმეცარებასა შინა ვჭეიეთ დაშთსტლნი არა მცირედთა ჟამთა,
არამედ მიმყოვრებულთაცა.

ამისთს ვიდლივე ძმთა ჩემთა სიყუარულისაგან მე, ფრიად ცოდვილი და უმე-
ცარი და არა ბრძენი, არამედ გლახაკი გონებითა, და ესე არს კმა მიზეზი ჩემი,
რათა ძალისაგან ჩემისა სარგებელ ვექნა ნშობელსა ჩემსა ქუტყანასა და მათ შინა.
ბყოფთა ჩისა ეკლესიასა შვილთა და ძმთა ჩემთა მღუდელთა ჩემებრ უფიცთა.
ხოლო არა კადნიერ ვიქმნები მათდა მიმართ, რომელნიცა მღუდელმთავარნი
მოსაყდრებენ ნაცუალად წთა მოციქულთა, არცა მათდა, რომელნიცა მეცნიერნი
და პატრიარხნი მღუდელნი პმოქალაქობენ სიბრძნის მოყარებითა: ად მათდამი
არს მოკუნება ჩემ გლახაკისა ამის, რომელთაცა არა უწირთიესთ ძქულნი საღმრთო-
ნი წერილნი და არცა ახლისა ამის აღტქმისანი და არცა საღმრთოთა მოძღუართა
ჩუენთა მამათანი, რომელ არიან გრიგორი ღთისმეტყულისა, ანუ. იოანე დამასკე-

ლისანი, გინა თუ ესევეითართა სხუათა ჩ^რთა მამათანი. და რომელთამე არცაღა თუ ჰსმენიესთ, არამედ მხოლოდ მსოფლიოთა ზრუნვათა არიან შექცეულ. მათდა სარგებელად ჯელ-ვაჟე ამას აღწერად უნდონი ესე სიტყუანი უნდომან მან მარტივითა ლექსითა წყობილებითა მცირედ შემოკლებით ღ^რის მეტყუ^ტშლებითთა და განგებულეობითთა ჰ^რდ, და მერემ შემდგომად მათსა შუდთა მათ თჳს საიდუმლოთა, რომელთაჲ დადამტკიცებულ არს წ^რა ეკლესია აღმოსავლეთისა.

ხოლო ამით არა თავისა ჩემისა მინდობილი, არამედ სასოებითა ყ^რდ წმიდისა სულისათა და წმიდათა ლოცუათა თქუ^ტშნათა, და არა^რ თუ ჩემთა სიტყუათა აღესწერე, არამედ საღმრთოთა და წმიდათა წერილთაგან ძტ^შლისა და ახლისა აღთქმისათა და წ^რთა მამათასა. ხოლო ვინათგან ჩემებრთა ლიტონთა კაცთა მიმართ არს სრბა ესე სიტყუა ჩემისა, ამისთჳს აღესწერ მარტივითა და ლიტონითა სიტყუთა. და ამისთჳს, ლექსთ, წყობილებისა უნდოებისათჳს, ნუ შეურაცხ-ჰყოფთ მცირედსა ამას შრომასა ჩემსა, არამედ აზრისამებრ მიხედეთ მცირედსა ამას ლტ^შასა და მოხარებით სიყუარულსა მშათათჳს ჩემთა და ტკივილთმყოფარებასა, ხოლო მე ვგონებ, ვითარმედ არა უჭმარ იყოს ლწილი ესე ჩემი.

ხოლო ესე ვუწყვი, რამეთუ ჩემებრ უვიცისა და უღირსისა მიერ არა ჯერ-არს ესევეითართა ჯელყოფად და შეკადრებად, არამედ ღირსთა და მეცნიერთა, ვინათგან მცირედი რამე ტალანტი მრწამუხებიც დატევისამებრ ჩემისა და უძლურებისა მეუფისაგან ჩემისა. ამისთვის ვშტრები, რათა არა მოიწიოს სასჯელი, მონისა მის მსგავსად, დაფარვისათჳს ამას ტალანტისა მიწასა შინა უღებებისასა. ხოლო ამ კადნიერებისათჳსა ვითხოვ შენდობასა თქტ^შნ ჩ^რთა მღლედღმთავართა მიერ, პატროსანთა არხიმანდრიტთა და ყოველთა პატროსანთა მღლედღმთავართაგან, რათა არა თავგვედად მრაცხოთ, ვითარ ვარცა, ესევეითარისა დიდისა კანნიგრებისათჳს, და ვითხოვცა მოტეგებასა. და უკეთუ არა ჰსთნავს სიწმიდესა თქტ^შსნა ჩემ მიერ ესევეითარისა საქმისა ველ-ხებად, და რომელთაცა მიხილოთ, საიდუმლოდ მამხილეთ; და რომელნიცა შორს ბრძანდებოდეთ, წერილით მამხილეთ. და ესრეთ მივითუალე მხილებითსა ბრძანებასა თქტ^შნსა, ვითარცა ძე და მრწემი მონა, და ვითარცა ბრძანებასა ღ^რისასა, ესრეთ მივიღებ მადლობით მოწყალებისთა სწავლასა თქ^შნსა, უწყის გულთმეცნმან, რომელი ყოველთა ზედა არს და ყოველთა შორის და ყოველსავე აღავსებს და თვით ჰგვის მოუკლებლად და გარე შეუწერელად!

და ამასაცა კრძალვით მოგაჯსენებ უფალთა ჩემთა, რამეთუ მადლითა თქ^შნითა მცირედი რამე მსმენიეს მოძღვართაგან. რომელიმე ცხოველთაგან და რაოდენიმე მკუტვართაგან, არამედ ფრიად ცოდვილ და უღირს ვარ, გარნა უმეცრებასაცა წარვაწერ თავსა ჩემსა ზედა. ხოლო თქ^შნა იტკივით სულისათჳს ჩემისა და სიტკბოებით მამხილეთ და განაშორეთ თავგედობისა ამისგან ჩემისა და კადნიერებისა, არამედ ნუცა რისხვითა მსწავლით მოქენესა თქ^შნ მიერისა სწავლისა და გვედრები სიწმიდესა თქტ^შსნა, უკეთუ შეიწყნაროთ შრომილი ესე ჩემი, რაოდენიცა ცთომილება იხილოთ, რათა თქ^შნ განამართლოთ და სრულ-ჰყოთ ნაკლულევანება და არა მიმცეთ წყევასა ტტ^შშე უბადრუკი ესე მონა თქ^შნი; და ლოცვასა და კურთხევასა ღირს მყოთ, რათა თქუენცა გვსმესთ ვმა იგი კურთხევისა ქ^შეს ღ^რისა ჩტ^შსნისა მიერ მიმწოდებელი ნების-მყოფელთა თჳსთა, ოდეს მოვიდესა მეორედ დიდებით განსჯად ცხოველთა და მკუტვართა სიზარტლით, რომელი-იგი არს კურთხეულ უკუნისამდე, ამინ. მ რ ა ვ ა ლ მ თ ი ს ნათლისმცემლის მონასტერსა შინა, უღაბნოსა გ ა რ ე ს ა ს ა, წელსა ქრისტესით 1601 ჩყა, თთჳსა დეკანბერსა ათერთმეტსა. თქტ^შნი უტტ^შნაესი მონა, ოდესმე მისის სიმაღლის მეფის ი რ ა კ ლ ი ს კარის არხიმანდრიტ-ყოფილი, ფრიად უჭმარი და უღირსი გ ე რ თ [ნ] ტ ი“ (გვ. 1—7).

ბ) შესავალი: „ხესთა მის ნათლისა და ზესთა ბუნებისა, ნათელთ მეორედ მანათლისა, განიერთა ხესთა გონებათა არსთა მარსისა...“ (გვ. 9—10).

3. „ნაცვალსიტყუაობის“ ტექსტს მოსდევს:

ა) „აღსარებისათჳს“ (გვ. 137—217).

ბ) „წმიდათა შორის მამისა ჩ^რნისა იოანე მმარხეტ^შლისა კანონი შეცოდებულთათჳს; შემოკლებულად მისგანვე, კანონი მეთუ“ (გვ. 217—246).

გ) „კანონი ბასილისა და იოანესი ნებსით კაცის ლვისა“ (გვ. 246).

დ) „კანონი დღითი-დღედთა ცთომათანი, ვითარცა წმიდამან მამამან ჩტ^შსნამ ვასილი განაწესა.“ (გვ. 247—253).

ანდერძი: 1. „მისი უმაღლესობის მეუფის მეორისა ი რ ა კ ლ ი ს ა კ არ ის ა რ ხ ი-
მანდრიტ ყოფილი სო ლ ა დ ა ს შ ვ ი ლ ი ს ქ ე ს ო ბ ი თ ყო ვ ლ ა დ უ ლ ი რ ს ი გ ე რ ო ნ ტ ი
მხილველთაგან შენდობას ვითხოვ. წელთა ქრისტესით 1801, ჩყა, დეკენბერსა 18 იმ“
(გვ. 253).

2. იხ. წინასიტყვაობის ბოლო, შენიშვნა 2 ა.

მინაწერი: „№ 20. პეტრე უმიკაშვილისა“ (მისივე ხელით, გვ. 1).

(778)

1522

ვოლფიუსი. ფიზიკა. XVIII

154 ფ (308 გვ.); 16×11; ქალაღი; ტეიფრული ტყავადაკრული ბის ყდა; ბოლო-
ნაკლული, გვ. 11—12 ამოვარდნილია; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით;
[XVIII]; მთარგმნელი—ანტონ კათალიკოსი; დაუწერელია გვ. 266; პეტრე უმიკა-
შვილისაგან მიღებული.

[ქრისტეან ვოლფიუსი]. „შემოკლებული ჩისიკა თეორე-
ტიკებრი, შესავალი ანუ წინასიტყუაობა. § 1.—ჩილოსოფია ბუნებითი ანუ
ჩისიკა არს ცნობა ბუნებითთა ნივთთა, ესე იგი ყოვლისა მის, რააცა არსე-
ბისაგან და თვსებისა სხეულთასა ყოფად შესაძლებელ არს...“ გვ. 1—308.

წყდება:... „389. აწ სადამე დაშთომილ არს კითხუად, თუ ვითარმე
არს მიზეზი მოძრაობისა ილექტროულისა ნივთისა. განიმარტების ესე ესე-
გუარათარე ხატითა: ილექტროქმნილსა შინა სხეულსა, მაგალ., კიქასა შინა
ნივთი ილექტროული მყოფი გარემო ქი...“

შენიშვნა: ა) ვოლფიუსის ფიზიკა თარგმნილია ანტონ კათალიკოსის
მიერ (შდრ. ხელნ). ნ—114, 2597, სადაც ტექსტს წინ უძღვის „ანტონის მიერ არხი-
ეპისკოპოსისა წინასიტყუაობა“. წინასიტყუაობაში აღნიშნულია, რომ ანტონს
უთარგმნია ვოლფიუსის ფიზიკა „რუსთა სამოქალაქოასა ენისაგან“.

ბ) ხელნაწერს აქვს ანტონის შენიშვნები.

მინაწერი: „№ 21 პეტრე უმიკაშვილისა“ (მისივე ხელით, გვ. 1.)

(779)

1523

გეოგრაფია. XVIII

136 ფ; 15,5×9,5; ქალაღი; ტეიფრული ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; ქვედა
ყდა ამოვარდნილია; ბოლო ნაკლული; კიდევები გარედან გადანაპერზე მოვარაყებუ-
ლია და მოხატული; მხედრული; სათაურები სინგურით; ქალაღს აქვს ჭვირნიშა-
ნი; [XVIII]; მთარგმნელი გაბრიელ გელოვანი (12r); დაუწერელია: 1r—11r, 12v;
პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

(გეოგრაფია). „მოკლეთ გამოჩინება გარემოს ქვეყნისა და განყოფი-
ლება ყოვლისა ნაწილებისა, მისთვის რომელნიცა საჯელმწიფო რომელსამე
ნაწილსა შინა არიან და ყოვლისავე საჯელმწიფოსა სამძღურისა დადება ვინ
ვის შორის უფროს არს ძალითა, სიმდიდრითა, მურდახილითა ანუ სხვითა
რითამე.—საუკუნემ და ყოვლად შემძლებელმან ღმერთმან პირველად სიბრძ-
ნითა თვისითა მიუწდომელითა დაგუბადა ჩვენ...“ 13r—104r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის თავფურცელი: „ლეოლრაფია ანუ მოკლედ ქვეყნის სიმოგულისათვის აღწერა, პირველ ლათინთა ენისაგან რუსულად თარგმნილი, ხოლო აწ მეორედ რუსულითა ენისაგან ქართულთა(!) ენასა ზედა გაბრიელ გელოვანის მიერ თარგმნილი, რომელიცა დაბეჭდილ არს ბრძანებითა დიდის ხემწიფის მეფეთ-მეფეს პეტრე ალექსის ძისა მიერი წელსა უფლისასა ჩლი, თვესა მარტსა, სამეფოსა ქალაქსა მოსკოვს“. (12r).

2. გეოგრაფიის ტექსტს ერთვის: ა) მთარგმნელის ვრცელი ანდერძი. — 104v—112v. (მისი ტექსტისათვის იხ. აღწერილობა S—1131; იგივე ანდერძი ხელნ. A—1007 მიხედვით რუსული თარგმანითურთ გამოქვეყნებული აქვს მ. ჯანაშვილს (იხ. Описание, ტ. III, გვ. 261—269). ანდერძის დასაწყისში მინაწერი: „ეს მოთხრობა დაბეჭდილია აქედამ „ივერიაში“ 1877 ანუ 1878 წელსა. „პეტრე უმიკაშვილი“ (104v). ანდერძის ბოლო: „... ვიხილე წიგნი ესე მოკლეთ ქვეყნის აღწერა და ფრიად მიმზიდა და მოვიზიდე. შემიტკბო და შევიტკბე, შემომიძგა და შეუდეგ, ხელ-ყავ და რაც ოდენ შემძლებელ ვეძებნე, ვთარგმნე მე. კნიახ გელოვანმან გაბრიელ ქვასა ქრისტესაქეთ ჩლლზ, სამეფოსა ქალაქსა. მოსკო [ვ] ს“ (112v).

ბ) „თაბლიცა, ამას შინა აღიწერება სიგრძე და სიგანე ღრადუსებისა ქალაქებთა გამოჩენილებათათვის ქვეყნისა სიმრგულესა ზედა მოკლეთ წიგნისა ლეოლრაფიისაგან ესე სიტყვები, ქვეყნის აღწერილობა ფილიპე ფერარარის მიერ გამოწერილი“ (113r—136v). ანბანზე დალაგებული ტაბულა წყდება ასოზე (სიმირნა იონისა).

მინაწერი: 1. „საკუთრება იოსებ ახალშენაშვილისა“ (12r).

2. „... № 22 პეტრე უმიკაშვილის მიერ აწ 1887 წელს. მღვდლის იოსებ ახალშენაშვილისა, წინათ ანჩისატის დიაკვნისა“ (11v, პეტრე უმიკაშვილის ხელით).

(780)

1524

ძლისპირნი და ღმრთიხმშობლისანი. XVIII

92 ფ. (184 გვ): 15,5×10,5; ქალაღდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა. ყდის საცავი ფურცლები ცისფერი ქალაღდისა; ჭიანჭავი; ჭვირნიშნაინი ქ. ლაღდი; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVIII]. დაუწერელია გვ. 150; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „ძლისპირნი და ღმრთიხმშობლისანი. უგალობსი—სასწაულითა იწენა ერი უფაღმან, და ზღუა მღელუარე სიტყვთ განაწმო პირუტყლ...“ გვ. 1—149.

შენიშვნა: ძლისპირნი დაწერილია რვა ხმაზე.

2. „ძლისპირნი სამწუხრონი. ვმა ა.—შენ სიტყუა დაუსაბამო, ზეცისა მეფუფე, თანასწორი მაშისა სიმდაბლით გარდამოვედ...“ გვ. 151—184.

შენიშვნა: 1. დაწერილია რვა ხმაზე.

2. ხელნაწერს ახასიათებს უბრჯგუსა და უხმოვნობის ნიშნის ხმარება.

მინაწერი: 1. (გვიანდელი ნხედრული). „ქ. ეს ძლისპირი მახისშვილისა გიორგისა არის. ვინც მოიპაროს. გაუწყრეს წმინდა გლოგთთა და სვეტი ცხოველიცა გაგიწყრეს, რომელმაც ეს ძლისპირი მოიპაროს, ამინ, ამინ, ამინ, კილი-ელისონ“ (ზედა ყდის შიგნითა მხარეს).

2. „№ 23, პეტრე უმიკაშვილისა. ძლისპირნი“ (ზედა ყდის საცავი. ფ. v და გვ. 1.)

(781)

1525

პორფირი. შეყვანილობა. 1790

58 ფ: 16×10,5: ქალაღი, ტყავგადაკრულ მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1790 (32r). ჯადამწერი—გნატე იოსელიანი (32v). დაუწერელია: 3r—4r, 5r, 32v—33v, 48v—58v. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

„პორფირის შეყუანილობა.—ნამდგლ საჭირო ხურისაორიე და არისტოტელისა მიერთსა შინა კათილორიათა მნებავი მასწავლელობათა, ცნობად რად ნათესავი, რად განყოფილება, რად სახე ... 6r—31v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს ერთვის ვრცელი თემატური საძიებელი (34r—48r). 49r-ზე გამრავლების ტაბულა.

2. პორფირის „შეყვანილობა“ თარგმნილია სომხურიდან ზურაბ შანშოგავის მიერ: იხ. S—358, გვ. 1. და კ. კეკელიძე, ქართული ლიტ. ისტორია. I², გვ. 284.

ანდერძი: „აღიწერა 17 $\frac{6}{27}$ 90 გგნატი პროთოდიაკონისა იოსელიანი-საგან“ (32r); იქვე პ. უმიკაშვილის ხელით მიწერილია: „მეფის ერეკლე II კარის ეკლესიის დიაკვანი“.

მინაწერი: „№ 24. პეტრე უმიკაშვილისა“ (6r);

(782)

1526

ფსალმუნი. XVII

251 ფ: 10×8: ქალაღი, ხედა ყდა არა აქვს, ქვედა—ტყავგადაკრული ხისა; თენაკლული; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XVII]; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[ფსალმუნი], „... საფარველსა ფრთეთა შენთასა დამიფარო მე...“ (ფს. 16,8) 1r—251v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს გიორგი მთაწმიდლის ეულ რედაქციას

მინაწერი: 1. „ეს დავითნი ნინოს არის“ (228v).

2. „№ 25, პეტრე უმიკაშვილისა, დავითნი“ (1r)

სხვა მინაწერები: 239r, ქვედა ყლის საცავი ფ. 1r.

(783)

1527

სულხან-საბა ორბელიანი. წიგნი სიბრძნე-სიცრუისა. XVIII—XIX

90 ფ; 21,5×17,5: ქალაღი, ტვიფრულ ტყავგადაკრულ ხის ყდაში; თავ-ბოლო ნაკლული. აკლია შიგნითაც; ფუ. 3,10 ამოვარდნილია, ფ. 26 გახეულია; მხედრული, სათაურები სინგურით; ჭვირნიშანი—1793 (ფ. 21); [XVIII—XIX] დაუწერელია 75v. აგტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[სულხან-საბა ორბელიანი, წიგნი სიბრძნე-სიცრუისა]. „...მძინარე, თან აკაზმული ცხენი მზმარი მოუწოდეს ჭაბუკსა მას და ნახა მეფემან, ფუცა: მსგავსი მის ეტრატის სახისა არისო...“ 3r—86v.

წყდება: „... ამ ჯორს თავისის აკაზმულობით მოგცემ, შენ ვირს ხომ ეს სჯობს და ნულარ მარცხვენ. მისცა ქრთამად ჯორი და წავ...“

21. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

შენიშვნა: 1959 წ. გამოცემული ტექსტის მიხედვით (სულხან-საბა ორბელიანი, თხზულებანი, ტ. 1) ხელნაწერში არის გამოცემის 16—138 გვერდების ტექსტი.

მინაწერი: „№ 26. პეტრე უმიკა შვილისა მიერ. ომან მდივნის ხერხეულდიძის შვილის ანდრიას შვილმა ნიკოლოზმა გადმომცა უმიკა-შვილსა ეს სიბრძნე-სიცრუის წიგნი“ (4r).

(784)

1528

სულხან-საბა ორბელიანი. წიგნი სიბრძნე-სიცრუისა. 1782

87 ფ. (175 გვ.); 20,5×16,5; ქალაღი, ტვიფრულ ტყავგადაკრულ ხის ყდაში დაშლილი; მხედრული, სათაურები სინგურით: კვირნიშანი—[17]89 (გვ. 25), 1780—(გვ. 142); 1782—ქვედა ყდის შიდა მხარე, პეტრე უმიკა-შვილისაგან მიღებული.

„წიგნი სიბრძნე სიცრუეისა, ნათქვამი სულხან ორბელიანისა ეამსა სიკბაუკისა თვისისასა.—იყო კელმწიფე ერთი, რომლისა საქმენი არავისგან მოიგონებიაან...“ გვ. 1—175.

შენიშვნა: 1. გვ. 175 დაკრულია ქვედა ყდაზე და მის შიდა მხარეს წარმოდგენს.

2. გვ. 35—38 გვიანდელი ჩანამატია, ქალაღის კვირნიშანია 18[...].

ანდერძი: „სრულ იქმნა კელითა ცოდვილის დიაკვნის... ..ნი ესე ივნისს კა, ქკს ოო“ (გვ. 175).

მინაწერი: „27-ე. პეტრე უმიკა შვილის მიერ გაბრიელ რატიშვილისა სოფ. ქსოვრისს. ერთი რატიშვილი მოსკოვის ყოფილა ვახტანგ მეფესთან“ (გვ. 1).

(785)

1529

გეოგრაფია. XVIII

52 ფ. (104 გვ.); 20,5×15,5; ქალაღი, ტვიფრულ ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; პირველ ოვეულს ფურცლები აკლია, გვ. 91—92 ამოვარდნილია; კიანაკამი; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XVIII];—მთარგმნელი—[გაბრიელ ჯელოვანი]. პეტრე უმიკა-შვილისაგან მიღებული.

„მოკლეთ გამოჩინება გარემოს ქვეყნისა და განყოფილება ყოვლის ნაწილებისა ამისთვის, რომელნიცა საკელმწიფო რომელსამე ნაწილსა შინა არიან და ყოვლისავე საკელმწიფოსა სამძღვრისა დიდება, ვინ ვინ(!)ვის შორის უფროს არს ძალითა, სიმდიდრითა, მურდახილითა ანუ სხვითა რითამე.—საუკუნემ და ყოვლად შემძლებელმან ღმერთმან პირველად სიბრძნითა თვისითა მიუწვთომელითა დაგუბადა ჩვენ...“ გვ. 1—99.

შენიშვნა: ტექსტის მთარგმნელია გაბრიელ გელოვანი. შტრ. A—1007, S—1222, 1523, 1743.

მინაწერი: 1. „ესე წიგნი ხერხეულდიძე ლაშქარნივისის ომანისა არის, ვინც მოაბაროს, და ან დამალოს, რისხამდ(!) მამა, ძე და სული წმინდა“ (გვ. 103).

2. „Сія книга принадлежитъ К[и] А. Херхеулидзеву“. გვ. 98.

3. „№ 28. პეტრე უმიკა შვილის მიერ. ომან მდივნის ხერხეულდიძის შვილის ანდრიას შვილმა ნიკოლოზმა გადმომცა უმიკა-შვილსა“ (გვ. 1)

(786)

1530

როლენი. ძველი ისტორია. XIX

104 ფ. (208 გვ); 20×17; ქალაღი, ტყავგადაკრულ ხის ყდაწი; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით; ჭვირნიშანი 18[...] (გვ. 31); [XIX]; მთარგმნელი—გაიოზ რექტორი (გვ. 1); დაუწერელია გვ. 46—48, 168. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

(როლენი). „ძუღლი ისტორია ეგიატელთა(!), კართაგენელთა, ასსირელთა, ბაბილონელთა, მიდელთა, სპარსთა, მაკედონელთა და ბერძენთა. შესავალი. დასაბამი და განმრავლება სამეფოთა.—რათა ვსცნათ, ვითარ იქმნა სამეფონი და სამეფოებლონი, რომელთაცა ზედა განიყო ქუეყანა, ვითართა აღსავალთა აღვიდნენ იგინი ვიდრე მისა სიდიდედმდე, რომელსაცა ისტორია ცხად გვიყოფს ჩუენ...“ გვ. 49—207.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა) თავფურცელი: „ძული(!) ისტორია ეგიატელთა, კართაგენელთა, ასსირელთა, ბაბილონელთა, მიდელთა, სპარსთა, მაკედონელთა და ბერძენთა, კენილი უფლისა როლენისი; რომელიცა იყო რექტორი პართიისა უნივერსიტეტისა და პრეფესორი(!) მჭევრმეტქმობისა და სხუათა ხოლო გარდამოთარგმნილ არს ფრანცუზულით რუსულსა ზედა ვასილი ტრედიკოვისაგან, რომელიცა არს პრეფესორი მჭევრმეტქმობისა და წვერი სანკტპეტერბურსკის(!) სასწავლოს აკადემიისა, ხოლო ქართულსა ზედა დაწყებულ არს თარგმნად არხიმანდრიტის და თელავის სემინარიის რექტორის გაიოზის მიერ წელსა 1783, იანუარსა 11“ (გვ. 1).

ბ) „წინასიტყუაობა. სარგებლობა წარმართთ ისტორიისა. ხოლო უსაკუთრესად ჰაზრი ანუ ჰსჯა ჰსჯულთა და პატივისცემისა ღმრთისა.—ისტორია წარმართთა, ვერ შემძლებელ იქმნებოდა ღირს ყოფად ამისა, რათამცა აქუნდა ვისმე მისდაძი გულს-მოადგინება...“ (გვ. 3—45).

2. გვ. 2-ზე ჩამოწრილია სხვადასხვა სიგრიის ხომების სახელთა განმარტება.

მინაწერი: „1. Сеи книгъ(!) принадлежить князю(!) Андрея Херхеулидзева“ (გვ. 208);

2. „№ 29-ე. პეტრე უმიკაშვილის მიერ თმან მდიენის ხერხეულიძის შვილისშვილის ნიკოლოზისგან“ (გვ. 1).

(787)

1531

არიომეტიკა და გეომეტრია. XVIII

162 ფ; 20×16; ქალაღი, ტვიფრულ ტყავგადაკრული ხის ყდა; 129ფ-დან დაშლილი; მხედრული; [XVIII]; დაუწერელია: 32r, 142rv, 157v, 160v. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „არისმეტიკა პრაქტიკა, რომელ არს აღმრიცხველობისა გამოცდილება.—კითხვა: რა არს არისმეტიკა-აღმრიცხველობა? მიგება: არისმეტიკა, რომელ არს აღმრიცხველობა, არს ჯელოვნება პატივოსანი უშურველი და ყოვლთა ადვილ გულისქმის-საყოფელი...“ 33r—148r.

2. „მოთხრობა სრულიად ღეომეტრიისათჳს.—ღეომეტრია არს სიტყვა ბერძნული, ხოლო ქართულისა ენითა არს ესე ქვეყანისა მზომელობა და ჯელოვნება ველთა მზომელობისა და აქვს მათემატიკობისა გამოცდილება-თა შორის უპირველესობა...“ 149r—156v.

წყდება: „... რომელი არს ნაკვეთი მტკიცე. არს ესრეთი დიდებულობა, რომელსა ძალუცს სიგრძესა...“

შენიშვნა: 1. ტექსტში ჩართულია ნახაზები.

2. 2r—31r—ტექსტი სლავურ(?)ენაზე.

მინაწერი: 1. „ეს არიზმატიკა ო მ ა ნ შვიენისა არის, ვინც მოიპაროს, გაუწყ[რეს] ანჩისხატი, პირი მღვთის[ა]“ (1r).

2. „№ 30. პეტრე უმიკაშვილის მიერ ო მ ა ნ. მდივნის ხერხეულიძის შვილიშვილის ნიკოლოზისაგან მომეტა უმიკაშვილისა“ (ზედა ყდის საცავი ფურცლის v).

3. (ფანქრით) „ესე არიზმეტიკა არის გიორგი თარხანოვის მიერ წელსა ჩყა(?), თიბათვის იგ დღესა“ (ზედა ყდის საცავი ფურცლის v).

4. „არტილერიის პომპურუთიკი კნიაზ სარდიონ ჩოლაყაშვილი“ (161r).

(788)

1532

ავთრათი (წერილების კრებული). XIX

130 ფ. (260 გვ.); 23×20; ქალღი; ზედა ყდა მოგლუჯილია, ქვედა ყდა მუყაოსი; გვ. 1—48 მოვარდნილია; მხედრული; [XIX]; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. იონა ხელაშვილის წერილი მეფის ძე ილიასთან. 1825 წ. 26 მაისი-ცარსკოე სელო. გვ. 1—13.

2. იონა ხელაშვილის წერილი (ადრესატი უცნობია). გვ. 14—22.

3. თეიმურაზ ბატონიშვილის წერილი სოლომონ დოდაშვილთან
გვ. 22—35.

4. იონა ხელაშვილის წერილი (ადრესატი უცნობია) 1825 წ. 13 ივნისი.
გვ. 36—48.

5. იონა ხელაშვილის წერილი არხიმანდრიტ გრიგორისთან. გვ. 49—52.

შენიშვნა: წერილის ტექსტს მოსდევს ბატონიშვილი იოანეს ლექსი: „ივერიის ნორჩსა ვახსა კეთილსა...“ გვ. 52.

6. იონა ხელაშვილის წერილი მეფის ძე ოქროპირთან. 12 აგვ. 1825.
გვ. 53—55.

შენიშვნა: წერილს მოსდევს ბატონიშვილი იოანეს ლექსი, რომელშიც აკროსტიხულად იკითხება: „იოანე იონა“ (გვ. 5—6.)

7. იონა ხელაშვილის წერილი სოლომონ დოდაშვილთან. 12 ივნისი, 1825.
გვ. 57—64.

8. წერილი ღირსიეფთან. გვ. 64—70.

9. ი. ხელაშვილის წერილი სოლომონ დოდაშვილთან. 1825 წ. 22 ივნ.
გვ. 70—84.

10. წერილი იოანე ანდრონიკოვთან. 1825 წ. 6 სექტ. გვ. 85—89.

11. წერილი იონა ხელაშვილისა სოლომონ დოდაშვილთან.—1825 წ.
6 სექტ. გვ. 90—93.

12. იონა ხელაშვილის წერილი ელენესთან. 1825 წ. 4 სექტ. გვ. 94—96.

13. იონა ხელაშვილის წერილი სოლომონსა და გიორგისთან. 1825 წ.
4 სექტ. გვ. 97—99.

14. იონა ხელაშვილის წერილი ევანოვთან(?). გვ. 100—102.
15. იონა ხელაშვილის წერილი მეფის ძის ასულ ელენესთან. 1825 წ. 13
ოქტ. გვ. 103—106.
16. იონა ხელაშვილის წერილი დედოფალ მარიამთან. 1825 წ. 1 ოქტ.
გვ. 107—112.
17. იონა ხელაშვილის წერილი იმერეთის ბატონიშვილ მარიამთან.
1825 წ. 15 ნოემბ. გვ. 112—114.
18. იონა ხელაშვილის წერილი მაიორ იონანე ანდრონიკოვთან. 1825 წ.
2 ოქტ. გვ. 115—117.
19. იონა ხელაშვილის წერილი ზაქარიასთან. 1825 წ. 12 ივნ.
გვ. 117—118.
20. გოდერძი ფირალავის წერილი იონანესთან. 1809 წ. 28 ივლისი. გვ. 118.
21. სოლომონ დოდაშვილი. ლექსი იონა ხელაშვილზე. გვ. 119.

შენიშვნა: აკროსტიხულად: „იონას უძღვნის სოლომონ“

22. სოლომონ დოდაშვილის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1827 წ. 6
აპრ. გვ. 120—121.
23. საქართველოს მეფის ძე თეიმურაზ. ანბანთქება.
„— აღებამვე ბრძენთ გონიერებით დიდთა...“ გვ. 123.
24. იმერეთის დედოფლის, დადიანის ასულის მარიამის წერილი იონა
ხელაშვილთან გვ. 123.
25. მეფის ძის ფარნაოზის შვილის ნინას წერილი იონა ხელაშვილთან.
გვ. 123—124.
- 26—28. მეფის ძის დავითის სამი წერილი იონა ხელაშვილთან. გვ. 125.
29. მეფის ძე მირიან. აკროსტიხული იამბიკო, გვ. 126.

შენიშვნა: აკროსტიხულად იკითხება: „იონას“.

30. მირიანის მილოცვის ბარათი იონა ხელაშვილთან. 1812 წ. 12 სექტ.
გვ. 126.
31. მეფის ძის ბაგრატის მისაწვევი ბარათი იონა ხელაშვილთან. 1825 წ.
გვ. 127.
32. მეფის ძის ბაგრატის ბარათი იონა ხელაშვილთან. 1824 წ. 2 იანვ.
გვ. 127.
33. „წესი, რომელიცა გარდამოეცემის მეფის ძის თეიმურაზის ჳელს-
ქუშეთთა, არიან ესენი:—პირუშლად მცხოვრებმან სახლსა შინა მათისა უგა-
ნათლებულობისასა ჯერ არს, რათა დაიდგინოს სჯულად...“ გვ. 128—129.
34. მიხეილის წერილი მეფის ძესთან. გვ. 130.
35. ალექსანდრე და დიმიტრი ბაგრატიონების წერილი იონა ხელაშვილ-
თან. გვ. 130.
36. ნიკოლოზ ფალავანდოვის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1825 წ. 19
ივლ. გვ. 131.
37. გიორგი ავალოვის ბარათი იონა ხელაშვილთან. 1824 წ. 2 აგვ.
გვ. 132.
- 38—39. გენათელ შიტროპოლიტის ეფთვიმის ორი წერილი იონა ხელა-
შვილთან. 1820 წ. 21 ივლისს. გვ. 132—133.

40. არხიეპისკოპოს პაფნოტის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1820 წ.
22 ივლ. გვ. 134.
41. არხიმანდრიტ დოსითეოსის წერილი იონა ხელაშვილთან გვ. 135—136.
42. არხიმანდრიტ ილარიონის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1820 წ.
20 ივლისი, დავით გარეჯის მონასტერი.
გვ. 137—138.
43. არხიმანდრიტ გრიგოლის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1822 წ.
14 ივნისი. გვ. 138—139.
44. არხიმანდრიტ გრიგოლის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1822 წ.
25 ივლისი. გვ. 140.
45. ნიკოლოზ შიხელიძის ბარათი იონა ხელაშვილთან. 1822 წ. 6 სექტ.
გვ. 141.
46. ბერის იოსტოსის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1822 წ. 22 მარტი.
გვ. 141—142.
47. იოანე ბაზიეროვის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1825 წ. 8 თებერ-
ვალს. გვ. 142—146.
48. სოლომონ ხელაშვილის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1821 წ. 18 აგვ.
გვ. 146—147.
49. დავით ხატიევის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1823 წ. სექტ. 12.
გვ. 148—149.
50. სოლომონ დოდაევის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1825 წ. ივლისის
10. გვ. 149—150.
51. ელენე ბოლლაურის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1824 წ. 26 თებერვ.
გვ. 150—151.
52. [თ ხ რ ო ბ ა იმპერატორ ალექსანდრე I-ის მიცვალეების შესა-
ხებ] „წელსა 1825-სა, თოჭსა ნოემბერსა 19-სა დილასა მეთერთმეტისა ჟა-
მისა ორმოცდა შვიდსა მინუტსა გარდაიცვალა ჯელმწიფე იმპერატორი
ალექსანდრე პავლოვიჩი...“ გვ. 152—153.
53. სოლომონ დოდაშვილის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1825 წ. დეკემბ.
გვ. 154—155.
54. სოლომონ დოდაშვილის აკროსტიხი „იონას“ გვ. 155.
- 55—57. იონა ხელაშვილის სამი წერილი სოლომონ დოდაშვილთან
გვ. 156—175.
- შენიშვნა: მეორე წერილის თარიღია 1826 წ. 15 თებერვალი.
- 58—59. სოლომონ დოდაშვილის ორი წერილი იონა ხელაშვილთან.
გვ. 175—179.
- შენიშვნა: პირველის თარიღია 1826 წ. 9 თებერვალი, მეორისა—იმავე წლის 9
მარტი.
61. იონა ხელაშვილის ორი წერილი სოლომონ დოდაშვილთან.
გვ. 179—191.
- შენიშვნა: წერილები ხელმოუწერელია.
62. მეფის ძის თეიმურაზის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1823 წ. 19 ივ-
ლისი. გვ. 191—192.

63. „წესი, რომელიცა გარდამოცემის მეფის ძის თეიმურაზის კელის ქრწმეთა, არიან ესენი:—პ'დ მცხოვრებმან სახლსა შინა მათისა უგანათლებულობისასა ჯერ არს, რათა დაიდგინოს სჯულად...“ გვ. 192—194.

შენიშვნა: „წესი“ მოთავსებულია ამ ხელნაწერში ორჯერ შდრ. გვ. 128—129; აღწ. № 33:

64. [ბატონიშვილების იოანეს, ბაგრატის, თეიმურაზისა და ილიას ვალდებულების ბარათი იონა ხელაშვილისადმი]. „—ჩუცნ, ქრწმორე ამა წერილისა ხელის მომწერნი, საქართუშლოს მეფის გიორგის ძენი, გაძღვეთ მოწმობასა ამას შენ პატოიასნსა ღირსსა მამასა იერომონახსა იონას...“ გვ. 194—195.

65. „თქმული მეფის ძის იოანესაგან.

— დღეს აღმოსცენდა ძირთაგან ჯელაანთა...“ გვ. 195—196.

66. „თქმული მეფის ძის იოანესაგან.

— აღსრული მაღალს კათედრსა სამღუდელოსა...“ გვ. 196.

შენიშვნა: სათაურს კვეშ მინაწერი: „თქმული პეტრე ლარაძესაგან.“

67. მარიამ დედოფლის ბარათი იონა ხელაშვილთან. გვ. 196.

68. თეიმურაზ ბატონიშვილის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1817 წ. 8 აგვ. სანკტპეტერბურგი. გვ. 196—197.

69. მიხაილის წერილი (აღრესატი—მეფის ე) გვ. 198.

70. გიორგი ავალოვის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1822 წ. 19 იენისი-მოსკოვი. გვ. 198.

71. იოანე დოდაევის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1826 წ. 2 მარტი. გვ. 198—199.

72. ონისიშვილი იაშვილის წერილი [იონა ხელაშვილთან]. 1826 წ. 18 იანვრ. გვ. 199—200.

73. გრიგორი რუაძის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1824 წ. 17 ივლისი. გვ. 200.

74. |წირვის ნებართვა იონა ხელაშვილს|. „—მყოფსა სახლსა შინა მათის უგანათლებულობის საქართუშლოს მეფის ძის დავითისა იერომონახს იონას ვიდრე აღშენებადმე მას შინა ეკკლესიისა ნება ერთვის ამით შეწირუად საღმრთოსდსა ლიტურგიისა ქართულსა ენასა ზედა პრიდელნის ეკკლესიასა შინა ანდრიის სობოროსასა თანჯმობითა და ცნობითა მის სობოროს დადგენილის პროტოიერის სტეფანესითა. ნოემბრის 13. 1812. ამბროსი, მიტროპოლიტი ნოვლოროდიისა“. გვ. 200.

75. იერომონახ იზრაილის ბარათი იონა ხელაშვილთან. 1816 წ. 11 ივლისი. გვ. 200—201.

76. ივანე ტიხომიროვის ბარათი იონა ხელაშვილთან. 1816 წ. 16 ივლისი. გვ. 201.

77. სოლომონ დოდაშვილის წერილი იონა ხელაშვილთან. სანკტპეტერბურგი, 1826 წ. 18 აპრილი. გვ. 201—202.

78. იონა ხელაშვილის წერილი ადამ ღირსიევს. გვ. 203—205.

79. იონა ხელაშვილის წერილი სოლომონ დოდაშვილთან. 1826 წ. გვ. 206—218.

80. იონა ხელაშვილის წერილი მაიორ თომა ანდრონიკოვთან. 1826 წ. 15 მაისი. გვ. 218—222.

81. იონა ხელაშვილის წერილი იოანე [დოდაშვილთან] 1826 წ. 15 მაისი. გვ. 223—227.
82. იონა ხელაშვილის წერილი მაიორ იოანე ანდრონიკოვთან. 1826 წ. 15 მაისი გვ. 227—228.
83. იონა ხელაშვილის წერილი მამა ონისიმესთან. გვ. 229—232.
84. იონა ხელაშვილის წერილი იოანე (დოდაშვილთან). 1826 წ. 17 აპრილი. გვ. 232—236.
85. იონა ხელაშვილის წერილი ძმებთან—სოლომონსა და გიორგისთან. გვ. 236—237.
86. ნიკო იაშვილის წერილი იონა ხელაშვილთან. 1826 წ. 1 მაისი. გვ. 237—238.
87. იონა ხელაშვილის წერილი [ნიკო იაშვილთან]. 1826 წ. ივნისის x(!) გვ. 238—241.
88. იესე ოქრომჭედლოვის წერილი იონა ხელაშვილთან. გვ. 241—242.
89. იონა ხელაშვილის წერილი იესე ოქრომჭედლოვთან. 1826 წ. თქმსა x(!). გვ. 242.
90. იონა ხელაშვილის წერილი მეფის ძე მიხაილთან. 1826 წ. 15 ივნისი. სანკტპეტერბურგი. გვ. 242—249.
91. იონა ხელაშვილის წერილი ოსეფასთან. 1826 წ. თქმსა x 15(!). სპბ. მსკ. გვ. 250.
92. იონა ხელაშვილის წერილი სტეფანე დოდაევს. 1826 წ. 15 ივლისი. გვ. 251—252.
93. იონა ხელაშვილის წერილი (ბიძაშვილ) გიორგისთან. 1826 წ. 15 ივლისი. გვ. 252—256.
94. [იონა ხელაშვილის] წერილი ბატონისშვილ ვარვარასთან. გვ. 257—260.

შენიშვნა: 1. წერილების ტექსტი ზოგჯერ უინტერვალოდ მოსდევს ერთმანეთს ასე რომ ყოველთვის გარკვეული არაა, დაწერის თარიღი წინა წერილს ეკუთვნის თუ მომდევნოს.

2. 260 გვ. და ქვედა ყდის შიდა მხარეს ჩამოწერილია სია სხვადასხვა წიგნებისა; სულ დასახელებულია 32 სახელწოდება.

მინაწერი: 1. „წიგნსა ამას ეწოდების ავთრათი, ესე იგი მიწერ-მოწერა, გინა პატაკი, ესე იგი მოწერილნი“ (გვ. 1).

2. „იონა ხელაშვილის, ბატონისშვილების და სხვათა მიწერ-მოწერა მეცხრამეტე საუკუ.“ (გვ. 1.)

3. „№ 31. პეტრე უმიკაშვილისა. ციციშვილითა გან“ (გვ. 1).

4. „ტაბი(!). წიგნი ესე ვნახე უმდაბლესად მონამ, თავი ჩემი ვყავ თქმსადა მომსმენად, თავადი ფარსადან ციციან ოვი. ჩუკუს წელსა, აპრილის თს დღესა“ (გვ. 250).

5. „ეს წიგნი „კალმასობა“ დაბეჭდილია ვერნალ „ცისკარში“ და ცალკე (ორ წიგნათ-ნაწილათ) 1862 და 1867 წლებში. იქ მოხსენებულია ხელაშვილი ბერგან. პეტრე უმიკაშვილი. „1883“. (გვ. 98). იქვე: „იონა გარდაიცვალა პეტერბურს (!) 1837. დაიბადა 1772, იეროდონაბათ ხელდაწმულია 1812 წ. ასაფლავია პეტერბურს (!) ალექსანდრანკეის ლავრას ლახარეკის სასაფლაოზე. ნახე Петербургский некрополь, 1883 წ. приложение к русскому Архиву за 1883 г (Иона Холдєвъ) ნუკელოით. პ. უმიკაშვილი“.

(789)

1533

სულხან-საბა ორბელიანი. წიგნი სიბრძნე-სიცრუისა. XIX

85 ფ. (170 გვ.): 21×18; ქალაღი, უყდო; გვ. 25—26, 149—150 ამოცვენილია; მხედრული; ჳკირნიშანი—1818 (გვ. 77); [XIX]; დაუწერელია: გვ. 160—170. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

„წიგნი სიბრძნე სიცრუისა, ნათქვამი სულხან ორბელიანისა ჟამსა სიკაბუქისა თვისასა.—იყო კელმწიფე ერთი, რომლის საქმენი არავისგან მოიგონებთან...“ გვ. 1—159.

მინაწერი: 1. „32-გ. პეტრე უმიკაშვილის მიერ სოლომონ თადეოსის ძის ნაცვლიშვილისაგან“ (გვ. 1).

2. „ეს გვერდზე მოხაზული წითლად ადგილი სხვა ხელნაწერებში არსად იყო, მაგრამ შევიტანე ჩემგან გამოცემულ 1871 წელს „სიბრძნე-სიცრუის“ წიგნში. პეტრე უმიკაშვილი. 1887 წ. ტფილისი“ (გვ. 111).

(790)

1534

კრებული. XIX

71 ფ; 21,5×17; ცისფერი ქალაღი, ტყავადაკრულ მუყაოს ყდაში; მხედრული; ჳკირნიშანი [18]04 (ფ. 14); [XIX]; დაწერის ადგილი—თბილისი (35v); დაუწერელია; 24r, 31v—34v, 71r; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. [ლექსი]. „ჰოი, რათ შევხვდი სიკვდილს მწარესა, უჟამოდ მიმცა შავ სამარესა...“ 5rv.
  2. [დავით ბაგრატიონი]. „—ეშიკაღას მობრძანდება ჩანითა, ზუზუნითა, ლიღინითა ნანითა...“ 5v—6v.
- შენიშვნა: გამოკვეყნებული ტექსტი და მსჯელობა ავტორობის შესახებ იხ. წიგნში: ტ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 113 და 115—116.
3. „ანბანთ ქება. ყოველი ამბავი გამოყვანილი. დაკერისათვის თქმული. — ავმა ბედმა გული დამწულა, ეღდაღ ვაგღას ზარებითა...“ 6v—7r.
  4. [ლექსი]. — „საქებარი რამ წარმოსთქვა შროშანმან გაღიათავან...“ 7rv.
  5. [ლექსი]. „—სურნელ გკადრებ სუმბულსა, ფერმანდ ქამანდიანსა...“ 7v.
  6. [ლექსი]. „—ამბობენ ჩვენსა გაყრასა, მაგრამ რით გაგეყარო მე...“ 7v.
  7. [ლექსი]. „—ღედოფალსა მოგახსენებ. ვერ გიახელ თქვენი ბანდა...“ 7v—8r.
  8. [ლექსი]. „—ავმართე სვეტი ბროლისა, რა მზე რომ ნახა იამან...“ 8r.
  9. [ლექსი]. „—რად არ გვიყურებ მაგ თვალებითა, მკვრეტნი შევქნიღვართ ვალაღებითა...“ 8r—9r.

შენიშვნა: გვერდზე მიწერილია სხვა ხელით: „ოთარის ცალხედ ნათქვამი“ (8r).

10. [ლექსი]. „—ბუნდრუკო, ალო და მურო, სუნით ყოვლით მოსასურო...“ 9r.

11. „უას მუხალიფხედ საგლოვად, თქმული ძმისა ვისგანმე დისათჳს გლოვა.

— თუ ვსტქუა ეს ცრემლნი და ვაება ხმაობს სადითა...“ 11r—12v.

12. [ქეთევან ბატონიშვილი]

„—ჟ, ვითა ვსტქუა განსაკროთმელი,

ჩემის სიცოცხლის დამამცრობელი...“ 12v—13v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტი ქალები, 1936, გვ. 238—240.

13. [იოსებ გაბაშვილი. ანბანთქება].

„— აღკაზმე არე. ასპიროზ, ამარტა ასად აგეა...“ 13v.

შენიშვნა: ავტორი მითითებულია ხელნ. S—1512-ში: „ანბანთქება გაბაშვილის მოძღურის ზაქარიას ძის იოსებისგან თქმული წერის თვიმურაზ მეფის ასულის ელისაბედხედ შირად.“ (25v-).

14. [სოლომონ ლეონიძე. ნიკო დადიანზე]. „დადიანის ძის-ძე.

ნიკო, ტურა-მელის კუდის რიკო...“ 15r.

15. [ნიკო დადიანი. სოლომონ ლეონიძეს]. „დადიანის ძის-ძე ნიკო სიბრძნისა ვარ იამბიკო...“ 15r.

16. [ლექსი]. „—იმელთა არე დაამყარეთ, დისკოთა სხივო, სახე

მთვარეო...“ 15rv.

17. [ლექსი]. „—აჰა, მომეცა სულთქმა-ვებანი,

დამვიწყდა ტბილი ამოშვებანი...“ 15v—16v.

18. [ზაალ გოსტაშაბის შვილი ბარათოვი]. „—შენდა შეყრამდინ ვით გასძლებს გული...“ 16v—17v.

შენიშვნა: ავტორისათვის იხ. S—1512:192.

19. [ლექსი]. „—ვინ ძალაშემოსილ ლომად კმაოდენ...“ 17v.

20. [ლექსი]. „—ძველად იყო რა ახოვანნი გამოჩნდებოდენ,

ლომგულობდენ და მიჯნურობდენ, მით იქმოდენ...“ 17v—18v.

შენიშვნა: ლექსის დასაწყისი 2 სტრიქონი სხვა ხელითაა დაწერილი.

21. [ლექსი]. „—მიგლოვდით ჩვენცა, მოყუასნო, სოფლისა განაწირებსა, აწვე შთასრულსა საფლავად, მეცნთაგან დასატირებსა...“ 18v—19r.

22. [ღვთისწყალობა ბებუთოვი]. „—რადგან მეგობრად არ მიკმარეო,

გასწი განზედა, გაიარეო...“ 19v—20r.

შენიშვნა: ავტორი მითითებულია ხელნ. S—1512-ის მიხედვით (იხ. S—1512:242)

23. „ლექსი გარდან ჩამოდნარის ხმაზე.

— სადათ შენდა და სხუა ვიწყო სიტყვით თქმობათა,

ან სად შენთა შესაბამ ვსთხზვიდე მე ან მკობათა...“ 20r—21r.

24. „ეს კიდევ ამავე ხმაზე არის სათქმელი; მელექსე სტირს თავის სატრფოს.

— ლმობა, გოდება, ცრემლნი, სულთქმა, ვალაღებანი...“ 21r—22r.

25. [ლექსი]. „—შუნაურის ცილის ღებით დავიწვი,

შეცარის სხივის კათოლვით დავიწვი...“ 22rv.

შენიშვნა: გვერდზე სხვა ხელით: „სარდლის ქალხედ ქეთევანზედ“. 22r

26. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმული, როდესაც კურთხეულმან მეფემ ერეკლემ საქართველოდამ დაითხოვა, იმერეთს ყოფაში მისწერა ქართველთ: ხმა ფას მუხალი ფისა სანუსან, სანუსან.

— ცრემლთა ისარნი, მოსისხარნი, ჩვენდა არენით...“ 22v—23v.

27. [ლექსი]. „—სქესობით ვინმე მდიდარი ვნახე მორღუბლვით, წყენებით...“ 24v—25v.

28. [ლექსი]. „— ნიაფსა ეტყვის: დიად ხარ სამოციქულოთ სავანი...“ 25v—26r.

29. [ლექსი პეტრე ბაგრატიონზე]
— პეტრე ქართველთა დღეს დიდებოა,
სახსოვრად დავდო შენი ქებაო...“ 26rv.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ტ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 276.

30. [ანბანთქება.] „— ან, ალვის ხემან, ლამაზ სახელმან,
ედემ ნორჩათ ნაზარდმა ნაზმა...“ 26v—28r.

31. [ლექსი]. „— ჩემო სომეც. შევბავ. განცხრომისა სავსებავ,
იმრთველე მცირე ლექსი, ჩემის კმუნვის დავსებავ...“ 28rv.

32. [ლექსი]. „ტაეპით არს ესე.

— ვარსკვლავ მკლოლოვარი დადი შენ ხისგან არ იდილო...“ 29r.

33. „უბნობა მოხუცის კავკასიისაგან ძეთადმი თუსთა.

— ძმებითურთ ქართლის ადრითვე ახოვანთა,
ძენო, მოხუც კავკასის ზრდილნო კაპან კლდოვანთა...“ 29r.

34. [ლექსი]. „—მეოთხედ შზე ცეცხლმოსილი ადასრულებს წლის გა-
რგლასა...“ 29r—31r.

35. [მარიამ ბატონიშვილი]. „—აჰა დამეცნეს რისხვით ცანია...“ 35r.

შენიშვნა: ა) ტექსტი განოქვეყნებულია. იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტი ქალები, 1936, გვ. 217—219.

ბ) ლექსის შემდეგ ტექსტის ხელით: „სიმღერათ რაზმი ლექსით ნაკაზმი. სიმღერათ ამათ გუაოთა ქება არვინ გახსენოს. გარნა ტკბილად თუ ვინმე სთქუას, მისმან ხნამან დააშვენოს. დაიწერა თუესა ოკდონებრსა კვ რიცხვსა ქალაქსა თბილისსა“ (35rv).

36. [ლექსი]. „—ეჰა, კალამო ორად პობილო,
მარტო მყოფისავ ნხოლოდ დობილო...“ 35v.

37. [ა. ჭავჭავაძე]. „—მიკვირს, რად სძრახვენ მას, ვინც არს შევ-
ნებით ძლეული...“ 35v—36r.

38. [ა. ჭავჭავაძე]. „—ვისაც გსურთ ჩემთა ამბავთა ცნობა...“ 36rv.

შენიშვნა: ეს ლექსი ამ კრებულში ორჯერაა მოთავსებული: იხ. 53v.

39. [ა. ჭავჭავაძე]. „—ჭი წარმავალნო გზასა ქალნო...“ 36v—37v.

40. [ა. ჭავჭავაძე]. „ბაიათი.—ვიწყო წერა მაჯამით...“ 37v—38r.

41. [ა. ჭავჭავაძე]. „თეფნისი.—ვინ არს ესე, სრულ თავთირებ.
მანათი...“ 38rv.

42. [ა. ქავჭავაძე]. „მუხამბაზი.—მოვედამ არეს შესამკობლად...“
38v—39v.
43. [ა. ქავჭავაძე]. „მუსტაზადი.—მისმინეთ მსმენნო, ქირთა
მომენნო, მომიპყართ ყურნი...“ 39v—40r.
44. [ა. ქავჭავაძე]. „# საყვარელნო, შენგან კელსა აწ მაქვს ზრუნვა-
ნი...“ 40v—41r.
45. [ა. ქავჭავაძე]. „მუშტარ მუხალიფის ხმა.
— ვაქებ თავსა, თმა მდიდარსა, რომელსა, გლახ, უბამს გული...“
41v—42r.
46. [ა. ქავჭავაძე]. „მუსტაზადი.—უწყალომ სენმან, ყოვლთ მა-
წყენნან დაგვიკოდა გულნი...“ 42rv.
47. [ა. ქავჭავაძე]. „გარდუნ გარდუნის ხმა.—მოვედ, მოვარე, შე-
ქისა მეფენო...“ 42v—43v.
48. [ა. ქავჭავაძე]. „სან ბირ ეილალ აზარუმის ხმაზე.
— ანაზად ხილტამან შენმან, მზეო...“ 43v.
49. [ა. ქავჭავაძე]. „უჩტი ქონლულ ყუშის ხმა.
— ედემს რგულსა საროს მაშორვა ზედმან...“ 44rv.
50. [ა. ქავჭავაძე]. „ქათარ ბარუხამის კმა.— აჯას ვამრავლებ მე შენ-
და...“ 44v—45r.
51. [ა. ქავჭავაძე]. „მუსტაზადი.—ვარდო, კოკობო, ყოვლთა
მჯობო, მომხედე კრულსა...“ 45rv.
52. [ა. ქავჭავაძე]. „ბახჩა დივარუნდა ამტუმის ხმა.
— შენ გეტრფის, ვარდო, გლახ, გული...“ 45v—46r.
53. [ა. ქავჭავაძე]. „თემრო თემროს კმა.
— ვაჲ შენგან წყლულსა დაკოდის გულსა...“ 46rv.
54. [ა. ქავჭავაძე]. „ნუ დამწუვ ცეცხლში შანშეს ხმა.
— გლახ, თუალთა შენი შევენება სრული...“ 46v—47v.
55. [ა. ქავჭავაძე]. „ჯან ყუში ბუგილარდას ხმა.
— ბალახშ ბეზეკის ბავით სიტყვა წარმონაშობი...“ 47v—48r.
56. [ა. ქავჭავაძე]. „გეთმასან ოლდურ ოიარაბამის ხმა.
— ქებით ვხვმოვანებთ, მისმინე მკვდარსა...“ 48v.
57. [ა. ქავჭავაძე]. „ალამსანიხანის ხმა.
— ვაჲ სუსტსა ავით ხმა სმენით, გულსავეს წყენით...“ 48v—49r.
58. [ა. ქავჭავაძე]. „ბა დისაბაჲ ჩამანის ხმაზედ სათქმელი.
— შევენებანო, სახილვოდ სასურველნო...“ 49rv.
59. [ა. ქავჭავაძე]. „ოსმალური ყაიდა. ბირ ნაზინან ბირ ყაზინანის
ხმაზე.
— სიყვარულსა შეუპყრივარ აწ შენსა...“ 49v—50v.
60. [ა. ქავჭავაძე]. „—ვაჲ სოფელსა ამას და მისთა მდგმურთა...“
50v—51v.
61. [ა. ქავჭავაძე]. „ეღების კარი გაზაფხულისა...“ 51v—52v.
62. [ა. ქავჭავაძე]. „#ი, ვით გვემტყუნვა სოფლისა ბრუნვა...“ 52v.
63. [ა. ქავჭავაძე]. „რასტის გუშა გულ ჰამანუშ ჯანუმის ხმაზე სათქმელი.
— მსურდა ოხრვა ჩემი ღუმით მეკრძალა...“ 52v—53v.
64. [ა. ქავჭავაძე]. „დუგაის გუშა ხარობ ბაქაფაშის ხმაზე სათქმელი.
— ვისაც გსურთ ჩემჲ ამბავთა ცნობა...“ 53v.

წყდება: ... გუშაგნი ბევრნი თითოსა მცველად...“ 53v.

შენიშვნა: ეს ლექსი ამ კრებულში ორჯერაა მოთავსებული. იხ. № 38, 36r.

65. „ზღაპრებისა ისტორიისა, ნაწილი ა. თვს ციორთა(!) ღმერთთა. — ციერად ღმერთად აღიარებოდნენ იუპიტერ, აპოლონ, მარს, მერკური, ბახუს, ხოლო მდებრად ღმერთად ციურად აღიარებოდნენ იუნონა, ვესტა, ლატონა, ბელონა...“ 61r—70v.

მთავრდება: „... ყოველნი მეფენი და მპყრობელნი იწოდებოდნენ იუპიტერად, ხოლო ცოლნი მათნი იუნონად. იუნონასაგან იუპიტერის მეუღლისა მოლექსენი...“ 70v.

შენიშვნა: 54v—60v-ზე, რომლებიც გადამწერს ცარიელი დაუტოვებია, სხვა ზედიზედ ჩაწერილი ლექსები:

- ა) „შვილისა მზავსად აღმზარდა მეფემ ირაკლი სვიანმა,
— კოში ავაგე საღვინოდ მე, თამაზ ორბელიანმა.“ (54r).
- ბ) „რა გნახე, ციხეე ჭაპალავ, მაგარსა მაღალ კლდოვანსა.
არტირელია გარსა გარტყავს, უპყრია მეციხოვნასა,
მიხარის ყოფნა, ველსა ვკრეტ და ბაღსა ბუღბუღოვანსა,
გაუძნელდება შემოსვლა მაღალსა ძაღულოვანსა“ (54r).
- გ) „უცხოს მახით შემკობილი ხარ, მიშით ასტერებ ყოველსა;
უგულს მისცემ ძაღულსა, შეკირვებაში თმენასა,
თუ კაცი ვარსკვლავს შეიპყრობს, რა ღირსა აღმოფრენასა,
აქ ეს არის საჭირო, რომ ვუკვრეტდე წყლისა ჩქერასა“ (54r).
- დ) „სიბრძნით ნაწერი ეს ლექსი ვიხილე ძმისა ჩემისა,
ციხე ჭაპალის უჭია, ქება არა ჩანს თემისა.
მაგრამ პატრონი იმისი ღომი არს ლემთა ლემისა,
ჭაერ კეთილთა შემოსვით თვალთ მივსცეთ დრონი თვლემისა.“ (54v).
- ე) „ლაჯარანის ხმაზე იმაზე ნათქვამი.
— ბუნდოვანს გულს შენ აღმიჩნდი დარადა,
აწ არ ვუწყვი, რად გამწირე და რადა...“ (55r v).
- ვ) „ვის ვეტრფილავ, ახ, მიმეფარა,
მზემან განმრიდა, ძნელმან დამფარა...“ (55v—56r).
- ზ) „—ვარდს არაშლილსა შეპტრფის გული,
მაისს მოვლის მისთვის დაგული...“ (56r v).
- თ) „—ხარი მურქაფამას ხმაზე.
— ხილვისა თანა მიმტაცე თვალი, თვით მიმეფარე, მზეო...“ (56v—57r).
- ი) „მუსტან ბალუნის ხმაზე.
— მიკვირს, მზეო, ვით შეგიპყრა ღრუბელმან,
ვითარ დაწმ შენთა სხივთა კარები...“ (57r v).
- ი) სომხური ლექსი. „—იხალი აღჩიკ ჯან ალი აღჩიკ...“ (57v—58v).
- ია) „გარაილი:—როს ნესტუმრა ეშვი გულსა,
ვერვის ვეტრფე, გარდა შენსა...“ (59r v).
- იბ) „რაფელ, მხატვართა მთავარო,
დახატე ჩემი ფელიცა...“ (60v).

2) ტექსტს წინ უძღვის ცხრილი (თვეების მიხედვით) საუფლო და სხვა დღესა-წაულებისა; „იანვარს აქვს 31 დღე; 1 იანვარს ახალი წელიწადი, 6 იანვარს ნათლისღება...“ (2r—4r).

ე) ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს, იხ. Описание, II, გვ. 296—301.

ანდრძი: „დაიწერა თქმსა ოკდონბერსა, კვ რიცხვსა, ქალაქსა თბილისსა“ (35v).

მინაწერი: 1. „ბეტრე უმიკაშვილის მიერ“ (მისივე ხელით 1r.).

2. „ოთხი აბაზი ფასი ამისა არის. ეს ლექსების წიგნი ეკუთვნის პრიეტნიკს გიორგი ბერიძეს. ვინც გასწიროს, მას რისხამდეს მალალი და ყოვლად წმიდა... შენწე ქრისტესაგან ჩვენ ზედა გამოჩენილი... სამ გზის იყავნ საუკუნოდ. პრიეტნიკი გიორგი ბერიძე“ (1r).

3. „კაცი მე ვარ რუსთველი, სუფრა ძველი, ყურ სქელი, თუ ძალას იტყვი, ძალა მაქო,

ცას, დედამიწას თავ უკრამ, თუ ჭკუას იტყვი, ზღვას ვწყამ, ვით სტაქან წყალსა ყლაპს უხამს, თუ დედაკაცი გააზრდა, არ გეცლები, რას უხამ.“ (4v).

4. „მურდარანგი ვისაც უნდა, ასე უნდა გააკეთოს. მიიტანე გროსის კოჭი და კირს რომ სწვევდენ, ჩადევი შიგ, რომ ერთად დაიწვას კირი და კოჭი, და მურდარანგი იქნება როცა დაიწვის.

ლახუსტაკიც რომ გინდოდეს, ასე დაიწვეს: აგურის ქურაში სპილენძის ნაკრები ჩაყაზე და აგური და ის ერთად რომ დაიწვას, გამოიღე და ლახუსტაკი იქნება.

ლდენეც შაქრის ყინულსა ქვიან;

კაცელარნი სემია ჭისფერსა ქვიან;

ბერლიცი ლახურ ლილასა ქვიან;

გუმი ბალშანი ქალშანასა ქვიან;

გუნი მასტიკა დანამასტაკსა ქვიან;

ავრი პირმენტი წითელს მიწასა ქვიან.“ (72v).

სხვა მინაწერები: 2v, 31v, 33v; უწიგნური რუსული მინაწერები 2v, 58v, 60r

(791)

1535

კრებული. 1818

105 ფ; 16×20; ლურჯი ქაღალდი, მუყაოს ყდა; მხედრული; ჭვირნიშანი—1817 (ფ. 5); 1818 (105r); გადამწერი—იაკობ ქრისტეფორეს-ძე მაისურაძე (105r); გადაწერის ადგილი—ყიზლარი(105r); დაუწერელია 3v; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. |ლექსი|. „—ვაი, შევესწარ დროებსა, კაცს არვინ შეიბრალებსა...“
ყდის საცავე ფ.

2. „თამარ მეფემ რომ ხალიფაზედ გაიმარჯვა, ხახულის ღრთისმშობელს დროშა და მანიაკი მიართვა, ეს ამბავი ხუთეული ოცდახუთ ლექსად აღწერა. — ცასა ცათ დამწყები ღმერთმთავრობა, ძე საუკუნობს პირველადვე და კვალად...“ 1r.

3. |თამარ მეფის ქება|. „—ხოლო მეფის თამარის ქებანი ვინმე თქენეს, რამეთუ რა დაჯდა საყდართა თქსთა ზედა...“ 2r—3r.

შენიშვნა: ნაწყვეტი წარმოადგენს კომპილაციას თამარ მეფის ორივე ისტორიკოსიდან.

4. (ბეჟანიანი). „აქა ამბავი დასაწყისი ბეჟან და მანიჟაისა.

— თურანს ტახტი დაიკარგა, ჯორციელი ყველა სცნობდა...“ 4r—36v.

შენიშვნა: ბოლოში ტექსტის ხელწ: „განსრულდა ბეჟანიანი, მასი ივ ვიწყებ, გავათავე იმ“ (36v).

5. (ქალ-ვაჟიანი). „ერთი მდიდარი კაცი იყო დიად ჩინებული და მრავლის ცხოვრებისა მქონე, და ძე არ ესვა და მარადის ღმერთსა ევედრებოდა. და ისმინა ღმერთმან ლოცვა-ვედრება მათი და მისცა ღმერთმა ერთი ძე...“ 37r—50v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „დასრულდა ამბავი ქალისა და ვაჟისა. მკათათვის
ო^ს ჩემ^ს“ (50v).

6. „ამბავი და ცხოვრება ალექსი კაცი ღ^თისა.—იყო კაცი ვინმე
დამკვიდრებული ძველსა რომსა შინა, რომლისა სახელი ეფრემ და მეუღლისა
მისისა ანნა...“ 50v—60v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „დასრულდა ცხოვრება ალექსი კაცი ღ^თისა
ყიზლარს წელს ჩემ^ს, ივლისის 20. 1818^წ 60v.

7. [ლექსი]. „ვინ შექმნა დასაბამობით ორნი სულად ერთისა...“
61r—65v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „განსრულდა“ (65v).

8. (იოსებ მელიქოვი. ციციანოვისაგან აღება განჯისა,
ქარისა და ბელაქნისა.)

„—ოჰ, ვით საოც არს განგება ღ^თისა,
უსაზღროდ ზრუნვა არსთათჳს მისა...“ 66r—69r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „დასრულდა ამბავი ციციანოვისაგან აღება
განჯისა, ქარისა და ბელაქნისა აგვისტოს პირველს“ (69r).

9. [დავით გურამიშვილი.] „—ეო, მეო, აქეთ მომხედეო...“
69v—72r.

შენიშვნა: ა) ტექსტი განსწავლდება დაბეჭდილისაგან. შდრ. დ. გურამიშვი-
ლი, დავითიანი. 1955, გვ. 126—129.

ბ. ტექსტის ბოლოს: „განსრულდა აგვისტოს სამს“ (72r).

10. [ლექსი]. „—ვექრობ ზრახვაში, გულის ალთქმაში,
სიტყვას ვეძიებ თვით საუნჯეში...“ 72v—73v.

11. [იოსებ თბილელი.] „—სიბრძნემ თავისა თვისისა სახლი იშენა
გებული...“ 73v.

შენიშვნა: ა) სტროფის ბოლოს: „თბილელის ნათქვამია.“

ბ) ავტორისთვის იხ. S—1512:80.

12. [იაკობ შემოქმედელი]. „—სიბრძნე ქრისტეა და სახლი უბი-
წო მისი მშობელი...“ 73v.

შენიშვნა: ა) სტროფის ბოლოს: „შემოქმედის(!) ნათქვამია.“

ბ) ავტორისთვის იხ. S—1512; 81.

13. [ლექსი] „—ენა მწარე, ენა ტბილი, ენა მოკლე, ენა გრძელი...“ 73v.

14. [თეიმურაზ I, ანბანთქება]. „—აღამ ვახსენოთ პირველად, თვით
ღმერთმან შექმნა რომელი...“ 74r—77r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „დასრულდა ანბანთქება წმინდანებისა აგვისტოს
შეიდა“ (77r).

15. [ლექსი]. „—ახალ წელიწადს წლის თავსა გიკვლიე ვაზის რქი-
თამცა...“ 77r.

16. [თეიმურაზ I, ანბანთქება]. „—ალახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამებით ქებულო...“ 77v—81r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „დასრულდა ეს ანბანთქება. აგვისტოს ათსა.“ (81r).

17. [ლექსი]. „—იონე(!) ოქროპირი, ტბილის სიტყვით კაცის მწვრთნელი...“ 81rv.

18. [ანბანთქება]. „—ა, ამას გეტყვი, ბ, ბან გეტკბილოს, გ. განმითავე, დ, დანაპირი...“ 81v.

19. [ლექსი] „ყმაწვილო, სუფრის ვარდი ხარ; ლხინი გიყვარდა, ღინი...“ 81v.

20. [ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი].

„—ანო, ალვა დანერგული ედემს ნორჩი ტანი ვნახე...“ 82rv.

შენიშვნა: სათაურისათვის ნ. 5—1512: 10.

21. [ლექსი]. „სწავლა ჰგავს წყალსა მდინარსა, რუდ რასმე მომდინარესა...“ 82v.

22. [ანბანთქება]. „—აჰა, ანბანთ ალვამაღლო აწ ალვის ხის აღნაგობა...“ 83rv.

23. [ლექსი]. „—დაუტევე სასლ-სამყოფი, თვისი ტომი, მონაგები...“ 83v.

24. [ანბანთქება] „—ანი ამბობს: შენ, ყმაწვილო, გეშინოდეს ოსტატისგან...“ 84rv.

25. [ლექსი]—„ღმერთმან რომ შექმნა ქვეყანა, სახე კაცისა მიწამან...“ 84v—87v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „გათავდა“ 87v.

26. [ლექსი]. „—მინდორსა ველთა ყვაილი აღმოვლენ წითელ-მწვანეა...“ 87v—89v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „გათავდა“ (89v).

27. [სენტენციები]. „—მფრალი კაცი ვნახე, ესრე ვთქვი: ეს ნავი ბოროტით ავსილა...“ 90r.

28. [ლექსი]. „—ამ შურდულითა დავით სძლო გოლიათს, არ თუ ზავებდა...“ 90v.

29. „ცხოვრება, წამება და მოთხრობა. წმიდისა მამისა ჩვენისა კლემენტის რომთა პაპისა, ესე იყო მეფობასა დომენტიანესსა, ნათესავით რომ, ხოლო ავსლ-ტომი მეფეთა.—უმშვენიერესსა და უგრცელესსა ქალაქსა შინა ძველსა რომსა ცყო კაცი ვინმე დაჰკვიდრებულნი და სახელოვანი...“ 90v—105r.

30. (დიმიტრი, ბაგრატიონი) [მოსკოვის სტამბაზე].

„ნავთსაყუდელსა მენავე რა მივლენ, განისუშნებენ...“ 105v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს: „დიმიტრი ბაგრატიონის ნათქვამი“ (105v). ლექსს აკუთვნებენ ვახტანგ VI-ს. იხ. ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები, აღ. ბარამიძის რედაქციით, 1947, გვ. 7, 173.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს. იხ. Описание, I. გვ. 381—

ანდერძი: „აღვსწერე ესე წიგნი ყიზლარის იაკობ ქრისტე ფორეს შვილმა მაისურაძემ ცხოვრება ესე ღირსისა მამისა ჩვენისა კლემენტი რომთა პაპისა და სხვები, რაც რომ კარგი ვნახე და ეს კლემენდი(!) ცხოვრება ვთარგმნინა რუსულიდამ ქართულად მურათხანიანთ დიმიტრის ძეს გიორგი მღვდელს(!), ღმერთმან ადიდოს ორისა სოფლის ცხოვრებასა შინა და მემის გადმოთარგმნილზედ გადმოვწყო. ვინც იხილოთ და აღმოიკითხოთ, გვედრებით, ლოცვით გვახსენებდეთ. თუ რამე ნაკლებულთა ჰპოვოთ, ნუ გეწვევთ, შეძლებსაებრ სიმართლეს ვცდილობდი. წარმკითხველნი აღმწერლინა ამისთვის ჰყავთ ლოცვა თქვენი და ღმერთს სთხოვეთ მისთვის ცოდვისა შესწდობა. ვიწვევ წერად მაისის პირველს, გავათავე აგვისტოს პირველს ჩვიშ წელსა“ (105r).

მინაწერი: 1. „№ 34. პეტრე უმიკაშვილის მიერ“ (მისივე ხელით, ყდის საცავი ფურცელი).

2. „ციების წამალი ეს არის: მოიტანე ტირიფის ფოთოლი და თითო ფოთოლზე ეს დაწერე: ალი იმხა ბალი. იმხა თაქა ბალი. და ოოდესაცა გატებლოსა, სამა(!) ფუთოლზე(!) დაწერე და ცვირში უბოლუ“ (103v).

(792)

1536

კრებული. 1765—1775

123 ფ; 20,5×16,5; ქალაღი, ტვიფრულ ტყავადაარული მუყაოს ყდა; ამოვარდნილია: ფფ. 3,10; ბოლონაკლული, მხედრული, სათაურები სინგურით; დასურათებული: 73r, 91r; ქალაღს აკვს ჰვირნიშანი; გადაწერილია სხვადასხვა დროს: 3r—50r—1775 (50r); ფ. 58r—67r—1765 (64v); გადაწერილია—იოანე (50 r). პ. უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „სწავლანი გამოკრებულნი სულიერნი დიდთა წიგნთაგან მარგალიტიისა დაბადებისაგან ღმერთისა. — დასაბამად ქმნა ღმერთმან ცა და ქუეყანა...“ 3r—50r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს: „განსრულდა ძალითა მღთისათა წიგნი ესე გამოკრებული მარგალიტიანი იენისს. დ, ქკჟ უფგ. ქრისტეს აქეთ ჩლოფ. ამინ. და თუ ნაშრომი მცირედი არს და კნინ, არამედ სიმართლეს ვეცადე ფრიად ცოდვილი იოანე“ (50r).

2. ტექსტის შედგენილობისა და თარგმნის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, II. გვ. 4.3—416.

3. ტექსტს ერთვის: [იესო ქრისტეს განჩინებისათვის]. „... ნიკოდემ თქვა: სჯული გეძლეეს...“ 50v—54v და „საკითხავი ადამ და ევას სამოთხით გამოსვლისა.—და იყო ოდეს გამოვიდა ადამ და ევა ცოლი მისი სამოთხით...“ 54v—57v.

2. „იგავნი ესოპესნი. იგავი პირველი მელისა და ჩიგვისათვის. უყურეთ ესოპეს. — აღვიდოდა ოდესმე მელი ერთი ლობესა ზედა...“ 58r—64v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს: „დასასრული ესოპეს იგავების ქკს უნგ, თვესა ლვინობისთვის იგ“ (64v).

2) ტექსტი გამოცემულია: გამოცემას საფუძვლად სხვებთან ერთად ეს ხელნაწერიც უდევს. იხ. ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, შედგენილი სოლ. ყუბანეიშვილის მიერ, II, 1949, გვ. 280—289.

3. „ისტორია დარღვევისათვის უკანასკნელ წმიდისა ქალაქისა იერუსალიმისა ჰრომაელთა კესარისა ტიტესაგან მისა ოესპასიანესა.

— ოდეს მიიღო პატივი და ღირსებაჲ კესარობისა ოესპასიანემ და იქმნა დამტკიცებულ მბრძანებელად ყოვლისა სოფლისა...“ 65r—73r.

22. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

4. „წიგნი ესოპესი.—მოღგმა იგი საქმეთა, რომელ არიან კაცთა შორის, ყოველი გამოვსცადენ და სხვანიცა რაჟმე მრავალნი და მივეცი მისთვის განზრახვასა თვისსა და ვგონებ მე ამას, ვითარმედ ეესოპე(!) არა იყო ბრძენი ბუნებით, არამედ განგებითა ღთისა სიბრძნისათა...“ 74r—91r.

5. [სააკაძე იოსებ. დიდ-მოურავიანი].

„მეფესა ქართლის ცხოვრება ებრძანა გალექსულობით...“ 92r—120v.

წყდება: „... ერიდები ქვეყნისასა აშლასა და მორევასა,

მე მტრად აღარ მოგეწურვი; მალმალ გეტყვი მორევასა...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი გამოცემულია. იხ. იოსებ ტფილელი, დიდმოურავიანი. გ. ლეთიძის რედაქციით, 1939.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს იხ. ... Описание, II, გვ. 514—516.

მინაწერი: 1. „ჩემთ წელსა პირ დიდმარხვა დადგა თებერვლის თოთხმეტს, დღე იყო ორშაბათი. ღმერთო. მშვიდობით დამასწარ შენს აღდგომას და თაყვანისცემას შენის წმინდის ჯავარისასა შენი მონანი. ამინ. ნაზირი“ (1r).

2. „წიგნი ესე მარგალიტინი და დიდმოურავიანი არის ნიკოლოზ ელიოზის ძის ელიოზოვისა, ვინც მოიპაროს, გაუწყურეს ღმერთი დაუსაბამო. ნიკოლოზ ნაზირი ელიოზის-ძე ელიოზოვი.“ (121v).

3. „ეს ელიოზის-ძე ნიკოლოზ ვეზირი ძველ ცნობებს აწვდიდა აღ. ორბელიანს. გიორგი ლეონიძე (123v).

4. „№ 35. პეტრე უმიკაშვილის მიერ. 1887 წ.“ (მისივე ხელით, 3r)

სხვა მინაწერები: 128v, ქვედა ყდის შიდა მხარე; 121r-ზე კალმით შესრულებული სურათი მხედრისა.

(793)

1537

კრებული. 1838.

25 ფ: 35×22; ქალაღი, უყდო, ნაკლული; ფფ. 24—25 მკვარდნილია; ტექსტი დასურათებულია გადამწერის მიერ; ჭვირნიშნისანი ქალაღი; 1838 (25v); მხედრული; გადამწერი—თადეოზ ტერ-ოჰანეზის ძე ტერ-გეურქოვი(25v). პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „აქა შამი-ფარჰანის გამიჯნურება მეფის თეიმურაზ მეორისაგან ნათქვამი დროს მას, ოდეს იმყოფებოდა განძებული თჯის სამეფოს კახეთისაგან იმერთს რაჭას შინა წელსა ქქსა 1650. ამ წელს მუნ თქ[ქ]ა.

— ღმერთო, ყოველთა ცხადად და იღუმალ დაუფარო...“ 1r—6v.

შენიშვნა: სინამდვილეში ტექსტის ავტორია თეიმურაზ I.

2. „გაბაასება ვარდისა და ბულბულისა, ლექსად თქმული მეფის თეიმურაზ მეორისაგან, რომელსა ეწოდების ვარდ-ბულბულიანი.

— შე არსისა შემოქმედო, შენგან არი ყოვლი ფერი...“ 7v—12v.

წყდება: „... მეღექსეთაგან ნათქომი სიტყვა მიიღე პირადო...“

შენიშვნა: სინამდვილეში ტექსტის ავტორია თეიმურაზ I.

3. „შედარება გა[ზ]აფხულისა და შემოდგომისა, მისივე მეფის თეიმურაზ პიჭისაგან თქმული.

— ღმერთო, რომელსა გაქებენ ზეცისა ძალთა კრებულნი...“ 13r—18v.

4. [თეიმურაზ I ანბანთქება].

„... ორღანოთი ფსალმუნება ღმერთსა შეგნის, სხვას არჯისა...“ 19r—20v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. თეიმურაზ I. თხზ. სრული კრებული ალ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, გვ. 156.

5. [არჩილი. გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთველისა]. „უშლთა და ახალთა საქართველოს მოღვესეთა ნათქვამი პირუშლის მეფის თეიმურაზისაგან.

— სხუას ლექსით ჩახრუხადებან შეამკო მეფე თამარი...“ 21r—22r.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს ექსცერპტს არჩილის „გაბაასებიდან“, შდრ. არჩილიანი, ტ. II, 1937, გვ. 3—5.

6. „ბესარიონ გაბააშვილისაგან თქმული ჭანდრაქზე და შიგ ზმებად სახელნი გამოყუანილნი.

— ნაჭად(!) რა კიდარ უკადრად მე ფერხნი შევდგენ ღონითა...“ 22r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ბესიკი, თხზ. კრებული, 1932, გვ. 88.

7. „ეს ნარდზედ არის თქმული მისგანვე.

— ვინ არ დიდსულობს სულმოკლედ, არს ყოვლგან დანა ფიცარი...“ 22r-წ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ბესიკი, თხზ. კრებ. 1932, გვ. 88.

8. „ბაიათი ბესარიონ გაბააშვილისაგან ნათქვამი, რომელსა თურქნი ბაიათს უწოდებენ, რვა შაირად არის და ერთი შაირი სამი ტაეპი არის.

— იაღონს ის ევარდა.

და სუმბულს ის ევარდა...“ 22v—23r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ხსენ. გამოც. გვ. 22.

9. „მისივე ბესარიონის ნათქვამი, რომელსა თურქნი ბალაი ბანდუ ლაილას უწოდებენ.

ვაი საბრალო: სტვენს ბულბული ვარდსა ზედა...“ 23r-v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ხსენ. გამოც. გვ. 23.

10. „მისივე ბესარიონისაგან ნათქვამი თეჯელისი(!).

— ხმა სირინოზ, თმა ლულამბარ წინამოს...“ 23v—24r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ხსენ. გამოც. გვ. 20.

11. მისივე ბესარიონის ნათქვამი, ამას თურქნი ყაფიას უწოდებენ.

— შავნი შაშვნი, შავლს(!) გალიას შემსხდარნი...“ 24r-v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ხსენ. გამოც. გვ. 21.

12. „ბესარიონისაგანვე ნათქვამი მუსტოფაზადი, თურქთ ზმაზედ თქმული, რომელსაცა იმერეთილამ ჰსწერს მეგობართა თუსთა.

— ცრემლთა ისარნი, მოსისხარნი, ჩვენდა არენით...“ 24v—25r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ხსენ. გამოც. გვ. 12.

13. „მისივე ბესარიონის ნათქვამი.

— რა გული დავაგე შენად სარებლად...“ 25r-v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი გამოცემულია. იხ. ხსენ. გამოც. გვ. 18.

2. ტექსტის პაგინაციის მიხედვით ხელნაწერს აწყობად აკლია გვ. 23—24, 27—30.

3. შამი-ფარვანიანის ტექსტს მოსდევს გადამწერის ხელით: „დასრულდა ამბავი შამი-ფარვანიას მეფის თეიმურაზის მცირე მოთხოვნა, თუ რას დროს აღეწერა ესენი. ხოლო ოდეს იძლივა მეფე თეიმურაზ ესე ქართლის მეფის როსტომისაგან თიანეთს, და ივლტოდა თეიმურაზ კახეთს და მივიდა მალაროს, მოუდგა უკანით როსტომ მეფეცა და იქმნა ვითარცა შემპყრობელი მეფის თეიმურაზისა. ამითჲ მოვიდა ხვათე შან დედოფალი როსტომის თანა, რომელი იყო ბიძის შვილი როსტომ მეფისა და ევედრა, რათა განუტევეს თეიმურაზ მშვიდობით, რომელმანცა აღუსრულა თხოვილი და მისცა ცხენნი და ჯორნი და წარგზავნა იმერეთს მასვე ლაშქარს და თვით როსტომმა დაიპყრა იმერეთი ქქსსა 1648 წელსა. ხოლო მეფე თეიმურაზ იმყოფებოდა რაჭას, სამეფოსა თვისსაგან განძებული და მუნ აღეწერა ესენე ფიქრისა და კავშირისა და მწუხარებისა განსავლტოლველად. შემდგომად გარდაიცვალა რა მეფე როსტომ და გამეფდა 5 ვახტანგ შანაოზად წოდებული, ესე ჩავიდა იმერეთს სპითა, ვერ წინა აღუდგენნ იმერნი, შემდგომად შემოიკრიბნა სრულიად იმერნი და მოადგასკანდას ციხესა. ხოლო მეფე თეიმურაზ ყოველგან უღონო ქმნილი სკანდას ციხესა შინა მყოფი ევედრა შანაოზ მეფესა ესრედ, უკეთუ არა ევენბის მისგან არა რაიმე. წარვალს წინაშე ყაენისა. ესე აღუჩნდ მეფეს შანაოზს კეთილად და მიუძენო პატივითა წარვლინება წინაშე ყაენისა. ამის პირსა ზედა მოვიდა მეფე თეიმურაზ შანაოზისა თანა, რომელმანცა პატივცა დიდაცხედ და წარმოავლინა ტფილის და თვით დაიპყრა ყოველი იმერეთი და ციხენი მისნი აღიხვნა. და შეაყენნა გუშაგნი თჳსნი (და შემდგომად მოვიდა ტფილისს და წარავლინა მეფე თეიმურაზ დიდითა პატივითა და წარატანა გვიამილახოროს წელსა ქქსსა 1661-სა“ (6v—7r).

ანდერძი: „აღწერილ არს დიაკონი თადეოზ ტეოროპანეზა ისტერგეორქოვისა მიერ წელსა სექტემბრის იდღესა ჩყლმ. წამკითხველნი მისნი, ნუ მწყვეთ, რამეთუ არა მქონდა გამოცდილება ამისთანას წერილებში და არცა ვარ დაჯლოვებული წერილში და მჯატვრობაც. რომელსაცა ამა წერილსა შინა იხილავთ, ჩემის მცირედის გონებით უოსტატოთ მიმიღია, ამაზე მეტი არა ძალმედეა. გვედრებით, რათა მტნაკლები მომიტეოთ“ (25v).

შინაწერი: 1. „ესე წიგნი მსახურებს ზაქარია ციციანოვს, ღმერთმა შეიღობაში და ბედნიერებასა შინა მოახზაოუს ამინ“ (25v).

2. „№ 36. პეტრე უშიკაშვილისაგან“ (მიხივე ხელით, 1r).

(794)

1538

თეიმურაზ II. თიმსარიანი. XVIII—XIX

82 ფ. 22×17,5; ქალაღი; ტვიფრულ ტყავდაკრულ, შესაკრავებიან ხის ყდაში; ყდა მოცილებულია, შუაზე გახეული და ჭიანჭაკში; დაშლილი; ბოლონაკლული, შედარული, სათაურები სინგურით; ჭკირნიშანი—1791 (ფ. 78); [XVIII—XIX]; პეტრე უშიკაშვილისაგან მიღებული.

[თიმსარიანი]. „კარი პირველი დასაწყისი ინდოეთ კემწიფისა ამბავი და ცხოვრება მისი სპარსულზისაგან თარგმნული ქართულად ნეტარად ქსენებულისა პატრონის მეფის თეიმურაზისაგან: კურთხეულ იყავნ ხსენება მისი, ამინ.—იყო კემწიფე ერთი ინდოეთისა სამეფოსა შინა, ნათესავად ჩინგთა ძველთა გვართა კემწიფეთა შვილი და სახელად თავყარხან ერქვა...“ 1r—82v.

წყდებ: „... გვირგვინი მოიხადა და თავსა დაახურა, ეგრე უბრძანა ჩემი საკლმწიფო ყოვლის ავის საქმისაგან განწმედილი დამიგდია, სამართლითა.

სავსე და მტერთაგან შეუფერებელი. აწე ნუმცა დამშვიდებულისა, წინაშე და ჩურცა...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილის იხ. Описание, I, გვ. 390—391.

2. ხელნაწერი საფუძვლად უდევს ე. თაყაიშვილის 1903 წ. გამოცემას.

მინაწერი: 1. „ეს წიგნი ეკუთვნის კნიაზ გიორგი რატივეს. ღმერთმან აზმაროს...“ (ზემო ყდის შიდა მხარეზე).

2. „ეს წიგნი გაბრიელ რატივეის [არის]“ (ქვემო ყდის შიდა მხარეზე).

3. „№ 37. პეტრე უმიკაშვილის მიერ ქსოვრისი დამ რატი-შვილებისა“ (ზემო ყდის შიდა მხარეზე).

4. „ს. ქსოვრისი დამ (ქსონის ხეებზე) რატიშვილისაგან“ (პეტრე უმიკაშვილის ხელით, 1r).

5. „გეშმანათ ზემოწერილი ჩემთვის დიდი აუგია, არვის ძალუცს ეგ მიზნახოს, ნურც თქვენ ბძანებო. აუგია, ნუ განკითხავთ სხვისა მონას, ყველა ღმერთსა გაუგია, მისა მადლი ცანი საყდრად, ქვე კვარცხლბეკად დაუგია. ცუდად ჯდომას ასე სჯობდა. შესაქცევად ესე ვსწერე. ასე უთქვამთ ზოგათ ვისმე. ცუდად ჯდომას ცუდი იშრომე, რათ გამკიცხეთ ამისთვისა, ცილს რათ მწამებთ ამისთან მე, თუ გენებოსთ, კვლავცა ბძანეთ, ესე ლექსი დაიხსომე“.

(ქვემო ყდის შიგნითა მხარეზე).

(795)

1539

მილორდიანი. XIX

40 (1+39) ფ; 34,5×21; ქალაქი: უყდო, დაშლილი, თაინაკლული, აკლია შიგნითაც; მხედრული: [XIX]; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[მილორდიანი] „... და ამბობდა: ეს ძაღლები ამის დახოცილნი არიანო თუ სხვისა რისამეო მიზეზითაო? ცოტა წაიარა, ნახა ერთი თავისი საყვარელი ძაღლი უთავო ეგდო...“ 1r—39v.

მინაწერი: 1. „38-ე, პეტრე უმიკაშვილისაგან. მილორდიანი“. (1r).

2. (ფანქრით): „პეტრე უმიკაშვილს გარდაეცეს ესენი, რადგან ამის წიგნი იმასთან არის და ეს დარჩომილა შინა“ (14r).

სხვა მინაწერები: 1r v-ზე.

(796)

1540

კრებული. 1560.

44 ფ; 32,5×22,5; ქალაქი: უყდო, დაშლილი; მხედრული; 1860 (1r); დაუწერელია: 1v, 44v. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმული.

— მე მივხვდი მაგას შენსა ბრალეზსა...“ 2r—v.

2. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმული.

— მოვედ აწ, ლხინად საკმაო, ვზიჰირთა მთქმელად...“ 2v—3r.

3. „ბესარიონ გაბაშვილისაგან თქმული.

— მე შენი მგონეჲ ჰირ შემკონე, დამწვი მალ ალო...“ 3r—v.

4. „ბესარიონ გაბაშვილის თქმული.
— ბულბულის შურსა შეესდგომივარ მუდამ მძახველი...“ 4r-v.
5. „ბესარიონ გაბაშვილის ნათქვამი.
— მე შენმა ფიქრმა მიმარინდა, ჩველ ჭირებსა...“ 4v.
6. „ბესარიონისაგან თქმული ჭაბუაზედ.
— დამპალო ლეშო, თვალხენეშო, გულ-ღაღარაო...“ 5r.
7. „მეფის ძის ლევანისაგან თქმული.
— როს განვიცადე ბედკრულმან გული სკუდავად დარია...“ 5v—6r.
8. „ბესარიონ გაბაშვილის ნათქვამი თეჯლისი.
— ვნახე პირზე, ბაგე ვარლობს და ლალობს...“ 6r-v.
9. „ბესარიონისგანვე თქმული თეჯლისი.
— ვაშა მას დღეს, როს განმელო ცისკარი...“ 6v—7r.
10. „გ. ბესარიონის ნათქვამი მუხამბაზი.
— სევდის ლაშქარი შემომიხდება...“ 7r-v.

შენიშვნა: ეკუთვნის დ. თუმანიშვილს. შდრ. 1543: II.

11. „დავით სარდლისაგან ნათქვამი.
— პირზედ გაქვს ხალი და შავი თვალი, ნახვა მსურს შენი...“ 7v—8r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 267.

12. „ბესარიონ გაბაშვილის ნათქვამი მუხამბაზი.
— სევდის ბაღს შეველ შენაღონები...“ 8v-9r.
13. „ბესარიონ გაბაშვილის ნათქვამი.
— ტანო, ტატანო, გულ-წამტანო, უცხოლ მარებო...“ 9v-10r.
14. „ბესარიონ გაბაშვილის ნათქვამი.
— შავნი, შაშენი, შავს გალიას შემსხდარნი...“ 10r.

შენიშვნა: კრებულში შეტანილი ლექსები ბესიკისა გამოქვეყნებულია. იხ. ბესიკი, თხზ. სრული კრებული, 1932.

15. „ბარამ ბარათოვის ნათქვამი შაბადა ანუ გაფი.
— ეჭა; მთიები მთენია...“ 10v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ტ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 227—228.

16. [ალ. ჭავჭავაძე]. „ვაჟ, დრონი, დრონი, ნაგებნი მტკბარად...“ 11r.

შენიშვნა: ხელნაწერში მოყვანილია უაგტოროდ: ლექსის ბოლოს წერია: „იქ...“

17. „თ. ალექსანდრე ჭავჭავაძის ნათქვამი.
— ლოთებო, ნეტავი ჩვენა...“ 11v—12v.
18. [ლექსი].
„—გამტყორცნა სოფელმან, მოვზორდი მზესა...“ 12v.
19. „ნიკოლაოზ ბარათოვის ნათქვამი.
— სულო ბოროტო! ვინ მოგიხმო ჩემად წინამძღურად...“ 13r.
20. „თ. სვიმონ მაყაყვის ნათქვამი თავის ქალის გარდაცვალებაზედ.
— ჰოჲ რაბამად ვსთქვა ხმა გოდებისა...“ 13v.

21. [ალ. ჭავჭავაძე]. „—უგანთა ტრფობა, უგრძნოთ გრძნობა თუ ვის სმენია...“ 14r.

22. [გრიგოლ ორბელიანი]. „საამოა საჭვრეტელად, ოდეს ნინას ვარდი ეპყრას...“ 14r.

შენიშვნა: ლექსის შემდეგ ტექსტის ხელით სწერია: „თ. ალექსა.(!) ქავჭავაძე“. ამ სახელსა და გვარს ფანქრით ხაზი აქვს გადასმული და ე. თაყაიშვილის ხელით ზევიდან ფანქრით მიწერილი: „გრიგოლ ორბელიანი“ 14r.

23. (რაფიელ ერისთავი). „რისთვის მიყვარხარ?
— რისთვის მიყვარხარ? ამის ცნობა შენ გენებება?...“ 14v—15r.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოში სწერია.

24. (რაფიელ ერისთავი). „დარიგება.
— ერთხელ ველტოდი და ვეტროფოდი არშიესა ქალსა...“ 15r-v.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოს სწერია.

25. (ერისთავი). „სიმღერა მახურკის ხმაზედ.
— აგერ ცაში მზე ბრწყინვალებს...“ 15v—16r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწერია: „თ. გ. ერისთავი. პოლშა“. 16r.

26. (ალექსანდრე ქავჭავაძე). „№.
— თავსა უფლად ნურვინ ჰგონებთ...“ 16r-v.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოს სწერია.

27. (რაფიელ ერისთავი). „დედა სჯობია ქალსა.
— შენმა გაზდავ, ისმინე, დედა სჯობია ქალსა...“ 16v—17r.

შენიშვნა: ავტორის გვარი და სახელი ლექსის ბოლოს სწერია.

28. (რაფიელ ერისთავი). „ქალებო კება.
— უცხოს რასმე წალკოტსა ვის გსურთ სეირნობანი...“ 17v—20r.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოს სწერია.

29. (რაფიელ ერისთავი). „გამდელთ კება.
— ვიმ, ვიმ! ერთი შეჰხედეთ ამა გამდელთ ვნებასა...“ 20r.

შენიშვნა: ავტორის გვარი და სახელი ლექსის ბოლოს სწერია.

30. (სალომე მაყაშვილი). „№.
— უაღუშტესო კელმწიფევე ჩუწნო,
წმინდის ემბაჰით ზეშთა მეგრ მშვენო...“ 20r—21v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწერია: „ენიაენა სალომე ს.—ა. მაყაევისა“.

31. (ივანე მუხრანსკი). „№.
— მინდა ლექსი ვსთქუა, ქალო, მაგნიტიზმური...“ 21v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწერია ტექსტის ხელით: თ. ივანე მუხრანსკი, გვარის შემდეგ შავი მელნით მინაწერი: „არა“, მეთრე მხარეს: „1859 წელს მღეროდნენ ტფილისში.“

32. (დავით ციციშვილი). „უსარგებლო არშიეობა.— არიან მრავალნი, რომელთაც არა ძალუძსთ გამოსთქუან ცხადად სურთუკლნი თჳსნი...“ 22r—24v.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი მოთხრობის ბოლოსაა აღნიშნული.

33. (სოლომონ რაზმაძე). „დიანას მეჯლიში.

— ადრე ალენს განედო კარი,

ზე ოლიმპისა ციერთა ჯარი...“ 24v—27r.

შენიშვნა: პოემის ბოლოს სწერია: „ს. რაზმაძე“ (27r).

34. (ა. ჭავჭავაძე). „№-სადმი.

— შენს ღირსებას ნატრულობენ ყოვლნი ქალნია...“ 27v.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოს სწერია.

35. (ნიკოლოზ ბარათაშვილი). „კახთა მიმართ.

— ძმანო კახელნო, ნამდვილ ქართველნო, მოლხინე სულით...“ 28r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწერია: „თ. ნ. ბარათოვი“.

36. (ნიკოლოზ ბარათაშვილი). „ბედი ქართლისა.

კარი პირველი.—მწყემსო კეთილო, შენს წმიდას სამწყსოს...“ 28r—37v.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი პოემის ბოლოსაა აღნიშნული.

37. (ნიკოლოზ ბარათაშვილი). (ქანტაზია).

— ვაჟოვე ტაძარი, შესაფერი, უდაბნოს მდგარი...“ 38r-v.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოს სწერია.

38. (ა. ჭავჭავაძე). „ალსარება, ვოლტერისა.

— შე მაღალო ვის ვერ ვინმე მოგწდომიეს ჯერედ ცნობად...“ 39r.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოს სწერია,

39. (სალომე მაყაშვილი). „ოცნება.

— სადა არიან, ოცნებაო, ის დრონი, ჟამნი...“ 39r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწერია: „კნიაენა სალომე მაყაშვილისა“.

40. (დავით რექტორი). „გლოვა არშიკისა.

— გრგვინვით ციურნო, მით მზიურნო, რა არს სმინება...“ 40r-v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწერია: „დავით რექტორი (!)“.

41. (ა. ჭავჭავაძე). „თეჯნისი.

— ვინ არს ესე სრულ თავთირებრ მანათი...“ 40v—41r.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოს სწერია.

42. (მარიამ ერისთავი). „№...“

— ვაების უბსკრულს ღრმად განწირულს, სრულად განაწირულს...“

41r-v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწერია: „კნიაენა მარიამ ერისთავისა 1854-სა წელსა მარტის 12-სა დღესა სოფ. ქ(შემდეგ სხვა ხელით)არგლში“ (41v).

43. (ალექსანდრე ჭავჭავაძე). „ვ. მ. ი...“

— მოვედ ამ არედ შესამკობელად...“ 42r-v.

შენიშვნა: ავტორის სახელი და გვარი ლექსის ბოლოს სწვრივ.

44. (გ ი ო რ გ ი ე რ ი ს თ ა ვ ი). „ა რ შ ი კ ი ს მ ო შ ო რ ე ბ ა.
— დაეკარგე ფერი მდიდრად შემკული...“ 43r.

შენიშვნა: ხელნაწერში ლექსი უავტოროდაა, ბოლოში სწვრივ: „№№. იქვე მი-
ნაწერი პეტრე უმიკაშვილის ხელით: „1850 წლებში მღვროდნენ, სენატო-
რის თავ. გ ი ო რ გ ი ე რ ი ს თ ა ვ ი ს ა.“

45. (ბ ე ს ი კ ი). „თ ე ჯ ლ ს ი.
— ჯ მ ა ს ი რ ი ნ ო ს; თ მ ა ლ უ ლ ა მ ბ ა რ - წ ი ნ ა მ ო ს...“ 43v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწვრივ: „ბ ე ს ა რ ი ო ნ. გ ა ბ ა შ ვ ი ლ ი.“

46. (ს ვ ი მ ო ნ მ ა ყ ა შ ვ ი ლ ი). „№.
— ც ე თ ვ ა ლ ნ ო, ნ უ გ ს უ რ ი ს ჭ ვ რ ე ტ ა ვ ა რ დ ი ს ა...“ 44r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს სწვრივ: „თ. ს ვ ი მ ო ნ მ ა ყ ა ე ვ ი“.

შენიშვნა: 1. 1r-ზე კრებულის სათაური სწვრივ; „ალბომი. 1860 წლისა“ (ტექ-
სტის ხელით).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თ ა ყ ა ი შ ვ ი ლ ს. იხ. Описание, II, გვ.
387—391.

მინაწერი: „პ ე ტ რ ე უ მ ი კ ა შ ვ ი ლ ი ს ნ ი ე რ. ს ხ ვ ა და ს ხ ვ ა, ლ ე ქ ს ე ბ ი ნ ი კ. ბ ა-
რ ა თ ა შ ვ ი ლ ი ს ა, ა ლ ე ქ ს. ჭ ვ ა ე ჯ ა ვ ა ძ ი ს ა, რ ა ფ ი ე ლ ე რ ი ს თ ა ვ ი ს ა, მ ა-
ყ ა შ ვ ი ლ ი ს ა, ბ ე ს ა რ ი ო ნ გ ა ბ ა შ ვ ი ლ ი ს ა. კ ნ ა ე ნ ა ს ა ლ ო მ ე მ ა ყ ა ე ვ ი ს ა
და ს ხ ვ ა თ ა. ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ბ ა ჭ რ ა ძ ი ს ა (პეტრე უმიკაშვილის ხელით, 1r)

(797)

1541.

რუსულდანიანი. 1847.

279 ფ; 35×22,5; ქალაღი; ტყავგადაკრულ ხის ყდაში; კიდევებზემოცვეთილი,
ქინაქაში; ფფ. 1—18 ამოცვენილია: მხედრული: კვირნიშანი—1842 (ფ. 8); 1847—
—279v; გადამწერი—მღვდელი იოანე ინაევი (279v); პეტრე უმიკაშვილისაგან მი-
ღებული.

„წიგნი რუსულდანიანისა. — იყო ქვეყანასა ზმირინისა დიდებული და
სახელგანთქმული კაცი, რომელსა სახელ ეწოდებოდა აფთიმიანე და კელმწი-
ფეთან მიჩნეული და ყავს ქალი ერთი მზისა დარი და სახელი ეწოდება
რუსულან...“ 1r—279v.

შენიშვნა: 1. პირველი 2 ფ. ტექსტის ძირითადი ხელით არაა ნაწერი: ხელნა-
წერის თავში ჰკლებია და სხვა პირს დანაკლისი შეუესია შემოკლებით.

2. ტექსტი გამოცემულია. იხ. რუსულდანიანი ი. აბულაძისა და ი. გი-
გინეიშვილის რედაქციით. 1957.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თ ა ყ ა ი შ ვ ი ლ ს. იხ. Описание, I გვ. 406-
ანდრძი: „სრულ იქმნა ძალითა ღისათა მღვდლის იოანე ინაევისგან
ჩემს-ს. იენისის იმ-ს დღესა“ (279v).

მინაწერი: 1. „№ 40. რუსულდანიანი კახეთი დამთავად ივანე ანდრო-
ნიკაშვილისაგან პეტრე უმიკაშვილიმა“ (უკანასკნელის ხელით).
(ზედა ყდის შიდა მხარე, 1r.).

2. ესე წიგნი ეკუთვნის მღვდელს ივანე ინაევს. ღმერთმა შეიდობაში მაა-
ხმაროს, მოცილე არავინ... თუ ქართველმა მოიპაროს, გაუწყრეს წმინდის ნინას
მადლი; თუ სომეხთა მოიპაროს, გაუწყრეს სუფსარქისის მადლი; თუ რუსმა მოი-

პაროს, გაუწყრეს სობოროს ნათლისმცემლის მადლი; თუ თათარმა მოიპაროს, გაუწყრეს ქაბის და მაშადის მადლი; თუ ლეკმა მოიპაროს, გაუწყრეს მეჩითის მადლი; თუ ოსმალმა მოიპაროს, ყორანი კანიმ ოლასუნ; თუ ფრანგმა მოიპაროს, გაუწყრეს იმათი პატრ... მადლი. ამინ და კირიელეისონ“ (ქვედა ყდის შიდა მხარეს):

(798)

1542

ომიანიანი. XVIII—XIX

76ფ; 21×16,5; ქალაღი; უყდო: დაშლილი, გაყვითლებული, თავ-ბოლო ნაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; ჭვირნიშანი—1787 (ფ. 47,72); [XVIII—XIX] პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

(ომიანიანი). „აქა ტარიელის ღის სარიდან კემწიფის შვილის ომიანი კაბუკის ცხოვრება და ამბავი სიყრმისა ჟამსა.

— ტარიელის ძე უკადრი დაჯდა კემწიფე ბრძნობილი...“ 1r—76v.

წყდება: „... საყან ჩინელმან თქუა: რაზომცა თუალით მოგშორდებით, გულით მინც ცოცხალი არ გავეყრებით. ხუთნივე ესრეთ საყვარელნი კემწიფენი ერთმანეთის გასაყრელად მოეხვიენენ და ერთ...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი გამოცემულია. დბ. ქაიხოსრო. ომიანიანი, გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1937.

2. ტექსტის ავტორად მიჩნეულია ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი. იხ. კ. კეკელიძე, ძე. ქართ. მწერლ. ისტ. II, 1952, გვ. 273—275.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს. იხ.. Описание, I, გვ. 573. მინაწერი: 1. „№ 41, თავად ვლადიმერ ჯანდიერისაგან სოფ. ვაჩნაძიანიდამ. პეტრე უმიკაშვილის მიერ“ (უკანასკნელის ხელით, 1r).

2. „არტემ დარჩინოვი“ (2r).

(799)

1543

კრებული. XIX

112 ფ; 33×21; ცისფერი და თეთრი ქალაღი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა, ყდის საცავი ფურცელი ჭრელი ქალაღისა; მხედრული; სათაურები სინგურით; ჭვირნიშანი 1816 (ფ. 5,8); [XIX]; დაუწერელია: 2r—3v. 99v; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. [არჩილი. გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთველისა].

— „სამგვამოვანო ღვთაებავ, ერთმანეთს არ შემდგომისო...“ 4r—63v.

მთავრდება: „... ომი იყო პირველ უმური, გმირული და მართ უღევს გამოუკლეს ჩვენებურთა ქვეშ ცხენები კარგ სადავეს“.

შენიშვნა: გამოცემული ტექსტის მიხედვით (იხ. არჩილიანი, ტ. II, 1937) ხელნაწერში მოცემულია 896 სტროფი.

2. [დიმიტრი თუმანიშვილი. ტაფი თალის ხმაზედ.]

„სიცრუითა დიდებულობ, მზაკვარობით მოგწონს თავი...“ 64r.

შენიშვნა: ა) დიმიტრი თუმანიშვილის ლექსები გამოქვეყნებულია კრებულად მიხ. ხელთუბნელის რედაქციით, 1938. მითითება აქაც და ქვემოთაც ამ გამოცემის მიხედვით ხდება. ზემომოყვანილი ლექსი დაბეჭდილია გვ. 49—50.

ბ) 64r ზევით მხარეა, ტექსტის ხელით წერია: „რაც ჩემგან ნათქვამი ლექსებია, ამის ქვემოლ დაიწერება. მდივანი თუ მანის შვილი.“

3. [დიმიტრი თუმანიშვილი. ფას მუხალიფიტა ც და თახ-
მისიტა ც]

„—მეკეთა იგი პირმანგი, ატმოსფერაჲთ მოკუელი...“ 64r-v.

შენიშვნა: გამოც. მიხედვით, გვ. 35—36.

4. [დიმიტრი თუმანიშვილი. მუსტაზადი: ვალუფის ხმაზედ].
„... მნათობთა ზესა, მცხინვარესა, უქებ არესა...“ 64v—65r.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 66—67.

5. [დიმიტრი თუმანიშვილი. თეჯლდსის ხმაზედ].
„— გიშრის ნაენი შავთა ზღვათა არობენ...“ 65r-v.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 29—30.

6. [დიმიტრი თუმანიშვილი. ქართული ბაიათი].
„—სახით მომცა მანათა,
ელვარებით მანათა...“ 65v—66r.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 41—43.

7. [დიმიტრი თუმანიშვილი].
„—ენახე პირმზე, ბაგე ვარდობს და ლალობს...“ 66r-v.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 39—40.

8. [დიმიტრი თუმანიშვილი. თეჯნიში].
„—ვაშა მას დღეს, როს განმელო ცის კარი...“ 66v—67r.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 64—65.

9. [დიმიტრი თუმანიშვილი. ვასეთ მიარემის ხმაზედ].
— „ტრფიალთ დამწველი, ტრფიალთ დამწველი...“ 67r-v.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 54—55.

10. [დიმიტრი თუმანიშვილი. გოჰარის ხმაზედ].
„—მოშაშორვა სევდამან მზეს მცხინვარესა...“ 67v—68r.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 62—63.

11. [დიმიტრი თუმანიშვილი. მუხამბაზი].
„— სევდის ლაშქარი შემომიხდება...“ 68r.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 31—32.

12. „[დიმიტრი თუმანიშვილი. ნავაი ნიშაბურის ხმაზედ].
„— დილის ნიავმა მომართვა ჰამბავი სასურველისა...“ 68v.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 103—104.

13. [დიმიტრი თუმანიშვილი. იამბიკო].

„—ოქროს კალამს ხელი ვყავ მოქმედებად.“ 68v—69r.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 90—91.

14. [დიმიტრი თუმანიშვილი. იამბიკო.]

„—უხადო თვალი ლალსა ეთვის-ეზავა...“ 69v.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 53.

15. [ანბანთქება].

„—აღვეტრფი ბუნებ გულო დასადუმებ, ელვას ვნახე ესრეთ თხზ...“ 69v.

16. „ეს შაირი ნარდის კაცების აკრებაზედ არის თქმული.

—ოთხ ნივთენდი ხუთ სხეულებს ორნი ერთსა ელვარობენ...“ 69v.

17. [ლექსი].

„—მივედ, უსტარო, სალამი შეჰკადრე ჩემსა მდაგესა...“ 69v.

18. „მზეჭაბუკ ორბელიანის აგან თქმული ბატონისშვილის ქეთევანის ძეობაში, გიორგი რომ დაებადა.

—აღმკულო სრად, უცხოდ მზისა, მზევე, შინ შემოდო...“ 69v—70v.

19. [ლექსი]. —აჰა, ამბით აღვამაღლოთ ან, ალვისა გარეგნობა...“ 70v—71r.

20. [ბესარიონ გაბაშვილი].

—„ალალებს ბაგებს გულ დასადაგებს, ელვარობს, ვფუცავ, ზე ეთერულად...“ 71r.

შენიშვნა: ეს ლექსი ბესიკის სადაო თხზულებებს მიეკუთვნება. იხ. ბესიკი თხზულებანი, 1932, გვ. 103. ხელნაწერში მას სათაურად აქვს: „მისგანვე თქმული“

21. „გაბაშვილის იოსების აგან თქმული ნაღვაწი.

აღკაზმე არე, ასპიროზ, ამარტა ასათ აგვა...“ 71r—v.

22. „მეფე ვახტანგის აგან ნაბრძანები.

—არა ბრძანებ გიორგ დედად, ეო ვიყავ ზეს შეთერად...“ 71v—72r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები. აღ. ბარამიძის რედაქციითა და შენიშვნებით, 1947, გვ. 61.

23. „დიდი ანტონ კათალიკოზის აგან ნაბრძანები.

—აჰვირვებს, აღენს ალებსა აღმასი აელვებულ...“ 72r—v.

24. „მაჯამა ბატონის მეფის თეიმურაზის აგან ნაბრძანები.

—კვლავც მითქვამს: სიტყვა უქმისა პატიემან შემაშინაო...“ 72v.

შენიშვნა: ხელნაწერში მოცემულია მხოლოდ დასაწყისი 3 სტროფი (შესავალი) „მაჯამისა“.

25. „ქეთევან ბატონისშვილის თქმულა, ხარი ბეჟაჯირის ხმაზედ უნდა ითქვას.

—ჰ, ვითა ვსთქვა განსაკრთომელი...“ 72v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტი ქალები, 1936, გვ. 238—240.

26. [ლექსი]. „... შენი სახე ასე რითა მანათი...“ 72v.

27. [დიმიტრი თუმანიშვილი. ფას მუხალიფის ხმაზედ].
„ვისაც რომელს ვმაზე სურდეს.

— სატრფო მემთხვია სავარდეს, ბუნებით იხატებოდა...“ 73v—74r.

შენიშვნა: ა) ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 56—57. ბ) ამ ლექსს ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს; „ტაეპი. ამ ლექსთ დამწერი მკითხთაგან საქებ დამოსაწონია, თავი თუნდ სუსტი ჰქონოდეს, მაჯა უღალი ჰქონია“ (73v).

28. „მეფის ვახტანგისაგან ნაბძანები [მაჯამა].

— ჩემთა ნათქვამთა მოწმობა კვლავ ლექსმა მიყო მაჯამა...“ 74r—78r.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი საფუძვლად უდევს გამოცემულს. იხ. ვახტანგ VI. ლექსები, და პოემები, 1947, გვ. 43—50 და 173—174.

29. „კათალიკოსის ანტონისაგან ნაბძანები ვარდზედ.

— უგრძნო ცხოველი, კეთილ მფშავათ(!) მთოველი...“ 78r.

30. „ბატონის მეფის ირაკლისაგან ახსნა.

— ვარ დიდ გვარისა. დაუდარისა...“ 78r.

31. „თუმანიშვილის მდივნის დიმიტრისაგან თქმული.

— ამარტა ბაგე, გულსა დამდაგე ეს ვარდი ზენა შე თვთ იბრწყინვებს...“ 78r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 94.

32. „მავე მდივნისაგან თქმული პაწაწა ბატონიშვილებზე.

— ილია მალალ გონებად დიდგვარობით დიდებული...“ 78r-v.

შენიშვნა: გამოცემაში გვ. 95.

33. „შოთასაგან თქმული მაჯამაები.

— ერთგან დასხდეს, ილალობეს, საუბარი ასადაგეს...“ 78v—79v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს „ვეფხისტყაოსნიდან“ გამოკრებილ მაჯამურ სტროფებს.

34. „ბარამ გერმანოზის ჰვილის ნათქვამი.

— აფროდიტო, აღმობრწყინდი,

არიავ, ღრუბლით მობინდდი...“ 80r.

35. „სათნავას(!) ნათქვამი მუხამბაზი.

— გულიდამ არა შშურს სული შენთვსა...“ 80r—81r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ი. გრიშაშვილი, საიათნოვა, 1918, გვ. 106. ხელნაწერის ტექსტი უფრო გრძელია ნაბეჭდზე.

36. „სათნავამ ტაფიტალში და თქუა ესე.

— გალობს თუთის ყაზალახი, ბულბულის ბალი მინდოდა...“ 81r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ი. გრიშაშვილი, საიათნოვა, გვ. 101.

37. „სავათნავამ ტაფი თალად თქუა ესე.
— კოკობო ძუძუთ გარდილო(!), ცურისაგან ლამაზი ხარ...“ 81v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. გ რ ი შ ა შ ვ ი ლ ი, საიათნოვა, გვ. 108.

38. „სათნავამ მუსტაზადი თქვა ესე.
— თვალად ლამაზო, დამანახვე შენი პირი მე...“ 81v—82r.
39. „პაჭუა სტეფანას თქმული.
— მისთვის სხვაზედ არ მიწვევს გული,
უცხო თვალადია ჩემი მიჯნური...“ 82r-v.
40. „დავით რექტორისაგან თქმული მუსტაზადი.
— მოი, მთვარეო, შემებრალე, სახმილს ვზი მწვევლსა...“ 82v.
41. [გაბაშვილ] „ბესარიონისაგან თქმული თეჯლისი.
— რა გული დავაგე შენად სარებლად...“ 82v—83r.
42. „თეჯლისი ბესარიონის [გაბაშვილის] თქმული.
— ხმა სირინოზ ლაწვ ღულამოზ წინამოს...“ 83r.
43. „ყაფია ბესარიონის [გაბაშვილის] თქმული.
— შავნი შაშვნი შავს გალიას შემსხდარნი...“ 83v.
44. „ფეშანგიშვილი სტეფანას თქმული.
— ალ ლამაზ უფასო ლალო,
ბადრიო მთვარევე, მობრძანდი...“ 83v—84r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ტ. რ უ ხ ა ძ ე, ძვ. ქართ. ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 210—211.

45. [გაბაშვილ] „ბესარიონის თქმული მუსტაზადი.
— ციერთა ისარნი, მოსისხარნი, ჩვენად არენით...“ 84r-v.
46. „მეფის ძის დავითის თქმული.
— გამიფრინდა სიხარულის მფრინველი...“ 84v—85r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ტ. რ უ ხ ა ძ ე, ძვ. ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 118.

47. „მეფის ძე დავით, ზალუმ ზალუმ.
— ესე ველხება მომე ნება...“ 85r-v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ტ. რ უ ხ ა ძ ე, ძვ. ქართ. ლირიკის ისტ.: 1954, გვ. 120.

48. [გაბაშვილი] „ბესარიონის მუსტაზადი.
— ტანო ტატანო, გულ წარმტანო, უცხოდ მარებო...“ 85v—86r.
48. „დავით რექტორის თქმული.
— შე მოყვარეო, ზილფი ნარეო, ნარდიონ გველო...“ 86r-v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 288.

50. „სოლომონ დეკანოზისაგან თქმული.
— ეტრფის მთიებსა შესამკობლად გული ურვილი...“ 86v—87r.
51. „მეფის ძის ვახტანგის თქმული მუსტაზადი.
— შეყრილან ერთად მკრთოლვარენი უხადო მნათნი...“ 87r.

შენიშვნა: ეს ლექსი დაბეჭდილია ბესიკის თხზულებათა კრებულში (1932 წ. გამოცემა). სადაც შეტანილია მის სადავო ნაწარმოებთა განყოფილებაში. ხელნაწერის ტექსტში მხოლოდ სამი სტროფია, რომლებიც ამავე დროს რედაქციულადაც განსხვავდებიან ნაბეჭდისაგან.

52. „ლევანისგან თქმული.

— როს განვიცადე ბედკრულმან გულის საკვდავად არია...“ 87r-v.

53. „სათნავასაგან თქმული.

— დიბისა ლობდანისა ბაზაზიანო...“ 87v—88r.

შენიშვნა: ამ ლექსის ტექსტი ნაწილობრივ ემსგავსება ი. გრიშაშვილის „საიათნოვაში“ გამოქვეყნებულს (ც. თ., გვ. 99) მაგრამ ამავე დროს საგრძნობ რედაქციულ სხვაობას გვიჩვენებს მასთან.

54. [ლექსი].

„— ვაი მას ვიგლოვ ჩრდილოს წასარანს გული მტირალი...“ 88r.

55. „ბესარიონისაგან თქმული.

— მე მივხვდი მაგას შესაბრალებსა...“ 88r-v.

56. „ვახტანგ ბატონიშვილისაგან თქმული.

— მოდით მიჯნურნო მსოფლიურნო, ვინც ხარ დაგული...“ 89r.

შენიშვნა: ტექსტი დაბეჭდილია ბესიკის თხზულებათა კრებულში (1932 წ. გან., გვ. 90), სადაც იგი შეტანილია ავტორის სადავო ნაწარმოებთა რიცხვში.

57. „დავით სარდლისაგან თქმული.

— პირზე გაქვს ხალი და შავი თვალი, ნახვა მსურს შენი...“ 89r-v.

შენიშვნა: ტექსტი დაბეჭდილია იხ. ანთოლოგია, II, 1927. გვ. 267. ხელნაწერის ტექსტის ბოლო სამი სტრიქონი წარმოადგენს დავით რექტორის ლექსის „გრავინვით ციურნო“-ს დასაწყისს.

58. [ბესიკი. მე შენი მგონე]

„— მე შენი მგონე ჭირს შემკონე დამწვი მალ, ალო...“ 89v—90r.

59. [ბესიკი. ბულბულის შურსა.]

„— ბულბულის შურსა შევდგომივარ მუდამ მძახველი...“ 90r.

60. [ბესიკი. მე შენმა ფიქრმა]

„— მე შენმა ფიქრმა მიმარინდა, ჩველ ჭირებსა...“ 90v.

61. [ბესიკი. მზეჭაბუკ ორბელიანს.]

„— დამპალო ლეშო, თვალხენეშო, გულლადარაო...“ 90v—91r.

62. [ბესიკი. სევდის ბალს შეველ]

„— სევდის ბალს შეველ შენაღონები...“ 91r-v.

63. [ნაწყვეტები ბიბლიიდან]. „— ტობია 4,5. შეილო, მოიხსენე ყოველთა დღეთა უფალი ღმერთი და ნუსცოდავ და გარდახვალ მცნებითა...“ 92r—93v.

შენიშვნა: დაწერილია სხვა ხელით.

64. „თქმული იონა მიტროპოლიტის გედევანის ძისა. ლოცვამან ანნა.

— თიფლის აზიით და მოვლე პონტოი ზღვით...“ 94r-v.

65. (იონა გედევანიშვილი) „როდის სვლა, ესე იგი თვის მშობელთა და სახლისა თვისა მოთხრობაჲ ანუ სიტყუა.— ნუმცა ვინ ინებებს

საცინელ და საკიცხულელ; ყოველთა კაცთა თვთველთა თვისი სახლი და მშობელნი უყუარსთ, ხოლო მეცა ვიტყვ: იტყვიან ძენი გედეონისანი სქესობასა ლევისა გუარისასა...“ 94v—97v.

66. „სხტა და სხტა დრო კაცისა, აღექსან დრე ქავქავადისა განთქმული.

— ეს სოფელი, სამყო ძნელი, მჩუნებელი ქმუნვის ალთა...“ 97v.

67. „აკავითის საუკეთესო ოტკის ნუსხა, რომელ არს საუკეთესო და საუცხოო.—ჯაოზი მისხალი ლე 36, დარიჩინი მისხალი ლე 36, მიხაკი მისხალი ობ 12, ბადიანი მისხალი კზ 27, ... უნდა მოადულო...“ 98r-v.

68. [მიტროპოლიტი იონა გედევანი შვილი]. „წელსა 1807, ნოემბერს 24-სა. უწმიდესო მეუფეო. მეფის ძეგ ანტონი.—ვეგრძნობ და განცვდრებასა შინა ვედუმობ; მთიები იგი ბრწყინვალე მსხიებ...“ 99r.

69. [ანბანთქება].

„— აღმოსავლეთით წამოველ, ასურეთს მივალ ნებითა, აბრამს მიხმობენ სახელად, ასლანს ვემორე ხლებითა...“ 100r—102v.

შენიშვნა: დაწერილია არა ტექსტის ხელით.

70. „ბლადოჩინის გორის სობოროს მღუდლის პანტელეიმონ წინამძღუაროვისაგან ნათქვამი პოლკოვნიკის თავადის იასონ ქავქავადის ასულზედ ციძის ნაცვლად ნანინა.

— მცირე კნიაჟა ნინა, მსურს გითსრა ნანინა...“ 102v—103v.

შენიშვნა: დაწერილია არა ტექსტის ხელით.

71. „წელსა 1817. რუსეთის სრულ შემძღებელის ელჩის (აღექსი პეტროჩისა ერმალოვის) წარვლენილის სპარსეთის ხემწიფის წინაშე, უფლის ღვინარალ ლეიტენანტის მივიღეთ შემდგომად ეს ქემშარიტი უწყება.— მისრულიადგილსა სულთანად წოდებულსა, რომელიცა არს საზაფხულო სადგომი სპარსთა ხემწიფისა, სადაც მიეყვანა(!) ამ პატივითა...“ 104r—112v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წარმოადგენს ანგარიშს ერმალოვის მიღებისა სპარსეთის შაჰის მიერ 1817 წელს. იგი ორი ნაწილისაგან შედგება: ოფიციალური (104r—108v) და კერძო (109r—11r, მთარგმნელის ტერმინოლოგიით „პარტიკულარნი“) მოხსენებისაგან. ნათარგმნია ბატონიშვილ ბაგრატიონის-ძის მიერ და შესაძლოა, მის ავტოგრაფს წარმოადგენს (შდრ. S—4797,2). ტექსტს ერთვის. ა) მთარგმნელის ანდერძი: „ოკდომბრი 9. მთარგმნა ესე ცერემონის აღწერა მეფის გიორგის ძის ბაგრატიონისაგან პეტრბულსა(!) შინა. წელსა 1817“ (108v). ბ) მისივე შენიშვნა მეორე ხაწილის ბოლოს: „ამას პარტიკულარნის წიგნით იწერებინ, თორემ სწორე ცერემონია ის ზემო წერილი არს, რომელიცა

რუსულიდამ ქართულზედ ვთარგმნე. 18. $\frac{20}{10}$ 17“ (112v).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. ფაყაიშვილს იხ. Описание, II, გვ. 172—181.

მინაწერი: 1. „ბ. უმიკაშვილისაგან. № 42, არჩილიანი და სხვა ლექსები“ (1r, 4r).

2. „ჩუპა წელსა იანვრის კვს წიგნი იყიდა დეკანოზმა პარმენ წიანამძღვრის შვილმა. იძისი არის“ (1r).

3. „არქიერმან გაითხმან სთარგმნა ველისარიონის ცხოვრება რუსულიდამ ქართულსა ზედა ენასა წელსა 1782. თვესა ოკდომბერსა 24, კრეცენჩუქს.“ (93v).

(800)

1544

არჩილიანი. 1841.

116 ფ. (II ფ. + 228 გვ); 33×21; ქალღმერთი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; კვირნიშანი 1835 (გვ. 115) და 1837 (გვ. 63); გადამწერები—სოლომონ პავლიევი და არხიმანდრიტი სოფრონიოსი (გვ. 225—226); გადაწერის ადგილი—თბილისი—გვ. 225; გადაწერის წელი—1841 (გვ. 226); დაუწერელია: II—IIV, 224, 227—228; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. ქართლისა, იმერეთისა, კახეთისა და სრულიად საქართველოს მეფის ვახტანგ შაჰნავაზად წოდებულის ძის მეფის არჩილის მიერ თქმული გაბაასება დიდის მეფის თეიმურაზისა და ლექსთ ბიჭორის შოთა რუსთაველისა. — დასაბამი წიგნისა ამის იქმნა მიზეზ, რ მელექსეთ შედარება მრავალგზის მესმოდა მე, მეფეს არჩილსა...“ გვ. 1—135.

შენიშვნა: ტექსტი იწყება პროზაული შესავლით, რომელიც „არჩილიანის“ გამოცემაში მეორე კარშია ჩართული (იხ. „არჩილიანი“, II, 1937, გვ. 7).

2. „თავი საქართველოს ზნეობისა.

— მოწყალე ვარ მართლის გულით მოქმედთა და უხვად, ღმერთო...“ გვ. 135—149.

3. „თქმა სიტყუათა საჩინოთა რუათა ასოთა გუამისათა.

— კიდევ ესეც ვჰსთქუა თულისა და ცხვირსა ორსავ ყურებსა...“ გვ. 149—152.

4. „სიტყუა სანათლისღებო, თუ რავდენი ნათლისღებაა ცოდვის განსაწმენდელი და სხუა შევდრომით ლექსები და სრული ამ წიგნის ბოლო ამხედ დათავდება ადიდე მეფე არჩილ.

— სიბრძნე მსურს მწუროთნელი, არა მყავს, მაშ რა ვჰქმნა, როგორ ვიშოვნო...“ გვ. 152—158.

5. [მეფეთა საქებელნი და სამხილებელნი].

— ჩაბრუხაძე ბრძენთ ვაბაძენთ, მაგრამ სახელს გვიმაღავსა...“ გვ. 158—173.

6. „თქმული გაბაასება კაცისა და სოფლისა არჩილისაგან. ეს ერთი პირუტყვი ლექსი დავით მამუკაშვილის ჯაფარიძეს ეთქვა სოფელზედ ასტარხანს, ხოლო ამას ქვევით სოფლისა და კაცის გაბაასება ამ ერთმან ლექსმან მოახდინა; ასრე არის ყოვლის ფერისა კარგისა თუ ავის საქმისა ორისავ მიზეზი, რამეთუ პირუტყვ ასრე ცოტათი იწყების და შემდგომად რავდენეუ განმრავლებს.

— თქუეს ჩარხი სოფლის სიმუხთლის სამუდმოდ არის მბრუნავი...“ გვ. 173—223.

შენიშვნა: 1. ტექსტი მთავრდება ნაბეჭდის 344 სტროფზე.

შენიშვნა: 2. ტექსტს ერთვის გადამწერის წერილი: „უსაყვარლესო დაო ჩემო ანანა! ვიხილენ სახლსა შინა შენსა ძისა შენისა განსვენებულის იერომონახის გაბრილისგან შრომით, ღწვით და საკუთარის საფასით შეკრებილნი მრავლნი წერილნი საეკლესიონი და წმიდათა მამათა მოთხრობანი და წამებანი და აგრეთვე მათ შორის წიგნიცა ესე არჩილიანად წოდებული, თუ შემთხვევისა სახელისა გამო. თუმცა ნაწერიც კარგი იყო და ქალაქიცი, განა უწითლურობა არა შეგნოდა და რომელიმე შეცთომილებანიცა შეგნიშენ(!) და სიყვარულისათვის გაბრილისა ვისურვე გამართვა მისი; და ვიწყვერა მართვა და ბევრი იშლე-

23. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

ბოდა, მომიხდა ბარე ახლად. გადმოწერად წიგნი ესე არჩილიანი, რომლისა კელ-
ვეავცა წერად დროსა ტფილისის ქალაქსა შინა პატიმრობისა ჩემისასა; გარნა
მოწაფეთა ჩემთაგანმან სოლომონ პავლიევმან, რომელსაც ვასწავლიდი
გალობას, როგორც მას, ეგრეთვე სხვათა ვიდრე ოცადმდე, მიხილა რა, უკეთუ
ესწერიდი ამას წიგნსა, მათის გალობის სწავლის დრო იკარგებოდა, უკეთუ მოწაფეთ
სწავლას განვაგრძობდი, წიგნი ესე შთებოდა გადაუწერელი. და მოხოვა მან, რათა
მიმენდო მისთვის გადაწერა ამა წიგნისა, რომელზედაც გულსავსე მყვეს მრავალთა,
რომელ კეთილად და უცთომელად შეეძლო ამა წიგნის გადაწერა. და მათის წამე-
ბისა გამო მივანდე მას გადაწერად. თუმცა თავის ჰაზრისამებ გაფრთხილებით
უწერია, გარნა ყმაწვილობისა და ჰაზრის მიუხედავადობისა გამო ბევრი შეცთობა
მოსლოდა; ოდეს შეასრულა და წარმომიდგინა, განვიზრახე, რათა მისი თავე თანა-
დასწორებითა დედანთან შემესწორობინა და გამემართა. ამა განზრახვასა შინა ჩემსა
შეედა უეტარი სნულთება და გარდაიცვალა. შემდგომ ვიწყე ჩხრეკა და მართვა ამა
წიგნისა და შემხვედა რომელსამე ადგილს სრულიად მთელი რვეული განრყენილი და
გამოვესცვალე პირველსავე დაწყობაში ორი რვეული და მასთან დაშთენილი ათი
ტრიქონი სხვა, და აგრეთვე სხვანი და სხვანი ცთომანი და თვითოეული ლექსნი
ოახ-ოთხი ტრიქონნი, რომელთა გამართულობას და ჩემ მიერ შრომილს აღმო-
კითხულნი იხილვენ, და ვრტვი თავსა ჩემსა: შუბადრუკო, რასათვის თვით არა
იხიდე შრომა და ნაშრომსა სხვისასა არა არსად ქმნილსა გნებავს არსებაში მოყვა-
ნა; გარნა ვინაიდგან ლიდის გულსმოდგინებით ეწერა და შრომა გაეწია შესაწყალს
სოლომონს, რომელიც გარდაიცვალა მეთექვსეტეს წელში, ვერც იმისი შრომა
გავაუქმე და ესოდენა ხანსა განგრძელებისთვისცა მეკდიმებოდა; რაოდენ შესაძლო
იყო, გასწორებას ვეცადე და ესრეთ შესრულებული შევაკვრეინე და უძღვენი ძეთა
თქვენთა არა მე, არაჲდ ვითარმედ ძმა მათი განსვენებული გაბრიელ, რ-
იგი არს მიზეზი და თავი ყოვლისა კეთილობისა ამის წიგნის აღწერასა ზედა, მხო-
ლოდ მე, მოსოვნელი ეოდემს(!) ხანს დაყოვნებისათვის მოტყვებისა, მოქნე ვარ და
რაჲცა და რაოდენიცა ცთომილება იხილოთ, მუშაკთა ამისთა ყუედრებითა და
ქირდვითა ნუ შეურაცხ-გვეყოფთ, მხილველნო და აღმოჩენითხველნო, არამედ სთქუთ
სიყვარულისათვის თვისობისა და მოყვსობისა შენდობა ბრალთა არხიმანდრიტის
სოფრონიოსისა განჯორციელებითგან სიტყვისა ღთსა ჩჰმა-ს წელსა ოკდომბრის
დ-ს დღესა“ (გვ. 225—226).

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს. იხ. Описание, II,
გვ. 238—241.

მინაწერი: „№ 43. არჩილიანი თავად მაყაშვილისაგან სოფ. იყალ-
თოდა მ. პეტრე უშიკაშვილი“ (გვ. 1).

საძიებლები

1. ხელნაწერთა ძრონოლოგიური ტაბულა

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
930—940	1139 ეტრატი ნ *	"	1257 6
973—976	1141 ეტრატი მთ და ნ	"	1283 მინიატურ.
X	1138 ეტრატი ნ შატ-ბერდი	"	1353 6
"	1398 ეტრატი ნ	"	1355 6
XI—XII	1133 ბ ეტრატი ნ	XVII ს. მიწ.	1513 6
XI—XIII	1276 6	XVII—XVIII	1277 6 მინიატურ.
XII—XIII	1227 ეტრატი ნ	"	1122 ბ
"	1401 ეტრატი ნ	"	1204 6
"	1463 ეტრატი ნ	"	1250 6
XIII	1134 ეტრატი ნ	"	1256 6
"	1399 ეტრატი ნ	"	1284
XIII—XIV	1245 ეტრატი ნ	"	1323 6
"	1383 ეტრატი ნ	"	1359 ასტრახანი
XIII—XVIII	1149 ა 6	"	1418
XV	1114 ბ 6	XVII—XIX	1558 6 და მხედრ.
XV—XVI	1197 ეტრატი ნ მინიატ.	1749	1400
"	1274 6	1755	1171 ა
XVI	1246 6	1760	1464 ქალაქი ვლადიმირი, ბოლოლუბსკის მონასტერი
"	1278 ნ მინიატურებიანი	1761	1228 6
"	1384 6	1763—1765	1137
"	1385 6	1765	1252 6
XVI—XVII	1133 6	1765—1775	1536
"	1133 გ 6	1767	1150
"	1133 დ 6	1768	1272
XVI—XVII	1133 ე 6	1772	1390 მოსკოვი
"	1133 ზ 6	1779	1376 6
"	1354 6	"	1444
XVI—XVIII	1249 6	1780	1294
XVII	1133 ვ 6	1782	1114 ა
"	1163 6	"	1131
"	1205 6	"	1161
"	1218 6	"	1222
"	1247 6	"	

* ნ აღნიშნავს ნუსხური ხელით ნაწერ ტექსტს, მთ—ასომთავრულით.

საუკუნე ან წელი	წელი	ხელნაწერის №	საუკუნე ან წელი	წელი	ხელნაწერის №
	1782	1528	XVIII		1351 6
	1783	1145	"		1377 6
	1784	1388	"		1459 ბ
	1786	1471 მცხეთა	"		1505
	"	1472	"		1506
	1787	1477	"		1522
	"	1508 მოსკოვი	"		1523
	1788	1504 ყიზლარი	"		1524 6
	1789	1514	"		1526 6
	1790	1184 ბენდერი	"		1529
	"	1525	"		1531
	1791	1180 თელავი	XVIII—XIX		1133 ა
	"	1347 6	"		1144 6
	1792	1360 წ გარ. მრავ.	"		1160
	1794	1350	"		1164
	1796	1179 გორი	"		1173
	1797	1154 თელავის სე- მინარია	"		1188
		1111	"		1211 6 და მხედრ.
XVIII		1115	"		1216
"		1122 ა	"		1224
"		1128	"		1228
"		1165	"		1253 6 და მხედრ.
"		1166 6	"		1352 6
"		1168	"		1382
"		1171 ბ	"		1411 ბ
"		1175 6 და მხედრ.	"		1478
"		1185 ა	"		1509 6
"		1185 ბ	"		1518
"		1185 გ	XVIII—XIX		1527
"		1186	"		1538
"		1248 6	1800		1542
"		1254 6	1801		1130
"		1255 6	"		1156 ნათლისმცემ- ლის მონასტ.
"		1285 მინიატურ.	"		1187
"		1288	"		1521 ნათლისმცემ- ლის მრავალმთის მონასტ. გარეჯა
"		1295 6	1807		1143
"		1296 6	"		1148 6
"		1324 6	"		1152 თბილისი
"		1329 6	1808		1191 მრავალმთის მონასტერი, გარეჯა
"		1331 6	"		1520 პეტერბურგი ავტოგრაფი
"		1342	1810		
"		1348 ა 6	"		
"		1348 ბ 6	1811		
"		1349			1273

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
1813	1146	1860	1485'
1814	1473 კახეთი	"	1486
1818	1461 ა	"	1540
"	1535 ყიზლარი	1862	1428
1819	1391	1875	1291
"	1416	1888	1261
1820	1414	XIX	1113
1821	1117	"	1116
"	1507 ტფილისი	"	1120 ავტოგრაფი
1821—1823	1511 ტფილისი	"	1121
"	1512 ტფილისი	"	1129
1822—1824	1460 მუხროვანი	"	1132
1823	1408	"	1135
1825	1119	"	1140 სანკტპეტერ.
1826	1203	"	1142
1827	1356 საჩხერე	"	1147
1828	1419	"	1149
1829	1476 ბ	"	1151
1830	1118	"	1155
1832	1268	"	1159
"	1292	"	1169
1833	1345	"	1172
1834	1290 ქუთაისი	"	1174 6
1835	1378	"	1176
1838	1537	"	1177
1840	1153	"	1178 6
"	1260	"	1181
"	1510	"	1182
1841	1544 თბილისი	"	1183 ა
1844	1447	"	1183 ბ
1846	1465 ა	"	1189
"	1466	"	1193 ავტოგრაფი
"	1479	"	1195
1847	1541	"	1206
1848	1421	"	1223
1849	1260	"	1226
"	1445	"	1230
"	1489	"	1231
"	1517	"	1232
1850	1229	"	1251 6
1851	1450 ბ	"	1269
1852	1425	"	1270
1853	1498	"	1275 6
"	1503	"	1286
1854	1465 ბ	"	1338
1860	1289	"	

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
XIX	1340	XIX	1441 გ
"	1341	"	1441 დ
"	1343	"	1441 ე
"	1344	"	1441 ვ
"	1357	"	1441 ზ
"	1362	"	1441 თ
"	1363	"	1441 ი
"	1364	"	1442
"	1365	"	1443
"	1379	"	1446
"	1380	"	1448
"	1386	"	1449
"	1387	"	1450
"	1389	"	1450 ა
"	1393	"	1451
"	1407	"	1452
"	1409 ა	"	1453
"	1409 ბ	"	1454
"	1410	"	1455
"	1411 ა	"	1456
"	1412	"	1457
"	1413	"	1458
"	1415	"	1459 ა
"	1417	"	1461 ბ
"	1420	"	1462
"	1422	"	1467
"	1423	"	1470
"	1424	"	1474
"	1426	"	1475
"	1427	"	1476 ა
"	1429	"	1488
"	1430	"	1493
"	1431	"	1494
"	1432	"	1495
"	1433	"	1496
"	1434	"	1499
"	1435 ა	"	1500
"	1435 ბ	"	1501
"	1435 გ	"	1502
"	1436	"	1515
"	1437	"	1516
"	1438	"	1519
"	1439	"	1530
"	1440	"	1532
"	1441 ა	"	1533
"	1441 ბ	"	1534 თბილისი
		"	1539
		"	1543

ა

ავსტრალია 1473 შენ. 1
 წმ. ავქსენტის ბორცვის მონასტერი
 1134 მინ. 3; 1463 მინ. 1
 აზია 1473 შენ. 1
 ალავერდი (ალავერდის დეკანოზი) 1180
 ანდ. 1; (ალავერდელი მიტროპოლი-
 ტი) 1390 ანდ. 2
 ალექსანდრია 1245 შენ. 2 ზ;
 ალი იხ. ჰალი
 ამერიკა 1120:27; 1473 შენ. 1
 ანტიოქია 1133:2; 1245 შენ. 2 ზ; 1276
 შენ. 4; 1463:21
 ანლია 1274 მინ. 9
 ანჩისხატი || ანჩხათი 1132 ანდ; 1152
 ანდ. 2; (ანჩხათელი მესხიშვილი) 1179
 მინ. 1; 1523 მინ. 2
 არაგვი 1511:28
 არსენო (ეპისკოპოსი არსენოძსად)
 1463:21
 [ასირია | სსირია 1149 შენ. 1
 ასკანა 1349 მინ. 3
 ასკანის ციხე 1348 ა მინ. 3
 ასტარხანი || ასტარხანი, ჰაშტარხანი
 1131 ანდ. 2; 1359 ანდ; 1504 ანდ.
 2; 1544:6
 აფრიკა 1473 შენ. 1
 აფხაზეთი (კათალიკოსი აფხაზეთისა)
 1161:5; 1275:4; (Эпископ Абхаз-
 ский) 1450 ბ; 1467 შენ. იბ, ივ
 აწყური || აწყურსერი, აწყვერი 1204 შენ.
 4; 1245 ანდ. 2; (აწყურის ღვთის-
 მშობელი) 1246:2; 1246 ანდ. 1,4;
 1275:6
 აპარა 1204 შენ. 4; 1275 შენ. 3
 ახალი რომი 1191:1
 ახალციხე 1204 შენ. 4; 1246 მინ. 23;
 (ახალციხელი) 1290 შენ. 1; 1349 მინ. 1

ბ

[ბაილეთი?] ბაღეთი 1204 შენ. 4
 ბეთლემი 1276:8
 ბელაქანი 1535:8, შენ.
 ბენდერი 1184 ანდ. 1, 2. 3
 ბოხლვეი 1211 მინ. 3
 ბოლოღუზოვის მონასტერი ვლადიმირ-
 ში 1464 ანდ. 2
 ბურსა იხ. პრუსია
 ბულღარეა || ბულღარი 1461 ა, 1461 ბ
 ბ
 გაენათი იხ. გელათი
 განქა 1204 შენ. 4
 განჯა 1163 მინ. 1,6; 1535:8, შენ.
 გარესჯა || დავით გარესჯა, საგარეჯო
 1508:11; 1510 შენ. 4; (გარესჯის
 უდაბნო) 1360 ანდ. 4; 1521 შენ. 2;
 (დავით გარესჯა) 1191 ანდ. 2 (იოანე
 მახარებლის მონასტერი საგარეჯო-
 ში) 1509 მინ. 1; 1532:42
 გელათი || გაენათი, მონასტერი 1131
 ანდ. 2; 1349 მინ. 1; 1358:8 შენ. 2;
 1387 ანდ; 1512:69
 [გენუა] ჯენევა 1510 შენ. 4
 გილანი 1131 ანდ. 2
 წმ. გიორგის ეკლესია 1349 მინ. 3
 წმ. გიორგის მონასტერი მანგანას 1463.
 მთარგმნ. ანდ.
 გიორგი წმინდა 1289 მინ. 2
 [გლაზგო] გლასკოვი 1499:2
 გოლგოთა, წმ. (მონასტერი)
 გორი 1120:2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11,
 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 25, 28,
 29; 1179 ანდ; 1417 ანდ; 1543:70
 გრემი (გრემის სასახლე) 1508:8; 1512:2.
 Грызня იხ. საქართველო
 გურია 1163 მინ. 6; 1275 შენ. 3; 1292
 მინ. 1; 1347 ანდ; 1349 მინ. 3; 1514
 შენ. 1

დ

დავით გარესჯა იხ. გარესჯა
 დარუბანდი 1131 ანდ. 2; 1512 მინ. 3
 დაღეთი (დაღელი ქაბუკაშვილი) 1408:4
 დაღისტანი 1131 ანდ. 2; 1512 შენ. 5
 დიდგორი 1131 ანდ. 2;
 დიფონი (დიფონის აკადემია) 1260 შენ. 1;
 1445 შენ. 1
 დიდოეთი 1467 შენ. 2 ზ
 დმანისი (დმანელი ეპისკოპოსი) 1328 ანდ. 1

ე

ევგვიტე 1149 შენ. 1;
 ეგრისი || ეგრის ქვეყანა 1467 შენ. 2
 იბ, იგ
 ეგრისის ჰალა 1400 მინ. 20
 ეღესა || ეღესია 1422; 1463:4
 ევროპა || ევროპია 1151 შენ. 1; 1473 შენ. 1; 1504:3 შენ; ანდ. 2; 1517:2 შენ. 1
 ენისელი 1509 მინ. 1
 ერევანი 1206

ვ

ვარძია 1512 მინ. 3
 ვასილის ოსტროვი (პეტერბურგში) 1512:311
 ვანაძიანი 1503 მინ. 1,2; 1517 მინ. 1; 1542 მინ. 1
 ველისციხე 1400 მინ. 19
 [ვენეცია] ვენეტიკი 1290 შენ. 1
 ვლადიმირ || ვლადიმერ 1137 შენ; 1464 ანდ. 2, მინ. 3; 1512:255
 ვოლგა 1195 შენ.
 ვონ-ეტენის კუნძული 1443

ზ

ზუგდიდი 1274 მინ. 13

თ

თაფრიზი 1384 მინ. 4
 თბილისი, თფილისი იხ. ტფილისი
 თელავი 1151 შენ. 1 გ; 1154 ანდ; (თელავის უეზლი) 1155 მინ. 3; 1180 ანდ. 1; 1447 შენ. 1; 1530 შენ; 1537 შენ. 3
 თიფლისი იხ. ტფილისი
 თუშეთი 1467 შენ. 2 ზ

ი

იეროპოლი || იაროპოლი 1464 ანდ. 2, მინ. 3; 1512:255
 იერუსალიმი 1163 მინ. 10; 1245 შენ. 2 ზ; 1448, შენ. 2; 1536:3
 იერუსალიმის ზღვა 1276 შენ. 2
 ივერია 1377 შენ. 2
 იმერეთი 1131 ანდ. 2; 1349 მინ. 1; 1356:1 შენ 1; 1363; 1467, შენ. 1 იბ, იგ; 1511:28; 1512:54, 66, მინ. 2; 1532:17; 1534:26; 1537:1, 12, შენ, 3; 1544:1
 ინდია 1443
 იოანე ნათლისმცემლის მონასტერი მრავალმთას გარეჯაში 1156 ანდ. 2; 1360 ანდ. 4; 1509 მინ. 1; 1510 შენ. 4; 1521 შენ. 2
 იონი (სიმირნა იონისა) 1523 შენ. 2 ბ
 ისავროელთა სამთავრო 1463:10
 ისპაანი 1131 ანდ. 2; 1384 მინ. 4; 1400 შენ. 2 ბ; 1510 შენ. 4
 იყალთო 1257: 1 შენ; 1508 მინ. 1; 1520 მინ. 3; 1544 მინ.
 იშხანი 1141 გადაამწ. ანდ. 1

კ

კავკასია 1458 შენ. 1; 1467 შენ. 2 თ
 კავკასის ზღვა 1131 ანდ. 2
 კავკასიის მთა 1131 ანდ. 2; 1496 შენ. 1
 კარნუ ქალაქი 1274 შენ. 2
 კასპი 1120:27
 კახეთი 1154 ანდ; 1467 შენ. 2 ზ; 1504:2, 3, ანდ. 1; 1511:25, 28; 1517 მინ. 1; 1537:1, შენ. 3; 1541 მინ. 1, 1544:1
 კახეთის სამეფო 1143 ანდ; 1171 ა ანდ; 1473 ანდ; 1512:29, ანდ.
 კეხიჯვარი 1472 შენ. 3
 კიტაიის სახელმწიფო იხ. ჩინეთი
 კლარჯეთი 1467 შენ. 2 ია
 კონსტანტინეპოლი || კოსტანტინოპოლი.
 კოსტანტინუპოლი 1133:2; 1148 ანდ; 1; 1166:3; 1191:1; 1204 შენ. 4; 1223; 1245 შენ. 2 ზ; 1246:4, 39; 1273 მინ. 7; 1274 მინ. 11; 1448 შენ. 2; 1463:1 ანდ; 1510 შენ. 4
 კრემენჩუგი || კრემენჩუკი 1195 შენ, ანდ; 1512:56; 1543 მინ. 3
 კუხეთი 1467 შენ. 2 ზ

ლ

წმ. ლაზარეს მონასტერი (ვენეციაში) 1290 ზენ. 1
 ლარგვისი 1206
 ლეტნის სადი (პეტერბურგში) 1512:311
 ლიონი 1151 ზენ. 1
 ლორე 1512:181
 ლუკიის ქვეყანა 1358:6; 1513:7

მ

[მაზანდარან] მაზანდარ (ირანში) 1131 ანდ. 2
 [მაიუმი] მაიომი 1358 ზენ. 2
 მაკედონია 1465 ბ ზენ. 1 ბ
 მალთა 1510 ზენ. 4
 მანგანა 1463:1 ანდ.
 წმ. მარინეს ეკლესია ახალციხეში 1246 მინ. 23
 მარტვილის ღვთისმშობელი 1274 მინ. 8
 მასიანე || მისიანე 1277:1; 1348ა:3; 1464
 მალარო 1537 ზენ. 3
 მელექედურის მონასტერი 1249 მინ. 1
 მენგრელია იხ. სამეგრელო
 მეტეხი 1401 მინ. 6
 მთაწმიდა 1175 მინ; 1245 ანდ. 1,2;
 მირონ ქალაქი 1246:33; 1358:6; 1513:7
 მოსკოვი 1131 ანდ. 1, 2; 1193 მინ;
 1222 ზენ. 1,3; 1260 ზენ. 1; 1274 მინ.
 12; 1390 ანდ. 2; 1408:4; 1421 ზენ. 1;
 1445 ზენ. 1; 1460 ზენ. 2; 1467 ზენ.
 1; 1475 ზენ. 1; 1476 ა ზენ. 1 აბ;
 1476 ბ ზენ. 1 ბ; 1479 ანდ. 1; 1504
 ანდ. 1; 1508 ანდ. 1, 2; 1523 ზენ.
 1, 2; 1528 მინ; 1532:70
 მრავალმთა 1191 ანდ. 2; 1360 ანდ. 4;
 1510 ზენ. 4; 1521 ზენ. 2
 მუხროვანი 1460 ანდ. 1,2
 მცხეთა 1444; 1471 ანდ.

ნ

ნაპრესნა იხ. პრესნა
 ნასიბინი 1141:13
 ნეკრესი 1137 ზენ.
 ნექვი (ნებელი ლუკაძე) 1400 ანდ.
 ნიკია 1168:17
 ნინოწმიდა (ნინოწმიდელი) 1347 მინ. 2

ო

ოდიში 1349 მინ. 1; 1467; 1514 ზენ.1
 ოვსეთი 1131 ანდ. 1; 1467 ზენ. 2 თ
 ოზურგეთი 1275 ზენ. 3
 ოსმალო (ოსმალეთი) 1292 მინ. 1
 ოქონის ხატი (ქართლში) 1376 მინ. 1,2;
 1383 მინ; 1384 მინ. 1

პ

პარმა 1151 ზენ. 1
 პარიზი || პარიჟი 1151 ზენ. 1; 1268:10
 ზენ. 1; 1530 ზენ. 1
 პეტერბურგი || პეტერბურდი, სანკტპე-
 ტერბურგი, პეტერბუხი, პეტრებრუ-
 ხი, Петербург 1113 ზენ. 3; 1131
 ანდ. 2; 1151 ზენ. 1; 1173 ზენ. 1;
 1193 ზენ. 2; 1356:1 ზენ. 1; 1390
 ზენ. 2; 1465 ა ზენ. 1 ა; 1465 ბ ზენ.
 1 გ; 1466 ზენ. 1; 1474 ზენ. ა; 1504 ანდ.
 1, 2; 1507 მინ. 4; 1512:234, 307,
 310 ზენ, 311, 326 ზენ, 327, 329,
 331, 333; 1520:1 ზენ; 1530 ზენ. 1;
 1532:68, 77, 90, მინ. 5; 1543 ზენ. 1
 [პოლონეთი] პოლშა 1448 ზენ. 2;
 1540:25 ზენ.
 პონტო 1543:64
 პრესნა (მოსკოვში) 1467 ზენ. 1; 1508
 ანდ. 2
 სპრუსია | პრუსი, ბურსა 1377 ზენ. 2

რ

რაკა 1120:21; 1131 ანდ. 2; 1349 მინ.
 1; 1537:1 ზენ. 3
 რახსის წყალი 1512 მინ. 3
 რიონი (მდინ.) 1131 ანდ. 2
 როკეთი 1204 ზენ. 4
 რომი || შრომი 1139:10; 1245 ზენ. 2 ზ;
 1269:2 ბ; 1510 ზენ. 4
 როსია იხ. რუსეთი
 რუისი (მროველი) 1141 მთარგმნ. ანდ.
 4; 1506 მინ. 1
 რუსეთი || როსია 1131 ანდ. 2; 1154
 ზენ. 1, 2; 1156 ზენ. 1; 1169 ზენ.1;
 1195 ზენ; 1222 ზენ. 3; 1328 ანდ. 1;
 1384 მინ. 3; 1390 ზენ. 2; 1400 მინ.
 1, 22; 1476 ა ზენ. 1 ა; 1476 ბ ზენ.
 1 ა, ბ, ანდ; 1504 ანდ. 1; 1512:234;
 1514 ზენ. 1

ს

საათაბაგო 1138 მინ. 5
 საბერძნეთი 1324 მინ. 2
 საგარეჯო (დავით გარეჯა) 1509 მინ. 1
 საირზე 1261 ანდ.
 საკორინთლო 1120:26, 36
 [საშვერელა] მენგრელია 1362; 1512:307, 327
 სამცხე 1467 შენ. 2 ია
 სამცხე-საათაბაგო 1467 შენ. 2 ი
 სანკტპეტერბურგი იხ. პეტერბურგი
 სარკინის მღვიმე 1133:2
 სასონხეთი 1463:26
 საქართველო || Грузия 1113 შენ. 1; 1120:25; 1121 ა მინ; 1146 შენ. 3; 1148:2 შენ. 2; 1150 შენ. 1; 1152 შენ. 1; 1156 ანდ. 2; 1161:5; 1183 ა შენ. 2; 1268:10 შენ. 1; 1294 შენ. 1; 1377 შენ. 2; 1423:3; 1444 შენ. 1; 1450 ბ შენ. 3; 1467 შენ. 2 ა, ბ, 1470 შენ. 1 ა, ბ, გ, 3; 1478; 1504 ანდ. 1; 1512:1; 1514 შენ. 1; მინ. 2; 1534:26; 1544:1
 საჩხერე 1261 ანდ.
 საფარა (საფარელი) 1138 მინ. 5
 საფრანგეთი || ფრანცია 1120:27; 1151 შენ. 1; 1510 შენ. 4
 სევასტია 1246:38, 42; 1513:16
 სევასტოპოლი 1206
 სვეტიცხოველი (ტაძარი) 1277 მინ. 2; 1504 ანდ. 3; 1524 მინ. 2
 სიცილია იხ. სიცილია
 სიმირნა (სიმირნა იონისა) 1523 შენ. 2ბ
 სიონი (თბილისის ტაძარი) 1248 ანდ.; 1295:ა შენ 2, ანდ. 4; 1328 ანდ. 2; 1423:3; 1512:43
 [სიცილია] სიცილია 1510 შენ. 4
 სკანდას ციხე 1537 შენ. 3
 სოლომი 1512:222
 სოლალის ციხე 1131 ანდ. 2
 სომხეთი 1204 შენ. 4; 1505 მინ. 1
 სოფია წმიდა (აია სოფია) 1245 ანდ. 2; 1246:4; 1463 მინ. 2
 სპარსეთი 1131 ანდ. 2; 1273; 1443; 1512:309
 სსირია იხ. ასირია
 სტუდიის მონასტერი 1245 ანდ. 2
 სურამის მთა 1363
 სხვადა 1120:21

ტ

ტაო 1257:1 შენ.
 ტრიპოლი 1448
 ტფილისი || თბილისი, თიფლისი, Тиф-ლისი 1119 მინ. 2; 1120:22, 23, 24; 1131 ანდ. 2; 1135 შენ. 1; 1148 შენ. 2; 1155 მინ. 2; 1257:1 შენ; 1268 შენ. 1; 1328 ანდ. 1; 1376 ანდ. 3; 1400 შენ. 2 ბ, მინ. 1,5; 1439; 1458 შენ. 1; 1463:72; 1504:3, ანდ. 1, მინ; 1505 მინ. 2; 1506 მინ. 3,6; 1507 ანდ. 2; 1507 მინ. 5; 1512:43, 54; 1514 მინ. 3; 1533 მინ. 2; 1534:35 შენ; 1534 ანდ; 1537 შენ. 3; 1540:31 შენ; 1543:64; 1544 შენ. 2
 ტფილისის ლუბერნია 1120: 1, 3, 4, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42

უ

ულუმბის ქელი 1363

ფ

ფინიკია 1149 შენ. 1
 ფოთი 1512:150
 ფრანცია იხ. საფრანგეთი

ქ

ქარელი 1260 შენ. 1; 1445 ანდ; 1467 მინ. 1; 1477 მინ. 1; 1540:42 შენ.
 ქართლი 1131 ანდ. 2; 1133:2; 1163 შენ. 6; 1204 შენ. 4; 1257:1 შენ. 1328 ანდ. 1; 1358:2; 1363; 1384 მინ. 3; 1400 შენ. 2 ბ; 1444 ანდ; 1467 შენ. 2 ე, ვ; 1470; 1488, 1504:2,3, ანდ. 1; 1510 შენ. 4; 1511:28; 1512:288; 1537 შენ. 3; 1544:1
 ქვემო ნიქოზი 1360 მინ. 4
 ქიზიყი (ქიზიყელი) 1137 შენ. 2
 ქობულეთი 1275 შენ. 3; 1358 მინ. 1
 ქსნის ხევი 1538 მინ. 4
 ქსოვრისი 1510 მინ. 1; 1528 მინ; 1538 მინ. 3, 4
 ქუთაისი 1268 შენ. 2; 1274 მინ. 14; 1290 ანდ.

ლ

ლოუბანი (ლოუბნელი) 1400 ანდ.

უ

ყაზანი 1168:16; 1504 ანდ. 1
 ყარაბალი (ყარაბაღელი) 1120:4
 ყიზლარი || Қизляр 1121 ა შენ. 4, მინ;
 1504 ანდ. 2, 3, 4, მინ. 1505 მინ. 2;
 1506 მინ. 3; 1535:6 შენ, 1535 ანდ.

შ

შამახია 1431 ანდ. 2
 შატბერდი 1141 შენ. 1, გადამწ. ანდ. 10
 შემოქმედი (შემოქმედელი მიტროპო-
 ლიტი) 1250 მინ. 6
 შირაზი 1203:11; 1511:29; 1512:4
 შოტლანდია 1499:4
 შუამდინარე 1133:2; 1257:1 შენ.
 შუშა 1495
 შუშის ციხე 1495

ჩ

ჩერქეზეთი 1131 ანდ. 2
 [ჩინეთი] კიტაიის სახელმწიფო 1443

ც

ცარსკოე სელო 1532:1
 ციზბირი 1504 ანდ. 1

წ

წრომი 1358:2

ჭ

ჭალა 1120:20
 ჭაპალის ციხე 1534 შენ. 1 ბ, დ
 ჭარი 1535:8, შენ.

ხ

ხალკილონი 1463:26
 ხარანი (ხარანელი) 1463:26
 ხარების ეკლესია (ტფილისში) 1400.
 მინ. 6, 17
 ხახულის ღვთისმშობელი 1470 შენ. 2;
 1512:69; 1535:2
 ხევი (ხევათდის) 1204 შენ. 4
 ხვარასანი 1510 შენ. 4
 ხინო 1347 მინ. 2
 ხუნწი 1274 მინ. 14

ჯ

ჯენევა იხ. გენუა

ჰ

ჰალი || ალი 1245 შენ. 2 ვ, მინ. 2.
 ჰაშტარხანი იხ. ასტრახანი
 ჰერეთი 1467 შენ. 2 ზ
 ჰრომი იხ. რომი

- აბას II აბაზ I, შაჰი 1203:11; 1508:12; 1511:29; 1512:4
- აბაზ II, შაჰი 1511:29
- აბაშისშვილი 1512:211
- აბაშიძე (იოვანე აბაშიძის ბიძა) 216 მინ. 2
- აბაშიძე იოვანე 1216 მინ. 2
- აბაშიძე დავით 1111 მინ. 2
- აბაშიძის ასული ელენე იხ. ელენე დედოფალი
- აბაშიძის ასული ქეთევან (ფარსადან მაჩაბლის მეუღლე) 1211 მინ. 3
- აბაშიძის ასული ქეთევან (იმერეთის სარდლის ქაიხოსრო წერეთლის მეუღლე) 1216 მინ. 2
- [აბაშიძის] ასული სალომე (გენერალ აფხაზოვის მეუღლე) 1216 მინ. 2
- აბერკი (ეპისკოპოსი იერაპოლელი) 1276:21
- აბხაზი ილია 1444 მინ. 1,2
- აბიბოხ ნეკრესელი 1360:43 შენ.
- აბრაჰამ (წმ.) 1276:27
- აბულაძის ქალი თამარი (საბა ბობოყვას მეუღლე) 1249 მინ. 11
- აბულაძე ილია 1139 შენ; 1141 მთარგმნ. ანდ. 3; 1398:2 შენ; 1541 შენ. 2
- აბულაძე იუსტინე 1505:1 შენ. 2; შენ. 3; შენ. 3
- აბუჯარია 1274 მინ. 7
- ადარნასე I 1257:1 შენ.
- ადარნასე ბრმა 1257:1 შენ.
- ავალიშვილი II ავალოვი, გიორგი ივანეს-ძე II იაგორ ივანიჩი 1140 შენ. 1; 1193 მინ; 1508 ანდ. 1, 2, 3, 4, 5, მინ. 5, 6, 24; 1511:23; 1512:238, 311; 1520:1 შენ, 2, 8; 1532:37, 70
- ავალიშვილი ევლოლიოზ იოანეს-ძე (იაიად ხმობილი) 1520:9 მინ. 1
- ავალიშვილისა II ავალოვისა ეფემია (დეკანოზ იოსებ ავალიშვილის ქვრივი, გადამწერი) 1498 მინ; 1501 შენ. 2
- ავალიშვილი იოანე 1520:9, მინ. 1
- [ავალიშვილი] ავალოვი იოსებ (დეკანოზი) 1498 მინ.
- ავალოვი იაგორ ივანიჩი იხ. ავალიშვილი გიორგი
- ავგაროზი (ედესის მთავარი) 1422, შენ; 1441 ე შენ.
- ავტიკი (ტფილისელი ეპისკოპოსი სომხებისა) 1137 შენ.
- ავქსენტი (წმ.) 1134 მინ. 3; 1463 მინ. 1
- ათანასე ალექსანდრიელი 1160:3; 1185ა; 1276:7; 1387:1 შენ; 1441 ა შენ. 2; [1463:60]; 1472:1 შენ. 1; 1479:4; 1513:11
- ათანასე ნიკოლოზის შვილი 1204 შენ. 4
- ათანასე ფილოხოვოსი იხ. ათანასე ალექსანდრიელი
- ათანასია იხ. ამილახორი ათანასია
- აითალა II აილათ (წმ.) 1277:1; 1464
- აკულა 1141 მთარგმნ. ანდ. 3
- ალექსანდრე I (დიდი) 1444; 1488, შენ. 2
- ალექსანდრე I (იმერთა მეფე) 1508:6; 1511:10
- ალექსანდრე V (იმერეთის მეფე) 1831 ანდ. 2
- ალექსანდრე მაკედონელი 1273 შენ. 2; 1465ა შენ. 1 ა, გ; 1465 ბ შენ. 1ბ; 1466 შენ. 1 ა, გ; 1512:254; 1514 შენ. 1,3

- ალექსანდრე || ალექსანდრე პავლეს-
ძე, I (რუსეთის იმპერატორი) 1423:4;
1532:52
- ალექსანდრე ნიკოლოზის-ძე, II (რუ-
სეთის იმპერატორი) 1120:25
- ალექსი დეკანოზი იხ. მესხიშვილი
ალექსი
- ალექსი (კაცი) ღვთისა) 1203:15; 1511:31;
1535:6, შენ.
- ალექსი (მღვდელი) 1331 შენ. 13
- ალექსი 1164 მინ. 2
- ალექსი 1295 მინ. 1
- ალექსიევი იერონიმე იხ. ალექსი-მეს-
ხიშვილი იერონიმე
- [ალექსი-მესხიშვილი] გიორგი ალექ-
სის-ძე 1168 შენ. 2
- ალექსი-მესხიშვილი დავით იხ. და-
ვით რექტორი
- [ალექსი-მესხიშვილი] ალექსიძე, ალექ-
სისძე, ალექსიევი, ალექსოვი დიმიტ-
რი (ანჩისხატის დეკანოზი, დიკასტი-
რიის მწერალ-მწიგნობარი, გადაშწე-
რი) 1129 ანდ; 1132 ანდ; 1146 მინ;
1147 ანდ; 1148 ანდ. 2; 1149 ანდ;
1152 ანდ. 2; 1153 ანდ. 2; 1156
ანდ. 2; 1187 ანდ, მინ. 2, 3, 6;
1224 ანდ, მინ. 1
- [ალექსი-მესხიშვილი] ალექსეევ-მესხი-
ევი, იერონიმე (მთარგმნელი) 1206
ანდ; 1417 ანდ.
- [ალექსი-მესხიშვილი] ალექსის ძე, ალექ-
სევი იოველ 1179 მინ. 3; 1507 მინ.
- [ალექსი-მესხიშვილი] ალექსიევ-მესხი-
ევი, ალექსიევი სარდიონ 1142 მინ;
1179 მინ. 4
- [ალექსი-მესხიშვილი] სოლომონ (ან-
ჩისხატის დეკანოზი) 1179 ანდ, მინ. 1;
1543:50
- ალექსიევი 1377 მინ. 1
- ალექსისძე დავით იხ. დავით რექტორი
- ალექსისძე დიმიტრი იხ. ალექსი-მეს-
ხიშვილი დიმიტრი
- ალექსისძე იოველ იხ. ალექსი-მესხი-
შვილი იოველ
- ალექსოვი დავით იხ. დავით რექტორი
- ალი ფაშა 1276 მინ. 4
- ალმასხან ბატონიშვილი იხ. ვახტანგ
ბატონიშვილი (ირაკლის-ძე)
- ალმოშარი (მამა თევდორესი) 1138 მინ. 3
- ამალღებელი 1246 მინ. 7
- ამბროსი (გადაშწერი) 1248 ანდ.
- ამბროსი ნეკრესელი 1164 შენ. 3, 4;
1168 შენ. 3
- ამბროსი (წმ.) 1168:37
- ამბროსი (პოდობედოვი, მიტროპოლი-
ტი ნოვღოროდიისა) 1592:74
- ამილახვარი ვახტანგ (ვახტანგ მეფის
გზავნილი პეტერბურგში) 1131 ანდ. 2
- ამილახვარი ფვანე გივის ძე (პოლკოვნი-
კი) 1120:20
- [ამილახორი] ათანასია 1246 მინ. 2
- ამილახორი გივი 1537 შენ. 3
- [ამილახორი] გულბუღახ (თანამეცხედ-
რე ედიშერისა) 1246 მინ. 2
- [ამილახორი] ედიშერ 1246 მინ. 2
- ამილახორი ელბდურ 1246 მინ. 2
- ამილახორი ზეს[შთ]ელ ელბდურის ძე
1246 მინ. 2
- [ამილახორი] თამარ (პატრონი, ვახუშტ-
ყოფილი ვასილიოს შალიკაშვილისა
და გიორგი VIII-ის ქალის ქეთათონ-
ყოფილ ქრისტიანს ასული, ქოიარ-
ყოფილ ქერობინ ამილახორის მეუღ-
ლე) 1246:2, 42 შენ. 4, ანდ. 1, 2, 4
- ამილახორი მელქიშედეგ 1246 მინ. 2
- ამილახორი ნიკოლოზ, ელბდურის ძე
1246 მინ. 2
- ამილახორი ნესტარჯან (ხურციძის
ასული, თანამეცხედრე ელბდურ
ამილახორისა) 1246 მინ. 2
- [ამილახორი] რებეკ 1246 მინ. 2
- ამილახორი ფლავანოზრო ელბდუ-
რის ძე 1246 მინ. 2
- [ამილახორი] ქოიარ-ყოფილი ქერობინ
(პატრონი, გიორგი VIII-ის შვილი-
შვილის თამარის თანამეცხედრე)
1246 ანდ. 2
- ამირლბარ (პატრონი) 1276 მინ. 5
- ამონიუს ერმისი 1132:2, 3, შენ. 4
- ამონა დიაკონი 1277:1; 1464
- ამუან იხ. შალიკაშვილი ამუან
- ამფილიქე იკონიელი 1246:29
- ანა ბატონიშვილი (თეიმურაზ II-ის
ასული) 1400 მინ. 18; 1512:82

- ანა დედოფალი, ანახანუმ (თეიმურაზ II-ის თანამეცხედრე) 1512:286
- ანა დედოფალი (აბაშიძის ასული, ერეკლე II-ის თანამეცხედრე) 1323 ანდ. 2; 1512:149.
- ანა იოანეს-ასული (იმპერატრიცა) 1390 შენ. 2
- ანა, კნენა (გიორგი თუმანიშვილის და ან ცოლის და) 1512:325 შენ.
- ანა (გადამწერი) 1343 შენ. 1
- ანა 1163 მინ. 14
- ანა 1544 შენ. 2
- ანასტასი ანტიოქელი 1160:1
- ანასტასი სინელი 1134, შენ. 1, მინ 1; 1246:30; 1463:1, შენ. ა, ბ, ანდ.
- ანასტასია (დედოფლის და) 1511:36; 1516:33, 34
- ანასტასია (იესე მეფის ასული, ანტონ კათალიკოსის და) 1268:12
- ანასტასია (წმ.) 1276:26
- ანასტასია (მონაზონი) 1295 მინ. 2
- ანახანუმ იხ. ანა, დედოფალი
- ანახანუმ 1331 მინ.
- ანდრია იერუსალიმელი 1276: 2; 1513:2, 3, 26, 39
- ანდრია კეხარიელი 1129; 1358:7
- ანდრია ხალასი 1378; 1498:2, მინ.
- ანდრია მოციქული 1513:37
- ანდრია (მოწამე) 1276:17
- ანდრომახოს 1274 მინ. 7
- [ანდრონიკაშვილი] ანდრონიკოვი თომა (მაიორი) 1532:78
- [ანდრონიკაშვილი] ანდრონიკოვისა ნინო (კნენა) 1145 მინ. 1
- [ანდრონიკაშვილი] ნინო 1145 მინ. 3
- [ანდრონიკაშვილი] ანდრონიკოვსა მაიკო 1145 მინ. 1
- [ანდრონიკაშვილი] ანდრონიკოვისა სალომე 1145 მინ. 3
- ანდრონიკაშვილი ივანე 1541 მინ. 1
- [ანდრონიკაშვილი] ანდრონიკოვი იოანე (მაიორი) 1532:10, 18, 82
- ანდრონიკაშვილი ქაიხოსრო იხ. ენდრონიკაშვილი ქაიხოსრო
- ანტისიაკისა 1380 მინ. 1
- ანთიმოს 1360:44
- ანტია 1227 მინ. 5
- ანტონოს (ეპისკოპოსი) 1463:21
- ანტილომონ 1504 შენ. 1
- ანტონ I, კათალიკოსი 1111 შენ. 1, 2 (მთარგმნ.); 1115, შენ. 3 (ავტ.); 1137 შენ; 1142 (ავტ.); 1146 შენ. 3, 4, 5 (მთარგმნ.); 1148:2 შენ. 2; 1150, შენ. 1, 2, 3 (მთარგმნ.); 1151 შენ. 1; 1152, შენ (ავტ.); 1154 შენ. 1,2 (მთარგმნ.); 1156 შენ. 1,2 (მთარგმნ.); 1158 (ავტ.); 1169 შენ. 1, 2 (მთარგმნ.); 1182 შენ. 1 (მთარგმნ.); 1183ა, შენ. 2, 4 (ავტ.); 1183 ბ, შენ. 5 (ავტ.); 1186 შენ. 1 (ავტორ-რედაქტორი); 1187, შენ. 1.3 (ავტ.); 1226 შენ. (მთარგმნ.); 1268; 11, 12 (ავტ.); 1272 (ავტ.); 1273 შენ. 2, 3 (მთარგმნ.); 1360:6 (ავტ.); 1388, შენ. 1, 2 (ავტ.); 1391 შენ. 1, 2 (მთარგმნ.); 1454 შენ; 1464, შენ. 1,2, ანდ. 1, მინ. 3 (ავტორ-რედ.); 1468 (ავტ.); 1471 მინ. 1; 1477, შენ. 4 (ავტ.); 1511:40 შენ. 1 (ავტ.); 1512:67, 68, 255, 256, 257, 286, 287, 288 (ავტ.); 1516:60, 61 (ავტ.); 1516:83 (ავტ.); 1522 შენ. (მთარგმნ.); 1543:23, 29 (ავტ.)
- ანტონ II ირაკლის-ძე, კათალიკოსი 1360 ანდ. 4; 1512:51, 52; 1516: 16, 17; 1543:68
- ანტონი (ბერი) 1276:5 შენ. 1
- ანტონ მარტომყოფელი 1360:43 შენ.
- ანტონი (მროველი ეპისკოპოსი) 1141 მთარგმნ. ანდ. 4
- ანტონი (პატრიარქი) 1168:33
- ანტონი სიცილიელი 1448
- ანტონი (წმ.) 1463:61
- ანტონი 1121ა მინ.
- ანტონიოს 1164:27
- ანუკა ბატონიშვილი 1287
- აპოლინარი 1463:67
- აპოლონ 1534:65
- არბასიოს მადიანელი 1274 მინ. 7
- არღიშვილი ანდრია 1250 მინ. 5
- არეთა (მოწამე) 1276:23

- ართმელაძე გიორგი 1163 მინ. 11
 არიოზ 1168:17
 არისტოტელი 1132:3; 1137 შენ; 1150
 შენ. 1: 1435 ბ შენ; 1504:2; 1525
 არსენი II (ქართლის კათალიკოსი) 1133
 შენ. 2
 არსენ ვახუშტი იყალთოელი 1132:1
 შენ. 3; 1134 შენ. 1, მინ. 2; 1257:1
 შენ; 1382 შენ; 1463:1 (შენ. 2), 31
 (შენ. 2), 41 (ანდ.), 67 (ანდ.) შენ. 3,
 მინ. 2
 არტემ (მოწამე) 1276:19
 არჩილი, მეფე (მოწამე) 1360:43; 1478
 შენ. 2
 არჩილი, მეფე (ვახტანგ V-ის ძე) 1177 შენ.
 2; 1203:13; 1203:17; 1218:5; 1292
 შენ. 1; 1377 შენ. 3; 1508:18, 19; 1510
 შენ. 4; 1511:4, 11, 12; 1512:41,
 42 შენ., 46, 220 შენ., 221: 1516
 ტექნ. აღწ; 1537:5, შენ; 1543:1;
 1544:1, 4, 6
 არხაროვი მარიამ იოანეს ას 1173 შენ. 2
 ასათიანი ლევან 1511:16 შენ; 1512:4
 შენ, 97 შენ, 98 შენ, 99 შენ, 178
 შენ, 179 შენ, 239 შენ; 1534:12 შენ,
 35 შენ; 1543:25 შენ.

ბ

- ბაბათაშვილი იოსებ 1512:79
 ბაბე 1286 მინ.
 ბაგრატ ბატონიშვილი (XVI ს. მოლ-
 ვაწე) 1288; 1338, ანდ; 1358:9
 ბაგრატ ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის
 ძე) 1507 მინ. 4; 1522:329; 1532:31,
 32, 64; 1543 შენ. 1
 ბაგრატ II ქართველთა მეფე 1141 გა-
 დამწ. ანდ. 10
 ბაგრატ III გურგენის ძე 1257:1 შენ.
 ბაგრატ IV 1246 შენ. 4; 1257:1 შენ.
 ბაგრატ [მეფე] 1131 ანდ. 2
 ბაგრატიონი ალექსანდრე 1532:35
 ბაგრატიონი ანასტასია იხ. ანასტასია
 იესე მეფის ასული
 ბაგრატიონი ბაგრატ იხ. ბაგრატ ბა-
 ტონიშვილი
 ბაგრატიონი ბარბარე იხ. ბარბარე ბა-
 ტონიშვილი
 ხაფ (ბიბლ.) 1511:39
 ა. ტ. 1447 შენ. 2
 აფროდიტი 1543:34
 აფხაზოვი (გენერალ-მაიორი) 1216
 მინ. 2
 აფხაზოვისა ხალომე იხ. აბაშიძე ხა-
 ლომე
 აქიმოვი იოანე 1512:165
 ალა მაჰმად ხანი 1495
 ალაშველი 1499:1
 ალაპიტ დიაკონი 1294, შენ. 2
 ალაპიტე კოსტანტინეპოლელი იხ. ალა-
 პიტ დიაკონი
 ალბულა ათაბაგი 1275:6, შენ. 3
 აღნია 1511:18
 აშოთან მუხრანბატონი (ქეთევან წამე-
 ბულის მამა) 1511:29
 აშოტ I კურაპალატი 1257:1 შენ.
 ახალშენაშვილი იოსებ (მღვდელი)
 1521 მინ. 1, 2
 ახვერდოვი ნიკოლოზ 1512:252
 ახილესი (ალექსანდრე მაკედონელის
 წინაპარი) 1273 შენ. 2

- ბაგრატიონი იოანე იბ. იოანე ბატონიშვილი
- ბაგრატიონი იოანე (გენერალ პეტრე ბაგრატიონის მამა) 1512:252
- ბაგრატიონი (მუხრანბატონი) იოანე 1512:340
- ბაგრატიონი იულონ იბ. იულონ ბატონიშვილი
- ბაგრატიონი ლევან იბ. ლეონ ბატონიშვილი.
- ბაგრატიონი მარიამ იბ. მარიამ იესე მეფის ასული
- ბაგრატიონი მარიამ იბ. მარიამ ბატონიშვილი
- ბაგრატიონი მირიან იბ. მირიან ბატონიშვილი
- ბაგრატიონი მიხეილ იბ. მიხეილ ბატონიშვილი
- ბაგრატიონი ნინო იბ. ნინო, სამეგრელოს დედოფალი
- ბაგრატიონი ოქროპირ იბ. ოქროპირ ბატონიშვილი
- ბაგრატიონი პეტრე იოანეს ძე (გენერალი, ბოროდინოს გმირი) 1512:252; 1534:29
- ბაგრატიონი ფარნაოზ იბ. ფარნაოზ ბატონიშვილი
- ბაგრატიონი ქეთევან იბ. ქეთევან ბატონიშვილი
- ბაგრატიონ-დავიდოვი გიორგი 1120:6
- ბაგრატიონ-დავიდოვი ეკატერინე გიორგის ას (კნიაჟენა) 1120:6,7
- ბაზიეროვი იოანე 1532:47
- ბაზლიძე ივანე რომანის ძე 1450:1 შენ. 4; 1450ა შენ. 2
- ბაკურიანი გრიგოლ იბ. გრიგოლ ბაკურიანის ძე
- ბანგუა (ბატონი) 1400 მინ. 8
- ბარათაშვილი აბაშია 1512:211
- [ბარათაშვილი] ბარათოვი (გერმანოზიშვილი) ბარამ 1512:193, 194, 195, 196, 197, 337; 1540:15; 1543:34
- ბარათაშვილი დავით 1512:211
- ბარათაშვილი] ბარათოვი (გოსტაშაბიშვილი) ზაალ საამის ძე 1512:189, 190, 191, 192; 1534:18
- ბარათაშვილი ნიკოლოზ 1512 შენ. 5, მინ. 7; 1540:19, 35, შენ. 36, 37, 46 მინაწ.
- ბარათოვი ბარამ იბ. ბარათაშვილი ბარამ ბარათოვი ზაალ იბ. ბარათაშვილი ზაალ ბარამიძე ალექსანდრე 1203:10 შენ, 11 შენ, 16 შენ, 21 შენ, 23 შენ; 1439 შენ; 1511:27 შენ, 35 შენ; 1512:1 შენ, 330 შენ; 1516:36 შენ, 47 შენ; 1535 შენ; 1537:4 შენ; 1543:22 შენ.
- ბარბარე ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის ასული) 1532:94
- ბარბარე (წმ.) 1278:2,3 ანდ; 1513:6
- ბარბარე 1114ა მინაწ. 3
- ბარბარე 1510 მინ. 2
- ბასილი დიდი იბ. ბასილი კესარიელი. ბასილი ისავრიელი 1276:8
- ბასილი (კათალიკოზი ქართლისა) 1133 შენ. 2
- ბასილი II ვასილი კესარიელი. ბასილი დიდი, მთავარეპისკოპოსი კესარია-კაბადუკიისა 1139:13, 14; 1141:3, გაღამწ. ანდ. 10; 1163:7; 1180 ანდ. 1; 1189:3; 1191:4; 1218:4 შენ, 5 შენ; 1246:29, შენ. 37, 42; 1257:2; 1269:1; 1295:8 შენ. 1; 1331 შენ. 1; 1355:1; 1358:4 (შენ. 3) 5, 9, მინ. 2; 1360:37; 1382 შენ; 1387:1 შენ; 1441 ა შენ. 2; 1463:19; 1472:1 შენ. 1; 1498:1; 1504:1; 1513:13, 25, 35; 1521 შენ. 3 გაღ.
- ბასილი (მამა ზებედეცი) 1246 ანდ. 6
- ბასილი (მეტეხის მთავარ...) 1401 მინ. 6
- ბასილი მესიზბრძენე 1463:35
- ბასილი მთავარეპისკოპოსი 1141 გაღამწ. ანდ. 5
- ბასილი (მეკუმავი) 1245 მინ. 1
- ბასილი მონაზონი 1403:37
- ბასილის ძე გიორგი 1249 მინ. 13
- ბაუმეისტერი ფრედერიკოს 1146; 1151 შენ. 1; 1154, შენ. 1, 2, ანდ; 1156 შენ. 1; 1169, შენ. 1; 1176; 1226; 1391; 1460, შენ. 3, მინ. 1, 2; 1477 მინ. შენ. 2
- ბაქარ ბატონიშვილი (ვახტანგ VI-ის ძე) 1269:1 შენ; 1363; 1384 მინ. 5; 1390 ანდ. 1; 1504:3. ანდ. 1, 2
- ბაქარძე ალექსანდრე 1540 მინ.
- ბაქარძე დიმიტრი 1275 შენ. 3; 1470 შენ. 3.

- ბაქრაძე ნიკოლოზ იოვანეს ძე 1389 მინ.
 ბაღდაშვილი ესე (მთავარდიაკონი,
 გადამწერი) 1247 ანდ. 1, 2
 ბაყრაძე 1274 მინ. 7
 ბახტაძე დავით 1118 შენ. 4
 ბახუს 1534:65
 [ბებუღაშვილი] ბებუთოვი ღვთისწყა-
 ლობა 1512:240, 241, 242, 243;
 1534:22
 ბენაშვილი ელენე იხ. ელენე, გიორ-
 გი VIII-ის ასული
 ბელონა 1534:65
 ბეჟან დადიანი 1131 ანდ. 2; 1514 შენ. 1.
 ბეჟან მღვიანზეგი 1360 ანდ. 4
 ბერა იხ. იოვანე-ბერა
 ბერაჟ იხ. მეგრელისშვილი ბერაჟ
 ბერენჟე 1120:27
 ბერიძე ალექსანდრე 1513 მინ. 4
 ბერიძე გიორგი (პრიციტნიკი) 1534
 მინ. 2
 ბერუა 1197 მინ.
 ბესარიონ მთავარეპისკოპოსი 1444 ანდ.
 ბესიკი იხ. გაბაშვილი ბესარიონ
 ბეჟა ათაბაგი (მანდატურთუხუცესი)
 1275:6

8

- გაბაშვილი || გაბაონი ბესარიონ || ბესი-
 კი 1203:10; 1268:15; 1439; 1508
 მინ. 27, შენ; 1511:35, შენ; 1512:50,
 შენ, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58,
 59, 60, 61, 62, 63, 70, შენ, 71, 72,
 შენ, 73, 74, 75, 76, 77, 78; 1516:4,
 შენ, 10, შენ, 11, შენ, 12, შენ, 13,
 შენ, 15, შენ, 16, შენ, 17, შენ, 18,
 შენ, 20, შენ, 21, შენ, 22, შენ, 23,
 შენ, 24, შენ, 49 შენ, 50, 51, 52,
 53, 54 შენ, 56, 57, 58, 59, 67, შენ,
 68, 69, 80 შენ; 1534:26; 1537:6, შენ,
 7, შენ, 8, 9, 10, 11, 12, 13; 1540:1,
 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13,
 14, შენ; 45, 46 მინაწ; 1543:20
 შენ, 41, 42, 43, 45, 48, 51 შენ, 55,
 56 შენ, 58, 59, 60, 61, 62.
 გაბაშვილი || გაბაონი ზაქარია 1203:2;
 1380:2; 1438:2; 1511:20 შენ; 1512:18;
 24. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II
 ბეშქენ ჯაყელი იხ. ჯაყელი ბეშქენ
 ბიძინა იხ. ჩოლოყაშვილი ბიძინა
 ბლასტარი მათე 1148:2
 ბობოყვა გოგიეი 1249 მინ. 11
 ბობოყვა თამარ იხ. აბულადის ქალი
 თამარ
 ბობოყვა საბა 1249 მინ. 11
 ბოდბელი ონოფრე იხ. ონოფრე ბოდ-
 ბელი
 ბოლქვაძის ქალი თეკლა (გადამწერი)
 1249:1 შენ, 2 ანდ. 1
 ბოლღაური ელენე 1532:51
 ბოქა (პატრონის ეკატერინას ვაჟი)
 1246 შენ. 4
 ბოცო 1276 მან. 3, 4. 10
 ბოცო ჯაყელი იხ. ჯაყელი ბოცო
 ბრანევსკი პეტრე 1448 შენ. 2
 ბრალე || ბრალოს ტიხო 1435ა შენ. 1;
 1443:1
 ბროსე მარი 1258; 1268:10 შენ. 1
 ბუღალ ოღლანა 1512:160
 ბურნაძე ლავრენტი (ლოუბნელი ბერი)
 1400 ანდ.

- 49; 1514 ანდ; 1516:45; 1534:13 შენ.
 გაბაშვილი იოსებ || ოსე ზაქარაის ძე
 1203:1; 1273 ანდ, მინ. 5; 1512:18;
 1514 ანდ; 1516:81; 1534:13, შენ;
 1543:21
 გაბაშვილი ტიმოთე (ქუთ. მიტრ.)
 1168:32 შენ; 78 შენ. 2
 გაბრიელ ბერი 1246 მინ. 4, 5
 გაბრიელ ბერი 1407 მინ.
 გაბრიელ (გადამწერი) 1138 ანდ,
 მინ. 5
 გაბრიელ (გადამწერი) 1513 ანდ. 4
 გაბრიელ იერომონახი 1544 შენ. 2
 გაბრიელ (მთავარანგელოზი) 1204:9;
 1512:23
 გაბრიელ მცირე 1380:1 შენ. 2
 გაბრიელ მღვდელი იხ. ვაგრიელ მღვ-
 დელი
 გაბუნია კესარია მერაბის ას 1120:9
 გაბუნია მერაბ 1120:11
 გაბუნია ნატალია მერაბის ას 1120:17

- გაგაჲ 1245 ანდ. 2
 გავრიილ (მღვდელი) 1350 ანდ. 1,2
 გაიოზ რექტორი 1165 მინ; 1184 ზენ.
 3, ანდ. 1, 2, 3; 1195 ზენ, ანდ;
 1294 ზენ. 1, 3; 1364:1; 1477 ზენ.
 1ა; 1530 ზენ. 1; 1543 მინ. 3
 გარსავან (ძე პატრონის ეკატერინასი)
 1246 ზენ. 4
 გარსავანაშვილი 1383 მინ; 1384 მინ.1
 გარსევანიშვილი ბაჰკა 1376 ანდ. 1,3
 გარსევანიშვილი დიმიტრი ბაჰკას-ძე
 ანდ. 1, 2, 3
 გარსევანიშვილი || გარსევანოვი იახე ||
 იესე (მღვდელი) 1356:1 ზენ 1, 4 მინ;
 1357:1 ზენ, მინ. 1,2; 1417 ანდ.
 გვარამაძე სოლომან 1229 4 მინ.
 გვახარია ალექსანდრე 1283 ზენ. 5
 გვერგუზაძე იოანე (მდივანი, მთავარ-
 დიაკონი, გადამწერი) 1348 ა ანდ.
 1, 2, 3, 4, 5; 6; 1348 ბ ტექნ. აღწ.
 გედევანიშვილი იონა (მიტროპოლიტი)
 1543:64, 65, 68
 გელოვანი გაბრიელ 1222 ზენ. 1, 3;
 1131 ანდ. 2; 1523 ზენ. 1, 2; 1529
 ზენ.
 გელოვანები 1274 მინ. 14
 გელოვანის ასული ნინო (ჩარკვიანის
 მეუღლე) 1120:32
 გერასიმე არხიმანდრიტი 1360 ანდ. 4.
 გერმანე არხიმანდრიტი 1274 ზენ. 4
 Герман, Епископ Абхазский 1950 ბ
 გერმანოზიშვილი ბარამ იხ. ბარათა-
 შვილი ბარამ
 გიგინეიშვილი ივანე 1541 ზენ. 2
 გიორგი ბატონიშვილი 1204 ზენ. 4
 გიორგი 1138 მინ. 2
 გიორგი 1246 ზენ. 4
 გიორგი 1218 მინაწ. ა
 გიორგი 1508 მინაწ. 3
 გიორგი (გადამწერი) 1144 ანდ, მინ. 2,3
 გიორგი (გადამწერი) 1163 ანდ. 1, 2,
 3, 4, 5, 6, 7
 გიორგი (გადამწერი) 1227 მინ. 1
 გიორგი (გადამწერი) 1249
 გიორგი (გადამწერი) 1256
 გიორგი (გადამწერი) 1438: 1 ზენ. 3
 გიორგი ათონელი იხ. გიორგი მთაწმი-
 დელი
 გიორგი, ალექსი დეკანოზის ძე იხ.
 ალექსი-მესხიშვილი გიორგი
 გიორგი (ბიძაშვილი იონა ხელაშვილისა)
 1532:93
 გიორგი II გურიელი 1204 ზენ. 4
 გიორგი III გურიელი 1204 ზენ. 4
 გიორგი V გურიელი 1204 ზენ. 4
 გიორგი გურიელი 1249 მინ. 1
 გიორგი დალაქი 1331 მინ.
 გიორგი (მდივანი) 1352 ანდ.
 გიორგი ნიკომიდელი (წიგნის მცველი
 კონსტანტინეპოლით) 1246: 17, 39;
 1276:4, ზენ. 1, 3; 1479:2; 1513:5
 გიორგი მთაწმიდელი 1205 ზენ. 2,3;
 1245 ანდ. 1; 1246 ზენ. 4; 1247
 ზენ, 3; 1257:1 ზენ; 1276:10 ზენ;
 1351 ანდ. 3; 1353 ზენ; 1358:4 ზენ.
 3; 1360:43 ზენ; 1463:1 ანდ; 1513:12
 ზენ, 27 ზენ; 1526 ზენ.
 გიორგი (პეტრე მოძღვრის ძმა) 1358:5
 ზენ. 3
 გიორგი (ქეთევან ბატონიშვილის ძე)
 იხ. მუხრანბატონი გიორგი
 გიორგი წინამძღვარი 1479 ანდ. 1
 გიორგი (წმ.) 1134 მინ. 7; 1204:5;
 1245 მინ. 2; 1285; 1323 მინ; 1343
 ზენ. 1; 1348 ბ მინ. 1; 1398 მინ. 2;
 1411 ა, 1411ბ; 1427:2; 1463:1 ანდ;
 1499:2; 1511:30; 1513:19, 20; 1514
 ზენ. 1
 გიორგი II 1246 ზენ. 4
 გიორგი III 1246 ზენ. 4; 1257:1 ზენ;
 1511:28
 გიორგი IV, ლაშა 1246 ზენ. 4; 1257:1
 ზენ.
 გიორგი V, ბრწყინვალე, დემეტრეს ძე
 1275:5; ზენ. 3
 გიორგი VIII (ყვარყვარე II ათაბაგის
 ასულის თამარის თანამეცხედრე)
 1246 ზენ. 4
 გიორგი XI (ვახტანგ V-ის ძე) 1508:
 13,14; 1510 ზენ. 4; 1511:38
 გიორგი XII (ერეკლეს ძე) 1151 ზენ 1;
 1156 ანდ. 2; 1193 ზენ. 2; 1268:10

- შენ. 2; 1403 მინ. 3; 1496 შენ. 1; 1512:91, 92, 93, 149, 307, 327; 1532:64; 1543:71 შენ. 1
- გლახა 1216 მინ. 1.
- გოგია (გადამწ.) 1444 ანდ.
- გოგია 1508 მინ. 7
- გოგიტიძე ვაბრიელ (დიაკვანი) 1250 მინ. 7
- გოგიჩაიშვილი იოსებ II ესე 1352 მინ. 1, 2
- გოლოვინი ალ. 1291, შენ.
- გორგასალი 1508 მინ. 7
- გორგაძე სერგი 1132:1 შენ. 3; 1358:9 შენ. 3
- გოსტაშაბიშვილი ზაალ იხ. ბარათაშვილი ზაალ
- გოჩა 1512:212, 213
- გრიგოლ არქიმანდრიტი 1532:5, 43, 44
- გრიგოლ ბაკურიანი (სევესტოსი) 1246 შენ. 4
- გრიგოლ ბერი 1250 მინ. 2
- გრიგოლ |სომეხთა| განმანათლებელი 1257:1 შენ; 1387:1 შენ.
- გრიგოლ დიოლოლონი იხ. გრიგოლ ჰრომთა პაპი
- გრიგოლ (იეროდიაკვანი მრავალმთის მონასტრისა) 1191 ანდ. 2, მინ. 1
- გრიგოლ (იღუმენი) 1509 ანდ.
- გრიგოლ (მხატვარი) 1163 მინ. 16
- გრიგოლ ნიკომადიელი იხ. გიორგი ნიკომიდიელი
- გრიგოლ ნოსელი 1141:1; გადამწ. ანდ. 10; 1240:31; 1270:9; 1342; 1348:2, შენ. 1; 1382 შენ; 1387:1 შენ; 1463 მინ. 2; 1508:13
- გრიგოლ ჰრომთა პაპი 1295:8 შენ. 1
- გრიგოლ დვთისმეტყველი 1134 მინ. 6; 1163:7; 1189:1, 2, 3; 1246:22; 1269:1; 1257:10; 1276:13; 1331 შენ. 1; 1358 მინ. 2; 1387:1 შენ; 1463:8; 1504:1; 1513:13, 14, 33
- გრიგოლაშვილი მიტროფანე (გადამწერი) 1275 ანდ.
- გრიშაშვილი იოსებ 1511:21 შენ; 1512:105 შენ; 1543:35 შენ, 36 შენ, 37 შენ, 53 შენ.
- გუგუნავა მამუკა 1292 მინ. 2
- გულაბერიძე ნიკოლოზ 1350:3
- გულბუღაზ იხ. ამილახორი გულბუღაზ
- გულქან (მეუღლე გიორგი VIII-ის ძის ვახტანგისი) 1246 შენ. 4
- გულქანოვი მელქუა 1512:244, 245, 246, 247, 248, 249
- გურამიშვილი დავით 1268:8; 1511:13, შენ; 1518, შენ. 2, მინ. 2; 1535:9, შენ.
- გურჯაქ (პატრონის ეკატერინეს ძე) 1246 შენ. 4
- გურგენ II 1257:1 შენ.
- გურიელი გიორგი იხ. გიორგი გურიელი
- გურიელი გრიგოლ 1275 შენ. 3; 1347 მინ. 3; 1348 მინ. 2; 1349 მინ. 2; 1350 მინ. 7
- გურიელი ვახტანგ იხ. ვახტანგ გურიელი
- გურიელი მამია იხ. მამია გურიელი
- გურიელი სვიმონ იხ. სვიმონ გურიელი
- გურიელი ქაიხოსრო იხ. ქაიხოსრო გურიელი

დ

- დადიანი დავით ლევანის-ძე 1272 მინ; 1274 მინ. 8, 13; 1362
- დადიანი ლევან II ლეონ 1272 მინ: 1274 მინ. 8; 1362
- დადიანი ლეონ იხ. ლეონ დადიანი
- დადიანი მანუჩარ იხ. მანუჩარ დადიანი
- დადიანი ნიკო 1534:14, 15
- დავით 1137 მინ. 1
- დავით 1423:1 შენ.
- დავით 1512:157
- დავით ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის ძე) 1185, შენ. 1; 1149 შენ. 1, მინაწ; 1261, შენ; 1268:10, შენ. 1, 2; 1496, შენ. 1; 1512:91: 92, 93, 94, 95,

- 308; 1516: 54; 1532:26, 27, 28, 74;
1534:2; 1543:46, 47
- დავით (გადამწერი) 1188 შენ. 1
- დავით (გადამწერი) 1323 ანდ. 1
- დავით გარეჯელი 1360:40 შენ.
- დავით (იოანე-ბერას ძმა) 1141 გადამწ.
ანდ. 10
- დავით მღვდელი 1511:14, 15
- დავით რექტორი, || ალექსის ძე, ალექ-
სოვი დავით 1135 ანდ; 1143 ანდ;
1151 შენ. 1; 1154 ანდ; [1161 შენ.
3]; 1171 ანდ; 1180 ანდ. 1, 2; 1222
ანდ; 1269:2 შენ; 1377 მინ. 5; 1473
ანდ; 1511:37 შენ. 2; 1511 ანდ. 1,
2, მინ. 1; 1512:36 შენ, 138 შენ, 151
შენ, 226 შენ, 227 შენ. 2, 228, 229,
230, 293, შენ, 295 შენ, 312 შენ,
314 შენ, 324 შენ, 325 შენ, 326 შენ,
341 შენ, 343, 344, 345, 346, 347,
348, 349 შენ. 4, 5, ანდერძი, მინაწ.
6; 1516:3; 1540: 40, შენ; 1543:40,
49, 57, შენ.
- დავით სარდალი იხ. ორბელიანი და-
ვით
- დავით უძღვევი (ფილოსოფოსი) 1180,
ანდ. 1
- დავით (არგვეთის მთავარი, მოწამე)
1257:1 შენ.
- დავით მამული 1139 მინაწ.
- დავით IV აღმაშენებელი 1246 შენ. 4;
1257:1 შენ; 1462; 1463 მინ. 2
- დავით VI ნარინა 1246 შენ. 4
- დავით VII ულუ 1246 შენ. 4
- დავით I კახეთის მეფე 1511:29
- დავით II (ივამყული-ხანი, კახეთის მე-
ფე) 1203:19; 1512:38
- დავითა 1343 შენ. 2.
- დათუძე იოანე 1398 მინ. 2
- დანელ 1382
- დარეჯან 1246 მინ. 17
- დარჩინოვი არტემ 1542 მინ. 2
- დაჩი 1141:14 შენ. 2; მთარგმნელის
ანდ. 1, 2, 3, 4
- დედისიმედი I (ყვარყვარე II ათაბაგის
მეუღლე) 1246 შენ. 4
- დეჯვან 1274 მინ. 7
- დეკანოზიშვილი იოანე 1288 ანდ.
- დემეტრე 1144 ანდ, მინ. 1
- დემეტრე (შემკაზმავი) 1227 მინ. 3
- დემეტრე I 1246 შენ. 4; 1257:1 შენ.
- დემეტრე II თავდადებული 1275:5
- დეოკლიტანე 1285; 1513:19
- დერჟავინი გაბრიელ რომანის-ძე ||
Державин 1423:2; 1450:1; 1540:8
- დვალი კოსტა 1195 მინ.
- დვანაძე გიორგი 1120, 24 შენ.
- [დვანაძე] ხორეშან 1120:10
- დიანა 1540:33
- დიასამიძის ასული ქეთევან 1285 შენ.
2, ანდ.
- დიმიდე 1387 ანდ.
- დიმიტრი იაგორიჩი (თავადი) 1508
შენ. 2
- დიმიტრი (მოწამე) 1276:25; 1343 შენ.
1; 1358:1; 1513:4.
- დიმიტრი პროთოპოპი 1141 მინ. 3
- დიოდორე ტარსელი 1463:66, 67
- დიონისე არეოპაგელი || დიონოსი, დი-
ონუსი 1175, მინაწ; 1382 შენ; 1387:1
შენ; 1441 ა შენ. 2
- დიონუსიოს ალექსანდრიელი 1463:55
- დმანელი ეპისკოპოსი 1328 ანდ. 1.
- დოდო ქართველი 1360:40 შენ.
- დომენტიანე (მეფე) 1535:29
- დომენტიანის (წამებული) 1513:16
- დომენტი ბატონიშვილი 1250 მინ. 3
- დომენტი კათალიკოსი 1175 მინ; 1256
მინ. 3
- დოდაშვილი || დოდავეი იოანე 1532:71,
81, 84
- დოდაშვილი სოლომონ 1532:3, 7, 9,
11, 21, შენ, 22, 50, 53, 54,
55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 77, 79
- [დოდაშვილი] დოდავეი სტეფანე
1532:92
- დოროთე 1472:1 შენ. 1
- დოროთეოს ტურელი 1133 ვ
- დოსიოთეოს ეპისკოპოსი 1245 შენ. 29
- დოსიოთეოს არხიმანდრიტი 1532:41
- დორიოთეოს ნეკრესელი იხ. ჩერქეზი-
შვილი დოსიოთეოს

- ელიშერ იხ. ამილახორი ელიშერ
ევანოვი 1532:14
- ევგენი არხიეპისკოპოსი (საქართველოს
ეგზარხოსი) 1423:3
- ევდემოზ 1141 მინ. 4
- ევდემონ (აფხაზეთის კათალიკოსი)
1275:4
- ევდუკი (წმ.) 132:
- ევმანუელ (ბიბლ.) 1512:326
- ევტუქი (წმ.) 1513:16
- ევთალე 1138 შენ. 3
- ევთუმი ქართველი იხ. ექვთიმე ათონელი
- ევთუმა (წმ.) 1134 მინ. 4
- ევოლო II ევოლო (წმ.) 1277:1; 1464
- ევსები 1197 შენ. 2
- ევსები მონაზონი 1463:29
- ევსტათი (წმ.) 1427:1; 1479:3
- ევსტათი ეპისკოპოსი ანტიოქელი 1463:
59, 60, 61, 62
- ევსტატი (გადამწერი) 1203:22 შენ. 3
- ევსტრატი (ნიკიელი მიტროპოლიტი)
1463:71
- ევსუქი იერუსალიმელი 1472:1 შენ. 1
- ეზია 1163 მინ. 8
- ეკატერინა 1518 მინ. 3
- ეკატერინე (წმ.) 1204:10
- ეკატერინე II ეკატერინა აღექსივანა II
(იმპერატრიცა) 1131 ანდ. 2; 1154
შენ. 1; 1156 შენ. 1; 1169 შენ. 1;
1195 შენ; 1424
- ეკატერინე (პატრონი) იხ. შალიკაშვილი
ეკატერინე
- ელენე დედოფალი (აბაშიძის ქალი,
მამია III გურიელის თანამეცხედრე)
1204 შენ. 4
- ელენე (გიორგი VII-ის ასული, სფი-
რიდონ ბენაშვილის მეუღლე) 1246
შენ. 4
- ელენე (მეფის ძის ასული) 1532:15
- ელენე 1532:12
- ელიზბარ (მოწ.) 1360:43 შენ.
- ელისბარ (ქსნის ერისთავი) 1224 მინ. 3
- ელისბარ (პატრონი) იხ. შალიკაშვილი
ელისბარ
- ელიოზოვი ნიკოლოზ ელიოზის-ძე (ნა-
ზირი) 1536 მინ. 2, 3
- ელისაბედი (გადამწერი) 1229 ანდ. 1;
1230 შენ.
- ელისაბედი (თეიმურაზ II-ის ასული
1203:1; 1512:18; 1534:13 შენ.
- ელისაბედ პეტრეს ასული (იმპერატ-
რიცა) 1137 შენ; 1504 ანდ. 1
- ელისე 1133 მინ. 1
- ელპიდი ხუცი 1350:1
- ენდრონიკაშვილი ქაიხოსრო (მდივან-
ბეგი) 1511:25
- ენუქიძე თინათინ 1459ა შენ. 2; 1459
ბ შენ. 2
- ეპიკტეტე ფილოსოფოსი 1517:2 შენ. 1
- ეპიფანე კურელი 1141:2, 4, 14, მთარ-
გმნ. ანდ. 3, გადამწ. ანდ. 9, 10;
1246:18, 40; 1276:6; 1513:8
- ეპიფანე (ნეტარი) 1117:1 ანდ.
- [ერისთავი] ერისთავი გიორგი 1512:103,
104
- ერისთავი გიორგი 1540:25, შენ, 44, შენ:
[ერისთავი] ერისთავი ელისბარ გიორ-
გის-ძე 1512:103, 104
- ერისთავი ვახტანგ 1269 მინაწ.
- [ერისთავი] ერისთავი იოანე მიხეილის-
ძე (ქსნის ერისთავი) 1477 შენ. გ.
- ერისთავი მარია (კნიაჟენა) 1540:42, შენ.
- ერისთავი მიხეილ (ქსნის ერისთავი)
1474 შენ. გ.
- ერისთავი რაფიელ 1119 მინ. 2; 1540:23,
24, 27, 28, 29; მინ.
- [ერისთავი] ერისთავი შანშე 1206
- ერისთავის შვილი ელიზბარ 1246 მინ.
19, 26
- ერმოგენე II ერმოგინე (წმ.) 1277:1; 1464
- ერმოლოვი აღექსი პეტრეს-ძე (გენე-
რალი) 1543:71, შენ. 1
- ერეკლე კეისარი იხ. პერაკლე კეისარი.
- ერეკლე I (ნაზარალიხანი) 1512:38

ერეკლე II ირაკლი, ჭერაკლე II 1111
შენ. 1; 1118 შენ. 4; 1137 შენ. 5; 1150 შენ.
1; 1151 შენ. 1; 1152 შენ. 1; 1154 შენ.
2; 1183ა შენ. 2; 1294 შენ. 1; 1323
ანდ. 2; 1360 ანდ. 4; 1376 ანდ. 3;
1388 შენ. 2; 1400 მინ. 3, 5, 6, 22;
1499:1; 1504:2; 1512:51; 52, 54, 82,
97, 98, 99, 149, 154, 178, 179,
215, 239, 287, 349 შენ. 5; 1514
მინ. 1; 1516:62, 349 შენ. 1, ანდ;
1525 ანდ; 1534:2665 შენ. 1 ა; 1543:30
ესაია (ბიბლ.) 1227 შენ. 1; 1506:2
ესოპე 1536:2, შენ. 1; 4
ეფთუზე მთაწმიდელი იხ. ექვთიმე მთა-
წმიდელი
ეფთუმი || ევთიმი (არხიმანდრიტი) 1350
ანდ. 1; 1521 შენ. 1
ეფთუმი (გენათელი მიტროპოლიტი)
1532:38, 39
ეფთვიზე ასურიელი 1382 შენ.
ეფრემ ასჯარი 1139: 18, 19, 20, 21,
22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29,
30, 31, 1218:4 შენ; 1246:1; 1269:1;

1387:1 შენ; 1504:1; 1513:24, 31,
32; 1533:6; 1537:1 შენ.
ეფრემ მცირე 1175 შენ. 3; 1189:1 შენ,
3,3 შენ. 1; 1246:22 შენ, 24 შენ, 30
შენ, 35 შენ; 1246:39, 40; 1257:1 შენ;
1276 ტექნ. აღწ, 1 შენ. 2, 4, 2 შენ,
4 შენ. 3, 5 (შენ. 1, 2), 6 შენ. 1, 9
(შენ), 13 შენ, 27 (შენ. 1, 2); 1358:3
(შენ. 1,2), 9 (შენ. 1); შენ. 1;
1472:1 შენ. 2; 1513:1, 13 შენ, 14
შენ. 15 შენ; 17 შენ, 31 შენ.

ექვთიმე || ეფთუზე მთაწმიდელი || ათო-
ნელი || ქართველი 1117:1 შენ;
1129:1 შენ; 1128:4 შენ; 1129
შენ. 1; 1138 მინ. 5; 1189:2 შენ;
1191:6 შენ; 1191 ანდ. 1; 1246: 5
შენ. 17 შენ. 31 შენ, 34 შენ, 37 შენ;
1246 შენ. 4; 1257:1 შენ; 1277 შენ, 4;
1360:43 შენ; 1479:2 შენ; 1498:1, 2,
შენ; 1276:6 შენ. 1; 1350: 1 შენ, 4
(შენ. 2), 5; 1513:4 შენ, 7 შენ, 9 შენ,
28 შენ, 33 შენ.

8

ვალენტი (წმ.) 1513:16
ვალერიანე (დიაკონი, გადამწერი) 1187
მინ. 6
ვანენი (დიოფალთ-დიოფალი) 1245
მინ. 2
ვარლამ არხიერი 1512:154, 155
ვაროზ (მოწ.) 1276:18
ვარჯან (გადამწერი) 1114 ა ანდ.
ვასილი დიდი იხ. ბასილი კესარიელი
ვასილი კესარიელი იხ. ბასილი კესა-
რიელი
ვასილიევი ილარიონ 1476 ა შენ. 1ა;
1476 ბ შენ. 1 ბ
ვასილიევი იოანე 1476 ა შენ. 1 გ;
1476 ბ შენ. 1 დ
ვანნატე ბარძიმ 1505:2
ვანტანგ ბატონიშვილი (ერეკლე II-ის
ძე) 1400 მინ. 7
ვანტანგ (ალმასხან) ბატონიშვილი 1113,
შენ. 1, 3; 1512:287; 1514 მინ. 1, 2;
1543:51, 56

ვანტანგ (ბერობაში ვარსიმე, გიორგი
VIII-ისა და ყვარყვარე II ათაბაგის ასუ-
ლის თამარის ძე) 1246 შენ; 4
ვანტანგ გორგასალი 1257:1 შენ; 1358:2
ვანტანგ გურიელი 1204 შენ. 4
ვანტანგ გურიელი 1347 ანდ.
ვანტანგ V || შაჰნავაზ, შაჰნაოზ 1488
შენ. 2; 1508:14; 1511:12, 38; 1512:1,
221; 1537 შენ. 3; 1544:1
ვანტანგ VI 1131 ანდ. 2; 1163:1 შენ;
1203: 20, შენ; 1211 შენ. 2; 1251 შენ;
1252 შენ; 1253:2; 1268:7; 1269:1
შენ; 1275:7, შენ. 3; 1363; 1384 მინ.
5; 1400, შენ. 2 ა, ბ; 1410; 1428;
1459 ა შენ. 1, 2, მინ; 1459 ბ, შენ.
1, 2; 1504:3, შენ. 1, ანდ. 1; 1506:1;
1507, შენ. 2, ანდ. 1; 1508:20, 22,
შენ; 1510 შენ. 4; 1512:1, შენ, 3,
47, შენ; 1515 შენ. 2; 1516: 19, შენ,
47, შენ. 82; 1528 მინ; 1535:30;
1543:22, შენ, 28, შენ.

ვახუშტ-ყოფილი ვახილის იხ. შალი-
კაშვილი ვახუშტი
ველისარიონ 1543 წინ. 3
ვესტა 1534:65
ვილ 1149 შენ. 1

ვაზა 1276 მინ. 3, 10
ვალიკალიანი გიორგი ვახილის-ძე 1387
მინ. 3, 4
Вайзерский Н. А. 1191: 2 შენ.
ვაქარა 1343 შენ. 2
ვაქარია (გაენათის არხიმანდრიტი) 1273
მინ. 6; 1387 შენ, ანდ; 1391 შენ. 1,
ანდ.
ვაქარია 1133 მინ. 2
ვაქარია (იონა ხელაშვილის ადრესატი)
1532:19

თავდირიძე სფირიდონ 1249 მინ. 10
თადეოზ 1398 მინ. 1
თავჯალაშვილი მამუკა 1505:1
თავდგირიძე გიორგი (მდივანბეგი) 1275
შენ. 3
თავდგირიძეების ოჯახი 1275 შენ. 3
თათელა (ამრუანთ თათელა) 1515 მინ.1
თალახე ხუცი 1128:3,4
თამაზ შაჰი (1556 წ.) 1204 შენ. 4
თამაზ შაჰი (1722 წ.) 1131 ანდ. 2.
თამარ 1216 მინ. 1
თამარ 1400 მინ. 9
თამარ (ბეჟან დადიანის მეუღლე) 1131
ანდ. 2
თამარ (დედოფალი) 1204 შენ. 4
თამარ (იმერეთის მეფე სოლომონ II-ის
დედა) 1512:66; 1516: 79
თამარ მეფე || მეფა 1246 შენ. 4; 1257:1
შენ; 1470 შენ. 2; 1511:28; 1512:
68, 69, 210, 220; 1512 შენ. 3;
1516:60; 1535:2, 3, შენ; 1537:5
თამარ (პატრონი) იხ. ამილახორი თა-
მარ

ვილელმ ცეცილიოს 1435 ა, შენ. 1
ვი—სკი ალ. 1446 შენ. 1
ვოლტერი 1511:21; 1540:38;
ვოლფიუსი ქ. 1522, შენ.
ვოლჰოვი სერგეი 1390 შენ. 2

ფ

ვაქარია (ბიბლ.) 1164:49; 1227 შენ. 1;
1463:23
ვაქარია (მამა, ანტონ კათალიკოსის
ადრესატი) 1512:255
ვაქარია მოძღვარი იხ. გაბაშვილი ვა-
ქარია
ვაქარა 1145 მინ. 2
ვაგბედე ბახილის-ძე (ნაუასძე?) 1246.
ანდ.: 5, 6, 7
ვაგბედე (დიაკონი) 1384 მინ. 2
ვაირაქ (ბიბლ-) 1269:1; 1504:1
ვაირაქ (ბერი) 1508 მინაწ. 4
ვაოსიმე (მწერალი) 1246 შენ. 4

თ

თამარ-ყოფილი სალომე (ყვარყვარე II
ათაბაგისა და დედისიმედის ასული,
გიორგი VIII-ის თანამეცხედრე) 1246
შენ. 4
თაყაიშვილი ექვთიმე || Такашвили Е.
1119 შენ; 1121 ა შენ. 6; 1122 ბ შენ.
2; 1141:12 შენ; 1141 შენ. 1, 3; 1161
შენ. 2; 1203:22 შენ. 124; შენ. 1;
1273 შენ. 4; 1274 შენ. 1; 1276 შენ.
4; 1284 შენ. 2; 1344 შენ. 3; 1358
შენ. 3; 1360 მინ. 5; 1363 შენ; 1408;
შენ; 1410 მინ. 3; 1415 შენ; 1428
შენ. 2; 1444 შენ. 2; 1459 ა შენ. 3;
1459 ბ შენ. 5; 1465 ა შენ. 3; 1465 ბ
შენ. 3; 1467 შენ. 3; 1470 შენ. 4;
1488 შენ, 3; 1499 შენ. 2; 1505 შენ.
2, 4; 1507 შენ. 3; 1508 შენ. 1;
1511:32 შენ, 40 შენ. 2; 1512 შენ.
1, 5; 1515 შენ. 1,2; 1516:1 შენ, 8
შენ. 25 შენ. 26 შენ, 49 შენ; 1516
შენ. 2; 1517 შენ. 3; 1518 შენ;
1; 1534 შენ. 2; 1535 შენ.
1; 1536 შენ. 2; 1538 შენ. ა, ბ;

- 1540:22 შენ. 2; 1541 შენ. 3; 1542 შენ. 2; 1543 შენ. 2; 1544 შენ. 3
- თარგამოს 1489
- თარხანოვი გიორგი 1531 მინ: 3
- თბილელი იოსებ იხ. სააკაძე იოსებ
- თებითყურ ისაკ თებითყურის-ძე 1274 მინ. 7
- თებრონია 1286 მინ.
- თევდორე (ალმიშარის შველი) 1138 მინ. 3
- თევდორე 1139:10, 11
- თეიმურაზ ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის ძე) 1268:16 შენ; 1512:309, 310, შენ; 1532:3, 23, 33, 62, 63, 64, 68
- თეიმურაზ I 1203:11, 16, 17, 18, შენ, 23, შენ; 1268:1, 2, 3, 4, შენ; 1344 შენ. 2; 1365; 1508:1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, შენ; 1511:1, შენ. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 29, 33, 34; 1512:2, შენ, 12, 37, 46, 218, 220, შენ, 330, შენ; 1516:41, 43, 46; 1517:1; 1535:14, 16; 1537:1 შენ, 2 შენ, 3,4, შენ; 5; 1537: შენ. 3; 1543:1, 24; 1544:1
- თეიმურაზ II 1137 შენ; 1122 ა მინაწ: 1203:1, 18 შენ; 1328 ანდ. 1; 1400 მინ. 5, 18; 1504 ანდ. 1; 1511:37, შენ. 1; 1512:5, 18, 37 შენ, 82, შენ, 84, 85, 86, 215, 227, შენ. 1, 285, შენ, 286, 331, 332, 333, 334; 1516:49, შენ; 1534:13 შენ; 1537:1, 2; 1538
- თეკლა 1276 მინ. 8
- თეკლა ბატონიშვილი (ერეკლე II-ის ას) 1512:99, 239;
- თეოდორე აბუკურა || თეოდორე მონაზონი, თეოდორე ავუკარა 1463:18,26, 27, 39, 40, 41, 42, 44, 51 შენ.
- თეოდორე მონაზონი იხ. თეოდორე აბუკურა
- თეოდორე მრეკალი 1276:6 შენ. 1
- თეოდორე სტოდიელი 1246:35; 1513:1, 15.
- თეოდორე სულელი 1461 ა, 1461 ბ
- თეოდორე ტირონი (მოწ). 1513-27
- თეოდორე ფილოსოფოსი იხ. თეოდორე აბუკურა
- თეოდორე (მომგებელი) 1398 ანდ.
- თეოდორე (წმ.) 1246:2; 1376 ანდ. 1; 1513:33 შენ. 36
- თეოდოსი განგრელი 1128:1
- თეოდოტე 1472:1 შენ. 1
- თეოფანე (მთავარეპისკოპოსი კესარიის-კაპადუკიისა) 1218:4 შენ.
- თეოფილე (ბიზანტიის იმპერატორი) 1216 შენ.
- თეოფილე 1257:1 შენ.
- თეოფილე ხუცესმონაზონი 1246:16, 28, 40 შენ; 1257:1 შენ; 1276:6 შენ. 2; 1513:8 შენ; 1513 შენ. 1
- თიადიუ 1274 მინ. 7
- თინათინ დედოფალი (ათაბაგის ქალი, როსტომ იმერთა მეფის თანამეცხედრე 1597-დან) 1204 შენ. 4
- თოთობაძე გიორგი (მღვდელი) 1348 ბ მინ. 1, 2
- თომა (გადაშწერი) 1278 ანდ.
- თომა, იერუსალიმელი პატრიარქი 1463:23
- თოფურია ვარლამ 1203:10 შენ; 1439
- თრდატ მეფე 1257:1 შენ. შენ; 1511:35 შენ.
- თუთუნაშვილი ოვანეს 1504 ანდ. 2
- Тулаев Игнатий Иванович 1122 ა შენ. 4
- თულაევის ოჯახი 1122 ა შენ. 3
- თუმანიშვილი || თუმანოვი ალექსანდრე გიორგის ძე 1193 მინ; 1511 მინ. 1; 1512 მინ. 6
- თუმანოვი ანტონ, ტერ (ახალციხელი სამოციქულო მისიონერი) 1290 შენ. 1
- თუმანიშვილი, გივი 1203: 20 შენ; 1508:22 შენ; 1512:47 შენ; 1516:19 შენ.

[თუმანიშვილი] თუმანოვი გიორგი
ეგნატეს-ძე 1193 მინ; 1512:258, 259,
260, 261, 262, 263, 264, 265,
266, 267, 268, 269, 270, 271, 272,
273, 274, 275, 276, 277, 278, 279,
280, 281, 282, 283, 284, 325 შენ;
349 ანდ.

თუმანიშვილი გიორგი 1511 მინ. 1;
1512 მინ. 6

[თუმანიშვილი] თუმანოვი დავით იგნა-
ტის-ძე 1512:289, 290, 291, 292,
293, 294, 295, 296, 297, 298

თუმანიშვილი დიმიტრი იავორიჩი
1284 მინ.

თუმანიშვილი || თუმანოვი დიმიტრი
იოსების-ძე 1111 მინ. 1; 1512:166,
167, 168, 169, 170, 171, 172, 173,
174, 175, 176; 1516:7, შენ, 8, შენ,

9, შენ, 26 შენ, 27, 28, შენ, 29,
შენ, 30, შენ, 31, შენ, 32, შენ, 63,
შენ, 64, შენ, 65, შენ, 66, შენ, 70,
შენ, 71, შენ, 72, შენ, 73, შენ, 74, 84,
შენ, 85, შენ, 86, შენ; 1540:10 შენ;
1543:2, შენ, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,
11, 12, 13, 14, 17 შენ, 31, შენ, 32.

თუმანიშვილი იავორ 1284 მინაწ.

[თუმანიშვილი] თუმანოვი იოსებ 1512:
166, 168, 169, 170, 171, 172, 176

[თუმანიშვილისა] თუმანოვი მარიამ
(გიორგი თუმანოვის მეუღლე) 1512:
325 შენ.

თუმანიშვილი || ხელთუბნელი მიხეილ
გიორგის-ძე 1516:7 შენ; 1543:2 შენ.

თურმანიძე ხოსრო 1344 შენ. 2

თურქისტანიშვილი ერასტი 1269:2 ა;
1364:2 შენ; 1504:3

0

იაკობ (ეპისკოპოსი ნისიბინისაჲ) 1141:13;
გაღამწ. ანდ. 10

იაკობ (მწვალკეელი) 1463:6

იაკობ კრიჩტონი 1435 ა შენ. 1

იაკობ მოციქული 1276:22

იაკობ შემოქმედელი 1512:81; 1535:15
იამამე 1463:72

იასე 1398 მინ. 4

იასეთ ნოეს-ძე 1444; 1470

იასვილი ნიკო 1532:86, 87

იასვილი ონისიმე 1532:72

იბნიმას 1274 მინ. 7

იგნატი ბერი (მეზანდუქისშვილი) 1512:
224, 225

იეზეკიელ (ბიბლ.) 1227 შენ, 1

იერემია (ბიბლ.) 1227 შენ. 1

იერემია (კონსტანტინეპოლის პატრიარ-
ქი) 1165:4

იესე 1358 ანდ.

იესე (გაღამწერი) 1323 ანდ. 4

იესე (მღვდელი, გაღამწერი) 1295:ბ;
შენ. 2, ანდ. 2

იესე 1384 ანდ. 3

იესე მეფე 1137 შენ; 1268:10; 1384
მინ. 5; 1478; 1512:67, 68, 286, 287

ივანე იხ. იოანე-ბერა

ივლიანე განდგომილი 1245 შენ. 2 თ;
1246:2; 1513:36

ივლიანე განმასწორებელი 1189:1

ივერიელი გ. 1377 მინ. 1

იზრაილი (იეროზოლამის) 1532:75

ილარიონ (არხიმანდრიტი) 1532:42

ილარიონ ქართველი 1360:43 შენ.

ილარიონ (წმ.) 1276:20

ილია ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის
ძე) 1512:326, შენ; 1516:84; 1532:1,
64; 1543:32

იმნაიშვილი ივანე 1183 ა შენ. 1

იმნაძე 1138 მინ. 4

ინაევი ივანე || იოანე (მღვდელი) 1541
ანდ, მინ. 2

იოაკიმე (ბიბლ.) 1386

იოაკიმე მთაწმიდელი 1461 ა შენ.

იოანან ჰრომთა პაპი 1139:11

იოანე 1141 გაღამწ. ანდ. 6

იოანე 1246 შენ. 4

იოანე 1246 მინ. 3

იოანე 1387:1 შენ.

იოანე 1400 მინ. 1

იოანე 1463:41 ანდ.

იოანე 1512:156

- იოანე 1512:157
 იოანე 1536:1 შენ. 1
 იოანე ათონელი იხ. იოანე მთაწმიდელი
 იოანე ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის ძე) 1118 შენ. 3; 1151 შენ. 1 ბ, გ, მინაწ; 1193 შენ. 2; 1516:74; 1532:5 შენ, 6 შენ, 64, 65, 66
 იოანე ბერა იხ. იოვანე ბერა
 იოანე || იოვანე დამასკელი 1132:1, შენ. 2, 3; 1147; 1153:1; 1246:28; 1276:1, 5, (შენ. 1, 2), 10, 27 შენ. 4; 1358:3, (შენ. 2), 9 (შენ. 1); 1463:2, (შენ. 2 ა, ბ), 3, (ანდ.), 4, 5, (ანდ.), 6, 7, 8; 1513:12;
 იოანე (დიაკონი) 1532:20
 იოანე ზედაზნელი 1133:2; 1257:1 შენ; 1360:40 შენ;
 იოანე თესალონიკელი 1513:17
 იოანე კოსტანტინეპოლელი იხ. იოანე ოქროპირი
 იოანე კლემაკსი იხ. იოანე სინელი
 იოანე მანსური იხ. იოანე დამასკელი
 იოანე-მარტვარი 1133:2
 იოანე მახარებელი იხ. იოვანე ღვთისმეტყველი
 იოანე (მეითარი) 1400 მინ. 13
 იოანე მინჩხი 1133 შენ. 1
 იოანე მმარხველი || Иоанн Постник 1191:2 (შენ), 3; 1521 შენ. 3 ბ, გ
 იოანე მონაზონი იხ. იოანე დამასკელი
 იოანე || იოვანე მოწყალე 1117:1 ანდ, 2, ანდ.
 იოანე (მღვდელი) 1276:5 შენ, 9 შენ, 13 შენ.
 იოანე (მღვდელი) 1409 ბ მინ. 1
 იოანე (მხატვარი. გადამწერი) 1351 ანდ. 1, 2
 იოანე || იოვანე ნათლისმცემელი || წინამორბედი. წინასწარ მეთყველი 1164:18; 49; 1168:26,42; 1246:26; მინ. 20; 1249 მინ. 1; 1441 ა შენ. 2 1463:25; 1513:15,21
 იოანე || იოვანე ოქროპირი 1139:1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12; 1144 შენ. 2 ბ; 1163:6; 1218:4 შენ, 5, შენ; 1246:8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 26, 27; 1256:6; 1269:1; 1276:3; 1295:ბ შენ. 1. იგ ანდ. 2; 1296 შენ; 1331, შენ. 1; 1355:2; 1358 მინ. 2; 1382 შენ; 1387:1 შენ; 1472:1 შენ.1; 1504:1; 1513:9, 10, 18, 21, 22, 23, 29, 30, 40; 1535:17
 იოანე პატრიარქი იხ. იოვანე პატრიარქი
 იოანე პეტრიწი 1137 შენ; 1358:8 შენ.2.
 იოანე რატეული იხ. იოვანე რატეული
 იოანე სინელი 1191:6 შენ.
 იოანე სჯნგელოზი იხ. იოვანე სჯნგელოზი
 იოანე ტარიჭისძე 1132 შენ. 3; 1257:1 შენ.
 იოანე ქსიფილინოსი იხ. ქსიფილინოს-პაპუწიშვილი იოანე
 იოანე || იოვანე ღვთისმეტყველი || მახარებელი 1129; 1159:17; 1164:13, 17, 31, 44; 1246:34, მინ. 5; 1358:7; 1360:34; 1382 შენ; 1387:1 შენ.
 იოანე შავთელი 1511:4; 1516:42
 იოანე წინაწარმეთყველი იხ. იოანე ნათლისმცემელი
 იოანე წინამორბედი იხ. იოანე ნათლისმცემელი
 იოანე (წმ.) იხ. იოანე ზედაზნელი
 იოანა მასარჯო 1274 მინ. 7
 იობი 1398 მინ. 3
 იობი (ბიბლ.) 1227 შენ. 1; 1408:1
 იობი (მხატვარი) 1249 მინ. 16
 იოვანე 1508 მინ. 3
 იოვანე-ბერა || ბერა || ივანე (გადამწერი) 1141 გადამწ. ანდ. 3, 4, 8, 10
 იოვანე დამასკელი იხ. იოანე დამასკელი
 იოვანე მღვდელი იხ. იოვანე მღვდელი
 იოვანე ნათლისმცემელი იხ. იოვანე ნათლისმცემელი
 იოვანე ოქროპირი იხ. იოანე ოქროპირი
 იოვანე პატრიარქი 1276 შენ. 4
 იოვანე რატეული 1463:1 ანდ.
 იოვანე სჯნგელოზი 1246 შენ. 4.
 იოველ (ბიბლ.) 1227 შენ. 1
 იოთამ (პატრონი) იხ. შალიკაშვილი
 იოთამ
 იონა (წინასწარმეტყველ.) 1276 შენ. 4

- იორდანიშვილი სოლომონ 1121 შენ. 1; 1228
 იოსებ ალავერდელი 1360:43 შენ.
 იოსებ (ალავერდის დეკანოზის ძე) 1180 ანდ. 1
 იოსებ აშბა იხ. იოსებ ალავერდელი
 იოსებ არიმათიელი 1246:18
 იოსებ (იეროზონახი) 1458, შენ. 1 ა, ბ
 იოსებ მართალი 1205 შენ. 2
 იოსებ ნაცვალი იხ. მელიქოვი იოსებ
 იოსებ წინამძღვარი 1377 მინ. 3
 იოსელიანი ეგნატე (გადამწერი) 1525 ანდ.
 იოსელიანი პლატონ ეგნატეს-ძე 1477 შენ. 4; 1507 მინ. 1
 იოსტოს (ბერი) 1532:46
 იოსტოს (მრავალმთის იეროდიაკონი) 1191 ანდ. 2
 იპოლიტე (პაპი რომისა) 1141:5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, გად. ანდ. 6, 10; 1387:1 შენ.
 იპოლიტე ეპისკოპოსი 1463:58
 ირმასაძე გაიანე (ჩიკუტის ძე გაბრიელის მეუღლე) 1249 მინ. 18
 ირაკლი I იხ. ერეკლე I
 ირაკლი II იხ. ერეკლე II
 ისაგრილ 1128 ანდ.
 ისაკ მცირე 1203:24, შენ. 1; 1511:20
 ისარლიშვილი || ისარლოვი ლუკა სტეფანეს-ძე 1268 მინაწ; 1512 მინ. 4, 8
 ისე წილკნელი 1360:43 შენ.
 Исидор (Архиепископ, Экаарх Грузии, ისიდორე ნიკოლსკი) 1450 ბ შენ. 3
 ისმაილ შაჰი 1204 შენ. 4
 ისო ზირაკი 1230 მინ. 3; 1506:1
 ისო ნავესი 1227 შენ. 1; 1277:1; 1464
 იულონ ბატონიშვილი (ერეკლე II-ის ძე) 1400 მინ. 22
 იუნონა 1534:65
 იუპიტერ 1534:65
 იუსტინიანე (იმპერატორი) 1294
 ი. ფ. იხ. ფურცელაძე ისაია
 იფილენია 1499:1, შენ. 1; 3, შენ.

კ

- კავკასიის ნამესტნიკი 1458 შენ. 1.
 კაკაბაძე სარგის 1188 შენ; 1360
 კალანდაძე არსენ ივანეს-ძე 1111 შენ. 3
 კალანდაძე იოანე 1513 მინ. 1
 კალისტე (მოწ.) 1464
 კალისტრატე (მოწ.) 1277:1
 კამენცკი ტიტე ალექსის-ძე 1476 ა შენ. 1 ბ; 1476 ბ შენ. 1 გ
 კარგარეთელი გაიანე 1229 ანდ. 1; 1230 ანდ; 1231 შენ.
 კარიჭაშვილი დავით 1364:1 შენ.
 კარპიანე 1197 შენ. 2
 კეკელიძე კორნელი || Келелидзе К. 1115 შენ. 3; 1116:2 შენ; 1117:1 შენ; 1128:1 შენ, 4 შენ; 1129 შენ. 1; 1132:3 შენ. 3; 1134 შენ. 1; 1145:1 შენ, 2, 2 შენ; 1146 შენ. 5; 1148:2 შენ; 1155 შენ. 2; 1166:6 შენ; 1175 შენ. 3; 1177 შენ. 2; 1180 შენ; 1189:1 შენ, 2 შენ, 3 შენ; 1203:22 შენ. 1, 24 შენ. 2; 1223 შენ. 4; 1232 შენ. 1, 2; 1246:5 შენ, 16 შენ, 17 შენ, 22 შენ, 24 შენ, 28 შენ, 30 შენ, 31 შენ, 34 შენ, 35 შენ, 37 შენ, 40 შენ; 1276:1 შენ. 2, 4 შენ. 3, 5 შენ, 2, 6 შენ. 2, 10 შენ; 1350:1 შენ, 3 შენ, 4 შენ. 2; 1364:2 შენ; 1428 შენ. 1; 1461 ა შენ; 1464 შენ. 2; 1479:2 შენ; 1498 შენ; 1505:1 შენ, 2 შენ, 3 შენ; 1511:20 შენ, 32 შენ; 1513:4 შენ, 7 შენ, 8 შენ, 9 შენ, 12 შენ, 13 შენ, 14 შენ, 15 შენ, 17 შენ, 25 შენ, 27 შენ, 28 შენ, 31 შენ, 33 შენ, 40 შენ. 1; 1514 შენ. 3; 1525 შენ. 2; 1536:1 შენ. 1; 1542 შენ. 2
 კეკელუცა (პატრონი) 1401 მინ. 2, 4
 კერესელიძე ივანე 1120:24 შენ.
 კერესელიძე მარიამ (შემომწერი) 1113 ტექნ. აღწ; 1114 ა ტექნ. აღწ; 1118 ტექნ. აღწ.
 კვინტოს || კვინტუს კურციოსი 1273; 1465 ა; შენ. 1 ა, ბ, დ; შენ. 2;

- 1465 ბ, შენ. 1 ა, ბ, გ, შენ. 2; 1466: შენ. ა, ბ, დ.
 კვიპრიანე სამთავნელი იხ. კუბრიანე სამთავნელი
 კვირიკე ერისთავთ-ერისთავი იხ. კურიკე ერისთავთ-ერისთავი
 კვირიკე ხუცი იხ. კურიკე ხუცი
 კირილე ალექსანდრიელი 1160:1; 1182 შენ. 1, 2; 1246:36, 41; 1463:9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 63, 1472:1 შენ. 1;
 კირილე იერუსალიმელი 1463:64, 65;
 კირილე სკუთხოველი 1449, შენ.
 კირილე (მოწ.) იხ. კურიკე (მოწ.)
 კლემენტი (მოწ.) 1510 შენ. 4
 კლემენტის რომა პაპი 1535:29
 კლიმაზვილი იოსებ (გადამწერი) 1506 მინ. 1
 კობახიძე ლევან სიმონის-ძე 1504 მინ.
 კობახიძე სიმონ 1504 მინ.
 კობახიძე ნინო, ლევანის-ას (შაქრო ხერხეულიძის მეუღლე) 1504 მინ; 1505 მინ. 2; 1506 მინ. 3
 კოზმა || კოზმან (მათემატიკოსი) 1358 შენ. 2, 3; 1463:2 შენ. 2
 კომახიძე 1347 მინ. 2
 კომახიძე გიორგი გიორგის-ძე (გადამწერი) 1347 ანდ.
 კონდილაკი 1151
 კოპაძე სემონ 1508:16; 1511:9
 კოსტანტინე (არგვეთის მთავარი, წმ.) 1257:1 შენ.
 კოსტანტინე დიდი 1257:1 შენ; 1275:2; 1458
 კოსტანტინე მოციქულთ სწორი იხ. კოსტანტინე დიდი
 კოსტანტინე პალეოლოგი 1177
 კოტეტიშვილი ლადო 1274 შენ. 1
 კრაშენნიკოვი სტეფანე 1465 ა შენ. 1ა, 4; 1465 ბ შენ. 1 ბ; 1466 შენ. 1 ა
 კროპოტოვი გაბრიელ (სოლალის ციხის სარდალი) 1131 ანდ. 2
 კუპრიანე სამთავნელი 1352
 კურიკე ერისთავთ-ერისთავი 1141 მინ.1.
 კურიკე ხუცი 1276:5 შენ. 1
 კურიკე (მოწ.) 1513:16

ლ

- ლაზარე (ბიბლ.) 1205 შენ. 2; 1513:39
 ლაზარე (გადამწერი) 1513 ანდ. 1, 2
 ლაკონტე იხ. ლეკონტე
 ლარაძე გიორგი იოანეს-ძე (დეკანოზი) 1400 მინ. 4 (?), 5, 6
 ლარაძე დავით გიორგის-ძე 1400 მინ. 5
 ლარაძე იოანე გიორგის-ძე 1400 მინ. 2, 5
 ლარაძე იოანე (დეკანოზ გიორგის მამა) 1400 მინ. 6
 ლარაძე იოსებ გიორგის-ძე (პირველი) 1400 მინ. 5
 ლარაძე იოსებ გიორგის-ძე (მეორე) 1400 მინ. 5
 ლარაძე მერკვირი იოანეს-ძე 1400 მინ. 5
 ლარაძე ნინა გიორგის-ას 1400 მინ. 5
 ლარაძე პაატა გიორგის-ძე 1400 მინ. 5
 ლარაძე პავლე გიორგის-ძე 1400 მინ. 5
 ლარაძე პეტრე გიორგის-ძე (პირველი) 1400 მინ. 5
 ლარაძე პეტრე გიორგის-ძე (მეორე, ყარბი) 1118 შენ. 3; 1193, ანდ; 1400 მინ. 5; 1508 მინ. 9, 10, 18, 19, 20, 21; 1512:299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, შენ. 311, 312, 313, 314, შენ. 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, შენ. 326, შენ. 327, 328, 329; 1516:55; 1532: 66 შენ.
 ლატონა 1534:65
 ლაფონტენი 1511:24
 ლაცაბიძე 1216 მინ. 1
 ლევან || ლეონ ბატონიშვილი (ვახტანგ V-ის ძე) 1277 შენ. 2, მინ. 2; 1510 შენ. 4; 1512:1
 ლევან ბატონიშვილი (ერეკლე II-ის ძე) 1516:6; 1540:7; 1543:52
 ლევან ბრძენი 1275:2
 ლეონ I დადიანი 1204 შენ. 4

- ლეონ II? დადიანი 1513 ანდ. 5
 ლეონ (პაპი) 1463:20
 ლეონტიოს (ეპისკოპოსი ნიკოპოლისა) 1117:2
 ლეკონტე || ლაკონტე ანდრიანე 1476 ბ ანდ.
 ლეონიძე გიორგი 1203:15 შენ, 22 შენ. 1; 1511:32 შენ; 1536 შენ. 1, მინ. 3
 ლეონიძე სოლომონ 1534:14, 15
 ლიპსიოსი იუსტინე 1435 ა შენ. 1
 ლომბრიოზ 1203:22 შენ. 2
 ლონგინოზ (მოწ.) 1276:15
 ლუარსაბ II (წამებულნი) 1360:43 შენ; 1478 შენ. 1
 ლუდოვიკ ლოტარეტ იხ. ლოტარეტ ლუდოვიკ
 ლუკა 1246:5, ანდ. 3
 ლუკა მახარებელი 1276:16
 ლუკაძე გიორგი (ნებეღლი, გადამწერი); 1400 ანდ.

მ

- მაზისშვილი გიორგი 1524 მინ. 1
 მათე ბლასტარი იხ. ბლასტარი მათე მაისურაძე იაკობ ქრისტეფორეს-ძე (გადამწერი) 1535 ანდ.
 მაკაცარიძე სვიმონ (მთარგმნელი) 1390 ანდ. 1
 მაკა ზარამოვნა (კნენა) 1508 მინ. 1
 მაკარი [მეგვიბტელი] 1218:5 შენ; 1256:7
 მაკრინე 1380 მინ. 2
 მალაქია (საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი) 1275:4
 მამია II გურიელი 1204 შენ. 4
 მამია III გურიელი 1204 შენ. 4
 მამუკაშვილი-ჯაფარიძე დავით იხ. ჯაფარიძე დავით
 მანანა (პოეტი ქალი) 1408:3; 1511:16, 17, 19
 მანასე (ბიბლ.) 1400 შენ. 2 ბ
 მანასე (გადამწ.) 1513 ანდ. 3
 მანენტო (მწვალებელი) 1463:67 ანდ.
 მანოელ 1161 მინ. 1
 მანუილ ქსანთინოს 1148:2, შენ. 1, ანდ.
 მანუჩარ II ათაბაგი (ძე ყვარყვარე V-ისა) 1204 შენ. 4
 მანუჩარ ბატონიშვილი 1204 შენ. 4
 მანუჩარ I დადიანი 1204 შენ. 4
 მართა (დედა სიმეონ მესვეტისა) 1464
 მართა დედოფალი 1246 შენ. 4
 მარიამ ბატონიშვილი (ერეკლე II-ის ასული, სარდალ დავით ციციშვილის მეუღლე) 1512:97, 178, 179; 1534:35
 მარიამ დედოფალი 1246 შენ. 4
 მარიამ, დედოფალი (ციციშვილის ასული, გიორგი XII-ის მეუღლე) 1532:16
 მარიამ, იმერეთის ბატონიშვილი 1532:17
 მარიამ, იმერეთის დედოფალი (კაცია დადიანის ასული, სოლომონ II-ის მეუღლე) 1532:24, 67
 მარიამ (იესე მეფის ასული, ანტონ კათალიკოსის და) 1268:12
 მარიამ მეგობტელი 1246:5; 1513:28
 მარიამ (მეფის სძალი) 1331 მინ.
 მარიამნოვი სტეფან არტემიჩი 1155 მინ. 3
 მარინე 1276 მინ. 1
 მარინე || მარინა (წმ.) 1203:22, შენ. 2; 1246 მინ. 6, 23; 1278:1; 1479:1, შენ. 1; 1501; 1511:32
 მარის (ელისბარ პატრონის თანამეცხედრე) იხ. შალიკაშვილი მარის
 მარკ აგრელი 1364:1; 1441 ბ
 მარკიანე (წმ.) 1276:24
 მარკოზ 1246 მინ. 8, 9, 10
 მარკოზ მოძღვარი 1249 მინ. 19
 მარკოზ მონაზონი 1139:15
 მარკოზისშვილი 1246 მინ. 16
 მარმონტელი 1195, შენ.
 მარსი 1534:65
 მარტინ ზადევი 1443
 მარტური იხ. იოანე მარტური
 მარტური მონაზონი 1139:16
 მარტური (წმ.) 1276:24
 მარუშიანი ძე ჩუხჩერახისა 1211 მინ. 1.
 მაქსიმე 1463:60

- მაქსიმე აღმსარებელი 1128:1, 2, 3, 4, შენ, 5; 1153:1; 1160:2; 1269:1; 1350, მინ. 6; 1382 შენ; 1387:1 შენ; 1472:1 შენ; 1; 1504:1
 მაქსიმე კონიკოელი 1276 შენ. 10
 მაღალაშვილი პაპუა (სახლთხუცი) 1512:214
 მაღალაშვილი სალომე (შემომწირველი) 1115 ტექნ. აღწ; 1116 ტექნ. აღწ.
 მაყაშვილი სალომე 1540:30, შენ, 39, შენ; მინაწ.
 მაყაშვილი || მაყაევი სვიმონ 1540:20, 46, შენ; მინაწ.
 მაყაშვილი ფირუზ 1508 მინ. 1; 1520 მინ. 3; 1544 მინ.
 მაჩაბელი გიორგი სვიმონის-ძე 1211 მინ. 3
 მაჩაბელი ჯურაბ 1211 მინ. 5
 მაჩაბელი სვიმონ 1211 მინ. 1, 7, 8
 მაჩაბელი ფარსადან 1211 მინ. 3
 მაჩაბლისა ქეთევან იხ. აბაშიძის ასული ქეთევან
 მაჭუტაძე ბერიაი 1163 წინ. 9
 მაჰმადი, მაჰმედი, მახმედი, იხ. მუჰამედი
 მაჰმად ზაქარია-ძე 1274 წინ. 7
 მაჰმუდ სულთანი 1274 მინ. 11
 მეგრულიშვილი ბერიაი 1163 წინ. 2, 4, 5, 13
 მეზანდუქისშვილი იგნატი იხ. იგნატი ბერი
 მეთოდი ეპისკოპოსი 1463:57
 მელედი მთავარეპისკოპოსი ანტიოქიისა 1246:19, 32
 მელვა ეკატერინე 1350 მინ. 5
 მელვა იოსებ 1350 მინ. 1, 2, 3
 მელვა ლასა იოსების-ძე 1350 მინ. 3
 მელვა პილიპე იოსების-ძე 1350 მინ. 2
 მელვა პრაკოპი 1350 მინ. 4
 მელვა სოფო იოსების-ას 1350 მინ. 1
 Меликсет-Бенов Леон 1387:2 შენ, 3 შენ.
 მელიქისშვილი გიორგი 1400 მინ. 11
 მელიქისშვილი იოანე 1400 მინ. 11
 მელიქიფი იოსებ (ნაცვალი) 1512:198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209; 1535:8
 მელლა (მაიორი) 1206
 მელუა იხ. მელვა
 მელქი 1276 მინ. 7
 მელქისადეკ 1479:4
 [მენანდრე] მენიადროს, მენიანდროს 1269:1; 1504:1
 მეშუევი 1512:311
 მერკური 1534:65
 მესიაჲ 1274 მინ. 7
 მესხიშვილი ალექსი (დეკანოზი) 1141 მინ. 2; 1158; 1168 შენ. 2; 1512:158; 1512:256, 257
 მესხიშვილი გიორგი იხ. ალექსი-მესხი-შვილი გიორგი
 მესხიშვილი დავით იხ. დავით რექტორი
 მესხიშვილი იერონიმე იხ. ალექსი-მესხი-შვილი იერონიმე
 მესხიშვილი იოველ იხ. ალექსი-მესხი-შვილი იოველ
 მესხიშვილი სარდიონ იხ. ალექსი-მესხი-შვილი სარდიონ
 მესხიშვილი სოლომონ იხ. ალექსი-მესხი-შვილი სოლომონ
 მეტრეველი ელენე 1203:20 შენ; 1276 ტექნ. აღწ, 2 შენ, 27 შენ. 1; 1508:22 შენ; 1512:47 შენ; 1516:19 შენ.
 მზექალი იხ. შალიკაშვილი მზექალი
 მზეჭაბუკ (ბერობაში იაკობ, საათაბაგოს გამგებელი, ყვარყვარე II დიდისა და დედისიმედის ძე) 1246 შენ. 4
 მილტონი ჯონ 1441 შ, მინ. 1; 1452; 1453
 მირვეიზ (ავლანთა მთავარი) 1131 ანდ. 2
 მირიან ბატონიშვილი (ერეკლე II-ის ძე) 1118 შენ. 3; 1512:53, 154, 155; 1532:29, 30
 მირიან ივერი 1512 შენ. 5
 მირიან მეფე 1257:1 შენ.
 მიქაელ (იოვანე-ბერას დედის ძმა) 1141 გადამწ. ანდ. 10
 მიქაელ სუმონწმიდელი 1276:5, შენ. 1
 მიქაელ ფსელოსი 1463:38
 მიქეა (ბიბლ.) 1227 შენ. 1
 მიქელ (შემოსველი) 1141 მინ. 1
 მიქიევი სიმონ ბესარიონის-ძე 1510 ანდ.
 მიხაელ ხუცი (იერუსალიმის საყდრის

სუჯკელისი 1463:26
 მიხაილ 1471 ანდ.
 მიხაილ (გადამწერი) 1388 ანდ.
 მიხაილ ბატონიშვილი იხ. მიხეილ ბატონიშვილი
 მიხაილ იოანეს-ძე (ბოლოლუბოვის მონასტრის წინამძღვარი ვლადიმირში; გადამწერი) 1464 ანდ. 2
 მიხაილ მთავარანგელოზი 1387:1 შენ.
 მიხაილ (ნინოწმიდელი მიტროპოლიტი) 1521 შენ. 1
 მიხაილ ტფილელი 1471 მინ. 1
 [მიხაილ] მიხეილ ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის ძე) 1532:34, 69, 90
 მიხეილ ზაქარაის-ძე (კაპიტანი) 1120:1
 მიხითარ სევასტიელი იხ. მხითარ სევასტიელი
 მკურნალიანი მინა || მინას 1290, შენ.1
 მოსე (ბიბლ.) 1166:1; 1191:8; 1275:1, 7 შენ. 3; 1472:2

მოსე (სიონის მღვდელი) 1328 ანდ.2, 3
 მოსე ზონელი 1119; 1188; 1360
 Мурадов Христофор 1121 ა
 მურათხანიანთ გიორგი დიმიტრის-ძე 1535 ანდ.
 მურვან ყრუ 1257:1 შენ.
 მუხრანბატონი გიორგი (იოანე მუხრან-ბატონისა და ქეთევან ბატონიშვილის ძე) 1516:78; 1543:18
 მუხრან ბატონი იოანე 1512:98
 მუხრანბატონები 1488 შენ. 1
 მუხრანსკი ივანე 1540:31, შენ.
 მუჰამედ, || მაჰმად, მაჰმედ, მაჰმედ 1257:1 შენ; 1292 მინ. 1; 1338, ანდ; 1358:9; 1463:45, 46; 1508:14; 1511:38
 მხეიძე (თავადი) 1131 ანდ. 2
 მხითარ აბი 1290 შენ. 1
 მხითარ || მხითარ სევასტიელი || სევასტიელი 1111; 1115 შენ. 3; 1137; 1519

6

ნადირ შაჰი 1438:2; 1511:20
 ნათანელ 1163 მინ. 10
 ნაპოლეონი 1274 მინ. 12; 1512 შენ. 5
 ნარიშან 1276 მინ. 8
 ნაუახძე ზებუნდ იხ. ზებუნდ ბასილის ძე
 ნაცვლიშვილი სოლომონ თადეოზის-ძე 1514 მინ. 3; 1518 მინ. 1; 1533 მინ.1;
 ნებროთ 1149 შენ. 1
 ნეემია (ბიბლ.) 1227 შენ. 1
 ნეკტარი კოსტანტინეპოლელი 1246:2; 1513:36
 ნემესიოს ემესელი 1358:8
 ნეოთელი 1134 მინ. 8
 ნესტან-დარეჯან დედოფალი (თეიმურაზ I-ის ასული) 1508:6; 1511:10
 ნესტორ. (მწვალებელი) 1463:5, 19
 ნეუკესონ (ეპისკოპოსი დიოკესარიელთა) 1463:10
 ნეჰაძე პეტრე 1512:43; 1516:40
 ნიკიტა სტიოთატი 1463:28, 29, 30, 31, შენ. 2, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 72 შენ. 1
 ნიკიტა სუჯკელისი ხარტოფილაკისი 1463:30, 33, 34, 72 შენ. 1
 ნიკიტა ფილოსოფოსი 1513:13

ნიკიფორე (არხიმანდრიტი) 1191 მინ. 1, 2
 ნიკიფორე მეფე 1141 მინ. 9
 ნიკიფორე ხუცესი 1117:1, ანდ; 1378; 1498:2
 ნიკოდიმოს 1205 შენ. 2; 1246:18
 ნიკოლოზ (ალავერდელი მიტროპოლიტი) 1390 ანდ. 2
 ნიკოლოზ (მთავარეპისკოპოსი მირონ ქალაქისა) 1246:33; 1358:6 1513:7
 ნიკოლოზ (მღვდელი, გადამწერი) 1204 ანდ.
 ნიკოლოზ რუსთველი (ჩერქეზიშვილი) 1203:21; 1512:39
 ნიკოლოზ (სიონის დეკანოზი) 1295:ა შენ. 2; ვ შენ, ანდ. 1, 3, 4, მინ. 1
 ნიკოლოზ I (ქართლის კათალიკოსი) 1133 შენ. 2
 ნიკოლოზ ქიზიყელი (მღვდელი) 1137 შენ.
 ნიკოლოზ (წმ.) 1246 ანდ. 5, 6; მინ. 3, 4, 15; 1513 ანდ. 4
 ნიკოლოზ I (იმპერატორი) 1423:3
 ნიკოლოზის შვილი ათანასე იხ. ათანასე

ნიკოლოზის შვილი
ნიკოლოსი იხიდორე იხ. Исидор, Экзарх
Грузии
ნიკონ 1387 მინ. 1
ნინო (ასირიის მეფე) 1149 შენ. 1
ნინია (სომხითის მელიქის შვილი) 1505
მინ. 1
ნინა 1120:42
ნინო 1526 მინ. 1
ნინა იხ. ჭავეჭავაძე-გრიბოედოვა ნინო

ნინო (ბაგრატ იმერთა მეფის ასული)
1131 ანდ. 2
ნინო (გიორგი XII-ის ასული, სამეგრე-
ლოს დედოფალი) 1512: 307, 327
ნინო (ფარნაოზ ბატონიშვილის ასული)
1532:25
ნინო (წმ.) 1130:11; 1141 გად. ანდ. 7,
მინ. 9; 1257: 1 შენ; 1427 მინ. 3;
1499:2; 1541 მინ. 2
ნოე (ბიბლ.) 1444; 1470; 1484

ო

ოთარ 1534:9 შენ.
ოლოს ბეგი იხ. ულუს ბეგი
ონანა (კახის მდივანი) 1512:19, 20, 21,
22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30,
31, 32, 33, 34, 35, 36, შენ.
ონისიმე (მამა) 1532:83
ონოფრე ბოდბელი 1512:40, 83
ორბელი ვახტანგ იხ. ორბელიანი ვახ-
ტანგ
ორბელიანი ალექსანდრე 1536 მინ. 3
ორბელიანი ანტონ 1473 მინ. 2
ორბელიანი ბეგლარ 1512:87 შენ, 150,
252 შენ.
ორბელიანი გრიგოლ 1120:24 შენ; 1540:
22 შენ.
ორბელიანი დავით (სარდალი) 1512:316;
1516:5, 56; 1540:11 1543:47
[ორბელიანი] ყაფლანიშვილი დიმიტრი
1400 მინ. 13
ორბელიანი დიმიტრი 1512:226
[ორბელიანი] ორბელიანი ვახტანგ.
(სულხან-საბას მამა) 1247 მინ. 1, 3;
1510: შენ. 4
ორბელიანი || ყაფლანიშვილი ვახტანგ
1203:12; 1512: 64, 65, 66; 1516:
79, 80
ორბელიანი ზაქარია 1512:87
ორბელიანი თამაზ 1534 შენ. 1ა
ორბელიანი იოანე || ჯამბაკურ ორბე-
ლიანი იოანე (მსაჯული, მდივანბეგი)
1137 შენ; 1268:14; 1512:288
ორბელიანი იოანე (სარდალი) 1512:102

ორბელიანი მზექაბუჯ 1511:36; 15 12
149; 1516:11, 33, 78; 1543:18
ორბელიანი პეტრე ზაქარაას-ძე 1512:87
ორბელიანი || ორბელის შვილი სულხან-
საბა 1121; 1187 მინ. 5; 1168:3, 5, 7, 8,
9, შენ. 3; 1203:11 შენ. 2; 1211, შენ.
2; 1228; 1268:6; 1379; 1506:2, 3,
ანდ, მინ. 2; 1508:17; 1509; 1510, შენ.
3, 4; 1512:42, შენ; 1527, შენ; 1528;
1533
ორბელიანი ყაფლან (დავით სარდლის
ძე) 1512:316
ორბელიანი შვილი ნიკოლოზ (ტფილელი
მიტროპოლიტი) 1166:6 შენ.
ორბელის შვილი სულხან იხ. ორბელი-
ანი საბა
ორიგენი 1463:62, 67 ანდ; 1472:1 შენ. 1
ორფეოზი 1435 ბ შენ.
ოსეფა 1532:91
ოსეს ძე იოანე 1148:2 შენ. 2
ოქრაა 1276 მინ. 1
ოქრაა გაგაახ-ძე 1245 ანდ. 2
ოქროაძე || ოქროაშვილი დიმიტრი (მღვ-
დელი) 1409 ბ მინ. 2; 1414 ანდ;
1416 ანდ.
[ოქროშვილი] ოქროშვილი ივანე
იესე 1532:88, 84
ოქროშვილი გიორგი (მხატვა-
რი) 1289
[ოქროშვილი] ოქროშვილი
ნიკოლოზ 1289 მინ. 1
Окромчедлов П. 1289 მინაწ. 2

ოქროპირ ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის ძე) 1532:6

ოქროპირ (მღვდელი) 1216 მინ. 2
ოქსენსტირნი (ღრაფი) 1517:2 შენ. 1

3

პავლე მოციქული 1138, შენ. 1, 2; 1163:9; 1164:28; 1246:27; 1398:1, მინ. 2; 1513:22

პავლე (მღვდელი) 1328 მინ.

პავლე I || პავლე პეტროვიჩი, ცესარევიჩი 1154 შენ. 1; 1156 შენ. 1; 1169 შენ. 1; 1424; 1512:234

პავლე პეტროვიჩი (ცესარევიჩი) იხ. პავლე I

პავლიევი სოლომონ 1544 შენ. 2

პანტელეიმონ (ბეჟან მდივანბეგის ძე, გადამწერი) 1360 ანდ. 1, 2, 4

პარმენიონ 1273 მინ. 7

პაფნოტი (არხიეპისკოპოსი) 1532:40

პაფნოტი (ლარგვისის არხიმანდრიტი) || Пафнутий, Архимандрит Ларгвисский 1206, შენ. 1

პაპუწიშვილი იოანე იხ. ქსიფელინის-პაპუწიშვილი იოანე

პეტრე (დეკანოზი) 1348 ბ მინ. 1, 2

პეტრე (ეპისკოპოსი ანტიოქიისა, მმურკნეველად წოდებულ) 1463:21

პეტრე (ეპისკოპოსი ალექსანდრიელი) 1463:56

პეტრე (ეპისკოპოსი სებასტიელი) 1141:1; 1358:5 შენ. 1

პეტრე (მოძღვარი) 1358:5 შენ. 3

პეტრე მოციქული 1164:28; 1168:27; 1246:27; 1398 მინ; 1513:22

პეტრე (მღვდელი, გადამწერი) 1331 ანდ.

პეტრე ყარიბი იხ. ლარაძე პეტრე

პეტრე I, || პეტრე ალექსის-ძე (რუსეთის იმპერატორი) 1131 ანდ. 2; 1222 შენ. 1; 1356: 1 (შენ. 1) 2 (შენ.); 1504 ანდ. 1; 1523 შენ. 1

პეტრემღვდელიშვილი ივანე 1246 მინ. 18

პეტრეშვილი ბასილი (ღიაკვანი) 1246 მინ. 12, 13, 14, 15

პეტროს მკაწრველი 1387:2

პილატე პონტიელი 1165:4

პილასი (ბერი) 1360 მინ. 3

პიროს კოსტანტინეპოლელი 1128:2

პლატონ (მიტროპოლიტი) 1423:4

პლატონ (ფილოსოფოსი) 1137 შენ; 1151 შენ. 1; 1269:1; 1435 ბ, შენ; 1504:1

პოდობედოვი ამბროსი იხ. ამბროსი მიტროპოლიტი ნოვღოროდისა

პორფირი (იეროდიაკონი) 1350 ანდ. 1, 2

პორფირი (ფილოსოფოსი) 1132:2; 1435 ბ შენ; 1525, შენ.

პოტემკინი პავლე 1260 შენ. 1, 2; 1445 შენ. 1

პროკლე დიადოხოსი; 1137 შენ; 1268:14; 1435 ბ შენ.

პროხოზე (სტეფანე პირველმოწამის ძმისწული) 1246:34

4

ჟანლისი 1421, შენ. 1 ა, ბ
ჟიხირევი სტეფანე ვასილის-ძე (პოლკოენიკი) 1358 მინ. 1

ჟორდანია თედო 1138 შენ. 4, მინ. 1; 1141 შენ. 1; 1161 შენ. 2

რ

- რადზივილი ნიკოლოზ - ქრისტეფორე 1448, შენ. 2
- რაზიკაშვილი თევდორე პავლეს-ძე 1323 მინ; 1324 მინ. 7
- რამაძე სოლომონ 1118 შენ. 3; 1540:33, შენ.
- რაჟდენ (წმ.) 1358:2
- რატიშვილი 1528 მინ.
- რატიშვილი || რატიევი გაბრიელ 1510 მინ. 1; 1529 მინ; 1538 მინ. 2, 4
- რატიშვილი გიორგი 1538 მინ. 1
- რატიშვილები 1538 მინ. 3
- რებეჟ იხ. ამილახორი რებეჟ
- რევაზ სარდალი 1460 მინ. 12
- რეშეტნიკოვი 1460 შენ. 2
- რობინზონ კრუზო 1475, შენ. 1, 2
- როლენნი 1530, შენ. 1
- რომანოვ (ქართლის მთავარეპისკოპოსი) 1292 შენ.
- როსტომ გურიელი 1246 შენ. 4
- როსტომ (ქართლის მეფე) 1537 შენ. 3
- რუაძე გრიგორი 1532:73
- რუსთველი 1534 მინ. 3
- რუსთველი ნიკოლოზ იხ. ნიკოლოზ რუსთველი
- რუსთველი შოთა 1418; 1512:69, 220 შენ, 333, 334; 1515; 1516:48; 1537:5; 1543:1, 33; 1544:1.
- რუსო ჟან-ჟაკ 1260, შენ. 1, მინ; 1445, შენ. 1
- რუსუდან დედოფალი (თამარის ასული) 1246 შენ. 4
- რუფოს სინაჰს-ძე 1274 მინ. 7
- რუჟანდან სულტანი 1274 შენ. 2
- რუხაძე ტაფონ 1203 შენ. 2; 1232 შენ. 1; 1496 შენ. 2; 1499:1 შენ. 1, 2; 1504:2 შენ; 1511:20 შენ; 1534:2 შენ; 1534:29 შენ; 1540: 15 შენ; 1543:44 შენ, 46 შენ, 47 შენ.

ს

- საკაძე || ტფილელი, თბილელი იოსებ. 1203:15, 22 შენ. 1; 1268:7 შენ; 1508:21; 1511:31, 32 შენ; 1512:80; 1535:11, შენ; 1536:5, შენ. 1
- საბა (ბერი) 1276:5 შენ. 1
- საბა (ვანწმენდილი) 1449 შენ.
- საბა (დიაკონი) 1254 ანდ.
- საბა სჯნგელოზი 1245 მინ. 2
- საბინინი მიხეილ 1133:2 შენ. 1; 1232 შენ. 1; 1387:2 შენ, 3 შენ, 4 შენ; 1478 შენ. 2
- საგინაშვილი გელია 1512:215
- საიათნოვა 1543:35, შენ, 36, შენ, 37, შენ, 38, 53, შენ.
- სალომე იხ. თამარ-ყოფილი სალომე
- სალუქვაძე მათე-მახარებელ ყოფილი (მღვდ. მონაზონი) 1250 ანდ, მინაწ. 1
- სამოელ (ადანელი მიტროპოლიტი) 1276:5, შენ. 1
- საძაგლოვი გიორგი (ქვემო ნიქოზის მღვდელი) 1360 მინ. 1, 4
- საძაგლოვი ზაქარია გიორგის-ძე 1360 მინ. 4
- საჰაკ მონაზონი 1139:17
- სებერიანოვ გაბალონელი 1246:7
- სევეროვ (მწვალბელი) 1463:19
- სელივანოვი სიმეონ 1421 შენ. 1
- სემენი ალექსანდრე 1475 შენ. 1
- სეფი-ხან 1512:85
- სვიმონ 1118 შენ. 3
- სვიმონ მესვეტე იხ. სიმეონ მესვეტე
- სვიმონ ბატონიშვილი იხ. სვიმონ გურიელი
- სვიმონ ქართლის მეფე 1204 შენ. 4
- სვიმონ გურიელი 1204 შენ. 4
- სიდონია (წმ. ნინოს მოწაფე) 1141 გად. ანდ. 7
- სიმეონ მესვეტე 1385; 1464
- სიმეონ მონაზონი 1378 მინ.
- სიმეონ (ლირსი) 1360:44
- სიმონ 1274 მინ. 6

- სიმონ ბატონიშვილი (ვახტანგ VI-ის ძმა) 1250 მინ. 4
- სიმონ ჯულფელი 1268:14 შენ.
- სოგრატ იხ. სოკრატ
- სოკრათი || სოგრათი 1269:1,2; 1364:2; 1504:1, 3, შენ.
- სომხატ იხ. სუმხატ
- სოლალაშვილი ბაგრატ 1177 შენ. 2; 1216 ტექნ. აღწ.; 1292 შენ; 1377 შენ. 3
- სოლალაშვილი გერონტი 1360 ანდ. 3, 4, მინაწ. 1; 1521, შენ. 1, ანდ.
- სოლომონ 1137 მინ. 2
- სოლომონ (ბიბლ.) 1151 შენ. 1; 1227 შენ. 1; 1230 მინ. 3; 1269:1; 1504:1; 1506:1;
- სოლომონ დეკანოზი იხ. ალექსი-მესხი-შვილი სოლომონ
- სოლომონ I (იმერეთის მეფე) 1512:66; 1516:79
- სოფიკო 1145 მინ. 2
- სოფიო 1508 მინ. 2
- სოფრონ იერუსალიმელი 1246:5; 1276:11, 12, 13
- სოფრონოს (არხიმანდრიტი, გადამწერი) 1544 შენ. 2
- ხუმაქოს 1141 მთარგმნ. ანდ. 3
- ხუმეონ (წმ.) იხ. სიმეონ წმ.
- სტეფანე (ანდრიას სობოროს პროტოიერეი) 1532:74
- სტეფანე (ლორის მეღიქი) 1512:181
- სტეფანე მტბევაარი (ეპისკოპოსი) 1141 მთარგმნ. ანდ. 1
- სტეფანე (პაჭუა) 1543:39
- სტეფანე (პირველმოწამე) 1164:10; 1168:62; 1246:34
- სულხანი[შვილი] ეკატერინა 1122 ბ მინ. 3
- სულხანი[შვილი]- ვასილი მაქსიმეს ძე 1122 ბ მინ. 4
- სულხანოვი მათე (მღვდელი) 1246 მინ. 6
- სუმხატ 1276 მინ. 3, 4, 10
- სუმხატ ძე ბოცოხი 1276 მინ. 4
- სურხან (პატრონის ეკატერინას ვაჟი) 1246 შენ. 4
- სფირიდონ დიაკონი 1378 მინ.
- სხურციძე ნესტარჯან იხ. ამილახორი ნესტარჯან

ტ

- ტავტივაშვილი ჰაპა 1227 მინ. 4
- ტასია დავითის ასული (გადამწერი) 1345 ანდ.
- ტერ-გეორქოვი თადეოზ ტერ-ოპანეზას ძე (დიაკონი, გადამწერი) 1537 ანდ.
- ტერ-სიმონოვი ისაკ სვიმონის-ძე 1120:30
- ტერ-სტეფანე ტერ-სტეფანეს-ძე 1356 ანდ.
- ტერ-სტეფანიანცი ვანო 1382 მინ.
- ტერ-შმოვანაანთ აბიმელიქიანთ ჭილა პოლსა 1515 მინ. 1.
- ტიმოთე (ბიბლ.) 1398:1 შენ.
- ტიმოთე (ქუთათელი მიტროპოლიტი) იხ. ვაბაშვილი ტიმოთე
- ტიტე (ბიბლ.) 1398: 1 შენ.
- ტიტე ოესპასიანე 1536:3
- ტიხო ბრალე იხ. ბრალე ტიხო
- ტიხოშიროვი ივანე 1532:76
- ტოლმაჩოვი იაკობ 1460 შენ. 2
- ტოლსტოვი 1131 ანდ. 2
- ტრედიაკოვი ვასილი 1530 შენ. 1
- ტრიფილე (არქიმანდრიტი) 1471 მინ. 1.
- ტრიფილე (გადამწერი, დიაკონ-მონაზონი) 1272 ანდ. 1, 2; 1477 შენ. 3
- ტფილელი იოსებ იხ. სააკაძე იოსებ

უ

- ულუს ბეგი 1276 მინ. 4
- უმიაკაშვილი პეტრე 1503 მინ. 1, 2; 1504 მინ; 1505 მინ. 2; 1506 მინ. 2, 3, 4, 5, 6; 1507 შენ. 2, მინ. 1, 2, 3;

1508 მინ. 1; 1509 მინ. 1; 1501 მინ. 1; 1511 მინ. 1, 2; 1512 მინ. 6; 1513 მინ. 4; 1514 შენ. 2, მინ. 3; 1515 მინ. 1, 2; 1516 მინ.; 1517 მინ. 1; 1518 მინ. 1, 2; 1519 მინ.; 1520 მინ. 3; 1521 მინ.; 1522 მინ.; 1523 მინ. 2; 1524 მინ. 2; 1525 ანდ, მინ.; 1526 მინ. 2; 1527 მინ.; 1528 მინ;

1529 მინ. 3; 1530 მინ. 2; 1531 მინ. 2; 1532 მინ. 3, 5; 1533 მინ. 1, 2; 1534 მინ. 1; 1535 მინ. 1; 1536 მინ. 4; 1537 მინ. 2; 1538 მინ. 3, 4; 1539 მინ. 1, 2; 1540:44 შენ, 46 მინ. 1541 მინ. 1; 1542 მინ 1; 1543 მინ. 1; 1544 მინ.
ურმიზ 1276 მინ. 3, 10

ფ

ფავლენიშვილი ბესარიონ (გადამწერი) 1117 ანდ.

ფალავანდოვი ნიკოლოზ 1532:36

ფანასკერტელ-ციციანოვი დავით იბ. ციციშვილი დავით

ფარნაოზ ბატონიშვილი (ერეკლე II-ის ძე) 1512:96; 1532:25

ფარნაოზ მეფე 1495

ფარსმან 1257:1 შენ

ფენელონი 1155; 1357:1,2 შენ.

ფერდინანდი, დონ (ინფანტი, პარმის ჰერცოგი) 1151 შენ. 1

ფერარი ფილიპე 1222 შენ. 4; 1523 შენ. 2 ბ

ფეშანგიშვილი სტეფანა 1543:44

ფილემონ 1398:1 შენ.

ფილიმონ ცხორებას-ძე (დიაკონი, გადამწერი) 1384 ანდ. 2; 1385 ტექნ. აღწ.

ფილოპონე (ანტიოქელი მთავარეპისკოპოსი) 1513:10

ფილოტოს, ძე პარმენიონისა 1273 მინ. 7
ფორალოვი გოდერძი 1532:20

ფირდოუსი აბულ ყასიმ 1284; 1344 შენ. 2; 1505:3 შენ. 1

ფირუაშვილი იოსებ || ოსეფა გიორგის-ძე 1504:3, ანდ. 2, 3, 4, 5

ფლაბიანე (კოსტანტინეპოლელი ეპისკოპოსი) 1463:20

ფლორინოვი 1390, შენ. 1, 2

ფოლოს მასოას ძე 1274 მინ. 7

ფრენსლემი ოანე 1465 ა, შენ. 1; 1465 ბ შენ. 1 ბ; 1466, შენ. 1 ა

ფურცელაძე დავით ზურაბის-ძე (მთარგმნელი) 1357:3

ფურცელაძე ისაია || ი. ფ. 1407 მინ; 1409 ა მინ; 1412 მინ; 1414 მინ; 1416 მინ. 1; 1417 მინ; 1419 მინ.

ფურცელაძე იოსებ (მღვდელი) 1416 ანდ.

ქ

ქავთარასშვილი აზანშერ 1249 მინ. 12

ქავთარასშვილი რაქიელ (აზანშერის მეუღლე) 1249 მინ. 12

ქავთარაშვილი საბა (მოდღვარი) 1245 მინ. 1

ქავთარაძე საბაქთარ 1249 მინ. 14

ქაიხოსრო II ათაბაგი (ყვარყვარე II ათაბაგისა და დედისიმედის ძე) 1246 შენ. 4

ქაიხოსრო ბატონიშვილი [გურიელი?] 1204 შენ. 4

ქაიხოსრო ბატონიშვილი (მეფე ვახტანგ VI-ის ძმა) 1250 მინ. 8,9; 1277 შენ. 2, მინ. 1; 1510 შენ. 4

ქაიხოსრო I გურიელი 1204 შენ. 4

ქაიხოსრო II გურიელი 1204 შენ. 4

ქანანოვი გ. ზ. || Каланав Г. З. 1502, შენ. 1

ქართლის მოურავი 1163 მინ. 6

ქართლოს 1444; 1470

ქეთათნ-ყოფილი ქრისტიანა იბ. შალიკაშვილი ქეთათნ

ქეთევან ბატონიშვილი (ერეკლე II-ის ას) 1400 მინ. 22; 1512:98, 99; 1516:78; 1534:12; 1543:18, 25

ქეთევან დედოფალი (დავით I კახეთის მეფის მეუღლე, წამებული) 1203:11; 1272; 1478, შენ. 1, 2; 1511:29; 1512:4

ქეთევან (მელიქის რძალი) 1400 მინ. 10

ქეთევან (სარდლის ქალი) 1534:25 შენ.

ქეშიშ დარდიმანდი 1512:161, 164

ქვარიათი დათუნა 1285, შენ. 1; 2

ქობულოვი ადამ სერგის-ძე 1155 მინ. 1

ქობულოვი დავით (მდივანი) 1512:182

ქობულოვი ევგენ (თელავის უეზდის მარშალი) 1155 მინ. 3

ქობულოვი თამაზ სვიმონის-ძე 1512: 186, 187, 188

ქობულოვი ოთარ (დავით მდივნის ძე) 1512:182, 183, 184, 185, 349

ქობულოვი ხერგი დავითის-ძე 1155 მინ. 4, 5

ქობულოვი სვიმონ (მდივანი) 1512:186

ქობულოვისა მარიამ დიმიტრის-ასული 1155 მინ. 1

ქოიარ-ყოფილი ქერობინ იხ. ამილახო-რი ქოიარ

ქორქაშვილი ლევან 1291 შენ.

ქორქაშვილი ნიკო 1268 შენ. 2

ქრისტესია 1331 მინ.

ქსიფილინოს-პაპუწიშვილი იოანე 1148:2 შენ. 2; 1329 შენ.

ქუთათელაძე ლილი 1510 შენ. 3

ქურციკიძე ციალა 1513:37 შენ.

ლ

ღერკულესი იხ. ჰერკულესი

ღესხე კარლ ქელოღორეს-ძე (გენერალი) 1358 მინ. 1

ღირსიევი ადამ 1532:8, 78

ღომერი იხ. ჰომეროსი

ღოტჩრეტ ლუღოვიკ 1116:3

ღოლაბერიძე ანტონ 1274 მინ. 14

უ

უაითმაზაშვილი ფილიპე 1137 შენ. 1, 3; 1180 შენ.

უანჩელი ალექსანდრე ივანეს-ძე 1120:35

უარულოვი ბარბარა 1474 შენ. ა

უაფლანიშვილი დიმიტრი იხ. ორბელიანი დიმიტრი

უაფლანიშვილი ვახტანგ იხ. ორბელიანი ვახტანგ

უვარყვარე II დიდი ათაბაგი 1246 შენ. 4

უიფიანი მიხეილ ზაალის-ძე 1511 მინ. 1; 1512 მინ. 6

უიფიანი მიხეილ ქაიხოსროს-ძე 1388 მინ. 1, 2

უორღანაშვილი გიორგი (მუშრიბი) 1504:2, 3, ანდ. 1

უორღანაშვილი დავით გიორგის-ძე (მუშრიბი) 1504:2, 3, ანდ. 1

უუბანეიშვილი სოლომონ 1462 შენ; 1536:2 შენ. 2

შ

შავთელი იოანე იხ. იოანე შავთელი

შალვა ვახტანგის-ძე 1401 მინ. 5

შალვა (ქსნის ერისთავი, მოწ.) 1360:43 შენ.

შალვაოვი ჯაქარია გიორგის-ძე 1390 ანდ. 2

[შალიკაშვილი] ამუან (გიორგი VIII-ის ასულის ქეთათონისა და შალიკაშვილ ვახუშტის ძე) 1246 შენ. 4

[შალიკაშვილი] ელისბარ (გიორგი VIII-ის ასულის ქეთათონისა და შალიკაშვილ ვახუშტის ძე) 1246 შენ.

- [შალიკაშვილი] ვახუშტი (ბერობაში ვასილიოს, გიორგი VIII-ის ასულის ქეთაონის თანამეცხედრე) 1246 შენ. 4
- [შალიკაშვილი] თამარ, პატრონი იხ. ამილახორი თამარ
- [შალიკაშვილი] იოთამ (გიორგი VIII-ის ასულის ქეთაონისა და შალიკაშვილ ვახუშტის ძე) 1246 შენ. 4
- [შალიკაშვილი] ეკატერინე (გიორგი VIII-ის ასულის ქეთაონისა და ვახუშტი შალიკაშვილის ასული) 1246 შენ. 4
- [შალიკაშვილი] მარია (პატრონის ელისბარის თანამეცხედრე) 1246 შენ. 4
- [შალიკაშვილი] მზექალ (პატრონის იოთამის თანამეცხედრე) 1246 შენ. 4
- [შალიკაშვილი] ქეთონ-ყოფილი ქრისტინე (გიორგი VIII-ის ასული, ვახუშტ-ყოფილი ვასილიოს შალიკაშვილის მეუღლე) 1246 შენ. 4
- შანიძე მზექალა 1353 შენ.
- შანშოვანი ზურაბი 1525 შენ. 2
- შაჰაბას იხ. აბას, შაჰი
- შაჰნადირ იხ. ნადირ, შაჰი
- შაჰნავაზ იხ. ვახტანგ V
- შიო (მამათმოყვარი, დამკვეთი) 1384 ანდ. 1; 1385 ანდ. 1, 2, 3
- შიო (წმ.) 1133:1,2, შენ. 1, მინაწ. 1
- შიხახან 1276 მინ. 4
- შიხეიდაროვი კონსტანტინე 1231 შენ.
- შარაშიძე იოანე (წმ. გიორგის ეკლესიის მღვდელი) 1349 მინ. 3, 4
- შარვაშიძე იოანე 1347 მინ. 1
- შარვაშიძე ციციშვილი 1246 მინ. 11
- შემოქმედელი იაკობ 1508:14, 15; 1511:38; 1516:42 შენ.
- შემოქმედელი მიტროპოლიტი 1250 მინ. 6
- შნორი ი. ვ. 1173 შენ. 1
- შოშიტა რაჭის ერისთავი 1131 ანდ. 2
- შუშანიკ დედოფალი (წმ.) 1360:43 შენ.

ჩ

- ჩარკვიანისა ნინო (გელოვანის ასული) 1120:32
- ჩაჩიკაშვილი იოანე 1400 მინ. 15
- ჩაჩიკაშვილი კორნელიოს ნიკოლოზის ძე 1145 ანდ; 1505 შენ. 3
- ჩაჩიკაშვილი ნიკოლოზ (მღვდელი, დმანელი ეპისკოპოსის ძმისწული, +1810; გადამწერი) 1145 ანდ; 1223 შენ. 2; 1252 ანდ; 1328 ანდ. 1, 3; 1376 ანდ. 1, 3; 1400 მინ. 16; 1505 შენ. 3
- ჩახრუხაძე 1511:28; 1512:220; 1537:5; 1544:5
- ჩერქეზიშვილი დოსითეოს (ნეკრესის ეპისკოპოსი) 1137 შენ. 1, 3, მინ. 3; 1180 შენ; 1512:44, 45
- ჩერქეზიშვილი ნიკოლოზ იხ. ნიკოლოზ რუსთველი
- ჩიგანიშვილი ალექსანდრე 1515 მინ. 1
- ჩიგანიშვილი მელქი 1515 მინ. 1
- ჩიგანიშვილი სტეფანე 1515 მინ. 1
- ჩიკუტის ძე გაიანე იხ. ირმასა ძე გაიანე
- ჩიკუტის ძე გაბრიელ 1249 მინ. 17
- ჩიჩუა გიორგი 1514 შენ. 1
- ჩიხლაძე გრიგოლ 1338 მინ.
- ჩოლაყაშვილი 1444 მინ. 3
- ჩოლაყაშვილი ანა თადიას ასული 1224 მინ. 4
- [ჩოლაყაშვილი] ბიძინა (წმ.) 1360:43 შენ.
- [ჩოლაყაშვილი] გიორგი (სუფრაჯი) 1224 მინ. 2
- ჩოლაყაშვილი II ჩოლოყაევი გიორგი სოლომონის ძე (გადამწერი) 1485 ანდ; 1486 ანდ.
- ჩოლაყაშვილი დავით (მღვიანებევი) 1499:1
- [ჩოლაყაშვილი] ჩოლაყოვი თადია (საგარეჯოს მოურავი) 1224 მინ. 2, 3, 4, 5
- [ჩოლაყაშვილი] ჩოლაყაევი თიკო (კნიაენა) 1520 მინ. 2
- ჩოლაყაშვილი ნინო თადიას ასული 1224 მინ. 5

ჩოლაყაშვილი სარდიონ 1531 მინ. 4
 ჩოლაყაშვილი სარიდან 11:16:2 შენ;
 1155 შენ. 2

[ჩოლაყაშვილი] ჩოლოყაევი სოლომონ
 1485 ანდ; 1486 ანდ.

ჩოლაყაშვილი ქაეხოსრო 1114 ა; 1284;
 1542 შენ. 1, 2

ჩოლაყაშვილიხა ქეთევან (თადია ჩო-
 ლაყაშვილის მეუღლე, ქსნის ერის-
 თვის ელისბარის ასული) 1224 მინ. 3

ჩოლოყაშვილი იხ. ჩოლაყაშვილი
 ჩომახოვი ეფემია 1415 მინ.

ჩხატარასძე პეტრე 1514, შენ. 1

ც

ციმაკურიძე გერმანე 1513 მინ. 2

ციციანოვი იხ. ციციშვილი

ციციანოვი დავით 1512:100, 101

ციციშვილი || ციციანოვი || ფანასკერ-
 ტელ-ციციანოვი || Цицианов დავით
 ევსტათის ძე 1260 შენ. 1, ანდ; 1421
 შენ. 1, 2, ანდ, მინ. 1, 2; 1458 შენ.
 1; 1460 შენ. 2, მინ. 2; 1461 ა ანდ;
 1463 მინ. 3; 1464 მინ. 1; 1465 ა
 შენ. 1 ა, ანდ; 1465 ბ შენ. 1 ბ, ანდ.
 მინ. 1, 2; 1466 შენ. 1 ა; 1467 მინ.
 1; 1471 მინ. 2, 3, 5; 1472 მინ. 1, 2;
 1473 მინ. 1, 3; 1474 შენ. ა, გ, ე,
 მინ; 1475 შენ. 1, მინ; 1476 ა შენ.
 1 ა, მინ; 1476 ბ ანდ; 1477 მინ. 1;
 1479: 1 შენ, 4 ანდ. 2, მინ. 1; 1489,
 შენ. 1; 1540:32.

ციციშვილი || ციციანოვი ევსტატე || ევს-
 ტათი დავითის ძე 1472 მინ. 1; 1474
 შენ. ა; 1475 შენ. 1; 1476 ა შენ. 1 ა;
 1476 ბ ანდ; 1479 ანდ. 2; 1512:100, 101

[ციციშვილი] ციციანოვი ზაქარია 1537
 მინ. 1

ციციშვილი || ციციანოვი იასონ დავი-
 თის ძე 1476 ა მინ; 1477 მინ. 1;
 1479 მინ. 1; 1463 მინ. 4; 1464 მინ.
 2; 1465 ა მინ; 1465 ბ მინ. 3, 4;
 1467 მინ. 1; 1471 მინ. 5; 1472 მინ.
 3; 1473 მინ. 1; 1474 მინ; 1475 მინ.

[ციციშვილი] ციციანოვი პავლე დი-
 მიტრის-ძე (საქართველოს მთავარ-
 მართებელი) 1206; 1446, შენ. 2, 35;
 1535:8, შენ.

[ციციშვილი] ციციანოვი ფარსადან
 1532 მინ. 4

ციციშვილიხა მარიამ იხ. მარიამ ბა-
 ტონიშვილი

ციციშვილები 1532 მინ. 3

ცხოვრება 1384 ანდ. 2

ძ

ძოწენიძე ლალი 1504:3 შენ.

წ

წერეთელი ეკატერინა (ქენინა კონს-
 ტანტინე წერეთლისა) 1360 მინ. 4

წერეთელი გრიგოლ ზურაბის-ძე 1272
 მინაწ; 1273 ანდ, მინ. 2, 4, 5; 1274
 მინ. 8; 1356: 1 შენ. 1, 4, ანდ, მი-

ნაწ; 1357 მინ. 2; 1358 შენ. 2,
 მინ. 1, 2

წერეთელი დავით როსტომის ძე 1260
 მინ; 1261 ანდ.

წერეთელი ზურაბ 1356:1 შენ. 1

წერეთელი კონსტანტინე 1360 მინ. 4

წერეთელი როსტომ 1260 მინ; 1261 ანდ.

წერეთელი სამსონ გრიგოლის ძე 1358 მინ. 1

წერეთელი ქაიხოსრო (იმერეთის სარდალი) 1216 მინ. 2

წერეთლისა ქეთევან იხ. აბაშიძის ასული ქეთევან

წინამძღვაროვი პანტელეიმონ (მღვდელი) 1543:70

წინამძღვარისშვილი პარმენ (დეკანოზი) 1543 მინ. 2

წომელ წომედის ძე 1276 მინ. 4

წულუკიძე ხამარადლონ 1349 მინ. 1

წულუკიძე სიმონ (არხიმანდრიტი) 1274 მინ. 14

წუმედა || წომედ || წუმდა 1276 მინ. 3, 4, 5, 6, 10

წუწუნავა მაქსიმე. 1292 ანდ, მინ. 1

პ

პაბუკაშვილი გიორგი 1408:4

პავჭავაძე ალექსანდრე 1511:21, შენ, 22, 24; 1512:105, შენ, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 181, შენ, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 250, 251, 335, 336, 338, 339, 341, 342, 349 მინ. 1, 5; 1516:49 შენ; 1520:8;

1534:37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64; 1540:16, 17, 21, 22 შენ, 26, 34, 38, 41, 43, 45 მინაწ; 1543:66

პავჭავაძე იასონ 1543:70

პავჭავაძე ნინო იასონის ასული 1543:70

[პავჭავაძე-გრიგოლდოვისა] ნინო 1540:22
პიჭინაძე ზაქარია 1119 შენ; 1390 მინ.
ჟუნია თორნიკე 1400 შენ. 2 ბ; 1504 შენ. 1 დ

ბ

ბახანაშვილი ალექსანდრე || Хаханов А. С. 1191:2 შენ; 1232 შენ; 1; 1285 შენ. 1

ბატიევი დავით 1532:49

ბელაშვილი გიორგი 1532:13, 85

ბელაშვილი იონა || Холдсв Иона 1118, შენ. 3, 4, 5; 1532:1, 2, 4, 5, 6, შენ, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, შენ, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29 შენ, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, მინ, 2, 5

ბელაშვილი სოლომონ 1532:13, 85

ბელაშვილი სოლომონ 1532:48

ბელთუბნელი მიხეილ იხ. თუმანიშვილი მიხეილ

ბერბეულიძე ანდრია ომანის ძე 1527 მინ; 1529 მინ. 3; 1530 მინ. 1

ბერბეულიძე ნიკოლოზ ანდრია ს ძე 1527 მინ; 1529 მინ. 3; 1530 მინ. 2; 1531 მინ. 2

ბერბეულიძე ომან (მდივანი, ლაშქარნივისი) 1527 მინ; 1529 მინ. 1, 3; 1530 მინ. 2; 1531 მინ. 1, 2

ბერბეულიძე შაქრო 1564 მინ; 1505 მინ. 2; 1566 მინ. 3

ბეჩატუროვი ანდრია დავითიჩი 1428 ანდ.

- ხვარეშან დედოფალი (გიორგი X-ის ასული, თეიმურაზ I-ის თანამეცხედრე) 1537 შენ. 3
- ხიმშიევო ალექსანდრე (პოდპორუჩიკი) 1120:12, 29
- ხიმშიევისა ნინო (ქენინა, ალექსანდრე ხიმშიევის მეუღლე) 1120:29
- ხინოწმიდელი 1347 მინ. 2
- Холдев Иона იხ. ხელაშვილი იონა
- ხონელი მოსე იხ. მოსე ხონელი
- ხორამზე 1331 მინ.
- ხორეშან 1400 მინ. 21
- ხოსროთანგილ (გიორგი VIII-ის ძის ვახტანგის ძე) 1246 შენ. 4
- ხოჯა მელქო 1512:225
- ხოჯა-ყოფილი (მთარგმნელი) 1274 შენ. 2
- ხუარამზე (დედოფალი) 1204 შენ. 4.
- ხურციძე ნესტარჯან იხ. ამილახორი ნესტარჯან

ჯ

- ჯაკობია გიორგი 1114 შენ. 1,2; 12C3:11 შენ. 1, 16 შენ. 18 შენ. 23 შენ.; 1283 შენ. 1; 1284 შენ. 3; 1537:4 შენ.; 1542 შენ. 1
- ჯალინოზ 1274 მინ. 7
- ჯამბაკურ-ორბელიანი იოანე იხ. ორბელიანი იოანე
- ჯანა შვილი მოსე || Джанашивили 1131 ანდ. 2; 1222 შენ. 3; 1505 შენ. 3; 1523 შენ. 2
- [ჯანდიერი] ჯანდიეროვი გიორგი 1503 ანდ. 1
- ჯანდიერი || ჯანდიეროვი, ჯანდიერი-შვილი, Джандиери ვლადიმერ 1503 მინ. 1, 2, 3; 1517 მინ. 1; 1542 მინ. 1
- ჯანდიერი სუმონ (ველისციხის მოურავი) 1400 მინ. 19
- ჯანდიერიშვილი ვლადიმერ იხ. ჯანდიერი ვლადიმერ
- ჯანდიეროვი ვლადიმერ იხ. ჯანდიერი ვლადიმერ
- ჯაფარიძე ალექსი (მღვდელი) 1261 ანდ.
- ჯაფარიძე გიორგი სვიმონის ძე 1120:8
- ჯაფარიძე-მამუკაშვილი დავით 1544:6
- ჯაფარიძე მამო გიორგის ასული 1120:18
- ჯაყელი ბეშქენ ბოცოს-ძე 1245 მინ. 2
- ჯაყელი ბოცო 1245 მინ. 2
- ჯაყელი იოვანე 1348ა მინ. 1, 2
- ჯაყელი (მოძღვარი მელქედურის ეკლესიისა) 1249 მინ. 1
- ჯერასიმე 1276 მინ. 9
- ჯორჯაძე გიორგი 1509 მინ. 1
- ჯორჯაძე ესტატე 1517 ანდ. 2
- ჯორჯაძე ივანე გიორგის ძე 1509 მინ. 1
- ჯორჯაძე იოანე (არხიზანდრიტი) 1509 მინ. 1, 2
- ჯორჯაძე კონსტანტინე ესტატეს-ძე 1517 ანდ. 2
- ჯორჯაძე ლევან 1517 ანდ. 1
- ჯორჯაძე ნინო 1514 მინ. 2

ჰ

- ჰერაკლე იხ. ერეკლე II
- ჰერაკლე კეისარი 1338; 1358:9
- ჰერაკულესი || ირაკლი; ლერაკულესი 1273 შენ. 2; 1276 შენ. 4; 1465 ა შენ. 1 გ
- ჰომეროსი || ლომერი 1434; 1435 ბ, შენ.

4 ღარბობაივი სარბივბილი

აგიოგრაფია

ამფილოქე იკონიელი ცხორებისათვის ბასილი კესარიელისა 1246:29	ცხოვრება	დოროთეოს ტვირელისაჲ 1133 ვ
ანტონ I მარტირიკა 1272; 1478	"	თეოდორე სულელისა 1461ა; 1461 ბ
ბასილი კესარიელი წმინდა ორმოცთა ქება 1246:42	"	ილარიონისი 1276:20
ეფრემ ასური მამათათვის შესვენებულ- თა 1513:31	"	კლემენტის რომთა პაპისა 1535:29
თეოდოსი განგრელი ცხოვრება და მო- ქალაქობა მაქსიმესი 1128:1	"	მარინასი 1278:1
იოანე ოქროპირი შესხმა ათორმეტთა მოციქულთა 1513:23	"	ანასტასია ჰრომისაჲ 1276:26
" შესხმა პეტრესი და პავ- ლესი 1513:22	"	ნიკოლოზ მთავარეპისკო- პოსისა მირონ ქალაქისა 1246:33; 1358:6; 1513:7
" შესხმა ფილოპონესი 1513:10	"	ნინოსი 1499:2
" შესხმა წმიდათა მოწამეთა 1246:25	"	და განგება წმიდისა რაკო- ბისი, ნასიბინის ეპისკო- პოსისა 1141:13
კირილე სკვითოპოლელი ცხოვრება საბა განწმედლისა 1449	"	და საკვირველებანი შოისნი 1133:2
ლევანტიოს ნიკოპოლელი ცხოვრება იოანე მოწყალისა 1117:2	სევასტიას წამებულნი 1513:16	
მიქაელ სვიმონწმიდელი იოანე დამას- კელის ცხოვრება 1276:5	წამება ანდრიასი 1276:17	
ნეკტარი კონსტანტინეპოლელი თეო- დორეს სასწაული 1246:2; 1513:36	" არეთასი 1276:23	
ხოფრონ იერუსალიმელი მარიამ მეგ- ვიპტელის ცხოვრება 1246:5; 1513:28	" არტემისი 1276:19	
ხოფრონ იერუსალიმელი შესხმა გრი- გოლ ღვთისმეტყველისა 1276:13	" ბარბარესი 1278:2; 1513:6	
მამათა ცხოვრება (ფრაგმ.) 1133 ზ	" გიორგისი 1513:19	
მოსახსენებელი იაკობ მოციქულისა 1276:22	" დიმიტრისი 1276:25; 1358: 1; 1513:4	
მოსახსენებელი ლუკასი 1276:16	" ევსტათისი 1479:3	
მამათათვის შესვენებულთა 1513:34	" ვაროზისი 1276:18	
მოქცევა ქართლისა 1141:12	" თეოდორე ტირონისა 1513:27	
ცხოვრება აბერკი ეპისკოპოსისა იერა- პოლელისა 1276:21	" ლონგინოზისი 1276:15	
" აბრაჰამისი 1276:27	" მარინასი 1479:1	
	" მარკიანე და მარტუკრისი 1276:24	
	" ორმოცთა სევასტიას წამე- ბულთა 1246:38	
	" რაფდენისი 1358:2	

აპოკრიფი

- ავგაროზი 1422; 1441 ე შენ.
ნიკიფორე ხუცესი ანდრია სალოსის ცხოვრება 1117:1; 1498:2; 1378
 განკურნება განრღვეულისა 1345:2
 განჩინებანი იესო ქრისტესთვის 1387:5; 1536:1 შენ. 3
 გოგია და გორგასალი ბურთაობდენ 1508 მინ. 7
 კითხვა-მიგება ბასილისი და გრიგოლისი 1163:7
 მარგალიტი 1382; 1387:1
 მიმოდასლვა მოციქულთა 1513:37
 პილატეს განჩინება 1165:4
 სიზმრის ახსნა 1204:14
 სწავლანი გამოკრებულნი მარგალიტი-საგან 1536:1
 სწავლანი წმიდისა გიორგისი აღდგინებისათვის მნათის მიერ მოკლული მხედრისა 1513:20
 ღვთისმშობლის აპოკრიფი 1386
 ცათ მოხილვა ღვთისმშობლისა 1204:18

ასკეტიკა-ჰომილეტიკა

- ათანასე ალექსანდრიელი მელქისედეკისათვის 1479:4
 „ ალწერისათვის მარიამისა 1276:7; 1513:11
 [ამბროსი ნეკრესელა] ქადაგებათა კრებული 1164
 ანასტასი სინელი ქრისტეს მიერ შესვენებულთათვის 1246:30
 ანდრია იერუსალიმელი იოანეს თავის კვეთისათვის 1513:26
 „ ლაზარესთვის 1513:39
 „ ჯვარის ამალღებისათვის 1513:2
 „ ჯვარის ამალღებისათვის 1276:2; 1513:3
 ასკეტიკური კრებული 1165:1, 2, 3, 5
 აღსარების წიგნი 1161:3; 1409 ა; 1409 ბ
 ბასილი ისავრიელი ჩხულთათვის მოწყუდილთა 1276:8
 ბასილი კესარიელი მიცვალება ღვთისმშობლისა 1513:25 (მეორე რედაქცია) 1498:1
 „ სინანულისათვის და სიკვდილისა 1139:13
 „ წმიდისა ნათლისღებისათვის 1246:37
 „ შურისათვის 1139:14
 გაბაშვილი ზაქარია განზრახვანი 1380:2; 1426
 გაბაშვილი ტიმოთე ხარებობის ქადაგება 1168:32
 გაბრიელ მცირე გვირგვინი 1380:1
 გამოხსნისათვის ქრისტიანეთა 1163:10
 გიორგი ნიკომიდიელი მარიამის ტაძრად მიყვანებისათვის 1246:39; 1276:4; 1513:5
 „ ჯუარცმისა და დაფლვისათვის 1246:17; 1479:2
 გრიგოლი ნოხელი შემოსლვისათვის წმიდათა მარხვათასა 1246:31
 „ შობისათვის უფლისა 1276:9
 გრიგოლ ღვთისმეტყველი ბასილი დიდის ეპიტაფია 1189:3; 1513:13
 „ პასექისათვის სიტყუა მეორე 1246:22
 „ სიტყუა ნათელთათვის 1513:14
 „ ქრისტეს შობისათვის 1189:2
 „ წინა დღესა ქრისტეს შობისა ალწერისათვის 1189:1
 „ წყლულებისათვის 1513:33
 ეპიფანე კპრელი მუცლად ღებისათვის ანნასი 1246:40; 1276:6; 1513:8 ქრისტეს ხორცთა დაფლვისათვის 1246:18
 ეფრემ ასური დიდების მოყუარეთათვის მხილება 1139:29
 „ თარგმანებული მეექვსე ფსალმუნისა მარხვისათვისა და სინანულისა 1139:20

- ფერემ ასური** მეორედ მოსლვისათვის ქრისტესი 1246:1; 1513:32
- „ მხილება მონაზონთა და დახსნილთა 1139:30
- „ მხილებისათვის თავისა თვისისა 1139:28
- „ სიკუდილისათვის და გამოსლვისა სულისა 1139:23
- „ სინანულისათვის, 1139:18
- „ სინანულისათვის 1139:26
- „ სინანულისათვის, ჯვარისა და პარასკევისა 1139:22
- „ სიყვარულისათვის და სინანულისა 1139:21
- „ სიცილისათვის და უჯეროდ განცხრომისა 1139:24
- „ სწავლა მონაზონთა მიმართ 1139:19
- „ სწავლა მონაზონთათვის და სინანულისა 1139:31
- „ სწავლა სინანულისათვის 1139:27
- „ ფერის ცვალებისათვის 1513:24
- „ ქადაგება თავნაკლული 1134:25
- თეოდორე სტოდელის** იოანე ნათლისმცემლის თავის ჰოენისათვის 1246:35; 1513:15
- „ საკითხავი მარიამის შობისათვის 1513:1
- იოანე დამასკელი** სატფურებისათვის 1276:1
- „ ღვთისმეტყველებისათვის და შობისათვის 1276:10
- „ შობისათვის 1513:12
- „ შობისათვის მარიამისა 1246:28
- იოანე ოქროპირი** ამაღლებისათვის 1246:24
- „ აღდგომისათვის 1246:20
- „ ბზობისათვის და შესხმისა ყრმათაჲსა 1246:8; 1513:40
- „ ებისტოლეები თევდორეს მიმართ 1139:10, 11
- იოანე ოქროპირი** ვნებისათვის მაცხოვარისა 1246:16
- „ იოანე ნათლისმცემლის შობისათვის 1246:26; 1513:21
- „ მარხვისათვის 1139:1
- „ მეზვერისა და ფარისევლისათვის 1513:29
- „ მოწყალებისათვის 1139:7
- „ პარასკევისათვის და ჯვარისა 1246:15
- „ საკითხავი აღვსებისათვის 1246:21
- „ საკითხავი დიდსა ორშაბათსა 1246:9
- „ საკითხავი დიდსა ხუთშაბათსა თქმული 1246:14
- „ საკითხავი პეტრესი და პავლესი 1246:27
- „ საკითხავი ჯვართა აპკროზბისასა 1276:3
- „ სინანულისათვის 1139:3, 11
- „ წყალობისათვის 1139:4
- „ სინანულისათვის და სიკვდილისა 1139:12
- „ სინანულისათვის 1139:6
- „ სიტყვისათვის მოციქულისა 1139:9
- „ სოფლისა ამისთვის წარმავალისა 1139:8
- „ სწავლა სინანულისათვის 1139:2; 1246:23
- „ სწავლა სიყვარულისათვის 1513:9
- „ სწავლანი და ქადაგებანი მათეს თავის თარგმანებიდან 1246:10, 11, 12, 13
- „ უძღვები შვილისათვის 1513:30
- „ ხარებისათვის 1513:18
- იოანე სინელი** კლემასი (ფრაგმ.) 1191:6
- კირილე** ალექსანდრიელი დღისა მისთვის მეერგასისა 1246:36
- „ მიგებებისათვის უფლისა 1246:41

- მადლნი სულისანი 1166:5
მარკოზ მონაზონი მღურვისა და ყველ-
 რებისათვის 1139:15
მარტვი მონაზონი სინანულისათვის და
 სიმდაბლისა 1139:16
შაქხიმე აღმსარებელი ელზიდის მიმართ
 ხუცისა 1350:1
 „ სიტყვის-გება გულის სიტ-
 ყვათა მიმართ სიძვისა
 1128:6
 „ სწავლა ბრძოლათათვის სიძ-
 ვისა 1128:5
 „ სწავლანი 1350:4,5
მელეტი ანტიოქელი აღდგომისათვის
 უფლისა 1246:19
 „ საკითხავი აღვსებისაჲ
 1246:32
ნიკოლოზ ტვიღელი შვიდი მომაკუდი-
 ნებელი ცოდვა 1166:6; 1416
ორბელიანი სულხან-ხაბა სწავლა აღ-
 სარებისათვის 1168:7
 „ სწავლა ეკლესიისათვის
 1168:5
 „ სწავლა სტუმართმოყვარე-
 ბისათვის 1168:8
 „ სწავლა მრისხანებისათვის
 1168:9
 „ სწავლანი საქადაგონი
 1168:3
 საკითხავი თქმული ვეცხლის მოყვარე-
 ბისათვის 1128:7
 საკითხავი მოწყინებისათვის 1128:13
 საკითხავი მრისხანებისათვის 1128:11
 საკითხავი მწუხარებისათვის 1128:9
 საკითხავი ხატთ თაყვანისცემისა 1246:3
საჰაე მონაზონი განმორებისათვის ღე-
 დათაგან 1139:17
სებერიანოზ გაბალონელი საკითხავნ-
 ბზობისანი 1246:7
 სეინიდისის წიგნი 1230
 სიტყვის-გება გულის სიტყვათა მიმართ
 ვეცხლის მოყვარებისათა 1128:8
 სიტყვის-გება გულის სიტყვათა მიმართ
 მოწყინებისა 1128:12
 სიტყვის-გება გულის სიტყვათა მიმართ
 მრისხანებისა 1128:11
 სიტყვის-გება გულის სიტყვათა მიმართ
 მწუხარებისა 1128:10
სოფრონ იერუსალიმელი ნათლის-ღე-
 ბისათვის ზაცხოვრისა 1276:11,12
 სულის წინააღმდგომი ცოდვანი 1166:4
 სწავლა 1171 ა
 სწავლა საშინელი 1343
 ქადაგებანი 1437
 ჰომილეტიკური კრებული 1159; 1168;
 1442:1
 ჯვარის აღმართვის საკითხავი 1171 ბ.

ბიბლიოლოგია

- ბიბლიური წიგნები (ისო ზირაქი, ეკ-
 ლესიასტე, სიბრძნე სოლომონისი)
 1349; (ტობია, ნაწყვეტები) 1543:63
 ოთხთავი 1114-ბ (ფრაგმ.); 1197; 1247;
 1351; 1399 (ფრაგმ.); 1401 (ფრაგმ.);
 1441 ე (ფრაგმ.)
 პავლეს ეპისტოლენი 1138; 1163:9;
 1398:1
 საქმე მოციქულთა 1398:2
 ფსალმუნი 1133გ (ფრაგმ.); 1353; 1526.

ეგზეგეტიკა

- ათანასი აღექსანდრიელის სიმბოლოსა-
 თვის 1185 ა
ანდრია კესარიელი იოანე ღვთისმეტყ-
 ველის გამოცხადების თარგმანება
 1129; 1358:7
ბასილი კესარიელი ექვსთა დღეთა-
 1358:4
 „ მხეცათათვის სახის
 სიტყვა 1141:3

ზიბლიურ ადგილთა თარგმანება (აპო-
 კრიფული) 1204:16
გრიგოლ ნოსელი კაცისა შესაქმნისათ-
 ვის 1141:1; 1358:5
ეპიფანე კვიპრელი ათორმეტთა თუალ-
 თათვის 1141:2
 „ თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ
 1141:14
 „ საზომთათვის და საწყაულთა
 1141:4
თარგმანი საუფლო ლოცვისა 1414
იოვანე ოქროპირი იოანეს სახარებისა
 და პავლეს თარგმანება 1139:5
იპოლიტე დავითისთვის და გოლიადის-
 თვის 1141:7
 „ თარგმანებაჲ ქება ქებათაჲ
 1141:8 იაკობის კურთხე-
 ვათათვის 1141:6

იპოლიტე მოსეს კურთხევათათვის
 1141:5
კათოლიკე ეპისტოლეთა თარგმანება
 (ფრაგმ.) 1149 ა
კაცის შექმნისათვის (ფრაგმ.) 1441 ი-
მაქსიმე აღმსარებელი თალასეს მიმართ-
 ხუცისა სიტყუათათვის, რომელთა
 განმარტება ეთხოვა 1128:3
მაქსიმე აღმსარებელი სიტყვის გებისა-
 თვის ვნებათასა, მიწერილი თალასეს
 მიმართ 1128:4
საქმე მოციქულთას თარგმანება 1172
ფსალმუნთა თარგმანება 1472
ღვთისმშობლის მოსწავება 1432
შემსგავსებათა წიგნი 1143
შექმნა სოფლისა 1457
ხელაშვილი იონა დამაკავშირებელი
 ასოთა და გუამთა 1118.

თეოლოგია-ფილოსოფია, დოგმატიკა-პოლემიკა

ათანასე ალექსანდრიელი სიმელო
 1160:3
 „ სულისათვის 1463:62
 „ წმიდა ანტონის ცხოვრები-
 საგან 1463:61
 „ მაქსიმეს მიმართისაგან სი-
 ტყვისა 1463:60
ათი მცნება 1166: 1; 1191:8
ამბავი მაჰმადისი, თარგმანსა შინა
 ფსალმუნთასა მოყვანილი 1511:39
ამმონიუს ერმისი მოსახსენებელი ათთა
 კათილორიათადმი არისტო-
 ტელისათა 1132:3
 „ მოსახსენებელი ხუთთა ხმა-
 თადმი პორფირი ფილასო-
 ფოსისათა 1132:2
ანასტასი სინელი წინამძღვარი 1134;
 1463:1
ანტონ I დოგმატიკა ღვთისმეტყველე-
 ბისა 1181
 „ კატეხიზმო 1152
 „ წყობილსიტყვაობა 1477;

(ექსცერპტი პოლემიკური ხასიათისა)
 1511:40
არსენ ვაჩხუ-ძე დოგმატიკონი 1463
აფრაატ სპარსი სახე აღთქუმისაჲ
 1141:11
ახსნა ქრისტეს მიმართ კეთილად მსა-
ხურებისათვის 1463:19
ბაგრატ ბატონიშვილი მოთხრობა სჯუ-
 ლთა უღმრთოთა ისმაილიტთა 1288;
 1338; 1358:9
ბაუმეისტერი ლოგიკა 1156; 1169;
 1176; 1226
 „ მეტაფიზიკა 1146; 1391;
 1460
 „ საზღვარი ფილოსოფიისა
 1154
განჩჩევა და მხილება უთავოთა სევე-
 რიანთა 1153:2
დავით უძლეველი წიგნი საზღვართა
 1180
დიოდორე ტარსელი მანიქეველთა წი-
 ნაგანწყობად აღწერილი წიგნისაგან
 1463:66

- დიოდორე ტარსელი აპოლინარის და-
საგმობლად აღწერილი წიგნისაგან
1463:67
- დიონისე ალექსანდრიელი სულსათვის
თარგმანებისაგან ეკლესიასტისა
1463:55
- დიონისე არეოპაველი საღმრთოთა
სახელთათვის 1175
- ევსტათი ანტიოქელი სულსათვის აღ-
წერილისა სიტყვისაგან 1463:59
- ევსტრატო ნიკიელი მოსახსენებელი
პრომთა აღმოსავლეთის ეკლესიათა-
გან გაჭრისა 1463:71
- ეპისტოლენი პეტრე მმურკნველის მი-
მართ 1463:21
- თავნი სომეხთა წვალებისანი ოცდაათნი
1463:22
- თარგმანება სომეხთა წვალებისათვის
1387:4
- თეოდორე აბუკურა** აღსარება დამამ-
ტკიცებელი ქრისტიანობისა
1463:47
- „ გამოჩინება ვითარმედ აქუს
ლმერთსა ძე 1463:51
- „ გამოჩანება ჭეშმარიტი, ვი-
თარმედ მტერი იყო ღმრთი-
სა მუჰამედ 1463:46
- „ განგებულებისათვის და
განხორციელებისა 1463: 27
- „ განჩევა და მხილება უთა-
ვოთა სევერიანთა 1463:43
- „ თომა იერუსალიმელის ეპის-
ტოლენ სასომხეთის მწვალე-
ბელთა მიმართ 1463:26
- [**თეოდორე აბუკურა?**] მეტყველთა მი-
მართ, ვითარმედ სულნი კაცთანი
პირველვე იყვნეს ხორცთასა 1463:52
- თეოდორე აბუკურა** სარკინოზთა მი-
მართ სიტყვის-გებისაგან
1463:44
- „ საღმრთოთა და გარემოთა
ფილოსოფოსთა სიტყვათა
გულისხმის-ყოფისათვის
1463:18
- „ საღმრთოთა სახელთათვის
1463:42
- „ სიტყვის-გებად გამომჩინე-
ბელი, ვითარმედ ხორცი
ქრისტესი არს შეწირული
პური 1463:48
- „ სიტყვის-გება ედესის მთა-
ვრის მიმართ 1463:41
- „ სიტყვის-გება ერთგზის ქორ-
წინებისათვის 1463:49
- თეოდორე აბუკურა** სიტყვის-გება ნეს-
ტორიანის მიმართ 1463:39;
- „ სიტყვის-გება მწვალებელი-
სა და მართლმადიდებელისა 1463:40
- „ ქადაგება გამომაჩინებელი
ვბთარმედ მუჰამედ არა არს ღვთი-
საგან 1463:45
- „ ქრისტეს გვამის დახსნისა-
თვის ვნებისას 1463:50
- თუ ვითარ ჯერ არს შეწყნარებაჲ, რო-
მელი ჰურიათაგან სარწმუნოებასა
ქრისტიანეთასა მოუქდებოდის
1463:68
- იოანე დამასკელი** გარდამოცემა 1358:3
1463:3
- „ თავნი საფილასოფონი ანუ
დიალექტიკა 1132:1; 1463:2
- „ ორი სიტყვა ნესტორიანთა
დასამზობად 1463:4,5
- „ სიტყვა დასამზობელად წვა-
ლებისა იაკობისა 1463:6
- „ სიტყვანი წმიდათა მამათა-
ნი 1463:8
- „ ქრისტეს შორის ორთა ნე-
ბათათვის 1463:7
- „ წინამძღვარი 1147
- იპოლიტე ეპისკოპოსი** თარგმანებისაგან
დაბადებისა 1463:58
- იოანე თესალონიკელი** განკაცებისათვის
1516:17
- იპოლიტე** აღსასრულისათვის ჟამთაჲსა
1141:9
- „ სარწმუნოებებისათვის 1141:10
- „ სახე აღთქუმისა იხ. აფრაატ
სპარსი
- კატილორია-სიმეტნე 1150
- კითხვა-მიგება 1256:8
- კირილე ალექსანდრიელი** ახსნაჲ, ესე-
იგი სიტყვის-გებაჲ 1463:12
- „ განკაცებისათვის ქრისტესი
1463:13
- „ თარგმანებაჲ ათორმეტთა
თავთაჲ 1463:9
- „ ეპისტოლენ ნეუქესონის მი-
მართ 1463:10
- „ მეთათხმეტისა საკათაქუ-
მეველოსაგან 1463:65

- კირილე ალექსანდრიელი** მეოთხისა სა-
კათაკუმეველოსაგან 1463:64
- „ მოსახსენებელისაგან იოვანეს სახარებისა 1463:63
- „ რაოდენ სახედ ვიტყვით შვერთებასა 1463:14
- „ საუნჯე 1182
- „ სხვა მოსახსენებელი 1463:11
- „ ქალწულის ღვთისმშობლად გულისხმისყოფისათვის 1463:17
- „ ღვთის განკაცებული სიტყვის ქრისტედ სახელდებისათვის 1463:16
- „ უსხეულო ღმრთეების ხორცის შესახებ 1463:15
- კონდილიაკი** ლოგია 1151
- ლენ პაპი** ეპისტოლე ფლაბიანეს მიმართ 1463:20
- ლოგია 1455; 1456
- მაეგობა სულისათვის 1153:1
- მაქსიმე აღმსარებელი** კრებული 1350 :2,3
- „ სარწმუნოებისათვის შემოკლებულად კითხვა-მიგება 1160:2
- „ სიტყვის გება მაქსიმესა და პიროს კონსტანტინეპოლელს შორის 1128:2
- მეთოდი ეპისკოპოსი** აღდგომისა ძლითისა სიტყვსაგან სულისათვს 1463:57
- მიქაელ ფხელოსი** თარგმანება ღვთისმეტყველის სიტყვისა 1463:38
- მხითარ სებასტიელი** რიტორიკა 1111; 1137
- ნემესიოს ემესელი** ბუნებისათვს კაცისა 1358:8
- ნიკიტა სტიოტი** ეპისტოლე ბასილი მონაზონის მიმართ 1463:37
- „ ეპისტოლე ბასილი მესიბრძნის მიმართ 1463:35
- „ ეპისტოლეები ნიკიტა ხარტოფილაქსის მიმართ 1463:30, 33, 34
- „ სათნოებითა აღსავალთათვის 1463:29
- „ სამოთხისათვის 1463:32
- ნიკიტა სტიოტი** სიტყვა კაცობრივისა სულისათვის 1463:31
- „ სიტყვა მაწვეველი სინანულისა 1463:36
- „ სიტყვა პირველი სომეხთა წვალების განსაქიქებელი 1463:28
- ორბელიანი იოანე** შესავალი პროკლე დიადოხოსის „კავშირისა“ 1268:14
- ორბელიანი სულხან-საბა** სამოთხის კარი 1506:3
- „ წამება წმიდათა წინაწარმეტყველთანი 1506:2
- პეტრე ალექსანდრიელი** არა პირველ მეოფობისათვის სულთა 1463:56
- პორფირი** შეყვანილება 1525
- რიტორიკა 1519
- რიტორიკა (ფრაგმ.) 1454
- სარწმუნოების აღსარება 1166:7
- საქრისტიანო მოძღვრება 1342
- საქრისტიანო ცნება 1345:1
- სიტყვსაგან ორმოცდამეცხრამეტისათვისა 1463:53
- სიტყვს-გება ქრისტეანისა და ჰუზიისა 1463:2
- სიტყვს-გება ჰუზიათა მიმართ 1463:23
- სოლდაშვილი გერონტი** 'ნაცვალსიტყვაობა 1521
- სწავლანი გამოკრებულნი მეფისა ვახტანგისაგან 1506:1
- უწყება პეტროს მკაწურალისათვის და ალაჯორისა 1387:2
- უწყება სუბალის ძის სუბსარქისისათვის 1387:3
- შემოქმედელი იაკობ** მაჰმადისა და ქრისტეანეთ გაბაასება 1511:38
- შეჩვენებანი იაკობიტთა 1463:70
- წესი სარკინოზთაგან ზედა მოქცეულსა 1463:69
- წინასწარმეტყველებანი იესო ქრისტეს ხორციელი განგებულებისათვის 1463:25
- ქეშმარიტი სარწმუნოება მართლმადიდებლობითი 1191:7
- ხსენება სიტყვის-გებისა და სასჯელისა შჯულისათვის ქრისტეანეთასა და სარკინოზთა 1463:72

კანონიკა

- ანასტასი ანტიოქიელი და კირილე სჯულის კანონი გამონაკრები 1257:2
 ალექსანდრიელი განწესება სარწმუნოებისა 1160:1
- ბასილი დიდი კანონი დღითი-დღე ცთომთან 1191:4
- განგება გვირგვინთ კურთხევისა 1257:7
 განგება ზეთის კურთხევისა 1257:3
 განგება მარხვათა 1245 შენ. 2 ბ; 1227:2
- განგება სატფურებისა 1245 შენ. 2 დ
 განგება ღმრთისა გამოცხადებისა 1257: 9
- მსოფლიო კრებები 1166:3
 სჯულის კანონი, წესი და განგება მეექვსისა კრებისა 1191:1
- სჯულის კანონი გამონაკრები 1257:2
 იოანე მმარხველი კანონი შეცოდებულთათვის 1191:2
- კანონნი შეცოდებულთანი 1191:3
 კითხვა-მიგება იოანე ოქროპირისა 1165:6
- ლოცვის წესი 1254:4
- მანუილ ქსანთინოს ქორწინებისა თავთათვის 1148:2; 1329
- მონასტერს შინა წესიერებისათვის 1191:5
- ქრისტიანული დარიგებები 1204:11
 შვიდი საიდუმლო 1166:2
 ძეგლისწერა სარწმუნოებისა 1246:4

მღვდელთმსახურება—ჰიმნოგრაფია

- ანტონ I საღვთისაწაულო და თვენი 1464
- აღდგომის საგალობლები 1186 შენ. 2
 აღდგომის წირვა 1253:1
 აღსარება კეთილთა საქმეთა 1148:1
 აღსარების წიგნი 1191:9; 1161:3
 გალობანი სინანულისანი 1218:10
 დავით აღმაშენებელი გალობა სინანულისა 1462
 დასდებულნი აღდგომისანი 1179:2; 1277:2
- დაუჯდომელი წმიდა გიორგისი 1204:5
 დაუჯდომელი ჯვარისა 1204:4
- ვახტანგ VI კვინკლოსი 1400
 ზატიკი 1254:2, 3; 1328; 1471
- იოანე ოქროპირი ლოცვა ზიარებისა 1144 შენ. 2 ბ
- თვენი 1186
 თვეთა მეტყველება 1256:2 შენ; 1348ა:3
 იბაკონი ღვთისმშობლისა 1256:1; 1204:2
- იბაკონი და ლოცვანი ღვთისმშობლისანი 1218:2
- იბაკონი წარხვათა და ზატიკი 1255:2; 1256:3
- კალენდარი საეკლესიო 1204:8; 1412
 26. ხელწერათა აღწერილობა, ტ. II
- კალენდარი მოძრავი და უძრავი დღესასწაულებისა 1168; შენ. 5ბ
 კვირა დღის საკითხავი 1204:15
 კვირეული საკითხავი 1218:4
 კონდაკი 1295; 1296; 1331
 კონდაკი სამღვდელთმთავრო 1185 ბ
 კურთხევანი (ფრაგმ.) 1178
 კურთხევა ახლად შექმნილისა ბარძიმფეშხუნისა 1161:2
 კურთხევა ზვარაკისა 1163:8
 კურთხევა მღვდლისა 1441 თ
 კურთხევა ჯვარისა 1161:4
 კურთხევანი 1352
 ლოცვა 1156 შენ. 6; 1163:3; 1187 მინ. 4; 1256:5, 6, 7; 1257: 4, 5, 6, 10, 11; 1341; 1355:1; 1407
 ლოცვანი 1218:5; 1257:1
 ლოცვები ნერსესაკანიდან 1340
 ლოცვანი შვიდეულთა 1204:3
 ლოცვანი სინანულისანი 1218:3
 მარხვანი 1249:1,2; 1250; 1254:1; 1376; 1383
 მარხვანი და ზატიკი 1204:6; 1218:7
 მიუცილებლობითისა მსხვერპლის შეწირვისათვის 1441 დ

მოძღვრება ეკლესიის მნათეთათვის 1417
 მცირე სერობა 1224
 პანაშვიდი მიცვალებულისა 1257:8
 პარაკლისი წმ. გიორგისი 1411 ა, ბ.
 პარაკლიტონი 1348 ა:2; 1348 ბ
 პარაკლისნი 1130
 პასქალის ცხრილი 1204:7
 ჟამის წირვა 1133 დ
 ჟამნი (ფრაგმ.) 1133 ბ; 1144; 1163:1;
 1204:1; 1205; 1218:1; 1248; 1251;
 1252; 1256:2; 1255:1; 1348ა:1; 1354
 ჟამნ-გულანი 1204; 1218
 ჟამნი შუალამისა 1179:1
 რვა ხმა აღდგომისა 1218:9
 საგალობლები წმ. ეესტათისი და წმ.
 გიორგისი 1427
 საგალობლები 1133:1
 საგალობელთა ფრაგმენტები 1254:5
 საღმრთოთა წმ. 1218:6; 1323; 1324;
 1384; 1385
 საღმრთოთა წმ. ათორმეტთა საუფლო-
 თა წელიწადისათა 1277:1

საზიარებელი ღვინისა და სეფისკვერის
 შესახებ 1185 გ
 საკითხავები 1204:10; 1355:2, 3
 საკითხავები საღმრთოთა 1227:1
 საკითხავი სახარებათა 1245 შენ. 2 გ
 სამოციქულო და სახარება შვიდეულ-
 თანი 1174
 სახარებანი აღდგომისანი ათერთმეტი
 1179:3
 სვინაქსარი (ფრაგმ.) 1133 ე; 1245
 ტიპიკონი 1250 შენ. 1
 შელოცვები და ლოცვები 1204:9
 შენობის წიგნი 1204:12
 შობა დღის წირვა 1218:11
 ძლისპირ-გულანი 1360
 ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი
 1524
 წარდგომა 1256:4
 წარდგომანი ჟამისწირვისანი 1245 შენ.
 2 ე
 წესი და განგება კურთხევისათვის მე-
 ფისა 1161:5
 წესი და განგება ხატის კურთხევისა
 1161:1

ასტრონომია—ასტროლოგია

ასოთ სამღვრალი 1163:4; 1229:1
 ასტრონომიული კრებული 1443
 საეტლო 1163:2

სამთვარიო 1163:5; 1229:2; 1278:3
 სასწაულობაჲ ჟამთა 1204:13; 1218:8

ბიოგრაფია

მოკლე ბიოგრაფიული ცნობები 1435 ა ძველნი ფილოსოფოსნი 1435 ბ

გეოგრაფია, მოგზაურობა

გეოგრაფია 1131; 1222; 1473; 1523;
 1529
 მკურნალნი მინა გეოგრაფია 1290
 რადზივილი ნ. ქ. მოგზაურობა იერუ-

საღმრთო 1448
 ქვეყნიერი სამოთხე (თელავის აღწერა)
 1447

გრამატიკა, ლექსიკოლოგია

ანტონ I გრამატიკა 1115; 1142; 1183ა,ბ;
 1187; 1388;
 ლექსიკონი ქართულ სიტყვაობისა 1494

ორბელიანი სულხან-საბა ლექსიკონი
 1211; 1379; 1509; 1510
 რუსულ-ქართული ლექსიკონი 1451:1

ქართულ-რუსული ლექსიკონი 1451:2 ბი) 1419; 1420; 1441 ა
ქართული ენის გრამატიკა (ფრაგმენტ- შესავალი გრამატიკისა 1429

ეთიკა

ალაპიტ ღიაკონი სამეფო ტომარი 1294 მარკოს ავრელი საყოფაქცეო სჯა
1364:1; 1441 ბ

ისტორია, საისტორიო მასალა

- ალექსანდრე მაკედონელის წიგნი 1512: 254 კვინტოს კურციუსს საქმეთათვის ალექსანდრე დიდისა 1273; 1465 ა; 1465 ბ; 1466
- ალექსანდრე პირველის მიცვალება 1532:52 კოსტანტინეპოლის ტყვეობისათვის 1116:2
- ანტონ I წყობილსიტყვაობა 1477 მარმონტელი ველიაზარ 1195
- არხიმანდრიტ პაფნოტის ტანჯვა მთიულთა მიერ 1206 მოკლე ცნობები ბაგრატიონთა შესახებ 1488
- ბიოგრაფია პაველ ციციანოვისა 1446 მოქცევა ქართლისა 1141:12
- გოლოვინი ალ. საქართველოს ისტორია 1291 პავლე პირველის სიკვდილი 1424
- დადიანი ლევან სიტყვა მემკვიდრეობის გადაცემისას 1362 პატრიარქთა ნუსხა 1245 შენ. 2 ზ
- ევგენი არხიეპისკოპოსი ნიკოლოზ I-ის სიონში შესვლაზე თქმული სიტყვა 1423:3 პლატონ მიტროპოლიტი ალექსანდრე I-ის დაგვირგვინებაზე თქმული სიტყვა 1423:4
- ერმოლოვის მიღება სპარსეთის შაჰის მიერ 1543:71 როლენი ძველი ისტორია 1530
- ვალდებულების ბარათი იონა ხელაშვილს ბატონიშვილებისაგან 1532:64 საბუთები (ფრაგმენტები) 1133 ა
- ვასილიევი ილარიონ როსიის ისტორია 1476 ა; 1476 ბ საეკლესიო ისტორია 1184
- იოსებ იერომონახი ეკლესიის ისტორია 1458 საქართველოს ისტორიის მნიშვნელოვანი მოვლენების ქრონოლოგიური ტაბულა 1495
- ვახუშტი საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია 1467; 1470 სათვალავნი დასაბამითგანთა წელთანი 1257:1 შენ.
- „ ქართლის ცხოვრება 1444 ლიტარეტ ლუდოვიკ დაწყებისათვის კოსტანტინეპოლისა 1116:3
- თამარ მეფის ქება 1535:3 ციციშვილი დავით ქართველთა ქცევათა და ჩვეულებათათვის 1489
- თხრობა კონსტანტინეპოლის მოცივის შესახებ 1246:6; 1513:38 წესი მეფის ძის თეიმურაზის ხელქვეითებისადმი 1532:33,63
- იერუსალიმის დარღვევა ტიტე ვესპასიანისგან 1116:1; 1536:3 წირვის ნებართვა იონა ხელაშვილს 1532:74
- Исидор, Экзарх Грузии Речь к Герману, Епископу Абхазскому 1450 ბ ხრონოგრაფი 1177; 1216; 1292; 1377
- ისტორია პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრებისა 1436

მათემატიკა, ფიზიკა

ალგებრის სახელმძღვანელო (ფრაგმ.) გეომეტრია 1430; 1531:2
 1441 გ ვოლფიუსი ქ. ფიზიკა 1522
 არითმეტიკა 1531:1 ზომები (სიგრძის, დროის) 1520:7

მედიცინა, ანატომია

კარაბადინი 1122 ა; 1122 ბ; 1270; ქანანოვი გ. ზ. ადამიანის აგებულება
 1415 1502
 სააქიმო წიგნი 1274 შელოცვები და რეცეპტები 1231
 უბის კალენდარი სიმრთელისა 1425

მიწერ-მწერა

ანტონი კათალიკოსი სამძიმრის წერი- დოდაშვილი სოლ. წერილი იონა ხელა-
 ლი ანა-ხანუმ დედოფალს შვილს 1532:22, 50, 53, 58, 59, 77
 1512:286 დავით ბატონიშვილი წერილი იონა
 „ ეპისტოლეები ალექსი დე- ხელაშვილს 1532:26, 27, 28
 კანოზს [მესხიშვილს] დაჩი ეპისტოლე სტეფანე მტბევრის მი-
 1512:256, 257 მართ 1141 მთარგმ. ანდ. 3
 „ ეპისტოლე იოანე ორბე- „ ეპისტოლე მროველ ეპისკოპო-
 ლიანს 1512:288 სის ანტონის მიმართ 1141.
 „ ეპისტოლე ვახტანგ (ალმა- მთარგმნ. ანდ. 4
 სხან)ბატონიშვილს 1512:287
 „ ეპისტოლე ზაქარია მამის ეფთვიში გენათელი მიტროპოლიტი
 მიმართ 1512:255 წერილი იონა ხელაშვილს 1532:38, 39
 გ. ავალოვი ბარათი იონა ხელაშვილს ვახტანგ ერეკლეს ძე ეპისტოლოენი 1113
 1532:37 თეიმურაზ ბატონიშვილი წერილი იონა
 „ წერილი იონა ხელაშვილს ხელაშვილს 1532:62, 68
 1532:70 „ წერილი სოლ. დოდაშვილს
 ბაგრატ ბატონიშვილი ბარათი იონა 1532:3
 ხელაშვილთან 1532:31, 32 იოსტოს, ბერი წერილი იონა ხელაშვილს
 1532:46
 ალ. და დიმ. ბაგრატიონები წერილი იონა ხელაშვილს 1532:35 იაშვილი ო. წერილი იონა ხელაშვილს
 1532:72
 ბაზიეროვი იოანე წერილი იონა ხელა- იაშვილი ნ. წერილი იონა ხელაშვილს
 შვილს 1532:47 1532:86
 ბოლღაური ელენე წერილი იონა ხე- იზრაილი, იეროშონახი ბარათი იონა
 ლაშვილს 1532:51 ხელაშვილს 1532:75
 გედევანიშვილი ი. მიმართვა მეფის ძე ილარიონ არხიმანდრიტი წერილი იონა
 ანტონს 1543:68 ხელაშვილს 1532:42
 გრიგოლი, არხიმანდრიტი წერილი იონა მარიამ, იმერეთის დედოფალი წერილი-
 ხელაშვილს 1532: 43, 44 იონა ხელაშვილს 1532:24
 დოსითეოზ არხიმანდრიტი წერილი „ ბარათი იონა ხელაშვილს
 იონა ხელაშვილს 1532:41 1532:67
 დოდაშვილი იოანე წერილი იონა ხე-
 ლაშვილს 1532:71

- შირიან ბატონიშვილი მილოცვის ბარათი იონა ხელაშვილს 1532:30
- მიხეილოვი ნიკოლოზ ბარათი იონა ხელაშვილს 1532:45
- მიხეილ ბატონიშვილი წერილები მეფის ძეს 1532: 34, 69
- ოქრომჭედლოვი ი. წერილი იონა ხელაშვილს 1532:88
- ნინო, ფარნაოზ ბატონიშვილის ქალი წერილი იონა ხელაშვილს 1532:25
- პაფნოტი არხიეპისკოპოსი წერილი იონა ხელაშვილს 1532:40
- რუაქე გრიგორი წერილი იონა ხელაშვილს 1532:73
- ტიხომიროვი ივანე ბარათი იონა ხელაშვილს 1532:76
- ფალავანდოვი ნიკ. წერილი იონა ხელაშვილს 1532:36
- ფირალღვი გოდერძი წერილი იონა ხელაშვილს 1532:20
- ხატყევი დავით წერილი იონა ხელაშვილს 1532:49
- ხელაშვილი იონა წერილი მაიორ თომა ანდრონიკოსს 1532:80
- " წერილი იონა ანდრონიკოსს 1532:10, 18, 82
- " წერილი გრიგორი არხიმანდრიტს 1532:5
- " წერილი ბიძაშვილ გიორგის 1532:93
- " წერილები იონა დოდაშვილს 1532:81, 84
- " წერილები სოლ. დოდაშვილს 1532:7, 9,11, 55, 56, 57, 60, 61, 79
- ხელაშვილი იონა წერილი სტეფანე დოდაშვილს 1532:92
- " წერილი ევანოვს 1532:14
- " წერილი ელენეს 1532:12
- " წერილი მეფის ძის ასულს ელენეს 1532:15
- " წერილი ბატონიშვილ ვარვარას 1532:94
- " წერილი ზაქარეას 1532:19
- " წერილი ილია ბატონიშვილს 1532:1
- " წერილი ნ. იაშვილს 1532:87
- " წერილი მიხეილ ბატონიშვილს 1532:90
- " წერილი იმერეთის ბატონიშვილს მარიაშს 1532:17
- " წერილი მარიაშ დედოფალს 1532:16
- " წერილი ოქროპირს 1532:6
- " წერილი ოსეფას 1532:91
- " წერილი ი. ოქრომჭედლოვს 1532:89
- " წერილი მამა ონისიმეს 1532:83
- " წერილები ძმებს სოლომონსა და გიორგის 1532:13,85
- " წერილები ადამ ღირსიევის 1532:8, 78
- " წერილი უცნობ პირს 1532:2,4
- ხელაშვილი სოლ. წერილი იონა ხელაშვილს 1538:48

მხატვრობა

ოქრომჭედლიშვილი გიორგი ილუსტრაციები მრწამსისა 1289

მხატვრული ლიტერატურა ეპოსი

- ავალიშვილი გიორგი ამბაუება 1520:2
- ათინაიდა 1357:3
- ამბავი შაჰმადისი 1511:39
- ამბავი ჯაამ ეეზირისა 1516:1
- ამბავი ჯუმჯუმ ხელმწიფისა 1408:2
- ამბაუება 1520:3
- ანტიკური ხანის მოღვაწეთა გამონათქვამები 1435 გ
- აპოვთემატა 1269:2; 1504:3

არჩილი გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთელისა (ფრაგმ.) 1512:220; 1537:5; 1543:1; 1544:1

„ გაბაასება კაცისა და სოფლისა 1544:6

„ თეიმურაზ მეფის გლოვა დედოფლისათვის 1203:17; 1512:46

„ მეფეთა საქებელნი და სამხილებელნი 1544:5

„ საქართველოს ზნეობანი 1511:11; 1544:2

„ სიტყვანი საჩინონი რვათა ასოთა 1544:3

„ სიტყვა სანათლისღებო 1544:4

ბაგრატ ბატონიშვილი მოთხრობა სუჟულთა უღმრთოთა ისმაილიტთა 1288; 1338; 1358;9

ბარათაშვილი ნიკოლოზ ბედი ქართლისა 1540:36

ბარამგულანდამიანი 1428

ბეჟანიანი 1344; 1535:4

ბესიკი რძალდედამთილიანი 1439; 1511:35

გიორგი XI სულისა და ხორცის გაბაასება 1508:13

გულასპიანი 1286

გურამიშვილი დავით დავითიანი 1518

დავით ბატონიშვილი ახალი შიხი 1496

„ თორმეტი საუბარი 1261

ენდრონიკაშვილი ქაიხოსრო მიჯნურთ ბადე 1268:9; 1511:25

ეშყი ხონია 1511:26; 1516:39

ვარდბულბულიანი პროზად 1438:1

ვაჩნაძე ბარძიმ საამიანი 1505:2

ზალუმჯანიანი 1145:2

ზლაპარსიტყვაობა 1135; 1149;

ზლაპარებისა ისტორია 1534:65

თავაქალაშვილი მამუკა ზააქიანი 1505:1

თეიმურაზ I ვარდბულბულიანი 1508:3; 1511:7; 1537:2

„ იოსებზილიხანიანი 1365; 1508:1; 1511:34

„ ლეილაჯუნნიანი 1508:2; 1511:33; 1517:1

„ მაჯამა 1508:6, 7; 1511:10; 1512:330; 1516:46; 1543:24

თეიმურაზ I შამიფარვანიანი 1508:5; 1511:6; 1537:1;

„ შედარება გაზაფხულისა და შემოდგომისა 1268:1; 1508:4; 1511:8; 1537:3

„ წამება ქეთევან დედოფლისა 1203:11; 1508:12; 1511:29

თეიმურაზ II თავგადისავალი 1512:85

„ თიმსარიანი 1538

„ გაბაასება რუსთველთან 1512:333, 334

„ ქება სრისა 1512:5

„ ხილთა ქება 1511:37; 1512:227

იაკობ შემოქმედელი მაჰმადიანისა და ქრისტიანის გაბაასება 1508:14; 1511:38

ესოპეს ივავნი 1536:2

ესოპეს წიგნი 1536:4

იოსებზილიხანიანი 1283

ისაკ მცირე კატის ომი 1203:24; 1438:2; 1511:20

ისტორია მარციმირისა (ფრაგმ.) 1441ზ

ისტორია ფრანცილ ვენციანისა და რენცივენასი 1393

კეთილმოქმედი სიცილიელი ქალი 1140; 1520:1

კეთილმოქმედება, აღმოსავლეთის მოთხრობა 1431:2

კიდობანი სწავლათა (ექსცერპტი — შოტლანდიის ლიტონი სალდათი) 1499:4; 1517:2

[**კომაროვი მათე**] მილორდიანი 1539

ლარაძე პეტრე დილარიანი 1193

მთოვარე 1520:5

მილორდიანი იხ. კომაროვი მათე მილორდიანი

მილტონი დაკარგული სამოთხე 1441 ① 1452; 1453

მირიანი 1485

მმეტქუეობა მგვაჯიობელისა ენნონასი 1520:6

მოკლე აღწერა ფენელონის ცხოვრებისა 1357:2

მოკლედ სიტყვისგება სოგრატიყი 1364:2

მოსე ხონელი ამირანდარეჯანიანი 1119; 1188; 1359

- ნარგიზოვანი 1511:27; 1516:35
 ორბელიანი სულხან-საბა სიბრძნე სი-
 ცრუსა 1121; 1228; 1527; 1528;
 1533
 ოცნება მხნისა მხედრისა 1431:4
 ფანლისი ველისარი 1421
 რაზმაძე სოლომონ დიანას მეჯლისი
 1540:33
 რობინზონ კრუზო 1475
 როსტომიანი 1505:3
 რუსთველი შოთა ვეფხისტყაოსანი, 1418;
 1515; (ცალკეული სტროფები) 1516:
 48; 1543:33
 რუსო ფან-ჟაკ განსჯა 1260; 1445
 რუსუდანიანი 1541
 სააკაძე იოსებ დიდმოურავიანი 1203:
 22; 1536:5
 „ ცხოვრება ალექსი კაცისა
 ღმრთისა 1203:15; 1511:31
 სამარდიანი იხ. სუნდარიანი
 სარცხუენ იგი არს 1520:4
 სასწაული გიორგისა 1511:30
 საშინელი ძილი 1431:3
 სევედაიანი 1500
 სენტენციები 1535:27
 სირინოზიანი 1486; 1503
 სიტყვანი და სწავლანი სამეცნიერონი
 1269:1; 1504:1
 სტროციის მღვიმე 1474
 სუნდარიანი 1232
 სწავლანი ფილოსოფოსთანი 1504:2
 ფენელონი თელემაკის გარდასავალი
 1155; 1357:1
 ფირმალიანი 1145:1
 ქალვაიანი 1413; 1535:5
 ქება და წამება წმიდისა მარინასი
 1203:22; 1501; 1511:32
 ქვარიანი დათუნა გიორგის წამება
 1285
 ყამარდიანი იხ. სუნდარიანი
 შავთელი იოანე აბღულმესიანი 1511:4;
 შოტლანდიის ლიტონი სალდათი იხ.
 კიდობანი სწავლათა
 ჩარდავრიშოანი 2223; 1389
 ჩანრუხაძე თამარიანი 1511:28
 ჩოლოყაშვილი ქაიხოსრო ომანიანი
 1114 ა; 1284; 1542
 ჩხატარაძე პეტრე ცხოვრება ალექსან-
 დრე მაკედონელისა 1514, 1542
 ციციშვილი დავით უსარგებლო არში-
 ყობა 1540:32
 ქაბუჯაშვილი გიორგი ხილთ გაბრჭობა
 1408:4
 შომიროსი ილიადა 1441 ვ; 1434

დრამა

ჩოლოყაშვილი დავით იფილენია 1499:1,3

ლირიკა

- ავალიშვილი გიორგი დერეფაინიდან.
 ეპა სიერცითა 1520:8
 „ თხისა და მელისათვის
 1512:238
 „ მგლისა და კრავისათვის
 1511:23
 ალექსი-მესხიშვილი სოლომონ ეტრფის
 მთიებესა შესამკობლად
 1512:158; 1543:50
 ანახტასია მთვარეს სრულსა 1516:34
 ანტონ კათალიკოსი ანბანთქება. აჭრ-
 ვებს, აღენს ჯალეგბსა 1512:
 67; 1516: 83; 1543:39
 „ ეპიტაფია ანასტასიასი და მა-
 რიამისიწჷ, რაბამად 1268:12
 „ ვარღზე უგრძნო ცხოველი
 1516:61; 1543:29
 „ თამარ მეფეზე ამისსა ბროლსა
 ნათელსა 1512:68; 1516:60
 მოვედ ევროპით 1268:11

არსენ იყალთოელი როს ნაქარმაგვეს
მეფენი 1512:210

არჩილი ანბანლექსნი ამიციანად სათარ-
გმანებელნი 1511:12
" ანბანთქებები: ა, სულ ასუ-
ლა 1512:221
" ასულთ ასულთა მჭვრეტნი
1508:19
" აღეძრა ბაგე, გული დაედვა
1203:13; 1508:18; 1512:41
" კარგსავ დროსა სჯობს სი-
კვდილი 1268: 5

აქიშოვი იოანე თავი ვამონე სატრფოსა

ახვერდოვი ნიკოლაოს პეტრე ბაგრა-
ტიონის მიცვალებაზე 1512:252

ბაბათაშვილი იოსებ ანბანთქება. აღვახ-
ვამ ბაგეს საქებრად 1512:79

ბაგრატიონი დიმიტრი იერიქული ვარდი
ქნებისა 1512:177

სოფლის მღურვა სიბერისათვის
1512:253

ბაგრატიონი იოანე არ გეწყალვი. ძლო-
რაო 1512:340

ბარათაშვილი ნიკოლოზ აზარფეშაზე
დასაწერი 1512 შენ. 5

" არ უქიყინო, სატრფოო
1512 შენ. 5

" ბულბული ვარდზედ 1512
შენ. 5

" ეკ—ნას 1512 შენ. 5

" ვბოვე ტადარი 1512 შენ.
5; 1540:37

" კახთა მიმართ 1540:35

" მერანი 1512 შენ. 5

" მიყვარს თვალები 1512
შენ. 5

" ნაპოლეონ 1512 შენ. 5

" ომი საქართველოს თავად-
აზნაურთა 1512 შენ. 5

" რად ჰყვედრი კაცსა 1512
შენ. 5

" საფლავი მეფის ირაკლისა
1512 შენ. 5

" საყურე 1512 შენ. 5

ბარათაშვილი ნიკოლოზ სული ობო-
ლი 1512 შენ. 5

" სულო ბოროტო 1512 შენ.
5; 1540:19

" სუმბული და მწირი 1512
შენ. 5

" ფიქრნი მტკერის პირას
1512 შენ. 5

" ქეთევან 1512 შენ. 5

" შევიშრობ ცრემლსა 1512
შენ. 5

" შემოლამება მთაწმიდაზე
1512 შენ. 5

" შენნი დალალნი 1512 შენ.5

" ჩემი ლოცვა 1512 შენ. 5

" ჩემთ მეგობართ 1512 შენ. 5

" ჩემს ვარსკვლავს 1512 შენ.5

" ჩონგურს 1512 შენ. 5

" ჩხილი 1512 შენ. 5

ბარათაშვილი ბარამ აფროდიტო აღმო-
ბრწყინდი 1512:194; 1543:34

" ეპა, მთიები მთენია 1512:
193, 337; 1540:15

" კარნი დახშულან 1512:195

" მუხამბაზი. ნუ მწვავ, მიჯ-
ნურო 1512:196

" სცვალევენ ტაროსნი 1512:
197

ბარათაშვილი ზაალ მუხამბაზი. ბულ-
ბული მწუხარებს 1512:190,

" მუხამბაზი. თუ ვიყვარვარ
მნათობო 1512:189

" როს გიხილავ მთვარეს
1512:191

" შენდა შეყრამდის ვით გას-
ძლებს გული 1512:192;
1534:18

ბებუთოვი ღვთისწყალობა მუხამბაზი.
გული ყოველთვის მიბგერის

1512:240

" მუხამბაზი. ეპა, ლამაზო, რა
მომიგონე 1512:241

" მუხამბაზი. სპასპეტისა სპა
მესევა 1512:243

" რადგან მეგობრად არ მი-
კმარეო 1512:242; 1534:22

ბესიკი ანბანთქებები: ალალებს ბაგებს

	1516:80; 1543:20; იხ.	ბესიკი რაც მიიწერა სოფელმან	1516:13
ბესიკი	კიდე ვახტანგ ორბელიანი	"	როს განეცადე ბედკრულ-
	არს ბრძენ გნომით 1512: 50;		მან 1512:70 იხ. კიდე
	1516:15		ლევან ბატონიშვილი
"	ანზე სით მოხვალ 1512:63	"	სევდის ბაღს შეველ 1203:
"	ანტონი კათალიკოსზე (ან-	"	10; 1512:71; 1516:24;
"	ბანთქება) 1512:51; 1516:16	"	1540:12; 1543:62
"	ანტონი კათალიკოსზე	"	სევდის ლაშქარი იხ. თუ-
"	(ზმა) 1512:52; 1516:17	"	მანიშვილი დიმ., სევდის
"	ასპინძისათვის 1516:14	"	ლაშქარი
"	აწ ვიწყო ბაიათი 1516:6.	"	სვისადმი 1516:58
"	ბედისადმი 1516:57	"	სტვენს ბულბული 1512:59;
"	ბულბულის შურსა 1512:7	"	1516:53; 1537:9
	148; 1516:21; 1540:4; 1543:59	"	ტანო ტატანო 1512:74;
"	გულს ასხივე 1516:54	"	1540:13; 1543:48
"	დავით სარღლისადმი	"	ყოვლად წმიდის ქება
	1516:51	"	1512:78
"	ეტლზე 1516:59	"	შენი შაშენი 1512:57;
"	ვაშა მას დღეს 1516:69;	"	1537:11; 1540:14; 1543:43
"	1540:9	"	შეყრილან ერთად მკრთოლ-
"	ენახე პირზე 1516:68;	"	ვარენი 1512:77; 1543:51
"	1540:8	"	ცრემლთა ისარნი 1512:54;
"	იადონს ის ევარდა 1512:58;	"	1534:26; 1537:12; 1543:45
"	1516:52; 1537:8	"	ცრემლთა მდინარე 1516:56
"	მე მივხვდი მაგას შესაბრა-	"	ქადრაქზე ზმები 1512:61;
"	ლებსა 1512:72; 1516:4;	"	1516:49; 1537:6
"	1540:1; 1543:55	"	ხმა სირინოზს 1512:60;
"	მე შენი მგონე 1512:73;	"	1537: 10; 1540:45; 1543:42
"	1516:20; 1540:3; 1543:58	"	ჰაერი ციენამიანი 1512:56
"	მე შენმა ფიქრმა 1268:15;	ბუღალ ოღლანა მუსტაზადი. ეწყით დამ-	წველი 1512:160
"	1512:75; 1516:22; 1540:5;	გაბაშვილი ზაქარია ათორმეტს ეტლზე	1203:2; 1512:49
"	1543:60	"	სულთ სატრფონი 1516:45
"	მხეჭაბუკ ორბელიანზე (ან-	გაბაშვილი იოსებ ანბანთქება. აღკაშმე	არე, ასპიროზ 1203:1;
"	ბანთქება) ათინას აღზრ-	"	1512:18; 1516: 81; 1534:13;
"	დილს 1516:11	"	1543:21
"	მხეჭაბუკ ორბელიანზე. დამ-	გედევანიშვილი იონა თიფლის აზიით	და მოვლე 1543:64
"	ბალო ლეშო 1516:23;	"	როდის სელა 1543:65
"	1540:6; 1543:61	გოჩა მთიულნი ცხენსა მოგპარვენ	1512:213
"	მირიან ბატონიშვილზე	გულქანოვი მელქუა მამილოცავს, თეი-	მურაზ 1512:247
"	1512:53; 1516:18	"	მოვედ ჩემო საყვარელო
"	მნათობთადმი 1516:12		1512:244
"	მოდით მიჯნურნო 1508		
"	მინ. 27; 1512:76; 1543:56		
"	მოვედ აწ ძმაო 1516:10;		
"	1540:2		
"	ნარღზე ზმები 1512:62;		
"	1516: 50; 1537:7		
"	რა გული დავაგე 1512:55;		
"	1537:13; 1543:41		

გულქანოვი მეღქუა მუხამბაზო, უცხო ტკბილი ხმა ხარო 1512:249

„ ქება შეისმინეთ ალისკანდისა 1512:246

„ ქვეყნისა მანათობელი 1512:245

„ შვიდ ცთომილ ვარსკვლავს 1512:248

გურამიშვილი დავით ეო მეო 1511:13; 1535:9

„ სწავლა მოსწავლეთა 1268:8

დადიანი ნიკო სოლომონ ლეონიძეს 1534:15

დავით ბატონიშვილი გამიფრინდა სიხარულის ფრინველი 1512:92; 1543:46

„ ესე ჯელხება 1543:47

„ ეშიკალას მობრძანდება ჩანითა 1534:2

„ რად ამ უბედურს ხვედრსა შევესწარ 1512:91

„ რა იქნება ჩვენც ვიყვნეთ სენატორნი 1512:94

„ რა მთოვარე დამესახა თვალთა წინ 1512:93

„ რა შევიქენ სოფლისაგან 1512:95

დავით მეფე (იხამ-ყული-ხანი) ანბანთქება. ადამ ბრძანების განგებულებით 1203:19; 1512:38

დავით მღვდელი გიობა უფერული 1511:14

დავით რექტორი გიქებ თვალსა 1512:347

„ გრგვინეთ ციურნო 1512:344; 1516:3; 1540:40

„ ლახვარ-სობანი და გმობანი 1512:346

„ მეოთხესა ცის მენაკსა 1512:346

„ მოით მთვარეო, შემებრალეო 1543:40

„ ნეტარ რას ამბობ 1512:348

„ რქამან გაწვდილმან ყურტენმან 1512:230

„ უნაბმან სთქუა 1512:229

„ ფშატმან სთქუა 1512:228

„ ჰე, მოყვარეო 1512:343; 1543:49

დერუავინი გაბრიელ ბედნიერებაზე 1423:2

„ ოდა ლეთისა (Ода лугу) 1450:1; 1450 ა

დვანაძე გიორგი ლექსთა კრებული 1120-
ლოდაშვილი სოლომონ აკროსტიხი იონას 1532:21, 54

ერეკლე II ვარ დიდ გვარისა 1516:62; 1543:30

ერისთავი გიორგი არშვიკის მოშორება. დავკარგე ფერი 1540:44. სიმღერა მახურკის ხმაზედ-აგერ ცაში 1540:25

ერისთავი ელიზბარ ვაი ესე. დრონი 1512:104
ვემონე მისა 1512:103

ერისთავი მარიამ ვაების უბსკრულს 1540:42

ერისთავი რაფიელ გამდელთ ქება. ვიშ, ვიშ, ერთი შეჭხედეთ 1540:29

„ დედა სჯობია ქალსა 1540:27

„ ერთხელ ველტოდი 1540:24

„ რისთვის მიყვარხარ 1540:23

„ ქალების ქება. უცხოს რასმე წალკოტსა 1540:28.

ვარლამ არხიერი პასუხი შირიანს 1512:155

ვახტანგ VI ანბანთქებები: არა ბრძანებ გიორგ დედად 1512:3; 1516:82; 1543:22; ასრე არის აგებული 1508:20; 1512:1

„ ეპიტაფია იხ. თუმანიშვილი გივი

„ მაჯამა 1516:47; 1543:28

„ მოსკოვის სტამბაზე. ნავთსაყუდელსა მენავე 1535:30

„ სიბრძნემ თავისა თვისისა იხ. სააკაძე იოსებ

თეიმურაზ ბატონიშვილი ანბანთქება. აღებამვე ბრძენ გონიერებოთ 1532:23

თეიმურაზ I ანბანთქებები: ადამ ვახსენოთ პირველად 1203:23; 1511:1; 1535:14; ანო, ალვისა 1511:3; აღახვენ ჩემნი ბაგენი 1268:2; 1508:9; 1512: 218; 1535:16

„ აღმართა მესნელმან 1512:12; 1537:4

თეიმურაზ I გრემის სასახლეზე 1508:8; 1512:2	თუმანიშვილი გიორგი ვარდო ამავო 1512:262
„ თამარ მეფის სახე დავით გარეჯას 1268:4; 1508:11	„ ებკობ სიყვარულით 1512: 282
„ სოფლის სამღურავი 1511:5; 1516:43	„ ვით შეამკო ველნი 1512: 275
„ შვიდთა კრებათათვის (ქება და დიდება სამებისა) 1203:16; 1268:3; 1508:10; 1511:2; 1516:41	„ ვფუცავ, კრონოსი დიადა 1512:270
თეიმურაზ II ანბანთქება ამიციანად ნათქვამი. არის რამ უცხოდ 1512:86; აღძვრათ სიტყვა 1512:285; აღივსო გულიცა 1512:332; ანი და # 1203: 18; 1512:37	„ თათართა და ურიათა ნავ- ში დადგომაზე. ოთხმან ნივთმან 1512: 277
„ ბიჟინას სიკვდილზე 1512:82	„ მეცა ვიყავ თქვენსავითა 1512:278
„ შაირი კიდურ წერილობით. ვისი ვთქვა ქება 1512:331	„ მუხამბაზი. უღმობელო დი- ანავ 1512:263
„ ყუმარზედ ზმა 1512:84	„ მუხთალმან ამან სოფელმან 1512:265
თეკლა ბატონიშვილი მოგახსენებდ ყო- ველთა 1512: 239	„ ნარნარა მრხეო 1512:276
„ ქეთევანის პასუხად. რად გიკვირს პატიმარს 1512:99	„ საბრალო არს გულმოკლუ- ლი 1512:284
თუმანიშვილი გივი ვახტანგ VI-ის ეპი- ტაფია. მე უმცირესმან ძმათაგან 1203:20; 1508:22 1512:47; 1516:19	„ სრა არს უცხო საშეგებელი 1512:268
„ პაპუა მაღალაშვილის ცოლ- ზე 1512:214	„ წალკოტს ყვაილნი 1512: 280
თუმანიშვილი გიორგი ამხმელი თუალ- თა განვიცდი 1512:258	„ ხმატკბილი იადონი 1512:260
„ აპოლონ, ქველობისა ხარ ეტლი 1512:273	„ ჰე ვარდო 1512:283
„ ბულბულს მხედა გულსა 1512:266	„ ჰე საყვარელო 1512:267
„ დავკარგე ფერთა 1512:269	„ ჰოი ჟამნო ჟამნო 1512:271
„ დახე მაისს, ბულბულო 1512:274	„ ჰოი ვითარად მწველად 1512:259
„ დილით თვალთა აღმხილ- ველი 1512:264	თუმანიშვილი დავით არ გიაჯე მარი- ხო 1512:296
„ ეშყის ზღვასა რა მიველ 1512: 272	„ ბულბული ნახეთ 1512:290
„ ეპა მნათობო 1512:261	„ თავით ტერფად დამწვარი 1512:297
„ ეპა ყოვლად სატრფოო 1512:281	„ მილო გულმან ის ვნება 1512:298
„ ვარდი რა გაიაფდეს 1512: 279	„ ნარდის კაცებზე. ოთხ მხე- დართ 1512:295
	„ როს ილოცვიდე 1512:293
	„ სანატრელ ხარ ლმობიერო 1512:294
	„ ტრფიალთა ქველო 1512: 289
	„ ქვენა ზენანი დათმენანი 1512:292

თუმანიშვილი დავით ჰე უწყალო მარი-
ხო 1512:291
თუმანიშვილი დიმიტრი ანბანთქებები:
 „ ამარტა ბაგე 1543:31
 „ ან, ასპიროზ 1516:86
 „ ანო, აღნაქსვით 1516:85
 „ ახალ აღნაგო სულო 1512:
167
 „ ბედნიერებით აღესილი
1512:174; 1516:28
 „ ბრწყინვალე პირბადრი
1512:169
 „ გიშრის ნაენი 1512:166;
1516:66; 1543:5
 „ დილის ნიაგმა მომართვა
1512:173; 1516:72; 1543:12
 „ ვარდი მეც მხედეს ეგების
1512:170
 „ ვაშა მას დღეს 1543:8
 „ ვნახე პირმზე 1543:7
 „ თვალნი შაენი 1516:9
 „ კაზმულა ნახად 1516:31
 „ კიდურწერილობა მეფის ძეს
იოანეს. უზადო თვალი
1516:74
 „ მაშრიყს აღზრდილო 1516:
27
 „ მეკეთა იგი პირმანგი 1516:
64; 1543:3
 „ მთოვარეა ჩინელთ დახა-
ტულები 1516:29
 „ მომაშორვა მხემან 1516:71
 „ მომაშორვა სევდამან
1543:10
 „ მნათობთა ზესა 1512:159;
1516:65; 1543:4;
 „ ნაძენი ნათხზნი 1516:32
 „ ორნო ნატიფად აღზრდილ-
ნო 1512:175; 1516:30
 „ ოქროს კალამს 1516:73;
1543:13
 „ პაწაწა ბატონიშვილებზე.
ილია მალალ გონება 1516:
84; 1543:32
 „ რად მოგშორდი 1512:168
 „ სამების თვალი 1516:8

თუმანიშვილი დიმიტრი სატრფო მემთ-
ხეგვა სავარდეს 1512:176;
1543:27
 „ სახით მომცა მანათა 1543:6
 „ სევდის ლაშქარი 1540:10;
1543:11
 „ სიცრუითა დიდებულობ
1516:63; 1543:2
 „ ტრფიალთ დამწველი 1512:
172; 1516:70; 1543:9
 „ უზადო თვალი 1543:14
 „ ცის მნათობთ მხერით
1512:171
 „ ცუდობამან მასწავლა
1516:7
იაკობ შემოქმედელი მხნე, ახოვან, ქველ
1508:15
 „ სიბრძნე ქრისტეა 1512:81;
1535:12
ივანტი ბერი აწ საჩივარი გესმოდეთ
1512:225
 „ მამო ჩვენო შაირად
1203:3; 1512:224
იოანე ბატონიშვილი იონა ხელაშვილს.
აღსრული მალალს კათედრსა
სამლუდელოსა 1532:66
 „ დღეს აღმოსცენდი ძირთა-
გან ხელაანთა 1118 შენ. 3
ბ; 1532:65
ისარლოვი ლუკა ევა ჩემო ოცნებაე
1512 მინ. 4
კოპაძე სვიმონ შევიმოსე ახალი 1511:9
 „ წმიდა არს 1508:16
ლარაძე პეტრე აკროსტიხი. გითხრა
ლოდს 1512:325
 „ აკროსტიხი. უფლისა იესოს
1512:326
 „ ამ ჟამს ვისურვებ 1508 მინ.
20; 1512:304
 „ ანბანთქებები: ავსტრიელ-
მან არიოპაგს 1512:306
 „ აკროს ბალახში 1512:300;
ალალის ბაგე 1512:299;
ალვა ბუტკი 1512:301; ასე
აღმკულა 1508 მინ. 18;
1512:302
 „ არხვე ტანსა 1512:321
 „ აქ შვიდთა მთენთა ციაგი
1508:9

ლარაძე პეტრე აპა ესერა უბიწო სძა-
ლო 1512:309

ბაგრატიის ასულის ეპიტაფია
1512:329

" გაზაფხულმან აწყო ყვა-
ვილთა დასნი 1512:317

" გიორგი ავალოვისადმი
1512:311

" დამმწარდეს ჟამნი 1512:314

" დილის მთიებს 1512:318

" დღეს მეფსალმუნე დავით
1512:308

" ეშყის მქონები 1512:315

" იამბიკო კიდურწერილი.
დღეისის დღესა 1512:327

" კამა ვიპარე 1516:55

" მეფის ძე თეიმურაზზე
1512:310

" მზე ცორანოს 1512:319

" მოვიდა გაზაფხულისა დრო
1512:324

" მწადს დაუგო 1512:307

" მწყლავს ვარდის ფეროვნე-
ბანი 1512:328

" მკვრეტნო, იხილეთ იოსებ
1508 მინ. 10

" სიხარულ მწყდარსა 1512:313

" ქუფრ დრომონნი 1512:322

" ყაფლან ორბელიანის სი-
კვილზე 1512:316

" შეგბრალდე შენი 1508 მინ.
19; 1512:303

" ცისა სძეროს მნათობი
1512:312

" კმუნვისა ქარმან 1512:323

" ხმა ვიპარი 1512:320

" ჰაი მოვსთქვამ საყვარელსა
1508 მინ. 21; 1512:305

ლევან ბატონიშვილი როს განვიცადე
ბედკრულმან 1516:6; 1540:7; 1543:52

ლენინიძე სლოლომონ ნიკო დადიანზე
1534:14

ლექსები უავტორო ანბანთქებები:

" ადამ ბრალ გარე დებული
1512:15

" ავმა ბედმა 1534:3

" ამას ბრძენი გულდგმით

ერჩდეს 1512:17

ლექსები უავტორო ამისთვის ბაგე
გავსძარ 1512:16

" ან, ალვის ხემან 1534:30
" ან, ამას გეტყვი 1512:11;
1535:18

" ანი ამბობს: შენ, ყმაწვილო
1535:24

" არს კაცთა ტომი 1203:4;
1512:48; 1516:44

" აღვალს ბედსა 1512:14

" აღვეტრფე ბუნებ 1516:75;
1543:15

" აღმოსავლეთით წამოველ
1543:69

" აწ ბაგით გეტყვი დიონოს-
1508:23

" აწ ბრძანება გესმას, დავით-
1508 მინ. 12

" ანბანთქება ცხრა ლექსად-
ნათქვაში ღარიბი

" ა) ანო, ალვა დანერგული
1512:10; 1516:38; 1535:20

" ბ) ანო, არ ვიცი რას სეე-
დის 1512:7

" გ) ანო, არსთა საქებარო-
1512:8; 1516:37

" დ) ანო, ალესთქვი ჩემო-
ლხინი 1512:6; 1516:36

" ანო, აღმოვთქვამ სიტყვასა.
1203:5; 1512:13

" 3) ანო, აპა დრო და ჟამი-
1512:9

" ავმართე სვეტი ბროლისა
1534:8

" ამას სახესა, კეკლუცთ მა-
ხესა 1203:9

" ამ შურდულითა დავით
სძლო 1535:28

" ამბობენ ჩვენსა გაყრასა
1534:6

" აქა იმორჩებს ყვავილი
1203:7

" აღვახენე ბაგენი 1512:163

" ახალ წელიწადს წლის თავ-
სა 1535:15

" ახლად მზე იბრწყინვალეს-
1516:26

ლექსები უავტორო აპა მომეცა სულთ-	ლექსები უავტორო ვეიქრობ ზრახვაში
ქმა-ვებანი 1534:17	1535:10
" ბუნდრუკო, ალო და მურო	" თამარ მეფის საფლავზე. რა
1534:10	გავიზარდე, გავიყვანე 1512
" განთქმულა პირველ ბრძენ-	მინ. 3
თაგან 1512:212	" თუ ვსთქვა ეს ცრემლნი
" გამტყორცნა სოფელმან	1534:11
1540:18	" იადონი და სუმბული ხა-
" ГИМН БОГУ 1450:2	რობს 1508 მინ. 25
" გულთა საწყლავად კუბი-	" იესომ გმადლოს 1512:156
დონს 1512:138	" იობ იყო ღვთის მლოცავი
" დავით მღვდლის პასუხად.	1408:1
ეგ შენი ენა 1511:15	" იმალი აღჩიკ (სომხურად)
" დაუტევე სახლ-სამყოფი	1534 შენ. 1 ო
1535:23	" იოანე ოქროპირი, ტკბი-
" დედოფალსა მოგახსენებ	ლის სიტყვით 1535:17
1534:7	" იხილე კალამი 1508 მინ. 8
" დილას რა ავდეგ, მომა-	" კარგად მიწვრთნიხარ, აღ-
გონდა 1508 მინ. 14	ნიავე 1511:18
" დრომან მუხთალმან	" კვალად მისდაცა ვიტრფოთ
1512:157	1512:152
" ენა მწარე, ენა ტკბილი	" ლმობა, გოდება, ცრემლნი
1512:223; 1535:13	1534:24
" ეპიტაფია დავით ბაგრა-	" მეოთხედ მზე 1534:34
ტიონისა 1268:10	" მეორედ მოსვლას მოვალთ
" ეპიტაფია ევლოდიოს ავა-	1508 მინ. 26
ლიშვილსა 1520:9	" მიგლოვდეთ ჩვენცა 1534:21
" ეს არის სიბრძნე ბერძენთა	" მივედ უსტარო 1516:77;
1512:219	1543:17
" ეპა, კალამო ორად პო-	" მიკვირს თუ რა გულსა
ბილო 1534:36	1508 მინ. 16
" ვაი მას ვიგლოვ 1543:54	" მიკვირს მზეო 1534 შენ.
" ვაი შევესწარ დროებსა	1 ო
1535:1	" მინდორსა ველთა ყვაილი
" ვარდს არა შლილსა 1534	1535:26
შენ 1 ზ	" მო აბასითა, მოაბა სითა
" ვარსკვლავ მკრთოლღვარი	1512:89
დადი 1534:32	" მოველ და ენახე 1512:151
" ვინ ძალა შემოსილ ლომად	" მოვა შევენება 1203:6
1534:19	" ნიავესა ეტყვის 1534:28
" ვინ შექმნა დასაბამობით	" პატკირ მი ტესა (სომხურ-
1535:7	რად) 1516:25
" ვიწყო შევმზადო სიტყვანი	" პეტრე ბაგრატიონზე. პეტ-
1508:24	რე, ქართველთა ღღეს, დი-
" ვინც მსმელ თავად 1512	ღებაო 1534:29
მინ. 2	
" ვის ვეტრფილემ 1534	
შენ. 1 ვ	

ლექსები უავტორო პირველ აღმოხდა	ლექსები უავტორო ყმაწვილო, სუფრის
1508 მინ. 28	ვარდი ხარ 1535:19
რა გნახე, ციხეე ჭაპალავ	ყოველთა მოდასეთა და-
1534 შენ 1 ბ	ისრეს 1512:180
რად არ გვიყურებ 1534:9	შაირი ბარათაშვილ აბა-
რაფელ, მხატვართა მთა-	შისშვილს ორს ძმაზე 1512:
ვარო 1534 შენ. 1 იბ	211
როს აღმობრწყინდა	შენი ღმერთი გვირწმენია
1512:143	1203:14
როს მესტუმრა ეშყი 1534	შვილისა მსგავსად აღ-
შენ 1 ია	მზარდა 1534 შენ. 1ა
როს მოშორდეს საყვა-	შენი სახე 1543:26
რელსა 1508 მინ. 17	ჩემო სიამევე 1534:31
სადათ შენდა 1534:23	ცასა ცათასა 1512:69;
სამსალმოობითა უფალმან	1535:2
1512:88	ძველად იყო რა 1534:20
საქებარი რამ წარმოსთქვა	ცმეზითურთ ქართლის აღ-
1534:4	რითვე ახოვანთა 1534:33
სევდისა წალკოტს 1512:162	წიგნი ესე დაფარული
სიბრძნით ნაწერი ეს	1508 მინ. 13
ლექსი 1534 შენ. 1 დ	ჰოი რად შევხვედი 1534:1
სოფლის უბიროდ ქცევამან	ჰოი საწუთროვო 1512:153
1203:8	მანანა ევა გარდახდა მცნებასა 1408:3;
სოფლის მიმყოლნი ყო-	1511:16
ველნი 1508 მინ. 11	მე ერთი ჩიტი გავზარდე
სულმან იცნა 1508 მინ. 15	1511:19
სურნელ გკადრებ 1534:5	ციების ბაასი 1511:17
ქრისტე აღდგა 1508 მინ. 23	მარიამ ბატონიშვილი აპა დამეცნეს
სტიხნი ქრისტეშობისათვის	რისხვით ცანია 1512:178; 1534:35
1423:1	მოვსტქუამ სულთქმითა სა-
სქესობით ვინმე მდიდარი	ბრალოდ 1512:179
1534:27	ჰოი დამწარდეს დროთა
სწავლა ჰგავს წყალსა	ტკბილობა 1512:97
1535:21	მაყაშვილი სალომე ოცნება. სადა
Счастье 1450:3	არიან 1540:39
ულუმბის ქელსა გარდმო-	უაღუმტესო ხელმწიფევე
ვდექ 1369	1540:30
უცნაურის ცილის დეზით	მაყაშვილი სვიმონ თავის ქალის გარ-
1534:25	დაცვალებაზე. ჰოი რაბა-
უცხო მასით შემკობილი	მად 1540:20
1534 შენ 1 გ	ჰე თვალნო, ნუ გსურის
ღვინოვ, გიქებ სასწაულსა	1540:46
1512 მინ. 2	მელიქოვი იოსებ ბუღბუღებრ მოგ-
ღმერთმან რომ შექმნა	სთქუამ 1512:207
1534:25	ბუნდოვანს გულს 1512:200;
ყენი არის ისარია 1512:90	1534 შენ 1 ე

- მელიქოვი** იოსებ განმისმა რა სიხარუ-
ლის წალკოტი 1512:204
- „ დამლაშქრა სევდის ლაშ-
ქარმან 1512:199
- „ ვაი რა თქმად ვქმუნვარებ
1512:206
- „ ვისგან მიმელო ცნობანი
1512:203
- „ კაეშანს მოუცავს 1512:198
- „ მოვედ სიკვდილო 1512:205
- „ ნათლოვანს სახეზე 1512:209
- „ როს ვიხილე 1512:208
- „ სევდის მტარვალთა
1512:202
- „ ციციანოვისაგან განჯის
ალება 1535:8
- „ ხილვისა თანა მიმტაცე
1512:201; 1534 შენ 1 შ
- მირიან** ბატონიშვილი აკროსტიხული
იამბიკო 1532:29
- „ იამბიკო ვარლამ არხიერს
1512:154
- მუხრანსკი** ივანე მინდა ლექსი ეთქვა
1540:31
- ნეკაძე** პეტრე ანბანლექსნი. არსთა მა-
არსმან 1512:43; 1516:40
- ნიკოლოზ** რუსთველი ჰოე და ანი.
ჰოესნი, ჰაფხაზნი 1203:21;
1512:39
- ონანა** ანბანთქებები: ადამ ბადა 1512:22
- „ ათორმეტთა ბრძენთა
1512:30
- „ ამისთვის ბრძანებს 1512:31
- „ ანო, ალვა ხარ 1512:33
- „ არამედ ბავა განათლდებო-
და 1512:24
- „ არ ბილწთ გვირგვინი
1512:27
- „ არსებით სამხატოვანი
1512:35
- „ არსთა არე შეუმზადე
1512:19
- „ აქ ბარამისთვის ლახვარი
1512:20
- „ აქ ბრმა გვდეგს 1512:32
- „ აქ ბულბული გალობის-
გან 1512:34
- ონანა** აქუნდათ ბრმათ გველა 1512:28
- „ აღეშართა ბილწი, გაქრა
1512:29
- „ ალთქმით ბარბაროსთ
1512:26
- „ ახალსა ყმასა პირმზესა
1512:21
- „ ახარა ბერწსა 1512:23
- „ აწ ბეთლემს გვიშვას
1512:25
- „ შაირი. მელანი მქრქალი
1512:36
- ონოფრე** ბოდბელი ანბანთქება: არ
ბალში გამცენ 1512:40
- „ როს მოკვდა თქვენი ბი-
ჟინა 1512:83
- ორბელიანი** ბეგლარ ფოთის ალებახე
1512:150
- ორბელიანი** გრიგოლ საამოა საქვრე-
ტელად 1540:22
- ორბელიანი** დავით პირზე გაქვს ხალი
1516:5; 1540:11; 1543:57
- ორბელიანი** დიმიტრი აწ ეს ვინებე
1512:226
- ორბელიანი** ვახტანგ ანბანთქებები:
ათენს ბნელს გულსა 1512:65
- „ ალალებუ ბაგებს 1512:64
- „ ნ. კიდევ ბესიკი
- „ აჰა, ალვად (|| ანბანთ, ამ-
ბად) ალვამალო 1203:12;
1512:66; 1516:79; 1535: 22;
1543:19
- ორბელიანი** იოანე კმუნვისა ბაღნარო-
ვანსა 1512:102
- ორბელიანი** მზეჭაბუკ ანასტასიასთან
მიწვრილი. ეტრფი, ესურვი
1511:36; 1516:33
- „ ქეთევან ბატონიშვილის ძე-
ობაში. აღმკულ სრასა
1512:149; 1516:78; 1543:18
- ორბელიანი** პეტრე ჩემო სიამე 1512:87
- ორბელიანი** სულხან-საბა ანბანთქება:
ალმას ბასრი, გალესული
1268:6; 1508:17; 1512:42
- „ დედოფალი ვით შეამკვეს
1203:11 შენ. 2
- სააკაძე** იოსებ სიბრძნე თავისა თვისი-
სა 1268: 7; 1508:21; 1512:80;
1535:11

- საგინაშვილი გელია შაირი წინწყარო-
ელზე 1512:215
- საიათნოვა გალობს თუთის ყაზალახი
1543:36
- „ გულიდამ არა მშურს
1543:35
- „ დიბისა ლობდანისა ბაზა-
ნიანო 1543:53
- „ თვალად ლამაზო 1543:38
- „ კოკობო ძუძუთ გაზრდილო
1543:37
- სტეფანე ლორის მელიქი მითხარ თუ
ვახალო თავი 1512:181
- სტეფანე პაჭუა მისთვის სხვაზედ არ
მიწვევს 1543:39
- ფარნაოზ ბატონიშვილი იგონეთ ყოველ-
თა 1512:96
- ფეშანგიშვილი სტეფანა აღ ლამაზ
უფასო 1543:44
- ქეთევან ბატონიშვილი ჰოი ვითარ
ვსთქუა განსაჯრომელი
1512:98; 1534:12; 1543:25
- ქეთევან დედოფალი ანბანთქება. ან,
ამას ვსტირი 1512:4
- ქეშიშ დარდიმანდი იმელთა არეს და-
ამყარეო 1512:164; 1534:16
- „ ლაწვთა ხალ-ინდად ყრილსა
1512:161
- ქობულოვი თამაზ გონება შმაგობს
1512:186
- „ ჰოი იგი უწყალოდ 1512:188
- „ ხელმწიფა წიგნს იწერება
1512:187
- ქობულოვი ოთარ ეპა სიცოცხლე მკლე-
ბია 1512:349
- „ ვიხილე საყვარლად
1512:184
- „ მსურს, დიანავ, გაიმბო
1512:183
- „ სევედისა ბალსა მჯდომელ-
მან 1512:182
- „ ჰბრწყინავ მნათი 1512:185
- წინამძღვაროვი პანტელეიმონ. ნანინა.
მცირე, კნიაჟნა 1543:70
- ჩერქეზიშვილი დოხითეოს ანბანთქება:
აროიზ ბნელ გულ 1512:44
- ჩერქეზიშვილი დოხითეოს ანბანთქება:
აღვალო ბაგე 1512:45
- ციციშვილი ვესტათი პირად-პირად.
მნათობ 1512:101
- „ ჰოი საყვარელო 1512:100
- ქავკავაძე აღექსანდრე ანაზდად ხილ-
ვამან 1512:117; 1534:48
- „ ანზე რით მოხვალ. აღექ-
სანდრე აღკვივადს 1512:147
- „ არვის მართებს 1512:144
- „ აღსარება ვოლტერისა
1540:38
- „ აჯას ვამრავლებ 1512:119;
1534:50
- „ ბალახშ ბეზეკის ბაგით
1512:124, 341; 1534:55
- „ ბრძოლისათვის 1512:231
- „ გლახ თვალთა შენთა
1512:123; 1534:54
- „ ედემს რგულ საროს
1512:118; 1534:49
- „ ელების კარი გაზაფხულისა
1512:108; 1534:61
- „ ვაი დრონი, დრონი
1512:140; 1540:16
- „ ვაისოფელსა ამას 1512:129;
1534:60
- „ ვაი სუსტსა სენით 1512:126;
1534:57
- „ ვაი შენგან წყლულსა
1512:122; 1534:53
- „ ვამე შორს მყოფსა 1512:135
- „ ვარდის გაყრილსა 1512:250
- „ ვარდო კოკობო 1512:120;
1534:51
- „ ვაქებ თავსა 1512:114;
1534:45
- „ ვინ არს ესე 1512:111;
1534:41; 1540:41
- „ ვისაც გსურთ 1512:106;
1534:38,64
- „ ვიწყო წერა მჯაჟით
1512:110; 1534:40
- „ ვოლტერის თქმული ტაქ-
ტიკაზე 1511:21
- „ თავსა უფლად 1540:26

- კავკავაძე ალექსანდრე ისმინეთ მსმენ-
ნო 1512:113; 1534:43
- „ კობლეჟ და ხლოე 1512:237
- „ მაისის ვარდმან 1512:136
- „ მიკვირს რად სძრახვენ
1512:105; 1534:37
- „ მოვედ ამ არეთ 1512:112;
1534:42; 1540:43
- „ მომივედ მთოვარევე
1512:116; 1534:47
- „ მოძღვრისა და მოწათის-
თვის 1511:22
- „ მისმინეთ მსმენნო 1534:43
- „ მსურდა ოხრვა 1512:131;
1534:63
- „ მუხამბაზი ლათაიური. ლო-
თებო, ნეტაიე ჩვენა 1512:
141; 1540:17
- „ ნარგიზოვანს წალკოტს
1512:146
- „ ნუ მომკალ ნწარედ 1512:139
ოჰ, წარნავალნო 1512:109;
1534:39
- „ პავლე პირველის სასახლი-
სადმი 1512:234
- „ პურობილისაგან პურობილ-
თა მიმართ 1512:236
- „ ჟამნი რბიან 1512:335
- „ რა ეჰყოთ გულო 1512 მინ. 5
რომლთაგან მქონდა სიამე
1512:342
- „ საყვარლისათვის 1512:233
- „ სახე შენი 1512:107
- „ სიყვარულო, ძალსა შენსა
1512:137
- „ სიყვარულსა შეუპყრივარ
1512:128; 1534:59
- „ სძგერს გლახ გული 1512:338
- „ სხვა და სხვა დროისათვის
კაცისა 1512:235; 1543:66
- „ უგვანთა ტრფობა 1540:21,
უპყრივარ ჭირსა 1512:132,
142,339
- „ უწყალოვ სიყვარულო
1512:251
- „ უწყალო სენმან 1512:115,
134; 1534:46
- „ ფისტიკაური. მას სამი რა-
მე 1512:232
- კავკავაძე ალექსანდრე ქენებით ვხმო-
ვანებ 1512:125; 1534:56
- „ ღვინის თვისებისათვის
1512 მინ. 1
- „ შენ გეტრფის ვარდო
1512:121; 1534:52
- „ შენთან არს გული 1512:336
- „ შენს ღირსებას 1512:145;
1540:34
- „ შეგნებანო სახილვოდ სა-
სურველნო 1512:127; 1534:
58
- „ კმუნვის მახვილი 1512:133
- „ კრიჭინასთვის 1511:24
- „ ჰე საყვარელო შენგან ხელსა
1534:44
- „ ჰოი ვით გვემტყუნვა
1512:130; 1534:62
- პელაგოზიკა
- მცნება მამისა ძისა მიმართ 1440
- სამოქალაქო დასაბამი სწავლისა 1433
- სამართალი
- დასტურლამალი 1507
- ვახტანგ VI სამართლის წიგნი 1275;
1410; 1459ა; 1459ბ
- ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნთა
კრებულის საძიებელი 1253:2
- ფოლკლორი
- აზიციანები 1512:216,217
- გველის დაჭერის ლოცვა (თურქულ
ენაზე) 1516:2
- ლოთის იგავი 1512:222
- სხვადასხვა
- ბასტონის თამაშობის ცნობა. 1520:10
- გასართობთა კრებულის პინაქსი. 1173
- ოტკის რეცეპტი 1543:67
- ნარდის კაცების აკრებაზე 1508
მინ. 22; 1516:76; 1543:16
- სამხედრო ტიბიკონი 1356
- ფლორინოვი იკონომია 1390
- ძალისათვის მუსიკისა 1431:1

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედ.-საგამომც. საბჭოს დადგენილებით

გამომცემლობის რედაქტორი ე. კოღუა
ტექნორედაქტორი ნ. ჯაფარიძე
კორექტორი ც. თოდუა

გადაეცა წარმოებას 13.1.1961; ანაწილების ზომა 7×12 ; ხელმოწერილია
დასაბეჭდად 21.11.1961; ქალაქის ზომა $70 \times 108^{1/16}$;
ქალაქის ფურცელი 13.0; საბეჭდი ფურცელი 35.6; სააქტორო
ფურცელი 33.92, სააღრიცხვო-საგამომცემლო ფურცელი 34,66;
შეკვეთა № 120; უე 02921; ტირაჟი 1000
ფასი 2 მან. 45 კაპ.

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობის სტამბა
თბილისი, ვ. ტაბიძის ქ. კვ 3/5